
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
8 C
39

DIALECTICA ARISTOTELIS,

*

BOETHIO SEVERINO INTERPRETE,

Adiectis iam recens Angeli Politiani in singulos libros Argumentis.

APVD SEB. GRYPHIVM
LVGDVNI,
1551.

LIBRI HOC IN OPERE CONTENTI.

PORPHYRII QVINQVE VOCVM LIBER.

PRAEFATIO.

VM sit necessarium, Chrysaori, & ad eam, quæ est apud Aristotelem prædicamentorum doctrinam nosse quid sit Genus, & quid Differentia, quid Species, quid Proprium, & quid Accidens: & ad definitionum aßignationem, & omnino ad ea, quæ in diuisione, uel demonstratione sunt, utilia: de istarum rerum speculatione compendiosam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter, uelut introductionis modo, ea, quæ ab antiquis dicta sunt, aggredi, altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores uerò mediocriter coniectans.

Mox de Generibus, & Speciebus, illud quidem siue subsistant, siue in solis nudis intellectibus posita sint: siue subsistentia corporalia sint, an incorporalia: & utrum separata à sensibilibus, an in sensibilibus posita, & circa ea consistentia, dicere recusabo: altißimum enim negotium est huiusmodi, & maioris egens inquisitionis. Illud uerò quemadmodum de his, ac de propositis magis probabiliter antiqui tractauerunt, & horum maximè Peripatetici, tibi nunc tentabo monstrare. In 7. metaph. quęstiones hę determinãtur.

ARGVMENTVM IN QVINQVE VOCES PER ANGELVN POLITIANVM.

Priusquam in Aristotelis adyta recipimur, à Porphyrio ue-

lut ab æditŭo excipiamur, qui uoces nobis communes illas insu surrabit, Genus, Speciem, Differentiam, Proprium, atq; Accidēs: Genus illud esse docens, quod de pluribus etiam specie. Speciem, quæ de pluribus tantum numero differentibus dicatur. sic tamen, ut interroganti, Quid est, utrunque respondeamus. Summa esse genera decem, quæ semper despiciant: infimas autem species multas quidem, sed numerabiles, quæ tantum suspiciant. quæ media sint, & alterutra, summis atque infimis interiecta, defungi utroque munere: semperq; sursum colligi, deorsum dissipari. Dici de inferioribus, quæ supra sint, retrorsus non dici de nullis indiuidua, id est quorum proprietates in uno, altero non concurrant: quæ quoniam comprehendi numero nequeunt, nullum cum philosopho habere commercium. Differentiam de specie quoque discrepantibus prædicari: suggeri eam tamen quærenti, Quale quid est. Genera his diuidi, species compleri: subire formæ uicem, sicuti materiæ subeat genus: atque ad eorum substantiam conducere, quæ sub genere eodem sunt. Proprium quod uocatur, speciei competere uni toti, & perpetuo. Aduenire accidens, & abire: sed illo incolumi, quod subiicitur. nam & inesse eidem posse, & non inesse: cumque nec genus, nec species, nec differentia, nec proprium sit, alio tamen usquequaque fulciri. Nam quæ communia cunctis, quæ quibusdam, quæ nonnullis propria, quæ singulis facile his cognitis, tutemet indagabis.

De Genere. CAP. I.

Generis multiplex acceptio.

IDETVR *autem neq; Genus, neque Species simpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorum quodāmodo se habentium ad unum aliquid, & ad se inuicem collectio. Secundum quam significationem Romanorum dicitur genus, ab unius scilicet habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo adinuicem eam (quæ ab illo est) cognationem, secundum diuisionem ab alijs generibus dictum.*

Dicitur autem & aliter rursus Genus, quod est uniuscuiusque

cuiusque generationis principium: uel ab eo qui genuit, uel ab eo loco, in quo quis genitus est. Sic enim Orestem quidem dicimus à Tantalo habere genus, Hylum autē ab Hercule: & rursus Pindarum quidem Thebanum esse genere, Platonem uerò Athensiensem. Etenim patria principium est uniuscuiusque generationis, quemadmodum & pater.

Hæc autem uidetur esse promptißima significatio generis. Romani enim dicuntur, qui ex genere descendunt Romuli: & Cecropidæ qui ex genere Cecropis & eorum proximi. Ac prius quidem appellatum est Genus uniuscuiusq; generationis principium: dehinc etiam & multitudo eorum, qui sunt ab uno principio, ut à Romulo. quam diuidentes, & ab alijs separantes, dicebamus omnem illam collectionem esse Romanorum genus. Cōparatio, I *Aliter autem rursus Genus dicitur, cui supponitur species. Ad horum fortasse similitudinem dictum: etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earum quæ sub ipso sunt specierum: uideturq; & omnem eam multitudinem cōtinere quæ sub ipso sunt specierum. Triplicter igitur cùm Genus dicatur, de tertio apud Philosophos sermo est, quod etiam describentes aßignauerunt, Genus esse dicentes, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est, prædicatur: ut animal.* II

Generis, de quo apud Philosophos sermo est, definitio.

Eorum enim quæ prædicantur, alia quidem de uno dicuntur solo, sicut indiuidua, ut Socrates, & hic, & hoc: alia uerò de pluribus, quemadmodum genera, & species, & differentiæ, & propria, & accidentia communiter, sed non propriè alicubi. Est autē Genus quidem, ut animal: Species uerò, ut homo: Differentia, ut rationale: Proprium, ut risibile: Accidens, ut album, nigrum, sedere. Ab ijs uerò, quæ de uno solo prædicantur, differunt Genera, eo quòd hæc de pluribus dicuntur. Ab ijs

Declaratio definitionis.

autem rursus, quæ de pluribus, à Speciebus quidem, quoniam species etsi de pluribus prædicentur, non tamen de differentibus specie, sed numero: Homo enim cùm sit species, de Socrate, & de Platone prædicatur, qui non specie differunt, sed numero. Animal uerò cùm sit genus, de homine, boue, & equo prædicatur, qui differunt à se inuicē specie, nō numero solo. A' Proprio quoq; differt Genus: quoniam Proprium quidem de una sola specie, cuius est proprium, prædicatur, & de ijs, quæ sub ipsa specie sunt, indiuiduis: quemadmodum risibile de homine solo, & de particularibus hominibus: Genus autē non de una solùm specie prædicatur, sed de pluribus, & differentibus. A' differentia uerò, & ab ijs quæ cōmuniter sunt accidentia, differt Genus: quoniā etsi de pluribus, & differētibus specie prædicentur Differentiæ, & Cōmuniter accidentia: nō tamen in eo, quod quid est prædicātur: sed in eo, quod quale quid est. Interrogantibus enim aliquibus, quid est illud, de quo prædicantur hæc? Genus respondebimus: Differentias autem, & Communiter accidentia non respondebimus: non enim in eo, quod quid est, prædicantur de subiecto, sed magis in eo, quod quale quid est. Interrogantibus enim, qualis est homo? dicimus Rationalis: &, qualis est coruus? dicimus Niger. Est autem Rationale quidem differentia, Nigrum uerò accidens. Quando autem quid est homo interrogamur, Animal respondemus: est autem hominis genus, animal. Quare de pluribus prædicari diuidit Genus ab ijs, quæ de uno solo prædicantur, sicut indiuidua: de differentibus uerò specie, separat ab ijs, quæ sicut species prædicantur, uel sicut propria: in eo autem quod quid est prædicari, diuidit genus à differentijs, & communiter accidentibus: quæ non in eo quod quid est, sed in eo quod quale

est

est, uel quomodo se habet, prædicatur. Nihil igitur neq; superfluum, neq; minus continet, generis dicta descriptio. Corollariu

De Specie. CAP. II.

Species autẽ dicitur quidẽ & de uniuscuiusq; forma secundum quam dictum est, primum quidẽ species digna est imperio. Dicitur autẽ species & ea quæ est sub aßignato genere: secundum quã solemus dicere, Hominẽ quidem speciẽ animalis, cùm sit genus animal: Album autẽ coloris speciem, Triangulum uerò figuræ speciem. Quòd si etiã genus aßignantes speciei meminimus dicentes, quòd de pluribus differentibus specie in eo, quod quid est, prædicatur: & speciẽ dicimus id, quod sub aßignato genere ponitur. Nosse oportet quòd quoniam genus alicuius est genus, & species alicuius est species: iccirco necesse est in utrorumq; rationibus utrisq; uti. Aßignãt ergo & sic speciem. Species est, quæ sub aßignato genere ponitur, & de qua genus in eo quod quid est, prædicatur. Amplius autẽ sic quoq;: Species est, quæ de pluribus, & differentibus numero in eo, quod quid est, prædicatur. Sed hæc quidẽ aßignatio specialißima est, & eius quæ solùm species est, non etiam genus: aliæ uerò & non specialissimarum esse possunt. Planum autẽ erit quod dicitur hoc modo, in unoquoq; prædicamento sunt quædã generalißima, & rursus alia specialißima: & inter generalißima, & specialißima sunt alia, quæ genera, & species dicuntur eadẽ. Est autem Generalißimum quidẽ supra quod nullum aliud sit superueniens genus: Specialißimum autem est, post quod non est alia inferior species. Inter generalißimum autem, & specialißimum alia sunt, quæ genera, & species sunt eadem, ad aliud tamen, & ad aliud sumpta. Sit autem in uno quidem prædicamento manifestũ quod dicitur, Substantia

Nota hic necesse dicendi Priami, sed primum.

Speciei uari finitiones.

eſt quidē, & ipſa genus: ſub hac autem eſt corpus, ſub corpore autem animatum corpus, ſub quo animal: ſub animali uerò rationale animal, ſub quo homo: ſub homine uerò Socrates, & Plato, & qui ſunt particulares homines. Sed horum ſubſtantia quidem Generaliſſimū eſt, & genus ſolùm: homo uerò Specialiſſimum, & ſolū ſpecies: corpus autem ſpecies quidē eſt ſubſtantiæ, genus uerò corporis animati: ſed & animatum corpus, ſpecies quidem eſt corporis, genus uerò animalis. Rurſus animal ſpecies quidem eſt corporis animati, genus uerò animalis rationalis: ſed rationale animal ſpecies quidē eſt animalis, genus autem hominis: homo uerò ſpecies quidē eſt rationalis animalis, non autem genus particularium hominū, ſed ſolùm ſpecies: & omne quod eſt ante indiuidua proximeq́; de ipſis prædicatur, ſpecies erit ſolùm, non etiā genus. Quemadmodū igitur ſubſtantia cùm ſuprema ſit, eò quòd nihil ſupra eā ſit, genus eſt generaliſſimum: ſic etiam homo cùm ſit ſpecies, poſt quam non eſt alia ſpecies, neque aliquid eorum, quæ poſſunt diuidi in ſpecies, ſed ſolùm indiuidua (indiuiduum enim eſt Socrates & Plato,) & hoc album ſpecies erit ſolùm, & ultima ſpecies, & (ut dictum eſt) ſpecialiſſima: quæ uerò ſunt in medio, eorum quidem quæ ſuprà ipſa ſunt, erunt ſpecies, eorum autem quæ poſt ipſa ſunt, genera. Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam quæ eſt ad ſuperiora, ſecundum quam ſpecies ipſorum eſſe dicuntur: & eam quæ eſt ad poſteriora, ſecundum quam genera ipſorum eſſe dicuntur.

De animali rationali Platonicū eſt & gētilium.

Crediderunt multi ueterū philoſophorū deos animalia eſſe rationalia, cæterū immortalia.

Corollariū, 1

11 *Extrema uerò habent unam habitudinem: nam & generaliſſimum ad ea quæ poſteriora ſunt habet habitudinem, cùm genus ſit omnium ſupremum: eam uerò quæ eſt ad ſuperiora non habet, cùm ſit ſupremum, & primum principium,*

&

& (ut diximus) supra quod non est aliud superueniens genus: specialißimum autem unam habet habitudinem, eam quæ est ad superiora, quorũ est species: eam uerò quæ est ad posteriora non diuersam habet, sed eandem, nam & indiuiduorum species dicitur. Sed species quidem dicitur indiuiduorũ, uelut ea continens: species uerò superiorum, ut quæ ab illis cõtinetur. Determinãt igitur generalißimum genus ita, quòd cùm genus sit, non est species. Et rursus, supra quod non est aliud superueniens genus. Specialißimum uerò, quod cùm sit species, non est genus. Definitio GG. I II Definitio SS. I

Et cùm sit species, nunquam diuiditur in species. II

Et quod de pluribus, & differentibus numero in eo, quod quid est, prædicatur. Ea uerò, quæ in medio sunt extremorum, subalterna uocant genera, & species: & unumquodque ipsorum species esse potest & genus ad aliud quidem, & ad aliud sumpta. Ea enim, quæ sunt supra specialißima, usq; ad generalißimũ ascẽdentia, & genera dicuntur, & species subalterna: Sicut Agamemnon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & ultimo Iouis. Sed in familijs quidem plerunq; ad unum reducuntur principiũ: uerbi gratia, ad Iouem. In Generibus uerò, & Specicbus non sic se habet: Neq; enim unum cõmune genus omnium est ens, nec omnia eiusdem generis sunt secundum unum supremum genus, quemadmodum dicit Aristoteles: sed posita sint (quemadmodum in prædicamentis dictum est) prima decem genera, quasi prima decem principia. Et si quis omnia, entia uocet, æquiuocè (inquit) nuncupabit, & non uniuocè: si enim ens unum esset commune omnium genus, uniuocè omnia entia dicerentur. Cùm uerò sint decem prima, commune est ens secundum nomen solùm, non etiam secundum rationem, quæ secundum entis nomen est. III Definitio mediorũ. Declaratio in familiis. Differentia. Conclusio, I

Corollariũ, I Decem igitur Generalißima quidem sunt: Specialißima uerò in numero quidem quodam sunt, non tamen infinito. Indiuidua autem quæ sunt post specialißima, infinita sunt.
II Quapropter usq; ad specialißima à generalißimis descendentes iubebat Plato quiescere. Descendere autem per media diuidendo specificis differentijs: infinita uerò (inquit) relinquenda suadet, neq; enim corũ fieri posse disciplinam.
III Descendentibus igitur ad specialißima, necesse est, diuidentes per multitudinem ire: ascendētibus uerò ad generalißima, necesse colligere multitudinẽ in unũ. Collectiuum enim multorum in unã naturam, species est, & magis etiã genus. Particularia uerò, & singularia econtrario semper in multitudinem diuidunt id, quod unum est. Participatione enim speciei, plures homines sunt unus homo: in particularibus autem, & singularibus unus, & cõmunis, plures: diuisiuum enim semper est quod singulare est: collectiuum autẽ, & adunatiuum quod cõmune est.
Cõclusio, II Aßignato autẽ Genere, & Specie, quid sit utrunq; eorum, & Genere quidem uno existente, Speciebus uerò pluribus (semper enim in plures species diuisio Generis est) Genus quidem semper de speciebus prædicatur, & omnia superiora de inferioribus: Species autem neque de proximo sibi genere, neq; de superioribus, neque enim conuertitur. Oportet enim aut æqua de æquis prædicari, ut hinnibile de equo: aut maiora de minoribus, ut animal de homine: minora uerò de maioribus minimè: neque enim dices animal esse hominem: quemadmodum hominem dices esse animal.
III De quibus autem species prædicatur, de ijs necessariò & speciei genus prædicabitur, & generis genus, usq; ad generalißimum. Si enim uerum est Socratem hominem dicere, hominem autẽ animal, animal autẽ substantiam

tiam: uerum est & Socratem animal dicere, atque substantiam. Semper enim cùm superiora de inferioribus prædicentur, & species quidem de indiuiduis prædicabitur. Genus autem & de specie, & de indiuiduo: Generalißimum uerò de genere, uel generibus, si plura sint media, & subalterna: & de specie, & de indiuiduo. Dicitur enim generalißimum quidem de omnibus sub se positis generibus, & speciebus, & indiuiduis. Genus autem, quod ante specialißimum est, de omnibus specialißimis, & indiuiduis: solùm autem species de omnibus indiuiduis: indiuiduum autem de uno solo particulari. Indiuiduum autem dicitur Socrates, & hoc album, & hic ueniens Sophronici filius, si solus sit ei Socrates filius. Indiuidua autem dicuntur huiusmodi, quoniam ex proprietatibus consistit unumquodque eorum, quarum collectio nunquam in alio quolibet eadem erit. Socratis enim proprietates, nunquam in alio quolibet erunt particularium eædem. Eæ uerò quæ sunt hominis proprietates (dico autem eius quis est communis) erunt eædem in pluribus, magis autem & in omnibus particularibus hominibus in eo quòd homines sunt.

Indiuiduum autem de uno solo: hic eliciũt unã indiuidui definitionẽ: & duas illi definitiones aßignant.

Continetur igitur indiuiduum quidem sub specie: species autem sub genere. Totum enim quoddam est genus. Indiuiduum autẽ pars: Species uerò & totum est, & pars: sed pars quidẽ alterius, totum autẽ non alterius, sed in alijs: in partibus enim totum est. Igitur de Genere quidẽ, & Specie, & quid Generalißimũ, & quid Specialißimũ, & quæ Genera eadẽ, & Species sint, quæ etiã Indiuidua, & quot modis Genus, & Species dicantur, sufficienter dictum est.

Recollectio.

De Differentia. CAP. III.

Differentia uerò communiter, & propriè, & magis propriè dicitur. Communiter quidem differre alterum

Diuisio differentiarum I.

rum

rum ab altero dicitur, quod alteritate quadam differt quocunque modo, uel à seipso, uel ab alio. Differt enim Socrates à Platone alteritate quadam: & ipse à seipso puero iam uir factus, & à se faciente aliquid cùm quiescit: & semper in aliquo modo habendi se alteritatibus spectatur. Propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando inseparabili accidente alterum ab altero differt. Inseparabile uerò accidens est, ut nasi curuitas, cæcitas oculorum, cicatrix cùm ex uulnere occalluerit. Magis propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando specifica differentia differt: quemadmodum homo, ab equo specifica dif-

Communitas. *ferentia differt, rationali qualitate. Vniuersaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuilibet aduemiens: sed ea, quæ communiter, & propriè sunt, alteratum faciunt:*

Diuisio, 11. *illæ uerò quæ magis propriè sunt, aliud. Differentiarum enim aliæ quidem alteratum faciunt, aliæ uerò aliud. Illæ quidem, quæ aliud faciunt, Specificæ uocantur: illæ uerò quæ alteratum, simpliciter Differentiæ. Animali enim differētia aduemiens rationalis, aliud facit, & speciem animalis facit, illa uerò quæ est mouendi, alteratum solum à quiescente facit: quare hæc quidem aliud, illa uerò alteratum solum facit. Secundum igitur aliud facientes differentias, diuisiones fiunt à generibus in species, & definitiones aßignantur: quæ sunt ex genere, & huiusmodi differentijs. Secundùm autem eas, quæ solùm alteratum faciunt, alterationes solum consistunt, & aliquo modo ha-*

1 ;1 *bentis se permutationes. A superioribus ergo rursus inchoanti dicendum. Differentiarum quidem alias esse separabiles: alias uerò inseparabiles. Moueri enim, & quiescere, & ægrum esse, & sanum esse, & quæcunque his proxima sunt, separabilia sunt: at uerò aquilum esse, uel simum*

mum, uel rationale, uel irrationale, inſeparabilia ſunt.

Inſeparabilium autem aliæ quidem ſunt per ſe, aliæ uerò per accidens. Nam rationale per ſe ineſt homini, & mortale, & diſciplinæ eſſe perceptibile: at uerò aquilum eſſe, uel ſimum, per accidens, & non per ſe. Illæ igitur, quæ per ſe ſunt, in ratione ſubſtantiæ accipiuntur, & faciunt aliud: illæ uerò quæ ſecundùm accidens, nec in ſubſtantiæ ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, ſed alteratum. Et illæ quidem, quæ per ſe ſunt, non ſuſcipiunt magis, & minus: illæ uerò quæ per accidens (& ſi inſeparabiles ſint) intenſionem accipiunt, & remiſſionem. Nam neque genus aut magis, aut minus prædicatur de eo, cuius fuerit genus: neq; generis differentiæ, ſecundum quas diuiditur. Ipſæ enim ſunt, quæ uniuſcuiuſque rationem complent: eſſe autem unicuique unum, & idem, neq; intenſionem, neque remiſſionem ſuſcipiens eſt: aquilum autem eſſe, uel ſimum, uel coloratum, aliquo modo & intenditur, & remittitur: IIII

Cùm igitur tres ſpecies differentiæ conſiderentur, & cùm hæ quidem ſint ſeparabiles, illæ uerò inſeparabiles: & rurſus, inſeparabilium cùm hæ quidem ſint per ſe, illæ uerò per accidens: rurſus earum quæ per ſe ſunt differentiarum, aliæ quidem ſunt ſecundùm quas diuidimus genera in ſpecies, aliæ uerò ſecūdùm quas ea, quæ diuiſa ſunt, ſpecificantur: ut cùm per ſe differentiæ omnes huiuſmodi animalis ſint, animati, & ſenſibilis: rationalis, & irrationalis: mortalis, & immortalis: ea quidem, quæ eſt animati & ſenſibilis, differentia conſtitutiua eſt ſubſtantiæ animalis: (eſt enim Animal, ſubſtantia animata ſenſibilis) ea uerò, quæ eſt mortalis & immortalis differentia, & quæ rationalis & irrationalis, diuiſiuæ ſunt animalis differentiæ: per eas enim genera in ſpecies diuidimus. Sed eæ quidem, V

Animalis defin[i]tio.

quæ

Platonicum est istud.

quæ diuisiuæ sunt differentiæ generum, completiuæ sunt, & constitutiuæ specierum. Diuiditur enim *animal rationali, & irrationali differentia, & rursus mortali, & immortali differentia: sed rationalis, & mortalis differentiæ constitutiuæ sunt hominis: rationalis uerò, & immortalis,* Dei. *Illæ uerò quæ sunt irrationalis, & mortalis, irrationalium sunt animalium. Sic etiam & supremæ substantiæ cùm diuisiuæ sint animati, & inanimati differentiæ: sensibilis, & insensibilis: animata, & sensibilis congregatæ ad substantiam, animal perfecerunt: animata uerò, & insensibilis perfecerunt plantam.* Quoniam *ergo eædem aliquo modo quidem acceptæ fiunt cōstitutiuæ, aliquo modo autē diuisiuæ, specificæ omnes uocãtur: & his maximè opus est ad diuisiones generum, & definitiones specierum: sed non ijs, quæ secundum accidens inseparabiles sunt, nec magis ijs quæ sunt separabiles, quas etiam determinantes dicunt.*

Definitio differentiæ, 1

Differentia *est, qua abundat species à genere.* Homo *enim animali plus habet, rationale, & mortale: animal enim ipsum nihil horum est.* Vnde'nam *igitur habebunt species differentias? Nec enim omnes appositas habet, quoniã in eodem simul haberet opposita: sed quemadmodum probant, potestate quidem habet omnes sub se differentias, actu uerò nullam: ac sic, neque ex ijs, quæ non sunt, aliquid*

11 *fit: neque opposita in eodem erunt.* Definiunt *autem eam & hoc modo:* Differentia *est, quæ de pluribus, & differentibus specie in eo quod quale quid est, prædicatur.* Rationale *enim, & mortale de homine prædicantur in eo, quod quale est homo, dicitur: sed non in eo, quod quid est.* Quid *enim est homo nobis interrogatis, conueniens est dicere, animal: quale autem animal in requisiti, rationale, & mortale conuenienter aßignabimus.* Rebus *enim*

enim

nim ex materia, & forma constantibus, uel ad similitudinem proportionemq; materiæ, & formæ, constitutionem habentibus: quemadmodum statua ex materia quidem est ære, ex forma autem figura: sic & homo communis, & specialis, ex materia quidem proportionabiliter consistit genere: ex forma autem, differentia. Totum autem hoc, animal rationale mortale, homo est: quemadmodum illic statua. Describunt autem huiusmodi differentiam & hoc modo: Differentia est, quod est aptum natum III
diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt. Rationale enim, & Irrationale, hominem, & equum, quæ sub eodem genere sunt, (animali uidelicet) diuidunt. Aßignant autem & hoc modo: Differentia est, qua differunt à se singula. IIII
Nanq; homo, & equus secundùm genus non differunt, sumus enim animalia nos, & irrationalia: sed additum, rationale, disiunxit nos ab illis: Rationales quoq; sumus & nos, & Dij: sed mortale appositũ, diuisit nos ab illis. Interius autem perscrutantes differentiam, dicunt nõ quodlibet diuidens ea, quæ sub eodem genere sunt, esse differentiam: sed quod ad esse conducit, & quod est pars eius, & quod est esse rei. Neq; enim quod aptum natum est nauigare, est hominis differẽtia, etsi propriũ sit hominis: dicimus enim: animaliũ hæc quidem apta esse ad nauigandum, illa uerò minimè, diuidentes hominem ab alijs: sed aptum natum esse ad nauigandum, non est substantiæ completiuum, nec eius pars: sed aptitudo quædam solùm: iccirco, quia non est talis differentia, quales sunt, quæ specificæ dicuntur, differentiæ. Erunt ergo specificæ differentiæ, quæcunq; alteram faciunt speciem, & quæcunque in eo, quod quid est, esse rei accipiuntur. Et de differentijs quidem ista sufficiant.

Platonicum. V

Corollarium.

De Pro

De Proprio. CAP. IIII.

Proprii diuisio.

PRopriumuerò quadrifariam diuidunt. Nam & id quod soli alicui speciei accidit, etsi non omni, propriũ dicitur: ut homini, medicũ esse, uel geometram. Et quod omni accidit, etsi non soli: quemadmodum homini, esse bipedem. Et quod soli, & omni, & aliquando: ut homini in senectute canescere. Et quod soli, & omni, & semper: quemadmodum homini, esse risibilem. Nam etsi nõ semper rideat, tamen risibilis dicitur, non quòd rideat semper, sed quòd aptus natus sit ut rideat: hoc autem ei semper naturale est, ut & equo hinnibile. Hæc autem dicuntur uerè propria, quoniam conuertuntur. Quicquid enim est equus, hinnibile est: & quicquid hinnibile, equus.

De Accidente. CAP. V.

ACcidens est, quod adest, & abest præter subiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo in Separabile, & in Inseparabile. Separabile enim accidens est, dormire: nigrum uerò esse inseparabiliter coruo, & Aethiopi accidit. Potest autem subintelligi & coruus albus, & Aethiops nitens candore, præter subiecti corruptionem.

Definitur autem sic quoque: Accidens est, quod contingit eidem inesse, uel non inesse. Et quod neque genus est, neque differentia, neque species, neque proprium: semper autem est in subiecto subsistens. Omnibus igitur determinatis, quæ proposita sunt (dico autem genere, specie, differentia, proprio, accidente) dicendum est quæ sint ipsis communia, & quæ propria.

Gen⁹, Species Differentia. Proprium, & Accidens in quibus cõueniant,

De Communitatibus, & Differentijs quinq; uocum. CAP. VI.

COmmune quidem est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum est. Sed Genus quidem de omni

omnibus ſub ſe ſpeciebus, & indiuiduis, & Differētia ſimiliter: Species autem de ijs, quæ ſub ipſa ſunt indiuiduis: at uerò Proprium & de ſpecie, cuius eſt proprium, & de ijs, quæ ſub ſpecie ſunt, indiuiduis: Accidens autem & de ſpeciebus, & de indiuiduis. Namq; animal & de equis, & bobus prædicatur, quæ ſunt ſpecies: & de hoc equo, & de hoc boue, quæ ſunt indiuidua. Irrationale uerò de equis, & bobus, & de ijs qui ſunt particulares, prædicatur: Species autem, ut Homo, ſolùm de ijs, qui ſunt particulares homines prædicatur: Proprium uerò de ſpecie, cuius eſt proprium, & de ijs, quæ ſub ſpecie ſunt indiuiduis: ut riſibile de homine, & de ijs, qui ſunt particulares: nigrum autem & de ſpecie coruorū, & de ijs, qui ſunt particulares, quod eſt accidens inſeparabile: & moueri de homine, & de equo, quod eſt accidens ſeparabile: ſed principaliter quidem de indiuiduis, ſecundo uerò loco de ijs, quæ continent indiuidua. *Cōmune autem eſt Generi, & Differentiæ continentia ſpecierū. Continet enim & differentia ſpecies, etſi non omnes quot genera. Rationale enim (etſi non continet ea, quæ ſunt irrationalia, ut genus, quēadmodum animal) tamen continet hominem, & Deum, quæ ſunt ſpecies.* *Et quæcunq; prædicantur de genere, ut genere, & de ijs quæ ſub ipſo ſunt ſpeciebus prædicantur: & quæcūq; prædicantur de differentia, ut differentia, & de ea, quæ ex ipſa eſt, ſpecie prædicabuntur. Nam cùm genus animal ſit, non ſolùm de eo prædicantur ut genere ſubſtantia, & animatum, & ſenſibile, ſed etiā de ijs, quæ ſunt ſub animali ſpeciebus omnibus prædicantur hæc, uſq; ad indiuidua. Cumq; differentia ſit rationale, prædicatur de ea ut differentia, id quod eſt ratione uti, & non ſolùm de eo quod eſt rationale, ſed etiam de ijs, quæ ſunt ſub rationali, ſpeciebus,*

Genus & Differētia in quibus cōueniāt.

Platonicum.

ciebus, prædicabitur ratione uti: Commune autem est *perempto genere, uel differentia, simul perimi quæ sub ipsis sunt. Quemadmodum enim si non sit animal, non est equus, neq; homo: ita si nõ sit rationale, nullum erit animal quod utatur ratione.* Proprium autem est generi de pluribus prædicari quàm differentia, & species, & propriũ, & accidens. Animal enim de homine, & equo, & aue, & serpente prædicatur: quadrupes uerò de solis quatuor pedes habentibus: homo uerò de solis indiuiduis: & hinnibile de equo solùm, & de ijs, qui sunt particulares: & accidens similiter de paucioribus. Oportet autem differentias accipere, quibus diuiditur genus: non eas, quæ cõplent substantiam generis, sed quæ sunt diuisiuæ. Amplius: Genus cõtinet differentiam potestate, (*animalis enim hoc quidem rationale est, illud uerò irrationale*) differentiæ uerò non cõtinent genera. Amplius: Genera quidẽ priora sunt ijs, quæ sunt sub se positæ, differẽtijs, propter quod simul quidem eas auferunt, nõ autem simul auferuntur ab eis. Sublato enim animali, aufertur rationale, & irrationale: differentiæ uerò non auferunt genus. Nam etsi omnes interimantur, tamen substantia animata sensibilis subintelligi potest, quæ est animal. Amplius: Genus quidem in eo quod quid est: differentia uerò in eo quod quale quiddam est (quemadmodum dictum est) prædicatur. Amplius: Genus quidem unum est secundum unamquanq; speciem, ut hominis id quod est animal: differẽtiæ uerò plurimæ sunt, ut rationale, mortale, mentis, & disciplinæ perceptibile, quibus ab alijs animalibus differt. Et genus quidem consimile est materiæ, formæ uerò differentia. Cùm autem sint & alia communia, & propria generis & differentiæ, nunc ista sufficiant. Genus autem & species commune quid

In quibus differant.

Genus & Species in quibus conueniant.

quidem habent de pluribus (quemadmodum dictum est) prædicari. Sumatur autem species, ut species solùm, non etiam ut genus, si fuerit idem species, & genus. Commune autem ijs est, & priora esse ijs, de quibus prædicantur: & totum quoddam esse utrunque. Differunt autem eo, quòd Genus quidem continet species sub se, Species uerò continetur, & non continet genera: de pluribus enim Genus, quàm Species, prædicatur. Amplius: Genera præiacere oportet, & informata specificis differẽtijs perficere species: unde & priora sunt naturaliter genera, & simul interimentia, sed quæ non simul interimantur: & species quidem cùm sit, est & genus omnino: genus uerò cùm sit, non omnino erit species. Et genera quidẽ uniuocè de speciebus prædicantur, species uerò de generibus minime. Amplius: Genera quidem abundant earum, quæ sub ipsis sunt, specierum continentia, species uerò à generibus abundant proprijs differentijs. Amplius: Neq; species fiet unquam generalißimum: neq; genus fiet unquam specialißimum. Generis autem, & Proprij commune quidem est, sequi species. Nam si homo est, animal est: & si homo est, risibile est. Commune est quoq; æqualiter prædicari genus de speciebus, & proprium de ijs, quæ illo participant, indiuiduis: æqualiter enim & homo, & bos animal est: & Cato, & Cicero risibilis est. Commune demum est his, uniuocè prædicari genus de proprijs speciebus, & proprium de ijs, quorum est proprium. Differunt autẽ, quoniam genus quidem prius est, posterius uerò propriũ. Oportet enim esse animal, dehinc diuidi differẽtijs, et proprijs. Et genus quidem de pluribus speciebus prædicatur, propriũ uerò de una sola specie, cuius est propriũ. Amplius Propriũ quidẽ conuersim prædicatur de eo, cuius est pro-

In quibus differant.

Cõmunia generis, & proprii.

Genus, & Propriũ in quibus differant.

prium: genus uerò de nullo conuersim prædicatur. Nam *neque si animal est, homo est: neq; si animal est, risibile est.* Sin uerò *homo est, risibile est, & econuerso.* Amplius: Proprium *omni speciei inest, cuius est proprium, & soli, & semper: genus uerò omni quidem speciei inest, cuius fuerit genus, & semper, non autem soli.* Amplius: Species *quidem interemptæ, non simul interimunt genera, quorum sunt species: propria uerò interempta, simul interimunt ea, quorum sunt propria: & ijs, quorum sunt propria, interemptis, & ipsa simul interimuntur.* Generi *uerò, & accidenti commune est, de pluribus (quemadmodum dictum est) prædicari, siue separabilium illud accidens sit, siue inseparabilium.* Etenim *& moueri, de pluribus, & nigrum de coruis, & de* Aethiopibus, *& de aliquibus inanimatis prædicatur.* Differt *autem genus ab accidente: quoniam genus ante speciem est, accidentia uerò speciebus posteriora sunt.* Nam *etsi inseparabile sumatur accidens, tamen prius est illud, cui accidit, quàm accidens.* Et *genere quidem quæ participant, æqualiter participant: accidente uerò non æqualiter.* Intensionem *enim, & remißionem suscipit accidentium participatio, generum uerò minime.* Et *accidentia quidem in indiuiduis principaliter subsistunt: genera uerò, & species naturaliter priora sunt indiuiduis substantijs.* Et *genera quidē in eo, quod quid est, prædicantur de ijs, quæ sub ipsis sunt: accidentia uerò in eo, quod quale aliquid est, uel quomodo se habeat unumquodq;.* Qualis *enim est* Aethiops *interrogatus, dicis, niger: & quemadmodum se* Socrates *habeat, dicis, quoniam sedet, uel ambulat.* Genus *igitur quo ab alijs quatuor differat, dictum est: contingit autem etiam unūquodq; aliorum differre ab alijs quatuor.* Quare *cùm quinq; quidem*

Hîc à Græco nunc euariat.

Genus, & Accidens in quibus cōueniāt.

In quibus differant.

dem sint, unumquodque autem ab alijs quatuor differat, quater quinque, hoc est, uiginti fiunt omnes differentiæ.

Sed non sic se res habet, sed semper posterioribus enumeratis, & secundis quidem una differentia superatis, (propterea quoniam iam sumpta est) tertijs uerò duabus, quartis uerò tribus, quintis uerò quatuor, decem fiunt omnes differẽtiæ. Quatuor, tres, duæ, una. Genus enim quo differt à differentia, & specie, & proprio, & accidente, dictum est, quatuor igitur differentiæ. Differẽtia uerò quo differat à genere dictum est, quando quo differt genus ab ea dicebatur: relinquitur ergo quo differat Differentia à specie, proprio, & accidente dicere: & fiunt tres. Rursus species, quo quidem differat à differentia dictum est, quando quo differt à specie differentia dicebatur: quo etiã differat species à genere dictum est, quando quo differt genus à specie dicebatur. Reliquum est igitur ut quo differat species à proprio, & accidente dicatur: & sunt duæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur: nam quo à specie, & differentia, & genere differat, prædictum est in illorum ad ipsum differentijs. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differentijs, tribus uerò differentiæ, duabus autem speciei, una uerò proprij ad accidens, decem erunt omnes: quarũ quatuor, quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstrauimus. Commune ergo differentiæ & speciei est, æqualiter participari: homine enim æqualiter participant particulares homines, & rationali differentia. Commune uerò est & semper adesse ijs, quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis est, & semper Socrates homo. Proprium autẽ differẽtiæ quidem est in eo, quod quale est, prædicari: speciei uerò in eo, quod quid est. Nam etsi homo uelut quale

Secundis, tertiis, quartis, quintis, quæ secundo sunt loco, tertio, quarto, quinto, ita Hermolaus exponit.

Species, & Differẽtia in quibus cõueniãt.

In quibus differant.

quid accipiatur, non tamen simpliciter erit quale, sed secundum id quod generi aduenientes differentiæ eum constituerunt. Amplius: *Differentia quidem in pluribus sæpe speciebus consideratur, quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus specie differentibus: Species uerò in solis ijs, quæ sub una specie sunt, indiuiduis.* Amplius: *Differentia prior est ea specie, quæ est secundum ipsam. Simul enim ablatum rationale interimit hominem: homo uerò interemptus, non aufert rationale, cùm sit Deus.* Amplius: *Differentia quidem componitur cum alia differētia, (rationale enim, & mortale cōpositum est in substātia hominis) Species uerò speciei non cōponitur, ut gignat aliam aliquam speciem. Quædam enim equa cuidam asino permiscetur ad muli generationem: equa autem simpliciter asino cōposita, nunquam perficeret mulum.* Differentia uerò, & Proprium cōmune quidem habēt, æqualiter participari ab ijs, quæ illis participant. Aequaliter enim rationalia, rationalia sunt: & risibilia, risibilia sunt. Et semper, & omni adesse cōmune utrisq;. Etsi enim curtetur qui bipes est, tamen id ad quod natum est, semper prædicatur: quoniam & risibile in eo, quòd natum est, semper dicitur: sed non in eo, quòd semper rideat. Proprium autē Differentiæ est, quoniam hæc quidem de pluribus speciebus dicitur sæpe: ut rationale de Deo & homine: Proprium uerò dicitur de una sola specie, cuius est proprium. Et differentia quidem illis est consequens quorum est differentia, sed non conuertitur. Propria uerò conuersim prædicantur de ijs, quorum sunt propria, propter id quod conuertuntur.

Platonicum.

Differentia, & Propriū ī quibus cōueniāt.

In quibus nō conueniant.

Differentiæ autē & Accidenti commune quidem est, de pluribus dici. Commune uerò est & ad ea, quæ sunt inseparabilia accidentia, semper, & omni adesse. Bipes enim

Differentia, & Accidēs in q- bus cōueniāt.

semper

ſemper adeſt omni homini, & omnibus coruis nigrum eſſe ſimiliter. Differunt autem, quoniam differentia quidem continet ſpecies, & non continetur, (continet enim rationale Deum, & hominem) Accidentia uerò aliquo quidem modo continent, eò quòd in pluribus ſint: aliquo uerò modo continentur, eò quòd non unius accidentis ſuſceptibilia ſint ſubiecta, ſed pluriũ. Et Differentia quidem intenſibilis eſt, & irremißibilis: Accidẽtia uerò magis, & minus ſuſcipiunt. Et impermiſtæ quidẽ ſunt contrariæ differentiæ: miſta uerò nõnunquam ſunt contraria accidentia. Huiuſmodi quidem cõmuniones, & proprietates differentiæ, & cæterorum ſunt. Species uerò quo quidem differt à genere, & differentia dictum eſt: in eo quod dicebamus quo genus differt à cæteris, & quo differentia differt à cæteris: reliquum eſt quo differt à proprio, & accidente, ut dicatur.

In quibus differant.

Speciei autẽ, & proprij commune quidem eſt de ſe inuicem prædicari. Nam ſi homo eſt, riſibile eſt: & ſi riſibile eſt, homo eſt. Riſibile uerò ſecundum id quod natum eſt ridere accipi, ſæpe iam dictum eſt. Commune autem eſt, æqualiter eſſe. Aequaliter enim aſſunt ſpecies ijs, quæ illis participant: & propria ijs, quorũ ſunt propria. Differt autem ſpecies à proprio, quoniam ſpecies quidem poteſt & aliorum genus eſſe: proprium uerò aliarum ſpecierum eſſe proprium impoßibile eſt. Et ſpecies quidem ante ſubſiſtit, quàm proprium: proprium uerò pòſt fit in ſpecie. Oportet enim anteà hominem eſſe, ut ſit riſibile.

Species et Proprium in quibus cõueniũt.

In quibus differunt.

Amplius: Species quidem ſemper actu adeſt ſubiecto: propriũ uerò aliquando actu, poteſtate uerò ſemper. Homo enim ſemper actu eſt Socrates: non uerò ſemper ridet, quamuis natus ſit ut ſemper ſit riſibilis, Amplius: Quorum termini ſunt differentes, & ipſa ſunt differen-

tia. Est autem speciei quidem sub genere esse, & de pluribus, & differentibus numero, in eo quod quid est, praedicari, & caetera huiusmodi: proprij uerò est, soli, & omni, & semper adesse.

Species & Accidens in quibus cõueniãt.

Speciei uerò, & accidentis commune quidem est de pluribus praedicari. Rarae uerò sunt aliae communitates, propterea quòd quàm plurimum distant abinuicem accidens, & id cui accidit.

In quibus differant.

Propria uerò sunt utriusque: speciei quidem in eo, quod quid est, praedicari de ijs, quorum est species: accidentis autem in eo, quod quale quiddam est, uel quomodo se habens est. Et unamquanque substantiam una quidem specie participare, pluribus autem accidentibus, & separabilibus, & inseparabilibus. Et species quidem praeintelliguntur accidentibus, etsi etiam sint inseparabilia, (oportet enim ante esse subiectum, ut illi aliquid accidat) accidẽtia uerò posterioris generis sunt, & aduentitiae naturae. Et speciei quidem participatio aequaliter est, accidentis uerò etsi inseparabile sit, non aequaliter. Aethiops enim Aethiopis habebit colorem uel intensum amplius, uel remissum secundum nigredinem. Restat autem de proprio, & accidente dicere: quo enim proprium à specie, & differentia, & genere differt, dictum est.

Proprium, & Accidẽs in quibus cõueniãt.

Commune autem proprio, & inseparabili accidenti est, quòd praeterea nunquam consistant illa, in quibus considerantur. Quemadmodum enim praeter risibile non subsistit homo, ita nec praeter nigredinem subsistit Aethiops. Et quemadmodum semper, & omni adest proprium, sic & inseparabile accidens.

In quibus differant.

Differunt autem, quoniam proprium uni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini: inseparabile uerò accidens, ut nigrum, non solùm Aethiopi, sed etiam coruo adest, & carboni, & hebeno, & quibusdã alijs. Amplius

Prop

Proprium cõuerſim prædicatur de eo, cuius eſt proprium, & æqualiter: inſeparabile uerò accidens conuerſim non prædicatur. Et propriorum quidem æqualis eſt participatio, accidentium uerò uel magis, uel minus. Sunt quidem aliæ communitates, & proprietates eorum quæ dicta ſunt: ſed ſufficiunt hæc & ad diſcretionem eorum, & ad communitatis traditionem.

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN CATEGORIAS ARIST. ARGVMENTVM.

Ecce autem magnus ille Peripateticorum princeps prima nobis rerum genera proponit, quæ Prædicamenta dicimus. Sed Aequiuoca prius eſſe docet, quibus idem nomen, ratio non eadem. nam ſi ratio quoque ſit eadem, dici Vniuoca ſicuti etiam Denominatiua, quæ ab origine ipſa, qua producantur, ſolo differant caſu. Dici quædam iunctim, quædam ſeparatim. Dici aliqua de ſubiecto, quæ in ſubiecto non ſint, Eſſe aliqua in ſubiecto, quæ de ſubiecto non dicantur. Competere utrunque alijs, competere aliis neutrum. Diuerſas eſſe diuerſorum generum ſpecies, quæ deinceps in ſerie non ſint. nam in ſerie ſi fuerint, non eſſe interdum diuerſas. Quæ ſeparatim dicantur, ſubſtantiam, quantum, quale, ad aliquid, ubi, quando, iacere, habere, facere, pati, uocat. Subſtantiam primam decernit, quæ de ſubiecto non dicatur: ſecundam, quæ dicatur. Quæ de ſubiecto dicantur, ea nomen illi & rationem: quæ in ſubiecto ſint, nunquam rationem, ſæpe nec nomen communicare: cætera uel de primis dici, uel in primis eſſe ſubſtantiis, ergo his ſublatis, omnia tolli. De ſecundis magis eſſe eam ſubſtantiam, quæ primæ uicinior. Atque ut prima ſe habeat ad reliqua, ſic ſpecies ad genus. Nec magis unam ſpeciem ſubſtantiam eſſe, quàm alteram. de iis loquor, quæ tantum ſpecies, non & genera. ſicut nec unam aliquam pri-

mam magis altera esse substantiam. Atque ut prima se in dicendo habeat ad reliqua, sic ad accidentia species earum & genera. Commune utriusque substantiæ id esse, ut in subiecto non sit. Tam nomen secundæ, quàm rationem de prima dici. Quod idem tamen & differentiis competat, quæ in subiecto quoque sint, sed ut partes. Atque ab utrisque, hoc est,& substantiis, & differentiis, dici uniuocè omnia: sed primam substantiam significare hoc aliquid, secundam quale quid potius: hoc est, non quale penitus, sed quatenus ad substantiam pertineat. Nihil his esse contrarium: sed nec quanto ipsi, certo præsentium. Quodq; substantia sit, id illam nec magis esse, nec minus. Proprium tamē illius esse, ut eadem numero contraria suscipiat, nequaquam mutationis expers, ne quæstionem uel oratio moueat, uel opinio. Quantum uerò, esse aut discretum, aut continuum: rursus aut habere partium inter se positum, aut non habere. Discretum, quod nullo communi termino iungatur ut numerus, ut oratio. Continuum, quod huic diuersum, ut linea, superficies, corpus, tempus, locus. Nam partium positu constare lineam, superficiem, solidum: non constare numerum, tempus, orationem: quando in his ordo sit potius. Quicquid præterea quantum dicatur, horum similitudine dici. Nihil huic esse contrarium, nec enim obstare magnum & paruum. Nam & esse ad aliquid, & uacare contrario nisi si quis de loco ambigat. Nec autem recipere magis, aut minus. Proprium tamen quanti esse, quod æquale uocamus, & inæquale. Ad aliquid illa quidem putari, quæ quod ipsa sunt, esse aliorum dicantur, uel alio quouis pacto. Suscipere contrarium, suscipere magis & minus. Quanquam nec omnia reciproca esse, nec uno tamen casu. Vt autem reciproca negentur quædam, reddentium fieri uitio. Quare interdum fingenda uocabula, nec ad accidens tamen, sed referendum esse ad illa ipsa, ad quæ dicuntur. ubi sublatis etiam cæteris, recurrere. nam ex iis pleraque simul esse. Nullas reuera substantias esse ad aliquid, si rectè uoces. Ad aliquid, hoc est, quod hoc ipso sit, quoniam aliquo pacto se ad aliquid habeat. quare altero ad liquidum cognito, protinus & alterum cognosci. Qualitatem deinde, qua dicamur quales, in habitu & dispositione consistere: quarum sola discrimen diuturnitas faciat. item in naturali quadam facultate, & facultatis eius uacuitate. In affectiuis qualitatibus, quas & affectiones quidam uocant, quæ uel sensus

affic

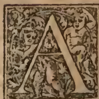
afficiunt, uel ex affectionibus oriuntur. At ſi maneant, affecti-
uæ qualitates: ſi protinus abeant, affectiones potius nomi-
nentur, quum ab his quales non dicimur. Poſtremo in forma
cuiuſque & figura, quibus denſum tamen & rarum non adnu-
meres, ut quæ magis poſitu contineantur. Denominationes
hinc produci, niſi ſi uocabula deſint. interdum uerò ne tum
quidem, cum præſto ſunt. Cæterum contraria non qualitati-
bus modo, ſed & qualibus eſſe, nec omnibus tamen. ac ſi alte-
rum quale ſit ex contrariis, eſſe item & alterum magisq́; ſuſci-
pere & minus, nec ubique tamen. Qualitatis eſſe proprium, ſi-
mile ac diſsimile. Et cum ſingularia in qualitatibus ſint, unde
quales appellamur, genera ipſa interdum ad aliquid eſſe: nec
abſurdum tamen, ut duobus idem generibus adſcribatur. Re-
liqua in unum quaſi faſciculum prædicamenta colliguntur. Fa-
cere enim & Pati, contrariis offeruntur, quæ magis etiam, mi-
nusque ſuſcipiant. Iacere ipſum denominatur poſitionibus tan-
tum quatuor alia prorſus ut manifeſta diſsimulantur. Oppoſitis
immoratur Ariſtoteles, quæ ſint aut ad aliquid, aut contraria,
aut quale habitus & priuatio, aut quale dedicatio & abdica-
tio. Plurimum uerò ut inuicem differant. nam Ad aliquid ipſum
quod ſunt, ſed oppoſitorum dici, aut quo alio pacto: Contra-
ria non item, ſed hoc ipſum contraria. quæ ſi huiuſmodi ſint, ut
neceſſe alterum ſit eſſe, medio carere, alioqui non carere, ſed
mediis eſſe aliquibus nomen, aliquibus fieri, ſi extrema nega-
ris. Priuationem circa idem ſuapte natura uerſari, & habitum.
nec enim alibi eſſe priuationem, quàm ibi naturaliter habi-
tus, aliudque priuationem & habitum, quàm quòd priuatum
fuiſſe, aut habere habitum dicitur, quanquam utrobique op-
poſitio. Sic aliud eſſe dedicationem & abdicationem. aliud
quodcunque his ſubeſt, oppoſitionis tamen eundem modum.
Non eaſdem eſſe priuationis habitusque oppoſitiones, quæ
ad aliquid ſint. quoniam illæ nec alterius dicuntur, quod
ſunt, nec retro aguntur. Non item eadem, quæ contrariorum.
nam nec neceſſe illa alterum ineſſe, ut contrariis quibuſdam,
& ineſſe omnibus aliquando: quod nunquam his euenit con-
trariis, quæ medio uacent. Addit & illud, non poſſe regredi ad
habitum priuationem. Denique abeſſe à dedicatione abdica-
tioneque quibus ueri falſique neceſsitas inſit. neceſsitas illa in-
quam, quæ nec contraria tangit, nec illa quæ ad aliquid. quanquā
aliter id in contrariis, ſed iunctim prolatis apparet. Poſtremo

contr

contraria circa idem genus uersari: quin potius aut esse in eodẽ genere, aut in generibus contrariis, aut ipsamet esse genera. Docet & illud uocabulum Prius, aut tempore dici, aut cum retro si agas, esse alterum non probetur, aut ordine, aut dignitate, aut quoniam sit alteri causa. Vocabulum Simul, uel tempore, uel natura, sed citra causam, uel quoniam sub eodẽ genere, lectione eadem contra partiaris. Sex esse Motus species, generationem, corruptionem, incrementum, decrementum, uariationem, loci mutationem. Motui quietem contrariam, corruptioni generationẽ, decremento incrementum: loci mutationi, mutationem alteram in cõtrarium locum. Variationi uel nihil, uel qualitatis pausam, uel qualitatis in contrarium mutationem. Quum illud habere, nunc ad habitum dispositionemq; referri, nunc ut ad quantum, nunc ut ad aliquod circa corpus, aut in corporis particula, nunc ut ad partem, nunc ut ad id quod in uase, nunc ut ad possessionem, nunc ad exemplum illud, quo uxor uirum, uir habere uxorem dicatur. Atque hactenus in Prædicamentis.

CATEGORIARVM, PRAEDICAMENTORVMQVE ARISTOTELIS LIBER.

De Aequiuocis, Vniuocis, & Denominatiuis. CAP. I.

AEQVIVOCA *dicuntur, quorum nomen solùm commune est, secundum nomen uerò substantiæ ratio diuersa. Vt animal, & homo, & quod pictum est. Horum enim solum nomen cõmune est, secũdum nomen uerò substãtiæ ratio diuersa. Si enim quis aßignet quid sit utrunq; eorum quo sint animalia, propriã aßi*

Hic Ratio, pro definitione accipitur.

aßignabit utriusque rationem. Vniuoca uerò dicuntur, quorum nomen commune est, & secundum nomen eadem substantiæ ratio: ut animal, homo atque bos: communi enim nomine, horum utrunque animal nuncupatur, & est ratio substantiæ eadem. Si quis enim aßignet utriusque rationem, quid utrunque sit quo sint animalia, eandem aßignabit rationem. Denominatiua uerò dicuntur, quæcunque ab aliquo solo differentia casu secundum nomen habent appellationem, ut à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis.

De Complexis & Incõplexis. CAP. II.

EOrum quæ dicuntur, alia quidem secundum complexionem dicuntur, alia uerò sine complexione. Et ea quæ secundum complexionem dicuntur sunt, ut homo currit, homo uincit. Ea uerò quæ sine complexione dicuntur sunt, ut homo, bos, currit, uincit. Eorum quæ sunt, alia de subiecto aliquo dicuntur, in subiecto uerò nullo sunt, ut homo de subiecto quidem dicitur quodam homine, in subiecto uerò nullo est. Alia in subiecto quidẽ sunt, de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto autem esse dico, quòd cùm in aliquo sit, non sicut quædam pars, impoßibile est esse sine eo, in quo est: ut quædam grammatica in subiecto quidem est, in anima, de subiecto uerò nullo dicitur. Et hoc album in subiecto quidem est corpore: omnis enim color in corpore est, de subiecto autem nullo dicitur. Alia uerò de subiecto dicũtur, & in subiecto sunt: ut scientia in subiecto quidem est, in anima: de subiecto uerò dicitur, ut de grammatica. Alia neque in subiecto sunt, neque de subiecto aliquo dicuntur: ut quidam homo, & quidam equus. Nihil enim talium neque in subiecto est, neque de subiecto aliquo dicitur. Simpliciter autem quæ sunt

Dici de subiecto, hic aliud non est, quàm superius de inferiori prædicari.

ſunt indiuidua, & numero ſingularia, de nullo ſubiecto dicuntur: in ſubiecto autem nihil prohibet horum aliqua eſſe: quædam enim Grammatica in ſubiecto eſt, at de ſubiecto nullo dicitur.

De Regulis. CAP. III.

Regula 1. *QVando alterum de altero prædicatur ut de ſubiecto: quæcunque de eo, quod prædicatur, dicuntur, omnia etiam de ſubiecto dicētur. Vt homo de homine quodam prædicatur, animal uerò de homine, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo, & homo eſt, & animal. Diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum, diuerſæ ſunt ſpecies, & differentiæ: ut animalis, & ſcientiæ. Animalis enim differentiæ ſunt, greßibile, bipes, & uolatile, & aquatile. Scientiæ uerò nulla earum eſt: neq; enim ſcientia à ſciētia differt, in eo quòd bipes eſt. Subalternorum uerò generum, nihil prohibet eaſdem eſſe differentias: ſuperiora enim de iis, quæ ſub ipſis ſunt generibus prædicantur: quare quæcunq; differentiæ prædicati fuerint, eædem erunt etiam ſubiecti.*

De decem Prædicamentis generatim. CAP. IIII.

Diuiſio. *EOrum quæ ſecundum nullam complexionē dicuntur, ſingulum aut Subſtantiam ſignificat, aut Quātitatem,* Decem genera generaliſſima. *aut Qualitatem, aut Ad aliquid, aut Vbi, aut Quando, aut Situm, aut Habere, aut Agere, aut Pati. Eſt autē Subſtantia quidem, (ut figuraliter dicatur) ut homo, equus. Quantitas autem, ut bicubitum, tricubitum. Qualitas, ut album, grammaticum. Ad aliquid, ut duplum, dimidium, maius. Vbi, ut in foro, in Lycio. Quando, ut heri, ſuperiore anno. Situm eſſe, ut iacet, ſedet. Habere, ut calceatum eſſe, armatum eſſe. Agere uerò, ut ſecare, urere. Pati, ut ſecari,*

uri,

uri. Singula igitur eorum, quæ dicta sunt, ipsa quidem secundum se, in nulla affirmatione dicuntur, uel negatione. Horum autem ad se inuicem complexione affirmatio fit, uel negatio. Videtur autem omnis affirmatio aut negatio, uel uera, uel falsa esse: eorum autem, quæ secundum nullam complexionem dicuntur, nullum neq; uerum, neq; falsum est: ut homo, album, currit, uincit. Conclusio.

De Substantia. CAP. V.

SVbstantia autē, quæ propriè, & principaliter, & maximè dicitur, est, quæ neq; de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto aliquo est: ut quidam homo, & quidam equus. Secundæ autem substantiæ dicuntur species, in quibus eæ, quæ principaliter substantiæ dicuntur, insunt, & hæ quidem, & harū specierum genera: ut quidā homo, in specie quidem est in homine: genus uerò speciei animal est. Secundæ igitur hæ substantiæ dicūtur: ut est homo, atq; animal. Manifestū est autem ex ijs, quæ dicta sunt, quoniam eorum, quæ de subiecto dicuntur, necesse est & nomen, & rationem de subiecto prædicari: ut homo de subiecto quodam homine dicitur, prædicatur etiam & nomen: hominem enim de quodam homine prædicabis: & ratio quoq; hominis de quodam homine prædicabitur. quidam enim homo & homo est, & animal rationale, mortale: quare & nomen, & ratio de subiecto prædicabitur. Eorū uerò quæ in subiecto sunt, in plurimis quidem neq; nomen, neq; ratio prædicabitur de subiecto: in aliquibus autē nomen quidem nihil prohibet prædicari aliquando de subiecto, rationem uerò impoßibile est prædicari: ut album cùm in subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto, dicitur enim corpus album: ratio uerò albi nunquam de corpore prædicabitur. Alia uerò omnia aut de subiectis dicunt

Conclusio 1.

cunt

cuntur primis substantijs, aut in subiectis eis sunt. Hoc *autem manifestum est ex ijs quæ per singula proponuntur: ut animal de homine prædicatur, ergo & de quodam homine animal prædicabitur.* Nam *si de nullo quorundã hominum, neq; omnino de homine.* Rursus *color in corpore est, ergo & in quodam corpore.* Nam *si nõ in aliquo esset singulorum, nec omnino in corpore: quare alia omnia aut de subiectis primis dicuntur substantijs, aut in subiectis eisdem sunt.* Non *ergo existentibus primis substantijs, impoßibile est aliquid aliorũ esse.* Omnia *enim alia aut prædicantur de eis, aut in subiectis eis sunt: quare non existentibus primis substantijs, impoßibile est aliorum aliquid esse.*

II Secundarum *uerò substantiarum, magis substantia est species, quàm genus.* Propinquior *enim est primæ substantiæ: si quis enim aßignet primam substantiam quid est, euidentius, & conuenientius aßignabit speciem proferens, quàm genus: ut quendam hominem aßignans, manifestius aßignabit hominem quàm animal aßignando.* Illud *enim proprium magis cuiusdam hominis, hoc autem communis.* Et *cùm quandam arborem aßignauerit, manifestius aßignabit arborem aßignando quàm plantam.* Amplius: Primæ *substãtiæ ideo quòd alijs omnibus subijciuntur, & omnia alia uel de ipsis prædicantur, uel in ipsis sunt, propter hoc maximè substantiæ primæ dicuntur.* Quemadmodum *autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent, sic & species ad genus se habet.* Subijcitur *enim species generi, genera enim de speciebus prædicantur: species autem cum generibus non conuertuntur.* Quare *& ex his manifestum est, speciem magis genere substantiam esse.*

III Ipsarum *uerò specierũ, quæcunq; nõ sunt genera, nihil magis alterũ altero substantia est.* Nihil *enim familiarius aßignabis*

gnabis de quodam homine, hominem aßignando, quàm de
quodam equo, equum. Similiter autem & in primis ſub- IIII
ſtantijs, nihil magis alterũ altero ſubſtantia eſt. Nihil enim
magis quidam homo ſubſtãtia eſt, quàm quidã bos. Me- V
ritò autẽ poſt primas ſubſtantias, ſola aliorũ omnium ſpe-
cies, & genera ſecundæ ſubſtãtiæ dicũtur: ſola enim hæc,
eorum quæ prædicantur, primam ſubſtantiam indicant.
Quendam enim hominem ſi quis aßignauerit quid ſit, ſpe-
ciem quidem, quàm genus, aßignando familiarius demon-
ſtrabit, & manifeſtius faciet, hominem aßignando, quàm
animal. Aliorum uerò omnium quicquid aßignauerit quis,
aßignabit extranee: uelut albũ, aut currit, aut aliud quod-
cunq; taliũ aßignans: quare meritò hæ ſolæ aliorum ſecun-
dæ ſubſtantiæ dicuntur. Amplius: Primæ ſubſtantiæ eò
quòd alijs omnibus ſubijciũtur, & omnia alia de ipſis præ-
dicantur, uel in ipſis ſunt, proprijßimæ ſubſtantiæ dicun-
tur. Sicut autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habent,
ita genera, & ſpecies primarum ſubſtantiarum ad reliqua
omnia ſe habent: de his enim reliqua omnia prædicantur:
quendã enim hominem dices grammaticũ eſſe, ergo & ho-
minem, & animal grammaticum dices. Similiter autem &
in alijs. Commune autem omni ſubſtantiæ eſt, in ſubie- Cõmunitas I
cto non eſſe. Prima namq; ſubſtantia, nec in ſubiecto eſt,
nec de ſubiecto aliquo dicitur. Secundarum uerò ſubſtan-
tiarum conſtat quidem etiam ſic, quia nulla eſt in ſubiecto.
Homo enim de ſubiecto quidem homine quodam dicitur,
in ſubiecto uerò nullo eſt, neq; enim in quodam homine ho-
mo eſt: ſimiliter autem & animal de ſubiecto quidem dici-
tur quodam homine, non etiam eſt animal in quodã homi-
ne. Amplius: Eorũ, quæ in ſubiecto ſunt, nomen quidem
de ſubiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationem

*uerò impoßibile eſt: ſecundarum uerò ſubſtantiarũ de ſub-
iecto ratio prædicatur, & nomẽ: rationem autem hominis
de quodã homine prædicabis: & animalis ſimiliter. Qua-
re non erit eorum ſubſtantia, quæ ſunt in ſubiecto. Non eſt
autem propriũ ſubſtantiæ hoc, ſed & differentia eorũ eſt,
quæ non ſunt in ſubiecto. Bipes enim, & greßibile de ſub-
iecto quidem quodã homine dicitur, in ſubiecto uerò nullo
eſt: neque enim in homine eſt bipes, neque greßibile: ratio
quoq; differẽtiæ de illo prædicatur, de quocunq; ipſa diffe-
rentia dicitur. Velut ſi greßibile de homine prædicatur, &
ratio greßibilis de homine prædicabitur: eſt enim homo
greßibilis. Non uerò cõturbent nos ſubſtantiarum partes,
quæ ita ſunt in toto, quaſi in ſubiecto ſint: ne fortè coga-
mur eas non eſſe ſubſtantias confiteri: non enim ſic in ſub-
iecto eſſe dicebantur, quaſi partes eſſent. Ineſt autẽ ſub-
ſtantijs & differentijs omnia uniuocè prædicari. Omnia
II enim quæ ab his prædicata ſumuntur, aut de indiuiduis
prædicantur, aut de ſpeciebus: à prima nanq; ſubſtantia nul
la eſt prædicatio, de nullo enim ſubiecto dicitur. Secunda-
rum uerò ſubſtantiarũ ſpecies quidem de indiuiduo præ-
dicatur, genus uerò & de ſpecie, & de indiuiduo. Simili-
ter autem & differentiæ, & de ſpeciebus, & de indiuiduis
prædicantur: & rationem quoq; ſuſcipiunt primæ ſubſtan-
tiæ ſpecierum, & generum, & ſpecies generis. Quæcunq;
enim de prædicato dicuntur, eadem & de ſubiecto dicen-
tur. Similiter autem rationẽ differentiarum ſuſcipiunt ſpe-
cies, & indiuidua. Vniuoca autem ſunt, quorum & nomen
commune eſt, & ratio eadem: quare omnia, quæ à ſubſtan-
III tijs, & differentijs ſunt, uniuocè prædicantur. Omnis
autem ſubſtãtia uidetur hoc aliquid ſignificare, & in pri-
mis quidẽ ſubſtantijs indubitabile, & uerum eſt, quoniam
hoc*

*hoc aliquid significant. Indiuiduum enim, & unum nume-
ro est, quod significatur. In secundis uerò substantijs uide-
tur quidem similiter propter appellationis figuram hoc
aliquid significare, quando quis dixerit hominem, uel ani-
mal, non tamen uerum est, sed magis quale aliquid signifi-
cant: neq; enim unum est quod subiectum est, quemadmo-
dum primæ substantiæ, sed de pluribus homo dicitur, &
animal. Non autem simpliciter quale quid significat, quem-
admodum album: (nihil enim aliud significat album, quàm
qualitatem) at species, & genus circa substantiam qualita-
tem determinant, qualem enim quandam substantiam si-
gnificant: plus autem in genere determinatio fit, quàm in
specie: dicens enim animal, plus complectitur, quàm qui ho-
minem. Inest autem substantijs etiam nihil illis esse con-* IIII
*trarium. Primæ enim substantiæ quid erit contrarium? Vt
cuidam homini, uel cuidam animali, nihil est contrarium.
At uerò nec homini, nec animali aliquid est contrarium.*

*Non est autem hoc substantiæ proprium, sed etiã mul-
torum aliorũ, ut quãtitatis: bicubito enim, uel tricubito ni-
hil est cõtrarium: at uerò nec decem, nec alicui talium: nisi
fortè quis multũ pauco dicat esse cõtrarium, uel magnum
paruo. Determinatorũ uerò quantorũ nullum ulli est con-
trarium. Videtur autem substãtia non suscipere magis
& minus. Dico autem hoc non quòd substantia à sub-
stantia non sit magis & minus substantia, hoc enim dictum
est quia est: sed quoniam unaquæque substantia hoc ipsum
quod est, nõ dicitur magis & minus: ut si est hæc substãtia,
homo, nõ erit magis & minus homo, nec ipse à seipso, nec
alter ab altero, non enim est alter altero magis homo, si-
cut est album alterum altero magis album, & bonũ alte-
rum altero magis bonum: sed & ipsum à se magis & mi-*

Quòd quantitati nihil sit cõtrarium, fusius uidebitur in prædicamẽto quãtitatis. Nullum nulli est cõtrarium. duæ negationes negant, & tantum est, ac si dicatur, nul lum alii cuilibet est cõtrarium.

nus dicitur:ut corpus cùm sit album, magis nunc albũ esse dicetur, quàm prius: & cùm calidum sit, magis & minus calidum dicitur. Substantia uerò non dicitur magis aut minus substantia: non enim homo magis nunc homo, quàm prius dicitur: neq; aliorum quicquam quæ substantiæ sunt:
VI. *quapropter non recipiet substãtia magis & minus. Maximè uerò proprium substantiæ esse uidetur, quod cùm unum, & idem numero sit, contrariorũ susceptiuũ esse: ut in alijs quidẽ non habet quisquã quod proferat, quæcunq; non sunt substantiæ, quod cùm sit unũ numero, susceptibile contrariorum sit: uelut color, qui est unus, & idẽ numero, non dicitur albus, & niger: neque eadem actio, & una numero, erit praua, & studiosa. Similiter autem & in alijs quæcunq; non sunt substantiæ. Substantia uerò cùm unũ, & idem numero sit, capax contrariorum est: ut quidã homo, cùm unus, & idem sit, aliquãdo quidem albus, aliquando fit niger, & calidus, & frigidus, & prauus, & studiosus: in nullis autẽ alijs, aliquid tale uidetur.*
Obiectio. *Nisi quis forsitan instet, dicens orationem, & opinionem contrariorum esse susceptibilia: eadem enim oratio uera, & falsa uidetur esse: ueluti si uera sit oratio, sedere quendam, eo surgente ipsa eadem falsa erit. Similiter autẽ & de opinione: si quis enim uerum putet aliquem sedere, surgente eo, falsò putabit eandem de eodẽ opinionem habens. Sed & si quis hoc suscipiat, tamen modo differt: nam ea, quæ in substantijs sunt, ipsa quidem mutata susceptibilia sunt contrariorum. Frigidum enim ex calido factũ mutatum est, alteratũ enim est & nigrum ex albo, & studiosum ex prauo. Similiter autem & in alijs, unumquodq; eorum mutationem suscipiens, susceptibile contrariorum est: Oratio nanq;, & opinio, ipsa quidem immobilia omnino perseuerant: cùm uerò*

res

res mouetur, contraria circa ipsam fiunt. Oratio nanque eius, quod sedeat aliquis, permanet eadem: cùm uerò res mota sit, aliquando quidem uera, aliquando autem falsa dicitur. Similiter autem est in opinione. Quapropter saltem hoc modo, proprium substantiæ est, ut secundum mutationem suijpsius susceptibilis sit contrariorum. Si quis autem recipiat etiam hæc, orationem, & opinionem susceptibilia esse contrariorum, non est hoc uerum. Oratio nanque, & opinio non in eo, quòd ipsa aliquid recipiant, cõtrariorum susceptibilia esse dicuntur: sed in eo, quòd circa alterũ aliqua paßio facta sit. nam in eo quod res est, aut non est, in eo etiam oratio uera, uel falsa esse dicitur, non in eo quòd ipsa susceptibilis sit contrariorũ. Simpliciter enim à nullo, neque oratio, neq; opinio mouetur: quapropter non erunt susceptibilia cõtrariorum, cùm nulla contrarij sit paßio in eis facta: uerùm substantia in eo quòd ipsa contraria recipiat, in hoc susceptibilis contrariorũ esse dicitur. Languorem enim, & sanitatem suscipit, & candorem, & nigredinem, & unumquodq; talium ipsa suscipiendo, cõtrariorum susceptibilis esse dicitur. Quare proprium erit substantiæ hoc, quòd cùm unum, & idem numero sit, secundum suiipsius mutationem, susceptibilem contrariorum esse. Ac de substantia quidem hæc dicta sunt.

De Quantitate. CAP. VI.

Quantitatis autẽ, aliud est Continuum, aliud est Discretum: & aliud quidem ex habentibus positionem ad se inuicem suis partibus constat, aliud autem ex non habentibus positionem. Est autem Discreta quantitas: ut numerus, & oratio: Continua uerò: ut linea, superficies, corpus: amplius autẽ & præter hæc est tempus, & locus. Partium etenim numeri nullus est communis terminus, ad Diuisio quantitatis prima.

quem compulentur partes eius: ut quinque si sunt denarij partes, ad nullum terminũ cõmunem copulantur quinque & quinque, sed semper discreta sunt & separata. Sic & tria, & septem ad nullum communem terminum copulantur. Neq; omnino habeas in numero cõmunem terminum partium accipere, sed semper discretæ & separatæ sunt: quapropter numerus quidem discretorum est. Similiter autem & oratio discretorum est. Quòd autẽ Oratio quantitas sit, manifestum est: mensuratur enim syllaba breui, & longa. Dico autem cum uoce orationem factam: ad nullum enim cõmunem terminum particulæ eius copulantur: non enim est cõmunis terminus, ad quem syllabæ copulẽtur, sed unaquæq; diuisa est, ipsa secundum seipsam. Linea uerò continuum est: est enim sumere communem terminum, ad quem partes eius copulentur, id est, punctũ: & superficiei, lineam. Plani nanq; partes ad aliquem cõmunem terminũ copulantur. Similiter autem & in corpore habeas sumere cõmunem terminum, lineam, uel superficiem, ad quem corporis partes copulantur. Est autem talium & Tempus & Locus: Præsens enim tẽpus, copulatur ad præteritum, & ad futurum. Rursus Locus continuorũ est: locum enim quendam partes corporis obtinent, quæ ad cõmunem terminum copulantur: ergo & loci partes, quæ obtinent singulas corporis partes, ad eundem communem terminum copulantur, ad quem & corporis partes: quapropter continuus erit & locus. Ad unum enim cõmunem terminum eius partes copulantur. Amplius autẽ: Alia quidem constant ex partibus, quæ in eis sunt, positionem habẽtibus ad se inuicem: alia autem ex non habẽtibus positionem. Vt lineæ quidem partes positionem habẽt ad se inuicem: singulum nanq; eorum situm est alicubi, & habes unde sumas,

Locus à superficie non differt, uide Aristo. in 4. Physic.

Diuisio quantitatis, 11.

& aßignes ubi unumquodq; situ͂ est in plano, & ad quam partem reliquarum copulatur. Similiter autem & partes plani positione͂ habent aliquam. similiter nanq; aßignetur unumquodq; ubi iacet, & quæ copulantur ad se inuicem: sed & soliditatis quoq; similiter & loci. In numero autem non poßit quisquam ostendere, quemadmodum partes eius positionem aliquam habent ad se inuicem, aut ubi iacent, aut quæ partes ad se inuicem connectuntur: neque eæ quæ Temporis sunt, nihil enim permanent partes temporis. Quod autem non est permanens, quomodo positionem aliquam habebit? Sed magis ordinem quendam particularum tempus habere dices, quòd aliud quidem prius sit temporis, aliud uerò posterius. Sed & de Numero similiter, eò quòd prius numeratur unus, quàm duo, & duo quàm tria: & sic habebunt aliquem ordinem, positionem uerò non multum accipies. Sed & oratio similiter, nihil enim permanent partes eius, sed dictum est, & non potest hoc amplius assumi. Quapropter non erit ulla positio partium eius, siquidem nihil permanent. Igitur alia ex habentibus positionem partibus constant, alia ex non habentibus positionem. Propriè autem hæc sola quæ dicta sunt, Quanta dicuntur: alia uerò omniá secundum accidens. Ad hæc enim aspicientes, & aliá dicimus quanta: ut multum dicitur album, eò quòd superficies multa sit: & actio longa, eò quòd tempus multum sit, & motus multus. Neque enim horum singulum, per se quantum dicitur: ut si quis aßignet qua͂ta sit aliqua actio, tempore definiet, annuam, uel sic aliquo modo aßignans: & album quantum sit aßignans, superficie definiet: quanta enim fuerit superficies, tantum album esse dicet. Quare ea sola, quæ dicta sunt, propriè & secundum

Ad positione͂ tria requiruntur: Ordo partiu͂. Permanentia, & Continuatio ad aliquem terminum communem.

Conclusio.

seipsa dicuntur quanta: aliorum uerò nihil per se, sed per
Cõmunitas, 1 *accidens.* Amplius: *Quantitati uerò, nihil est cõtrarium. In definitis enim manifestum est, quoniam nihil est contrarium: ut bicubito, uel tricubito, uel superficiei, uel alicui ta-*
Instantia, 1 *lium: nihil enim ipsis est cõtrarium.* *Nisi quis forte dicat, multũ pauco esse contrarium, uel magnum paruo. Horum autem nihil est quantitas, sed magis ad aliquid. Nihil enim per seipsum magnum, uel paruum dicitur, sed eò quòd ad alterum refertur: ut mons quidẽ paruus dicitur, milium uerò magnum, eò quòd hoc ijs, quæ sunt sui generis, maius sit: illud ijs, quæ sui sunt generis, minus: ergo ad aliud est eorum relatio. Nam si per seipsum magnum, uel paruum diceretur, nunquã mons quidem aliquando paruus, milium uerò magnum diceretur. Rursus in pago plures homines esse dicimus, Athenis uerò paucos, cum sint illis multò plures: & in domo quidem multos, in theatro uerò paucos, cùm sint plures.* Amplius: *Bicubitum uerò, & tricubitũ, & unumquodq; talium, quantitatem significat: magnum uerò, uel paruum non significat quantitatem, sed magis ad aliquid, quoniam ad aliud consideratur magnum & paruum: quare manifestũ est, quoniã hæc ad aliquid dicuntur.* Amplius: *Siue aliquis ponat quantitates esse hæc, siue non ponat, nihil illis contrarium est: quod enim non potest sumi per seipsum, sed ad solã alterius relationem refertur, quomodo huic aliquid erit contrarium?* Amplius: *Si magnũ & paruũ sunt cõtraria, continget idem simul cõtraria suscipere, & ea ipsa sibimet esse contraria: contingit enim simul idem paruum esse, & magnũ: est enim ad hoc quidem paruum, ad aliud uerò idipsum magnum: quare idem & paruum & magnum eodem tempore esse contingit, quare simul contraria suscipit. Sed nihil est quod uideatur simul*

mul cõtraria suscipere posse. Vt in substantia quidẽ, susceptibilis enim cõtrariorum esse uidetur: sed nullus simul sanus est, & æger: neque albus, & niger est simul: nihilq; aliud simul contraria suscipiet. Et eadem sibijpsis cõtingent esse contraria: nam si est magnum paruo contrariũ, ipsum autẽ idem simul est magnum, & paruũ, ipsum sibi erit contrarium: sed impoßibile est aliquid sibijpsi esse contrarium: non est igitur magnum paruo contrariũ, neq; multum pauco. Quare uel si non ad aliquid hæc quis dicat, sed quantitatis, nihil cõtrarium habebunt. Maximè autem circa locum esse uidetur contrarietas quantitatis: sursum enim ei, quod est deorsum, contrarium ponunt, locum qui in medio est deorsum dicentes, eò quòd plurima distantia est medietatis ad mundi terminos. Videntur & aliorum contrariorum ab his afferre definitionem: quæ enim plurimum à se inuicem distent sub eodem genere, contraria esse definiunt, Instantia, II

Non uidetur autem quantitas suscipere magis & minus, ut bicubitum: neq; enim aliud est alio magis bicubitũ: neq; in numero, ut tria quàm quinq; nihil magis dicuntur, uel quinq; magis quàm tria: nec tempus aliud alio magis & minus dicitur tempus: nec in ullo eorum, quæ dicta sunt, omnino magis & minus dicitur: quare quantitas non suscipit magis & minus. Commu. II

Proprium autem maximè quantitatis est, quod æquale, & inæquale dicitur. Singula quæq; enim earum, quæ dictæ sunt, quantitatum, æqualis, & inæqualis dicitur: ut corpus, æquale, & inæquale dicitur: & numerus, & tempus, æquale, & inæquale: & oratio, æqualis, & inæqualis: similiter autem & in alijs, quæ dicta sunt, unumquodq; æquale, & inæquale dicitur. In cæteris uerò quæ quãtitates nõ sunt, nõ multũ uidebitur æquale, & inæquale dici: ut dispositio æqualis, & inæqualis nõ multũ di- III

citur: sed magis similis, & dißimilis: & album æquale & inæquale non multũ dicitur sed simile, uel dißimile. Quare quantitatis maximè sit propriũ, æquale & inæquale dici.

De Ad aliquid. CAP. VII.

Definitio, 1 *AD aliquid uerò talia dicuntur, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorũ esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud. Vt maius hoc ipsum quod est altero dicitur, aliquo enim maius dicitur: & duplum alterius dicitur hoc ipsum quod est, alicuius enim duplũ dicitur: similiter autẽ & alia quæcunq; sunt huiusmodi. At uerò sunt etiã & hæc ad aliquid, ut habitus, dispositio, scientia, sensus, & positio. Hæc enim omnia, quæ dicta sunt, hoc ipsum quod sunt, aliorum esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud, & non ad aliud quiddam. Habitus enim alicuius habitus esse dicitur, & scientia alicuius scientia, & positio alicuius positio: & alia quidem similiter. Ad aliquid igitur sunt, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorum eße dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud: ut mons magnus dicitur ad alium montem, magnum enim ad aliquid dicitur: & simile alicui simile dicitur, & cætera talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt autem & accubitus, & statio, & seßio positiones quædã, positiones uerò ad aliquid sunt: iacere autem, & stare, uel sedere, ipsa quidem non sunt positiones, denominatiuè uerò dicuntur ab ijs, quæ dictæ sunt, positionibus.*

Cõmunitas, 1 *Inest autem contrarietas in ijs, quæ sunt ad aliquid: ut uirtus uitio contraria est, cùm sit utrũq; eorum ad aliquid: & scientia ignorãtiæ. Non autem omnibus ijs, quæ sunt ad aliquid, insunt contraria: duplo enim nihil est contrarium, neq; dimidio, neq; ulli talium.*

11 *Videntur autẽ magis & minus ea, quæ ad aliquid sunt, suscipere. Simile enim, & dißimile magis & minus dicitur: & æquale, & ineq*

& inæquale magis & minus dicitur: cùm utrunq; sit ad aliquid. Simile enim alicui simile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Non autem omnia, quæ sunt ad aliquid, suscipiũt magis & minus: duplum enim non dicitur magis & minus duplum, nec aliquid talium. Omnia autem, quæ sunt ad aliquid, ad conuertentia dicuntur. Vt seruus, domini seruus: & dominus, serui dominus esse dicitur: & duplum, dimidij duplum: & dimidium, dupli dimidium: & maius, minore maius: & minus, maiore minus. similiter autem & in alijs. Sed casu aliquoties differunt secundũ loquutionẽ: ut disciplina, disciplinati disciplina dicitur: & disciplinatũ, disciplina disciplinatum: & sensus, sensibilis sensus: & sensibile, sensu sensibile. At uerò aliquoties nõ uidebitur cõuerti, nisi conuenienter ad quod dicitur aßignetur, sed peccet is qui aßignat: ut ala si aßignetur auis, non conuertitur auis alæ. non enim prius conuenienter aßignata est ala auis. neq; enim in eo quòd auis est, ala auis dicitur, sed in eo quòd alata est: multorum enim & aliorum alæ sunt, quæ nõ sunt aues: Quare si aßignetur conuenienter, conuertitur, ut ala alati ala est: & alatum ala alatum. Aliquoties autem fortè & nomen fingere necesse erit, si non fuerit nomen impositum, ad quod conuenienter aßignetur: ut remus si aßignetur nauis, non est aßignatio conueniens: neq; enim in eo quòd nauis est, in eo eius remus dicitur: sunt enim naues, quarum remi non sunt: quare non conuertitur: nauis enim non dicitur remi nauis. Sed fortè conuenientior aßignatio erit, si sic quodã modo aßignetur: remus, remitæ rei remus est, aut quemodocunque aliter: nomen enim non est positum. Conuertitur autem si conuenienter aßignetur, remitũ enim remo remitũ est. Similiter autem & in alijs: ut caput conuenientius aßignabitur capitati

III (beside "duplum, nec aliquid talium. Omnia autem, quæ sunt ad ali-")

Conclusio, I (beside "Sed casu aliquoties differunt secundũ loquutionẽ: ut disci-")

II (beside "sensu sensibile. At uerò aliquoties nõ uidebitur cõuerti,")

cap

caput, quàm si animalis aßignetur. neque enim in eo quod est animal, caput habet: multa enim animalia sunt capita non habentia. Sic autem fortasse facilimè quis sumet, quibus posita non sint nomina. si ab ijs quæ prima sunt, & ijs, ad quæ conuertuntur, nomina ponat: ut in ijs, quæ prædicta sunt, ab ala alatũ, à remo remitũ. Omnia igitur, *quæ ad aliquid dicuntur, si conuenienter aßignentur, ad conuertentia dicuntur: quoniam si ad quodlibet aliud aßignentur, & non ad id, ad quod dicũtur, non cõuertuntur.* Dico *autem quoniam neq; eorum, quæ indubitanter ad conuertentia dicuntur, & nomina eis posita sunt, nihil conuertitur, si ad aliquid eorum, quæ sunt accidentia aßignentur, & nõ ad id, ad quod dicũtur: ut seruus, si non domini aßignetur, sed hominis, uel bipedis, uel cuiuscunq; talium, non conuertitur: nanque dici non potest, homo est serui homo. non enim cõueniens est aßignatio.* Amplius: *Si autem conuenienter aßignetur ad id, ad quod dicitur, omnibus alijs sublatis, quæcunq; accidentia sunt, relicto solo illo, ad quod aßignatum est, semper ad ipsum conuenienter dicetur: ut si seruus ad dominum dicitur, circũscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, ut esse bipedem, uel scientiæ susceptibilem, uel hominem, relicto uerò solo quod dominus est, semper seruus ad ipsum dicetur: seruus enim domini seruus dicitur. Si autẽ non cõuenienter ad id, ad quod dicitur, aßignetur, circunscriptis omnibus alijs, relicto eo solo, ad quod aßignatũ est, non dicetur ad ipsum: aßignetur enim seruus hominis, & ala auis & circunscribatur ab homine esse dominum, non iam seruus ad hominem dicitur: cùm enim dominus non sit, neq; seruus est. Similiter & de aue, si adimatur eam alatam esse. non enim amplius erit ala ad aliquid: cùm enim non sit alatũ, nec ala erit alicuius. Quare op*

re oportet aßignari id, ad quod conuenienter dicitur: & si sit nomen positum, facilis erit aßignatio: sin autem non sit, fortasse necessariũ erit nomen fingere: si autem sic aßignetur, manifestum est, quoniam omnia ad conuertentia dicuntur. Communitas IIII. *Videntur autem ad aliquid, simul esse natura: & in plurimis quidem uerum est, in aliquibus uerò non uerum, simul enim duplum, & dimidium sunt: & cùm sit dimidium, duplum est: & cùm sit dominus, seruus est, & cùm sit seruus, dominus est. similiter autem his, & alia. Simul autem hæc auferunt se inuicẽ: si enim non sit duplũ, nõ erit dimidium: & si nõ sit dimidiũ, nõ erit duplum. Similiter autem & in alijs, quæcunq; talia sunt.* Conclusio III. *Non autẽ in omnibus relatiuis uerũ uidetur esse, ut sint simul natura: scibile enim scientia prius uidebitur esse: nanq; ut plurimum prius rebus subsistentibus scientias accipimus: in paucis uerò, uel nullo quisquam hoc perspiciet, simul cum scibili scientiam esse factam. Amplius: Scibile sublatum simul aufert scientiam: scientia uerò simul non aufert scibile: nam si scibile non sit, non erit scientia, nullius enim erit scientia: scientia uerò si nõ sit, nihil prohibet esse scibile: ut circuli quadratura si modò est scibilis, scientia quidem eius nondum est, ipsa uerò scibile est.* Hippocrates Chius conat' est circuli quadraturam demõstrare: cuius demõstrationem affert Georgius Valla, c.8. li.2. suæ Geometriæ. *Amplius: Animali quidẽ sublato nõ erit scientia: scibilium uerò plurima esse contingit. Similiter his sese habent ea, quæ de sensu sunt: sensibile enim prius, quàm sensus esse uidetur: sublatum enim sensibile simul aufert sensum: sensus uerò sensibile non simul aufert. sensus enim circa corpus, & in corpore sunt: sensibili autem sublato, aufertur & corpus: sensibile enim corpus est: cùm autem corpus non sit, aufertur sensus. Quare simul aufert sensibile sensum, sensus uerò sensibile non simul aufert: sublato enim animali, sensus quidem aufertur, sensibile au*

le autem non: est enim sensibile corpus, ut calidum, dulce, amarũ, & omnia alia quæcunq; sunt sensibilia. Amplius: Sensus quidem simul cum sensitiuo fit, simul enim fit animal, & sensus: Sensibile uerò ante animal, & sensum est: ignis enim, & aqua, & alia huiusmodi, ex quibus ipsum animal constat, ante sunt, quàm animal omnino sit, uel sensus: quare prius sensibile quàm sensus esse uidebitur. Habet autem dubitationẽ, utrum nulla substãtia ad aliquid dicatur, quemadmodũ uidetur: an hoc cõtingat secundũ quasdam secundas substantias. Nam in primis substãtijs uerum est, nam neq; totæ, neq; partes primarũ substantiarũ dicuntur ad aliquid: nam quidã homo, nõ dicitur alicuius quidã homo: neq; quidã bos, alicuius quidã bos. Similiter autẽ & partes: quædã enim manus non dicitur alicuius quædã manus, sed alicuius manus: & quoddã caput, non dicitur alicuius quoddam caput, sed alicuius caput. Similiter autem & in secũdis substantijs, atq; hoc quidẽ in pluribus: ut homo, non dicitur alicuius homo: nec bos, alicuius bos, nec lignum, alicuius lignũ: sed alicuius possessio dicitur. In huiusmodi ergo manifestũ est, quoniã non sunt ad aliquid. In aliquibus uerò secũdis substantijs, habet aliquam dubitationẽ: ut caput alicuius caput dicitur, & manus alicuius dicitur manus: & singula huiusmodi: quare hæc fortasse ad aliquid esse uidebuntur. Si igitur sufficienter eorum, quæ sunt ad aliquid, definitio aßignata est, aut nimis difficile, aut impoßibile est ostendere, quòd nulla substantia eorum, quæ sunt ad aliquid, dicitur. Si autem non sufficienter, sed sunt ad aliquid, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodam modo se habere, fortasse aliquid contra ista dicetur. Prior uerò definitio sequitur quidem omnia ea, quæ sunt ad aliquid, non tamen hoc est eis esse, quòd sunt ad aliquid,

Dubium.

Definitio II.

quid, quòd ea ipsa quæ sunt, aliorum dicuntur. Ex *his ergo manifestum est, quòd si quis aliquid eorum, quæ sunt ad aliquid, definitè sciet, & illud, ad quod dicitur, definitè sciturus est. Si enim nouit aliquis quiddam, quod ad aliquid est (est autem esse ijs, quæ ad aliquid sunt, idem ac ad aliquid aliquo modo se habere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo modo se habet. Si enim non nouit omnino ad quod hoc aliquo modo se habet, neque si ad aliquid hoc aliquo modo se habet, noscet.* Corollarium.

Sed in singulis palàm hoc est, ut si quid nouit quis definitè, quia duplum est, & cuius duplum est mox definitè nouit: si uerò nullius definitorum nouit ipsum duplum esse, neque si sit duplum omnino nouit. Similiter autem & hoc aliquid si nouit quis quod melius est definitè, & quo melius est statim definitè necessarium est nosse. Propter hæc, non indefinitè sciet quia hoc est peiore melius, suspicio enim hæc est, non scientia: non enim sciuit exactè, quod est peiore melius, si enim sic accidit, nihil est deterius ipso. Quapropter palàm est, quia necessarium est, si nouerit quis aliquod relatiuorum definitè, & id, ad quod dicitur, definitè nosse. Caput uerò, & manus, & eorum singula, quæ substantiæ sunt, ea ipsa quæ sunt, sciri definitè possunt: ad quod uerò dicantur, non est necessarium scire. cuius enim hoc caput, uel cuius hæc manus sit, non est scire definitè: quare non erunt hæc ad aliquid. Si uerò non sunt hæc eorum, quæ sunt ad aliquid, uerum erit dicere, quia nulla substantia aliquid eorum est, quæ sunt ad aliquid. Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare, nisi id sæpe pertractatum sit: dubitasse autem de horum unoquoq; non est inutile.

De

De Qualitate.

Qualitatis species, 1.

QValitatem uerò dico, secundũ quam quales quidam esse dicuntur, Est autem qualitas eorum quæ multipliciter dicuntur, Et una quidem species qualitatis, Habitus, & dispositio dicantur. Differt autem Habitus à Dispositione, quòd permanentior, & diuturnior est. Tales uerò sunt scientiæ, & uirtutes. Scientia enim uidetur esse permanentium, & eorum, quæ difficilè moueantur, si quis uel mediocriter sumat scientiam: nisi grandis permutatio facta sit, uel ab ægritudine, uel ab aliquo huiusmodi. Similiter autem & Virtus, ut iustitia, & temperantia, & singula talium, non uidentur posse moueri, neq; facile permutari. Dispositiones uerò dicuntur, quæ sunt facilè mobiles, & citò permutabiles: ut calor, & frigiditas, & ægritudo, & sanitas, & quæcunq; alia huiusmodi: afficitur enim quodammodo secundum eas homo, citò autem permutatur, & ex calido frigidus fit, & ex sanitate in ægritudinẽ transit. Similiter autem & in alijs, nisi fortè in his quoq; contingat per tẽporis longitudinẽ in naturã cuiusq; trãsferri, & immobilis, uel difficilè mobilis existens, quã iam quilibet Habitum uocet. Manifestum est autẽ, quoniã hæc uolunt Habitus dicere, quæ sunt diuturniora, uel difficilè mobilia: nanq; in disciplinis nõ multum retinentes, sed facilè mobiles, nõ dicũtur habitũ habere, quamuis sint ad disciplinam peius, meliusúe dispositi: quare differt Habitus à Dispositione, quòd hæc quidem facilè mobilis sit: ille uerò diuturnior, & difficilius mobilis. Sunt autẽ habitus etiã dispositiones: dispositiones uerò non necesse est habitus esse: qui enim retinent habitum, & quodammodo dispositi sunt ad ea quæ habent, uel peius, uel melius: qui autẽ dispositi sunt, nõ omnino retinẽt habitum. Aliud uerò genus qualitatis est,

Habitus. Dispositio.

Qui enim retinent habitũ. litera Græca paulò aliter nunc habet, ut ex notis agnoscitur.

est, secũdum quod pugillatores, uel cursores, uel salubres, uel insalubres dicimus: & simpliciter quæcunq; secundum potentiam naturalem, uel impotentiam dicuntur. Non II
enim quoniam sunt dispositi aliquo modo unumquodque huiusmodi dicitur, sed quòd habeãt naturalem potentiam, uel impotentiam facilè quiddã facere, uel nihil pati: ut pugillatores, uel cursores dicuntur, non quòd sint dispositi aliquo modo, sed quòd habeant potentiam naturalem hoc facilè faciendi. Salubres uerò dicuntur, eò quòd habeant potentiam naturalem ut nihil à quibuslibet accidentibus facilè patiantur: In*salubres uerò quòd impotentiam habeant naturalem nihil facilè ab accidentibus patiendi. Similiter his & durum, & molle se habent.*Durum *enim dicitur, quod habeat potentiam non facilè secari: molle uerò quod eiusdẽ ipsius habeat impotentiam.* Tertia *uerò species qualitatis est, paßibiles qualitates, & paßiones.* Sunt *autẽ huiusmodi, ut dulcedo, & amaritudo, et austeritas, & omnia his cognata: amplius, & calor, & frigus, & albedo, & nigredo.* Et *quoniam hæ qualitates sunt, manifestum est: quæcunque enim has susceperint, qualia dicuntur secundùm ipsas: ut mel quoniam dulcedinem suscipit, dicitur dulce; & corpus album, quoniam albedinem suscipit. Similiter autem sese habent & in cæteris.* Paßibiles *uerò qualitates dicũtur, non quòd ea, quæ illas susceperint qualitates, aliquid patiãtur: neq; enim mel, quoniã aliquid passum sit, dicitur dulce, neq; aliquid aliud huiusmodi. Similiter autẽ his, & calor, & frigus paßibiles qualitates dicuntur, non quòd ea, quæ illas suscipiũt, aliquid passa sint, sed quoniam secundum sensus unaquæq; dictarum qualitatum paßionis effectiua est, paßibiles qualitates dicuntur: dulcedo enim paßionem quandam secundum gustum efficit.*

Naturalis potentia, aut impotentia.

III

Paßio, paßibilis qualitas.

& calor secundum tactum: Similiter autem & aliæ. Albedo autem & nigredo, & cæteri colores, non similiter his quæ dicta sunt, paßibiles qualitates dicuntur, sed hoc, quòd ipsæ ab aliqua paßione innascuntur. Quoniam enim fiunt propter aliquã paßionem multæ colorum mutationes, manifestum est: erubescens enim aliquis, rubeus factus est: & timens, pallidus: & unumquodq; talium. Quare etiam si quis natura aliquid talium accidentiũ, perturbationum'ue passus est similem colorẽ uerisimile est eum habere. Quæ enim affectio nunc in eo quòd uerecundetur, circa corpus facta est, etiã secundum naturalem constitutionem eadem fiet affectio, ut & naturalis color similis sit. Quæcũq; igitur talium accidentium ab aliquibus paßionibus difficilè mobilibus, & permanentibus principium sumpserũt, paßibiles qualitates dicuntur: siue enim secundũ naturalem cõstitutionẽ pallor fit, aut nigredo, qualitates dicũtur, (quales enim secundum eas dicimur) siue propter ægritudinem longam, uel propter æstum aliquid tale contingit, uel nigredo, uel pallor, & non facilè prætereunt, uel etiã in uita permanent, & paßibiles qualitates istæ dicuntur: similiter enim quales secundum eas dicimur. Quæcunq; uerò ex his fiunt, quæ facilè soluuntur, & citò transeunt paßiones dicuntur, qualitates uerò minimè: non enim aliqui secundum ipsas dicuntur quales: neq; enim qui propter uerecundiam rubeus factus est, rubeus dicitur: neque cui pallor propter timorem uenit, pallidus est, sed magis eo quòd aliquid passus est: quare Paßiones quidem huiusmodi dicuntur, Qualitates uerò minimè. Similiter autem his, & secundum animam paßibiles qualitates, & paßiones dicuntur: quæcunq; enim mox innascendo ab aliquibus paßionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dicuntur & ipsæ: ut amentia &

ira,

ira, & alia huiusmodi: quales enim secundum eas dicuntur, id est, iracundi, atq; amentes. Similiter autem & quæcunq; alienationes non naturales, sed quæ ab aliquibus, alijs accidentibus factæ sunt difficilè prætereuntes, uel etiam omnino immobiles, qualitates sunt etiã huiusmodi: quales enim & secundum eas dicuntur. Quæcunq; uerò ab ijs quæ facilè, & citò prætereunt, fiunt. Paßiones dicuntur: ut si quis contristatus, iracundior fiat. Non enim dicitur iracundus, qui huiusmodi paßione iracundior est, sed magis quia aliquid passus: quare Paßiones quidem huiusmodi dicuntur Qualitates uerò minimè. Quartum uerò genus qualitatis est Figura, & circa unumquodque constans forma. Amplius autem ad hæc rectitudo, & curuitas, & si quid aliud his simile est: secundum enim unumquodque eorum quale quid dicitur. Triangulum enim, uel quadragulum esse, quale quid dicitur, & rectum, aut curuum, & secundum etiam formam unumquodque quale dicitur. Rarum uerò, & spissum, & asperum, & leue putabantur quidem qualitatem significare: sed aliena huiusmodi putantur esse à diuisione, quæ circa qualitatem est: quandam enim positionem magis uidentur partium utrunque monstrare. Spissum enim dicitur, eò quòd partes sibi ipsis propinquæ sint: Rarum uerò, eò quòd distent à se inuicem: & Leue quidem, quòd in rectitudinem aliquo mo[illegible] partes iaceant: Asperum uerò, quòd hæc quidem superet, illa uerò sit inferior. Et fortaßè alij quoque apparebunt qualitatis modi: sed qui maximè dicuntur ferè tot sunt. Qualitates itaque sunt, quæ dictæ sunt. Qualia uerò sunt, quæ secundum has denominatiuè dicuntur, uel quomodolibet aliter ab his. In plurimis siquidem, & ferè in omnibus denominatiuè dicuntur: ut à candore candidus, & à gram-*

*dispositione

Definitio qualitatum.

matica grammaticus, & à iustitia iustus: similiter & in alijs. In aliquibus uerò, eò quòd non sunt posita qualitati nomina, non contingit ab eis denominatiuè dici: ut cursor, aut pugillator, qui secundū naturalem dicuntur potētiam, à nulla qualitate denominatiuè dicuntur: non enim posita sunt nomina potentijs, secundum quas isti quales dicūtur, sicuti disciplinis, secundum quas pugiles, uel palæstrici secundum dispositionem dicuntur. Pugillatoria enim, & palæstrica disciplina dicitur, quales uerò ab his denominatiuè hi, qui ab eis efficiuntur, dicuntur. Aliquādo autem & posito nomine non dicitur denominatiuè id, quod secūdum eam quale dicitur: ut, à uirtute studiosus: eo enim quod uirtutem habeat, studiosus dicitur, sed nō denominatiuè à uirtute. Non autē in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicuntur, quæ denominatiuè à dictis qualitatibus dicuntur, aut

Commu. I. aliquo modo aliter ab eis. Inest autem & cōtrarietas secundum qualitatem: ut iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo nigredini, & alia. Similiter autē & ea, quæ secundum eas qualia dicuntur: ut iniustū iusto, & album nigro. Non in omnibus autem hoc est: rubro enim, & pallido, aut huiusmodi coloribus, nihil contrarium est qualitatibus exi-

Regula. stentibus. Amplius: Si contrariorū alterum fuerit qualitas, & reliquum erit qualitas: hoc palàm est proponenti ex singulis alia prædicamenta. Nam si est iustitia iniustitiæ contrarium, qualitas autem est iustitia, qualitas igitur & iniustitia: nullum enim aliorum prædicamentorum aptabitur iustitiæ, neq; Ad aliquid, neq; Vbi, nec omnino aliquid huiusmodi nisi quale. Sic autem & in alijs, quæ se-

Commu. II. cundum quale sunt contraria. Suscipiunt autem qualia magis & minus. Album enim magis & minus album altero albo dicitur, & iustum alterum altero magis uel minus.

nus. Sed & ipsa crementum suscipiunt: cùm candidũ nanq; sit, contingit amplius candidum fieri, non tamen omnia, sed plura. Iustitia nanque *si dicatur magis & minus iustitia, potest quilibet ambigere, similiter autẽ & in alijs dispositionibus.* Quidam *enim dubitant de talibus: iustitiam nanq; iustitia non multum aiunt magis & minus dici, nec sanitatem sanitate: minus autem habere alterum altero sanitatem aiunt, & iustitiam alterum minus altero habere dicitur: sic autem & grammaticam, & alias dispositiones: quare ea, quæ secundum eas dicuntur, indubitanter recipiunt magis & minus: grammaticior enim alter altero dicitur: & iustior, & sanior: sic autem & in alijs.* Triangulum *uerò, & quadrangulum nõ uidentur magis & minus suscipere, neq; aliqua aliarum figurarum.* Quæcunque *enim definitionem trianguli recipiũt, & circuli, omnia similiter trianguli, uel circuli sunt.* Eorum *uerò, quæ nõ recipiunt nihil magis alterum altero dicetur: nihil enim quadratum magis, quàm parte altera longius, circulus est: nullum enim ipsorum recipit circuli rationem. Simpliciter autem si utraq; non recipiunt propositi rationem, non dicetur alterum altero magis.* Non *ergo omnia qualia recipiunt magis & minus.* Horum *itaq;, quæ prædicta sunt, nihil est proprium qualitatis. Similia uerò, & dissimilia secundum solas dicuntur qualitates. Simile enim, & dissimile alterum alteri non est secundum aliud, nisi secundum id, quod quale est.* Quare *proprium erit* Qualitatis, *secundum eam simile, uel dissimile dici.* At *uerò non decet conturbari, ne quis nos dicat de* Qualitate *propositionem facientes, multa corũ, quæ sunt* Ad aliquid, *interposuisse.* Habitus *enim dispositiones eorum, quæ ad aliquid sunt, esse dicebamus.* Pene *enim in omnibus talibus genera ad aliquid*

Dubium, i.

A

B

Commu. iii.

Dubium, ii.

dicuntur, nihil autem eorum, quæ sunt singularia: nam cùm disciplina genus sit, hoc ipsum quod est, alterius dicitur: alicuius enim disciplina dicitur. Eorum uerò quæ singularia sunt, nihil ipsum quod est alterius dicitur: ut Grammatica non dicitur alicuius grammatica: nec Musica alicuius musica: sed fortè secundum genus, & hæ ad aliquid dicuntur, ut Grãmatica dicitur alicuius disciplina, non alicuius grammatica: & Musica alicuius disciplina, non alicuius musica. Quapropter quæ singularia quidem sunt, non sunt ad aliquid. Dicimur autem secundum singula quales: hæc enim & habemus. Scientes enim dicimur, eò quòd habemus singularum scientiarum aliquas, quare hæ erunt etiam qualitates, quæ singulares sunt, secundum quas aliquando & quales dicimur: hæ autem non sunt eorum, quæ sunt ad aliquid. Amplius: si contingat idem ipsum, & quale, & ad aliquid esse: nihil est inconueniens in utrisque hoc generibus enumerari.

De Actione, & Passione. CAP. IX.

Commu. I. *Recipit autem Agere, & Pati, & contrarietatem, & magis, & minus. Calefacere enim & Frigefacere contraria sunt: & Calefieri, & Frigefieri & Delectari & Contristari quare suscipiunt contrarietatem & magis & minus: est enim calefacere & magis & minus: & calefieri*
11 *magis, & minus: & tristari magis, & minus. Suscipiunt igitur magis, & minus, agere, & pati: & de his igitur hæc dicta sint. Dictum est autem & de Situm esse, in ijs quæ sunt ad aliquid, quod denominatiuè à positionibus dicitur. De reliquis uerò, id est Quando, & Vbi, & Habere, proptereà, quòd manifesta sunt, nihil de his aliud dicitur, quàm quæ in principio dicta sunt: quòd Habere quidem significat calceatum esse, armatum esse: Vbi uerò, ut in Lycio, in*

foro:

foro: Quando uerò, ut heri: & alia quæcunq; de his dicta sunt. Igitur *de omnibus generibus, quæ proposuimus, sufficiant quæ dicta sunt.*

De Oppositis. CAP. X.

DE *oppositis autem, quoties solent opponi, dicendum est.* Dicitur *enim alterũ alteri opponi quadrupliciter: aut ut ad aliquid: aut ut contraria: aut ut habitus, & priuatio: aut ut affirmatio, & negatio. Opponitur autẽ unumquodq; istorum (ut figuratim dicam) tanquã ad aliquid quidem, ut duplum dimidio: tanquã contraria, ut malum bono: tanquam autem secundum habitum & priuationem, ut cæcitas, & uisio: tanquam uerò affirmatio, & negatio, ut sedet, non sedet. Quæcunq; igitur ut ad aliquid* Definitio, I
opponuntur, ea ipsa, quæ sunt, oppositorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ipsa: ut duplum dimidij, hoc ipsum quod est, alterius dicitur: alicuius enim duplum dicitur. Et *disciplina disciplinato, tanquam ei quod est, ad aliquid, opponitur: & dicitur disciplina ipsum quod est disciplinati, & disciplinatum dicitur quod est oppositum ad disciplinam: disciplinatum enim aliquo dicitur disciplinatum, scilicet disciplina. Quæcunque ergo opposita sunt tanquam ad aliquid, ea ipsa, quæ sunt, oppositorum, uel alio quolibet modo ad inuicem dicuntur. Illa uerò, quæ opponun-* Conclusio, I
tur ut contraria, ea ipsa quidem, quæ sunt, nullo modo ad se inuicem dicuntur: contraria uerò sibi inuicem dicuntur. Neq; enim bonum, mali dicitur bonum, sed contrarium: nec album nigri album, sed contrarium: quare differunt ab inuicem hæ oppositiones. Quæcunq; uerò cõtrariorum Definitio. II
talia sunt, ut in quibus nata sunt fieri, & de quibus prædicantur, necessarium sit alterum ipsorum inesse, horum nihil est medium. Quorum uerò non est necessarium al- III

terum inesse, horum omnino est aliquid medium: ut Aegritudo, & Sanitas in corpore animalis nata sunt fieri, & necessarium est alterum ipsorum inesse animalis corpori, uel ægritudinẽ, uel sanitatem. Et Par quidem, & Impar, de numero prædicãtur: & necesse est horum alterum numero inesse, uel par, uel impar. & non est horum aliquod medium, neq; ægritudinis & sanitatis. neque imparis atq; paris. Quorum autem non est necessarium alterum inesse, eorum est aliquod medium: ut Nigrum, & Album in corpore nata sunt fieri, & nõ est necessarium alterum eorum inesse corpori: non enim omne corpus uel album, uel nigrum est. Sed & Prauum, & Studiosum prædicantur quidem de homine, & de alijs compluribus: sed non est necessarium alterũ eorum inesse ijs, de quibus prædicantur: nõ enim omnia aut praua, aut studiosa sunt, sed est aliquid eorum medium: ut, albi, & nigri fuscum, & pallidum, & quicunq; alij colores: praui uerò, & studiosi, quod neque prauum, neq; studiosum est. In aliquibus igitur medijs posita sunt nomina: ut albi, & nigri fuscum, & pallidum, & quicunq; alij huiusmodi colores. In aliquibus uerò non facile est, medium est nomine assignare. utriusq; uerò extremorum negatione medium definitur: ut, quod neque bonum, neq; malum est, neq; iustum, neq; iniustum.

IIII Priuatio uerò, & Habitus, dicuntur quidẽ circa idem aliquid: ut uisio, & cæcitas circa oculum. Vniuersaliter autem dicendo, est in quo natus est habitus fieri, circa hoc dicitur utrunq; eorũ fieri. Priuari uerò tunc dicimus unũquodque habitus susceptibilium, quando is, in quo natus est inesse, uel quando illud natum est habere, nullo modo insit. Edentulum enim dicimus, non quod non habet dentes: & cæcũ, non quod non habet uisum: sed quod nõ habet, quan-

do nat

do natum est habere. Aliqua enim ex natiuitate neq; dentes habent,neq; uisum:sed non dicuntur edentula, neq; caeca. Priuari uerò,& habere habitum,nõ est priuatio,& habitus. Habitus enim uisus est,priuatio uerò caecitas. Habere autem uisum,non est uisus:nec caecũ esse,caecitas,Priuatio enim quaedam est, caecitas:caecum uerò esse priuari, non priuatio est. Amplius:Si idẽ esset caecitas,& caecum esse,utraq; de eodem praedicarentur:sed caecus quidem dicitur homo,caecitas uerò homo nullo modo dicitur.Opponi quidem etiam ista uidentur, priuari scilicet, & habere habitum,quemadmodum priuatio, & habitus: idem enim modus est oppositionis:nam sicut caecitas uisui opponitur, sic caecũ esse,& uisum habere opponuntur. Non est autem neq; hoc,quod sub affirmatione, & negatione est, affirmatio,& negatio: affirmatio nanq; oratio affirmatiua est,& negatio,oratio negatiua:quod uerò sub affirmatione,& negatione est,nulla est oratio, sed res ipsae. Dicũtur autem etiã haec esse opposita ad inuicem tanquam affirmatio,& negatio:nam & in his modus oppositionis idem est. Sicut enim affirmatio ad negationem opponitur, ut quod sedet, ei quod non sedet:sic & res quae sub utroque positae sunt,scilicet sedere aliquem, & non sedere,sibi mutuò aduersantur. Quòd autẽ Priuatio, & habitus non opponantur ut Ad aliquid,manifestum est:non enim dicitur idipsum quod est oppositorũ:uisus enim non est caecitatis uisus,nec ullo alio modo ad ipsum dicitur. Similiter autem neq; caecitas uisionis caecitas dicitur, sed priuatio quidem uisionis dicitur:caecitas uerò uisionis nõ dicitur, neq; uisus caecitatis. Amplius: Ad aliquid omnia ad conuertentia dicuntur: quare si caecitas eorũ, quae ad aliquid sunt, esset, utiq; & conuerteretur ad illud ad quod dicitur: sed non

Conclusio II

III

IIII

conuertitur:nõ enim dicitur uiſus,cæcitatis uiſus. Quod autem neq; ut contraria opponantur, quæ ſecundũ priuationẽ & habitũ dicuntur,ex his manifeſtum eſt: cõtrariorum enim,quorũ nihil eſt mediũ,neceſſe eſt in quibus fieri nata ſunt,aut de quibus prædicantur,alterũ ipſorum ineſſe ſemper.Eorũ enim nihil mediũ erat, quorũ alterum ineſſe ſuſceptibili neceſſariũ erat:ut in languore,& ſanitate: & impari,atq; pari.Quorũ uerò aliquid mediũ eſt, nunquam neceſſe eſt omni ſuſceptibili ineſſe alterũ: neq; enim neceſſe eſt omne ſuſceptibile uel candidum,uel nigrum eſſe:neq; frigidum,uel calidum. Horum enim medium aliquid, nihil eſſe prohibet:inſuper autem & eorũ erat aliquid medium, quorum alterum ineſſe ſuſceptibili non neceſſarium erat, præter illa quibus unum ineſt naturaliter, ut igni calidum eſſe, & niui candidum. In his enim determinatè neceſſarium eſt alterum ineſſe,& non alterutrum:non enim poſſibile eſt,ignem frigidum eſſe: neq; niuem nigram. Quare omni quidem ſuſceptibili non neceſſarium eſt alterũ ipſorum ineſſe,ſed ſolis, quibus natura unum ineſt, & his determinatè unum,non alterutrum contingit. In priuatione autem,& habitu, neutrum eorum, quæ dicta ſunt, uerum eſt:non enim ſemper alterum eorum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium eſt:quod enim nõdum natum eſt habere uiſum, neq; cæcum,neque uiſum habens dicitur: quare non erunt hæc,ut ea contraria, quorum nihil eſt medium, ſed neq; ut ea,quorum aliquid eſt medium: neceſſarium enim eſt aliquando omni ſuſceptibili alterum eorũ ineſſe: quãdo enim iam ad habendam uiſionem natum fuerit,tunc aut cæcum, aut habens uiſum dicetur. Et eorum non determinatè alterum,ſed alterutrum contingit: non enim neceſſarium eſt uel cæcum,uel uiſum habens eſſe, ſed utrumuis contingit.

In contrarijs autem, quorum aliquid medium est nunquam necessarium erit omni susceptibili alterum inesse: sed quibusdam, & his determinate unum, & non utrumuis contingit. Vnde palam est, quod secundum neutrum modorum tanquam contraria opponuntur ea quæ secũdum priuationem, & habitum opponuntur. Amplius: In contrarijs quidem cùm sit susceptibile, ad inuicem mutationem fieri poßibile est, nisi alicui unum natura inest, ut igni calidum: etenim sanum poßibile est languere, & candidum nigrum fieri, & calidum frigidum: & ex studioso prauum, & ex prauo studiosum fieri poßibile est: prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas, etsi ad modicum aliquid proficiat, ut melior sit: si certè semel quamuis modicum incremẽtum sumpserit, palàm est, quia aut perfectè mutabitur, aut satis multum incrementum sumet: semper enim bene mobilior ad uirtutẽ fit, etiã quodcunq; crementum sumpserit à principio, quare etiam uerisimile est, plenius eum sumere incrementum: & hoc dum semper fit, perfectè in cõtrarium habitum restituetur, nisi forte tempore prohibeatur. Verùm in priuatione, & habitu impoßibile est ad inuicem mutationem fieri: ex habitu enim in priuationem mutatio fit: à priuatione uerò in habitum impoßibile est: neque enim cæcus factus aliquis, rursus uidit: neq; cùm caluus fuerit, rursus comatus factus est: neq; cùm fuerit edentulus, dentes ei iterum orti sunt.

Quæcunque uerò tanquam affirmatio, & negatio opponuntur, palàm est quia nullo prædictorum modorum opponuntur: in solis enim his necessarium est semper, hoc quidem eorum uerum, illud autem falsum esse. Neq; enim in contrarijs, necessarium est semper alterum uerum esse, alterum autem falsum. neq; in ijs, quæ ad aliquid sunt, neq; V I

in hab

in habitu, & priuatione : ut sanitas, & languor contraria sunt, & neutrum neq; uerum, neq; falsum est. Similiter autem & duplum, & dimidium tanquam ad aliquid opposita sunt: & non est eorum neutrum, neq; uerum, neque falsum. Sed neq; ea quæ secundum priuationem, & habitum dicuntur, sicut uisio, & cæcitas. Omnino *autem eorũ, quæ secundum nullam dicuntur complexionem, nihil neq; uerũ, neq; falsum est : omnia autem, quæ dicta sunt, sine complexione dicuntur.* Veruntamen *maximè tale hoc contingere uidebitur in ijs, quæ secundum complexionem contraria dicuntur. Sanum nanq; esse* Socratem, *ad languere Socratem contrarium est. Sed neq; in his necessarium semper alterum uerum esse, & alterum falsum : cùm enim Socrates sit, aliud quidem uerum, aliud autem falsum erit: cùm uerò non sit, ambo falsa sunt: neque enim languere, neque sanum esse uerum est, cùm ipse non sit omnino* Socrates. In *priuatione uerò, & habitu, cùm non sit omnino, neutrum uerum est: cùm autem sit, non semper alterum quidem uerum erit, alterum autem falsum: habere nanq; uisum Socratem, ei, quod est cæcum esse* Socratem, *opponitur, sicut priuatio, & habitus: & cùm sit, non necessarium est alterum uerum esse, uel falsum. cùm enim nondum sit natus habere, utraq; falsa sunt: & cùm non sit omnino Socrates, similiter quoq; falsa sunt utraq;, & uisum eum habere, & cæcum esse.* In *affirmatione uerò, & negatione, semper siue sit, siue non sit, hoc quidem falsum erit, illud autem uerum.* Languere *nanque Socratem, & non languere Socratem, cùm ipse sit, palàm est quoniam alterum eorum uerum, alterum uerò falsum est: & cùm non sit, similiter. Languere etenim cùm non sit, falsum est: non languere autem, uerum. Quare in his solis proprium erit semper alterum*

eorum

eorum uerum, alterum falsum esse, quaecunq; tanquam affirmatio, & negatio opponuntur. Contrarium autem *bono quidem ex necessitate malum est: hoc autem per singulorum inductionem palàm est: ut sanitati languor, & iustitiae iniustitia, & fortitudini timiditas, similiter autem & in alijs.* Malo autem aliquando quidem Bonum *est contrarium: aliquando malum. Defectui enim (cùm malum sit) superabundantia contraria est, cùm sit etiam ipsa malum. Similiter autem & mediocritas cùm utrique contraria sit, bonum est. Sed in paucis quis tale hoc aspiciet, in pluribus uerò semper malo bonum cōtrarium est.* Amplius: Contrariorum non necessarium est si alterum sit, & reliquum esse. *Sanis nanque omnibus, sanitas quidem erit: languor uerò non. Similiter autem si omnes albi sint, albedo quidem erit, nigredo uerò non.* Amplius: Si ei quod est Socratem sanum esse, Socratem languere contrarium est, non contingit, simul utraque eidem inesse: non utique continget cùm alterum contrariorum sit, & reliquum esse: cùm enim sit Socratem sanum esse, languere Socratem non erit.

Cōmunitas, I — II — III — IIII

Palàm uerò est, quia circa idem aut specie, aut genere, natura habent fieri contraria. Languor nanque & sanitas in corpore animalis natura habent fieri: albedo autem, & nigredo, simpliciter in corpore: iustitia uerò, & iniustitia, in anima hominis. V

Necessarium autem est omnia contraria uel in eodem genere esse, uel in contrarijs generibus, uel ipsa genera esse: album enim, & nigrum in eodem genere sunt: color enim eorum genus est: iustitia uerò, & iniustitia in contrarijs generibus: illius nanque Virtus genus est, huius autem Vitium: Bonum uerò, & malum non in genere sunt, sed ipsa sunt genera aliquorum existentia. VI

De Modis Prioris. CAP. XI.

PRius autem alterum altero dicitur quadrupliciter. Primò quidem, & maximè propriè secũdum tempus, secundum quod scilicet antiquius alterum altero, & uetustius dicitur. In eo enim quòd tempus amplius est, & antiquius, & uetustius dicitur. Secundò autẽ quod non conuertitur secundum subsistendi cõsequentiam: ut unum duobus prius est: duobus enim existentibus, mox unum esse consequens est: uno uerò existente, duo esse non necessarium est: quare non cõuertitur ab uno cõsequentia, ut reliquum sit. Prius autem illud esse uidetur, quod non conuertitur essendi consequentia. Tertiò uerò secundum ordinem quendam prius dicitur, quemadmodum & in disciplinis, & in orationibus: nam in demonstratiuis disciplinis est prius, & posterius ordine: elementa enim in geometria priora sunt ordine ijs, quæ describuntur per ordinem. Sed & in grammatica, elementa syllabis priora sunt: & in orationibus similiter procemium narratione prius ordine est. Amplius: præter ea, quæ dicta sunt, quod melius, & honorabilius est, prius natura esse uidetur. Consueuerunt etiam multi honorabiliores, & magis dilectos à se, priores apud se dicere. Sed est penè alienißimus Priorum hic modus. Modi igitur qui dicti sunt de Priore, ferè hi sunt.

Videtur autem præter eos, qui dicti sunt, alter esse Prioris modus. Eorum enim, quæ conuertuntur secundum essentiæ consequentiam, id quod alteri quomodolibet causa est, dignè prius natura dici poßit: quòd uerò quædam sint huiusmodi, palàm est. Esse nanque hominem, secundum essentiæ consequentiam ad ueram de se conuertitur orationem. Nam si homo est, uera est oratio, qua dicitur, quia homo est: & si uera est oratio, qua dicimus, quod homo

mo eſt, conſequitur eſſe hominem. Et *uera quidem oratio nequaquam cauſa eſt, ut ſit res: ueruntamen res quodammodo cauſa uidetur, ut ſit uera oratio: eo enim quod res eſt, aut non eſt, uera oratio, aut falſa dicitur.* Quare *ſecundum quinque modos, prius alterum altero dicitur.*

De Modis ſimul. CAP. XII.

Simul autem dicuntur ſimpliciter quidem, & propriiſſime, quorũ generatio in eodẽ eſt tempore: neutrũ enim eorum neque prius, neq; poſterius eſt. Simul itaq; ſecundum tempus hæc dicuntur. Natura *autem ſimul ſunt, quæcunq; conuertuntur quidem ſecundũ quod eſt eſſe cõſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri cauſa eſt ut ſit. ut in duplo, & dimidio. conuertuntur etenim hæc: nã cùm duplum ſit, dimidium eſt: & cùm dimidium ſit, duplum eſt: ſed neutrum alteri cauſa eſt, ut ſit.* Dicuntur *autem ſimul natura, & quæ ex eodem genere ediuerſo ab inuicem diuiduntur.* Ediuerſo *autem diuidi ab inuicem dicuntur, quæ ſecundum eandem ſunt diuiſionẽ: ut uolatile, greßibile, & aquatile.* Hæc *enim ab inuicem ediuerſo diuiduntur, quæ ex eodẽ genere ſunt.* Animal *nanq; diuiditur in hæc, uolatile, greßibile, & aquatile: & nihil horum prius, uel poſterius eſt, ſed ſimul hæc natura eſſe uidentur.* Diuiditur *autem & ſingulum horum in ſpecies rurſus: ut uolatile animal, greßibile, & aquatile.* Erunt *ergo & illa ſimul natura, quæcunq; ex eodem genere ſecundum eandem ſunt diuiſionem.* Genera *uerò ſpeciebus ſemper priora ſunt, neq; enim conuertuntur ſecundum eſſendi conſequentiam: ut cùm quidem aquatile ſit, animal eſt: cùm uerò ſit animal, non neceſſe eſt ut aquatile ſit.* Simul *ergo natura dicuntur, quæcũq; quidẽ couertũtur ſecundũ eſſendi conſequentiam, ſed nequaquam alterum alteri ut ſit, cauſa eſt:*

& ea,

& ea, quæ ex eodem genere è diuerso diuiduntur ab inuicem, & simpliciter simul sunt, quorum generatio in eodem est tempore.

De Speciebus Motus. CAP. XIII.

Motus autem species sunt sex: Generatio, Corruptio, *Augmentum,* Diminutio, Alteratio, *secundum locũ* Mutatio. *Alij itaq; motus palàm est quia ab inuicẽ diuersi sunt: non enim est generatio, corruptio, neq; augmentum, diminutio, neq; secundum locum mutatio: similiter autem*

Dubium. *& alij.* In Alteratione *uerò habet quandã dubitationem, ne sit fortè necessarium id quod alteratur, per aliquam reliquarum motionum alterari.* Hoc *autem non uerum est.* Nam *secũdum omnes penè paßiones, aut complures accidit nos alterari, nulla aliarum communicante motionum: nam neq; augeri necessarium est, quod per paßionem mouetur, neque diminui: similiter autem & in alijs.* Quare *alia præter alios motus erit* Alteratio: *nam si esset eadem, oporteret id, quod alteratur, mox & augeri, uel minui, uel quandam aliarum motionum sequi: sed non necesse est.*

Similiter autem & quod augetur, aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret. Sed sunt quædam, quæ augmentantur, quæ non alterantur: ut quadratum gnomone circumposito creuit quidem: alteratum uerò nihil factum est. Sic *& in alijs huiusmodi: quare alij motus sunt abinuicem.* Est *autem simpliciter motui quidem quies contrarium: ijs uerò, quæ per singula sunt, & singula: generationi quidem corruptio, augmentato uerò diminutio, secundum locum mutationi, secundum locum quies maximè uidetur oppositum esse, & fortè in contrarium loci mutatio: ut ei, quæ inferius est, ea quæ superius est: & ei, quæ superius est, ea quæ inferius est.* Reliquo *uerò aßignat*

gnatorum motuum, non facilè est aßignare quid sit cõtrarium. Videtur autẽ nihil ei contrarium, nisi quis & in hoc secundum qualitatem quietem opponat: aut in contrarium qualitatis, mutationẽ: sicut & in mutatione secundum locum, quietem secundum locum, aut in contrarium locum mutationem. Est enim & alteratio secundum qualitatem mutatio. Quapropter opposita erit secundum qualitatem mutationi, secundum qualitatem quies, aut in contrarium mutatio qualitatis: Album fieri ad id, quod est. Nigrũ fieri. Alteratur enim in contrarium, qualitatis mutatione facta.

In hoc: In reliquo motu, scilicet alteratione.

De modis Habere. CAP. XIIII.

HAbere autem multis modis dicitur. Aut enim tanquã habitum & affectum: aut aliam quamlibet qualitatẽ: dicimur enim disciplinam aliquam habere atq; uirtutem. Aut tanquam quantitatẽ, quod ei, qui magnitudinem habet, contingit: dicitur enim tricubitam habere magnitudinem, uel quadricubitã. Aut tanquam ea, quæ circa corpus sunt: ut, uestimentũ, uel tunicam. Aut tanquam in parte, ut in manu annulum. Aut tanquam partẽ: ut, pedem, uel manũ. Aut ut in uase, ut in modio grana tritici, uel in lagena uinum. Vinum enim habere lagena dicitur: & modius grana tritici. Hæc enim omnia Habere dicuntur, ut in uase. Aut tanquam possessionem: Habere enim domum, aut agrum dicimus. Dicitur etiam & uir uxorem habere, & uxor uirum. Sed qui nunc dictus est modus, alienißimus est eius, quod est Habere: nihil enim aliud Vxorem habere significamus, quàm quòd cohabitant. Fortè tamen & alij quidam, eius quod est Habere, apparebunt modi: sed qui consueuerunt dici, penè omnes enumerati sunt.

Categoriarum, Prædicamentorumq; Aristotelis, Finis.

ANGELI POLITIANI IN LIBROS PERI HERMENIAS ARGVMENTVM.

Sed age Librum quoque περὶ ἑρμηνείας inspiciamus, in quo iam uerba nectuntur. Quæcunque igitur uocibus insunt, notæ illorum sunt, quæ animo: sicuti uocum notæ, ipsa quæ scribimus. sed nec uoces, nec literæ tamen eædem cunctis: cùm sint in animo omnibus eadem, quorum sunt hæ similitudines, conceptiones & in animo sunt ueri expertes & falsi, quibus nomina & uerba respondent: nam uerum falsumq; diuisionis est & compositionis utrobique. Nomen dico, uocem significatui habilem exposito sine tempore: cuius pars nulla seorsum significat, licet affectet. Cui quidem negatio si obstiterit, indefinitum, uocabitur nomen: sic aliud à nomine, quemadmodum & nominis casus. Eadem & uerbi finitio, modò tempore non fraudetur: quod est eorum signum, quæ de altero dicuntur, à quo itidem indefinitum uerbum, casusq; uerbi discrepant. Hæc autem seorsum quidem significant, sed non uerum tamen, ac falsum. Quare ad orationem pergamus, quæ uox est significatui habilis, cuius etiam seorsum partes ipsæ significant. Nec omnis tamen oratio uerum falsumq; recipit, sed enuntiatiua duntaxat, quæ affirmatio primum uel negatio est: etiamque prius, quàm copula nunciatur. Verbum autem sibi enunciatio poscit, quod etiam finitionibus adhibetur. Estque una interdum enunciatio in uocabulis pluribus, est & in uno multiplex. sensus enim potius ibi respicitur. Sed affirmatio de quopiam, negatio à quopiam quid enunciat. Nullaque omnino est affirmatio, cui non aliqua aduersetur negatio, quod totum Contradictio dicitur, Agatur de eodem oportet, reiecta æquiuocatione, & cauillamentis cæteris. Fit autem, ut uniuersalia nomina, fit ut & singularia committantur: sed uniuersalia nunc uniuersali nota, nunc particulari, nunc prorsus nulla proferantur: ubi nota non est, nihil repugnant: ubi uniuersales, contraria nascuntur, quæ simul uera nunquam sunt: cum uera illa esse possint, quæ his opponuntur. At cum ab angulis mutuo respiciunt, contradictio fit: cuius pars altera uera semper, aut falsa, quod in singularibus quoque deprehenditur, etiam quauis nota carentibus, Idem tamen quod affirmatum fuerat,

abdic

abdicari ab eodem conuenit, cui fuerat dedicatum. Non enim affirmationis cuiusquam plures singulis negationes, ueraq; semper alterutra, nisi cùm futurum tempus singularia præsertim respiciunt. ne fateri illud absurdum cogamur, fortuito nihil fieri.

Nam neutrum simul, nunquam omnino non uerum distinctũ, quippe uerissimum semper. Ex nomine autem, & uerbo, uel ex indefinitis, nunc utroq;, nunc altero affirmationes primæ constant, & negationes: quæ sic tamen porriguntur, ut uerbum. Est tertium quiddam sit, ac prædicato adnumeretur: aut uerbũ certe aliud adsit, quod in hoc ipsum denique resoluatur. Hic uerò enuntiationum geminatur numerus. Tum ubi quæ diximus indefinita, ponuntur, multa oritur diuersitas, prout negatio locum mutat. nam uerba ipsa & nomina quamuis loco priore cedant, minime intellectum uariant: alioqui negationes plures, affirmationis erunt unius. Verùm nec una Dialectici interrogatio, quæ uel unum quærit de pluribus, uel de uno plura, quare nec una responsione excipitur. Nam cùm sint duo interdum separatim uera, falsa eadem si iungas deprehendentur. quæcunque autem ex accidenti, uel de uno eodemq;, uel ipsa inter se dicuntur, nequaquam fieri unum possunt: nec item si quod ipsum dicitur, inerat illi iam, de quo dicitur. Quibus autẽ prædicationibus repugnantiæ nihil adhærescit, & ubi uocabulis orationes dicuntur, quæ uidelicet à seipsis, non ex accidenti prædicantur: & purè uerum profertur, & quadantenus. nec tamen illud omnino est, quod est in opinione. Cæterùm per modos etiam contradictio uariatur, qui uicem prædicati obtinent: sicuti subiecti, quod reliquum, Necessarii dehinc illa, & possibilis & contingentis atque impossibilis multa & uaria, sed ab omnibus decantata contradictio. In qua tamen impossibilis æquiuocationem caueas: necessarium propterea quod actu sit, in capite constituas. Nam disceptationem prætereo sex illis argumẽtationibus confectam, qua repugnare magis negatio affirmationi colligitur, quàm duæ inter se affirmationes: quoniam eam plerique Aristotelis esse negant.

*

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS LIBER PRIMVS.

De Signis. CAP. I.

Poſitio, 1 RIMVM oportet conſtituere quid ſit Nomen, & quid Verbum, poſteà quid eſt Negatio, & Affirmatio, & Enuntiatio, & Oratio. Sunt ergo ea, quæ ſunt in uoce, earum quæ ſunt in anima, paßionum notæ & ea quæ ſcribuntur, eorum, quæ ſunt in uoce.

11 Et quemadmodum nec literæ omnibus eædem, ſic nec eædem uoces. Quarum autem hæ primùm notæ ſunt, eædem omnibus paßiones animæ ſunt: & quarum hæ ſimilitudines, res etiam eædem. De his uerò dictum eſt in ijs, qui ſunt de Anima: alterius enim eſt negotij. Eſt autẽ, quemadmodum in anima, aliquando quidem intellectus ſine uero, uel falſo: aliquando autem cui iam neceſſe eſt horum alterum ineſſe: ſic etiam in uoce. Circa compoſitionem enim, & diuiſionem, eſt ueritas, & falſitas. Nomina igitur ipſa, & uerba conſimilia ſunt ei, qui ſine compoſitione, & diuiſione eſt, intellectui: ut homo, uel album, quando non aliquid additur: neque enim falſum, neque uerum adhuc eſt. Signum autem huius eſt, hircoceruus enim aliquid ſignificat: ſed nondum uerum aliquid, uel falſum, ſi non uel eſſe, uel non eſſe addatur, uel ſimpliciter, uel ſecundum tempus.

De Nomine. CAP. II.

NOmen igitur est uox significatiua secundum placitum sine tempore: cuius nulla pars significatiua est, separata. In nomine enim, quod est Equiferus, Ferus nihil per se significat, quemadmodum in oratione, quae est Equus Ferus. At uerò non quemadmodum in simplicibus nominibus, sic se habet in compositis. In illis enim nullo modo pars significatiua est: in his autē uidetur quidem, sed nullius est, separata: ut in eo quod est Equiferus, hoc quod est Ferus. Secundum placitum uerò, quoniam naturaliter nomen nullum est, sed quando fit nota: quoniā designant & illiterati soni, ut ferarum: quorum nullus est nomen. Non homo uerò non est nomen. At uerò nec positum nomen est, quo illud oporteat appellare: neque enim oratio, neque negatio est: sed sit nomen infinitum, quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod nō est. Catonis autem, uel Catoni, & quaecunque talia sunt, non sunt nomina, sed casus nominis. Ratio autem eius est, alia tamen sunt secundum seipsa: quoniam cum Est, uel Fuit, uel Erit, neque uerum, neque falsum est, nomen uerò semper: ut Catonis est, uel non est: nondum enim aliquid uerum dicit, aut falsum.

De Verbo. CAP. III.

VErbum autem est, quod consignificat tempus, cuius nulla pars significat extra: & est semper eorum, quae de altero praedicantur, nota. Dico autem quoniam consignificat tempus: ut Cursus quidem nomen est, Currit uerò uerbum: consignificat enim nunc esse. Et semper eorum, quae de altero dicūtur, nota est: ut eorum, quae de subiecto, uel in subiecto sunt. Non currit uerò, & Non laborat, non uerbum dico. Consignificat enim tempus, & sem-

per in aliquo est. Differentiæ autem huic, nomen positum non est, sed infinitum uerbum sit: quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est. Similiter autem & Curret, & Currebat: non uerbum est, sed casus uerbi. Differunt autẽ à uerbo, quòd hoc quidẽ præsens cõsignificat tempus, illa uerò id quod circuncirca est. Ipsa igitur secundũ se dicta uerba, nomina sunt, & significãt aliquid: constituit enim qui dicit intellectum, & qui audit, quiescit.

Sed si Est, *uel* Non est, *nondum significat: neque enim signum est rei* Esse, *uel* Non esse. *Nec si hoc ipsum* Est, *purũ dixeris: ipsum enim nihil est: consignificat autem compositionem quandam, quam sine compositis non est intelligere.*

De Oratione. CAP. IIII.

Oratio autem est uox significatiua, cuius partium aliquid significatiuum est separatum, ut dictio, sed non ut affirmatio, uel negatio. Dico autem, ut Homo, *significat enim aliquid: sed non quoniam est, aut non est: sed erit affirmatio, uel negatio, si quid addatur. Sed non una hominis syllaba. Neque enim in eo quod est* Sorex, Rex *significat, sed uox nunc est solùm. In duplicibus uerò significat quidem aliquid, sed non secundũ se, quemadmodũ dictũ est. Est autẽ oratio omnis quidẽ significatiua, non sicut instrumentum, sed quemadmodum dictum est, secundũ placitum.*

Enuntiatiua uerò non omnis, sed illa in qua uerũ, uel falsum est, non autem omnibus inest: ut Deprecatio, *oratio quidem est, sed neque uera, neque falsa. Cætera igitur relinquantur: rhetoricæ enim, uel poëticæ conuenientior est cõsideratio:* Enuntiatiua *uerò præsentis est speculationis.*

Est autem una prima oratio enuntiatiua, affirmatio, deinde negatio: aliæ uerò omnes coniunctione unæ. (Conclusio.) *Necesse est autem omnem enuntiatiuam orationem, ex uerbo esse,*

esse, uel ex casu uerbi. Etenim hominis ratio, si non addatur, aut Est, aut Fuit, aut Erit, aut aliquid huiusmodi, nondum oratio enuntiatiua est. Quare autem unum quiddam est, & non multa, Animal gressibile bipes: non enim eò quòd propinquè dicuntur, unũ erit, Est certè alterius hoc tractare negotij. Est autem una oratio enuntiatiua, quæ unum significat, uel coniunctione una: Plures autem, quæ plura, & non unum, uel inconiunctè. Nomen igitur, & Verbum, dictio sit solùm: quoniam non est dicere, sic aliquid significantem, uoce enuntiare, uel aliquo interrogante, uel non, uerùm ipso proferente. Harum autem hæc quidem simplex est enuntiatio: ut aliquid de aliquo, uel aliquid ab aliquo. Hæc autem ex his coniuncta, uelut oratio quædam iam composita. Est autẽ simplex enuntiatio: uox significatiua de eo, quod est aliquid, uel non est, quemadmodum tempora diuisa sunt. Affirmatio uerò est enuntiatio alicuius de aliquo. Negatio uerò enuntiatio alicuius ab aliquo. Quoniam autem enuntiare est, & quod est, non esse: & quod non est, esse: & quod est, esse: & quod nõ est, non esse: & circa ea quæ extra præsens tempus sunt. Similiter, omne utiq; contingit quod quis affirmauerit, negare: & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifestũ est quoniã omni affirmationi, opposita est negatio: & omni negationi, affirmatio. Et sit hoc cõtradictio, affirmatio & negatio oppositæ. Dico autẽ opponi, eiusdem de eodem non autem æquiuocè, & quæcunque cætera talium contra sophisticas determinauimus importunitates.

De Subiectis, & Prædicatis enunciationum. CAP. V.

De oppositionibus, & enũtiationum legibus.

Q*Voniam autem sunt hæc quidẽ rerum uniuersalia. illa uerò singularia. Dico autẽ Vniuersale, quod*

de pluribus prædicari natum est:Singulare uerò,quod nõ: ut homo quidẽ uniuersale est:Plato uerò eorum, quæ sunt singularia. Necesse est autem enuntiare cùm inest aliquid,aut non:aliquando quidem alicui eorum,quæ uniuersalia sunt:aliquando autem alicui eorum,quæ sunt singularia.

Contrariæ. *Si ergo in uniuersali uniuersaliter enũtiet quis,quoniam est,aut nõ est,cõtrariæ enuntiationes erũt.* Dico autem in uniuersali enũtiare uniuersaliter:ut,omnis homo albus est,nullus homo albus est. Quando autẽ in uniuersalibus non uniuersaliter,non sunt cõtrariæ. Quæ autẽ significantur, est esse aliquando contraria. Dico autem non uniuersaliter enũtiare in ijs,quæ uniuersalia sunt:ut,Est albus homo: Non est albus homo. Cùm enim uniuersale sit Homo,nõ uniuersaliter utitur enuntiatione: Omnis nanq;, non uniuersale significat,sed quoniã uniuersaliter.

Regula uniuersalis. In eo uerò quòd uniuersale prædicatur,id quod est uniuersaliter prædicare,non est uerum. Nulla enim affirmatio uera erit,in qua uniuersale prædicatum, uniuersaliter prædicatur: ut.Omnis homo est Omne animal.

Contradictoriæ. Opponi autem affirmationẽ negationi dico contradictoriè, quæ uniuersaliter significat ei, quæ non uniuersaliter: ut, Omnis homo albus est: Non omnis homo albus est: Nullus homo albus est:Aliquis homo albus est.

Contrariæ. Cõtrariè uerò uniuersalem affirmationẽ,& uniuersalem negationem:ut, Omnis homo iustus est:Nullus homo iustus est.

De Regulis Oppositorum. CAP. VI.

Cõtrariæ nũquam simul ueræ.

Quocirca has quidẽ impoßibile est simul esse ueras. His uerò oppositas, contingit aliquando in eodem simul esse ueras:ut,Non omnis homo albus est:& Aliquis homo albus est. Quæcunq; igitur contradictiones uniuersalium sunt uniuersaliter, necesse est alteram esse ueram,

ram, uel falsam: & quæcunq; in singularibus sunt: ut, Socrates albus est: Non est Socrates albus. Quæcunq; autem in uniuersalibus non uniuersaliter, non semper hæc quidem uera est, illa uerò falsa. Simul enim uerum est dicere, Quoniam est homo albus: &, Quoniam non est homo albus: &, Est homo pulcher: &, Nō est homo pulcher. Si enim turpis est, non est pulcher: & si fit aliquid, nondum est. Videbitur autem subitò inconueniens esse: iccirco quoniam uidetur significare hæc: Non est homo albus: simul & hæc, Nullus homo est albus. Hæc autem neque idem significat, neque simul necessariò. Manifestum est autem, quoniam una negatio unius affirmationis est: hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit: & de eodem, uel de aliquo singularium, uel de aliquo uniuersalium ut uniuersaliter, uel ut non uniuersaliter: dico autem, ut, Est Socrates albus, Non est Socrates albus. Si autem aliud aliquid de eodem, uel de alio idem, non est opposita, sed erit ab ea diuersa. Huic uerò quæ est, Omnis homo albus est, contradictio est illa, quæ est, Non omnis homo albus est. Illi uerò quæ est, Aliquis homo albus est, illa quæ est, Nullus homo albus est, illi autem quæ est, Est homo albus: illa quæ est, Non est homo albus. Quoniam igitur una affirmatio uni negationi opponitur contradictoriè, & quæ sunt hæ dictum est: & quoniam contrariæ aliæ, & quæ sunt illæ, dictum est: & quoniam non omnis uera uel falsa contradictio, & quare, & quando uera, uel falsa. Epilogus.

De Affirmatione, & Negatione una. CAP. VII.

Vna autem Affirmatio, & Negatio est, quæ unum de uno significat, uel cùm sit uniuersale uniuersaliter,

uel non similiter:ut,Omnis homo albus est,Non omnis homo albus est:Est homo albus, Non est homo albus,Nullus homo albus est,Aliquis homo albus est:si Albũ unũ significat.Sin uerò duobus unum nomen positum est, ex quibus non est unum, non est una affirmatio, neque una negatio: ut si quis ponat hoc nomen Tunica homini, & equo, & dicat, Tunica alba est:hæc non est una affirmatio,nec una negatio.Nihil enim differt hoc, quàm dicere,Est homo equus,albus.Hoc autẽ nihil differt, quàm dicere, Est homo albus,& est equus albus. Si ergo hæ multa significant, & sunt plures:manifestum est quoniam & prima uel multa, uel nihil significat:neq; enim est aliquis,homo equus.

Corollarium. *Quare nec in his necesse est,hanc contradictionem ueram,illam uerò falsam esse.*

De Futuris cõtingentibus. CAP. VIII.

Regula, I *IN ijs ergo quæ sunt,& quæ facta sunt,necesse est affirmationem,uel negationem ueram esse,uel falsam. Ac in uniuersalibus quidem uniuersaliter, semper hanc quidem uerã,illam uerò falsam esse, & in his quæ singularia sunt, quemadmodum dictum est.In ijs uerò quæ in uniuersalibus non uniuersaliter dicuntur,non necesse. Dictum est*

II *autem & de his. In singularibus uerò, & futuris, non similiter. Nam si omnis affirmatio, & negatio uera, uel falsa est:& omne necesse est esse,uel non esse: quare si hic dicat futurum esse aliquid, ille uerò non futurum dicat hoc ipsum:manifestum est,quoniam,necesse est uerum dicere alterum ipsorum, si omnis affirmatio, uel negatio uera, uel falsa est:utræque enim non erunt simul in talibus. Nam si uerum est dicere, quoniam album, uel non album:necesse est esse album,uel non album. Et si est album, uel non album, uerũ erat affirmare, uel negare. Et si non est,*

est, falsum dicit: & si falsum dicit, non est: quare necesse est aut affirmationem, aut negationem ueram esse, uel falsam. Nihil igitur neque est, neque fit, nec à fortuna, nec utrumlibet, neque erit, neque non erit: sed ex necessitate omnia, & non utrunlibet. Aut enim qui dicit, uerus est: aut qui negat. Similiter enim uel fieret, uel non fieret: utrunlibet enim nihil magis sic, uel non sic se habet, uel habebit. Amplius autem, si est album nunc, uerum erat dicere prius, quoniã erit album. Quare semper fuit uerum dicere quodlibet eorum quæ facta sunt, quoniam est, uel erit. Si autem semper uerum fuit dicere, quoniam est, uel erit: non potest hoc non esse, uel non futurum esse. Quod autem non potest non fieri, impoßibile est non fieri. Et quod impoßibile est non fieri, necesse est fieri. Omnia igitur, quæ futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur utrunlibet neque à fortuna erit: nam si à fortuna, non ex necessitate. At uerò nec quoniam neutrum uerum est, dicere contingit: ut quoniam neque erit, neque non erit. Primum enim cùm sit affirmatio falsa: negatio non uera erit. Et cùm hæc falsa sit, contingit affirmationem non ueram esse. Adhæc si uerum sit dicere, quoniam album est, & magnum: oportet esse utrunque. Si uerò erit cras, oportet fore cras. Si autem neque erit, neque non erit cras, non erit utrunlibet: ut, Est nauale bellum: oportet enim neque fieri nauale bellum, neque non fieri. Quæ ergo contingunt inconuenientia hæc sunt, & huiusmodi alia: si omnis affirmationis, & negationis, uel in ijs, quæ in uniuersalibus dicuntur, ut uniuersaliter, uel in ijs, quæ sunt singularia, necesse est oppositarum hanc quidem ueram esse, illam uerò falsam. Nihil autem utrunlibet esse in ijs, quæ fiunt: sed omnia esse, & fieri ex necessitate. Quare neque consulta-

re

re oportebit, neque negotiari : quoniam si hoc quidem facimus, erit hoc : si uerò non hoc, non erit hoc. Nihil enim *prohibet, & in annum decies millesimum, hunc quidem dicere, hoc futurum esse : illum uerò non dicere.* Quare ex *necessitate erit, quodlibet eorum uerum erat dicere tunc.* At *uerò nec hoc differt, si aliqui dixerint contradictionem, uel non dixerint.* Manifestum *enim quòd sic se habent res, etiam si non hic quidem affirmauerit, ille uerò negauerit.* Non *enim propter negare, uel affirmare, erit, uel non erit : nec in decies millesimum annum magis quàm in quantolibet tempore.* Quare *si in omni tempore sic se habebat, uel alterum uerè diceretur: necesse erat hoc fieri.* Et *unumquodque eorum quæ fiunt, sic semper se habebat, ut ex necessitate fieret.* Si *enim uerè dixit quis, quoniam erit, non potest non fieri.* Et *quod factum est, uerum erat dicere semper, quoniam erit.* Si *quidem hæc impossibilia sunt : uidemus enim esse futurorum principium, & ab eo quod consultamus, atque aliquid agimus, & quoniam est omnino in ijs, quæ non semper actu sunt, esse possibile, & non esse similiter : in quibus utrunq; contingit, & esse, & non esse.* Quare *& fieri, & non fieri, & multa nobis manifesta sunt sic se habentia : ut quoniam hanc uestem possibile est incidi, & non incidetur, sed prius exteretur.* Similiter *autem & non incidi possibile est: non enim esset eam prius exteri, nisi possibile esset non incidi.* Quare *quod in alijs generationibus, quæ secundum huiusmodi potentiam dicuntur.* Manifestum *igitur est, quoniam non omnia ex necessitate uel sunt, uel fiunt.* Sed *alia quidem utrunlibet : & nihil magis uel affirmatio, uel negatio uera est.* Alia *uerò magis quidem, & in pluribus alterum : sed contingit fieri & alterum, alterum uerò minimè.* Igitur

esse quod est, quando est, & non esse quod non est, quando non est, necesse est. Sed non omne quod est, necesse est esse: nec quod non est, necesse est non esse. Non enim idem est, omne quod est, necessariò esse, quando est: & simpliciter ex necessitate esse. Similiter autem & in eo quod non est. Et in contradictione eadem ratio est. Esse quidem, uel non esse omne necesse est: & futurum esse, uel non. Non tamen diuidentem, dicere alterum necessarium. Dico autem ut necesse est futurum esse bellum nauale cras, uel non futurum esse. Sed non futurum esse cras bellum nauale, necesse est, uel non futurum esse: futurum autem esse uel non esse, necesse est. Quare cùm similiter orationes ueræ sint, quemadmodum & res: manifestum est quoniam quæcunque sic se habent, ut utrunlibet sint, & contraria contingant, necesse est similiter se habere & contradictionem: quod contingit in ijs, quæ non semper sunt, uel nō semper non sunt. Horum enim necesse est alteram partem contradictionis ueram esse, uel falsam: non tamen hanc, uel illam, sed utranlibet: & magis quidem ueram alteram, non tamen iam ueram, uel falsam. Quare manifestum est, quoniam non est necesse omnis affirmationis, uel negationis oppositarum, hanc quidem ueram, illam autem falsam esse: non enim quemadmodum in ijs, quæ sunt, sic se habent & in ijs, quæ non sunt quidem, poßibilibus tamen esse, uel non esse: Sed quemadmodum dictum est.

Conclusio.

Primi libri Peri Hermenias Aristotelis Finis.

PERI

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS LIBER SECVNDVS.

De Enuntiationibus infinitis. CAP. I.

Conclusio.

VONIAM *autem est affirmatio de aliquo significans aliquid: hoc autē uel nomen est, uel innominatum: unum autem oportet esse, & de uno, id quod est in affirmatione, (nomen autem dictum est, & innominatum prius:* Non *homo enim nomen quidem non dico, sed nomen infinitum: unum enim significat aliquo modo infinitum nomen: quemadmodum &* Non *currit, non uerbum, sed infinitum uerbum) erit omnis affirmatio, & negatio, uel ex nomine & uerbo, uel ex infinito nomine & uerbo. Præter uerbum autem nulla affirmatio, uel negatio est.* E*st enim, uel* Fuit, *uel* Erit, *uel* Fit, *uel quæcūq; alia huiusmodi uerba, ex ijs sunt, quæ posita sunt: consignificant enim tempus.* Q*uare prima est affirmatio & negatio,* E*st homo,* Non *est homo: deinde,* E*st non homo,* Non *est nō homo.* R*ursus,* E*st omnis homo,* Non *est omnis homo:* E*st omnis non homo,* Non *est omnis non homo.* Et *in ijs, quæ extrinsecus sunt, temporibus eadem ratio est.* Q*uando autem* E*st tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones.* Dico *autem, ut est iustus homo:* E*st tertiū, dico adiacere nomen, uel uerbum in affirmatione.* Q*uare ob idipsum quatuor erunt illæ, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem se habebūt secundū consequentiā, ut priuationes: duæ*

Est, secūdum adiacēs est, cū præter ipsum aliud prædicatum nō est: ut homo est.

Tertium adiacens est, cùm præter ipsum aliud apponitur: ut homo est animal.

duæ uerò minimè. Dico autē quoniam Eſt, aut iuſto adiacebit, aut iniuſto, quare etiã negatio: quatuor igitur erunt. Intelligimus uerò quod dicitur ex ijs, quæ ſubſcripta ſunt.

Simplices.

A. Homo iuſtus eſt	C. Homo iuſtus non eſt.	A. Antecedēs. C. Cōſequēs.

Priuatoriæ.

C. Homo iniuſtus non eſt	A. Homo iniuſtus eſt.

Infinitæ.

C. Homo non iuſtus non eſt.	A. Homo non iuſtus eſt.

Vniuerſales & particulares affirmationes & negationes.

Simplices.

A. Omnis homo eſt iuſtus	C. Non omnis homo eſt iuſtus.

Infinitæ.

C. Non omnis homo eſt non iuſtus	A. Omnis homo eſt non iuſtus.

Eſt iuſtus homo: huius negatio eſt, Non *eſt iuſtus homo. Eſt non iuſtus homo: huius negatio eſt*, Non *eſt non iuſtus homo.* Eſt, *enim hoc in loco, &* Non *eſt, iuſto & non iuſto adiacet.* Hæc *igitur, quemadmodum in reſolutiuis dictum eſt, ſic ſunt diſpoſita. Similiter autem ſe habebunt etſi uniuerſalis nominis ſit affirmatio: ut, Omnis eſt homo iuſtus: negatio,* Nō *omnis eſt homo iuſtus: Omnis eſt homo non iuſtus,* Non *omnis eſt homo non iuſtus. Sed non ſimiliter angulares ueras eſſe contingit.* Contingit *autem aliquando: hæ igitur duæ oppoſitæ ſunt. Aliæ autem duæ ad* Non *homo, quaſi ſubiectum aliquod additum: ut,* Eſt *iuſtus non homo,* Non *eſt iuſtus non homo*: *Eſt non* Regula III.

iuſtus

iustus non homo, Non *est non iustus non homo.* Plures *autem his non erunt oppositiones.* Hæ *autem extra illas, ipsæ secundum se erunt, ut nomine utentes eo, quod est*
IIII Non *homo.* In *quibus uerò* Est *non conuenit, ut in eo quod est* Currere, *uel* Ambulare *: idem facit sic positum, ac si* Est *adderetur : ut,* Currit *omnis homo,* Non Currit *omnis homo :* Currit *omnis non homo,* Non Currit *omnis non homo.* Non *enim dicendum est,* Non *omnis homo : sed* Non, *negationem ad id quod est* Homo *addendum est:* Omnis *enim non uniuersale significat, sed quoniam uniuersaliter.* Manifestum *est autem ex eo, quod est* Currit *homo,* Non Currit *homo:* Currit *non homo,* Non Currit *non homo.* Hæc *enim ab illis differunt, eò quòd uniuersaliter non sunt : quare* Omnis, *uel* Nullus *nihil aliud consignificat, quàm uniuersaliter de nomine uel affirmationem, uel negationem : ergo & reliqua eadem oportet*
V *apponi.* Quoniam *uerò contraria est negatio ei, quæ est.* Omne *est animal iustum : illa, quæ significat, quoniam* Nullum *est animal iustum : hæ quidem manifestum est, quoniam nunquam erunt neq; ueræ simul, neq; in eodem.*

His *uerò oppositæ, erunt aliquando : ut,* Non *omne animal iustum est, &,* Est *aliquod animal iustum.* Sequuntur *uerò & hæ, eam quidem, quæ est.* Omnis *est homo non iustus, hæc,* Nullus *homo est iustus : illam uerò quæ est,* Aliquis *est homo iustus, opposita, quoniam* Non *omnis homo*
VI *est non iustus: necesse est enim aliquem esse.* Manifestum *est autem etiã, quoniã in singularibus, si uerũ est interrogatum negare, quoniã & affirmare uerũ est : ut,* Putas'ne Socrates *sapiẽs est?* Non. Socrates *igitur est nõ sapiẽs.* In *uniuersalibus uerò modo est uera, quæ similiter dicitur.* Vera *autẽ negatio est: ut,* Putas'ne *omnis homo sapiẽs est?*

Non

Non. Omnis igitur homo non ſapiens eſt: hoc enim falſum eſt, ſed, Non igitur omnis homo ſapiens eſt, uerum eſt. Hæc enim appoſita eſt, illa uerò contraria. Illæ uerò ſecundum infinita contraiacentes nomina & uerba (ut in eo quod eſt Non homo, uel non iuſtus) quaſi negationes ſine nomine & uerbo eſſe uidebuntur, ſed non ſunt: ſemper enim uel uerã, uel falſam eſſe neceſſe eſt negationem. Qui uerò Non homo dixit, nihil magis, quàm qui dixit Homo, ſed etiam minus, uerus uel falſus fuit, ſi non aliquid addatur. Significat autem, Eſt omnis non homo iuſtus, nulli aliarum idem, nec huic oppoſita, quæ eſt, Non eſt omnis non homo iuſtus: ea uerò quæ eſt, Omnis non iuſtus non homo eſt: illi quæ eſt, Nullus eſt iuſtus non homo, idem ſignificat. Tranſpoſita uerò nomina, & uerba idem ſignificant: ut, Eſt albus homo: &, Eſt homo albus. Nam ſi hoc non eſt, eiuſdem multæ erũt negationes. Sed oſtenſum eſt quòd una unius eſt. Eius enim quæ eſt, Eſt albus homo, negatio eſt, Non eſt albus homo: eius autem quæ eſt, Eſt homo albus, ſi non eadem eſt ei quæ eſt, Eſt albus homo: erit negatio, uel ea quæ eſt, Non eſt nõ homo albus: uel ea quæ eſt, Non eſt homo albus. Sed altera quidẽ eſt negatio eius, quæ eſt, Eſt non homo albus: altera uerò eius quæ eſt, Eſt albus homo. Quare erunt duæ unius. Quoniam igitur tranſpoſito nomine & uerbo eadem fit affirmatio, & negatio, manifeſtum eſt.

Dubium.

VII

De coniunctis & diuiſis Enuntiationibus. CAP. II.

At uerò unum de pluribus, uel plura de uno affirmare, uel negare, niſi ſit unum aliquid, quod ex pluribus ſignificatur, non eſt affirmatio, uel negatio una. Dico autem unum: non ſi unum nomen poſitum ſit, non ſit autem Concluſio, 1

tem unum aliquid ex illis: ut homo est fortasse & animal, & bipes & mansuetum: sed ex his unum fit: ex albo autem, & homine & ambulare, non fit unum. Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio una, sed uox quidem una, affirmationes uerò multæ: nec si de uno ista, sed similiter plures. Si ergo Dialectica interrogatio responsionis est petitio, uel propositionis, uel alterius partis contradictionis, propositio uerò contradictionis est unius pars: non erit una responsio ad hæc, neque enim interrogatio est una, nec si sit uera. Dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum, Quid est, Dialectica interrogatio est: oportet enim datum esse ex interrogatione eligere, utram uelit contradictionis partem enuntiare: sed oportet interrogantem determinare, utrum hoc sit homo, an non hoc.

Quæstio, I

Quoniam uerò hæc quidem prædicantur composita, ut unum omne prædicatum fiat, eorum quæ extrà prædicantur: alia uerò non, quæ est differentia? De homine enim uerum est dicere & separatim animal, & separatim bipes: & hæc ut unum: & hominem, & album, & hæc ut unum: sed non si citharœdus est, & bonus: etiam citharœdus bonus.

Conclusio. II

Σκυτεὺς ponitur Græcè. quod cerdonem, & sutorē significat non citharœdum.

Si enim quoniam alterutrum dicitur, & utrunq; dicetur, multa inconuenientia erunt. De homine enim uerum est, & hominem & album dicere: quare & omne. Rursus si album ipsum, & omne. quare erit homo albus, albus: & hoc in infinitum. Et rursus musicus albus ambulans: & hæc eadem frequenter implicita. Amplius: Si Socrates, Socrates est, & homo: & Socrates, Socrates homo: & si homo & bipes, erit homo bipes. Quoniam igitur si quis simpliciter dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia, manifestum est.

est. Quemadmodum autem ponendum sit, nunc dicamus.

Eorum igitur, quae praedicantur, & de quibus praedicari accidit, quaecunq; secundum accidens dicuntur uel de eodem, uel alterum de altero, haec non erunt unum: ut, Homo *albus est, & musicus: sed non est idem* Album, & Musicum *: accidentia enim sunt utraq; eidem.* Nec, *si* Album, *musicum uerum est dicere, tamen erit* Album *musicum unum aliquid : secundum accidens enim* Album *musicum: quare non erit album musicum unum aliquid. Quocirca nec citharoedus bonus simpliciter, sed animal bipes : non enim sunt secundum accidens.* Amplius: Nec *quaecunque insunt in altero : quare neq; album frequenter, neq; homo, homo animal est uel bipes: insunt enim in homine animal, & bipes.* Verum *est autem dicere de aliquo & simpliciter : ut, aliquem hominem, hominem : aut, aliquem album hominem, hominem album.* Non *autem semper: sed quãdo in adiecto quidem aliquid oppositorum inest, quod consequitur contradictio, non uerum sed falsum est: ut hominem mortuum, hominem dicere. Quando autem non inest, uerum est.* An *etiam quando inest, semper non uerum est : quando uerò non inest, non semper uerum est? ut,* Homerus *est aliquid, ut poëta : ergo etiam est, an non? secundum accidens enim praedicatur* Est, *de* Homero, *quoniam est poëta: sed non secundum se praedicatur de* Homero *quoniam est.* Quare *in quibuscunque praedicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundum se praedicantur, & non secundum accidens, & in his aliquid, & simpliciter uerum erit dicere.* Quod *autem non est, quoniam opinabile est, non est uerum dicere esse aliquid.* Opinio *enim eius est, non quoniam est, sed quoniam non est.*

Regula I. Reg. II. Concl. III Reg. III Quaestio II Reg. IIII

De enuntiationibus modorum, Posſibilis, Contingentis, Impoſsibilis, & Neceſſarij. CAP. IIII.

His uerò determinatis perſpiciendum eſt quemadmodum ſeſe habent affirmationes & negationes ad ſe inuicem: eæ ſcilicet quæ ſunt de Poßibili eſſe, & non poßibili: & de Contingenti, & non contingenti, & de Impoßibili & neceſſario. Habent enim aliquas dubitationes: Nam ſi eorum, quæ complectuntur, illæ ſunt ſibi inuicem oppoſitæ contradictiones, quæcunque ſecundum Eſſe, & Non eſſe, diſponuntur: ut eius, quæ eſt Eſſe hominem, negatio eſt Non eſſe hominem: non ea, quæ eſt, Eſſe non hominem: & eius, quæ eſt, Eſſe album hominem, negatio eſt, ea quæ eſt, Non eſſe album hominem: ſed non ea quæ eſt, Eſſe non album hominem. Si enim de omni aut affirmatio, aut negatio eſt, lignum erit uerum dicere eſſe non album hominem. Quod ſi hæc hoc modo & quibuſcunque Eſſe non additur, idem faciet id quod pro Eſſe, dicitur: ut eius quæ eſt, Homo ambulat, nō hæc, Ambulat non homo, negatio erit: ſed hæc, Non ambulat homo. Nihil enim differt dicere, Hominem ambulare, uel Hominem ambulantem eſſe. Quare ſi hoc modo ubiq;, & eius quæ eſt, Poßibile eſt eſſe, negatio erit, Poßibile eſt non eſſe: ſed nō ea quæ eſt, Non poßibile eſt eſſe. Videtur autē idem poſſe, & Eſſe, & Non eſſe. Omne enim quod eſt poßibile diuidi, uel ambulare: & non ambulare, & non diuidi poßibile eſt. Ratio autem eſt, quoniam omne quod ſic poßibile eſt, nō ſemper in actu eſt: quare inerit ipſi etiam negatio. Poteſt igitur & non ambulare, quod eſt ambulabile: & non uideri, quod eſt uiſibile. At uerò impoßibile eſt de eodem oppoſitas ueras eſſe enuntiationes: Non igitur eius quæ eſt Poßibile eſt eſſe, negatio

eſt

est hæc, Poßibile est non esse. Contingit enim ex his, aut idē affirmare, & negare simul de eodem: aut non secundū esse, uel non esse, quæ apponuntur fieri affirmationes & negationes. Si ergo illud impoßibile est, hoc erit magis eligendum. Est igitur negatio eius, quæ est, Poßibile esse: ea quæ est, Non poßibile esse: sed non ea quæ est, Poßibile non esse. Eadē quoq; ratio est, & in eo quod est, Contingens esse: etenim negatio eius est, Non contingens esse. Et in alijs quoq; simili modo, ut in Necessario, & impoßibili. Fiunt enim quemadmodū in illis Esse, & Non esse appositiones: subiectæ uerò res, hoc quidem album, illud uerò homo. Eodem quoq; modo hoc in loco Esse quidem, & Non esse subiecta sunt: Posse uerò, & Contingere appositiones determinantes (quemadmodum in illis Esse, & Non esse) ueritatem, & falsitatē. Similiter hæ in eo quod est Esse poßibile, & Esse non poßibile. Eius uerò quæ est, Poßibile est non esse, negatio est, non ea quæ est, Non poßibile est esse: sed ea quæ est, Non poßibile est non esse: & eius quæ est, Poßibile est esse: non ea quæ est, Poßibile est nō esse: sed ea quæ est, Non poßibile est esse. Quare & sequi sese inuicem uidebuntur hæ, Poßibile est esse, & Poßibile est nō esse: idem enim poßibile est esse, & non esse. Non enim contradictiones sunt sibi inuicem huiusmodi, Poßibile est esse, & Poßibile est nō esse: sed, Poßibile est esse, & Non poßibile est esse, nūquam simul in eodem ueræ sunt, opponuntur enim: neque ea quæ est Poßibile non esse, & Non poßibile non esse, nunquam simul in eodem ueræ sunt. Similiter autem & eius quæ est, Necessarium est esse: negatio non est ea, quæ est, Necessarium non esse, sed ea quæ est, Non necessarium est esse. Eius uerò quæ est, Necessarium est non esse: ea quæ est, Non necessarium est non esse. Et eius quæ est, Impoßibile

esse: non est ea quæ est, Impoßibile non esse: sed hæc, Non impoßibile esse. Eius uerò quæ est, Impoßibile non esse: ea quæ est, Non impoßibile non esse. Vniuersaliter uerò (quẽadmodum dictum est) Esse quidem, & Non esse, oportet ponere quemadmodum subiecta: affirmationem uerò, & negationem hæc facientem, ad Esse, & Non esse, apponere: & has oportet putare esse oppositas dictiones, Poßibile, & Non poßibile: Contingens, Non contingens: Impoßile, Non impoßile: Necessarium, & Non necessarium: Verum, Non uerum. Consequentiæ uerò secundum rationem fiunt cùm ita ponuntur: illam enim quæ est, Poßibile esse, sequitur ea quæ est, Contingit esse, & hæc illi conuertitur: & Non impoßibile esse, & Non necessarium esse: illa uerò quæ est, Poßibile non esse, & Contingens non esse, ea quæ est, Non necessarium non esse, & Non impoßile non esse: illam autem quæ est, Non poßibile esse, & Non contingens esse, ea quæ est, Impoßibile esse, & Necesse non esse: illam uerò quæ est, Non poßibile non esse, & Non contingens non esse, ea quæ est, impoßibile est nõ eße, & Necessarium est esse. Consideretur autem ex subscriptione, quemadmodum dicimus.

Prima descriptio consequentium.

I	III
Poßibile esse	*Non poßibile esse*
Contingens esse	*Non contingens esse*
Non impoßibile esse	*Impoßibile esse*
Non necessarium esse	*Necessarium non esse*
Poßibile non esse	*Non poßibile non esse*
Contingens non esse	*Non contingens non esse*
Non impoßibile non esse	*Impoßibile non esse*
Non necessarium non esse	*Neceßarium eße*
II	IIII

Hæ

Hæ igitur, Impoßibile, & Nõ impoßibile, eam quæ est, Contingens & poßibile, & Non contingens & non poßibile sequuntur quidem contradictoriè: sed conuersim. eam enim quæ est, Poßibile esse, negatio impoßibilis sequitur negationem uerò affirmatio: nam illam, Non poßibile esse, ea quæ est, Impoßibile esse: affirmatio enim est, Impoßibile esse: Non impoßibile uerò negatio. Cõclusio III *Neceßarium uerò quemadmodum se habet considerandum est.* IIII *Manifestum est enim quoniam non eodem modo, sed contrariè sequuntur: contradictoriæ autem sunt extra: non enim est negatio eius quæ est, Necesse non esse, ea quæ est. Non necesse est esse: contingit enim ueras esse utrasque in eodem. Quod enim est Necessarium nõ esse, non est necessarium esse. Causa autem, cur non sequatur similiter cæteris est: quoniam contrariæ, impoßibile esse, necessariò redditur idem ualens: non quod impoßibile est esse, necesse est hoc, non quidem esse, sed potius non esse. Quod uerò impoßibile est non esse, hoc necessarium est esse. Quare si illa similiter sequuntur Poßibile, & Non poßibile: hæc econtrario, quoniam non significant idem, Necessarium & Impoßibile, sed, quemadmodum dictum est, conuersim.*

At certè impoßibile est sic poni cõtradictiones necessarij. Nam quod est necessarium esse, poßibile est esse: nam si non, negatio consequetur: necesse enim est aut affirmare, aut negare: quare si non poßibile est esse, impoßibile est esse: igitur impoßibile est esse, quod necesse est esse: quod est inconueniens. At uerò illam quæ est, Poßibile esse: Non impoßibile esse, sequitur. Hanc uerò ea, quæ est, Nõ necessarium esse: quare contingit quod est necessarium esse, nõ necessarium esse: quod sanè est inconueniens. V *At uerò* VI *neq; Necessarium esse, sequitur eam quæ est, Poßibile esse:*

neque ea quæ est, Necessarium non esse. Illi enim utraque contingit accidere: harum autem utralibet uera fuerit, non erunt illa uera, simul enim poßibile est esse, & non esse. Si uerò necesse est esse, uel non esse, non erit utrunque poßibile: relinquitur ergo Non necessarium non esse, sequi

VII eam quæ est, Poßibile esse. Hæc enim uera est, & de necesse esse: hæc enim fit contradictio eius quæ sequitur illam, quæ est, Non poßibile esse: illam enim sequitur ea quæ est Impoßibile esse, & Necesse est non esse: cuius negatio

Corollarium. est, Non est necesse non esse. Sequũtur igitur & hæ contradictiones secundum prædictum modum, & nihil impoßibile contingit sic positis.

Secunda descriptio.

I	III
Poßibile esse Contingens esse Non impoßibile esse Non necessarim non esse	Non poßibile esse Non contingens esse Impoßibile esse Necessarium non esse
Poßibile non esse Contingens non esse Non impoßibile non esse Non necessarium esse	Non poßibile non esse Non contingens non esse Impoßibile non esse Necessarium esse.
II.	IIII.

Dubitabit autem aliquis, si illam quæ est, Necessarium esse, ea quæ est, Poßibile esse, sequatur. Nam si non sequitur, contradictio sequetur, quæ est Non poßibile esse. Et si quis hanc non esse dicat cõtradictionem, necesse est dicere Poßibile non esse: sed utræq; falsæ sunt de necesse esse. At uerò rursus idem uidetur esse poßibile incidi, & non incidi: & esse, & non esse: quare erit necesse esse, contingens non esse, hoc autem falsum esse. Manifestum est autem quoniam

niam non omne poßibile uel esse, uel ambulare, etiam opposita posse: sed est in quibus non sit uerum, & primum quidem in ijs, quæ non secundum rationem poßunt: ut ignis calefactiuus est, & habet uim irrationalem, quæ igitur secundum rationem potestates sunt, eædem plurium etiam contrariorũ sunt: irrationales uerò non omnes: sed (quemadmodum dictum est) ignem non est poßibile calefacere, & non calefacere: neque quæcunque alia semper agunt: alia uerò poßunt & secundum irrationales potestates simul opposita suscipere. Sed hoc huius gratia dictum est, quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, nequæ quæcunque secundum eandem speciem dicuntur:

Quædam uerò potestates æquiuocæ sunt: poßibile enim VIII
non similiter dicitur: sed hoc quidem quoniam uerum est, quod in actu est: ut, poßibile est ambulare, quoniam ambulat iam: & omnino poßibile est esse, quoniam iam est in actu quod dicitur esse poßibile. Illud uerò quoniam forsitan erit actu, ut poßibile est ambulare, quoniam forsitan ambulabit. Et hæc quidem in solis mobilibus est potestas, illa uerò & in immobilibus. utrunque uerò uerum est dicere poßibile ambulare, uel esse, & quod ambulat iam, & agit, & ambulabile est. *Sic igitur poßibile non est* IX
uerum de necessario simpliciter dicere: alterum autem uerum est. Quare quoniam partem uniuersale sequitur, illud quod ex neceßitate est consequetur posse esse, sed non omnino. Et est quidem fortasse principium quod ne- X.
cessarium est, & quod non necessarium est omnium uel esse, uel non esse: & alia quemadmodum horum consequentia considerare oportet.

Tertia descriptio.

I	III
Necessarium esse	Non necessarium esse
Non possibile non esse	Possibile non esse
Non contingens non esse	Contingens non esse
Impossibile non esse	Non impossibile non esse
Necessarium non esse	Non necessarium nō esse
Non possibile esse	Possibile esse
Non contingens esse	Contingens esse
Impossibile esse	Non impossibile esse
II	IIII

Manifestum est autem ex his quæ dicta sunt, quoniam quod ex necessitate est, secundum actum est. Quare si priora sunt sempiterna, & quæ actu sunt, potestate priora sunt: & hæc quòd sine potestate sunt actu, sunt ut primæ substantiæ: alia uerò cum potestate, quæ natura priora sunt, tempore posteriora: alia uerò nunquam actu sunt, sed potestate solum.

Quæ magis aptæ enuntiationes contrariæ dicantur.

CAP. IIII.

Quæstio, Politianus cum aliis multis hoc caput non esse Aristot. putauit. quòd litera nimium implexa sit, difficilisq; intellectu.

Utrum autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi, quæ dicit Omnis homo iustus est, ei quæ est, Nullus homo iustus est: aut Omnis homo iustus est, ei quæ est, Omnis homo iniustus est: ut, est Callias iustus: non est Callias iustus, Callias iniustus est: quæ harum contraria est? Nam si ea, quæ sunt in uoce, sequuntur ea, quæ sunt in anima: illinc autem contraria est opinio contrarij, ut Omnis homo iustus est, ei quæ est, Omnis homo iniustus est, etiam in ijs, quæ sunt in uoce affirmationibus, necesse est

Conclusio, 1

est similiter sese habere. Quòd si neque illic contrarij opinio contraria est, nec affirmatio affirmationi erit contraria, sed ea quæ dicta est negatio. Quare considerandum est, quæ opinio falsa opinioni ueræ contraria est: utrum negationis: an certè ea, quæ contrarium opinatur. Dico au*tem hoc modò: est quædam opinio uera boni, quoniam bonum est: alia autem, quoniam non bonum est, falsa: alia uerò quoniam malum, similiter falsa: quæ harum contraria ueræ? & si est una, secundum quam contraria?* Nam ar- II
bitrari contrarias opiniones definiri, eò quòd contrariorum sunt, falsum est. Boni *enim quoniam bonum est, & mali quoniam malum est, eadem fortasse opinio est etiam uera, siue plures, siue una sit. sunt autem ista contraria: sed non eò quòd contrariorum sint, contraria sunt, sed magis quòd contrariè.* Si *ergo est boni quidem, quoniam est bonum,* III
opinio. alia autem, quoniam non bonum est: est uerò quoniam aliquid aliud est quod non est, neq; esse potest. aliarũ quidem nulla ponenda est: neq; quæcunq; esse quod non est opinantur, neque quæcunq; non esse quod est: infinitæ enim utræq; sunt, & quæ non esse opinantur quod non est, & quæ non esse quod est. Sed *in quibus fallacia est, hæ autem sunt ex ijs, ex quibus sunt generationes: ex oppositis uerò generationes, quare etiam fallaciæ.* Si *ergo quod bonum est, & bonum, & non malum est, & hoc quidem secundum se, illud uerò secundum accidens, (accidit enim ei non malum esse) magis autem in unoquoque uera est, que secundum se est, etiam falsa, siquidem & uera. ergo ea quæ est, quoniam non est bonum quod bonum est, eius quæ secundum se est, falsa est. illa uerò quæ est quoniam malum est, eius quæ secundum accidens. quare magis erit falsa de bono, ea quæ est negationis opinio, quàm ea quæ est contrarij*

Ista contraria Opiniones contrariæ.

Sed magis quã contrariè aduerbium.

trarij. Falsus autem est maximè, qui circa singula habet contrariam opinionem. Contraria enim est eorũ, quæ plurimum circa idem differunt. Si igitur harum cõtraria est altera, magis uerò negationis est contraria: manifestũ est quoniam hæc erit contraria. Illa uerò quæ est, quoniam malum est quod bonum est: implicita est. Etenim quoniam non bonum est, necesse est fortè ipsum eundem opinari. Amplius: Si etiam in alijs similiter oportet se habere, & hoc modo uidebitur bene esse dictum. Aut enim ubique ea quæ est contradictionis, aut nusquam: quibus uerò non sunt contraria, de illis quidem falsa, ea quæ est, est ueræ opposita. ut qui hominem non putat esse hominem, falsus est. Si igitur hæ contrariæ sunt, etiã & aliæ, quæ sunt contrariæ dictionis. Amplius: Similiter se habet opinio boni, quoniam bonum est: & non boni, quoniam non bonum est: & præter has, boni quoniam non bonum est: & non boni, quoniam bonum est. Illi ergo quæ non boni quoniam non bonum, ueræ opinioni, quæ est contraria? Non enim ea, quæ dicit quoniam malum est: simul enim aliquando erit ueræ: nunquam autem uera ueræ contraria est. est enim quoddam non bonum malum, quare contingit simul esse ueras. At uerò nec illa quæ est, quoniam non malum. uera enim & hæc, simul enim & hæc erunt. Relinquitur igitur ei quæ est, non boni, quoniam non bonum est, contraria ea quæ est, non boni quoniam bonum est: falsa enim hæc, quare & ea quæ est boni, quoniam non bonum est, ei quæ est boni, quoniam bonum est. Manifestum ergo est quoniam nihil interest, nec si uniuersaliter ponamus affirmationem: uniuersalis enim negatio contraria erit: ut opinioni quæ opinatur, quoniam omne quod est bonum, bonum est: ea quæ est, quoniam nihil eorum quæ bona sunt,

bonum

bonum est: nam ea quæ est boni, quoniam bonum, si universaliter sit bonum, eadem est ei quæ opinatur, quoniam quicquid bonum est, quod bonum est. Hoc autem nihil differt ab eo quod est: quoniam omne quod est bonum, bonum est. similiter autem & in non bono. Quare si in opinione sic se habet, & sunt hæ quæ sunt in uoce affirmationes, & negationes, notæ earum quæ sunt in anima: manifestum est quoniam affirmationi contraria quidem negatio est, quæ de eodem uniuersaliter: ut ei quæ est quoniam omne bonum, bonum est, uel quoniam omnis homo bonus: ea quæ est quoniam nullum, uel nullus. Contradictoriæ autem quæ est quoniam non omne, aut non omnis. Manifestum est autem, quoniam & ueram ueræ non contingit esse contrariam: neque opinionem, neque contradictionem. Contrariæ enim circa idem opposita sunt. Circa eadem autē contingit uerum dicere eundem: simul autem non contingit eidem inesse contraria.

Secundi libri Peri Hermenias Aristotelis finis.

ANGELI POLITIANI IN PRIORA ANALYTICA ARGVMENTVM.

PEr priores iam Resolutorios decurramus. Præcepta igitur de demonstratione daturus Aristoteles, ipsam Prioribus Libris ratiocinationem, quoniam communior, edocet: propositionem finiens, quæ aliquid aut confirmet, aut neget de aliquo. Sed uel uniuersalem esse ait, uel particularem, uel indefinitam. tum aliud demonstratiuam propositionem, atque aliud dialecti-

cam,

cam, quoniam sumat illa propositionem contradictionis alterã. Hæc ipsius contradictionis interrogationẽ, si quæras illius oppositionem, quod uerisimile uideatur: si respondeas, terminum quo propositio resoluatur. sed cum uel subiici, uel prædicari, uel affirmari, uel negari. in qua oratione quæpiam statuãtur, unde aliud necessario efficiatur, propterea quod illa sint, eam propriè ratiocinationem dici. quæ si necessaria protinus appareat, esse perfectam: sin ad id uno aut pluribus indigeat, quæ necessaria quidem terminis fiant, licet ex propositionibus non sumantur, imperfectam. Quod si nihil accipere de subiecto posis, de quo non alterum dicatur, esse illud in altero toto, dicique alterum de omni. Sed & de nullo eadem ratio est. Retro agi propositiones, incolumi sensu siue absolutæ, siue necessariæ sint, quoties uel uniuersales negent uel particulares affirment, ad affirmãtis uerò uniuersales recurrere eiusdem tantũ ordinis particulares. Nam quæ particulares negent, minime esse retrogradas, nisi cùm propriæ cõtingunt: ubi particulatim magis, quàm in uniuersum remeant. Perfecta ratiocinatio in prima duntaxat è figuris tribus deprehenditur, quoties in toto medio sit ultimus terminus, in primo, uel toto uel nullo sit medius, sed in medio ultimus, affirmans ubique: nec in uniuersum modo, sed & per parteis. ita modi quatuor emergunt omnibus problematis idonei. Medium uerò illud appello, quod ipsum in altero cùm sit, in ipso alterum medio quoque loco recipitur. Extrema, cùm quod ipsum est in altero, tum illud in quo est alterum. In figura secunda medium illud est quod de utroque dicitur: extrema, de quibus medium, sed maius, quod propius: ipsum minus, quod longius. nec in medio medium, sed in capite, nec perfecta ibi ratiocinatio. Siue autẽ bis uniuersale, siue semel sit, hoc est in maiore tantum propositione, negare alteram conuenit. Vnde modi existunt quatuor, reiectis cæteris. quorum duo priores ad primæ secundum, tertius ad tertium retroacta propositione altera, sed non utralibet reuocantur. quartus impossibili perficitur, nec unquam, quod colligitur asseuerat. At quoties eidem uel utrunque omne, uel maius nullum minus omne, uel maius aliquod minus omne, uel item contra. uel maius non omne minus omne, uel maius nullum minus aliquod, figura hæc postrema: modique sex imperfecti, particulatim colligentes primus, tertius, quartus, ad primæ tertium: secundus ac sextus ad

eiusdem quartum, propositione altera cessim redeunte perducendi. nam quintus impossibili se perficit. Hic medium postremo quasi gradu subsidit, ac de illo tam maius, quod longius abest, quàm etiã minus extremũ prædicatur, quod adhæresc it. Reliqua omnia coniugata reiicito, nisi si maior ait, minor negat, sed utraq; in uniuersum. nã si ambę in figura prima retro eunt, in secũda minor, in tertia maior, rite quidẽ, sed non quod uoles ratiocinabere. Absolutis necessaria cõgruunt, licet hic expositione perficiatur, quæ illic impossibili. Quòd si necessaria misceas absolutis, necessariũ colliges, quoties maior necessaria fuerit. At in secunda, quoties uniuersalis necessario deneget: in tertia uero, quoties in affirmantibus utrisq; uniuersalibus utrauis necessaria proponatur: aut si altera neget, ipsa quæ neget: aut si particularis altera sit, ipsa quæ particularis non sit. sed & cõtingens hoc loco excutitur, quod necessariũ nõ sit, at sit esse tamen cõcedatur, nihil impossibile consequatur. Quare omneis propositiones recurrere, quæ figurã habeant in cõtrapositis affirmantẽ. Sed contingens modo in his uersari, quæ sæpius usu ueniant necessitate repulsa, modo in iis, quæ susque deq; habeant. Conuerti oppositas utrobiq; propositiones, sed illic quod suapte natura sit, ad illud quod necessario non sit. Hic autẽ, quod susque deq; uocamus, à quo demonstratio excluditur. utrisq; igitur cõtingentibus, semper in figura prima cõtingenter colliges, ubi iugationes quas diximus, obtinueris, sed & cum neget utraq;, cum neget & minor tantum (quòd licet) ad affirmandũ compellas, cõtingenter efficies, quod uoles. Ita si contingentibus absoluta permisceas, maiorq; contingens, minor absoluta sit, & contingenter colligas, & perfecte. nam minor contingens non imperfecte modò, sed improprie contingens efficiet. Hic illud tractatur, si necesse est hoc esse, cum illud est. & cum possibile hoc est, necessario & illud fore possibile, quod ab hoc emanat: posito falso, quod impossibile non sit, etiam quod inde fit non esse impossibile, sed falsum. Quod si maius interuallum cõtingat, & uniuersale sit, minus absolutũ ponas: & particulare colliges quidem, modo particulare affirmet: sin autem particulari contingat, imperfecte concludes, ac si neget, cõuersione: sin uero affirmet, impossibili perficitur. Necessarium uero contingenti perinde se miscet, ut absolutum tantum ille uariat, quod ubi propositio negatur absoluta, contingens euenit conclusio. necessaria uero, quæ negat, & contingens

tingens colligit,& quod non absolute sit, Porrò in secunda nihil euenit ex cõtingentibus,quo loco illud acerrime tuetur Aristoteles, uniuersalem contingentem,quæ neget,nusquam recurrere. At si neget contingens,affirmet absoluta, nimirum colligi ait, quemadmodum & si neget utraque, sed transmutanda contingens. Lex eadem & necessario, fitq; conclusio semper latè accepti contingentis,quoties uniuersalis necessario perneget.In tertia contingentes duæ colligunt, si terminos ritè adiugent. Nam uel sibi ipsæ constant,uel conuertendo restituuntur.uerùm si altera absoluta sit, altera contingat, nimirum continget, & quod efficitur. Quod si necessaria, & contingens committantur, ubi termini afferunt, contingit, quod efficitur. At si tantum necessaria propositio affirmet, continget ut non sit: sin uerò neget, non modò ut non sit, continget,sed & prorsus non erit. & quoniam ex impoßibili argumentatio pars conditionalis est, iure illud ostenditur, ad has omnino formas & eam redigi, quoniam robur ipsius ratiocinando tutatur. Denique illud quoque facilius expugnari, quæ rarius colliguntur, ægrius defendi: sed & expugnare se inuicem. quæ particularia, quæq; uniuersalia sunt, defendi ab uniuersalibus tantummodò particularia,prorsusq; esse facilius oppugnare,quàm tueri.Agamus & de propositionum copia. De nullo singularia dicuntur, nisi ex accidenti. De summis generibus opinione reiecta nihil dicitur. Constet, oportet quid sit, de quo agitur, quæ finitio, quod eius proprium,quid sequatur, quid'ue præcedat,quid inde abhorreat. quæ ut quid sint, quæ propria, quæ accidentia,quæ opinione, quæ uero. sumendum quod rem non quod hanc rem sequatur : sed adiicienda particularis nota,ne fallat indefinitum. Totum sumendum, quod præit, non quod sequitur. sumptis quibus comprehenditur subiectum, superuacuo sumpseris, quæ in uniuersum sequantur.sume autem, quæ speciem proprie consequantur, quæq; sint ut plurimum, nec autem quæ succedunt omnibus. Sume, quæ communiora, sed & medium inspice, siue demonstras, siue colligis impoßibili,uenari potes ex diagrammate sex illos quasi limites, quibus aut affirmes, aut neges. Nonnihil sibi & diuisio sibi colligit, ea est imbecilla ratiocinatio.Sed noscenda omnium disciplinarum principia, ut ubiquaque ratiocineris. Vt autem resoluas, propositiones captandæ, uidendumq; utra in toto, utra in parte. farciendum quod

desit,

desit, reiiciendum quod inane sit. Necesse statim ratiocinatiōnē credendum, quod necessarium sit. Propositiones ad terminos redigendæ, nam figuras inde singulas odorabere. Discernenda terminorum similitudo, notæ addendæ, ne discrimen exiguum fallat. Cauendum à terminis perperam expositis, spectandus & habitus, & quod ex habitu. Non semper terminis imponenda nomina. Termini sic statuendi, ut primi nominum situs. propositiones casibus uariandæ. Quod duplicatur, iuxta maiorem ponendum uariandi termini. Cum quid in plenum colligis, & aliquatenus: nomen pro nomine, sermonem pro sermone, alterum capiendum pro altero, dummodo idem ualeant. Cæterum pro sermone in terminis nomina capienda. Discrimen articuli, notæq; uniuersalis peruidendum: nec extimescendum continuò, si quid ex terminis efficiatur. sic nos illis utimur, ut Geometra literis, ut sensibus discipulus. Resoluendum quidq; ad ratiocinationem suam, non ad aliam pariter concludentem. Finitionis partes in terminis, non integra finitio sumenda. Ad hypotheticas quod resoluamus, non est, ex aliis figuris redigere ad alias licuerit. Nō est hoc, & est non hoc, diuersum significans. quare illud uidendum, ne in contradictionibus offendas. In secundo Priorum Libro quædam quasi adulterina tractantur, quæ ueritatem plerũq; ementiuntur, quocirca dicenda breuibus. Plura semel colligi, ut particularia uniuersalibus, ex ueris falsa. nam contra uideri quàm esse potius, præsertim si non prorsus falsa maior. id in figuris omnibus. Recurrere demonstrationem recurrentibus terminis, uersa in propositionem conclusione: sed recurrente conclusione manere alteram propositionem, cum tollatur altera. Posita conclusionis cōtradictione, atq; altera adsumpta propositione, tolli alterā impoßibili, quod iisdem peragi terminis, quibus & iusta demonstratio. Ex cōtradicentibus quoq; ratiocinationem cōcludi. Iam illa, quid principii petitio, quid non, ex hoc sequens, quod falsæ rationis discerniculum, quo pacto nec ratiocinando capiamur, nec refellamur, nec falso conuictos credamus, recursusq; illi etiam alterni extremorum ac medii, tum inductio, exemplum, auocatio, obiectio, signũ, uerisimile, commentum, signorumq; in physiognomico problemate exercitatio reliquũ sibi huius uoluminis asciscunt.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS LIB. PRIMVB.

De Propositione, Termino, & Syllogismo. CAP. I.

RIMVM *dicendum circa quid, & de quo est intentio: quoniam circa demonstrationem, & de disciplina demonstratiua est. Deinde determinandum quid* Propositio, & *quid Terminus, quid Syllogismus: quis perfectus, & quis imperfectus.* Posteà uerò *quid est in toto esse, uel nō esse hoc in illo: & quid dicimus de omni, aut de nullo prædicari.* Propositio *ergo est oratio affirmatiua, uel negatiua alicuius de aliquo.* Hæc *autem aut uniuersalis, aut particularis, aut indefinita.* Dico *autem uniuersalem quidem, cùm aliquid omni, aut nulli inesse:* Particularem *uerò, cùm alicui,* *aut non alicui, aut *non omni inesse:* Indefinitam *autem, cùm quid inesse, uel non inesse significat, sine uniuersali, uel particulari: ut contrariorum eandem esse disciplinam: aut uoluptatem non esse bonum.* Differt *autem demonstratiua propositio à* Dialectica*: quoniam demonstratiua quidem sumptio alterius partis contradictionis est.* Non *enim interrogat, sed sumit, qui demonstrat.* Dialectica *uerò interrogatio contradictionis est.* Nihil *autem refert ut fiat ex utraque syllogismus: nam & qui demonstrat, & qui interrogat, syllogizat: sumens aliquid de aliquo esse, uel non esse.*

*ἢ μὴ τινί, inquit Aristot. aut nō alicui, sic & plerunq; aliàs ubi negandi nota particularitatis notæ præposita, relinquit particularem. Nā non aliquis apud Aristo. nō efficit tantundē ac nullus, sed ut aliquis non.

Quare

Quare erit syllogistica quidem propositio: simpliciter affirmatio uel negatio alicuius de aliquo secundum dictum modum: Demonstratiua uerò si uera sit, & per primas propositiones sumpta. Dialectica autem percontanti quidem interrogatio contradictionis est, syllogizanti uerò sumptio apparentis, & probabilis, quemadmodum in Topicis dictum est. Quid est ergo Propositio, & quid differt syllogistica à demonstratiua & dialectica, diligẽtius quidem in sequentibus dicetur. Ad præsentem uerò utilitatem, sufficienter nobis determinata sint, quæ nunc dicta sunt.

Terminum autem uoco, in quem resoluitur propositio: ut prædicatum, & de quo prædicatur, uel apposito, uel separatio esse, uel non esse. Syllogismus est oratio, in qua quibusdam positis, aliud quiddam ab his, quæ posita sunt, ex necessitate accidit, eò quòd hæc sunt. Dico autem, eò quòd hæc sunt: propter hæc accidere. Propter hæc uerò accidere, est nullius extrinsecus termini indigere, ut fiat necessarium. Perfectum uerò uoco syllogismum, qui nullius alius indiget, præter ea quæ sumpta sunt, ut appareat necessarium. Imperfectum uerò, qui indiget aut unius, aut plurium, quæ sunt quidem necessaria per subiectos terminos: non autem sumpta sunt per propositiones. In toto autem esse alterum in altero: & de omni prædicari alterum de altero idem est. Dicimus autem de omni prædicari: quando nihil est sumere subiecti, de quo non dicatur alterum: & de nullo similiter.

Syllogismus Græcũ est, nostri ratiocinationem appellant, collectionem tamẽ pluriũ ad ratiocinandum designare uidẽtur συλλογὴ enim collectio congregatióq; dicitur.

De conuersione absolutarum propositionum. CAP. II.

QVoniam autem omnis propositio est, aut de inesse, aut ex necessitate inesse, aut contingere inesse. Harum autem, hæ quidem affirmatiuæ: illæ autem negatiuæ

secundum unamquanque appellationem. Rursus autem affirmatiuarum, & negatiuarũ, aliæ sunt uniuersales, aliæ particulares, aliæ indefinitæ. Vniuersalem quidem priuatiuam de eo quod est inesse, necesse est in terminis conuerti: ut, Si nulla uoluptas est bonum, neque bonum ullum erit uoluptas. Prædicatiuam autem conuerti quidem necessarium est: non tamen uniuersaliter, sed in parte: ut, Si omnis uoluptas est bonum: & bonum aliquod uoluptas. Particularem autem affirmatiuam quidem conuerti necesse est particulariter. Nam si uoluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit uoluptas. Priuatiuam uerò non est necessarium. Non enim si homo non inest alicui animali, & animal non inest alicui homini. Primum ergo sit priuatiua uniuersalis A B, *propositio: si ergo nulli* B *inest* A, *neque* A, *ulli inerit* B: *nam si alicui inest ut* C, *non uerum erit nullum* B *esse* A: *nam* C *eorum quæ sunt* B *aliquod est. Si uerò omni* B *inest* A: & B *alicui* A *inest: nam si nulli, neq;* A *ulli* B *inerit: sed positum erat, omni inesse. Similiter autem & si particularis est propositio: nam si inest* A *alicui* B, & A *alicui eorum quæ sunt* A *necesse est inesse: si enim nulli, nec* A *ulli inerit* B. *Si autem* A *alicui eorũ quæ sunt* B *non inest, nõ necesse est &* B *alicui* A *non inesse: ut si* B *quidem sit animal,* A *uerò homo: homo enim non omni animali, animal uerò omni homini inest.*

De conuersione Propositionum de modo. CAP. III.

EOdem autem modo se habebit in necessarijs propositionibus: nam uniuersalis quidem priuatiua uniuersaliter conuertitur. Affirmatiuarum autem utraq; particulariter. Nam si necesse est A *nulli* B *inesse, necesse est &* B *nulli* A *inesse: si enim alicui contingit: &* A *alicui* B *continget.*

get. Si autem ex necessitate A omni uel alicui B inest, & B, alicui A necesse est inesse: nam si non ex necessitate, inest, neque A alicui B ex necessitate inerit. Particularis uerò priuatiua non conuertitur, propter eandem causam, propter quam & suprà diximus. In Contingentibus uerò quoniam multipliciter dicitur Contingere, nam & Necessarium, & Non necessarium, & Possibile contingere dicimus. In affirmatiuis quidem similiter se habebit secundum conuersionem in omnibus. Nam si A omni aut alicui B contingit, & B alicui A contingit: si enim nulli, nec A ulli B: ostensum est enim hoc prius. In negatiuis uerò non similiter: sed quæcunq; quidem contingere dicuntur, ex eo quòd ex necessitate non insunt, uel in eo quòd nõ ex necessitate insunt similiter. Vt si quis dicat hominẽ contingere non esse equum, aut album nulli tunicæ inesse. Horum enim* hoc quidẽ ex necessitate inest, illud uerò non ex necessitate inest, & similiter conuertitur propositio. Nam si contingit nulli homini equum inesse, & hominem contingit nulli equo inesse: & si album contingit nulli tunicæ, & tunica contingit nulli albo: si enim alicui necessario, & album tunicæ alicui inerit ex necessitate: hoc enim ostensum est prius. Similiter autem & in Particulari negatiua. Quæcunque uerò ut in pluribus, & in eo quod nata sunt dicuntur contingere, * secundum quem modum determinamus contingens: non similiter se habebat in priuatiuis conuersionibus. Sed & uniuersalis quidem priuatiua propositio non conuertitur: particularis uerò conuertitur. Hoc autem erit manifestum quando de contingenti dicemus. Nunc autem nobis tantum sit cum ijs quæ dicta sunt manifestum, quoniam Contingere nulli, aut alicui non inesse, affirmatiuam habet figuram: nam &

Modi contingẽtis tres, necessarium, nõ necessarium, possibile.

* Hoc, sequẽs non respicit, sed præcedẽs.

*De cõtingenti illo secũdo modo, præter tim hoc in libro determinabit syllogismos.

Contingit ipsi Est similiter ordinatur. Est autem, quibuscunque adiacens prædicatur, affirmationem semper facit, & omnino: ut, Est non bonum: uel, Est non album: uel simpliciter, Est non hoc. Ostendetur autem & hoc per sequentia: secundum conuersiones autem, similiter se habebunt in alijs.

De Modis syllogisticis, & asyllogistis absolutis Primæ figuræ. CAP. IIII.

His uerò determinatis, dicemus iam per quæ, & quando, & quomodo fit omnis syllogismus: postea uerò dicendum de demonstratione. Prius enim de Syllogismo dicendum, quàm de Demonstratione, eò quòd uniuersalior est syllogismus: nam demonstratio quidem syllogismus quidam est, syllogismus uerò non omnis, demonstratio. Quando igitur tres termini sic se habent ad inuicem, ut & postremus sit in toto medio, & medius in toto primo uel sit, uel non sit: necesse est extremitatum perfectum esse syllogismum. Voco autem Medium quod & ipsum in alio, & aliud in ipso est, quod & positione medium est. Extrema uerò quod & ipsum in alio, & in quo aliud est. Si enim A de omni B, & B de omni C, necesse est A de omni C prædicari. Prius enim dictum est, quomodo de omni dicimus. Similiter autem & si A de nullo B; B autem de omni C, quoniam A nulli C inerit. Si autem primum quidem omni medio consequens est, medium uerò nulli postremo: nō erit syllogismus extremitatum. Nihil enim necessarium accidit, eò quòd hæc sunt: nam & Omni, & Nulli contingit primū postremo inesse: quare neque particulare, neq; uniuersale fit necessarium. Cùm autem nihil est necessarium, per hæc non erit syllogismus. Termini uerò eius quod est Omni inesse,

esse, animal, homo, equus: eius uerò quod est Nulli, animal, homo, lapis. Quando uerò nec primum medio, nec medium postremo ulli inest, nec sic erit syllogismus. Termini uerò ut inesse, scientia, linea, medicina: ut Non inesse, scientia, linea, unitas. Vniuersalibus igitur existentibus terminis, manifestum est in hac figura quando erit, & quando non erit syllogismus: & quoniam cum est syllogismus, necessarium est terminos sic se habere, ut diximus: & si sic se habens manifestum quoniam erit syllogismus. Si autem hic quidem terminorum uniuersaliter, alius uerò particulariter ad alium, quando uniuersale quidem ponitur ad maiorem extremitatem uel prædicatiuum, uel priuatiuum, particulare uerò ad minorem prædicatiuum: necesse est syllogismum esse perfectum. Quando uerò ad minorem uel quolibet modo aliter se habeant termini: impoßibile est. Dico autem Maiorem extremitatem quidem in qua medium est: Minorem uerò, quæ sub medio est. Insit enim A quidem omni B, B autē alicui C: ergo si est de omni prædicari, quod in principio dictum est, necesse est A, alicui C inesse. Et si A quidem nulli B inest, B uerò, alicui C: necesse est A alicui C non inesse: determinatum est enim & de nullo, quomodo dicimus, quare erit syllogismus perfectus. Similiter autem & si indefinitū sit B C prædicatiuum: nam idem erit syllogismus indefinito, & particulari sumpto. Si autem ad minorem extremitatem uniuersale ponatur uel prædicatiuum, uel priuatiuum: non erit syllogismus neq; eum affirmatiua, neq; negatiua, neque indefinita, neque particularis sit: ut si A quidem alicui B inest, uel non inest: B autem, omni C inest. Termini ut inesse, bonum, habitus, prudētia: ut Non inesse, bonum, habitus, indisciplina.

Rursum si B quidē, nulli C, A uerò alicui B inest, uel non

inest, uel non omni inest, nec sic erit syllogismus. Termini Omni inesse, albū, equus, cygnus: Nulli inesse, album, equus, coruus. Idem autem & si A B *indefinitum sit. Nec quando ad maiorē extremitatē quidē uniuersale ponatur uel prædicatiuum, uel priuatiuum, ad minorem uerò particulare priuatiuum: non erit syllogismus uel indefinito, uel particulari sumpto. Velut si* A *quidem omni* B *inest,* B *autem alicui* C *non inest, uel non omni inest. Cui enim alicui non inest medium, hoc omne & nullum sequatur primum. Ponantur enim termini, animal, homo, album: deinde & de quibus albis non prædicatur homo, sumantur, cygnus, & nix: ergo animal de uno * quidem omni prædicatur, de altero * uerò nullo: quare nō erit syllogismus. Rursum* A *quidem nulli* B *insit,* B *autem alicui* C *non insit: & sint termini, inanimatum, homo, album. deinde sumantur alba, de quibus non prædicatur homo: cygnus & nix: nam inanimatum de hoc * quidem omni prædicatur, de illo * uerò nullo. Amplius: Quoniam indefinitum est alicui eorum quæ sunt* C, *non inesse* B: *uerum est autem & nulli inest, & si non omni, quoniam alicui non inest: sumptis autem his terminis uelut nulli inesse, non fit syllogismus (hoc enim dictum est prius) manifestum ergo est, quoniam in eo quòd sic se habent termini non erit syllogismus, esset enim & in his. Similiter autem ostendetur: & si uniuersale ponatur priuatiuum. Neque enim si ambo interualla particularia prædicatiuè, uel priuatiuè dicantur: aut hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuum: uel hoc quidem indefinitum, illud uerò definitum, uel ambo indefinita, non erit syllogismus ullo modo. Termini uerò communes omnium: animal, album, equus: animal, album, lapis.*

Manifestum est igitur ex iis quæ dicta sunt, quoniam si sit

* Albo scilicet …gno.

* Albo, scilicet …ue.

* Albo, scilicet de niue.

* Scilicet, cygno.

si sit syllogismus in hac figura particularis, quoniã necesse est terminos sic se habere ut diximus. Aliter enim sic se habentibus, nullo fit. Palàm autem quòd omnes, qui in hac sunt syllogismi, perfecti sunt. Omnes enim perficiuntur per ea, quæ ex principio sumuntur. Et quòd omnia problemata ostenduntur per hanc figuram. Etenim omni, & nulli: alicui, & non alicui inesse. Voco autem huiusmodi figuram, Primam.

De Syllogismis absolutis in Secunda figura. CAP. V.

Quando uerò idem huic Omni quidẽ, illi uerò Nulli insit, uel utriq; Omni, uel Nulli, figurã quidem huiusmodi uoco Secundam. Medium autem in hac dico, quod de utraq; prædicatur. Extremitates uerò, de quibus dicitur hoc, Maiorem quidem extremitatem, quæ iuxta medium posita est. Minorem uerò, quæ longius sita est à medio. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, primam uerò positione. Perfectus igitur non erit syllogismus ullo modo in hac figura: poßibile uerò erit & uniuersalibus, & non uniuersalibus existentibus terminis. Vniuersalibus igitur terminis erit syllogismus, quando medium huic quidem omni, illi uerò nulli inerit, etsi ad utrumuis sit priuatiuum: aliter uerò nullo modo. Prædicetur enim M de N quidem nullo, de X uerò omni: quoniã igitur conuertitur priuatiua, nulli M inerit N: at M omni X supponebatur. quare N, nulli X inerit: hoc enim ostensum est prius. Rursum si M N quidem omni inest, X uerò nulli, neq; N ulli X inerit: Nam si M, nulli X, neq; X, ulli M inerit: at uerò M, omni N inerat, quare X, nulli N inerit. Facta est enim rursum prima figura. Quoniam autem conuertitur priuatiuum, neque N, ulli X inerit: quare erit

idem syllogismus: est autem ostẽdere hæc & ad impoßibile ducentes. Quoniam ergo fit syllogismus sic se habentibus terminis manifestum, sed non perfectus: non enim solùm ex ijs, quæ ab initio sumpta sunt, sed ex alijs perficitur necessarium. Si autem M, de omni N & X prædicetur, non erit syllogismus. Termini Inesse, substantia, animal, ratio: Non inesse, substantia, animal, lapis: Medium, substantia. Nec quando de N, nec de X nullo, prædicatur M. Termini Inesse, linea, animal, homo: Non inesse, linea, animal, lapis. Manifestum ergo quoniam si sit syllogismus ex uniuersalibus terminis, necesse est terminos sic se habere, ut in principio diximus: aliter enim se habentibus terminis non fit conclusio necessaria. Si autem ad alterũ sit uniuersaliter medium, quando ad maius quidem fuerit uniuersaliter uel prædicatiuè, uel priuatiuè, ad minus autem & particulariter, & oppositæ uniuersali (dico autem oppositæ, si uniuersale quidem priuatiuum, particulare prædicatiuum. uel si uniuersale prædicatiuum, particulare priuatiuum) necesse est syllogismum fieri priuatiuum particulariter. Nam si M, nulli quidem N, X autem alicui inest: necesse est N, alicui X non inesse. Quoniam enim conuertitur priuatiuum, nulli M inerit N, M uerò supponebatur alicui X inesse: quare N alicui eorum quæ sunt X non inerit. Fit enim syllogismus per primam figuram. Rursus si N quidem omni M, X uerò alicui non inest, necesse est N alicui X non inesse. Nam si X omni inest N, prædicatur autem & M de omni N, necesse est M omni X inesse: supponebatur autem alicui non inesse. Et si M, N, Omni quidem inest, X autem non omni, erit syllogismus, quoniã non omni X inest N, demonstratio autem eadem. Si autem de X quidem omni, de N uerò non omni prædicatur M, non erit

erit syllogismus. Termini Inesse, animal, substãtia, coruus, Non inesse, animal, album, coruus. Nec quando de X quidem ullo, de N uerò aliquo. Termini inesse, animal, substantia, lapis: Non inesse, animal, substantia, scientia.

Quando igitur oppositum est uniuersali particulari, dictum est quando erit, & quando non erit syllogismus. Quando autem similis figuræ fuerint propositiones, ut ambæ priuatiuæ, uel affirmatiuæ: nullo modo erit syllogismus: Sint enim primùm priuatiuæ: & uniuersale ponatur ad maiorem extremitatem: ut M, N quidem nulli, X autem alicui non insit, contingit ergo & omni, & nulli X inesse N. Termini quidem Nulli inesse, nigrum, nix, animal: Omni uerò inesse, non est sumere: si M alicui quidem X inest, alicui autem non. Nam si omni X inest N, & M nulli N, etiam M nulli X inerit: sed positum erat alicui inesse, non igitur sic sumere contingit terminos. Ex indefinito autem ostendendum est. Quorum enim uerum est M non inesse alicui X, & si nulli inest: nulli uerò cùm insit, nõ erit syllogismus, manifestum, quoniam neque nunc erit. Rursum si prædicatiuæ, & uniuersale ponatur similiter, ut M omni quidem N, X autem alicui insit: contingit ergo & omni, & nulli X inesse. Termini Nulli inesse, album, cygnus, lapis: Omni uerò non erit sumere terminos: propter eandem causam quam & prius: sed ex indefinito mõstrandum est. Si autem uniuersale ad minorem extremitatem est, & M X quidem nulli, N uerò alicui non inest: contingit N & omni, & nulli X inesse. Termini Inesse, album, animal, coruus: Non inesse, album, lapis, coruus. Similiter autem & si prædicatiuæ fuerint propositiones. Termini non inesse, album, animal, nix: Inesse, album, animal, cygnus. Manifestum est igitur quoniam si similis figuræ sint propositiones,

nes, & hæc quidem uniuersalis, illa uerò particularis, quoniam nullo modo fit syllogismus. Sed nec si alicui, utrique inest, uel non inest, uel huic quidem inest, illi uerò non, uel neutri omni uel indefinitæ. Termini autem communes omnium, album, animal, homo: album, animal, inanimatum. Manifestum est igitur ex prædictis, quoniam si sic se habent termini ad inuicem, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate: & si fit syllogismus, necesse est terminos sic se habere. Palàm autem & quòd omnes imperfecti sunt, qui in hac figura sunt syllogismi: omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam, quæ uel insunt terminis ex necessitate, uel ponuntur uelut hypotheses, ut quando per impossibile ostendimus. Et quòd non fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & uniuersales, & particulares.

De Syllogismis absolutis Tertiæ figuræ. CAP. VI.

Caput hoc definitiones tres continet, tres conclusiones, & corollaria tria.

Si autem eidem hoc quidem omni, illud uerò nulli inest, uel ambo omni, uel nulli figuram quidem huiusmodi uoco Tertiam. Medium autem in hac dico, quo de ambo prædicamus. Extremitates uerò, quæ prædicantur. Maiorem autem extremitatem, quæ longius est medio: Minorem uerò, quæ propius. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, ultimum uerò positione est.

Perfectus igitur non fit syllogismus, nec in hac figura: possibilis uerò erit & uniuersaliter, & non uniuersaliter terminis existentibus ad medium. uniuersaliter quidem quando & P & R, inerunt omni S, quoniam alicui R inerit P ex necessitate: nam quoniam conuertitur prædicatiua, inerit S alicui R, quare quoniam P inest omni S, & S alicui R, necesse est P alicui R inesse. Fit enim syllogismus

per primam figuram. Est autem & per impoßibile, & expositione * *facere demonstrationem. si enim ambo omni s insunt, si sumatur aliquod eorum quæ sunt* S, *ut* N, *huic & P & R, inerunt ex neceßitate: quare alicui* R *inerit* P. *Et si* R *omni quidem* S, P *autem nulli* S *inest, erit syllogismus, quoniam* P *alicui* R *non inerit ex neceßitate. Nam idem modus erit demonstrationis, conuersa* R, S *propositione. Ostendetur autem & per impoßibile, quemadmodum in prioribus. Si autem insit* R S *quidem nulli,* P *uerò omni* S, *non erit syllogismus. Termini Inesse, animal, equus, homo: Non inesse, animal, inanimatum, homo: neque quando ambo de nullo* S *dicuntur, non erit syllogismus. Termini Inesse, animal, equus, inanimatum: Non inesse, homo, equus, inanimatum: Medium, inanimatum. Manifestum est igitur & in hac figura & quando erit, & quando non erit syllogismus ex uniuersalibus terminis. Quando enim ambo termini sunt prædicatiui, erit syllogismus: quoniam inest alicui extremitas extremitati: quando uerò priuatiui, non erit syllogismus: quando autem hic quidem priuatiuus, ille uerò affirmatiuus, si maior quidem fuerit priuatiuus, alter uerò affirmatiuus, erit syllogismus, quoniam alicui non inest extremitas extremitati. Si autem econuerso, non erit. Si autem hic quidem sit uniuersaliter ad medium, alter uerò particulariter, si uterque sit prædicatiuus, necesse est fieri syllogismum, & si alteruter sit uniuersalis terminorum: nam si* R *omni* S *insit,* P *uerò alicui* S, *necesse est &* P *alicui* R *inesse. nam quoniam conuertitur affirmatiua inerit* S, *alicui* P: *quare quoniam* R *omni* S *inest,* S *autem alicui* P, & R *alicui* P *inerit, quare &* P *alicui* R. *Rursum, si* R *alicui* S, P *uerò omni* S *insit, necesse est &* P *alicui* R *inesse: nam idem modus*

*Id est syllogismo expositorio.

dus demonstrationis. Est autem demonstrare & per impoßibile, & expositione, quemadmodum in prioribus. Si autem unus quidem sit prædicatiuus, alius uerò priuatiuus; uniuersaliter autem prædicatiuus, quando minor quidem fuerit prædicatiuus, erit syllogismus: nam si R *omni* S, P *uerò alicui* S *non inest, necesse est* P *alicui* R *non inesse: si enim* P *omni* R, & R *omni* S, & P *omni* S *inerit, sed non inerat. Monstratur autem & sine deductione: si sumatur aliquid eorum quæ sunt* S, *cui* P *non inest.*

Quando uerò maior fuerit prædicatiuus, non erit syllogismus: ut si P *insit omni* S, R *autem alicui* S *non insit. Termini uerò Omni inesse, animatum, homo, animal: Nulli uerò non est sumere terminos: si* R *inest alicui quidem* S, *alicui autem non. Si enim omni* S *inest* P, R *autem alicui* S, & P *inerit alicui* R: *sed positum erat nulli* R *inesse. Sed quemadmodum in prioribus, dicendum est: nam cùm indefinitum est alicui non inesse, & quod nulli inest uerum est dicere alicui non inesse, nulli uerò cùm inesset non erat syllogismus: manifestum ergo est, quòd non erit syllogismus. Si autem priuatiuus sit uniuersalis terminus, quando maior quidem priuatiuus fuerit, minor autem prædicatiuus, erit syllogismus. Si enim* P *nulli* S, R *autem alicui inest* S, & P *alicui* R *non inerit. Rursum enim prima erit figura,* R S *propositione conuersa. Quando autem minor fuerit priuatiuus, non erit syllogismus. Termini Inesse, animal, homo, ferum: Non inesse, animal, scientia, ferum: Medium in utrisque, ferum. Nec quando ambo priuatiui ponuntur: est autem unus quidem uniuersalis, alter uerò particularis. Termini Inesse, quando minor est uniuersalis ad medium, animal, homo, ferum: Non inesse, animal, scientia, ferum. Quando autem maior, Non inesse*

esse quidem, coruus, nix, album: Inesse uerò non est sumere, si R alicui quidem inest S, alicui autem non inest. Si enim P omni R insit, R autem alicui S, & P inerit alicui S. Positum est autem nulli, sed ex indefinito, monstrandum est. Neque si uterque alicui medio inest, uel non inest, uel unus quidem inest, alter uerò non inest, uel hic quidem alicui, ille uerò non omni, uel indefinite, nullo modo erit syllogismus. Termini autem communes omnium, animal, homo, album. animal, inanimatum, album.

Manifestum est igitur, & in hac figura, quando erit, & quando non erit syllogismus: & quoniam habentibus se terminis, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate: & si sit syllogismus, necesse est terminos sic se habere.

Manifestum est etiam, quòd omnes imperfecti sunt in hac figura syllogismi: omnes enim perficiuntur quibusdam assumptis. Et quòd syllogizare uniuersale per hanc figuram non erit, neque priuatiuum, neque affirmatiuum.

De Tribus figuris, & indirectis syllogismis ad inuicem.

CAP. VII.

Continet hoc caput corollaria quinque tres figuras respicientia.

PAlàm autem & quòd in omnibus figuris quando non fit syllogismus, cùm prædicatiui quidem: uel priuatiui sunt utriq; termini, & particulares, nihil omnino fit necessarium: Cùm autem prædicatiuus, & priuatiuus, & uniuersaliter sumptus priuatiuus, semper fit syllogismus minoris extremitatis ad maiorē: ut, si A quidē omni B uel alicui, B autem nulli C, cōuersis enim propositionibus, necesse est C alicui A non inesse. Similiter autē & in alijs figuris: semper enim fit per conuersionem syllogismus.

Palàm etiam quòd indefinitum pro prædicatiuo particul

ticulari positum, eundem faciet syllogismum in omnibus figuris. Manifestum autem & quod omnes imperfecti syllogismi, perficiuntur per primam figuram. Aut enim ostensiuè, aut per impoßibile clauduntur omnes: utrinque autem fit prima figura. Et ostensiue quidem perfectis, quoniam per conuersionē claudebantur omnes: conuersio autem primā faciebat figurā: per impoßibile uerò demōstratis, quoniam posito falso syllogismus fit per primam figuram. Vt in postrema figura, si A *&* B *omni* C *insunt, quoniam* A *alicui* B *inest, nam si nulli, &* B *omni* C, *nulli* C *inerit* A: *sed inerat omni. Similiter autem in alijs. Est etiam reducere omnes syllogismos ad uniuersales syllogismos primæ figuræ. Nam qui sunt in secunda figura, manifestum quoniam per illos perficiuntur, uerùm nō similiter omnes: sed uniuersales quidem priuatiua conuersa, particularium autem utraq; per Ad impoßibile reductionem. Qui uerò in prima sunt particulares, perficiuntur quidem per se.*

Est autem & per secundam figuram ostendere ad impoßibile ducētes: ut si A *omni* B, *&* B *alicui* C, *quoniam* A *alicui* C *inerit. Si enim nulli,* B *autē omni, nulli* C *inerit* B. *Hoc enim scimus per secundam figuram. Similiter autem & in priuatiuo erit demonstratio: si enim* A *nulli* B, *&* B *alicui* C *inest,* A *alicui* C *non inerit: nam si* A *omni* C. B *autem nulli inest: nulli* C *inerit* B. *Hæc autem fuit media figura: quare quoniam qui in media sunt syllogismi, omnes reducuntur in primæ figuræ uniuersales syllogismos: qui uerò particulares sunt in prima, ad eos qui sunt in media: manifestum est, quod & particulares reducentur ad eos, qui in prima figura sunt, uniuersales syllogismos: qui uerò sunt in tertia, cùm uniuersales sint quidem termini, statim perficiuntur per illos syllogismos, Si autem particulares,*

sum

sumuntur per particulares syllogismos primæ figuræ: sed hi reducti sunt ad illos: quare & tertiæ figuræ particulares. Manifestum ergo quòd omnes reducentur in primæ figuræ uniuersales syllogismos. Igitur syllogismi inesse, uel non inesse ostendentes, dictum est quomodo se habent, & ad eos qui ex eadem sunt figura, & ad inuicem, & ad eos qui ex alijs sunt figuris.

De Syllogismis ex Necessario in tribus figuris. CAP. VIII.

QVoniam autem diuersum est Inesse, & Ex necessitate inesse, & Cõtingere inesse, (nam multa insunt quidem, non tamen ex necessitate: alia uerò neq; ex necessitate, neque insunt omnino, contingit autem inesse) manifestum quòd & syllogismus in unoquoque horum diuersus est, & non similiter habentibus se terminis: sed hic quidem ex necessarijs. ille uerò ex ijs quæ simpliciter insunt, ille autem ex contingentibus. Ergo in necessarijs quidem ferè similiter se habet, & in ijs quæ insunt. Similiter enim positis terminis, & in ijs quæ insunt, & in ijs quæ ex necessitate insunt, uel non insunt, & erit, & non erit syllogismus. Verum distabit in eo quod adiacet terminis ex necessitate inesse, uel non inesse: nam & priuatiuum similiter conuertitur, & in toto esse, & de omni similiter aßignabimus. Ergo in alijs quidem eodem modo ostendetur per conuersionem: quoniam conclusio necessaria, quomodo in eo quod est inesse. In media autem figura quando fuerit uniuersalis affirmatiua, particularis uerò priuatiua, & rursum in tertia quando uniuersalis quidem prædicatiua, particularis uerò priuatiua, non similiter erit demonstratio: sed necesse est exponentes, cui alicui utrunque non inest, de hoc facere syllogismum: erit enim necessarius in

De syllogismis de necessario caput hoc cõclusiones duas habet, & corollarium unum.

hoc, si autem de exposito est necessarius, erit & de illo aliquo: nam hoc quod est expositum, ipsum quidem illud aliquid est. Fit autem uterq; syllogismus in propria figura.

De Mistis ex una necessaria, & altera absoluta in prima figura.

CAP. IX.

Accidit autem quandoque & altera propositione necessaria, necessarium fieri syllogismum: uerùm non utralibet, sed quæ ad maiorem extremitatem est, ut si A *quidem* B *ex necessitate sumptum est inesse, uel non inesse,* B *autem* C *inesse tantùm: sic enim sumptis propositionibus ex necessitate* A *inerit* C, *uel non inerit: nam quoniam omni* B *ex necessitate inest, uel non inest* A, C *autem aliquid eorum quæ sunt* B *est, manifestum quoniam &* C *ex necessitate erit alterum horum. Si autem* A B *quidem non necessaria,* B C *autem necessaria, non erit conclusio necessaria. Nam si est: accidit* A *alicui* B *inesse ex necessitate, per primam, & tertiam figuram: hoc autem falsum: contingit enim tale esse* B, *cui possibile est* A *nulli inesse. Amplius autem & ex terminis manifestum, quoniam non erit conclusio necessaria: ut si* A *quidem sit motus,* B *autem sit anima, in quo autem* C *homo: nanq; homo animal est ex necessitate, mouetur autem animal non ex necessitate, quare nec homo. Similiter autem & si priuatiua sit* A B. *Nam eadem demonstratio. In particularibus autem syllogismis, si uniuersalis quidem est necessaria, & conclusio erit necessaria: si autem particularis, non necessaria, siue priuatiua, siue prædicatiua fuerit uniuersalis propositio. Sit autem primò uniuersalis necessaria, &* A *quidem omni* B *insit ex necessitate,* B *autem alicui* C *insit solùm: necesse est ergo* A *alicui* C *inesse*

ex

ex necessitate: nam C *sub* B *est,* B *autem omni* A *inerat ex necessitate. Similiter autem & si priuatiuus syllogismus sit: nam eadem erit demonstratio. Si autem particularis est necessaria: non erit conclusio necessaria: nihil enim impossibile euenit: quemadmodum nec in uniuersalibus syllogismis: similiter autem & in priuatiuis.* Termini: *motus, animal, album.*

De Mistis ex una necessaria, & altera absoluta in secunda figura. CAP. X.

IN *secunda autem figura si priuatiua quidem propositio uniuersalis sit, & necessaria: conclusio erit necessaria. Si autem prædicatiua, non necessaria. Sit enim primum priuatiua necessaria: &* A B *quidem nulli contingat,* C *autem insit tantùm: quoniam ergo cõuertitur priuatiua, &* B *nulli* A *contingit:* A *autem omni* C *inest, quare nulli* C *contingit* B, *nam* C *sub* A *est. Similiter autem & si ad* C *ponatur priuatiuum: nam si* A C *nulli contingit, &* C *nulli* A *poterit inesse.* A *autem omni* B *inest: quare nulli corũ quæ sunt* B, *contingit* C: *fit enim prima figura rursum, ergo neque* B *ipsi* C,* *conuertitur enim similiter.* *Si autem prædicatiua propositio est necessaria, non erit conclusio necessaria: insit enim* A *omni* B *ex necessitate,* C *autem nulli insit tantum: conuersa ergo priuatiua, fit prima figura. Ostensum est autem in prima, quoniam cùm non est necessaria, quæ ad maiorem est priuatiua, nec cõclusio erit necessaria: quare nec in his erit ex necessitate. Amplius autem si cõclusio est necessaria, accidit* C *alicui* A *non inesse ex necessitate: si enim* B *nulli* C *inest ex necessitate, neque* C *ulli* B *inerit ex necessitate:* B *autem alicui* A *necesse est inesse, si quidem &* A *omni* B *ex necessitate inerat: quare* C *necesse est*

* Subaudiendũ est, inesse contingit.

alicui A *non inesse: sed nihil prohibet* A *huiusmodi accipere, cui omni* C *contingat inesse. Amplius & si terminos ponentes sit ostendere, quoniam conclusio non est necessaria simpliciter. & his existentibus, necessarium, ut sit* A *animal,* B *uerò homo,* C *autem album, & similiter propositiones sumptæ sint: contingit enim animal nulli albo inesse: non inerit ergo nec homo ulli albo, sed non ex necessitate. contingit enim hominem fieri album, non tamen donec animal nulli albo insit: quare cùm hæc sint, necessaria erit conclusio: simpliciter autem non necessaria.*

Similiter autem se habebit & in particularibus syllogismis, quando priuatiua quidem propositio & uniuersalis fuerit, & necessaria, & conclusio erit necessaria. Quando autem prædicatiua uniuersalis fuerit necessaria, priuatiua uerò particularis non necessaria, non erit conclusio necessaria. Sit enim primum priuatiua, & uniuersalis necessaria, & A B *quidem nulli contingat inesse,* C *autem alicui insit, quoniam ergo conuertitur priuatiua, &* B *nulli* A *continget inesse,* A *autem alicui* C *inest: quare ex necessitate alicui eorum quæ sunt* C*, non inerit* B*. Rursum sit prædicatiua, & uniuersalis, & necessaria, & ponatur ad* B *quidem prædicatiuum: si ergo* A *omni* B *ex necessitate inest,* C *autem alicui non inest: quoniam non inerit* B *alicui* C *manifestum, sed non ex necessitate. Nam ijdem termini erunt ad demonstrationem, qui in uniuersalibus syllogismis: sed nec si priuatiua necessaria est particulariter sumpta, erit conclusio necessaria. Nam per eosdem terminos demonstratio est.*

De Syllogismis mistis ex altera necessaria, & altera absoluta in tertia figura. CAP. XI.

In

IN postrema autem figura terminis quidem uniuersalibus ad medium, & prædicatiuis utrisque propositionibus, si utralibet sit necessaria, & conclusio erit necessaria. Si autem hæc quidem sit priuatiua, illa uerò prædicatiua, quando priuatiua quidem fuerit necessaria, & conclusio erit necessaria: quando autem prædicatiua, non erit necessaria. Sint enim primum utræq; prædicatiuæ propositiones, & A & B omni C insint, necessaria autem sit A C: quoniam ergo B omni C inest, & C alicui B inerit, eò quòd conuertitur uniuersalis particulariter. Quare si A inest omni C ex necessitate, & C alicui B: & A alicui B necessarium inesse: nam B sub C est. Fit igitur prima figura. Similiter autem ostendetur, & si B C est necessaria, conuertitur enim C alicui A, quare si omni C inest B ex necessitate, & A alicui B inerit ex necessitate. Rursum sit A C quidem priuatiua, B C uerò affirmatiua, necessaria autem priuatiua: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, erit C alicui B, A autem, nulli C ex necessitate, neque A alicui B inerit ex necessitate: nam B sub C est. Si autem prædicatiua sit necessaria, non erit conclusio necessaria. Sit enim B C prædicatiua, & necessaria, A C autem priuatiua, & non necessaria: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, inerit & C alicui B ex necessitate. Quare si A quidem nulli eorum quæ sunt C inest, C autem alicui eorum, quæ sunt B, & A alicui eorum quæ sunt B non inerit: sed non ex necessitate. Ostensum est enim in prima figura quoniam priuatiua propositione non necessaria, nec conclusio erit necessaria. Amplius autem & per terminos sit manifestum: sit enim A quidem bonum, in quo B animal, C autem equus: ergo bonum quidem contingit nulli equo inesse, animal uerò

necesse est omni equo inesse: sed non necesse est aliquod animal non esse bonum, siquidem contingit omne esse bonum. aut si non hoc possibile: sed uigilare, uel dormire terminum ponendum. omne enim animal susceptibile est horum. si igitur termini uniuersaliter ad medium sint: dictum est, quando erit conclusio necessaria. Si autem hic quidem uniuersalis, ille uerò particularis, prædicatiuus uterque: quando uniuersalis fuerit necessarius, & conclusio erit necessaria. Demonstratio autem eadem quæ & prius: conuertitur enim & particularis affirmatiua. si ergo necesse est B, *omni* C *inesse*, A *autem sub* C *est: necesse est* B *alicui* A *inesse. si autem* B *alicui* A, & A *alicui* B *inesse necessarium: conuertitur enim. Similiter autem & si* A C *sit necessaria uniuersalis: nam* B *sub* C *est. Si autem particularis est necessaria, non erit conclusio necessaria. Sit enim* B C *particularis, & necessaria*, A *autem insit omni* C, *non tamen ex necessitate: conuersa ergo* B C *prima fit figura, & uniuersalis quidem propositio non necessaria, particularis autem necessaria: quando autem sic se habebant propositiones, non erat conclusio necessaria, quare nec in his. Amplius autem & ex terminis manifestum. Sit enim* A *quidem uigilatio*, B *autem bipes, in quo autem* C, *animal: ergo* B, *alicui* C *necesse est inesse:* A *autem omni* C *contingit, &* A *non necessariò* B: *non enim necesse est aliquem bipedem dormire, uel uigilare. Similiter autē per eosdem terminos ostendetur etiam si* A C *sit particularis, & necessaria. Si autem hic quidem terminorum sit prædicatiuus, ille priuatiuus, & necessarius: quando uniuersalis fuerit priuatiuus, & necessarius: & conclusio erit necessaria. Si enim* A *nulli* C *ex necessitate contingit*, B *autem alicui* C *inest.*

necesse

necesse est A *alicui* B *non inesse: quando autem affirmatiua necessaria ponetur uel uniuersalis, uel particularis, uel priuatiua particularis, non erit conclusio necessaria. Nam alia quidem eadem quæ & in prioribus dicemus. Termini autem cùm uniuersalis quidem affirmatiua est necessaria, uigilatio, animal, homo: Medium, homo: cùm autem particularis prædicatiua necessaria, uigilatio, animal, album: animal enim necesse est alicui albo inesse, uigilatio autem contingit nulli: & non necesse est alicui animali non inesse uigilationem. Quando autem priuatiua particularis est necessaria: bipes, motus, animal: Medium, animal. Manifestum igitur quoniam * inesse quidem non est syllogismus, si utræque propositiones non sunt in eo quod est inesse: necessarij uerò est, & altera solùm existente necessaria. In utrisq; autem & affirmatiuis, & priuatiuis existentibus syllogismis, necesse est alteram propositionem similem esse cõclusioni. Dico autem similem, si inesse quidem, existentem: si autem necessaria, necessariam. Quare & hoc palàm, quoniam non erit conclusio neq; necessaria, neq; inesse: non sumpta uel necessaria, uel quæ inesse significet propositione. Igitur de necessario quomodo fit, & quam differentiam habeat ad inesse, sufficienter penè dictum est.*

*Inesse hic genitiui locũ tenet.

De Cõtingenti non necessario. CAP. XII.

De contingente autem post hæc dicemus: quando, & quomodo, & per quæ erit syllogismus. Dico autem Contingere, & Contingens: quo non existente necessario, posito autem inesse, nihil erit propter hoc impossibile. Nam necessarium æquiuocè contingere dicitur. Quoniam autem hoc est contingens, manifestum ex affirmationibus, & negationibus oppositis. Nam non contingit

esse, Non possibile esse: & impossibile esse, & Necesse est non esse: uel eadem sunt, uel sequuntur se inuicem: quare & opposita his Contingit esse, & Non impossibile esse, & Non necesse non esse, eadem erunt, uel sequentia se inuicem. De omni enim affirmatio, uel negatio uera. Erit ergo Contingens necessarium, & non Necessarium contingens. Accidit autem omnes quæ secundum contingere sunt propositiones, conuerti sibi inuicem: dico autem non affirmatiuas negatiuis, sed quæcunque affirmatiuam habent figuram secundum oppositionem: ut ea quæ est contingit esse, ei quæ est contingit non esse: & ea quæ est contingit omni, ei quæ est contingit nulli, uel non omni: & quæ alicui, ei quæ *non alicui: eodem autem modo & in alijs. Quoniam enim quod est contingens, non est necessarium, & quod non est necessarium, possibile est non esse: manifestum quoniam si contingit A inesse B, contingit & non inesse: & si omni contingit inesse, & omni contingit non inesse. Similiter autem & in particularibus affirmationibus: nam eadem demonstratio. Sunt autem huiusmodi propositiones, prædicatiuæ: nam contingere, ei quod est esse, similiter ponitur, quemadmodum dictum est prius.* Determinatis autem his, rursum dicimus quoniam Contingere duobus modis dicitur: Vno quidem, quod plerunque fit, & deficit necessarium: ut canescere hominem, uel augeri, uel minui, uel omnino quod natum est esse. Hoc enim non continuum habet necessarium, eò quod non semper est homo: cùm tamen homo est, aut ex necessitate, aut in pluribus est. Alio autem modo, infinitum quod & sic, & non sic possibile: ut animal ambulare, uel ambulante fieri motum terræ, uel omnino quod casu fit: nihil enim magis sic natum est,

*Pro alicui non.

*In secũdo Peri hermenias.

est,uel econtrario. Conuertitur ergo & secundum oppositas propositiones utrunq; Contingens, non tamen eodem modo: sed quod natum quidem est esse, ei quod non ex necessitate esse. sic enim contingit non canescere hominem. infinitum autem ei, quod nihil magis sic, uel illo modo. Disciplina autem, & syllogismus demonstratiuus, ex infinitis quidem non est, eo quòd inordinatum est mediũ: ex ijs uerò quæ nata sunt esse, penè orationes, & considerationes fiunt de sic contingentibus: ex illis autem possibile quidem est fieri syllogismum: non tamen solet quæri. Hæc ergo definientur magis in sequentibus: nunc autem dicemus, quando & quomodo, & quis erit syllogismus ex contingentibus propositionibus. Quoniam autem contingere hoc huic inesse, dupliciter est accipere: aut enim cui inest hoc, aut cui contingit ipsum inesse, nam de quo B A *contingere, horum alterum significat: aut de quo dicitur* B, *aut de quo contingit dici: de quo autẽ* B A *contingere: aut omni* B *possibile inesse* A, *nihil differt. Manifestum igitur quoniam dupliciter dicetur* A *omni* B *inesse contingere. Primùm ergo dicemus si de quo* C *contingit* B, *& de quo* B, *contingit* A: *quis erit, & qualis syllogismus: sic enim utræque propositiones sumuntur secũdum contingere: quando autem de quo* B *est, contingit* A: *hæc quidem inesse, illa uerò contingens: quare à similibus figuris incipiendum quemadmodum & in alijs.*

De Syllogismis ex ambabus cõtingentibus in prima figura. CAP. XIII.

QVando ergo A *contingit omni* B, *&* B *omni* C, *syllogismus erit perfectus, quoniam* A *contingit omni* C *inesse. Hoc autẽ manifestum est ex definitione: nam contingere omni inesse sic dicebamus. Similiter autem & si*

A quidem contingit nulli B, B autem omni C, quoniam A contingit nulli C. Nam de quo B contingit, A non contingere: hoc erat nullum dimittere sub B contingentium. Quando autem A contingit omni B, B autem nulli C, per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersa autem B C secundum contingere, fit idem quemadmodum & prius: quoniam enim contingit B nulli C inesse, contingit & omni inesse. Hoc autem dictum prius. Quare si B quidē omni C, A autem omni B, rursum idem fit syllogismus. Similiter autem etsi ad utrasque propositiones negatio ponatur cum contingere (dico autem ut si A contingit nulli B, & B nulli C.) igitur per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus: conuersus autem rursus idem erit, qui & prius. Manifestum est igitur quoniam negatione posita ad minorem extremitatem, uel ad utrasq; propositiones, aut non fit syllogismus, aut fit quidem, sed non perfectus: ex conuersione enim fit necessarium. Si autem hæc quidem propositionum uniuersalis, illa uerò particularis sumatur, ad maiorem quidem extremitatem posita uniuersali, syllogismus erit perfectus. Nam si A omni B contingit, B autem, alicui C, A alicui C contingit: hoc autem manifestum ex definitione contingentis. Rursum si A contingit nulli B, B autem contingit alicui C inesse: necesse est A contingere alicui C non inesse. Demonstratio autem eadem quæ in his. Si autem priuatiua sumatur particularis propositio, uniuersalis autem affirmatiua, positione autem similiter se habeant (ut A quidem omni B contingat, B autem alicui C contingat non inesse) per sumptas quidem propositiones non fit manifestus syllogismus: conuersa autem particulari, & posito B alicui C contingere inesse, eadem erit conclusio quæ & prius, quem

quemadmodum in ijs quæ ex principio. Si autem quæ ad maiorem extremitatem particularis sumatur, quæ ad minorem uniuersalis, siue utræque sumantur affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue non similis figuræ, siue utræque indefinitæ, uel particulares: nullo modo erit syllogismus. Nihil enim prohibet B *transcendere* A, *& non prædicari de æquis: in quo enim* B *transcendit* A, *sumatur* C: *huic neque omni, neque nulli, neq; alicui, neque non alicui contingit* A *inesse: siquidem conuertuntur secundum contingere propositiones, &* B *pluribus contingit quàm* A *inesse. Amplius autem ex terminis manifestum est: nam sic se habentibus propositionibus, primum postremo & nulli contingit, & omni ex necessitate inesse. Termini autem communes omnium, inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uerò, animal, album, uestis. Manifestum igitur quoniam hoc modo habentibus se terminis, nullus fit syllogismus: nam omnis syllogismus uel eius quod est inesse est, uel ex necessitate, uel contingere: non est autem eius quod est inesse, neque necessarij manifestum quoniam non est, nam affirmatiuus interimitur priuatiuo, & priuatiuus affirmatiuo: relinquitur ergo eius quod contingere esse, hoc autem impossibile. Ostensum est enim quoniam sic se habentibus terminis, & omni postremo primùm necesse inesse, & nulli contingere inesse: quare non erit eius quod est contingere syllogismus: nam necessarium non erat contingens.*

Manifestum autem & quoniam cùm uniuersales sunt termini in contingentibus propositionibus, semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui, siue priuatiui. Verùm ex prædicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autem imperfectus. Oportet autem contingere

sum

sumere non in necessarijs, sed secundum dictam definitionem: aliquoties autem latet huiusmodi.

De Syllogismis ex una absoluta, & altera cõtingente in prima figura. CAP. XIIII.

SI autem hæc quidem inesse, illa uerò contingere sumatur propositionum, quando quæ ad maiorem quidẽ extremitatem contingere significauerit, perfecti erunt omnes syllogismi, & cõtingentis secundum dictam determinationem: quando autem quæ ad minorẽ, & imperfecti omnes. & priuatiui syllogismi non contingentis secundum dictam determinationem: sed eius quod est nulli, aut non omni ex necessitate inesse. Si enim nulli, aut non omni ex necessitate contingere dicimus, & nulli, & non omni inesse. Contingat enim A *omni* B, B *autem omni* C *ponatur inesse: quoniã igitur sub* B *est* C, A *autem contingit omni* B, *manifestum quoniam &* C *omni contingit* A*: fit ergo perfectus syllogismus. Similiter autem & cum priuatiua est* A B *propositio,* B C *autem affirmatiua, & hæc quidem contingere, illa uerò inesse sumetur: perfectus erit syllogismus, quoniam* A *contingit nulli* C *inesse. Quoniam ergo inesse posito ad minorem extremitatem, perfecti syllogismi fiunt, manifestum. Quod autem contrariè se habente erunt syllogismi, per impoßibile monstrandum est: simul autem erit manifestum & quoniam imperfecti: nam ostensio non ex sumptis propositionibus. Primum autem dicẽdum quoniam si cùm est* A, *necesse est esse* B, *& cùm poßibile est esse* A, *poßibile erit* B, *ex necessitate. Sit enim sic se habentibus rebus ut in quo quidem* A, *poßibile, in quo autem* B, *impoßibile: si ergo aliud poßibile quidem est, cùm poßibile esse, ipsum fiet: hoc uerò impoßibile, quoniam impoßibile, non utique fiet: simul autem si* A *poßibile, &* B *impoßibile,*

bile, continget A fieri præter B: si autem fieri, & esse: nam quod fit, quando factum est, est. Oportet autem accipere non solùm in generatione poßibile, & impoßibile, sed & in uerum esse, & in quod actu est, & quocunq; modo simpliciter aliter dicitur poßibile: in omnibus enim similiter se habebit. Amplius cùm est A B esse, non tanquam uno aliquo existente A, erit B, oportet opinari: nihil enim est ex neceßitate uno aliquo existente, sed duobus ad minus, ut quando propositiones sic se habent, ut dictum est, secundum syllogismum: nam si C dicitur de D, D autem de E. & C de E ex neceßitate: & si utrunque poßibile, & conclusio erit poßibilis. Quemadmodum ergo si quis ponat A quidem propositiones, B autem conclusionem, accidet nõ solùm A existente necessario, & B simul esse necessariũ, sed etiam poßibili, poßibile. Hoc autem ostenso, manifestum est, quoniam falso posito, & non impoßibili, & quod accidit propter positionem falsum erit, & non impoßibile: ut si A falsum quidem est, non tamen impoßibile: cùm autem sit A & B, erit falsum quidem, non tamen impoßibile. Nam ostensum est quoniam cùm est A, est & B, & cùm poßibile est A, poßibile est & B. Positum autem est A poßibile esse, & B igitur erit poßibile: si enim impoßibile est P, simul idem erit poßibile & impoßibile. Determinatis autem ijs, insit A omni B, B autem contingat omni C, necesse est igitur A contingere omni C inesse. Fac enim non contingat, B autem omni C ponatur inesse (hoc autem falsum quidem) non tamen impoßibile: si ergo A quidem non contingit omni C, B autem omni C insit, A non omni B contingit: Fit enim syllogismus per tertiam figuram. Sed positum erat, omni C contingere inesse, necesse est ergo A omni C contingere. Falso enim posito, & non

non impoßibili, quod accidit est impoßibile. Poßibile est autem & primam figuram facere impoßibile ponentes B inesse C: nam si B omni C inest, A autem omni B contingit, & omni C continget A: sed positum erat, non omni poßibile inesse. Oportet autem accipere omni inesse nõ secundum tempus determinantes, ut nunc, aut in hoc tempore, sed simpliciter (per huiusmodi enim propositiones & syllogismos facimus) quoniam secundum non sumpta propositione, non erit syllogismus: nihil enim fortasse prohibet quandoque & omni mouenti hominem inesse, ut si nihil aliud moueatur: mouens autem contingit omni equo, sed homo nulli equo cõtingit. Amplius: Sit primum quidem animal, medium uerò mouens, postremum uerò homo: ergo propositiones quidem similiter se habebunt, conclusio uerò erit necessaria, non contingens: ex necessitate enim homo est animal. Manifestum igitur, quoniam uniuersale sumendum simpliciter, & non tempore determinantes. Rursum: Sit priuatiua propositio uniuersalis A B, & sumatur A quidem nulli B inesse, B autem contingat omni C inesse: his igitur positis, necesse est A contingere nulli C inesse. Fac enim nõ cõtingat, B autem ponatur inesse C sicut prius: necesse est igitur A alicui B inesse: fit enim syllogismus per tertiam figuram. Hoc autem impossibile: quare contingit A nulli C. Posito enim falso, & non impoßibili, impoßibile est quod accidit. Hic ergo syllogismus non est contingentis secundum definitionem, sed nulli inesse ex necessitate. Hæc est contradictio factæ hypothesis. Positum est enim ex necessitate A alicui C inesse: syllogismus autem per impoßibile, opposita est contradictionis. Amplius autem & ex terminis manifestum, quoniam non erit conclusio contingens: sit enim A quidem coruus,

uus, in quo autem B *intelligens, in quo autem* C *homo, nulli ergo* B *inest* A, *nam nullum intelligens coruus:* B *autem contingit omni* C, *omni enim homini inest intelligere: sed* A *ex necessitate nulli* C, *non igitur conclusio contingens. Sed nec necessaria semper: sit enim* A *quidem mouens,* B *autem scientia, in quo autem* C *homo: ergo* A *quidem nulli* B *inerit,* B *autem omni* C *contingit: & non erit conclusio necessaria: non enim necesse est nullum hominem moueri, sed necesse est aliquem: manifestum igitur quoniam est conclusio eius, quod est nulli ex necessitate inesse. Sumendum autem melius terminos. Si autem priuatiuum ponatur ad maiorem extremitatem contingere significans, ex ipsis quidem sumptis propositionibus nullus erit syllogismus: conuersa autem secundum cōtingens propositione, erit quemadmodum in prioribus. Insit enim* A *omni* B, B *autem contingat nulli* C: *sic ergo habentibus se terminis, nihil erit necessarium. Si autem conuertatur* B C, *& sumatur* B *contingere omni* C, *fiet syllogismus quemadmodum prius: similiter enim habent se termini positione. Eodem autem modo & cùm priuatiua sunt utraq; interualla: si* A B *quidem non inesse,* B C *autem nulli, contingere significat: nam per ea quidem quæ sumpta sunt, nullo modo fit necessarium: conuersa autem secundum contingens propositione erit syllogismus: sumatur enim* A *quidem nulli* B *inesse,* B *autem contingere nulli* C, *per hæc quidem nihil necessarium. Si autem sumatur* B *omni* C *contingere, quod uerum est,* A B *autem propositio similiter se habeat, rursus erit idem syllogismus. Si autem non inesse ponatur* B, *omni* C, *& non contingere non inesse, non erit syllogismus nullo modo, siue priuatiua sit, siue affirmatiua*

A B *propositio. Termini autem communes ex necessitate quidem inesse, album, animal, nix.* Non *contingere autem, album, animal, nix. Manifestum est igitur quoniam cùm uniuersales sunt termini, & hæc quidem propositionum inesse, illa uerò sumitur contingens, quando quæ ad minorem est extremitatem contingere sumitur propositio, semper fit syllogismus: Veruntamen quandoquidem ex ipsis, quando autem propositione conuersa, quando uerò utrunque horum, & ob quam causam, diximus.*

*Si autem hoc quidem uniuersale, illud uerò particulare sumitur interuallorum, quando ad maiorem quidem extremitatem uniuersale ponitur, & contingens siue negatiuum, siue affirmatiuum, particulare autem affirmatiuum & inesse, erit syllogismus perfectus, quemadmodum & cùm uniuersales sunt termini: demonstratio autem eadem quæ & prius. Quando autem uniuersale quidem fuerit ad maiorem extremitatem inesse, & non contingens, alterum uerò particulare, & contingens, siue affirmatiuè, si negatiuè ponantur utræque, siue hæc *quidem negatiua, illa uerò affirmatiua, omnino erit syllogismus imperfectus. Verùm hi quidem per impossibile ostenduntur, illi uerò per conuersionem contingentis, quemadmodum in prioribus.* Erit *autem syllogismus per conuersionem, & quando uniuersalis quidem ad maiorem extremitatem posita significauerit inesse, uel non inesse: particularis uerò cùm sit priuatiua, sumatur contingens: ut si* A *quidem omni* B *inest, uel non inest,* B *autem alicui contingit non inesse: conuersa enim* B C, *secundum contingere fit syllogismus. Quando autem non inesse sumet particulariter posita propositio, non erit syllogismus. Termini inesse, album, animal, nix:* Non *inesse autem, album, animal*

* Vsurpatur hic negatiuũ pro priuatiuo, propter affinitatem significationis.

animal,pix.per indefinitum enim est sumenda demonstratio. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, particulare autem ad maiorem, siue priuatiuum, siue affirmatiuũ, siue contingens, siue inesse utrumuis: nullo modo erit syllogismus. Nec cùm particulares, *uel indefinitæ ponentur propositiones, siue contingerę sumptæ, siue inesse, seu permutatim, nec sic erit syllogismus: demonstratio autem eadem, quæ in prioribus. Termini autem communes inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uerò, animal, album, tunica.*

Manifestum est igitur quoniam uniuersali posito ad maiorem extremitatem semper erit syllogismus, ad minorem autem nunquam.

Mistio necessarij, & contingentis in prima figura. CAP. XV.

QVando autem hæc quidẽ propositionum ex necessitate inesse, uel non inesse, illa uerò cõtingere significat, syllogismus quidem erit hoc modo habentibus se terminis. Et perfectus, quando ad minorem extremitatem ponetur necessaria. Conclusio autem, si prædicatiui sunt quidem termini, contingentis, & non inesse erit, siue uniuersaliter, siue non uniuersaliter ponantur: si autem sint hoc quidem affirmatiuum, illud uerò priuatiuum, quando affirmatiuum quidem fuerit necessarium, & contingentis erit conclusio, & non eius quod est non inesse. Demõstrationes conclusionum.

Quando autem priuatiuum necessarium, & contingentis non esse, & non inesse, siue uniuersales, siue non uniuersales sint termini. Contingere autem in conclusione eodem modo accipiendum est, quo in prioribus. Eius autem quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus; aliud enim est non ex necessitate inesse, & ex re-

cesßitate non inesse. Quoniam igitur uniuersalibus affirmatiuis existentibus terminis non fit conclusio necessaria, manifestum: insit enim A *omni* B *ex necesßitate,* B *autem contingat omni* C, *erit igitur syllogismus imperfectus, quoniam* A *contingit omni* C *inesse. Quoniam autem imperfectus, ex demonstratione palàm: eodem enim modo ostendetur, quo & in prioribus. Rursum* A *quidem contingat omni* B *inesse,* B *autem omni* C *insit ex necesßitate: erit itaque syllogismus, quoniam* A *contingat omni* C *inesse, sed non quoniam inest: & perfectus quidem, sed non imperfectus: statim enim perficitur per ex principio propositiones. Si autem non similis figuræ sint propositiones, sit primũ priuatiua necessaria, &* A *quidem nulli contingat* B *ex necesßitate,* B *autem contingat omni* C: *necesse est igitur* A *nulli* C *inesse. Ponatur enim* A *inesse aut omni, aut alicui: positum autem est* A *nulli contingere* B: *quoniam ergo conuertitur priuatiua, &* B *nulli* A *contingit,* A *autem positum est inesse* C, *aut omni, aut alicui: quare nulli, aut non omni* C *continget* B *inesse: sed supponebatur omni ex principio. Manifestum autem, quoniam & eius quod est contingere non inesse fit syllogismus, siquidem non inesse. Rursum sit affirmatiua quidem propositio necessaria, &* A *quidem cõtingat nulli* B *inesse,* B *autem insit omni* C *ex necesßitate: ergo fit syllogismus quidem perfectus, sed non eius quod est nõ inesse, sed eius quod est cõtingere nõ inesse: nam & propositio sic sumpta est, quæ ad maiorem est extremitatẽ, & ad impoßibile nõ est ducere: nam si ponatur* A *ineße ulli* C, *positum est autem &* A B *contingere nulli ineße: nihil accidit per hæc impoßibile. Si autem ad minorẽ extremitatem ponatur priuatiuum, quando contingere quidem significat*

gnificauerit, syllogismus erit per conuersionem quemadmodum in prioribus: quando autem non contingere, non erit ex necessitate, nec quando utraque quidem propositio priuatiua, non est autem contingens quod ad minorem est. Termini autem inesse quidem, album, animal, nix: non inesse uerò, album, animal, pix. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando enim fuerit priuatiua necessaria, & conclusio erit eius quod est non inesse: ut si A quidem nulli B contingit inesse ex necessitate, B autem alicui C contingat inesse: necesse est A alicui eorum quæ sunt C non inesse. Si enim A omni C inest, nulli autem contingit B, & B nulli A contingit inesse: quare si omni C inest A, nulli C contingit B: sed positum erat alicui contingere. Quando autem particularis affirmatiua necessaria fuerit, quæ in priuatiuo est syllogismo, ut B C, aut uniuersalis in affirmatiuo, ut A B: non erit inesse syllogismus. Demonstratio autem eadem quæ in prioribus. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, uel affirmatiuum, uel priuatiuum contingens, particulare autem necessarium, non erit syllogismus. Termini autem inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non cōtingere autem, animal, album, tunica. Quando similiter uniuersale quidem est necessarium, particulare autem contingens, cum priuatiuum quidem est uniuersale: inesse quidem termini, animal, album, coruus: non inesse, animal, album, pix: cùm autē affirmatiuum, inesse quidem, animal, album, cygnus: non contingere autem, animal, album, nix. Nec quando indefinitæ sumūtur propositiones, aut utræq; particulares: non sic erit syllogismus. Termini autē cōmunes, inesse quidē, animal, albū, homo: nō inesse autē, animal, album, inanimatum. Nam & animal alicui albo, & album Auxesis negationum.

inanimato alicui est necessarium inesse, & non contingit inesse, & in contingenti similiter: quare ad omnia utiles sunt termini. Manifestũ *ergo ex ijs quæ dicta sunt, quoniã similiter habentibus se terminis, & in eo quod est inesse, & in necessarijs, & fit, & non fit syllogismus: ueruntamen secundum inesse quidem posita priuatiua propositione, eius quod est contingere erat syllogismus: secũdum necessarium autem priuatiua: & contingere, & non inesse.* Palàm *autem & quoniam omnes imperfecti syllogismi, & quomodo perficiuntur per prædictas figuras.*

De syllogismis ex ambabus contingentibus in secunda figura. CAP. XVI.

IN *secunda autem figura quando contingentes quidem sumuntur utræque propositiones, nullus erit syllogismus, siue sint affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue uniuersales, siue particulares.* Quando *autẽ hæc quidem inesse, illa uerò contingere significat, affirmatiua quidem inesse significante, nunquàm erit syllogismus: priuatiua uniuersali existente, semper.* Eodem *modo & quando hæc quidem ex necessitate, illa uerò contingere assumatur: oportet autem & in ijs accipere quod in conclusionibus est cõtingens: quemadmodum in prioribus.* Primum *igitur ostendendum, quoniam non conuertitur in contingenti, priuatiua: ut si* A *contingit nulli* B, *non necesse est &* B *contingere nulli* A. Ponatur *enim hoc, & contingat* B *nulli* A *inesse: ergo quoniam conuertuntur, quæ sunt in eo quod est contingere affirmationes negationibus, & contrariæ, & contraiacentes,* B *autem contingit nulli* A *inesse: manifestum est quoniam & omni* A *contingit* B *inesse.* Hoc *autem falsum est.* Non *enim si hoc huic omni contingit, & hoc huic contin*

tin

tingat necessarium: quare non conuertitur priuatiua. Amplius *autem nihil prohibet* A *quidem contingere nulli* B: B *autem alicui* A *ex necessitate non inesse: ut album quidem contingit omni homini non inesse, nam & inesse: hominem autem, non uerum est dicere quoniam contingit nulli albo, pluribus enim ex necessitate non inest: necessarium autem non inerat contingens.* Sed *nec ex impossibili ostendetur cõuertens: ut si quis putet, quoniam falsum est* B *contingere nulli* A *inesse, uerum non cõtingere nulli* A: *affirmatio enim & negatio: si autem hoc uerum, ex necessitate alicui* A *inesse* B, *quare &* A *alicui* B *inesse: hoc autem impossibile.* Non *enim si* A *non contingit nulli* B, *necesse est* A *alicui* B *inesse.* Nam *non cõtingere nulli, dicitur dupliciter: hoc quidem si ex necessitate alicui inest, illud uerò si ex necessitate alicui non inest.* Nam *quod ex necessitate alicui eorum quæ sunt* A *non inest, non est uerum dicere, quoniam omni cõtingit non inesse: quemadmodum nec quod alicui inest ex necessitate, quoniam omni contingit inesse.* Si *ergo aliquis putet, quoniam non contingit* C *omni* D *inesse: ex necessitate alicui non inesse ipsum, falsum sumet, omni enim inest, si contingat: sed quoniam quibusdam ex necessitate inest, propter hoc dicimus non omni cõtingere.*

Q*uare ei quod est contingere omni inesse, & ea quæ est ex necessitate alicui inesse, opponitur: & ea quæ est & necessitate alicui non inesse: similiter autem & ei quæ est cõtingere nulli.* Palàm *ergo quoniã ad sic cõtingens, & nõ cõtingens, ut in principio definiuimus, nõ solùm ex necessitate alicui inesse, sed & ex necessitate alicui non inesse sumẽdum.* Hoc *autẽ sumpto, nihil accidit impossibile: quare non fit syllogismus.* Manifestum *ergo ex ijs quæ dicta sunt quoniam non cõuertitur priuatiua.* Hoc *autem ostenso*

ponatur A B *quidem contingere nulli,* C *uerò omni: per conuersionem ergo non erit syllogismus. Dictum est enim quoniã non conuertitur huiusmodi propositio. Sed nec per impoßibile: nam posito* B *omni* C *contingere inesse, nihil accidit falsum: continget enim* A *& omni & nulli* C *inesse. Omnino autem si est syllogismus, palàm quoniam contingens erit, cò quòd neutra propositionum sumpta est in eo, quod est inesse: & hic uel affirmatiuus, uel priuatiuus: neutro autem modo poßibile est: affirmatiuo enim posito, ostendetur per terminos, quoniam non contingit inesse: priuatiuo autem, quoniam conclusio non est contingens, sed necessaria. Sit enim* A *quidem album,* B *autem homo, in quo autem* C *equus: ergo album* A *contingit huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: sed* B *neque inesse contingit* C *neq; non inesse. Quoniam igitur inesse non poßibile, est manifestum, nullus enim equus homo: sed neq; contingere non inesse: necesse est enim nullum equum hominem esse, necessarium autem non erat contingens: non igitur fit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si econuerso ponatur priuatiua, & si utræq; affirmatiuæ ponantur uel priuatiuæ: nam per eosdem terminos erit demonstratio. Et quando hæc quidem uniuersalis, illa uerò particularis, uel utræq; particulares, uel indefinitæ, aut quolibet modo aliter contingit permutari propositiones: semper enim erit per eosdem terminos demonstratio. Manifestum ergo quoniam utrisq; propositionibus secundùm contingere positis, nullus fit syllogismus.*

Mistio absoluti, & contingentis in secunda figura. CAP. XVII.

SI *autem altera quidem inesse, altera uerò contingere significat, prædicatiua quidem inesse posita, priuatiua*

uerò cōtingere, nunquam erit syllogismus, siue uniuersaliter, siue particulariter sumantur termini: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Quando autem affirmatiua quidem contingere, priuatiua inesse, erit syllogismus. Sumatur enim A B *quidem nulli inesse,* C *uerò omni* A *contingere: conuersa ergo priuatiua,* B *inest nulli* A, A *autem omni* C *contingebat: fit ergo syllogismus, quoniam* B *contingit nulli* C, *per primam figuram. Similiter autem & si ad* C *ponatur priuatiua. Si autem utræq; sint priuatiuæ, significet autem hæc quidem non inesse, illa uerò contingere non inesse: per ea quidem quæ sumpta sunt nihil accidit necessarium: conuersa autem secundum contingere propositione fit syllogismus. quoniam* B *contingit nulli* C *inesse, quemadmodum in prioribus: erit enim rursum prima figura. Si autem utræq; ponātur prædicatiuæ, non erit syllogismus. Termini quidem inesse, sanitas, equus, homo. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autem erit affirmatiua inesse, siue uniuersaliter, siue particulariter sumpta, nullus erit syllogismus: hoc autem similiter, & per eosdē terminos demonstratur, quibus & prius. Quando autem & priuatiua, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Rursum si ambo quidē interualla priuatiua sumantur, uniuersaliter autem quod non inesse: ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium: cōuersa autem contingēti sicut in prioribus, erit syllogismus. Si autem inesse quidem sit priuatiua, particulariter quidem sumpta, non erit syllogismus, neq; prædicatiua, neq; priuatiua existente altera propositione. Nec quando utræq; ponuntur indefinitæ, uel affirmatiuæ, uel negatiuæ aut particulares: demonstratio autem eadem & per eosdem terminos.*

Mistio necessarij, & contingentis in secunda figura. CAP. XVIII.

SI autem hæc quidem propositionum ex necessitate, illa uerò cõtingere significat, priuatiua quidem necessaria, erit syllogismus non solùm quoniam contingit non inesse, sed & quoniam non inest: affirmatiua autem non erit. Ponatur autem A B quidẽ nulli inesse ex necessitate, C autem omni contingere, conuersa ergo priuatiua, & B nulli A inerit: A autem omni C contingebat. Fit igitur rursum per primam figurã syllogismus, quoniã B contingit nulli C inesse. Simul autem manifestum quoniã neq; inest B nulli C, ponatur enim inesse: ergo si A nulli B contingit, B autem inest alicui C, A alicui C non contingit: sed omni ponebatur contingere. Eodem autem modo ostendetur, & si ad C ponatur priuatiuum. Rursum, Sit prædicatiua quidem necessaria, altera autem priuatiua, & contingens: & A B contingat nulli, C autẽ omni insit ex necessitate: sic ergo habentibus se terminis, nullus erit syllogismus: accidit enim B ex necessitate non inesse C. Sit enim A quidem album, in quo autem B homo, in quo uerò C cygnus: ergo album cygno quidem ex necessitate inest: homini autem contingit nulli, & homo nulli cygno ex necessitate. Quoniã igitur eius quod est contingere non est syllogismus, manifestũ est: nam ex necessitate non erat contingens. Sed tamen non necessarij: nam necessarium aut ex utrisq; necessarijs, aut ex priuatiua necessaria contingebat. Amplius & possibile est, ijs positis, B inesse C. Nihil enim prohibet C quidem sub B esse, A autem B quidem omni cõtingere, C uerò ex necessitate inesse: ut sit quidẽ C uigilia, B autem animal, in quo autẽ A, motus. Nam uigilanti quidẽ ex necessitate inest motus: animali autem omni contingit,

tingit, & omne uigilans animal. Manifestum ergo quoniam non eius quod est non inesse: siquidem sic se habentibus terminis, necesse est inesse, neque autem oppositarum affirmationum, quare nullus erit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & econuerso posita affirmatiua. Si autem similis figuræ sint propositiones, cùm priuatiuæ sint, semper fit syllogismus, conuersa secundum contingere propositione, quemadmodum in prioribus. Si sumatur enim A, B *quidem ex necessitate non inesse,* C *autem contingere non inesse, conuersis autem propositionibus* B *quidem nulli inesse* A: A *autem omni* C *contingit: fit igitur prima figura: & si ad* C *ponatur priuatiuum, similiter. Si autem prædicatiuæ ponantur, non erit syllogismus: nam eius quod est non inesse, aut eius quod est ex necessitate non inesse. manifestum quoniam non erit, eò quòd non sumpta sit priuatiua propositio, neque in eo quod est inesse, neque in eo quod est ex necessitate inesse, sed neque eius quod est contingere non inesse: ex necessitate enim sic se habentibus,* B *non inerit* C: *ut si* A *quidem ponatur album, in quo autem* B *cygnus, in quo autem* C, *homo: neque oppositarum affirmationum, quoniam ostensum est* B *ex necessitate non inesse* C: *non ergo fit syllogismus omnino.*

Similiter autem se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autem fuerit priuatiua, & uniuersalis, & necessaria, semper erit syllogismus, & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse. demonstratio autem per conuersionem. Quādo autem affirmatiua, nunquam. Eodem autem modo ostendetur, quo & in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Nec quando utræque sumuntur affirmatiuæ: nam & huius eadem demonstratio, quæ & prius. Quando utræq; quidem priuatiuæ,

uniuersalis autem, & necessaria, quæ non inesse significat, per ea quidem, quæ sumpta sunt, non erit necessarium: conuersa autem secundum contingere propositione, erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Si autem utræque indefinitæ, uel particulares sumantur, non erit syllogismus: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Manifestum igitur ex prædictis, quoniam priuatiua quidem uniuersalis posita necessaria, semper fit syllogismus. non solùm eius, quod est contingere non inesse, sed & non inesse: affirmatiua autem, nunquam. Et quoniam eodem modo se habentibus & in necessarijs, & in ijs, quæ insunt: fit & non fit syllogismus. Palàm & quoniam imperfecti omnes sunt syllogismi, & quoniam omnes perficiuntur per prædictas figuras.

De Syllogismis ex ambabus cōtingentibus in tertia figura. CAP. XIX.

IN *postrema autem figura, & utrisq; contingentibus, & altera erit syllogismus. Quando ergo contingere significant propositiones, & conclusio erit contingens.* Et *quando hæc quidem contingere, illa uerò inesse: similiter erit syllogismus. Quando autem altera ponitur necessaria, si affirmatiua quidem, non erit conclusio, neq; necessaria, neq; inesse. Si autem priuatiua, eius quod est non inesse erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Sumendum autem & in his similiter, quod est in conclusionibus contingens.* **Sint ergo primùm contingentes: &* A *&* B *contingant omni* C *inesse: quoniā ergo cōuertitur affirmatiua particulariter,* B *autem omni* C *contingit, &* C *alicui* B *contingit: quare si* A *quidem omni* C *contingit,* C *autem alicui* B, *&* A *alicui* B *contingit: fit enim prima figura.* Et *si* A *quidem contingit nulli* C *inesse,* B *autem omni* C *contingat*

*Quia scilicet aliquādo pro cōtingenti nō necessario, & aliquādo pro contingenti cōmuni desumitur.

tingat: necesse est A *alicui* B *contingere non inesse: erit enim rursum prima figura per conuersionem. Si autem utraeque priuatiuae ponantur, ex his quidem quae sumpta sunt non erit necessarium: conuersis autem propositionibus erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Si enim* A *&* B *contingunt* C *non inesse, si transmutatur contingere non inesse: rursum erit prima figura per conuersionem. Si autem hic quidem terminorum est uniuersalis, ille uerò particularis, eodem modo se habentibus terminis quo inesse: & erit, & non erit syllogismus. Contingat enim* A *quidem omni* C, B *autem alicui* C *inesse: erit ergo rursum prima figura particulari propositione conuersa: nam si* A *omni* C, C *autem alicui* B, *&* A *alicui* B *contingit.* Et *si ad* B C *ponatur uniuersale, similiter. Similiter autem & si* A C *quidem priuatiua sit,* B C *autem affirmatiua: erit unum rursum prima figura per conuersionem: si autem utraeq; priuatiuae ponantur, haec quidem uniuersaliter, illa uerò particulariter, per ea quidem quae sumpta sunt non erit syllogismus: conuersis autem propositionibus erit, quemadmodum in prioribus. Quando autem utraeque indefinitae, uel particulares sumantur, non erit syllogismus: etenim necesse est* A *omni* B, *& nulli inesse. Termini inesse, animal, homo, album: non inesse, equus, homo, album: medium, album.*

Mistio contingentis & inesse in tertia figura. CAP. XX.

SI *autem haec quidem propositionum inesse, illa autem contingere significet, conclusio quidem erit quoniam contingit, & non quoniam inest: syllogismus autem erit eodem modo se habentibus terminis, quo & in prioribus. Sint enim primũ praedicatiuae, &* A *quidem omni* C *insit,* Hoc caput ex xv. c. lucem capit.

B *au*

B *autem omni* C *contingat: conuersa ergo* B C *erit prima figura, & conclusio quoniam contingit* A *alicui* B *inesse: cùm enim altera propositionum in prima figura significabit contingere, & conclusio erit contingens. Similiter autem & si* B C, *quidem inesse,* A C *autem contingit inesse.* Et *si* A C *quidem priuatiua,* B C *autem prædicatiua, insit autē alterutra utrinque, contingens erit conclusio: fit enim rursum prima figura. Ostensum est autem quoniam si altera propositio significet contingere in prima figura, & conclusio erit contingens. Si autem contingens priuatiua ponatur ad minorem extremitatem, uel si utraq; ponatur priuatiua, per ea quidem quæ posita sunt non erit syllogismus: conuersis autem erit, quemadmodum & in prioribus. Si autē hæc quidem propositionum sit uniuersalis, illa uerò particularis, utrisque quidem prædicatiuis, aut uniuersali quidem priuatiua, particulari autem affirmatiua, idem modus erit syllogismorum: omnes enim clauduntur per primam figuram. Quare manifestum, quoniam eius, quod est contingere, & non eius, quod est inesse, erit syllogismus. Si autem affirmatiua quidem uniuersalis, priuatiua autem particularis, per impoßibile erit demonstratio.* Insit enim B *quidem omni* C, A *autem contingat alicui* C *non inesse, necesse est ergo* A *alicui* B *contingere non inesse: nam si omni* B *inest* A *ex neceßitate,* B *autem omni* C *positum est inesse,* A *omni* C *ex neceßitate inerit.* Hoc *autem ostensum est prius, sed positum est alicui cōtingere non inesse.* Quā*do autem indefinitæ, uel particulares sumuntur utræque, non erit syllogismus: demonstratio autem eadem quæ & in uniuersis, & per eosdem terminos.*

Mistio necessarij, & contingentis in tertia figura. CAP. XXI.

Si

SI autem est hæc quidem propositionum necessaria, illa uerò contingens, si prædicatiui quidem sunt termini, semper eius quod est contingere erit syllogismus. Quando autem fuerit hic quidem prædicatiuus, ille autem priuatiuus, si sit affirmatiuus quidem necessarius, eius erit quod est contingere non inesse: si autem priuatiuus, & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse: eius autem quod est ex necessitate non inesse non erit syllogismus: quemadmodum & in alijs figuris. Sint ergo prædicatiui termini primùm: & A, C quidem omni insit ex necessitate, B autem omni C contingat inesse: quoniam ergo A omni C necessariò inest, C autem alicui B contingit, & alicui B contingens erit, & non inerit: sic enim accidit in prima figura. Similiter autem ostendetur, & si B C quidem ponatur necessaria, A C autem contingens. Rursum sit hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuum, necessarium autem prædicatiuum: & A quidem contingat nulli C inesse, B autem omni insit ex necessitate C, erit ergo rursum prima figura, & conclusio contingens, sed non inesse.

Hoc caput, ex XVI. quodam modo subalternum est.

Nam priuatiua propositio contingere significat. Manifestum est igitur quoniam conclusio erit contingens: cùm enim sic se habebant propositiones in prima figura, & conclusio erat contingens. Si autē priuatiua sit propositio necessaria, & conclusio erit, quoniam contingit alicui non inesse, & quoniam non inesse. Ponatur enim A non inesse C ex necessitate, B autem omni C contingere, conuersa ergo B C affirmatiua, prima erit figura, & necessaria priuatiua propositio. Cùm autem sic se habebant propositiones, accidebat A & contingere alicui C non inesse, & non inesse: quare & A necesse est alicui B non inesse. quando autem priuatiuum ponitur ad minorem extre

In multis exēplaribus hæc uerba, & quo, nō inesse, desunt, in Græco tamen habentur.

extremitatem, si contingens quidem, erit syllogismus transsumpta propositione, quemadmodum & in prioribus.

Si autem necessarium, non erit. Etenim necesse est omni, & nulli contingat inesse. Termini omni inesse, somnus, equus, dormiens homo: Nulli inesse, somnus, equus, uigilans homo. Similiter autem se habebit, & si hic quidem terminorum sit uniuersalis, ille autem particularis ad mediũ: nam si utriq; sint prædicatiui, eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus. Et quando hoc quidem priuatiuum sumatur, illud uerò affirmatiuum, necessarium autem affirmatiuum, huius quod est contingere. Quando autem priuatiuum necessarium, & conclusio erit quod est non inesse: nam idem modus erit demõstrationis, & cum uniuersales & non uniuersales sunt termini. Necesse est enim per primam figuram perfici syllogismos: quare ut in illis, & in his necessarium accidere. Quando autem priuatiuum uniuersaliter sumptum ponitur ad minorem extremitatem, si contingens quidem erit syllogismus per conuersionem: si autem necessarium sit, non erit: ostendetur autem eodem modo quo & in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Manifestum ergo & in hac figura quando, & quomodo erit syllogismus, & quando eius quod est contingere, & quando eius quod est inesse. Palàm autem & quoniam omnes imperfecti, & quoniã perficiuntur per primam figuram.

De Syllogismo ostensiuo. CAP. XXII.

Q*Voniam igitur qui in his figuris sunt syllogismi, perficiuntur per eos qui in prima figura sunt uniuersales syllogismos, & in hos reducuntur, palàm ex dictis fit. Quoniam autẽ simpliciter omnis syllogismus sic se habebit, nunc erit manifestum, cùm ostensus fuerit omnis*

qui

qui fit, per aliquam harum figurarum fieri. Necesse est *ergo omnem demonstrationem, & omnem syllogismum, aut inesse quid, aut non inesse monstrare.* Et hoc *aut uniuersaliter, aut particulariter.* Amplius *aut ostensiue, aut ex hypothesi.* Eius *autem quod est ex hypothesi, pars est per impossibile.* Primùm *ergo dicemus de ostensiuis: his enim ostensis, manifestum erit & de ijs qui ad impossibile, & omnino de ijs qui ex hypothesi.* Si *ergo oporteat* A, *de* B *syllogizare, uel inesse, uel non inesse: necesse est sumere aliquid de aliquo.* Si *ergo* A *sumatur de* B, *quod ex principio erit sumptum: sin autem* A *de* C, C *autem de nullo alio, nec aliud de illo* C. *neq; de* A, *alterum, neque de altero* A, *nullus erit syllogismus: nam in eo quod unum de uno sumitur, nihil accidit ex necessitate: quare assumenda est altera propositio.* Si *igitur sumatur* A *de alio, aut aliud de* A, *aut de* C *alterum, esse quidem syllogismum nihil prohibet: ad* B *autem non erit per ea quæ sumpta sunt: nec quãdo* C *inest alteri, & illud alij, & hoc rursus alteri, non copuletur autem ad* B, *nec sic erit ad* B *syllogismus ipsius* A. Omnino *enim dicimus, quoniam nullus nunquam erit syllogismus alius de alio, non sumpto aliquo medio, quod ad utrunque se habet quoquo modo prædicationibus.* Nam *syllogismus quidem simpliciter ex propositionibus est: ad hoc autem syllogismus ex propositionibus quæ ad hoc: qui autem est huius ad hoc, per propositiones huius ad hoc.* Impossibile *est autem ad* B *sumere propositionem, nihil neque prædicantes de eo, neq; negantes, aut rursum eius quod est* A *ad* B, *nihil cõmune sumentes, sed utriusq; propria quædam prædicantes, aut negantes, quare sumẽdũ, utriusq; quod copulet prædicationes: si erit huius ad hoc syllogismus.* Ergo *si necesse est aliquod* Auxesis negationum.

sume

ſumere ad utrunq; commune, hoc autem contingit tripliciter: aut enim A *de* C, *&* C *de* B *prædicantes, aut* C *de utriſque, aut utraq; de* C: *hæ autem ſunt tres dictæ figuræ. Manifeſtum quoniam omnem ſyllogiſmum neceſſe eſt fieri per aliquam harum figurarum. Nam eadem ratio eſt & ſi per plura copuletur ad* B, *eadem enim erit figura & in pluribus. Quoniam igitur oſtenſiui terminantur per prædictas figuras, manifeſtum eſt.*

De Syllogiſmo ex hypotheſi. CAP. XXIII.

De ſyllogiſmis ex hypotheſi, quos cõditionales appellamus, prædicatoriis, intelligit ubiq; Ariſtoteles.

QVoniam autem & qui ad impoßibile, palàm erit per hæc: omnes enim qui per impoßibile concludũt. falſum quidem ſyllogizant: quod autem ex principio erat, ex hypotheſi demonſtrant, quando aliquid accidit impoßibile poſita contradictione, ut quoniam diameter eſt aſymeter, eò quod fiunt abundantia æqualia perfectis, poſito ſymetro: ergo æqualia quidem fieri abundantia perfectis ſyllogizant: aſymetrum autem eſſe diametrum, ex hypotheſi monſtrant, quoniam falſum accidit propter contradictionẽ. Hoc enim fuit per impoßibile ſyllogizare, oſtendere aliquid impoßibile propter priorem hypotheſim.

Quare quoniam falſus fit ſyllogiſmus oſtenſiuus in his quæ ad impoßibile deducuntur, quod autem eſt ex principio, ex hypotheſi monſtratur: oſtenſiuos autem diximus prius, quoniam per has terminantur figuras, manifeſtum quoniam & per impoßibile ſyllogiſmi per has erunt figuras. Similiter autem & alij omnes qui ſunt ex hypotheſi. in omnibus his enim ſyllogiſmus quidem fit ad tranſſumptum: quod autem eſt ex principio, terminatur per confeßionem, aut per aliquã aliam hypotheſim. Si autem hoc uerũ, neceſſe eſt omnẽ demonſtrationem, & omnẽ ſyllogiſmum

mum fieri per tres prædictas figuras. Hoc autem ostenso, palàm quoniam omnis syllogismus perficitur per primam figuram, & reducitur in huius uniuersales syllogismos.

De qualitate, & quantitate terminorum Syllogismi. CAP. XXIIII.

A*Mplius autem in omnibus oportet aliquem terminorum prædicatiuum esse & uniuersalem: sine uniuersali enim non erit syllogismus: aut non ad hoc quod positũ est, aut quod ex principio est petet.* Ponatur enim *musicã uoluptatem esse studiosam, si ergo popofcerit uoluptatem esse studiosam, non addens omnem, non erit syllogismus: si autem aliquam uoluptatem esse studiosam: si aliã quidem, nihil ad hoc quod positum est: si autem eandem, quod ex principio erat, sumit,* Magis *autem fit manifestum in figuris, ut quoniam æquicruris æquales sunt anguli, qui sunt ad basim: sint enim in centrum ductæ* A B, *si ergo æqualem sumpserit* A C *angulum ei, qui est* B D, *non omnino petens æquales eos qui sunt semicirculorum: & rursum* C *ei, qui est* D, *non omnem assumens eum qui est incisionis.* Amplius, *ab æqualibus existẽtibus totis angulis, æqualibus demptis, æquales esse reliquos, scilicet* E F: *quod ex principio est petet, nisi sumat ab omnibus æqualibus, æquis demptis, æqualia relinqui.* Manifestum *igitur, quoniam in omni syllogismo oportet uniuersale esse.* Et *quoniã uniuersale quiddam ex omnibus terminis uniuersalibus monstratur: particulare autem & sic, & aliter.* Quare *si conclusio sit uniuersalis, et terminos necesse esse uniuersales esse: si autem uniuersales sint termini, contingit conclusionem non uniuersalem esse.* Palàm *etiam quoniam in omni syllogismo aut utranq;, aut alteram propositionem similem necesse est fieri conclusioni: dico, autem non solum in eo quòd*

Isocheles, qui Lat. nè æquicrurus dicitur, est triangulus duorũ æqualium laterum.

affirmatiua sit, uel negatiua, sed in eo quòd necessaria aut inesse, aut contingens: considerare autem oportet & alia prædicamenta. Manifestum autem & *simpliciter quando erit, & quando non erit syllogismus, & quando perfectus: & quoniam si est syllogismus, necessarium est habere terminos secundum aliquem dictorum modorum.*

De numero terminorum Syllogismi. CAP. XXV.

PAlàm autem & quoniam omnis demonstratio erit per tres terminos, & non per plures, nisi per alia & alia eadem conclusio fiat: ut E per A B, & per C D: aut per A B, & A C, & B C: plura enim media eorundem nihil esse prohibet: hæc autem cùm sint, non unus, sed plures sunt syllogismi. Aut rursum, quando utrunq; A B sumitur per syllogismum, ut A per D E. & rursum B per F G: aut hoc quidem inductione, illud autem syllogismo: sed & si plures erunt syllogismi, plures enim conclusiones sunt: ut A B & C. Si igitur non plures, sed unus (sic autem contingit fieri per plura media eandem conclusionem: ut E quidem per A B C D) impoßibile. Sit enim conclusio ex A B C D: ergo necesse est aliquid eorum, aliud ad aliud sumptum esse: hoc quidem ut totũ, illud uerò ut pars: hoc enim ostensum est prius, quoniã si est syllogismus, necesse est sic aliquos se habere terminorum. Habeat se ergo A sic ad B: est itaque aliqua ex eis conclusio: aut ergo E, aut alterum eorum quæ sunt C D, aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si E quidem: ex A B tantum, erit syllogismus. C D autem quidem se habeant sic, ut sit hoc quidem ut totum, illud uerò ut pars, erit aliquid ex illis aut E, aut aliquid eorum quæ sunt A B, aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si E quidem, aut eorum quæ sunt

ſunt A B *alterum: aut plures erunt ſyllogiſmi, aut (ut contingebat) idem per plures terminos concludi accidit: ſi autem aliud quidem præter hæc, plures erunt & inconiuncti ſyllogiſmi ad inuicem: ſi autem non ſic ſe habeat* C *ad* D *ut faciat ſyllogiſmum, uanè erunt ſumpta, niſi inductionis, aut celationis, aut alicuius alius talium gratia. Si autem ex* A B *non* E, *ſed alia quædam fiat concluſio, ex* C D *autem aut horum alterum, aut aliud præter hæc: & plures fiunt ſyllogiſmi, & non eius quod poſitum eſt.* Ponebatur *enim eius quod eſt* E *eſſe ſyllogiſmum. Si autem non fiat ex* C D *ulla concluſio: & uanè ſumpta eſſe ea accidit, & non eius quod eſt ex principio eſſe ſyllogiſmum. Quare manifeſtum, quoniam omnis demonſtratio, & omnis ſyllogiſmus, erit per tres terminos ſolos.*

De numero propoſitionum, & Proſyllogiſmis. CAP. XXVI.

H*Oc autem manifeſto, palàm quoniam & ex duabus propoſitionibus, & non pluribus: nam tres termini, duæ ſunt propoſitiones: niſi aſſumatur aliquid (quemadmodum in prioribus dictum eſt) ad perfectionem ſyllogiſmorum. Manifeſtum igitur quando ut in oratione ſyllogiſtica non pares ſunt propoſitiones, per quas fit concluſio principalis (quaſdam enim ſuperiorum concluſionum neceſſarium eſt eſſe propoſitiones) hæc oratio aut non ſyllogiſtica eſt, aut plura neceſſarijs interrogauit ad poſitionem. Secundum igitur principales propoſitiones ſumptis ſyllogiſmis, omnis ſyllogiſmus erit ex propoſitionibus quidem perfectis, ex terminis autem abundantibus: uno enim plures termini propoſitionibus: erunt autē & concluſiones dimidietas propoſitionum. Quando autem per ** Proſyllogiſmos *concluditur, aut per plura media non continua,*

Cùm iſ mi cuiuſpiā ꝓpoſitio, aut

assumptio syllogismo colligitur, is syllogism⁹ Prosyllogismus, & Prærațiocinatio nuncupatur.

ut A B *per* C D: *multitudo quidem terminorum similiter uno superabit propositiones: aut enim extrinsecus, aut medium ponetur intercidens terminus: utrinque autem accidit uno minus esse interualla quàm terminos: propositiones autem æquales sunt interuallis.* Non *tamen hæ quidem semper perfectæ erunt, illi uerò abundantes, sed permutatim: quia cùm propositiones quidem sunt perfectæ, abundantes erunt termini: cùm uerò termini perfecti, abundantes erunt propositiones, simul enim termino addito, una additur propositio, undecunque addatur terminus.* Quare *quoniam hæ propositiones quidem perfectæ, illi uerò abundantes erant, necesse est transmutare eadem, additione facta.* Conclusiones *autem, non etiam eundem habebunt ordinem, neque ad terminos, neq; ad propositiones: uno enim termino addito, conclusiones adiungentur uno pauciores præexistentibus terminis: ad solum enim ultimum non facit conclusionem, ad alios autem omnes.* Vt *si eis quæ sunt* A B C, *adiacet* D. *statim & conclusiones duæ adiacent, quæ ad* A, *& ad* B: *similiter autem & in alijs. Si autem ad medium intercidat, eodem modo: ad unum enim solùm non faciet syllogismum: quare multò plures conclusiones erũt & terminis, & propositionibus.*

De Problematis, hoc est propositis in unaquaque figura facilè, & difficilè construendis, & destruendis. CAP. XXVII.

Q*Voniam autem habemus ex quibus syllogismi, & quale in unaquaq; figura, & quot modis monstratur: manifestum nobis est, & quæ propositio facilè, & quæ difficilè argumentabilis est.* Nam *quæ in pluribus figuris, & per plures casus concluditur, facilis: quæ autem in pau-*

in paucis, & per pauciores, difficilius argumentabilis. Ergo *affirmatiua quidem uniuersalis per primam tantum figuram monstratur; & per hanc* * *simpliciter.* Priuatiua *uerò & per primam, & per mediam: per primam quidem simpliciter, per mediam autem dupliciter.* Particularis *autem affirmatiua per primam, & per postremam: simpliciter quidem per primam, tripliciter autem per postremam.* Priuatiua *uerò particularis in omnibus figuris monstratur: uerùm in prima quidem semel: in media autem, & postrema, in illa quidem dupliciter, in hac uerò tripliciter. Manifestum ergo quoniam uniuersalem affirmatiuam construere quidem difficilimum, destruere autem facilimum: omnino autem est interimenti quidem, uniuersalia quàm particularia facilius.* Etenim *si nulli, & si alicui non insit, interemptum est. horum autem aliqui quidem nō, in omnibus figuris monstratur: nulli autem in duabus.* Eodem *autē modo & in priuatiuis: etenim si omni, & si alicui: interemptum est quod ex principio. Hoc autem fit in duabus figuris.* In *particularibus autem simpliciter: aut omni, aut nulli ostendentem inesse.* Construenti *autē, facilius est particularia: nam in pluribus figuris, & per plures modos. Omnino autem non oportet latere, quoniam destruere quidem per se inuicem est, & uniuersalia per particularia, & hæc per uniuersalia: construere autem non est per particularia, uniuersalia: per illa uerò, hæc est.* Nam *si omni, & alicui. Simul autem manifestum, quoniam destruere quàm construere facilius.* Quomodo *ergo sit omnis syllogismus, & per quot terminos, & propositiones, & quomodo habentes se ad inuicem, amplius autem quæ propositio in unaquaque figura, & quæ in pluribus, & quæ in paucioribus monstratur: palàm ex his quæ dicta sunt.*

* Simpliciter, hoc est unicè, quod Græcè dicitur μοναχῶς.

De abundantia propositionum. CAP. XXVIII.

Quomodo autem idonei erimus semper syllogizare ad propositum, & per quam uiam sumemus circa unumquodq; principia, nunc dicendum. Non enim solùm fortasse oportet generationem considerare syllogismorum: sed & potestatem habere faciendi. Omnium igitur quæ sunt, hæc quidem sunt talia, ut de nullo alio prædicentur uerè uniuersaliter: ut Cleon, & Callias, & quod singulare, & sensibile: de his autem alia: nam & homo, & animal uterque horum est. Illa uerò & ipsa quidem de alijs prædicantur: de illis autem alia prius non prædicantur: alia autem & ipsa de alijs, & de his alia, ut homo de Callia, & de homine animal. Quoniam ergo quædam eorum quæ sunt, de nullo nata sunt dici, palàm: nam sensibilium penè unumquodque est huiusmodi, ut de nullo prædicetur, nisi ut secundum accidens: dicimus enim quandoque album illud Socratem esse, & hoc ueniens Calliam. Quoniam autem in sursum pergentibus statur quandoque, rursum dicemus: nunc autem sit hoc positum: de ijs ergo prædicatum aliquod non est demonstrare, nisi secundum opinionem, sed hæc de alijs, neque singularia de alijs, sed alia de ipsis. Quæ autem in medio sunt, manifestum quoniam utrunq; contingit: nam & hæc de alijs, & alia de his dicuntur: & penè rationes, & considerationes sunt maximè de his. Oportet ergo propositiones circa unumquodq; horum sic sumere supponentem, ipsum primum & definitiones, & quæcunque propria sunt rei: deinde post hoc, quæcunq; sequuntur rem. Et rursum quæ res sequitur, & quæcunq; non contingunt ipsi inesse: quibus autem ipsa non contingit, non sumendum, eò quòd conuertitur priuatiua. Diuiden

uiden

uidendum autem est & eorum quæ sequuntur, quæcunque in eo quod quid est, & quæcunq; ut propria, & quæcunq; ut accidentia prædicantur: & horum quæ secundùm opinionem, & quæ secundùm ueritatem. Quantò enim plurium talium abundauerit quis, citius inueniet conclusionem: quantò autem ueriorum, magis demonstrabit. Oportet autē eligere non quæ sequuntur aliquam, sed quæcunq; totam rem sequuntur: ut non quod aliquem hominem, sed quod omnem hominē sequitur: per uniuersales enim propositiones fit syllogismus. Cùm autem est indefinitum, incertum si uniuersalis est propositio: cùm uerò definitum, manifestum. Similiter autem eligendum & quæ ipsum sequitur tota, propter dictam causam. Ipsum autem quod sequitur, non est sumendum totum sequi: dico ut hominem omne animal: aut musicam, omnem disciplinam: sed simpliciter solùm sequi, quemadmodum & prætendimus: etenim inutile alterum, & impoßibile: ut omnem hominem esse omne animal, uel iustitiam, omne bonum: sed cui consequens est, in illo omni esse dicitur. Quando autem ab aliquo continetur subiectum, cuius consequentia oportet sumere: quæ uniuersale quidē sequuntur, uel non sequuntur: non eligendum in his, sumpta enim sunt in illis: quæcunque enim animal, & hominem, sequuntur, & quæcunq; non animali insunt, similiter. Quæ autem in unoquoq; sunt propria, sumendum: sunt enim quædam speciei propria præter genus: necesse est enim diuersis speciebus propria quædam inesse. Neque autem uniuersale eligendum ijs quæ sequitur quod continetur: ut animal ijs quæ sequitur homo: necesse est enim si hominem sequitur animal, & hæc omnia sequi: conuenientiora autem hæc hominis electioni. Sumendum autem & quæ plerunque sequuntur

quuntur ea quæ consequũtur: nam & problematibus quæ plerunq; & syllogismus ex propositionibus, quæ plerunq; aut omnibus, aut aliquibus. similis enim est uniuscuiusq; conclusio, principijs. Amplius quæ omnibus sequẽtia sunt, non eligendum non erit syllogismus ex ipsis: ob quam autem causam, in sequentibus erit manifestum.

Medij Syllogismorum inueniendi regulæ. CAP. XXIX.

Construere ergo uolentibus aliquid de aliquo toto, eius quidem quod construitur inspiciendum ad subiecta de quibus ipsum dicitur: de quo autem oportet prædicari, quæcunq; hoc sequuntur. Si enim aliquod horum sit idem, alterum alteri necesse est inesse. Si autem non quoniam omni, sed quoniam alicui, quæ sequitur utrunq;: si enim aliquod horum idem fuerit, necesse est alicui inesse. Quando autem nulli oporteat inesse, cui quidem oportet non inesse, ad sequentia subiecti: quod autem oportet non inesse, inspiciendum ad ea quæ non contingunt illi adesse. Aut conuersim cui quidem oportet non inesse, ad ea quæ non contingunt eidem adesse: quod uerò non inesse, inspiciendum ad sequentia. Nam si hæc sint eadem utrorumq;, nulli cõtingit alteri alterum inesse: fit enim quandoq; quidem in prima figura syllogismus, quandoq; autem in media. Si autem alicui non insse, cui quidem oportet non inesse, quæ consequitur: quod uerò non inesse, quæ non poßibile est illi inesse. Si enim aliquid horum sit idem, necesse est alicui non inesse. Magis autem fortasse erit sic, unumquodq; eorum quæ dicta sunt manifestum. Sint enim sequẽtia quidem A, *in quibus* B: *quæ autem ipsum sequitur, in quibus* C: *quæ autẽ non contingũt ei inesse, in quibus* D: *rursum autem ipsi* E *quæ quidem insunt, in quibus* F: *quæ autem*

autem ipsum sequitur, in quibus G: *quæ autem non contingunt eidem inesse, in quibus* H. *Si ergo eidem aliquid eorum quæ sunt* C, *alicui eorum quæ sunt* F: *necesse est* A *omni* E *inesse: nam* F *quidem omni* E, C *autem omni* A, *quare omni* E *inest. Si autem* C *&* G *idem, necesse est alicui* E *inesse* A: *nam id quod est* E, A: *id uerò quod est,* G, E, *omne ei sequitur. Si autem* F *&* D *sint idem: nulli* F *inerit ex prosyllogismo: quoniam enim conuertitur priuatiua, &* F *ei quod est* D *idem, nulli* F *inerit* A: F *autem omni* E. *Rursus si* B *&* H *idem, nulli* E *inerit* A: *nam* B, A *quidem omni: ei autē in quo* E, *nulli inerit. Idem enim erat ei quod est* H, B: H *autem nulli* E *inerat. Si autem* G *&* D *idem* A, *alicui* E *non inerit: nam ei quod est* G, *non inerit* A, *quoniam neq;* D: G *autem sub* E *est, quare alicui* E *non inerit. Si autem* G *&* B *idem, conuersus erit syllogismus: nam* G, *inerit omni* A, *nam* B *ei quod est* A: E *autem ei quod est* B, *idem enim erat ei quod est* G: A *autem ei quod est* E, *omni quidem non necessarium est inesse, alicui autem necessarium: eò quòd conuertatur uniuersale prædicatiuū in particulare. Manifestum ergo quoniam ad prædicta perspiciendum utrinq; in unaquaq; quæstione: per hæc enim omnes syllogismi. Oportet autem & sequentium, & quibus sequitur singulum, ad prima & uniuersalia maximè inspicere: ut* E *quidem magis ad* K F, *quam ad* F *solum:* A *autem ad* K C *magis, quam ad* C *solu. Si enim ei quod est* K F *inest* A, *& ei quod est* F *inest, & ipsi* E: *si uerò hoc nō sequitur* A, *possibile est id quod est* F *sequi. Similiter autē & in quibus idem sequitur, cōsiderandum: nam si primis, & ijs quæ sub ipsis sunt, sequitur: si autem non his, & ijs quæ sub ipsis sunt, possibile. Palàm autem quoniam per tres terminos, & duas propositiones consideratio, &*

per prædictas figuras syllogismi omnes: monstratur enim omni quidem E inesse A, quando eorũ quæ sunt C F, idem quiddam sumitur: hoc autẽ erit medium. extremitates autẽ A & E: fit enim prima figura. Alicui autẽ, *quando C & G sumitur idem: hoc autem postrema figura, medium enim fit G.* Nulli *uerò, quando D & F idem: sic autem & prima figura, & media prima quidem, quoniam nulli F inest A: siquidem conuertitur priuatiua: F autem omni E. Media autem quoniam D A quidem nulli: E autem omni inest. Alicui autem non inesse, quando D & G idem fuerit: hæc autem postrema figura: nam A quidem nulli G inerit, E uerò omni G: manifestum igitur est quoniã per prædictas figuras omnes syllogismi.* Et *quoniã non eligendũ quæcunque omnibus sequuntur, eò quòd nullus fiat syllogismus ex ipsis: nam construere quidem non omnino erat ex sequentibus: priuare autẽ nõ contingit per ea, quæ omnibus sequuntur: oportet enim huic quidem inesse, illi uerò non inesse.* Manifestũ *autem quoniam & aliæ considerationes quæ secundũ electiones, inutiles ad faciendum syllogismum.* Vt *si sequẽtia utrunq; eadem sint, aut quæ sequitur A, & quæ non contingit E inesse: aut rursum quæcunque non poßibile est utriq; inesse: non enim fit syllogismus per hæc.* Nam *si sequentia sint eadem, ut B & F, media fit figura, prædicatiuas habens utrasq; propositiones. Si autem ea quæ sequitur A, & quæ non contingit E, ut C, & H, prima erit figura, priuatiuã habens propositionem ad minorem extremitatẽ. Si autem quæcũq; non contingunt utriq;, ut D & H: priuatiuæ utræq; propositiones erunt, uel in prima figura, uel in media: sic autem nullo modo erit syllogismus.* Palàm *autem & quæ eadem, sumendum secundum considerationem, & non quæ diuersa, uel contraria:*

primùm

primùm quidem quoniam medij gratia, inspectio: medium autem non diuersum, sed idem oportet sumere. Deinde & in quibus accidit fieri syllogismum quòd sumantur contraria, aut non contingentia eidem inesse, in prædictos omnia reducuntur modos. Vt si B *&* F *sint contraria, aut non contingant eidem inesse: erit enim his sumptis syllogismus, quoniam nulli* E *inest* A, *sed non ex ipsis: sed ex prædicto modo: nam* B, A *quidem omni,* E *autem nulli inerit: quare necesse est* B, *idem esse alicui eorum, quæ sunt* H. *Rursum, si* B *&* G *non poßint eidem adesse, erit quoniam alicui* E *non inerit* A*: nam & sic media erit figura: nam* B A *quidem omni,* G *uerò nulli inerit. quare necesse est* G *idem esse alicui eorum quæ sunt* D*: nam non contingere* G *&* B *eidem inesse nihil differt, aut* G *alicui* D *idem esse. omnia enim sumpta sunt in* D *quæ non contingunt* A *inesse. Manifestum ergo quoniam ex istis quidem inspectionibus nullus fit syllogismus: & si* B *&* F *sint contraria, idem esse* B, *alicui* H, *& syllogismum semper fieri per hæc. Accidit ergo sic inspicientibus considerare uiam aliam necessariam, eò quòd quandoque latet identitas horum quæ sunt* B *&* H.

De Syllogismis Assertorijs, Ad impossibile, & reliquis, qui ex hypotheſi. CAP. XXX.

Eodem autem modo se habent & qui ad impoßibile deducunt syllogismi, ostensiuis: nam & ipsi fiunt per ea quæ sequuntur, & quibus sequitur utrunque. Et eadem consideratio in utrisq;: nam quod monstratur ostensiuè, & per impoßibile est syllogizare, & per eosdem terminos, & quod per impoßibile, & ostensiuè. Vt quoniam A nulli E inest: ponatur enim alicui inesse: ergo quoniam B omni

A, A

A, A autem alicui B, & B alicui E inerit: sed nulli inerat. Rursum quoniam alicui E inest A: si enim nulli E inest A, E autem omni G, nulli O inerit A, sed omni inerat. Similiter autem & in alijs propositis: semper enim erit in omnibus per impoßibile ostensio, ex sequentibus, & quibus sequitur utrunque. Et in unoquoque proposito: eadem consideratio, & ostensiuè uolenti syllogizare, & ad impoßibile ducere: nam ex eisdem terminis utræq; demonstrationes. Vt si ostensum est nulli E inesse A: quoniam accidit & B alicui E inesse, quod est impoßibile. Si sumptum sit E quidem nulli B, A autem omni B inesse. manifestum est enim quoniam nulli E inerit A. Rursum si ostensiuè syllogizatum sit, A inesse nulli E: suppositis inesse per impoßibile monstrabitur nulli inesse. similiter autem & in alijs. In omnibus enim necesse est ijs qui per impoßibile communem aliquem sumere terminum alium à subiectis, ad quem erit mendacij syllogismus: quare conuersa ea propositione, altera autem similiter se habente, Ostensiuus erit syllogismus per eosdem terminos. Differt autē Ostensiuus ab eo, qui Ad impoßibile: quoniam in ostensiuo secundum ueritatem ambæ propositiones ponuntur: in eo autem qui ad impoßibile, falsa una. hæc uerò erunt magis manifesta per sequentia, quando de impoßibili dicemus: nunc autem tantum nobis sit manifestum, quoniam ad hæc perspiciendum, & ostensiuè uolentibus syllogizare, & ad impoßibile deducere. In alijs autem syllogismis quicunque sunt ex hypothesi, ut quicunq; secūdum transsumptionem, aut secundum qualitatem in subiectis, nō in prioribus: sed in transsumptis erit consideratio, modus autem inspectionis idem: considerare autem oportet, & diuidere quot modis sunt ex hypothesi: monstratur ergo unumquodq;

Propositū dicitur præcipua cōclusio.

Syllogismus mēdacii, dicitur syllogismus ad impossibile, quod falsum concludit.

quodq; propositorum sic. Est autem & alio modo quædam syllogizare horum, ut uniuersalia per particularem inspectionem ex hypothesi. Si enim C *&* G *eadem sint, solùm* G *autem sumatur* E *inesse, omni* E *inerit* A : *& rursum si* G *&* D *eadem, solum autem de* G *prædicetur* E, *quoniam nulli* E, *inerit* A : *manifestum ergo quoniam sic inspiciendum.* Eodem autem modo *& in* Necessarijs, *& in* Contingentibus: *nam eadem consideratio, & per eosdem terminos erit, eodemq; ordine & contingentis, &* Inesse *syllogismus.* Sumendum autem *& in contingentibus & quæ non insunt, poßibilia autem inesse.* Ostensum *est enim quoniam & per hæc fit contingentis syllogismus, similiter autem se habebit & in alijs prædicationibus.*

Quod omnium scientiarum Syllogismi superioribus præceptis efficiantur. CAP. XXXI.

MAnifestum ergo ex prædictis, quoniam non solùm poßibile est per hanc uiam fieri omnes syllogismos, sed etiam quoniam per aliam impoßibile.* Omnis *enim syllogismus ostensiuus est, quoniam per aliquam prædictarũ figurarum fit: has autem non contingit per alia constitui, quàm per sequentia & quæ sequitur unumquodque. ex his enim propositiones, & medij sumptio : quare nec syllogismum poßibile est fieri per alia.* Ergo *methodus quidem de omnibus eadem est: & circa philosophiam, & circa artem & quamlibet disciplinam.* Oportet *enim quæ insunt, & quibus insunt circa unumquodq; colligere, & his quàm plurimis abundare, & hoc per tres terminos considerare: destruentem quidem sic, construentem uerò sic : & secundum ueritatem quidem, ex ijs quæ secundum ueritatem scripta sunt inesse: ad* Dialecticos *autem syllogismos, ex propo*

Principia syllogismorum, termini, propositiones, figuræ.

propositionibus quæ sunt secundum opinionem. Principia autem syllogismorum uniuersaliter quidem dicta sunt: & quomodo se habeant, & quomodo oportet inquirere ea: quatenus non aspiciamus ad omnia quæ dicuntur, neque eadem construentes & destruentes, neque construentes de omni, aut de aliquo, destruentes ab omnibus, aut ab aliquibus, sed ad pauciora, & determinata. Secundum singulum autem eorum quæ sunt eligere: ut de bono, aut disciplina. Propria autem in unaquaque sunt plurima, quare principia quidem quæ sunt circa unumquodque, experimento est crescere: dico autem ut astrologicam quidem experientiam, astrologicæ disciplinæ: sumptis enim sufficienter apparentibus, sic inuentæ sunt astrologicæ demonstrationes. Similiter autem & circa quamlibet aliam se habet, & artem, & disciplinam. Quare si sumantur quæ insunt circa unumquodque, nostrum erit iam demonstrationes promptè declarare: si enim nihil secundum historiàm omittatur eorum quæ subtiliter, & uerè insunt rebus, habebimus de omni (cuius quidem non est demonstratio) hanc inuenire, & demonstrare: cuius autem non nata est demonstratio, hoc facere manifestum. Vniuersaliter ergo quo oportet modo propositiones eligere, penè dictum est: per diligentiam autem pertransiuimus in eo negotio, quod circa Dialecticam est.

De Diuisione, & eius Syllogismo. CAP. XXXII.

QVoniam autem Diuisio per genera, parua quædam particula est dictæ methodi, facile uidere: est enim Diuisio uelut infirmus syllogismus: nam quod oporteat quidem ostendere petitur, syllogizatur uerò semper aliquid superiorum. Primùm autem idem hoc latuit

omnes utentes ea, & suadere conati sunt, quoniam esset poßibile de substantia demonstrationem fieri, & de eo quod est quid: quare neque quoniam contingebat syllogizare eos qui diuidunt, intellexerunt: neque quoniam contingebat sic: quemadmodum diximus. Ergo *in demonstrationibus quidem: cùm oporteat quid syllogizare: oportet medium per quod fit syllogismus minus semper esse, & non uniuersaliter de prima extremitate.* Diuisio *autem contrarium uult: nam uniuersalius sumit medium.* Sit *enim animal quidem in quo* A, *mortale autem in quo* B, *& immortale in quo* C, *homo uerò cuius terminum oportet sumere in quo* D, *omne ergo animal accipit aut mortale, aut immortale: hoc autem est quicquid erat* A, *omne esse aut* B *aut* C. Rursus *hominem semper, qui diuidit, ponit animal esse, quare de* D *sumit* A *esse: ergo syllogismus quidem est quoniã* D, *aut* B, *aut* C *omne erit: quare hominem aut mortalem, aut immortalem oportet sumere: nam mortale quidem, aut immortale esse, necessarium est animal: mortale autem non necessariũ est: sed petitur.* Hoc *autem erat quod oportebat syllogizare.* Et *rursus qui ponit* A *quidem animal mortale, in quo autem* B *pedes habens, in quo autem* C, *non habens pedes, hominem uerò* D: *similiter sumit* A *quidem, aut in* B *aut in* C *esse. omne enim animal mortale, aut pedes habens, aut pedes non habens est: de* D *autem* A: *nam hominem animal mortale sumpsit esse: quare habens pedes, uel non habens pedes esse animal, necesse est hominem: pedes autem habens non necesse est, sed sumit, hoc autem erat quod oportebat rursum ostendere.* Et *ad hunc modum semper diuidentibus, uniuersale quidem accidit eis medium sumere, de quo oporteat ostendere, & differentias, & extre-*

mita

mitates. In fine autem quoniã hoc est homo, aut quicquid erat quod quæritur, nihil dicunt manifestum, quare necessarium est esse: etenim aliam uiam faciunt omnem: non quidem contingentes idoneitates, opinantes esse. Manifestum est autem quoniam neque destruere hac uia, est, neque de accidente aliquid, aut de proprio syllogizare, neque de genere, neque de quibus ignoretur utrum hoc modo, aut illo sic habet: ut putas'ne diameter est symeter, uel asymeter? si enim sumat, quoniam omnis longitudo est symmetros, uel asymmetros, diameter autem longitudo, syllogizatum est quoniam symmeter, uel asymmeter est diameter. Si autem sumetur incõmensurabile, quod oportebat syllogizare sumetur, non ergo est ostendere: nam uia quidem hæc: per hanc autem nõ est ostendere symmetrum, uel asymmetrũ: in quo A, *longitudo:* B *autẽ symmeter, aut asymmeter: diameter* C. *Manifestum est igitur quoniam neque ad omnem considerationem congruit inquisitionis modus, neque in quibus maximè uidetur conuenire, in his est utilis.* Ex *quibus ergo demonstrationes fiunt, & quomodo, & ad quæ, perspiciendum secundum unumquodq; propositum, manifestum ex dictis.*

De Resolutione Syllogismorum in propositiones. CAP. XXXIII.

Quomodo autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, dicendum erit post hæc: restat enim consideratio hæc. Si enim & generationem syllogismorum inspiciamus, & inueniendi habeamus potestatem: amplius autem factos reducamus in prædictas figuras, finem habebit quod ex principio propositum est: accidet etiam simul quæ prædicta sunt cõfirmari, & manifestiora esse, quoniam sic se habent, per ea quæ nunc dicenda sunt.

sunt. Oportet enim omne quod uerum est, ipsum sibi ipsi manifestum * *esse omnino.* Primùm ergo oportet tentare *duas propositiones accipere syllogismi.* Facilius enim in *maiora diuidere, quàm in minora: maiora autem composi tiora sunt, quàm ea ex quibus componuntur.* Déinde cõsi*derare, utra in toto, & utra in parte.* Et si nõ *ambæ sumptæ sint, eum qui ponit alteram.* Aliquoties enim *uniuersalem protendentes, eam quæ in hac est non sumunt, neque scribentes, neque interrogantes: aut has quidem protendunt. per quas autem hæ concluduntur, omittunt: alia uerò uané interrogant.* Considerandum autem si quid super*fluum sumptum sit, & si quid necessarium omißum: & hoc quidem ponendum, illud uerò auferendum, donec ueniat quis ad duas propositiones: sine his enim non est reducere sic interrogatas orationes.* In aliquibus ergo *facile est uidere quod minus est: aliqui uerò latent, & uidentur quidem syllogizare, eò quòd necessarium quid accidit ex ijs quæ posita sunt.* Vt si *sumatur, non substantia interempta, substantiam non interimi, ex quibus autem est, interemptis, & quod ex eis est corrumpi.* His enim *positis, necessarium est substantiæ partem esse substantiam: non tamen syllogizatum est per ea quæ sumpta, sed desunt propositiones.* Rursum *si cùm est homo, necesse est esse animal: & cùm est animal substantiam: & cùm est homo, necesse est esse substantam: sed nondum syllogizatum est: non enim se habent propositiones ut diximus.* Fallimur au*tem in talibus, eò quòd necessarium quiddam accidat ex his quæ posita sunt, quoniam & syllogismus, necessarium est: in plus autem est neceßarium, quàm syllogismus: nam omnis syllogismus, necessarium: neceßarium autem non omne syllogismus.* Quare non *(si quid accidat positis qui-*

*In Gręco est ὁμολογούμενον, quod confessum, sine consentiens significat.

busdam) statim tentandum est reducere, sed primùm sumendum est duas propositiones.

De Resolutione in terminos. CAP. XXXIIII.

DEinde sic diuidendum in terminos. Medium autem ponendum terminorum, qui in utrisq; propositionibus dicitur: necesse est enim medium in utrisq; esse in omnibus figuris. Si ergo subijciatur, & prædicetur medium: aut ipsum quidem prædicetur, aliud uerò de illo abnegetur, prima erit figura. Si autem & prædicetur, & negetur ab aliquo, media erit figura: si uerò alia de illo prædicentur, aut hoc quidem prædicetur. illud uerò ab illo negetur, postrema: sic enim se habuit in postrema figura medium. Similiter autem etsi non uniuersales sint propositiones, nam est eadem determinatio medij. Manifestum igitur quoniam in qua oratione non dicitur idem frequēter, non fit syllogismus: non enim sumptum est medium. Quoniam autem habemus quod propositorum in unaquaq; figura clauditur, & in qua uniuersale, & in qua particulare, manifestum est, quoniam non ad omnes figuras perspiciendum, sed in unoquoq; proposito ad propriam. Quæcunq; uerò in pluribus concluduntur, medij positione cognoscimus figuram.

De Necessario, & Thesi terminorum. CAP. XXXV.

FRequenter ergo falli accidit circa syllogismos propter Necessarium, quemadmodum dictum est prius; aliquoties autem propter similitudinem positionis terminorum: quod non oportet latere nos. Vt si A, de B dicitur, & B de C: uidebitur enim sic se habentibus terminis esse syllogismus: non fit autem neq; necessarium quicquā, neque

syllog

syllogismus. Sit enim in quo A, *semper esse, in quo autem* B, *intelligibilis* Aristomenes*: in quo autem* C, Aristomenes*: uerum est autem* A *inesse* B, *semper enim est intelligibilis* Aristomenes*. sed & B de C: nam* Aristomenes *est intelligibilis* Aristomenes*:* A *autem non inest* C, *corruptibilis est enim* Aristomenes*: non igitur fiebat syllogismus sic se habentibus terminis, sed oportebat uniuersaliter* A B *sumi propositionem: hoc uerò falsum quod putabat, omnem intelligibilem* Aristomenem *semper esse: cùm* Aristomenes *sit corruptibilis.* Rursum *sit in quo quidē* C Micalus, *in quo autem* B, *musicus* Micalus*: in quo autem* A, *corrumpi cras.* Verum *est ergo* B, *de* C *prædicari: nam* Micalus, *est musicus* Micalus*: sed &* A *de* B*: corrumpetur enim cras musicus* Micalus*:* A *autem de* C *falsum: hoc autem idem est priori: non enim uerum est uniuersaliter,* Micalus *musicus, quoniam corrumpetur cras.* Hoc *autem nō sumpto non erat syllogismus.* Hæc *ergo fallacia fit in eo quod penè: ut enim nihil differens dicere, hoc huic inesse, aut hoc huic omni inesse: concedimus.*

Aristomenes & Micalus, auditores fuere Platonis.

De Ecthesi terminorum. CAP. XXXVI.

FRequenter *autem mentiri euenit, eò quòd nō bene exponuntur secundùm propositionem termini, ut si* A *quidem sit sanitas,* B *autem ægritudo,* C *uerò homo: uerum est enim dicere quoniam* A *nulli* B *contingit inesse, nulli enim ægritudini sanitas inest: & rursum quoniam* B, *inest omni* C, *omnis enim homo susceptibilis est ægritudinis: uidebitur ergo accidere nulli homini contingere sanitatem inesse.* Huius *autem causa est, quòd non bene exponuntur termini secundum locutionem, quoniam transsumptis ijs quæ sunt secundum habitudines, non erit syllogismus.* Vt *si*

Promiscuè utitur Aristo. thesi, & ecthesi, pro eodem.

pro sanitate quidem ponatur sanum, pro ægritudine autẽ ægrum: non enim uerum est dicere quoniam non contingit ægrotanti inesse sanum esse: hoc autem non sumpto, non fit syllogismus, nisi contingentis. Hoc autem non impoßibile, cõtingit enim nulli homini inesse sanitatem. Rursum in media figura similiter erit falsum. Nam sanitatem ægritudini quidem nulli, homini uerò omni contingit inesse: quare nulli homini ægritudo. In tertia autem figura secundum cõtingere accidit falsum: etenim sanitatem, & ægritudinem, & disciplinam, & ignorantiam, & omnino contraria, omni eidem cõtingit inesse: sibi uerò inuicem impoßibile. hoc autem confessum in prædictis. Cùm enim eidem plura contingerent inesse, cõtingebant & sibi inuicem. Manifestum igitur quoniã in omnibus his fallacia fit, propter terminorum expositionẽ: transsumptis enim his, quæ sunt secundùm habitudines, nihil fit falsum. Palàm ergo quoniã secundùm huiusmodi propositiones semper quod est secũdùm habitum, pro habitu sumendum, & ponendum terminum.

De Ecthesi terminorũ cõpositorũ, & obliquorũ syllogismi. CAP. XXXVII.

NOn oportet autem terminos semper quærere nomine exponi: sæpe enim erunt orationes, quibus non ponuntur nomina: quare & difficile erit reducere huiusmodi syllogismos. Aliquoties autem & falli accidet propter huiusmodi inquisitionem: ut quoniam immediatorum erit syllogismus: sit enim A duo recti, B autem triangulus, C uerò æquicrurus: ergo ei quod est C, inest A propter B: ei uerò quod est B, non iterum propter aliud: per se enim triangulus habet duos rectos, quare non erit medium eius quod est A B, cùm sit demonstratiuum. Manifestum enim quoniam medium non sic semper est sumendum, ut hoc aliquid

Syllogismos immediatorũ appellat, quãdo extremorum, quæ sunt subiectum, & prædicatũ cõ-

quid:sed aliquando ut orationem, quod accidit & in prædicto. Inesse autem primum medio, & hoc postremo non oportet sumere, ut prædicentur semper ad se inuicem similiter, & primum de medio, & hoc de postremo: & in non inesse similiter, sed quoties dicitur esse & uerum dicere, hoc toties arbitrari oportet significare & inesse. Vt quoniam contrariorum una est disciplina: sit enim A unam esse disciplinam, B autem contraria sibi inuicem: A ergo inest B: non quoniam contraria unã esse eorum disciplinam, sed quoniam uerum est dicere de ipsis, unam esse eorũ disciplinam. Accidit autem quandoq; primum de medio dici, medium autem de tertio non dici: ut si sophia est disciplina, boni autem est sophia: conclusio, quoniam boni est disciplina: & non bonum quidem est disciplina, sophia autem est disciplina. Quandoq; autem medium quidem de tertio dicitur, primum autẽ de medio non dicitur: ut si qualis omnis est disciplina, aut cõtrarij. Bonum autẽ est, & cõtrarium, & quale: conclusio quidem, quoniam boni est disciplina. Non est autem bonum disciplina, neq; quale, neq; contrarium, sed omnium, disciplina. Non est autẽ bonum disciplina, neq; conclusio secundùm rectum, neq; quale, neque contrarium: sed bonũ hæc. Est autẽ quãdoq; neq; primũ de medio, neq; hoc de tertio: primo de tertio quandoq; quidẽ dicto, quandoq; autem non dicto. Vt si cuius est disciplina, huius est genus, boni autem est disciplina: conclusio, quoniam boni est genus. Prædicatur autem nullum de nullo: si autem cuius est disciplina, genus est hoc, boni autem est disciplina: cõclusio, quoniam bonum est genus: ergo de extremo quidem prædicatur primum, de se autem inuicem non dicuntur. Eodem autem modo & Non inesse sumendum: non enim semper significat Non inesse hoc huic, Non esse hoc,

clusionis, nullum nomen, nullumq; inuenitur interiacens, interceptumq; simplex.

hoc:sed aliquādo Non esse hoc huius,aut hoc huic:ut quoniam non est motionis motus, aut generationis generatio, uoluptatis autem est,non ergo uoluptas generatio. Aut rursus,quoniam risus est signum, signi autem non est signum, quare non est signum risus. Similiter autem & in alijs,in quibus interimitur propositum:eò quòd dicitur aliquo modo ad id genus. Rursum,quoniam occasio non est tēpus opportunum, Deo enim occasio quidem est,tempus autem opportunum nō est,eò quòd nihil sit Deo conferens. Terminos enim ponendum est occasionem, & tempus opportunum,& Deum:propositio autem sumenda secundùm nominis casum:simpliciter enim hoc dicimus de omnibus, quoniam terminos quidem semper ponendum secundùm declinationes nominum,ut homo,aut bonum,aut contraria,aut hominis,aut boni,aut cōtrariorum:propositiones autem sumendum secundùm cuiusq; casus. aut enim quoniā huic ut æquale,aut quoniam huius ut duplum,aut quoniam hoc ut feriens,uel uidens,aut quoniam hic ut homo,animal:aut si quolibet modo aliter cadit nomen secundùm propositionē, inesse autem hoc huic, & uerum esse hoc de hoc, toties sumendum,quoties prædicamenta diuisa sunt,& hæc aut aliquo modo,aut simpliciter,amplius aut simplicia, aut complexa.Similiter autem & non inesse. Considerandum hæc autem,& determinandum optimum.

De Anadiplosi,& Thesi syllogismorum,hoc est,de Geminatione,& Positione. CAP. XXXVIII.

REduplicatum autem in propositionibus ad primam extremitatem ponendum, non ad medium: dico autem ut si fiat syllogismus, quoniam iustitiæ est disciplina quoniam bonum:quoniam bonum, ad primā extremitatem ponendum

ponendum. Sit enim A *disciplina quoniam bonum, in quo autem* B *bonum, in quo autem* C *iustitia: ergo uerum est* A *de* B *prædicari. Nam boni est disciplina quoniam bonum. Sed &* B *de* C: *nam iustitia quiddam bonũ est: sic ergo fit resolutio. Si autem ad* B *ponatur quoniã bonum, non erit: nam* A *quidem de* B *uerum erit,* B *autem de* C *non erit uerum: nam bonum quoniam bonum, prædicari de iustitia falsum est, & non intelligibile. Similiter autem & si salubre ostendatur, quoniam disciplinatum est in eo quod bonum: aut hircocervus, opinabilis in eo quod existens: aut homo corruptibilis in eo quod sensibile: in omnibus enim prædicatis ad extremum reduplicationem ponẽdum. Non est autem eadem positio terminorum, quando simpliciter quidem syllogizatum fuerit: & quando hoc aliquid, aut quo, aut quomodo. Dico autẽ ut quando bonum disciplina tum ostensum erit: & quando disciplinatum, quoniam bonum. Sed si simpliciter quidem disciplinatum ostensum est, medium ponendũ ens: si autẽ quoniam bonum, quid ens. Sit enim* A *disciplina. quoniam quid ens, in quo autem* B, *ens quid: in quo autẽ* C, *bonũ: uerũ est ergo* A *de* B *prædicari: erat enim disciplina alicuius entis, quoniã quid ens: sed &* B *de* C, *nam in quo* C, *ens quid, quare &* A *de* C: *erit ergo disciplina boni, quoniã bonum: erat enim quid ens, propriè substantiæ signum. Si autem ens medium positum sit, & ad extremum ens simpliciter, & non quid ens dictum sit, non erit syllogismus: quoniã est disciplina boni, quoniam bonũ, sed quoniam ens, ut si sit in quo* A *disciplina quoniam ens, in quo* B, *ens, in quo* C, *bonum. Manifestum igitur quoniã in particularibus syllogismi, sic sumendum terminos.*

Pro debita resolutione præcepta. CAP. XXXIX.

OPortet autem accipere quæ idem poßunt nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen, & orationem, & semper pro oratione nomen suscipere: facilior est enim terminorum expositio: ut si nil differt dicere suspicabile, opinabilis non esse genus, aut non esse idem quiddam suspicabile, quod opinabile: nam si idem est quod significatur, pro oratione dicta, suspicabile, & opinabile terminos ponendũ. Quoniam uerò nõ est idem uoluptatem esse bonum, & esse uoluptatem quod bonum, non similiter ponendũ terminos: sed si est syllogismus quoniam uoluptas quod bonum, terminum ponendum quod bonum: si autem quoniam bonum, bonum: similiter autem & in alijs. Nõ est autem idem neq; esse, neq; dicere, *quoniam cui B inest, huic quoq; omni A inest: & dicere, cui omni B inest, & A inest omni: nihil enim prohibet B inesse C, non autem omni. Vt sit B pulchrum quid, C autem album: si igitur alicui albo inest pulchrum quid, uerum est dicere quoniam albo inest pulchrum, sed non omni fortasse. Si ergo A inest B, non omni autem de quo B (neque si omni C inest B, neque si solùm alicui) non necesse est ei quod est C, inesse A. non quia non omni, sed nec inesse ei quod est C. Si autem de quocunq; B dicatur uerè, huic omni inest A, accidet ut de quo omni B dicitur, de eo omni & A dici. Si autem A dicitur de omni de quo B dicatur, nihil prohibet ei quod est C, inesse B, non omni autem A, aut non inesse omnino. In tribus igitur terminis manifestum est quoniam de quo B quidem omni, & A dicitur: hoc est de quibuscunq; B dicitur, de omnibus dicitur & A: & si B quidem de omni, & A similiter: si autem non de omni, non necesse est A inesse omni. Non oportet autem arbitrari propter expositionẽ accidere aliquod inconuen

*id est, neq; re ipsa, & secundum ueritatẽ, neq; oratione.

conueniens: nõ enim laboramus in eo quod aliquid sit hoc, sed quemadmodum Geometer pedalem, & rectam hanc esse, & sine latitudine dicit, quæ nõ est: sed non sic utitur, ut eis syllogizans. Omnino enim quod non est ut totum ad partem, & aliud ad hoc ut pars ad totum, ex nullo talium ostendit demonstrator, neq; enim fit syllogismus ex expositione autem sic utimur, ut & sentiat qui discit dicentes, non enim sic ut sine his nõ possibile sit demõstrare, quemadmodum ex quibus est syllogismus. Non lateat autem *nos, quoniam in eodem syllogismo, non omnes conclusiones per unam eandem figuram sunt, sed hæc quidem per hanc, illa uerò per aliam.* Palàm ergo *quoniam & resolutiones sic faciendum.* Quoniam *autem non omne propositum in omni figura, sed in unaquaque disposita sunt, manifestum est ex conclusione in qua figura sit, quærendum.* Et *ad definitiones orationum quæcunque ad unum quiddam sunt argumentatæ in eorum quæ insunt termino, ad quod argumentatum est ponendum terminum, & non totam orationẽ: minus enim cõtingit perturbari propter longitudinem: ut si quis aquam ostendit, quoniam est humidus potus, potum & aquam terminos ponendum.*

De Resolutione syllogismorum ad impossibile, & ex hypothesi. CAP. XL.

A*Mplius autem ex hypothesi syllogismos non est tentandum reducere: nam non est ex ijs quæ posita sunt reducere: non enim per syllogismum ostensi sunt, sed ad placitũ concessi sunt omnes.* Vt *si quis ponat, si una quædam potestas* * *non sit contrariorum, neque disciplinam esse unam.* Deinde *disputet quoniam non est una potestas contrariorum: ut sanatiui, & ægrotatiui: simul enim idem erit sanatiuum, & ægrotatiuum.* Quoniam *autem non est*

* Id est naturalis, insitaq; potentia.

omnium contrariorum una potestas, ostensum est: sed quoniam disciplina non una, non est ostensum, quamuis confiteri sit necesse: at non ex syllogismo, uerùm ex hypothesi: hoc igitur non est reducere, quoniam non una potestas est: hic enim fortasse erat syllogismus, illud autē hypothesis. Similiter *autem in his, qui per impoßibile concluduntur. nam neq; hos est resoluere, sed ad impoßibile quidem reductionem, est: syllogismo enim mōstratur: alterum autem non est, nam ex hypothesi concluditur.* Differunt *autem à prædictis: quoniam in illis quidem oportet prius confiteri, si debet cōcedere: ut si ostendatur una potestas contrariorum, & disciplinam esse eandem: hic autem & non prius confeßi concedunt, eò quòd manifestum sit falsum: ut posita diametro symmetro, eò quòd imparia esse æqualia paribus.* Plures *autem & diuersi terminantur ex cōditione: quos prospicere oportet, & notare aptè.* Quæ *ergo horum differentiæ, & quoties fiunt, qui sunt ex hypothesi, postea dicemus: nunc autem tantùm sit nobis manifestum, quoniam non est resoluere in figuras huiusmodi syllogismos: & ob quam causam, diximus.*

De reciproca reductione syllogismorū unius figuræ in aliam. CAP. XLI.

Q*Væcunq; autem in pluribus figuris mōstrātur proposita, si in altera syllogizetur, est reducere syllogismum in alteram: ut eum qui in prima est priuatiuum, in secūdam figuram: & eum qui in media est, in primam.* Non omnes *autem, sed quosdam: erit autem in sequentibus manifestum. Si enim* A *nulli* B, B *autem omni* C, A *nulli* C*: sic ergo prima figura: si autem cōuertatur priuatiua, media erit.* Nam B, A *quidem nulli,* C *autem omni inerit.* Similite r *autē & si non uniuersalis, sed particularis sit syllogis*

logiſmus:ut ſi A *quidem nulli* B, B *autem alicui* C: *conuerſa enim priuatiua, media erit figura.* Eorum *autem ſyllogiſmorum, qui ſunt in ſecūda figura, uniuerſales quidem reducentur in primam figuram, particularium autem alter ſolùm.* Inſit *enim* A, B *quidem nulli,* C *uerò omni, conuerſa priuatiua, prima erit figura: nam* B *quidem nulli* A, A *autem omni* C *inerit. Si autem prædicatiuum quidem ſit ad* B, *priuatiuum autem ad* C, *primus terminus ponendus eſt* C: *hoc enim nulli* A, A *autem omni* B, *quare nulli* B *inerit* C, *ergo & * B *nulli* C: *conuertitur enim priuatiua. Si autem particularis ſit ſyllogiſmus, quando priuatiuum quidem erit ad maiorem extremitatem, reſoluetur in primam figuram: ut ſi* A *nulli* B, B *autem alicui* C, *conuerſa enim priuatiua, prima erit figura: nam* B *quidem nulli* A, A *autem alicui* C. Quando *uerò prædicatiuum, non reſoluetur: ut ſi* A *quidem omni* B, C *uerò non omni: non enim ſuſcipit conuerſionem* A B: *neque cùm ſit, erit ſyllogiſmus.*

Rurſus *qui in tertia quidem ſunt figura, non reſoluuntur omnes in primam: qui autem ſunt in prima, omnes in tertiam. Inſit enim* A *quidem omni* B, B *autem alicui* C, *ergo quia conuertitur particularis prædicatiua, inerit &* C *alicui* B: A *uerò omni* B *inerat, quare fit tertia figura.* Et *ſi priuatiuus ſit ſyllogiſmus, ſimiliter: conuertitur enim particularis affirmatiua: quare* A *quidem nulli* B: C *autem alicui inerit.* Eorum *autem ſyllogiſmorum, qui ſunt in poſtrema figura, unus tantum non reſoluitur in primam, quando non uniuerſalis ponitur priuatiua: alij autem omnes reſoluuntur.* Prædicentur *enim de omni* C, & A & B: *ergo conuertetur* C *ad utrunque particulariter: inerit ergo* A *alicui* B: *quare erit prima figura.* Siquidem A *omni* C, C *uerò alicui* B: & *ſi* A *quidem omni* C, B *autem*

autem alicui C,*eadem ratio: conuertitur enim ad* B C *. Si autem* B *quidem omni* C, A *autem alicui* C, *primus ponendus* B,*nam* B *omni* C,C *autem alicui* A, *quare* B *alicui* A: *quoniam autem conuertitur particularis, &* A *alicui* B *inerit.* Et *si priuatiuus sit syllogismus uniuersalibus terminis: similiter sumendum.* Insit *enim* B *omni* C, A *autem nulli* C,*ergo alicui* B *inerit* C, A *autem, nulli* C: *quare erit medium* C. *Similiter autem & si priuatiua quidem sit uniuersalis, prædicatiua autem particularis: nam* A *quidem nulli* C,C *autem alicui* B *inerit.* Si *autem particularis sumatur priuatiua, non erit resolutio: ut si* B *quidem omni* C, A *autem alicui* C *non inest: conuersa enim* B C *utræque propositiones erunt particulares. Manifestum autem quoniam ad resoluendum ad se inuicem figuras, quæ ad minorem extremitatem est propositio, conuertenda in utrisque figuris: hac conuersa, transitio fit.* Eorum *autem, qui in media sunt figura, alter quidem resoluitur, alter uerò non resoluitur in tertiam: nam cùm sit uniuersalis priuatiua, resoluitur.* Si *enim* A *nulli quidem* B, *alicui autem* C,*utraque similiter conuertitur ad* A: *quare* B *quidem nulli* A,C *uerò alicui, medium ergo* A. *Quando autem* A *omni* B,C *autem alicui non insit, non fit resolutio: neutra enim propositionum ex conuersione uniuersalis.*

Qui autem ex tertia sunt figura, resoluentur in mediam, quando fuerit uniuersalis priuatiua: ut si A *nulli* C, B *autem alicui, aut omni* C: *nam* C A *quidem nulli,* B *autem alicui inerit.* Si *autem particularis sit priuatiua, non resoluetur: non enim suscipit conuersionem particularis negatiua.* Mani*festum ergo quoniam ijdem syllogismi non resoluuntur in his figuris, qui nec in primam resoluebantur.* Et *quoniam in primam figuram reductis syllogismis,*

mis, isti soli syllogismi per impoßibile clauduntur. Quomodo ergo oportet syllogismos reducere, & quoniam resoluuntur figuræ in se inuicem, manifestum ex dictis.

De Syllogismis infinitis, & regulis consequentiarum. CAP. XLII.

*Differt autem in construendo, uel destruendo opinari, aut idem, aut diuersum significare, non esse hoc, & esse non hoc: ut non esse album, ei quod est esse non album, non enim idem significant: nec est negatio eius, quæ est esse album, eà quæ est, esse non album, sed non esse album. Ratio autem huius hæc est: similiter enim se habet poßibile est ambulare, ad poßibile est non ambulare, ei quæ est, esse album, ad esse non album: & scit bonum, ad scit non bonum: nam scit bonum, uel sciens bonum, nihil differt: neque potest ambulare, uel est potens ambulare: quare & opposita, non potest ambulare, & non est potens ambulare. Si igitur non est potens ambulare idem significat, & est potens non ambulare, ipsa simul inerunt eidem: nam idem potest ambulare, & non ambulare: & idem sciens bonum, & non bonum est. Affirmatio autem, & negatio non sunt oppositæ simul in eodem. Quemadmodum ergo non idem est, non scire bonum, & scire non bonum, nec esse non bonum, & non esse bonum idem: nam proportionalium, si alterum sit, & alterum: nec esse non æquale, & non esse æquale idem: huic enim quod est non æquale, subiacet aliquid, & hoc est inæquale, illi uerò nihil: eò quòd æquale quidem, uel inæquale non omne est, æquale autem, uel non æquale omne. Amplius, est non album lignum * & non est album lignum, * non simul sunt: si enim est lignum non album, erit lignum: quod autem non est album lignum, non necesse est esse lignum. Quare mani-*

*Solũ non album infinitũ est.

* Propositiones illæ dicuntur simul esse, quarum una nõ potest esse uera sine altera.

manifestum est, quoniam non est eius quod est bonum, est non bonum, negatio: si ergo de omni uno uel affirmatio, uel negatio uera: si non est negatio, palàm quoniam affirmatio aliquo modo erit: affirmationis autem omnis, negatio est, & huius ergo, ea quæ est, non est non bonum. Habent autem ordinem hunc ad inuicem: *sit esse quidem bonum in quo* A, *non esse autem bonum in quo* B, *esse autem non bonum in quo* C *sub* B, *non esse autem non bonum in quo* D *sub* A, *omni ergo inerit aut* A, *aut* B: & *nulli eidem, & omni aut* C, *aut* D, & *nulli eidem*: & *cui* C *inest, necesse est* B *omni inesse.* Si *enim uerum est dicere, quoniam est non album, & quoniam non est album, uerum: impoßibile est enim simul esse album, & esse non album: aut esse lignum album, & esse lignum non album: quare si non affirmatio, & negatio inerit.* Ei *autem quod est* B, *non semper* C: *quod enim omnino non est lignum, neque lignum erit album, nec non album.* Econuerso *autem cui inest* A, & D *omni inest: aut enim* C, *aut* D: *quoniam autem non poßunt simul esse non album, & esse album,* D *inerit: nam de eo quod est album, uerum dicere, quoniam non est non album.* De D *autem non omnino* A *erit: nam de eo quod omnino non est lignum, non uerum est dicere* A, *quoniam est lignum album: quare* D *uerum est, &* A *non uerum, quoniam est lignum album.* Palàm *autem quoniam &* A & C *nulli eidem insunt: sed* B & D *contingit eidem alicui inesse.* Similiter *autem se habent & priuationes ad prædicationes eadem positione: sit enim æquale, in quo* A, *non æquale, in quo* B: *inæquale, in quo* C: *non inæquale, in quo* D. In *pluribus autem quorum his quidem inest, illis uerò non inest idem, negatio quidem similiter uera fit, ut quoniam non sunt alba omnia,*

omnia, aut quoniam non est album unumquodq; : at quoniam est non album unumquodque, aut quoniam omnia sunt non alba, falsum est. Similiter autem & eius quæ est omne animal album, non hæc (est non album omne animal) negatio, ambæ enim falsæ : sed est, non omne animal album. Quoniam autem palàm, quod aliud significat est non album, & non est album, & illa quidem affirmatio, hæc uerò negatio : manifestum quoniam non est idem modus monstrandi utrunq;, ut quoniam quicquid est animal: non est album, aut contingit non esse album, & quoniam uerum dicere non album : hoc enim est esse non album. Sed uerum quidem dicere, est album, siue non album, idem modus. Constructiuè enim ambæ per primam ostenduntur figuram: nam uerum ei quod est, similiter ordinatur: eius enim quæ est, uerum dicere album : non hæc, uerum dicere non album, negatio: sed hæc, non est uerum dicere album. Si enim uerum est dicere quicquid est homo musicum esse, aut non musicum esse : quicquid est animal sumendum, musicum esse, aut non musicum esse, & ostensum est. Non esse autem musicum quicquid est homo : destructiuè monstratur secundùm dictos tres modos. Simpliciter autem quando sic se habent A *&* B ; *ut simul quidem eidem non contingant, omni autem de necessitate alterum: & rursum* C *&* D *similiter. Sequitur autem id quod est* C A : *& non conuertitur, & id quod est* B *sequetur* D, *& non conuertitur: &* A *quidem, &* D, *cõtingunt eidem,* B *autem &* C, *non contingunt. Primùm ergo quoniam id quod est* B, *sequitur* D: *hinc manifestum, quoniam eorum quæ sunt* C D *alterum ex necessitate omni inest: cui autem* B, *non contingit* C, *eò quòd simul infert* A : A *autem &* B *non contingunt eidem : manifestum quoniam* D *seque*

D sequetur B. Rursum quoniam ei quod est A non conuertitur C, omni autem uel C, uel D, contingit A, & D eidem inesse. B autem, & C non contingit: eò quòd consequitur A id quod est C: accidit enim quiddam impoßibile. Manifestum est ergo quoniam nec B ei quod est D conuertitur, eò quòd contingit simul A D inesse. Accidit autem aliquoties in huiusmodi terminorum ordine falli: eò quòd opposita non sumantur rectè, quorum necesse est omni alterum inesse. Vt si A & B non contingunt simul eidem, neceße est autem inesse cui non alterum, alterum: & rursus C & D similiter, cui autem C omni, sequitur A, accidet enim cui D, B ineße ex neceßitate, quod falsum est: si sumatur enim negatio eorum quæ sunt A B, ea quæ est in quibus F. & rursus eorum quæ sunt C D, ea quæ est in quibus G. necesse est igitur omni inesse uel A, uel F. aut enim affirmationem, aut negationem, & rursum, aut C, aut G. affirmatio enim & negatio. & cui C, omni A subiacet: quare cui F, omni hoc quod est. Rursum quoniam eorum quæ sunt F B, omni alterum: & eorum quæ sunt G D, similiter. Sequitur autem G, id quod est F, & id quod est D, sequitur B: hoc enim scimus. Si ergo A id quod est C: & id quod est D sequetur B. hoc autem falsum. econtrario enim erat in his (quæ sic se habent) consequentia. Non enim fortaße necessarium omni inesse, aut A, aut F, nec F aut B: non enim est negatio eius quod est A, hoc quod est F: nam boni non bonum negatio: non autem est idem hoc quod est non bonum, ei quod est neque bonum, neque non bonum: similiter autem & in C D, nam negationes quæ sumptæ sunt, duæ sunt.

FINIS.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS LIBER SECVNDVS.

Qui Syllogiſmi plura concludant.

CAPVT I.

IN QVOT *ergo figuris, & per quales, & quot propoſitiones, & quando, & quomodo fit ſyllogiſmus, amplius autem ad quæ perſpiciendum conſtruenti, & deſtruenti, & quomodo oportcat quærere de propoſito ſecundùm unanquanq; artem, amplius autem per quam uiam ſumemus, quæ in ſingulis ſunt principia, iam pertranſiuimus. Quoniam autem alij quidem ſyllogiſmorum ſunt Vniuerſales, alij uerò Particulares: Vniuerſales quidem omnes ſemper plura ſyllogizant. Particularium autem prædicatiui quidem plura, negatiui uerò concluſionem ſolam. Nam aliæ quidem propoſitiones conuertuntur: priuatiua uerò non conuertitur. Concluſio uerò aliquid de aliquo eſt: quare alij quidem ſyllogiſmi plura ſyllogizant. Vt ſi* A *oſtenſum ſit omni aut alicui* B *ineſſe, &* B *alicui* A *neceſſarium eſt ineſſe: & ſi nulli* B *ineſſe* A, *&* B *nulli* A: *hoc autem aliud eſt à priore. Si autem* A *alicui* B *non inſit, neceſſe eſt &* B *alicui* A *non ineſſe: contingit enim omni* A *ineſſe. Hæc ergo communis omnium cauſa Vniuerſalium, & Particularium. Eſt autem de Vniuerſalibus & aliter dicere: quæcunq; enim aut ſub medio, aut ſub cõcluſione ſunt, omnium erit idem ſyllogiſmus, ſi illa quidem in medio, hæc uerò in concluſione ponantur: ut ſi* A B *concluſio per* C, *quæ-*

Syllogiſmus uniuerſalis qui concluſionem colligit uniuerſalem. Particularis, qui particularem: Prædicatiuus, qui affirmatiuam: Negatiuus, qui negatiuam.

cunque sub B, *aut sub* C *sunt, necesse est de omnibus dici* A: *nam* D *si in toto* B, *&* B *in* A, *&* D *erit in* A. *Rursum si* B *in toto* C, *&* C *in toto* A: *&* B *in toto* A *erit. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus. In secunda autem figura quod sub conclusione erit, solùm erit syllogizare, ut si* A *insit nulli* B, *& omni* C: *conclusio quoniam nulli* C *inest* B: *si autem* D *sub* C *est, manifestum quoniam non inest ei* B: *ijs autem quæ sunt sub* A, *quoniam* B *non inest, non palàm est per syllogismum, & si non inest* B, *ei quod est* E, *si est* E *sub* A: *sed* D *inesse quidem* B, *nulli* C, *per syllogismum ostensum est: non inesse uerò* A *hoc quod est* B, *indemonstratum sumptum est: quare nec per syllogismum accidit* B *non inesse* E. *In particularibus autem, eorum quidem quæ sub conclusione sunt, non erit necessarium. Non enim fit syllogismus, quando ea sumpta fuerit particularis, eorum autem quæ sunt sub medio, erit omnium, ueruntamen non per syllogismum: ut si* A *omni* B, *&* B *alicui* C: *nã eius quod sub* C *est positũ, non erit syllogismus: eius uerò quod sub* B *erit, sed non propter eum qui prius factus est, syllogismum. Similiter autẽ & in alijs figuris: nam eius quidem quod sub conclusione est, nõ erit, alterius uerò erit: uerum non per syllogismum, eò quòd & in uniuersalibus ex indemonstrata propositione, quæ sunt sub medio ostendebãtur. quare neq; hic erit, uel & in illis.*

Quòd ex falsis in prima figura uerum colligatur. CAP. II.

Est ergo sic se habere, ut ueræ sint propositiones, per quas fit syllogismus, est autem ut falsæ: est uerò ut hæc quidem uera, illa autem falsa: conclusio autem aut uera, aut falsa ex necessitate. Ex ueris ergo non est falsum syllogizare: ex falsis autem uerum, tamen non propter quid, sed

sed quia: nam eius qui est propter quid, non est ex falsis syllogismus: ob quam autem causam, in sequentibus dicetur. Primum ergo quoniam ex ueris non possibile falsum syllogizare, hinc manifestum. Si enim cùm est A, *necesse est esse* B: *si non* B, *necesse est* A *non esse: si ergo uerum est* A, *necesse est & B uerum esse, aut accidet idem simul & esse, & non esse: hoc autem impossibile. Non autem quoniam ponitur* A *unus terminus, accipiatur contingere uno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere: non enim potest. Nam quod accidit ex necessitate, conclusio est: per quæ autem fit, ad minimum tres sunt termini, duo autem interualla, & propositiones. Si ergo uerum est cui omni inest* B, *&* A: *cui autem* C, *&* B: *cui* C, *necesse est* A *inesse: & non potest hoc falsum esse: simul enim erit idem, & non erit: ergo* A *ut unum, positum est duas propositiones colligere. Similiter autem se habet & in priuatiuis: non enim est ex ueris ostendere falsum. Ex falsis autem est uerum syllogizare, & utrisque propositionibus falsis, & una: hac autem non utralibet contingit, sed secunda: si quidem totam sumamus falsam: non tota autem sumpta, est utralibet. Insit enim* A *omni* C, *ei autem quod est* B *nulli, nec* B *insit* C: *contingit autem hoc, ut nulli lapidi animal, & lapis nulli homini: si igitur sumatur* A *omni* B, *&* B *omni* C: A *omni* C *inerit: quare ex utrisq; falsis uera est conclusio, omnis enim homo animal. Similiter autem & priuatiuum: insit enim* C *nulli, nec* A, *nec* B: A *autem* B *omni: ut si eisdem terminis sumptis, medium ponatur homo, lapidi enim nec animal, nec homo nulli inest: homini autem omni, animal: quare si cui quidem omni inest, sumamus nulli inesse: cui uerò non inest, omni inesse: ex falsis utrisque uera erit conclusio. Similiter*

autem ostendetur, & si in aliquo utraq; falsa sumatur. Si autem altera ponatur falsa, prima quidem tota falsa existente ut A B, *non erit conclusio uera:* B C *autem erit.* Dico *autem totam falsam contrariam ueræ, ut si quod nulli inest, omni sumptum est: aut si quod omni, nulli inesse.* Insit *enim* A B *nulli,* B *autem omni* C*: si ergo* B C *quidem propositionem sumamus ueram,* A B *autem falsam totam, & omni* B *inesse* A*: impoßibile est* A C *conclusionem ueram esse: nulli enim inerat* A *earum quæ sunt* C, *siquidem cui* B *nulli,* B *autem omni* C. *Similiter autem nec si* A *omni* B *inest:* B *omni* C*: sumpta sit autem* B C *quidem uera propositio:* A B *autem falsa tota, & nulli, cui* B, *inest* A, *conclusio falsa erit: omni enim* C, *inest* A, *siquidem cui* B *omni, &* A*:* B *autem omni* C. *Manifestum ergo, quoniam prima tota sumpta falsa, siue affirmatiua, siue priuatiua, altera autem uera, non fit uera conclusio.* Non *tota autem sumpta falsa, erit: nam si* A C *quidem omni inest,* B *autem alicui:* B *autem omni* C*: ut animal cygno quidem omni: albo autem alicui, album autem omni cygno: si sumatur* A *omni* B, *&* B *omni* C, A *omni* C *inerit uerè: omnis enim cygnus animal. Similiter autem & si priuatiua sit* A B*: poßibile est enim* A B *quidem alicui inesse,* C *uerò nulli:* B *autem omni* C*: ut animal alicui albo, niui uerò nulli: album uerò omni niui: si ergo sumatur* A *quidem, nulli* B, B *autem omni* C *:* A *nulli* C *inerit. Si autem* A B *quidem propositio tota sumatur uera,* B C *autem tota falsa, erit syllogismus uerus: nihil enim prohibet* A *&* B *&* C *omni inesse:* B *autem nulli* C, *ut quæcunque eiusdem generis sunt species non subalternæ: nam animal & homini, & equo inest: equus autem nulli homini inest: si ergo sumatur*

Syllogismus uerus dicitur, cuius cõclusio uera: & ex opposito, falsus, cuius conclusio falsa.

matur A *omni* B, *&* B *omni* C, *conclusio uera erit, tota falsa* B C *propositione. Similiter autem cùm uniuersalis priuatiua est* A B *propositio: contingit enim* A *neque* B, *neque* C *nulli inesse: &* B *nulli* C, *ut ex alio genere speciebus diuersum genus: nam animal nec musicæ, nec medicinæ inest, neque musica medicinæ, sumpta ergo* A *quidem nulli* B, B *autem omni* C: *uera erit conclusio.* Et *si non tota falsa sit* B C, *sed in aliquo: etiam sic erit conclusio uera.* Nihil *enim prohibet* A *&* B *&* C *toti inesse,* B *autem alicui* C: *ut genus speciei, & differentiæ: nam animal homini omni, & omni greßibili: homo autem alicui greßibili, & non omni: si ergo* A *omni* B, *&* B *omni* C *sumatur:* A *omni* C *inerit, quod quidem erat uerum. Similiter autem cùm priuatiua est* A, B *propositio: contingit enim* A *nec* B, *nec* C *nulli inesse:* B *uerò alicui* C: *at genus ex alio genere speciei, & differentiæ: nam animal nec sapientiæ nulli inest, nec contemplationi: sapientia uerò alicui contemplationi: si ergo sumatur* A *nulli* B, B *autem omni* C, *nulli* C *inerit* A: *hoc autem erat uerum.* In *particularibus autem syllogismis contingit & prima propositione tota falsa existente, altera autem uera, ueram esse conclusionem, &* A B *in aliquo falsa existente,* B C *autem uera, &* A B *quidem uera, particulari autem falsa: & utrisque existẽtibus falsis.* Nihil *enim prohibet* A B *quidem nulli inesse,* C *autem alicui, &* B *alicui* C *inesse, ut animal nulli niui, albo autem alicui inest, & nix albo alicui: si ergo ponatur medium nix, primum autem animal, & sumatur* A *quidem toti* B *inesse,* B *autem alicui* C, A B *tota falsa,* B C *autem uera: & conclusio uera. Similiter autem & cùm priuatiua est* A B *propositio: poßibile est enim* A B *quidem toti inesse,* C *au-*

tem alicui non inesse, B uerò alicui C inesse: ut animal homini quidem omni inest, album autem aliquod non sequitur. homo uerò alicui albo inest. quare si medio posito homine, sumatur A nulli B inesse, & B alicui C, uera fit conclusio: cùm sit tota falsa A B propositio. Et *si in aliquo sit falsa A B propositio, B C uera existente, erit conclusio uera.* Nihil *enim prohibet A & B & C alicui inesse, B autem alicui C: ut animal alicui pulchro, & alicui magno, & pulchrum alicui magno inest: si ergo sumatur A omni B, & B alicui C: & A B quidem propositio in aliquo falsa erit, B C autem uera: & conclusio uera. Similiter autem & cùm priuatiua est A B propositio: nam ijdem erunt termini, & similiter positi ad demonstrationem.* R*ursum si A B quidem uera, B C autem falsa: uera erit conclusio.* N*ibil enim prohibet A quidem toti inesse B, C autem alicui: & B nulli C inesse.* V*t animal, cygno quidem omni, nigro autem alicui, cygnus uerò nulli nigro: quare si sumatur A omni B, & B alicui C, uera erit conclusio, cùm sit falsa B C. Similiter autem & priuatiua sumpta A B propositione: poßibile enim A B quidem nulli, C autem alicui non inesse, & B nulli C: ut genus ex alio genere speciei & accidenti eius speciebus: nam animal quidem numero nulli inest, albo uerò non alicui, numerus autem nulli albo: si ergo medium ponatur numerus, & sumatur A quidem nulli B, B autem alicui C: A alicui C non inerit: quod fuit uerum, cùm A B quidem sit propositio uera, B C autem falsa.* E*t si in aliquo sit falsa A B, falsa autem & B C: erit conclusio uera.* N*ibil enim prohibet A alicui B, & alicui C inesse utrique, B autem nulli C: ut si B sit contrarium ipsi C: & ambo accidentia eidem generi: nam animal alicui albo, & ali-*

cui nigro inest, album autē nulli nigro inest: si ergo sumatur A omni B, & B alicui C: uera erit conclusio. Et priuatiua quidem sumpta A B, similiter. Nam ijdem termini, & similiter ponentur ad demonstrationē. Et ex utrisq; falsis, erit conclusio uera. Poßibile est enim A B quidē nulli, C autem alicui inesse: B uerò nulli C. Vt genus ex alio genere speciei & accidenti speciebus eius: animal enim numero quidem nulli, albo uerò alicui inest: & numerus nulli albo. Si ergo sumatur A, omni B, & B alicui C: conclusio quidem uera, propositiones uerò ambæ falsæ. Similiter autem & cum priuatiua est A B. Nihil enim prohibet A B quidem toti inesse: C autem alicui non inesse: & neq; B nulli C: ut animal cygno quidem omni, nigro autem alicui non inest: cygnus uerò nulli nigro: quare si sumatur A nulli B, B autem alicui C: A alicui C non inerit: ergo conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ.

Quòd colligatur uerum ex falsis in secunda figura. CAP. III.

IN media autem figura omnino contingit per falsa uerum syllogizare: & utrisq; propositionibus totis falsis sumptis, & hac quidem uera, illa tota falsa, utralibet falsa posita, & si utræq; in aliquo falsæ, & si hæc quidem simpliciter uera, illa autem in aliquo falsa: & in uniuersalibus, & in particularibus syllogismis. Si enim A, B quidem nulli inest, C autem omni: ut lapidi animal quidem nulli, homini autem omni: si contrariæ ponantur propositiones, & si sumatur A, B quidem omni, C uerò nulli: ex falsis totis propositionibus erit uera conclusio. Similiter autem & si A inest, B quidem omni, C uerò nulli: nam idem erit syllogismus. Rursum si altera quidem tota falsa, altera autem tota uera. Nihil enim prohibet A & B & C omni inesse,

B autem nulli C, ut genus non sub alternis speciebus. Nam animal & equo omni, & homini inest, & nullus homo equus: si ergo sumatur animal huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: hæc quidē erit falsa, illa uerò tota uera, & conclusio uera, ad quodlibet posito priuatiuo. Et si altera in aliquo falsa, altera autē tota uera: poßibile est enim A, B quidem alicui inesse, C autē omni, & B nulli C, ut animal albo quidem alicui, coruo autē omni, album uerò nulli coruo. Si ergo sumatur A B quidē nulli, C autē toti inesse, A B quidē propositio in aliquo falsa est, A C autē tota uera, & cōclusio uera: & transposita quidē priuatiua, similiter. Nam per eosdem terminos demonstratio. Et si affirmatiua quidem propositio in aliquo falsa, priuatiua autem tota uera: nihil enim prohibet A, B quidem alicui inesse, C autem toti non inesse, & B nulli C: ut animal albo quidem alicui, pici autem nulli, album uerò nulli pici, quare si sumatur A toti B inesse, C autem nulli, A B quidem in aliquo falsa, A C autē tota uera, & conclusio uera. Et si utræq; propositiones in aliquo falsæ, erit conclusio uera: poßibile est enim A & B & C alicui inesse. B autem nulli C, ut animal, & albo alicui, & nigro alicui, album uerò nulli nigro: si ergo sumatur A B quidem omni, C autem nulli, ambæ quidem propositiones in aliquo falsæ, conclusio autem uera: similiter autē trāsposita priuatiua per terminos. Manifestū autē & in particularibus syllogismis: nihil enim prohibet A, B quidē omni, C autē alicui inesse, & B alicui C nō inesse: ut animal omni homini, albo autē alicui, homo uerò alicui albo nō inerit. Si ergo ponatur A, B quidē nulli inesse, C autē alicui inesse, uniuersalis quidē propositio tota falsa, particularis autē uera, & cōclusio uera. Similiter autem & affirmatiua sumpta A B: poßibile est enim

A, B

A, B quidem nulli, C autē alicui nō inesse, & B alicui C non inesse, ut animal nulli inanimato, albo autē alicui: & inanimatū non inerit alicui albo. B ergo ponatur A, B quidem omni, C uerò alicui non inesse: A B quidem propositio uniuersalis tota falsa, A C autem uera, & conclusio uera. Et uniuersali quidem uera posita, minori autem particulari falsa: nihil enim prohibet A, nec B, nec C nullum sequi, & B, alicui C non inesse: ut animal nulli numero, nec inanimato, & numerus aliquod inanimatum non sequitur. Si ergo ponatur A, B quidem nulli, C autem alicui, & conclusio uera, & uniuersalis propositio uera: particularis autem falsa. Affirmatiua autem uniuersali similiter posita: possibile est enim A & B, & C toti inesse, B autem aliquod C non sequi: ut genus speciem, & differentiam. Nam animal omnem hominem, & totum greßibile sequitur: homo uerò non omne greßibile: quare si sumatur A, B quidem toti inesse, C autem alicui non inesse, uniuersalis quidem propositio uera, particularis falsa, conclusio autem uera. Manifestum autem quoniam & utrisque falsis erit conclusio uera: siquidem contingit A, & B & C, huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: B uerò aliquod C non sequi: nam sumpto A B quidem nulli, C autem alicui inesse, propositiones quidem ambæ falsæ: conclusio autem uera. Similiter autem & cum prædicatiua fuerit uniuersalis propositio, particularis autem priuatiua: poßibile est enim A, B quidem nullum, C autem omne sequi, & B alicui C non inesse: ut animal disciplinam quidem nullam, hominem autem omnem sequitur, disciplina uerò non omnem hominem. Si ergo sumatur A, B quidem toti inesse, C autem aliquod non sequi, propositiones quidem falsæ, conclusio autem uera.

Quòd ex falsis uerũ identidem colligatur in tertia figura. CAP. IIII.

Erit autem & in postrema figura per falsas totas, & in aliquo utraque, & altera quidem uera, altera autem falsa. & hac quidem in aliquo falsa, illa autem tota uera: & econuerso, & quotquot modis aliter possibile est transsumere propositiones. Nihil enim prohibet nec A *nec* B, *nulli* C *inesse,* A *autem alicui* B *inesse: ut nec homo, nec greßibile, nullum inanimatum sequitur: homo autem alicui greßibili inest: si ergo sumatur* A & B *omni* C *inesse, propositiones quidem totæ falsæ, cõclusio autem uera. Similiter autem & cùm hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua. Poßibile est enim* B *quidem nulli* C *inesse,* A *autem omni, &* A *alicui* B *non inesse, ut nigrum nulli cygno, animal autem omni, & animal non omni nigro: quare si sumatur* B *quidem omni* C, A *uerò nulli,* A *alicui* B *non inerit: & conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ. Et si in aliquo fuerit utraq; falsa, erit conclusio uera: nihil enim prohibet &* A & B *alicui* C *inesse, &* A *alicui* B: *ut album, & pulchrum alicui animali inest, & album alicui pulchro: si ergo ponatur* A, & B *omni* C *inesse: propositiones quidem in aliquo falsæ, cõclusio autem uera. Et priuatiua* A C *posita, similiter: nihil enim prohibet* A *quidem alicui* C *non inesse,* B *uerò alicui inesse: &* A *non omni* B *inesse, ut album alicui animali non inesse. Pulchrum autem alicui inest, & album non omni pulchro: quare si sumatur* A *quidem nulli* C, B *autem omni, utræq; propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem uera. Similiter autem & hac quidem tota falsa, illa uerò tota uera sumpta. Poßibile est enim* A & B *omne* C *sequi, &* A *alicui* B *non inesse: ut animal & album, omnem cygnum*

ſequitur, & animal non omni ineſt albo. poſitis igitur his terminis, ſi ſumatur B *quidem toti* C *ineſſe,* A *uerò toti non ineſſe,* B C *quidem tota erit uera,* A C *autem tota falſa, & concluſio uera. Similiter autem & ſi* B C *quidem falſa,* A C *autem uera: nam hi quidem termini ad demonſtrationem, nigrum, inanimatum, cygnus. Sed & ſi utræque aſſumantur affirmatiuæ: nihil enim prohibet* B *quidem omne* C *ſequi,* A *autem toti* C *non ineſſe, &* A *alicui* B *ineſſe: ut omni cygno animal: nigrum uerò nulli cygno: & nigrum ineſt alicui animal: quare ſi ſumatur* A *&* B *omni* C *ineſſe,* B C *quidem tota uera,* A C *autem tota falſa, & concluſio uera. Similiter autem &* A C *ſumpta uera, nam per eoſdem terminos demonſtratio. Rurſum hac quidem tota uera exiſtente, illa uerò in aliquo falſa: poßibile eſt enim* B *quidem omni* C *ineſſe,* A *autem alicui* C*, & alicui* B *: ut bipes quidem omni homini, pulchrum non omni, & pulchrum alicui bipedi ineſt. Si ergo ſumatur* A *&* B *toti* C *ineſſe,* B C *quidem tota uera,* A C *autem in aliquo falſa, concluſio autem uera. Similiter autem &* A C *quidem uera:* B C *autẽ falſa in aliquo ſumpta: tranſpoſitis enim iiſdem terminis erit demonſtratio. Et cùm hæc quidem eſt priuatiua, illa uerò affirmatiua: quoniam poßibile eſt* B *quidem toti* C *ineſſe,* A *autem alicui* C *: & quando ſic ſe habeant, non omni* B *ineſſe* A*. Si ergo aſſumatur* B *quidem toti* C *ineſſe,* A *autem nulli: priuatiua quidem in aliquo falſa, altera autem tota uera, & concluſio erit uera. Rurſum quoniam oſtenſum eſt, quòd cùm* A *quidem nulli* C *ineſt, &* B *alicui, euenit* A *alicui* B *non ineſſe: manifeſtum igitur quoniam & cùm* A C *tota eſt uera,* B C *autem in aliquo falſa, contingit concluſionem eſſe ueram: ſi enim ſumatur* A *quidem nulli* C*,* B *autem omni:* A C *quidem tota uera,* B C *autem*

Syllogismus uniuersalis in tertia figura, cuius utraque propositionũ est uniuersalis: particularis uerò, cuius aliqua particularis sumitur.

tem in aliquo falsa. Manifestum autem & in particularibus syllogismis, quoniam omnino per falsa erit uerum: nam ijdem termini sumendi, & quando uniuersales fuerint propositiones: in prædicatiuis quidem prædicatiui, in priuatiuis autem priuatiui: nihil enim differt cùm nulli inerat, uniuersaliter sumere inesse: & si alicui inerat, uniuersaliter sumere ad terminorum positionem. similiter autem & in priuatiuis. Manifestum igitur quando sit conclusio falsa, necesse est ea ex quibus est oratio, falsa esse aut omnia, aut aliqua: quando autem uera, non necesse est uerum esse, nec aliquod quidem, nec omne. Sed est cùm nullum sit uerum eorum, quæ sunt in syllogismis, & conclusionem similiter esse ueram, non tamen ex necessitate. Causa autem quoniam quando duo sic se habent adinuicem, ut cùm alterum sit, ex necessitate esse alterum: hoc cùm non sit quidem, nec alterum erit: cùm autem sit, non necesse est esse alterum: idem autem cùm sit, & non sit, impossibile est ex necessitate esse idem. Dico autẽ cùm sit A *album,* B *esse magnum ex necessitate, & cùm non sit* A *albũ,* B *esse magnum ex necessitate, quando enim cùm hoc sit (ut* A*) album, illud necesse est (ut* B*) esse magnum: cùm autem sit* B *magnum,* C *non esse album: necesse est si* A *sit album,* C *non esse album. Et quando duobus existentibus, cùm alterum sit, necesse est alterum esse: hoc autem cùm non sit, necesse est* A *non esse: cùm ergo* B *non sit magnum,* A *non potest album esse: cùm uerò* A *non sit album, necesse est* B *magnum esse: accidit ex necessitate cùm* B *magnum non sit, idem* B *esse magnum: hoc autem impossibile: nam si* B *nõ est magnum,* A *non erit album ex necessitate: si ergo cùm non sit* A *album,* B *erit magnum, accidit si* B *non est magnum,* B *esse magnum, ut per tria.*

De Cir

De Circulari ostensione in prima figura. CAP. V.

Circulo autem, & ex se inuicem ostendere est per conclusionem, & econuerso prædicationem alteram sumentem propositionem, concludere reliquam, quam sumpserat in altero syllogismo: ut si oportuit ostendere quoniam A *inest omni* C, *ostendat autem per* B: *rursus si monstret quoniam* A *inest* B: *sumens* A *quidem inesse* C, C *autē* B, & A *inerit* B, *prius autem econuerso sumpsit* B *inesse* C: *aut si quoniam* B *inest* C, *oporteat ostendere, si sumat* A *de* D, *quæ fuit conclusio,* B *autem de* A *esse: prius autem sumptum est econuerso* A *de* B. *Aliter uerò non est ex se inuicem ostendere, siue enim aliud medium sumetur, non circulo: nil enim sumitur eorundem: siue horum quiddam, necesse est alterum solum: nam si ambo, eadem erit conclusio: at oportet diuersam esse. In ijs igitur quæ non conuertuntur, ex indemonstrata altera propositione fit syllogismus: non enim est demonstrare per hos terminos, quoniam medio inest tertium, aut primo medium. In ijs autem quæ conuertuntur, erit omnia monstrare per se inuicem. Vt si* A, & B, & C *cōuertuntur sibi inuicem: ostendatur enim* A C *per medium* B: & *rursum* A B *per conclusionem, & per* B C *propositionem conuersam. Similiter autem &* B C, & *per conclusionem, & per* A B *propositionem conuersam. Oportet autem &* C B, & B A, *propositionem demonstrare: nam his demonstratis usi sumus solis. Si ergo sumatur* B *omni* C *inesse, &* C *omni* A, *syllogismus erit eius quod est* B *ad* A. *Rursus si sumatur* C *omni* A *inesse, & omni* B, *necesse est* C *inesse omni* B. *In utrisque ergo syllogismis* C A *propositio sumpta est indemonstrata, nam aliæ probatæ erant: quare si hanc ostenderi*

Circulo ostēdere, & ex se inuicem ostēdere.

derimus,omnes erunt approbatæ per inuicem:si ergo sumatur C *omni* B, *&* B *omni* A *inesse: utræque propositiones demonstratæ sumuntur, &* C *necesse est inesse* A. *Manifestum est ergo,quoniã in solis ijs quæ cõuertuntur, circulo, & per se inuicem cõtingit fieri demõstrationes:in alijs uerò quemadmodum prius diximus.* Accidit autem *& in ijs eodem quod mõstratur,uti ad demõstrationem: nam* C *de* B,*&* B *de* A ,*monstratur, sumpto* C *de* A *dici:*C *autẽ de* A *per has ostenditur propositiones: quare conclusione utimur ad demonstrationem.* In *priuatiuis autem syllogismis hoc modo monstratur ex se inuicem: sit* B *quidem,omni* C *inesse,* A *autem nulli* B *: conclusio autem, quoniã* A *nulli* C. Si *ergo rursum oporteat cõcludere quoniã* A *nulli* B. *quod prius sumptũ erat, erit* A *quidẽ nulli* C,C *autem omni* B:*sic enim econuerso propositio.* Si *autẽ quoniã* B *inest* C *oporteat concludere,non iam similiter conuertendum* A B:*nam eadem propositio est,* B *nulli* A, *&* A *nulli* B *inesse, sed sumẽdum,cui* A *nulli inest,huic* B *omni inesse.* Sit *enim* A *nulli* C *inesse,quod quidẽ fuit conclusio,cui autem* A ,*nulli,*B *si sumatur, omni inesse: necesse est ergo* B *omni* C *inesse: quare cùm sint tria,unumquodq; cõclusio est facta,& circulo demonstrare:hoc est cõclusionem sumentem & econuerso alterã propositionem, reliquã syllogizare.* In *particularibus autẽ syllogismis uniuersalem quidẽ propositionẽ non est demonstrare per alias, particularem autem est.* Quoniã *autem non est demonstrare* Vniuersalem,*manifestum:nam uniuersale monstratur per uniuersalia:cõclusio autem non est uniuersalis:oportet autẽ ostendere ex cõclusione & altera propositione.* Amplius *omnino non fit syllogismus conuersa propositione: nam particulares fiunt utræq; propositiones.*Particularem *autem est: ostendatur*

enim

enim A *de aliquo* C *per* B, *si ergo sumatur* B *omni* A, *&* *conclusio maneat,* B *alicui* C *inerit: fit enim prima figura, & est* A *mediũ. Si autem sit priuatiuus syllogismus, Vniuersalem quidem propositionẽ non est ostendere, propter hoc quod prius dictum est: Particularem (si simpliciter conuertatur* A B, *quemadmodum & in uniuersalibus) nõ est: per assumptionem autem est, ut cui* A, *alicui non insit,* B *alicui inesse: nam aliter se habentibus nõ fit syllogismus: cò quòd negatiua est particularis propositio.*

De eadem Circulari ostensione in secunda figura. CAP. VI.

IN *secunda autem figura affirmatiuam quidem non est ostendere per hunc modũ: priuatiuam autem est. Ergo prædicatiua quidẽ non ostenditur, cò quòd nõ sunt utræq; propositiones affirmatiuæ: nam conclusio priuatiua. Prædicatiua autem ex utrisq; ostendebatur affirmatiuis. Priuatiua autem sic ostenditur, insit &* A *omni* B: C *autem nulli, conclusio quoniã* B *nulli* C: *si ergo sumatur* B *omni* A *inesse, & nulli* C, *necesse est* A *nulli* C *inesse: fit enim secunda figura, medium* B. *Si autem* A B *priuatiua sumpta sit, altera uerò prædicatiua, prima erit figura: nam* C *quidem omni* A, B *autem nulli* C, *quare* B *nulli* A, *ergo nec* A B *medium* C: *ergo per conclusionẽ quidem, & unam propositionem nõ fit syllogismus: assumpta autem altera, erit.*

Si autẽ non uniuersalis sit syllogismus, quæ in toto quidem est propositio, non ostenditur, propter eandem causam, quam quidem diximus & prius: quæ autem in parte, ostenditur quando uniuersalis fit prædicatiua. Insit enim A, *omni* B, C *autem non omni, cõclusio* B C: *si ergo sumatur* B *omni* A, C *autem nõ omni, conclusio* A, *alicui* C *non inerit. medium* B. *Si autem est uniuersalis priuatiua, non*

ostenditur A *propositio, conuersa* A B: *accidit enim utrasque, aut alteram propositionem fieri negatiuam, quare non erit syllogismus: sed similiter ostenditur quemadmodum & uniuersalibus, si sumatur cui* B, *alicui non inest,* A *alicui inesse.*

De Cyclica ratiocinatione in tertia figura. CAP. VII.

IN *tertia autem figura, quando utræque propositiones uniuersaliter sumentur, non contingit ostendere per se inuicem propositionem. Nam uniuersalis quidem ostenditur per uniuersalia: in hac autem conclusio semper est particularis: quare manifestum, quoniam omnino non contingit ostendere per hāc figurā uniuersalem propositionem.*

Si autem hæc quidem uniuersalis sit, illa uerò particularis, quādoq; quidē erit, quandoq; uerò nōn inerit: quando ergo utræq; prædicatiuæ sumantur, & uniuersalis sit, ad minorem extremitatem erit: quando uerò ad alteram, non erit. Insit enim A *omni* C, B *autem alicui* C, *conclusio* A B. *Si ergo sumatur* C, *omni* A *inesse conuersa uniuersali, &* A *inesse* B, *quod erat conclusio:* C *quidem ostensum est, alicui* B *inesse,* B *autem alicui* C, *non est ostensum: quamuis necesse est si* C *alicui* B, & B *alicui* C *inesse: sed non idem est hoc illi, & illud huic inesse: sed assumendum est, si hoc alicui illi, & alterū alicui huic: hoc autem sumpto iam non fit ex conclusione, & altera propositione syllogismus. Si autem* B *quidem omni* C, A *autem alicui* C, *erit ostendere* A C, *quando sumatur* C *quidem omni* B *inesse,* A *autem alicui. nam si* C *omni* B *inest,* A *autem alicui* B: *necesse est* A *alicui* C *inesse. medium* B. *Et cum fuerit hæc prædicatiua quidem, illa uerò priuatiua: uniuersalis autem prædicatiua, ostendetur altera. Insit enim*

B *omni*

B omni C, A autem alicui non insit: conclusio, quoniam A alicui B non inest. Si ergo assumatur C B omni inesse: inerat autem & A non omni B: necesse est A alicui C non inesse. Medium B. Cùm autem priuatiua uniuersalis sit, non ostenditur altera nisi sicut in prioribus, si sumatur cui hoc alicui non inest, alterum alicui inesse: ut si A nulli C, B autem alicui: conclusio, quoniam A alicui B non inest. Si ergo sumatur, cui A alicui non inest: eidem C alicui inesse, necesse est C alicui B inesse, aliter autem non est conuertentem uniuersalem propositionem ostendere alteram: nullo enim modo erit syllogismus. Manifestum igitur quoniam in prima quidem figura per se inuicem est ostensio: & per primam, & per tertiam figuram fit: nam cùm prædicatiua quidem est conclusio, per primam: cùm autem priuatiua, per postremã: sumitur enim cui hoc nulli, alterum omni inesse. In media autem, cùm uniuersalis est quidem syllogismus & per ipsam, & per primam figuram, & per postremam: cùm autem particularis, & per ipsam, & per postremã. In tertia uerò per ipsam, omnes. Manifestum etiam quoniam in media, & in tertia, qui non per ipsas fiunt syllogismi: aut non sunt secundùm eam quæ circulo est ostensionem, aut imperfecti sunt.

De syllogismo conuersiuo. CAP. VIII.

Conuertere autem est transponentem cõclusionem facere syllogismum: quoniam uel extremum medio non inerit, uel hoc postremò: necesse est enim conclusione conuersa, & altera remanente propositione, interimi reliquam: nam si erit, & conclusio erit: differt autem opposite, aut contrarie conuertere conclusionem: non enim fit idem syllogismus utrolibet conuersa: palàm autem hoc erit per sequentia: Dico autem opponi quidem, omni inesse

Ex eo quod est conclusionem conuertere, cognoscitur facilè qd sit syllogismus conuersiuus.

non omni, & alicui nulli: contrariè autem omni, nulli, & alicui, non alicui inesse. Sit enim ostensum A *de* C, *per medium* B: *si igitur sumatur* A *nulli* C *inesse, omni autem* B, *nulli* C *inerit* B: & *si* A *quidem nulli* C, B *autem omni* C, A *non omni* B, & *non omnino nulli: non enim ostendebatur uniuersale per tertiam figuram. Omnino autem eam, quæ est ad maiorem extremitatem propositionem, non est destruere uniuersaliter per cõuersionem: semper enim interimitur per tertiam figuram: necesse enim ad postremam extremitatem utrasq; sumere propositiones. Et si priuatiuus sit syllogismus, similiter. ostendatur enim* A *nulli* C *inesse per* B: *ergo si sumatur* A *omni* C *inesse, nulli autem* B, *nulli* C *inerit* B. *Et si* A & B *omni* C: A *alicui* B, *sed nulli inerat. Si autem oppositè conuertatur conclusio, & alij syllogismi oppositi, & non uniuersales erunt: fit enim altera propositio particularis: quare conclusio erit particularis. Sit enim prædicatiuus syllogismus & conuertatur sic: ergo si* A, *non omni* C, B *autem omni*, B *non omni* C. *Et si* A *quidem non omni* C, B *autem omni:* A *non omni* B. *Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: nam si* A *alicui* C *inest,* B *autem nulli:* B *alicui* C *non inerit, & non simpliciter nulli: & si* A *quidẽ alicui* C, B *autem omni, quemadmodum in principio sumptum est,* A *alicui* B *inerit.* *In particularibus autem syllogismis quando oppositè cõuertitur conclusio, interimuntur utræq; propositiones: quando uerò contrariè, neutra: nõ enim iam accidit quemadmodum in uniuersalibus interimere deficiente conclusione secundum conuersionem, sed nec omnino interimere. Ostendatur enim* A *de aliquo* C *per* B: *ergo si sumatur* A *nulli* C *inesse,* B *autem alicui* C, A *alicui* B

non

non inerit: & si A *nulli* C, B *autem omni, nulli* C *inerit* B, *quare interimentur utræque. Si autem contrariæ conuertantur, neutra. Nam si* A *alicui* C *non inest,* B *autem omni,* B *alicui* C *non inerit: sed nondum interimitur quod ex principio: contingit enim alicui inesse, & alicui non inesse: uniuersali autem sublato* A B, *omnino non fit syllogismus. Si enim* A *quidem alicui* C *non inest,* B *autem alicui inest, neutra propositionum uniuersalis est. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: si enim sumatur* A, *omni* C *inesse, interimuntur utræque: si autem alicui, neutra: demonstratio autem eadem.*

De Syllogismo conuersiuo in secunda figura. CAP. IX.

IN *secunda autem figura eam quidem, quæ est ad maiorem extremitatem, propositionem, non est interimere contrariè, quolibet modo conuersione facta, semper erit conclusio in tertia figura, uniuersalis autẽ non fuit in hac syllogismus: alteram autem in hac interimemus: similiter conuersione. Dico autem similiter, si contrariè quidẽ conuertitur, contrariè: si oppositè, oppositè. Insit enim* A *omni* B, C *autem nulli: conclusio* B C. *Si ergo sumatur* B *omni* C *inesse, &* A B *maneat,* A *omni* C *inerit: fit enim prima figura. Si autem* B *omni* C, A *autem nulli* C, A *non omni* B: *figura postrema. Si autem oppositè conuertatur* B C: A B *quidem similiter ostendetur,* A C *autem oppositè: nam si* B *alicui* C, A *autem nulli* C: A *alicui* B *non inerit. rursum si* B *alicui* C, A *autem omni* B, A *alicui* C: *quare oppositus fit syllogismus. Similiter autẽ ostendetur, & si econuerso se habeant propositiones. Si autem particularis est syllogismus, contrariè quidem conuersa conclusione neutra propositionum interimitur, quemadmodum*

Syllogismus oppositus est, qui contradictoriam alicuius propositionũ concludit, contrarius autem qui cõtrariam colligit.

modum nec in prima figura: opposite autem, utraeque. Ponatur *enim* A, B *quidem nulli inesse,* C *autem alicui: conclusio* B C. *Si igitur ponatur* B *alicui* C *inesse,* & A B *maneat, conclusio erit, quoniam* A *alicui* C *non inest: sed non interimitur quod ex principio: contingit enim alicui inesse,* & *non inesse.* Rursum *si* B *alicui* C, & A *alicui* C, *non erit syllogismus: neutrum enim uniuersale eorum quae sumpta sunt: quare non interimitur* A B. *Si autem opposite conuertatur, interimuntur utraeque: non si* B *omni* C, A *autem nulli* B, *nulli* C A; *erit autem alicui.* Rursum *si* B *omni* C, A *autem alicui* C, *alicui* B A. Eadem *autem demonstratio,* & *si uniuersalis sit praedicatiua.*

De Syllogismo conuersiuo in tertia figura. CAP. X.

IN *tertia uero figura, quando contrarie quidem conuertitur conclusio, neutra propositionum interimitur secundum nullum syllogismorum: quando autem opposite, utraeque in omnibus. Sit enim ostensum* A *alicui* B *inesse, medium autem sumptum* C, & *sint uniuersales propositiones: si ergo sumatur* A *alicui* B *non inesse,* B *autem omni* C, *non fit syllogismus eius quod est* A *de* C. Neque *si* A B *alicui non inest,* C *autem omni: non erit eius quod est* B C *syllogismus. Similiter autem ostendetur* & *si non uniuersales sint propositiones: aut enim utrasque necesse est particulares esse per conuersionem: aut uniuersalem ad minorem extremitatem fieri: sic autem non fiet syllogismus, nec in prima figura, nec in media. Si autem opposite conuertantur propositiones, interimuntur utraeque: nam si* A *nulli* B, B *autem omni* C: A *nulli* C. Rursum *si* A B *quidem nulli,* C *autem omni:* B *nulli* C. Et *si altera non sit uniuersalis, similiter: si enim* A *nulli* B, B *autem alicui* C, A *alicui*

cui c *non inerit. Si autem* A *quidem nulli,* c *autem omni: nulli* c B. *Similiter & si priuatiuus sit syllogismus: ostendatur enim* A *alicui* B *non inesse: sit autẽ prædicatiua quidem* B C, A C *autem negatiua: sic enim fiebat syllogismus.* Quando *igitur contrarium sumitur conclusioni, non erit syllogismus: nam si* A *alicui* B, B *autem omni* C, *non fit syllogismus eius quod est* A & C. Neque *si* A *alicui* B, *nulli autem* C, *non fuit eius quod est* A B & C *syllogismus: quare non interimuntur propositiones.* Quando *uerò oppositũ, interimuntur: nam si* A *omni* B, & B *omni* C, A *omni* C: *sed nulli inerat.* Rursum *si* A *omni* B, *nulli autem* C, B *nulli* C: *sed omni inerat. Similiter autem monstratur: & si non uniuersales sint propositiones: sit enim* A C *uniuersalis, & priuatiua: altera autem particularis, & prædicatiua: ergo si* A *quidem omni* B, B *autem alicui* C, A *alicui* C *accidit: sed nulli inerat.* Rursum *si* A *omni* B, *nulli autem* C: & B *nulli* C. *Si autem* A *alicui* B, & B *alicui* C, *non fit syllogismus.* Neque *si* A *alicui* B, & *nulli* C *nec sic.* Quare *illo quidem modo interimuntur: sic autem non interimuntur propositiones.* Manifestum *est ergo ex ijs quæ dicta sunt, quomodo conuersa conclusione in unaquaque figura fit syllogismus: & quando contrariè propositioni, & quando oppositè.* Et *quoniam in prima quidem figura per mediam, & postremam fiunt syllogismi: & quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per mediam interimitur: quæ uerò ad maiorem, per postremam.* In *secunda autem, per primam, & postremam: quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per primam figuram: quæ uerò ad maiorem, per postremam.* In *tertia uerò, per primam, & per mediã: & quæ quidem ad maiorem per primam semper: quæ uerò ad minorem, per mediam semper.* Quid *ergo est con-*

uertere, & quomodo in unaquaque figura, & qui sit syllogismus, manifestum.

De Syllogismo per impossibile. CAP. XI.

PEr impossibile autem syllogismus ostenditur quidem, quando contradictio ponitur conclusionis, & assumitur altera propositio. Fit autem in omnibus figuris: simile enim est cõuersioni. Veruntamen differt intantum, quoniã conuertitur quidẽ facto syllogismo, & sumptis utrisq; propositionibus. Deducitur autem ad impossibile non confesso opposito prius, sed manifesto quoniam est uerum. Termini uerò similiter se habent in utrisq;, & eadem sumptio utrorunq;: ut si A inest omni B, medium autem C: si supponitur A non omni, uel nulli B inesse, C uerò omni, quod fuit uerum, necesse est C B aut nulli, aut non omni inesse: hoc autem impossibile, quare falsum est quod suppositum est. uerum ergo oppositum: similiter autem in alijs figuris. quæcunq; enim conuersionem suscipiunt, & per impossibile syllogismũ. Ergo alia quidẽ proposita omnia ostenduntur per impossibile in omnibus figuris, uniuersale autem prædicatiuum in media, & in tertia monstratur: in prima autem non monstratur: supponatur enim A non omni B, aut nulli inesse, & assumatur alia propositio: utrolibet modo, siue A omni inest C, siue B omni D (sic enim erat prima figura) si ergo supponatur A non omni B inesse, non fiet syllogismus quomodolibet sumpta propositione. Si autem nulli B, D quidem assumatur, syllogismus quidem erit falsi, nõ ostenditur autem propositum: nam si A nulli B, B autem omni D, A nulli D, hoc autẽ sit impossibile: falsum igitur est nulli B inesse A: sed non si nulli falsum, omni uerum. Si autẽ C, A assumatur, non fit syllogismus: nec quando supponitur non omni B inesse A: quare manifestum quoniam omni

inesse

inesse, non ostenditur in prima figura per impoßibile. Alicui autem, & nulli, & non omni ostenditur. Supponatur enim A *nulli* B *inesse,* B *autem sumptum sit, omni, aut alicui* C*: ergo necesse est* A *nulli, aut non omni* C *inesse. hoc autē impoßibile. Sit enim uerum, & manifestum, quoniam omni* C *inest* A*: quare si hoc falsum, necesse est* A *alicui* B *inesse. Si autē ad* A *sumatur altera propositio, non erit syllogismus, neq; quando subcōtrarium conclusioni supponitur, ut alicui nō inesse: manifestum ergo quoniā oppositum sumēdum est. Rursum supponatur* A *alicui* B *inesse, sumptum autē sit* C *omni* A*: necesse est igitur* C *alicui* B *inesse: hoc autē sit impoßibile: quare falsum quidē suppositum est: si autē sic, uerū est nulli inesse. Similiter autem & si priuatiua sumpta sit* C A*. Si autem ad* B *sumpta sit propositio, nō erit syllogismus. Si autem contrariū supponatur, syllogismus erit & impoßibile, non tamen ostenditur quod est propositū: supponatur enim* A *omni* B*, &* C *sumptum sit omni* A*: ergo necesse est* C *omni* B *inesse. hoc autē impoßibile: quare falsum est omni* B *inesse* A*: sed nōdum erit necessarium, si nō omni, nulli inesse. Similiter autem & si ad* B *sumatur altera propositio: nā syllogismus quidē erit & impoßibile, non interimitur autē hypothesis: quare oppositū supponendū. Ad ostendendum autē non omni* B *inesse* A*, supponendum omni inesse: nam si* A *omni* B*, &* C *omni* A*, omni* B *inerit* C*: si ergo hoc impoßibile, falsum quod suppositum est: similiter autem & si ad* B*, sumpta sit altera propositio. Et si priuatiua sit* C A*, similiter: nam & sic fit syllogismus. Si autem ad* B *sumpta sit priuatiua, nihil ostenditur. Si autem non omni, sed alicui inesse supponatur, non ostenditur quoniam nō omni, sed quoniam nulli: si enim* A *alicui* B*,* C *autem omni* A*, alicui* B *inerit* C*:*

si ergo hoc impoßibile, falsum est alicui B *inesse* A, *quare uerum nulli: hoc autem ostenso, interimitur uerum: nam* A *alicui quidem* B *inerat, alicui uerò non inerat. Amplius autem non iam propter hypothesin accidit impoßibile: falsa enim erit, si quidem ex ueris nō est falsum syllogizare. nunc autem est uera: inest enim* A *alicui* B: *quare non supponēdum alicui inesse, sed omni. Similiter autem & si alicui* B *non inest* A, *ostendemus: si enim idem est alicui non inesse, & non omni inesse, eadem in utrisq; demonstratio. Manifestum ergo quoniam non contrarium, sed oppositū supponendum in omnibus syllogismis: sic enim necessariū erit & axioma probabile: nam si de omni uel affirmatio, uel negatio, ostenso quoniam non negatio, necesse est affirmationem ueram esse. Rursum si non ponant uerā esse affirmationem, constat ueram esse negationem contrariam uero: neutro modo contingit ratum facere: neq; enim necessarium si nulli falsum, omni uerū: neq; probabile, ut sit alterum falsum, quoniam alterum uerum. Manifestum ergo quoniam in prima figura alia quidem proposita omnia ostenduntur per impoßibile: uniuersale autem affirmatiuum non ostenditur.*

De Syllogismo per impossibile in secunda figura. CAP. XII.

IN *media autem figura, & postrema & hoc ostenditur. ponatur enim* A *non omni* B *inesse, sumptum sit autem omni* C *inesse* A, *ergo si* B *quidē non omni inest* A, C *autem omni, non omni* B *inest* C: *hoc autem impoßibile. Sit enim manifestum quoniā omni* B *inest* C: *quare falsum quod suppositū est, uerū est ergo omni inesse. Si autē cōtrariū supponatur, syllogismus quidē erit ad impoßibile, nō tamē ostēditur quod propositū est: si enim* A *nulli* B, *omni autem* C,

nulli B *c:hoc autem impoßibile: quare falsum est, nulli inesse: sed non si hoc falsum, uerum omni. Quando autem alicui* B *inest* A, *supponatur* A *nulli* B *inesse*, C *autem omni insit: necesse est ergo* C *nulli* B *inesse: quare si hoc impoßibile, necesse est* A, *alicui* B *inesse. Si autem supponatur alicui non inesse, eadē erunt quæ in prima figura. Rursum supponatur* A *alicui* B *inesse*, C *autē nulli insit: necesse est igitur* C *alicui* B *non inesse: sed omni inerat: quare falsum quod suppositum est, nulli ergo* B *inerit* A. *Quando autem non omni* B *inest* A, *supponatur omni inesse*, C *autem nulli: necesse est ergo* C *nulli* B *inesse: hoc autem impoßibile, quare uerum est, non omni inesse. Manifestum ergo, quoniam omnes syllogismi fiunt per mediam figuram.*

De Ostensione per impossibile in tertia figura. CAP. XIII.

SImiliter *autem. & per ultimā. Ponatur enim* A *alicui* B *non inesse*, C *autem omni* B: *ergo* A *alicui* C *non inerit: si ergo hoc impoßibile, falsum alicui non inesse: quare uerum est omni. Si uerò supponatur nulli inesse, syllogismus quidem erit, & impoßibile: non ostenditur autē quod propositum est: si enim cōtrarium supponatur, eadem erūt quæ in prioribus. Sed ad ostendendum alicui inesse, eadem sumenda est hypothesis: nam si* A *nulli* B, C *autem alicui* B, A *non omni* C: *si ergo hoc falsum, uerum est* A *alicui* B *inesse. Quando autem nulli* B *inest* A, *supponatur alicui inesse, sumptum sit autem &* C *omni* B *inesse, ergo necesse est* A *alicui* C *inesse. sed nulli inerat, quare falsum est alicui* B *inesse* A. *Si autem supponatur omni* B *inesse* A, *non ostenditur propositum: sed ad ostendendum non omni inesse, eadem sumenda hypothesis: nam si* A *omni* B, & C *alicui* B, A *inest alicui* C: *hoc autem non fuit, quare falsum*

est omni inesse: si autem sic: uerum non omni. Si autem supponatur alicui inesse, eadem erunt quæ & in ijs, quæ prius dicta sunt. Manifestum ergo quoniam in omnibus per impoßibile syllogismus, oppositum supponendum.

Palàm autem & quoniam in media figura ostenditur quodammodo affirmatiuum, & in postrema uniuersale.

Quo iusta, & quæ ad impoßibile ducit demonstratio, differant. CAP. XIIII.

Demõstratio ostensiua, quæ & iusta, & assertoria dicitur, ex notis et manifestis ueram esse conclusionem ostendit.

Differt autem quæ ad impoßibile demonstratio, ab ea quæ est ostẽsiua, eò quòd ponat quod uult interimere, deducens ad confessum falsum: ostensiua autem incipit à confeßis positionibus ueris. Sumũt ergo utræq; duas propositiones confessas: sed hæc quidem ex quibus est syllogismus, illa uerò unã quidẽ harum, alteram uerò cõtradictionem conclusionis. Et hinc quidem non necesse est notam esse conclusionem, neq; prius opinari quoniam est, aut non est: illinc uerò necesse est, quoniam non est. Differt autem nihil affirmatiuam, uel negatiuam esse conclusionem: sed similiter se habet in utrisque. Omnis enim quæ ostensiuè concluditur, & per impoßibile monstrabitur: & quæ per impoßibile, ostensiuè, & per eosdem terminos, non autem in eisdem figuris. Nam quando per impoßibile syllogismus fit in prima figura, quod uerum est, in media erit, aut in postrema: priuatiuum quidem in media, prædicatiuum autem in postrema: quando autem syllogismus in media fit, quod uerum est, erit in prima figura in omnibus propositionibus: quando autem in postrema syllogismus, quod uerum est, erit in prima, & in media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua autem in media. Sit enim ostensum A *nulli, aut non omni* B *per primam figuram. ergo hypothesis quidem erat alicui* B *ineße* A: C *autem sumebatur* A

quidem

quidem omni, B autem nulli: sic enim fiebat syllogismus ad impossibile. Hoc autem media figura, si C A quidem omni, B autem nulli inest, & manifestum ex his quoniam B, nulli inest A. Similiter autem & si non omni ostensum sit inesse: nam hypothesis quidem est omni B A inesse: C autem sumebatur A quidem omni, B autem non omni: & si priuatiua sit sumpta C A: similiter etenim sic fit in media figura. Rursum sit ostensum alicui B inesse A, ergo hypothesis quidem est nulli inesse: B autem sumebatur omni C inesse, & A uel omni, uel alicui C: sic enim erit impossibile. hoc autem postrema figura: si A & B, omni C: & manifestum ex his quia necesse est A alicui B inesse: similiter autem & si alicui C, sumatur inesse B uel A. Rursum in media figura ostensum sit A omni B inesse: ergo hypothesis quidem fuit, non omni B inesse A. sumptum est autem A omni C, & C omni B, sic enim erit impossibile: hoc autem prima figura: si A omni C, & C omni B. Similiter autem & si ostensum sit alicui inesse: nam hypothesis quidem fuit, nulli B inesse A: sumptum est autem A omni C, & C, alicui B. Si autem priuatiuus sit syllogismus: hypothesis quidem A alicui B inesse: sumptum est autem A nulli C, & C omni B: quare fit prima figura. Et si non uniuersalis sit syllogismus, sed A alicui B ostensum sit non inesse similiter: nam hypothesis quidem omni B inesse A: sumptum est autem A nulli C: & C alicui B: sic enim prima figura. Rursum in tertia figura ostensum sit A inesse omni B: ergo hypothesis quidem fuit non omni B inesse A: sumptum est autem C omni B, & A omni C, sic enim erit impossibile: hoc autem prima figura. Similiter autem & si in aliquo sit demonstratio: non hypothesis quidem erit nulli B inesse A: sumptum est autē C alicui B, & A omni C. Si autem

priuatiuus sit syllogismus, hypothesis quidem A *alicui* B *inesse: sumptum est autem* C A *quidem nulli,* B *autem omni: hoc autem media figura. Similiter autem, & si non uniuersalis sit demonstratio, nam hypothesis quidem erit omni* B *inesse* A, *sumptum est autem* C A *quidem nulli,* B *autem alicui: hoc autem media figura. Manifestum ergo quoniam per eosdem terminos, & ostensiuè est demonstrare unumquodq; propositum, & per impoßibile. Similiter autem erit, & cùm sint ostensiui syllogismi, ad impossibile deducere in terminus sumptis, quando opposita propositio conclusioni sumpta fuerit: nam fiunt ijdem syllogismi ijs, qui sunt per conuersionem: quare statim habemus & figuras per quas unumquodque erit. Palàm ergo, quoniam omne propositum ostenditur per utrosque modos, & per impoßibile, & ostensiuè, & non contingit separari alterum ab altero.*

De Ratiocinatione ex oppositis. CAP. XV.

IN qua autem figura est ex oppositis propositionibus syllogizare: & in qua non est, sic erit manifestum. Dico autem oppositas esse propositiones secundum locutionem quidem quatuor, ut omni, nulli: & omni, & non omni, & alicui, & nulli: & alicui, & non alicui inesse. Secundum ueritatem autem tres: nam alicui & non alicui secundum locutionem apponuntur solùm. Harum autē contrarias quidem uniuersales: omni, nulli inesse: ut omnem disciplinam esse studiosam, nullam esse studiosam: alias uerò oppositas. In prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neq; affirmatiuus, neq; negatiuus: affirmatiuus quidem, quoniam opertet utrasque affirmatiuas esse propositiones: oppositæ autē affirmatio, & negatio: priuati

Syllogismus ex oppositis est, qui propositione, & assumptione cō trariis, aut contradictoriis, conclusionem colligit de eodem negantē.

uatiuus autem, quoniam opposita quidem idem de eodem prædicant, & negant: in prima autem medium non dicitur de utrisque, sed de illo quidem aliud negatur: idem autem de alio prædicatur: hæ uerò non opponuntur.

De Ratiocinatione ex oppositis in secunda figura. CAP. XVI.

IN *media autem figura, & ex oppositis, & ex contrarijs contingit fieri syllogismum. Sit enim bonum quidē, in quo* A: *disciplina autem in quo* B *&* C: *si ergo omnem disciplinam studiosam sumpsit, & nullam:* A *inest omni* B, *& nulli* C: *quare* B *nulli* C: *nulla ergo disciplina, disciplina est. Similiter autem & si omnem sumens studiosam disciplinam, medicinam uerò non studiosam sumpsit: nam* A B *quidem omni,* C *autem nulli, quare aliqua disciplina non erit disciplina. Et si* A C *quidem omni,* B *autem nulli: est autem* B *quidem disciplina,* C *autem medicina,* A *uerò opinio: nullam enim disciplinam opinionem sumens, sumpsit aliquam disciplinam esse opinionem. Differt autem à priore in terminis conuerti: nam prius quidem ad* B, *nunc autem ad* C *affirmatiuum. Et si sit non uniuersalis altera propositio, similiter: semper enim medium est, quod ab altero quidem negatiuè dicitur, de altero uerò affirmatiuè.*

Syllogismus ex oppositis non est absolutè syllogismus, sed particula quædam syllogismi ex hypothesi, unde ab Aristotele capit. seq. adnumeratur inter paralogismos.

Quare contingit opposita quidem perfici, non autem semper, neque omnino: sed sic se habeant, quæ sunt sub medio, ut uel eadem sint, uel totum ad partem, aliter autem impoßibile: non enim erunt propositiones ullo modo, neque contrariæ, neque oppositæ,

De Syllogismo ex oppositis in tertia figura. CAP. XVII.

IN *tertia uerò figura affirmatiuus quidem syllogismus nunquam erit ex oppositis propositionibus: propter*

causam

causam dictam, & in prima figura. Negatiuus *autem erit syllogismus, & uniuersalibus, & non uniuersalibus terminis. Sit enim disciplina in quo* B, *&* C : *medicina autem in quo* A : *si ergo sumat omnem medicinam disciplinam, & nullam medicinam: disciplinam* B, *omni* A *sumpsit, &* C *nulli* A : *quare erit aliqua disciplina non disciplina. Similiter autem & si non uniuersaliter sumpta sit* A B *propositio: nam si est aliqua medicina disciplina, & rursum nulla medicina disciplina, accidit disciplinam aliquam non esse disciplinam. Sunt autem uniuersaliter quidem sumptis terminis, contrariæ propositiones: si autem particularis altera sit, oppositæ.* Oportet *autem scire quoniam contingit opposita sic sumere: quemadmodum diximus, omnem disciplinam studiosam esse, & rursum nullam, aut aliquam non esse studiosam: quod non solet latere: erit autem per alias interrogationes syllogizare alteram: & quemadmodum in* Topicis *dictum est, sumere.* Quoniam *autem affirmationum oppositiones sunt tres, sexies accidit opposita sumere, aut omni, & nulli, aut omni, & non omni: aut alicui, & nulli: & hoc conuerti in terminis, ut* A *omni* B, *& nulli* C : *aut omni* C, *& nulli* B : *aut huic quidẽ omni, illi uerò non omni: & rursum hoc conuerti secundum terminos: similiter autem & in tertia figura.* Quare *manifestum est & quoties, & in quibus figuris contingit per oppositas propositiones fieri syllogismum.* Manifestum *est quoniam ex falsis est uerum syllogizare, quemadmodum dictum est prius: ex oppositis autem non est: semper enim cõtrarius syllogismus fit rei (ut si est bonum, non esse bonum: aut si animal, non animal) eò quòd ex cõtradictione est syllogismus, & subiecti termini aut ijdem sunt: aut hic quidem totum, ille autem pars.* Palam *autem quoniam*

niam in paralogiſmis nihil prohibet fieri hypotheſeos contradictionem,ut ſi eſt impar, non eſſe impar: nam ex oppoſitis propoſitionibus contrarius erit ſyllogiſmus: ſi ergo ſumpſerit hoc modo, hypotheſeos erit contradictio.

Oportet autem conſiderare, quoniam ſic quidem non eſt contraria concludere ex uno ſyllogiſmo (ut ſit concluſio quoniam non eſt bonum, bonum: aut aliud quiddam tale) niſi ſtatim huiuſmodi propoſitio ſumatur: ut omne animal eſſe album, & non album, hominem autem animal: ſed uel aſſumere oportet cõtradictionem: ut quoniam omnis diſciplina opinio, & non opinio: deinde ſumere, quoniam medicina diſciplina quidem eſt: nulla autem opinio, quemadmodum redargutiones fiunt, uel ex duobus ſyllogiſmis. Quare eſſe quidem contraria ſecundum ueritatem quæ ſumpta ſunt, nõ eſt alio modo quàm hoc, quemadmodum dictum eſt prius.

De Petitione principij. CAP. XVIII.

Caput hoc, de eo quod eſt petere id, quod erat in principio, obſcurum eſt, ſolertemque requirit diligentiam.

IN *principio autem petere, & accipere eſt quidem, ut in genere ſumere in eo quod non eſt demonſtrare propoſitum.* Hoc *autem accidit multipliciter: nam & ſi omnino non ſyllogizatur, & ſi per ignotiora, aut ſimiliter ignota, & ſi per poſteriora quod prius eſt: demonſtratio enim ex prioribus, & notioribus eſt.* Horum *ergo nullum eſt petere quod ex principio eſt: ſed quia hæc quidem nata ſunt per ſe cognoſci, illa uerò per alia (nam principia quidem per ſe, quæ autem ſub principijs, per alia) quando quod non per ſe notum eſt, per ſe aliquis conatur oſtendere, tunc petit quod ex principio eſt: hoc autem eſt ſic facere quidem ut ſtatim poſtulet id quod propoſitum eſt: contingit autem & traſgredientes & ad alia, eorum quæ nata ſunt per illa oſtendi per hæc monſtrare*

quod ex principio est: ut si A *ostendatur per* B, *&* B *per* C, C *autem natum sit ostendi per* A: *accidit enim idem* A *per se demonstrare eos, qui sic syllogizant, quod faciunt qui parallelas arbitrantur scribere: latēt enim ipsi seipsos, talia sumentes, quæ non ualent demonstrare, cùm non sint parallelæ. Quare accidit sic syllogizantibus unūquodq; esse dicere, si est unumquodq;: sic autem omne erit per se notum: quod est impoßibile. Si ergo aliquis dubitat assumpto dubio quoniam* A *inest* C, *similiter & quoniam* B, *petat autem* A *inesse* B: *nondum manifestum si, quod in principio est, petat, sed quod quoniam non demonstrauit manifestum: non enim est principium demonstrationis, quod similiter est incertum. Si autem* B *ad* C *sic se habet, ut idem sit: aut manifestum quòd conuertuntur, aut inest alterum alteri, quod in principio est petit: nam & quoniam* A *inest* B, *per illa monstrabit si conuertantur: nunc autem hoc prohibet, sed non modus. Si autem hoc faciat, quod dictum est faciet, & conuertet per tria: similiter autem & si* B *sumat inesse* C. *quod similiter incertum sit, ut & si* A *inest* C, *nondum quod ex principio petit, sed neque demonstrat. Si autem idem sit* A *&* B, *aut eò quòd conuertuntur, aut eò quòd* A *sequitur ei quod est* B, *quod ex principio est petit propter eandem causam: nam ex principio quid ualet, prius dictum est à nobis: quoniam per se monstrabitur quod non est per se manifestum. Si ergo est in principio petere per se monstrare, quod non per se est manifestum: hoc autem est non ostendere quando similiter dubitantur quod monstratur, & per quod monstratur, uel eò quòd eadem eidem, uel eò quòd idē eisdem inesse sumitur: in media quidem figura, & tertia utrorūq; continget similiter quod est in principio petere: in prædica

dicatiuo quidem syllogismo & in tertia figura, & in prima: negatiuè autem quando eadem ab eodem, & non similiter utræq; propositiones: similiter autem & in media, eò quòd non conuertuntur termini secundum negatiuos syllogismos. Est autem in principio petere in demonstrationibus quidem, quæ secundum ueritatem sic se habent: in dialecticis autem, quæ secundum opinionem.

De non propter hoc accidere falsum. CAP. XIX.

Non propter hoc autem accidere falsum (quod sæpe in disputationibus solemus dicere) primùm quidem est in ijs qui ad impoßibile syllogismis: quando ad cõtradictionem est huius quod monstratum est, ea quæ ad impoßibile. Nam neq; qui non cõtradicit, dicit non propter hoc, sed quoniam falsum est aliquid positum, priorum: neque in ostensiua: non enim ponit quod contradicit. Amplius autem quando interimitur aliquid ostensiuè per A B C, *non est dicere quoniam non propter quod positum est factus est syllogismus: nam non propter hoc fieri tunc dicimus, quando interempto hoc nihilo minus perficitur syllogismus, quod non est in ostensiuis: interempta enim propositione, nec qui ad hanc est, erit syllogismus. manifestũ igitur quoniam in ijs qui ad impoßibile sunt, dicitur nõ propter hoc, & quando sic se habet ad impoßibile, quæ ex principio est hypothesis, ut cùm sit, uel cùm non sit hæc, nihilo minus accidit impoßibile. Ergo manifestißimus quidem modus est non propter suppositionẽ esse falsum: quando ab hypothesi inconiunctus est à medijs syllogismus ad impoßibile, quod dictum & in Topicis: quod enim non est causa, ut causam ponere hoc est. Vt si uolens ostendere quoniam asymmeter est diameter, conetur Zenonis ratio-*

ne quoniam nō est moueri, & ad hoc inducat impoßibile: nullo enim modo continuum est falsum locutioni, quæ est ex principio. Alius autem modus, si continuum quidem sit impoßibile hypothesi, non tamen propter illam accidat: hoc autem poßibile est fieri, & in hoc quod superius, & in hoc quod inferius sumenti continuum: ut si A *ponatur inesse* B, B *autem* C, C *uerò* D, *hoc autem sit falsum* B *inesse* D: *nam (si ablato* A, *nibilo minus* B *inest* C, & C D) *non erit falsum propter eam quæ ex principio est hypothesin. Aut rursum, si quis in superiori sumat continuum, ut si* A *quidem* B, E *autem* A, F *uerò* E, *falsum autem sit,* F *inesse* A: *nam & sic nibilo minus erit impoßibile, interempta quæ est ex principio hypothesi. Sed oportet ad eos qui ex principio terminos, copulare impoßibile: sic enim erit propter hypothesin. Vt in inferiori quidem, sumenti continuum ad prædicatum terminum: nam si impoßibile est* A *inesse* D: *interempto* A, *non amplius erit falsum. In superiori autem de quo prædicatur. nam si* F *non poßibile est inesse* B, *interempto* B, *non amplius erit impoßibile, similiter autem & cùm priuatiui sint syllogismi. Manifestum ergo quoniam cùm impoßibile non ad priores terminos, non propter positionem accidit falsum. An nec sic semper propter hypothesin erit falsum? nam si non ei quod est* B, *sed ei quod est* K *positum est inesse* A, K *autem* C, & *hoc* D, & *sic manet impoßibile: similiter autem & in sursum sumēti terminos: quare (quoniam cùm est, & cùm non est hoc, accidit impoßibile) non erit propter positionem, aut cùm nō est hoc nibilo minus fieri falsum. Nec sic sumendum ut alio posito accidat impoßibile: sed quando ablato hoc, idem per reliquas propositiones concluditur impoßibile: eò quòd idem*

falsum

falsum accidere per plures hypotheses nihil fortasse inconueniens est: ut parallelas contingere: & si maior est qui interius est, eo qui exterius: & si triangulus habet plures rectos duobus.

De Falsa ratiocinatione, Catasyllogismo, hoc est corratiocinatione, & Elencho. CAP. XX.

FAlsa autem oratio fit propter primũ falsum: aut enim ex duabus propositionibus, aut ex pluribus omnis est syllogismus: ergo si ex duabus quidem, harum necesse est alteram, aut etiam utrasq; esse falsas: nam ex ueris non erat falsus syllogismus: si uerò ex pluribus (ut sic quidem per A B, *hoc autem per* D F) *horum erit aliquid superiorum falsum, & propter hoc oratio, nam* A *&* B *per illa concluduntur: quare propter illorum aliquid, accidit conclusio, & falsum. Vt autem non catasyllogizetur, obseruandũ quando sine conclusionibus interrogat orationem, ut non detur bis idem in propositionibus, eò quòd scimus, quoniam sine medio syllogismus non fit: medium autem est, quod plerunq; dicitur. Quomodo autem oportet ad unamquanque conclusionem obseruare medium, manifestum est, eò quòd scitur quale in unaquaq; figura ostenditur. hoc autem nos nõ latebit, eò quòd uidemus quomodo submittimus orationem. Oportet autem quod custodire præcipimus respondentes, ipsos argumentantes tentare latere: hoc autem erit, primùm quidem si conclusiones non prius syllogizent, sed sumptis necessarijs non manifestæ sint. Amplius autem si non propinqua interrogant, sed quàm maximè longè media: ut si sit opportunum concludere* A *de* F, *media* B C D E: *oportet ergo inquirere si* A B: *& rursum non si* B C, *sed si* D E: *deinde si* B C, *& sic reliqua: & si per*

Catasyllogismus, corratiocinatio, epicherema, idẽ: est autẽ cùm quis propositiones admittit, id quod dare non intẽdit colligentes.

unum medium sit syllogismus, à medio incipere: maximè enim sic latebit respondentem. Quoniam ergo habemus quando & quomodo se habētibus terminis fit syllogismus, manifestum & quando erit, & quando non erit elenchus: nam omnibus affirmatiuis, uel permutatim positis responsionibus (ut hac quidem affirmatiua, illa uerò negatiua) contingit fieri elenchum: erit enim syllogismus: & sic in illo modo se habentibus terminis: quare si id quod positum est, contrarium sit conclusioni, necesse est fieri elenchum: nam elenchus, syllogismus contradictionis est. Si uerò nihil affirmetur, impoßibile est fieri elenchum: nō enim erat syllogismus: cùm omnes termini erant priuatiui, quare nec elenchus: nam si elenchus, necesse est syllogismum esse: cùm autem est syllogismus, non necesse est elenchum esse. Similiter autem si nihil positum sit secundùm responsionem uniuersaliter, nam eadem erit definitio syllogismi, & elenchi.

De Fallacia secundum opinionem. CAP. XXI.

ACcidit autem quandoque (quemadmodum in positione terminorum fallebamur) & secundum opinionem fieri fallaciam: ut si contingat idem pluribus principaliter inesse: & hoc quidem latere aliquem, & putare nulli inesse, illud autem scire: ut insit A B *&* C *per se, & hæc omni* D *similiter: si igitur* B *quidem putet omni* A *inesse, & hoc* D: C *autem nulli* A, *& hoc omni* D: *eiusdem secundum idem habebit disciplinam, & ignorantiam. Rursum si quis fallatur circa ea quæ sunt ex eadem coniugatione: ut si* A *inest* B, *hoc autem* C, *&* C D: *opinetur autem* A *inesse omni* B, *& rursum nulli* C. *Simul enim sciet, & non opinabitur inesse: ergo nihil aliud existimat ex ijs, quàm scit, hoc non opinari: scit enim aliquo modo quoniam* A *inest*

C per

c per B, *uelut in uniuersali hoc quod est particulare: quare quod aliquo modo scit, hoc omnino existimat non opinari: quod est impoßibile. In eo autem quod prius dictum est, si non ex eadem coniugatione sit medium, secundùm utrunq; quidem mediorum ambas propositiones non poßibile est opinari: ut* A B *quidem omni*, C *autem nulli: hæc autem utraque, omni* D: *accidit autem aut simpliciter, aut in aliquo contrariam sumere primam propositionem: si enim cui* B *inest omni*, A *opinatur inesse*, B *autem* D *nouit, & quoniam* A D *nouit. quare si rursum cui* C *nulli, putat* A *inesse: cui* B *alicui inest, huic non putat* A *inesse: quòd autem omni putat cui* B, *rursum alicui non putare cui* B, *aut simpliciter, aut in aliquo contrarium est: sic ergo non contingit opinari. Secundùm utrunq; autem unam: aut secundùm alterum utrasque, nihil prohibet* A *omni* B, *&* B D: *& rursum* A *nulli* C. *Nam similis huiusmodi fallacia, ueluti fallimur circa particularia: ut si* A *omni* B *inest*, B *autem omni* C, A *omni* C *inerit: si ergo aliquis nouit quoniam* A *cui* B, *inest omni: nouit & quoniam ei quod est* C, *sed nihil prohibet ignorare* C *quoniam est: ut si* A *quidem duo recti, in quo autem* B *triangulus, in quo uerò* C *sensibilis triangulus: opinabitur enim aliquis non esse* C: *sciens quoniam omnis triangulus habet duos rectos, quare simul sciet, & ignorabit idem: nam scire omnem triangulum, quoniam duobus rectis, non simplex est: sed hoc quidem uniuersalem habet disciplinam, illud uerò singularem. Sic ergo in uniuersali nouit* C, *quoniam duobus rectis, in singulari autem non nouit: quare non habebit contrarias. Similiter autem est quæ in Menone est oratio, quoniam disciplina est reminiscentia: nunquam enim accidit præscire quod singulare*

*eſt:ſed ſimul inductione ſumere particularium diſciplinã, uelut recognoſcentes. Nam quædam ſcientes, ſtatim ſcimus: ut quoniam duobus rectis, ſi ſcimus quoniam triangulus: ſimiliter autem & in alijs. Ergo uniuerſali quidem ſpeculamur particularia, * propria autem non ſcimus, quare contingit & falli circa ea, uerum non contrariè, ſed habere quidem uniuerſalem, decipi autem particulari. Similiter autem in prædictis: non enim contraria quæ eſt ſecundum medium, ei quæ eſt ſecundum ſyllogiſmum diſciplinæ: nec quæ eſt ſecundum utrunque mediorum opinatio: nihil enim prohibet ſcientem, & quoniam* A *toti* B *ineſt, & rurſum hoc toti* C, *putare non ineſſe* C: *ut quoniam omnis mula ſterilis, & hæc mula: putare hanc habere in utero: non enim ſcit quoniam* A, C *qui non conſpicit, quod eſt ſecundum utrunq;. Quare manifeſtum quoniam & ſi hoc quidem nouit, illud uerò non nouit, falletur: quod habent uniuerſales, ad particulares diſciplinas: nullùm enim ſenſibilium cùm extra ſenſum ſit, ſcimus: nec ſi ſentientes fuerimus, ſcimus, niſi ut in uniuerſali, & in eo quod habet propriam diſciplinam, ſed non in eo quod eſt in actu. Nam ſcire tripliciter dicitur, aut ut uniuerſali, aut ut propria, aut ut in actu: quare & decipi totidem modis: nihil ergo prohibet & ſcire, & deceptum eſſe circa idem: ueruntamen non contrariè. quod accidit & ei, qui ſecundùm utranque ſcit propoſitiônum, & non pertractauit prius: nam opinans in utero habere mulam, non habet ſecundum actum diſciplinam, neq; propter opinionem fallaciam contrariam diſciplinæ: ſyllogiſmus enim eſt contraria fallacia in uniuerſali. Qui autem opinatur quòd bonum eſſe, eſt malum eſſe: idem opinabitur bonum eſſe, & malum. Sit enim bonum eſſe in quo* A, *malum autem eſſe in quo* B: *rurſum*

*Hic Propria, ablatiuus eſt

ſum bonum eſſe in quo C *: quoniam igitur idem opinatur & B & C, & eſſe C E opinabitur : & rurſum B eſſe A ſimiliter:quare &* C A *: nam quemadmodam ſi erat uerum de quo* C B*, & de quo* B A*, & de quo* C A *uerum erat : ſic & in opinatione. Similiter autem & in eo quod eſt eſſe.nam cùm idem ſit* C *&* B*, & rurſum* B *&* A, C A *idem erit:quare & opinatione ſimiliter : ergo hoc quidem neceſſarium ſi quis det primum. Sed fortaſſe illud falſum opinari aliquem quòd malum eſſe eſt bonum eſſe, niſi ſecundùm accidens. multipliciter enim poßibile eſt hoc opinari:perſpiciendum autem hoc melius.*

De Conuerſionibus terminorum. CAP. XXII.

QVando uerò cõuertuntur extremitates, neceſſe eſt & medium conuerti ad utranq; : ſi enim A *de* C*, per* B *eſt, ſi conuertitur & ineſt cui* A *omni* C*, &* B A *conuertitur, & ineſt cui* A *omni:* B *per medium* C*, &* C B *conuertitur per medium* A*. Et in non eſſe itidem:ut ſi* B *ineſt* C*,* A *uerò non ineſt* B*, neque* A *inerit* C*. Si ergo* B *conuertatur ad* A*: &* C *ad* A *conuertetur:ſi enim* B *nulli* A *inexiſtens,ergo neq;* C*.omni enim* C *inerat* B*: & ſi* B *conuertitur ad* C*, &* A *conuertetur ad* C *: nam de quocunq; omnino* B*, &* C*. Et ſi* C *ad* A *cõuertetur, &* B *conuertetur ad* A*: cui enim* B *ineſt, &* C*: cui autem* C*,* A *non ineſt:& ſolum hoc à concluſione incipit,alia autem non ſimiliter : ut in prædicatiuo ſyllogiſmo. Rurſum ſi* A *&* B *conuertuntur,&* C *&* D *ſimiliter,omni autem neceſſe eſt* A *aut* C *ineſſe:&* B *&* D *ſic ſe habebunt,ut omni, alterũ inſit:quoniam enim cui* A, B *: & cui* C, D *: omni autem* A *aut* C*,& non ſimul : manifeſtũ quoniam &* B *aut* D *omni, & non ſimul:ut ſi ingenitũ,incorruptibile:& incorruptibile,*

Ea hic cõuerti dicũtur,quæ de ſe inuicem uniuerſaliter prædicantur.

bile, ingenitum: necesse est quod factum est corruptibile, & corruptibile factũ esse: duo enim syllogismi constituti sunt. Rursum si omni quidem, A uel B, & C uel D: simul autem non insunt: si conuertitur A & C, & B & D conuertetur. Nam si alicui non inest B, cui D, palàm quoniam A inest: si autem A, & C: conuertuntur enim: quare simul C & D: hoc autem impoßibile. Quando autem A toti B & C inest, & de nullo alio prædicatur, inest autem & B, omni C: necesse est A & B conuerti: quoniam enim de solis B C dicitur A, prædicatur autem B, & idem de se & de C: manifestum quoniam de quibus A, & B dicetur omnibus, uerum & de A. Rursum quando A & B, toti C insunt: conuertitur autem C B: necesse est A omni B inesse: quoniam enim omni C, A C autem B, eò quòd conuertuntur: & A omni B inerit. Quando autem duo fuerint opposita, ut A magis eligendũ sit quàm B, cùm sint opposita, & D quàm C similiter, si magis eligẽda sunt A C quam B D, A magis eligẽdũ quàm D. Similiter enim sequendũ A, & fugiendũ B. opposita enim: & C ei quod est D: nam & hæc opponuntur: si ergo A ei quod est D similiter eligendũ, & B ei quod est C fugiendũ, utrunq; enim utriq; similiter fugiendũ eligẽdo: quare & hæc ambo A C, ijs quæ sunt B D, quoniã autẽ magis, non poßibile similiter: nã & B D similiter erunt. Si autem D magis eligendũ quàm A, & B quàm C minus fugiẽdũ: nã quod minus est, minori opponitur: magis autẽ eligendũ est maius bonũ, & minus malum, quàm minus bonũ, & maius malũ. Vniuersum igitur B D magis eligendũ, quàm A C, nunc autem non est, ergo magis A eligendũ, quàm D: & C ergo minus fugiendũ quàm B. Si ergo eligat omnis amans secundum amorem A sic se habere, ut concedere, & non cõcedere in quo C, aut con-

cedere

cedere in quo D, *& non tale esse ut concedere in quo* B: *manifestum quoniam* A *huiusmodi esse, magis eligendum est quàm concedere:ergo diligi quàm conuentio magis eligendum secundum amorem: magis ergo amor est in amicitia, quàm conuenire. Si autem maximè huius, & finis hæc:ergo conuenire aut non est omnino, aut diligendi gratia: nam & aliæ concupiscentiæ & artes, sic fiunt. Quomodo ergo se habent termini secundum conuersiones, & in eo quod magis fugiendum, uel magis eligendum sit, manifestum est.*

De Epagoge,id est,inductione. CAP. XXIII.

Q Voniam autem nõ solùm dialectici, & demonstratiui syllogismi per prædictas fiunt figuras, sed & rhetorici,sed & simpliciter quæcunq; fides est, & secundum unamquanq; artem,nunc erit dicẽdum. Omnia enim credimus per syllogismum,aut ex inductione:ergo si inductio quidem est,& ex inductione syllogismus per alteram extremitatem medio syllogizare. Vt si eorum quæ sunt A C,*medium sit* B,*per* C *ostendere* A *inesse* B:*sic enim facimus inductiones.Vt sit* A *longæuum, in quo autem* B *choleram non habere,in quo uerò* C *singulare longæuum, ut homo,equus,& mulus: ergo toti* B *inest* A: *omne enim quod sine cholera est,longæuum:sed &* B *nõ habere cholcram:omni inest* C:*si ergo conuertatur* C *ei quod est* B, *& non transcendat medium, necesse est* B *inesse* B. *Ostensum enim est prius, quoniam si duo aliqua eidem insunt, & ad alterum eorum conuertatur extremum, quoniam conuerso & alterum inerit prædicatorũ. Oportet autem intelligere* C *ex singularibus omnibus compositũ: nam inductio per omnia. Syllogismus autẽ huiusmodi est *primæ,&*

*Propositio Prima, & immediata, est quæ medium non habet,per quod possit demonstrari.

mæ,& immediatæ propositionis: quarum enim est mediū, per medium est syllogismus: quarum uerò non est, per inductionem. Et quodam modo opponitur inductio syllogismo: nam hic quidem per medium, extremum de tertio ostendit: illa autem per tertiū, extremum de medio. Ergo natura quidem prior, & notior per medium syllogismus: nobis autem manifestior, qui est per inductionem.

De Paradigmate, hoc est Exemplo. CAP. XXIIII.

EXemplum autem est, quando medio extremum inesse ostenditur per id, quod est simile tertio. Oportet autem & medium tertio, & primum simili notius esse, inesse. Vt sit A malum, B autem contra confines inferre bellum, in quo autem C Athenienses contra Thebanos, in quo autem D Thebanos contra Phocenses. Si ergo uolumus ostendere quoniam Thebanis pugnare malum est, sumendum quoniam contra confines pugnare est malum: huius autem fides ex similibus, ut quoniam Thebanis contra Phocenses. Quoniam ergo contra confines malum, contra Thebanos autem contra confines est: manifestum quoniam contra Thebanos pugnare malum. Quoniam ergo B, C & D inest, manifestum: utrunq; enim est contra confines inferre bellum. & quoniam A, D: Thebanis enim non fuit utile contra Phocenses bellum. Quoniā autem A inest B, per D ostendetur: eodē autem modo & si per plura similia fides fiat, medij ad extremum. Manifestum ergo quoniam exemplum est neq; ut totum ad partem, neq; ut pars ad totum: sed ut pars ad partem, quando ambo quidem insunt sub eodem, notum autem alterum. Et differt ab Inductione, quoniā hæc quidem ex omnibus indiuiduis ostēdebat inesse extremū medio, & ad extremum non copu

copulabat syllogismum: hoc autem & copulat, & non ex omnibus ostendit.

De Apagoge, Deductione'que. CAP. XXV.

*DEductio autem quando medio quidem primum palàm est inesse: postremo autem medium dubium quidem, similiter autem credibile aut magis conclusione. Amplius, si pauciora sunt media postremo & medio, omnino enim propinquius esse accidit scientiæ. Vt sit A docibile, in quo B disciplina, C iustitia: ergo disciplina quoniam docibilis, manifestum. iustitia autem si disciplina, dubium. Si igitur similiter aut magis credibile sit B C quàm A C, deductio est: propinquius enim scientiæ, per quod assumpserint A, C disciplinam prius non habentes. Aut rursum si pauciora media sint B C: nam & sic propinquius est scientiæ. Vt si D sit quadrangulare, in quo autem E *rectilineum, in quo F circulus: si ergo eius quod est E F, unum solum sit medium, per lunares figuras æqualem fieri rectilineo circulum, propinquius erit scientiæ. Quando autem neque credibilius est B C, quàm A C, neque pauca media: non dico deductionem: neque quando immediata est B C: disciplina enim quod eiusmodi est.*

* Rectilineũ, dicitur figura rectis lineis clausa: hic autem ponitur pro quadrato.

De Instantia, quam Enstasin dicunt. CAP. XXVI.

INstantia autem est propositio propositioni contraria. Differt autem à propositione: quoniã cõtingit quidem instantiam esse in parte: propositionem uerò aut omnino non contingit, aut non in uniuersalibus syllogismis. Fertur autem instantia duobus modis, & per duas figuras: duobus modis quidem, quoniã aut uniuersalis, aut particularis omnis instantia: per duas autẽ figuras, quoniã opposita

sitæ feruntur propositioni: opposita autem in prima, & tertia figura perficiuntur solis. Nam quando postulatur omni inesse, instamus quoniam nulli, aut quoniam alicui nō inest. Horum autem nulli quidem ex prima figura: alicui autem non ex postrema. Vt sit A *unam esse disciplinam, in quo* B *contraria: proponit ergo unam esse contrariorum disciplinam: aut quoniam omnino non est eadem oppositorum instant. Contraria autem opposita: quare fit prima figura. Aut quoniam noti, & ignoti nō una: hæc autem tertia. Nam secundum tertiam notum, & ignotum contraria quidem esse, uerum: unam autem esse eorum disciplinam, falsum. Rursum in priuatiua propositione similiter: cùm postulat enim non esse contrariorum unam disciplinā, aut quoniam omnium oppositorum, aut quoniam contrariorum aliquorum est eadem disciplina, dicimus, ut sani, & ægri: ergo omnium quidem ex prima, aliquorum uerò ex tertia figura. Simpliciter autem in omnibus uniuersaliter quidem instantibus, necesse est ad id quod uniuersale est proposito contradictionem dicere: ut si non unam existimet contrariorum omnium, dicere oppositorum unam: sic autem necesse est primam esse figuram: medium enim fit uniuersale, ad hoc quod ex principio: quod autem ad hoc in parte est unierſale, dicitur propositio: ut noti, & ignoti non eandem: nam contraria uniuersale ad hæc: & fit tertia figura: medium enim in parte sumptum, ut notum, & ignotum. Nam ex quibus est syllogizare contrarium, ex ijs & instantias conamur dicere: quare & ex his solis figuris ferimus, nam in his solis oppositi syllogismi: per mediam enim figuram non fuit affirmare. Amplius autem & si sit, oratione indiget plurima, quæ est per mediam figuram: ut si non concedant* A *inesse* B, *eò quòd non*

sequi

sequitur hoc c, hoc enim per alias propositiones manifestum : non oportet autem instantiam conuerti ad alia, sed statim manifestam habere alteram propositionem. Quapropter & signum ex sola hac figura non est. Perspiciendum autem & de alijs instantijs, ut de ijs quæ sunt ex contrario, & simili, & secundũ opinionem: & si particularem ex prima, uel priuatiuam ex media possibile est sumere.

De Eicote, hoc est, consentaneo signo, Indicio, & Enthimemate. CAP. XXVII.

Eicos autem, & signum, non idem est, sed eicos quidem est propositio probabilis. Quod enim ut in pluribus sciunt sic factum, uel non factum, aut esse, uel non esse, hoc est Eicos: ut odire inuidentes, uel diligere amantes. Signum autem uult esse propositio demonstratiua, uel necessaria, uel probabilis: nam quo existente est, uel quo facto prius uel posterius res, signum est uel fuisse, uel esse. Enthymema ergo est syllogismus imperfectus ex eicotibus, & signis. Accipitur autem Signum tripliciter, quoties & Medium in figuris; aut enim ut in prima, aut ut in media, aut ut in tertia. Vt ostendere quidem parientem esse, eò quòd lac habeat, ex prima figura: medium enim lac habere, in quo A, parere B, lac habere mulier in quo C. Quoniam autem sapientes, studiosi: nam Pittacus est studiosus: per postremam, in quo A studiosum, in quo B sapientes, in quo C, Pittacus. Verùm igitur A & B de C prædicari: sed hoc quidem non dicunt quia notum sit: illud uerò sumunt. Peperisse autem quoniam pallida, per mediam figuram uult esse, quoniam enim sequitur parientes pallor, sequitur autem & hanc: ostensum esse arbitrantur quoniam peperit. pallor in quo A, parere in quo B, mulier in quo C. ergo si una quidem dicatur propositio, signum sit solùm: si autem & al*

*Intelligendũ hoc de iis solis, quæ lac habent, & nondũ peperere.

& altera sumitur, syllogismus. Vt Pittacus liberalis: nam ambitiosi liberales: Pittacus autē ambitiosus. Aut rursus, quoniam sapientes boni, Pittacus autem bonus, sed & sapiens: sic ergo fiunt syllogismi. Verum quidem per primam figuram insolubilis, si uerus sit: uniuersalis enim est. Qui autem per Postremam, est solubilis, etsi uera sit conclusio, eò quòd non uniuersalis: est in tertia, nec ad rem syllogismus: non enim si Pittacus est studiosus, propter hoc & alios necesse est esse sapientes. Qui uerò per mediam figuram est, semper & omnino solubilis: nunquam enim syllogismus fit, sic se habentibus terminis. Non enim si quæ peperit pallida, pallida autem & hæc, necesse est parere hanc: ergo uerum est quidem in omnibus figuris, differentias autem habent iam dictas. An igitur sic diuidendum Signum? horum autem medium Indicium sumendum: nam Indicium dicunt esse quod scire facit: tale autem maximè Medium: an uerò quæ quidem ab extremitatibus, Signa dicenda, quæ autem ex medio Indicium? probabilißimum enim & maximè uerum est, quod est per primam figurā.

De Syllogismo physiognomico. CAP. XXVIII.

NAturas autem cognoscere poßibile est, si quis concedat simul transmutare corpus, & animam: quæcunque sunt naturales paßiones: discens enim aliquis fortasse musicam, transmutauit secundum quid animam, sed nō earum quæ natura nobis insunt, hæc est paßio, sed ut iræ, & concupiscentiæ, & naturaliū motionū. Si igitur & hoc det, & unum unius signum esse, & poßumus sumere propriam uniuscuiusq; generis paßionem, & signum: poterimus naturas cognoscere. Si enim est propriè alicui generi indiuiduo inexistens paßio, ut si leonibus fortitudo, necesse est &

est & signum esse aliquod: compati enim sibi inuicem positum est, & sit hoc magnas summitates habere: quod & alijs generibus non totis contingit. Nam *signum sic proprium est, quoniam totius generis propria paßio est, & non solius proprium, sicut solemus dicere.* Erit *ergo & in alio genere hoc, & erit fortis homo, & aliquod aliud animal habebit ergo signum, unum enim unius erat. Si ergo hæc sunt, poterimus talia signa colligere in ijs animalibus, quæ solùm unam paßionem habent aliquam propriam: unaquæque autem habet signum, & quoniam unum habere necesse est, poterimus naturas cognoscere. Si uerò duo habet propria totum genus, ut leo fortè & communicatiuum: quo modo cognoscemus utrum utrius sit signum eorum signorum quæ propriè sequuntur? An si & alij alicui nõ toti ambo, & in quibus non totis utrunque: quando hoc quidem habet, illud autem non? nam si fortis quidem, liberalis autem non, habet autem duorum hoc, palàm quoniam & in leone hoc signum fortitudinis.* Est *uerò naturas cognoscere in prima quidem figura, eò quòd medium priori extremitati conuertitur, tertiam autem transcendit, & non conuertitur: ut sit fortitudo* A, *summitates magnas habere in quo* B, C *autem leo: ergo cui* C, B *omni, sed & alijs: cui autem* B, A *omni, & non pluribus, sed conuertitur: si autem non, non erit unum, unius signum.*

SECVNDI LIBRI PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS FINIS.

ANGELI POLITIANI IN ANALYTICA POSTERIORA ARGVMENTVM.

AD posteriora transeamus. iusta hic demonstratio tractatur, cuius nobis insita animo quasi semina, ut iam quod discimus, non in plenum, sed quadantenus sciamus. Praenoscimus aut esse aliquid, aut hoc significare: sed & utrunque. quaedamq; prius & posterius, quaedam simul intelligimus. Rite quid ex causa scimus, & demonstratione: ducitur ea ex ueris primis, medio carentibus prioribus, causis necessariis. prioribus naturae potius, quàm nobis. Principiis credendum potius, quàm conclusionibus. Praedicatum dici per se de subiecto debet, priusque de omni. Per se nunc accipe, uel essentia uel propria, sed & uniuersaliter. Vniuersale hic intellige, quod & de omni, & per se, & qua ipsum est, nec in alio prius. nec ideas demonstraueris. Caue autem, ne demonstrasse uniuersale falsò te credas, aut non demonstrasse. Fallimur, cum de indiuiduo agimus solitario. Cum uacat nomine illud, quod specie dissidentia deuincit, cum discrimen inter uniuersale non cernimus, & quod de omni. Nec ueritas modo, sed & necessitas exigitur: eaq; non conclusionum modo, sed & principiorum, non modo esse indicans, sed & cur sit: non modo ex necessariis, sed & è suis, hoc est ex iis, quae uel unius uel cognati generis. tum ex uniuersalibus, nec enim corruptibilium. Nec autem scientia ulla sua tuetur principia, sed ad unam rediguntur omnes. quae sapientia uocatur, quaeque primas, & easdem maxime causas considerat, subiectum statuimus esse. Proprium quaerimus, quid significet, axiomatis utrunque debemus. quorum interdum ui utimur potius, sed & quaedam sunt axiomata, quae scientiis congruunt omnibus. Duae scientiam facultates constituunt, sapientia & dialectica. Nunc eadem scientia & esse aliquid scimus, & cur sit, nunc diuersis. Causae mutuò, & signa interdum recurrunt, altera alteri scientia subest. Prima demonstrationi figura debetur. aut rē sic ignoramus, ut esse nesciamus, aut ut aliter esse putemus; quae dispositionis inscitia uocatur. fit autem, uel ubi praesto est mediū, uel ubi desit. utrobiq; au-

tem aut notione ſimplici,aut adulterina ratiocinatione. Debellandæ contrariis potius,quàm contradictoriis minus ueræ propoſitiones. Si ſenſus defuerint, etiam demonſtratio deerit. nam illorum ope inducimus,atque abſtrahimus, Noſce quod ex accidenti dicitur,uariè dici. Cæterum accidens quoq; de accidenti,ſed & de accidenti eodem rurſum ſubſtantia,quaſi præter naturam prædicatur,nec ſubiecta in infinitum, nec prædicata procedunt. Particulari præſtat uniuerſale, affirmatio negationi:iuſta demonſtratio illi,quæ fit ex impoſsibili. Potior illa & prior facultas, quæ cauſam docet alterius, quæ circa intelligibile, circa uniuerſalé uertitur, quæ ſuperior, quæ ſimpliciora habet principia. nam quarum diuerſa principia ſunt, hæ diuerſæ ſcientiæ. Res eadem uariis demonſtratur mediis. nulla fortuiti ſcientia, nihil ſenſibile demonſtratur, demonſtrationis origo in ſen ſibus, diuerſarum ſcientiarum nec eadem propria principia, nec communia. Etiam utra opinio, & ſubiecto differt à ſcientia, & æſtimationis modo. nec eiuſdem omnino rei opinio, & ſcientia. Solers ille,qui medium quaſi de improuiſo corripit. Ergo in Libro ſecundo, demonſtrationis medium excutitur: quoniamq; formalis cauſa medium potiſsimum demonſtrationis eſt,ea porrò definitio de definitione agit. ſed & de cæteris cauſis,ſiue quæ factionem, ſiue quæ materiam, ſiue quæ finem ſpectent. Quæruntur & illa, num finitionis demonſtratio, num finitionis finitio, quibus finitio competat, atque unde abhorreat? Aguntur & quæſtiones, an eſt,quid eſt? eæ uerò ſimplices, ac prior magis eadem: an illi illud competat, & cur competat? eæ compoſitæ, magis tamen poſterior, Conueniunt illæ terminis,hæ propoſitionibus. Cuius demonſtratio eſt,non eius omnino definitio,nec idem omnino definitione ſcitur,& demonſtratione. Conſtituit definitio quid eſt,ipſam demonſtratio accipit, demonſtratio prædicata, rerum naturas definitio exhibet. Neque diuiſione finitio, neque ſuppoſitione demonſtratur: utrobique principium petitur. eadem nec inductione probatur, nec ſenſibus. Definitio quidem, ratio dicitur eius quod eſt: quod tamen aut nominis eſt,aut naturæ: ratio autem una, loco tantum differens à demonſtratione. Diuerſæ cauſæ medii locum ſubeunt, diuerſæ inquam & tempore. quarum uel ordo, uel recurſus inſpiciendus: quoque pacto finitionis finitio ſit aut non ſit. Communiora definitis accipienda,non tamen & definitorum

genere, quæ definitum iuncta simul exæquent. Indiuiduarum partium definitiones, generum quoque definitionibus indagandis adhibentur, ubi eorum spectatur ordo, quæ sumuntur. illud cauetur, ne quid utile prætereatur. Ipsum quoque quod definitur arte, quæritur, ne res aut nomen inuicem perturbent, ubi duplex inspicitur subiectorum series. Nihil idem causa eiusdem ex pluribus, nec idem conclusionis & rei. Postremo semen carentis medio propositionis in animo habemus, quando uniuersale illud, quod unum præter multa sit, sensibus, imaginatione, memoria, intellectu, formisq;, & notis quibusdam paritur. Principium scientiæ intellectus, hoc est cognitio principiorum scibilis rei.

POSTERIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS LIBER PRIMVS.

De Præcognitis. CAP. I.

OMNIS doctrina, & omnis disciplina intellectiua ex præexistente fit cognitione. Manifestum autem hoc speculantibus in omnibus: Mathematicæ enim scientiæ per hunc modum fiunt, & aliarum unaquæq; artium. Similiter autem & circa orationes, quæ per syllogismos, & quæ per inductionem: utræq; enim per prius nota faciunt doctrinam: hæ quidem accipientes tanquam à notis, illæ uerò monstrãtes uniuersale, per id (quod manifestum est) singulare. Similiter autem & rhetoricæ persuadent: aut enim per exẽpla, quod est in

est inductio: aut per enthymemata, quod quidem est syllogismus. Dupliciter autem est necessarium praecognoscere: alia nanque quia sunt praeopinari necesse est: alia uerò quid est quod dicitur intelligere oportet, quaedam autem utraque. Vt quoniam quidem omne aut affirmare, aut negare uerum est, quia est: triangulum autem, quoniam hoc significat: sed unitatem utraq;, & quid significat quidem, & quia est: non enim similiter horum unumquodque manifestum est nobis. Est autem cognoscere alia quidem prius cognoscentem, quorundam autem simul accipere notitiam: ut quaecunque contingunt esse sub uniuersalibus, quorum habent cognitionem: quòd enim omnis triangulus habeat tres angulos duobus rectis aequales; praesciuit: quòd uerò hic qui est in semicirculo, triangulus sit, simul inducens cognouit. Quorundam enim hoc modo disciplina est, & non per medium, ultimum cognoscitur: ut quaecunque iam singularium contingunt esse, & non de subiecto aliquo. Antè quàm autem sit inducere, aut accipere syllogismum, quodam quidem modo fortasse dicendum est scire, modo autem alio, non: quod enim nesciuit si est simpliciter, hoc quodam modo sciuit, quòd duos habet rectos simpliciter: sed manifestum est quòd si quidem scit, quoniã uniuersaliter sciuit, simpliciter autem non scit: si uerò non, Menonis ambiguitas continget: aut enim nihil discet, aut quae nouit. Non enim sicut quidam conantur soluere, dicendum est: nunquid sciuisti omnem dualitatem quoniam par est, aut non? dicente autem, attulerat quandam dualitatem, quam non opinatus est esse, quare neque parem. Soluunt enim dicentes non cognoscere omnem dualitatem parem esse, sed quam sciunt quòd dualitas sit. Attamen sciunt quidem cuius uerè de-

monstrationem habent, & cuius acceperunt: acceperunt autem non de omni cuius utiq; sciunt quòd triangulus, aut quòd numerus sit, sed simpliciter de omni numero, & triangulo: neque enim una propositio accipitur huius quòd quē tu nosti numerum, aut quòd tu nosti rectilineum, sed de omni. Sed nihil (ut opinor) prohibet quod discit quis, sit ut scire, sit etiam ut ignorare: inconueniens enim non est, si scit quodam modo quod discit: sed si hoc modo, ut in quantum discit, & scit.

De Modis sciendi, & Demonstratione. CAP. II.

Scire autem opinamur unumquodque simpliciter, sed non sophistico modo, qui est secundùm accidens, cùm causam arbitramur cognoscere, propter quam res est, quoniam illius causa est, & non est contingere hoc aliter se habere. Manifestum igitur est, quoniam huiusmodi aliquid scire sit: & nanque non scientes, & scientes quidem opinantur ipsi sic se habere: scientes autem etiam habent scientiam. Quare cuius simpliciter est scientia, hoc est impoßibile aliter se habere. Siquidem igitur & melius est sciendi modus, posterius dicemus. Dicimus autem Scire, & per demonstrationem intelligere. Demonstrationem autem dico, syllogismum epistemonicon, id est facientem scire: sed Epistemonicon dico, secundùm quem (in habendo ipsum) scimus. Si igitur est, Scire ut posuimus, necesse est & demonstratiuam scientiam ex ueris esse, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, causisq; conclusionis. Sic enim principia erunt propria eius quod demonstratur: nam syllogismus quidem erit, & sine his: demonstratio autem non erit: non enim faciet scientiam. Vera quidem igitur oportet esse: quoniam quod non

non est, non est scire: ut quod diameter sit symmeter. Ex *primis autem, & indemonstrabilibus est, quia non sciet, nō habens demonstrationem ipsorum: scire enim quorum demonstratio est non secundùm accidens, est habere demonstrationem. Causas quoque, & notiora oportet esse, & priora. Causas quidem, quoniam tunc scimus, cùm causam cognoscimus: & priora, si quidem causæ sunt: & notiora, non solùm altero modo intelligendo, sed in sciendo quoniam sunt. Priora autem, & Notiora dupliciter sunt: non enim idem est natura prius, & ad nos prius: neque notius natura, & nobis notius. Dico autem ad nos priora, & notiora, propinquiora sensui. Simpliciter autem priora, & notiora, quæ longius sunt. Sunt autem longinquißima quidem, Vniuersalia maximè. Proxima autem, Singularia: & opponuntur hæc ad se inuicem. Ex primis autem est, quod ex proprijs principijs est: idem enim dico Primū, & Principium. Est autem Principium demonstrationis propositio immediata. Immediata autem est, qua non est alia prior. Propositio autem est enuntiationis altera pars unum de uno. Dialectica quidem, est similiter accipiens quanlibet. Demonstratiua autem, determinatæ alterum quoniam uerum est. Enuntiatio autem, contradictionis quælibet pars. Contradictio autem, est oppositio, cuius non est medium secundùm se. Pars autem contradictionis, quæ quidem aliquid de aliquo est, Affirmatio est: Quæ uerò est aliquid ab aliquo, Negatio est. Immediati autem principij syllogistici, Positionem, quidem dico: quam non est monstrare, nec necesse est habere docendum aliquid: Quam uerò necesse est habere quemlibet docendum, Dignitatem. Sunt enim quædam huiusmodi: hoc enim maximè in huiuscemodi consueuimus nomen dice-*

re. Positionis autem, quæ quidem est quamlibet partium enuntiationis accipiens, ut dico aliquid esse, aut non esse, Suppositio est. Quæ uerò sine hoc, Definitio est: definitio enim positio quædam est. Ponit enim Arithmeticus Vnitatem indiuisibile esse secundum quantitatem: suppositio autem non est: id enim quod quid est unitas, & esse unitatem: non idem est. Quoniam autem oportet credere, & scire rem, in huiusmodi habendo syllogismum quem uocamus Demonstrationem. Est autem hic eò quòd ea sunt, ex quibus est syllogismus, necesse est non solùm præcognoscere prima, aut omnia, aut quædam, sed & magis: Semper enim propter quod unum quodque est, illud magis est: ut propter quod amamus, illud magis amicum est: quare si quidem scimus propter prima, & credimus, & illa scimus, & credimus magis: quoniam propter illa, & posteriora. Non potest autem credere magis quæ scit: quæ non contingit neque sciens, neque melius dispositus quàm si contigerit sciens: accidet autem hoc nisi aliquis præcognouerit propter demonstrationem credentium: magis enim necesse est credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam, quàm conclusioni. Debentem autem habere scientiam per demonstrationem, non solum oportet principia magis cognoscere, & magis ipsis credere, quàm ei quod demonstratur, sed neque aliud ipsi credibilius esse, neque notius oppositis principijs: ex quibus erit syllogismus contrariæ deceptionis: si quidem oportet simpliciter scientem, immutabilem esse.

Syllogismus contrariæ deceptiõis est syllogismus falsi, & ex oppositis principiorum fit.

Quòd non omnium sit Demonstratiua scientia. CAP. III.

Quibusdam autem igitur propter id quòd oportet prima scire, non uidetur scientia esse. Quibusdam

autem

autem esse quidem, omnium tamen demonstrationes esse, quorum neutrum neq; uerum, neq; necessarium. Ponentes *autem non esse omnino scire, hi ad infinitum uolunt redu-ci, tanquã non sint utiq; scientes posteriora propter prio-ra, quorum non sint prima, rectè dicẽtes, impoßibile enim est infinita pertransire: & si stent, & sint principia hæc, ignota esse, cum demonstratio non sit ipsorum, quod qui-dem dicunt esse scire solum: si uerò nõ est prima scire, neq; quæ ex eis sunt, est scire neq; simpliciter, neq; propriè, sed ex conditione, si illa sint.* Hi *autem de eo quod quidem est scire, sic confitentur: per demonstrationẽ enim esse solum: sed omnium esse demonstrationem nihil prohibet, contin-git enim circulo fieri demõstrationem, & ex ijs quæ sunt ad inuicem.* Nos *autem dicemus neq; omnem scientiam de-monstratiuam esse, sed immediatorum esse indemonstrabi-lem: & quòd hoc necessarium sit, manifestum est.* Si *enim necesse est quidem scire priora, ex quibus est demonstra-tio, stant autem aliquando immediata, hæc quidem inde-monstrabilia necesse est esse: & hoc igitur sic dicimus, & non solùm scientiam, sed & principium scientiæ esse quod-dam dicimus, inquantum terminos cognoscimus.* Circulo *autem quòd impoßibile sit demonstrare simpliciter mani-festum est: siquidem ex prioribus oportet demonstratio-nem esse, & notioribus: impoßibile enim est eadem sibi in-uicem simul priora, & posteriora esse, nisi altero modo, ut hæc quidem ad nos, illa uerò simpliciter: quo certè mo-do inductio facit notum.* Si *autem sic est, non utique erit simpliciter scire bene definitum, sed dupliciter.* An *nõ sim-pliciter altera demonstratio fit ex nobis notioribus?* Ac-*cidit uerò dicentibus circulo demonstrationem esse, non solùm quod nunc dictum est, sed nihil aliud dicere, quàm*

quoniam hoc est, si hoc est: sic autem facile est demonstrare omnia. Manifestum autem est quòd hoc accidit tribus terminis positis: per multos enim, aut per paucos reflectere, dicere nihil differt: per paucos autem, aut per duos. Cùm enim sit A, *sit ex necessitate* B: *hoc autem cùm sit, & C: cùm igitur* A *sit, erit &* C: *si igitur cùm sit* A, *necesse est* B *esse, hoc autem cum sit,* A *est.* Hoc *enim erit circulo, ponatur autem* A, *in quo* C: B *igitur cùm sit,* A *esse dicere, est & ipsum* C *dicere esse.* Hoc *autem dicere est, quoniam cum sit* A, *est* C: C *autem ipsi* A *idem est: quare accidit dicere, circulo dicentes esse demonstrationem nihil aliud nisi cum sit* A, *est* A: *sic autem omnia demonstrare leue est.* At *uerò neq; hoc possibile: nisi in ijs quæ alternatim se consequuntur, sicut sunt propria. Vno quidem igitur posito ostensum est, quod nequaquam necesse aliquod esse alterum, dico autem uno, quoniam nec termino uno, nec positione una posita: ex duabus autem positionibus primis, & minimis, siquidem contingit & syllogizare. si igitur &* A *ipsi* B, *&* C *sequatur, & hæc ad inuicem, & ipsi* A: *si quidem igitur contingit ex alternis monstrare omnia quæsita in prima figura: sicut ostensum est in ijs, qui de syllogismo sunt.** O*stensum est autem, quòd in alijs figuris, aut non fit syllogismus, aut non de acceptis: quæ autem non mutuò prædicantur, nequaquam est demonstrare circulo: quare quoniam pauca quidem huiusmodi in demonstrationibus sunt, manifestum est quòd uanum quidem, & impossibile sit dicere ex ijs, quæ sunt ad inuicem, esse demonstrationem: & propter hoc contingere omnium esse demonstrationem.*

*Cap. 5. 6. & 7. lib. 2. priorum analyticorum.

Quid De omni, Modi per se, & quid Vniuersale. CAP. IIII.

Quo

QVoniam autem impoßibile est aliter se habere id, cuius est scientia simpliciter: necessarium utiq; erit id esse scibile, quod est secundum demonstratiuã scientiam. Demonstratiua autem est, quam habemus in habendo demonstrationem: ex necessarijs itaque syllogismis est demonstratio. Accipiendum igitur est ex quibus & qualibus demonstrationes sunt: primum quidem determinabi nus quid dicimus De omni, & quid Per se, & quid Vniuersale. De omni quidẽ hoc dico, quòd utiq; est nõ in quodam quidem, in quodam autem non, neque quod aliquando quidem, aliquando uerò non: ut si de omni homine animal, si uerum est quidem dicere hominem, uerum est & dicere animal, & si nunc alterum, & alterum: & si in omni linea punctũ, similiter est: signum autem est: nanq; instantias sic ferimus: ut de omni etiam interrogati, aut si in quodam non, aut si aliquando non. Per se autem sunt, quæcunque sunt in eo quod quid est: ut triangulo inest linea, & punctum lineæ: substantia enim ipsorũ ex his est, & in ratione dicenti quid est, insunt. Et quibuscunq; eorum quæ insunt ipsis, ipsa in ratione insunt quid est monstranti. ut rectum inest lineæ, & circulare, & par, & impar numero, & primum, & compositum, & isopleurum, & altera parte longius, & quæ omnibus his insunt, in ratione quid est dicente, illinc quidem linea, hinc uerò numerus: similiter & in alijs huiusmodi: unicuiq; Per se esse dico. Quæcunq; uerò neutraliter insunt, Accidentia sunt: ut musicũ, aut albũ animali. Amplius, quod non de subiecto, alio quodam dicitur, ut ambulans, aut album, cùm & alterum quiddam sit ambulans, & album. Substantia autem, & quæcunque hoc aliquid significant, non alterum aliquid sunt, quàm quod quidem sunt: quæ quidem igitur non de subiecto alio

sunt, Per se dico: quæ uerò de subiecto, Accidentia. Item alio modo quod quidem propter ipsum inest unicuique, Per se dico: quod uerò non propter ipsum, Accidens est: ut si ambulante coruscauit, accidens est: non enim propter id quod ambulauit, coruscauit: sed accidens dicimus hoc. Si uerò propter ipsum, Per se: ut si aliquid interfectum interijt, secundum interfectionem, quoniam propter id quod interfectum est, interijt: sed non quòd accidat, interfectum interire. Quæ ergo dicuntur in simpliciter scibilibus per se sic sunt, sicut esse prædicatis, aut inesse, propter ipsaq; sunt, & ex necessitate: non enim contingunt non inesse, aut simpliciter, aut opposita: ut lineæ; aut rectum aut obliquum: & numero, aut par, aut impar: est enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio in eodem genere, ut par aut impar in numeris secundum quod consequitur: quare si necesse est affirmare, aut negare, necesse est & quæ sunt per se, inesse. De omni quidem, & Per se, sed determinatum sit hoc modo. Vniuersale autem dico, quod cùm de omni sit, & per se est, & secundũ quod ipsum est. Manifestum igitur est quod quæcunq; sunt uniuersalia, ex necessitate insunt rebus. Per se autem, & secundum quod ipsum est: ut per se lineæ inest punctum, & rectitudo: & nanq; secundum quod linea est: & triangulo secundum quod triangulus est, insunt duo recti: etenim per se triangulus duobus rectis æqualis est. Vniuersale autem est tunc, cum in quolibet, & primo monstretur: ut duos rectos habere: neque cuilibet figuræ inest uniuersaliter, & tamen est monstrare de figura, quòd duos rectos habet, sed non de figura qualibet, nec utitur qualibet figura monstrans: quadrangulus enim figura quidem est, non habet autem duobus rectis æquales: sed isosceles habet

quidem quodlibet duobus rectis æquales: sed non primum, sed triangulus prius. Quodcunque igitur primum monstratur duos habere rectos, aut quodcunque aliud, huic primo inest uniuersale: & demonstratio per se huius uniuersalis est, aliorum autem quodammodo, & non per se, neque isosceles est uniuersaliter, sed in plus.

Quo pacto contingat hallucinatio circa uniuersale primum. CAP. V.

Oportet autem non latere, quoniam multoties contingit peccare, & non esse quod demonstratur primum uniuersale, secundum quod uidetur demonstrari uniuersale primum: oberramus autē hac deceptione, cùm aut aliud nihil sit accipere à superiori extra singulare, uel singularia: aut si sit quidem, sed innominatum sit quidem in differentibus specie rebus: aut contingat esse sicut in parte, totum in quo monstratur: ijs enim quæ sunt in parte, inest quidem demonstratio, & erit de omni: sed tamen non huius erit primi uniuersalis demonstratio: dico autem huius primi secundum quod huius demonstrationem, cùm sit primi uniuersalis. Si ergo aliquis monstrabit quidem quòd rectè non intercidant: uidebitur utique huius esse demonstratio, propter id quod in omnibus est rectis. non autem est: nisi quidem (quoniam sic æquales sint) fiat hoc, sed secundum quod quomodolibet æquales. Et si triangulus non esset alius quàm isosceles: secundum quod isosceles uideretur utique inesse. Et proportionale quod commutabiliter est, secundum quod numeri sunt, & secundum quod lineæ, & secundum quod solida, & secundum quod tempora sunt, quemadmodum demonstratum est aliquando seorsum: contingens autem de omnibus una demonstratione monstrari: sed propter id quod non est nominatum aliquid

quid secundum quod hæc omnia unum sunt, numeri, longitudines, tempora, solida, & specie differentia: seorsum ab inuicem accepta sunt: nunc autem uniuersale monstratur. Non enim secundum quod lineæ sunt, aut secundum quod numeri, inerat: sed secundum quod hoc est, quod uniuersale supponunt esse. Propter hoc nec si aliquis monstret unumquemque triangulum demonstratione aut una, aut altera, quòd duos rectos habet unisquisque, isopleuron seorsum, & scalenon, & isosceles: nondum cognouit triangulum quòd duos rectos habet, nisi sophistico modo, neque uniuersaliter triangulum, ne quidem si nullus est præter hæc triangulus alter: non enim secundum quod triangulus est, cognouit, neque omnem triangulum, sed secundum numerum, secundum speciem autem non omnem, etsi nullus est quem non nouit. Quando ergo non nouit uniuersaliter, & quando nouit simpliciter, manifestum est: quoniam si idem erit triangulo esse, & isopleuro, aut unicuique, aut omnibus: si uerò non idem, sed alterum, est autem secundum quod est triangulus, non nouit. Vtrum autem secundum quod est triangulus, aut secundum quod est isosceles insit, & quando de hoc est primum & uniuersale, cuius est demonstratio, manifestum est, quando remotis insit primum, ut isosceli æneo triangulo, insunt duo recti, sed æneum eße remoto, & isoscele, sed non figura aut termino, sed non primis. quo igitur primò? si itaque triangulo, est, & secundum hoc inest, & alijs, & huius uniuersalis est demonstratio.

Demonstrationẽ ex necessarijs, & propositionibus per se esse. CAP. VI.

SI igitur est demonstratiua scientia, & ex necessarijs principijs: quod enim scitur, non potest se aliter habere

bere:quæ autem per se sunt, necessariò insunt rebus: hæc enim insunt in eo quòd quid est, quibusdam autem hæc insunt in eo quod quid est, prædicantibus de ipsis, quorum alterum oppositorum necesse est inesse. Manifestum est igitur, quod ex huiusmodi quibusdam utique fit demonstratiuus syllogismus: omne enim aut sic inest, aut secundum accidens: accidentia autem necessaria non sunt. Aut igitur sic dicendum, aut principium ponentibus quòd demonstratio necessaria sit, & si demonstretur non aliter habere posse: ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum. Ex ueris quidem est, & non demonstrantem syllogizare: ex necessarijs autem non est, sed aut demonstrantem: hoc enim proprium iam demonstrationis est. Signum autem est quòd demonstratio ex necessarijs sit, quoniam & instantias sic ferimus ad opinantes demonstrare, quoniam non sit necesse si opinamur, aut omnino contingere aliter, aut orationis causa. Manifestum autem ex ijs est, & quoniam stulti qui opinati sunt accipere bene principia, si probabilis sit propositio, & uera, ut sophistæ quoniam scire, scientiam est habere: non enim quod probabile est aut non, principium est, sed primum in genere circa quod demonstratur, & uerum nō omne, proprium. Quòd autem ex necessarijs oportet esse syllogismum, manifestum ex his est. si enim non est habens rationem propter quid existente demonstratione, non est sciens: sit autem utique ut quòd A, de C ex necessitate esse, B autem medium per quod demonstratum est non ex necessitate, non sciuit propter quid: non enim est hoc, propter medium, hoc quidem contingit non inesse, conclusio autem necessaria. Amplius, si aliquis nescit, nunc habens rationem & saluatus est, & saluare, nec oblitus est, neque prius sciuit:*

*Vt Protagoras, qui prolatis in medium uerisimilium propositionū sarcinulis, promittebat eos scientiam habituros, qui illas memoria tenuissét: quē ridet Plato in Protagora.

corrum

corrumpetur autem utique medium nisi sit necessarium: quare habebit quidem rationem saluus, salua re, nescit autem: nec ergo prius sciuit: si uerò non corruptum est, contingit autem corrumpi quod accidit, utique erit poßibile, & contingens: sed est impoßibile, sic se habentem scire.

Cùm igitur conclusio quidem ex neceßitate est, nihil prohibet medium non esse necessarium, per quod mõstrata est: est enim necessariũ & ex non necessarijs syllogizare: sic & uerum ex non ueris. Cùm autem medium ex neceßitate est, & conclusio est ex neceßitate, sicut ex ueris uerum est semper. Sit enim A *de* B *ex neceßitate, & hoc de* C, *necesse est ergo &* A C *inesse: sed cùm non ex neceßitate sit conclusio, neq; medium necessarium esse poßibile est: sit enim* A *in* C *non ex neceßitate inesse, in* B *autem* A, *& hoc in* C *ex neceßitate, &* A *ergo in* C *ex neceßitate erit: sed non esse supponebatur. Quoniam igitur si scit demonstratiuè, oportet ex neceßitate inesse, manifestum quoniam & per medium necessarium oportet habere demonstrationem, aut non sciet: neque enim propter quid, neq; quia: quare necesse est illud esse: sed aut opinabitur, nesciens, si opinabitur non necessarium, tanquam necessarium, aut neq; opinabitur similiter, siue quoniam sciat per media, siue propter quid, & per immediata. Accidentium autem non per se quo modo definitum est, per se quidem non est scientia demõstratiua, non enim est ex neceßitate monstrare conclusionem: accidens enim contingit non esse, de tali autem dico accidente. Et tamen ambiget fortasse aliquis, cuius causa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse: nihil enim differt si aliquis interrogatus contingentia, postea dicat conclusionem. Oportet autem interrogare non tanquam necessa-*

rium

rium esse propter interrogata, sed quòd dicere necesse est illa dicenti, & uerè dicere, si ueræ sunt quæ insunt.

Demonstrationes ex ijs, quæ per se sunt, & ex perpetuis esse. CAP. VII.

QVoniam autē ex necessitate sunt circa unumquodq; genus quæcunq; per se sunt, & secundū quod unum quodq; est: manifestum est quoniam de ijs quæ sunt per se, scientificæ demonstrationes, & ex talibus sunt. Accidentia enim non necessaria sunt. Quare non necessarium conclusionem scire propter quid sit, neque si semper sint, non per se autem: ut sunt per signa syllogismi, hoc enim per se, non per se sciet, neque propter quid. Propter quid autem scire, est per causam scire: propter hoc ipsum ergo oportet & tertio medium, & primum medio inesse.

Non ergo est ex alio genere descendentem demonstrare: ut geometricum in arithmeticam. Tria enim sunt in demonstrationibus, unum quidem quo demonstratur cōclusio: hoc autem est quod inest alicui generi per se. Vnum autem, dignitates. Dignitates autem sunt, ex quibus est demonstratio, Tertium autem genus subiectum, cuius passiones, & per se accidentia ostendit demonstratio. Ex quibus igitur demonstratio fit, contingit eadem esse. Quorum autem genus alterum est, sicut arithmeticæ, & geometriæ, non est arithmeticam demōstrationem conuenire in magnitudinibus accidentia, nisi magnitudines numeri sint (hoc autem quo modo contingit in quibusdam posterius dicetur) sed arithmetica demonstratio semper habet genus circa quod fit demonstratio, & aliæ similiter. Quare aut simpliciter necesse est idem esse genus, aut aliquo modo, si debet demonstratio descendere, aliter autem quoniam impoßibile, manifestum est: ex eodem

dem enim genere necesse est ultima, & media esse: si nanq; non sunt per se, accidẽtia erunt. Propter hoc geometriæ non est demonstrare, quòd contrariorum unâ sit scientia, sed neq; quòd duo cubi sit unus cubus, neq; alterius scientiæ, quòd alterius est: sed aut quæcunq; sic se habent ad inuicem, ut quòd alterum sit sub altero, ut perspectiua ad geometriam, & consonantia ad arithmeticam, neq; si aliquid inest lineis nõ secundum quod lineæ sunt, & non inquantum ex proprijs principijs, ut si pulcherrima linearum recta est, aut si contrario modo se habeat circulari, non enim secundum quod proprium ipsarum genus est, sed inquantum cõmune quoddam. Manifestum autem est, & si sint propositiones uniuersales ex quibus est syllogismus, quòd necesse est & conclusionem perpetuam esse huiusmodi demonstrationis, & simpliciter (ut est dicere) demonstrationis. Non est ergo demonstratio corruptibilium, neque scientia simpliciter, sed sic est sicut secundum accidens, & non uniuersalis ipsius est, sed aliquando & sic: cùm autem ita sit, necesse est alteram non uniuersalem esse propositionem, & corruptibilem: corruptibilem quidem, quoniam & conclusio est: non uniuersalem autem, quòd hoc quidem erit, hoc autem non erit ex quibus est: quare non est syllogizare uniuersaliter, sed quoniam nunc est. Similiter se habet de definitione, quoniam quidem est definitio, aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis. Eorum autem quæ sæpe fiunt, sunt demõstrationes, & scientiæ (ut lunæ defectus) manifestum est quoniam secundum quod huiusmodi sunt, semper sunt, inquantum autem non semper, secundum partem sunt. Sicut autem defectus est, similiter & in alijs. Quoniam autem

manife

manifestum est quòd demonstrare unumquodq; non est, sed aut ex unoquoq; principiorum, si id quod demonstratur sit secundùm quod est illud: nō autem est scire hoc quidem si ex ueris, & indemonstrabilibus monstretur, & immediatis: est enim sic monstrare sicut Bryson *tetragonismon: secundùm commune enim monstrant rationes huiusmodi, quod & alteri inest: unde & in alijs conueniunt hæ rationes non congeneis.* Non *itaq; secundùm illud scit, sed secundùm accidens: non enim conuenit demonstratio & in aliud genus.* V*numquodq; autem scimus non secundùm accidens, cum secundùm illud cognoscimus, secũdùm quod est ex principijs illius inquãtum illud est: ut duobus rectis æquales habere cui inest per se quod dictum est, ex principijs illius.* Q*uare si per se & illud inest cui inest, necesse est medium in eadem proximitate esse: si uerò non sit, sed sicut harmonica per arithmeticam, huiusmodi autem demonstrantur quidem similiter, sed differunt.* Nam *ipsum quidem quia, alterius quidem scientiæ est: subiectum enim genus alterum est: sed propter quid, est superioris, cuius per se paßiones sunt.* Q*uare ex his manifestum est, quòd non sit demonstrare unumquodq; simpliciter, aliter quàm ex proprijs uniuscuiusq; principijs: sed horum principia, habent commune.* Si *autem manifestum hoc, manifestum & quoniam non est uniuscuiusque propria principia demonstrare: erunt enim illa omnium principia, & scientia eorum domina omnium: & nanque scit magis ex superioribus causis sciens: ex prioribus enim scit, cùm non ex causatis sciat causis: quare si magis scit, & maximè: & scientia illa erit & magis, & maximè.* Sed *demonstratio non conuenit in aliud genus, aliter quàm ut dictum est geometricæ in machinatiuas, aut perspectiuas, & arithmeticæ*

Bryson circuli quadraturã demonstrare uoluit.

metic æ in harmonicas. Difficile autem est nosse si ex uniuscuiusque principijs scimus, aut non, quod quidem est scire: opinamur autem hoc, si habeamus ex ueris aliquibus syllogismum & primis scire, sed hoc nõn est, sed congenea oportet esse primis.

De Principijs tum uagis, communibúsq;, tum Proprijs, ac addictis. CAP. VIII.

Dico autem Principia in unoquoque genere, illa quæ quoniam sint, non contingit demonstrare. Quid quidem igitur significent, & prima, & quæ sunt ex primis, accipiendum: quòd autem Principia quidem necesse est accipere, alia uerò demonstrare: ut quid unitas, aut quid rectum, & quid triangulus: esse autem unitatem accipere, & magnitudinem: alteram uerò monstrare. Sunt autem quibus utuntur in demonstratiuis scientijs, alia quidem propria uniuscuiusque scientiæ; alia uerò communia. Communia uerò secundùm analogiam, quoniam utile est quantumcunq; est in eo, quod est sub scientia, genere. Propria principia quidẽ, ut lineam esse eiusmodi, & rectum. Cõmunia autem: ut æqualia ab æqualibus si auferas, quòd æqualia reliqua sunt. Sufficiens autem unũquodq; horum, quantumcunq; in genere est. Idem enim faciet & si non de omnibus accipiat, sed in magnitudinibus solùm, arithmeticæ autem in numeris. Sunt autem propria quidem, & quæ accipiuntur esse: circa quæ scientia speculatur quæ sunt per se: ut arithmetica unitates: geometria autem signa, & lineas. hæc enim recipiunt esse, & hoc esse: horum autem passiones per se. Quid quidem unaquæq; significet, accipiunt, ut arithmetica quidem quid par, aut impar, aut quadratus, aut cubus: geometria uerò quid irrationale, aut inflecti

Geometer differit de magnitudinibus.

inflecti, aut concurrere. quòd autem sint, demonstrant per communia, & ex ijs quæ demonstrantur, & astrologia similiter. Omnis enim demonstratiua scientia circa tria est, quæcunq; esse ponuntur. Hæc autem sunt genus, cuius per se paßionum speculatiua est, & quæ communes dicuntur dignitates, ex quibus primis demonstrant: & tertium paßiones, quarum quid significet unaquæque, accipit. Quasdam tamen scientias nihil prohibet quædam eorum despicere, ut genus non supponere esse, si sit manifestum quoniam est: non enim similiter manifestum est, quoniam numerus sit: & quòd calidum, & frigidum: & paßiones non est recipere quid significent, si sint manifestæ: sicut neque communia non recipit quid significent, quod est æqualia ab æqualibus demere, quoniam notum est: sed nihil minus natura tria hæc sint, circa quod demonstrat, & quæ demonstrat, & ex quibus. Non est autem suppositio, neq; petitio, quod necesse est propter seipsum esse, & uideri necesse est: non est enim ad exterius orationem demonstratio: sed ad eam quæ est in anima, quoniam neque syllogismus: semper enim est instare ad exterius orationem, sed ad interius orationem non semper. Quæcunq; ergo quidem demonstrabilia esse accipit ipse non demonstrans, hæc si quidem quæ uidentur accipiat, discenti suppositio, & non est simpliciter suppositio, sed ad illum solum: si uerò neque unius opinionis, aut contraria est, accipiat, idem petit. Et in hoc differt suppositio, & petitio: est enim petitio in contrarium discentis opinioni: aut quodcunque aliquis demonstrabile cum sit, accipiat: & utatur non demonstrans. Termini igitur non sunt suppositiones, nihil enim esse aut non esse dicunt: sed in propositionibus sunt suppositiones. Terminos solùm intelligere oportet, hoc autem non est suppositio,

Arithmeticus de numeris, Musicus de cōsonantiis. Astrologus de globis cœlestibus. Inspectiua est de uisuis radiis. Dialectica autem nō est certi generis, de quo differat, sed omnibus disciplinis suas communicat differendi uires, argumētationesq;.

sitio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat: sed quibuscunq; existentibus in eo quod illa sunt, fit conclusio. Neque autem geometra falsa supponit, sicut quidam affirmant, dicentes, quòd oportet non falso ut geometram, mentiri autem dicentem lineam esse unius pedis, quæ non est unius pedis, aut rectam lineam, non rectam existentem: sed geometra nihil secundum hanc lineam concludit, quam ipse posuit, sed quæ per hæc ostenduntur. Amplius: *Petitio, & suppositio omnis, aut sicut totum est, aut in parte: termini autem neutrum horum. Species quidem igitur esse, aut unum aliquid extra multa non necesse est esse, si demonstratio erit: esse tamen unum de multis uerum dicere, necesse est.* Non *enim erit uniuersale nisi hoc sit. Si uerò uniuersale non sit, medium non erit, quare neque demonstratio: oportet itaq; aliquod unum, & idem de pluribus esse non æquiuocum.* Non *contingere autem idem simul affirmare, & negare, neque una recipit demonstratio, sed aut si indigeat monstrare conclusionem sic: ostenditur autem accipientibus primum de medio quod uerum, negare autem non uerum medium autem nihil differt esse, & non esse accipere, similiter autem & tertium: si enim assignetur de aliquo hominem, uerum est dicere: & si non hominem, uerum: sed si solum hominem animal esse: omne, non animal autem non.* Erit *enim uerum dicere Calliam, siue non Calliam esse animal: non animal autem, non. Causa autem est quòd primum non solum de medio dicitur, sed de alio, propter id quod de pluribus: quare neque si medium & idem est, & non idem, ad conclusionem nihil differt. Commune autem affirmare, aut negare, quæ est ad impossibile demonstratio, accipit: & hoc neque semper uniuersaliter, sed quantum sufficiens est, sufficiens*

autem

autem est in genere: dico autem in genere, ut circa quod genus demonstrationes fert: sicut dictum est prius. Communicant *autem omnes scientiæ, secundùm communia: communia autem dico, quibus utuntur tanquam ex eis demonstrantes, sed non ex quibus demonstrant: neque quod demonstrant.* Et *dialectica quidem de omnibus, etsi aliqua uniuersaliter tentet monstrare communia, ut quod est affirmare omne, aut negare, aut quod est æqualia, ab æqualibus demere, aut talium quælibet: sed dialectica non est definitorum sic quorundam, neque generis alicuius unius, non enim interrogaret: demonstrantem autem non est interrogare, propter id quòd oppositorum esse non monstrat idem.* O*stensum autem est hoc in ijs, quæ de syllogismo.*

Cuiusque disciplinæ proprias, accommodatas'que esse interrogationes. CAP. IX.

S*I autem idem est interrogatio syllogistica, & propositio contradictionis, propositiones autem sunt secundùm unanquamq; scientiã, ex quibus est syllogismus: secundùm unanquamq; erunt utiq; aliquæ interrogationes scien tiales, ex quibus qui est secundùm unãquanq; proprius fit syllogismus.* Mani*festum itaq; quòd non omnis interrogatio geometrica erit, neq; medicinalis: similiter autem & in alijs: sed ex quibus aut monstratur aliquid de quibus geometrica est, aut quod ex eisdem monstratur geometriæ, ut uisibilia: similiter autem & in alijs.* Et *de ijs quidem & rationem ponendam esse ex geometricis principijs, & conclusionibus: sed principiorum rationem non ponendam esse geometræ secundùm quod est geometra: similiter autem & in alijs scientijs.* Neque *omne est utique unum-*

quenque scientem interrogandum, neque secundùm omne interrogatum esse respondendum de unoquoque: sed quæ sunt secundùm scientiam determinata. Si *autem disputet cum geometra, secundùm quod est geometra: sic, manifestum est quòd & bene, si ex ijs aliquid demonstret: si uerò non, non bene: manifestum autem est quòd non arguit geometram, sed aut secundùm accidens. Quare non utique erit in non geometricis, de geometria disputandum: latebit enim praue disputans: similiter autem & in alijs se habet scientijs. Quoniam autem sunt geometricæ interrogationes, non'ne sunt & non geometricæ?* Et *quæ sunt secundùm unamquanque scientiam, & quæ secundùm ignorantiam qualis geometrica est.* Et *utrum qui secundùm ignorantiam syllogismus, qui est ex oppositiis syllogismus, an paralogismus.? Secundùm geometriam autem, aut ex alia arte ut musica, est interrogatio non geometrica: de geometrica autem, ut ad inuicem parallelas concurrere opinari, geometrica quodam modo est, & non geometrica alio modo: dupliciter enim hoc est sicut arithmon: alterum quidem non geometricum est in non habendo, alterum uerò in * praue habendo: & ignorantia hæc quæ est ex eius principijs, contraria est.* In *doctrinis autem non est similiter paralogismus, quia medium semper est dupliciter: etenim de hoc omni, & hoc iterum de alio dicitur omni: quod autem prædicatur, non dicitur omne.* Hæc *autem sunt ut est uidere in intellectu, sed in orationibus latet: utrum omnis circulus figura sit: si scribatur autem manifestum est.* Quid *autem, sint'ne carmina circulus? manifestum quoniam non sunt.* Non *oportet autem instantiam in ipsum ferre si sit propositio inductiua, sicut enim neq; propositio est, quæ non est in pluribus, non enim*

* praue principia habemus, quando perperam ea intelligimus, aut eorum oppositis assentimur.

erit in omnibus: ex uniuersalibus autem syllogismus, manifestum est quòd neq; instantia est: eædem enim sunt propositiones, & instantiæ: quã enim fert instantiã, hæc fiet utique propositio demonstratiua, aut dialectica. Contingit autem quosdam nõ syllogisticè dicere propter id quod accipiunt utrisq; cõsequentia: ut & Cæneus facit quod ignis in multiplicata analogia fit: & nanq; ignis citò generatur, sicut dicit: & hæc est analogia. Sic autem nõ est syllogismus: sed si uelocißima analogia sequitur multiplicata, & ignem uelocißima in mutatione analogia. Aliquando quidem igitur syllogizare non contingit ex acceptis, aliquando uerò contingit, sed non uidetur. Si autem esset impoßibile ex falsis uerum monstrare, facile utiq; esset resoluere: conuerterentur enim ex necessitate. Sit enim A *ens: hoc autem cùm sit, ea utiq; sunt quæ noui quoniam sunt ut* B*: ex his igitur monstrabo quoniam illud est. Cõuertuntur autẽ magis quæ sunt in mathematicis, quoniam nullam recipiunt accidens (& in hoc differunt ab ijs, quæ sunt in dialogis) sed definitiones. Augentur autem non per media, sed in assumendo: ut* A *de* B, *hoc autem de* C. *item hoc de* D, *& hoc in infinitum, & in latus, ut* A *de* C, *& de* E, *ut est numerus quantus, uel infinitus. Hoc autem in quo sit* A, *numerus impar quantus, in quo* B, *numerus impar in quo* C: *est & itaq;* A *de* C, *& est par quantus numerus in quo sit* D. *par numerus in quo est* E, *est ergo* A *de* E.

De Demonstratione Propter quid, & Quod est. CAP. X.

SEd quia differt, & Propter quid scire: primum in eadem scientia, & in hac dupliciter. Vno quidem modo si non per immediata fiat syllogismus: non enim accipitur prima causa: sed quæ propter quod scientia, est secundùm

primam causam. Alio modo si per immediata quidem, sed non per causam sed per conuertentia, & per notius: prohibet enim nihil æquè prædicantium, notius aliquando esse non causa: quare per hanc erit demonstratio. Vt quòd propè sint planetę, per illud quòd nō scintillare: sit in quo C *planetæ, in quo* B *non scintillare, in quo* A *propè esse: uerum igitur est de* C B *dicere. planetæ enim non scintillant: sed &* A B*, non scintillans enim propè est.* Hoc *autem accipitur per inductionem, aut per sensum: necesse ergo* A *ipsi* C *inesse: quare demonstratum est quòd planetæ propè sunt.* Hic *ergo syllogismus non est* Propter *quid, sed* Quia*: non enim ex eo quòd non scintillant propè sunt, sed propter illud quòd propè sunt, non scintillant.* Poßibile *est autem & per alterum, alterum monstrare: & erit propter quid demonstratio: ut sit* C *planetæ, in quo* B *propè esse,* A *non scintillare: est igitur* B *in* C*, quod est non scintillare, quare & in* C*, & erit propter quid syllogismus: accepta enim est prima causa.* Iterum *sic lunam demonstrant, quòd quidem circularis sit per incrementa: si enim quod augetur, sic circulare quidem sit, augetur autem sic luna: manifestum quoniā circularis: sic igitur ipsius quia, factus est syllogismus e conuerso autem posito medio, ipsius propter quid syllogismus fit.* Non *enim propter augmenta ipsius circularis est: sed quia circularis est, accipit augmenta huiusmodi.* Luna *sit in quo* C. *in quo* B *sit augmentum, sit in quo* A *circulare.* In *quibus autem media non conuertuntur, & est notius quod non est causa, quia monstratur: sed &* Propter *quid: non amplius in quibus medium extra ponitur? etenim in his non* Propter *quid: sed ipsius* Quia *demonstratio: non enim dicitur causa.* Vt *propter quid non respirat paries,*

quia

quia non est animal: si enim non respirandi causa est hoc, oportet esse animal causa respirandi. Vt si negatio causa est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse: sicut si sine mensura esse calida, & frigida, causa est non sanandi: & mensura huius causa erit sanandi. Similiter autem, & si affirmatio est causa ipsius esse, & negatio ipsius non esse. In his autem sic demonstratis non contingit quod dictum est: non enim omne animal respirat. Syllogismus autem huius causæ est in media figura: ut sit A *animal, in quo* B *respirare, in quo* C *paries: in quo* B *quidem igitur omni, est* A: *omne enim respirans est animal. in* C *autem nullo, quare neq;* B *in* C *nullo est: non igitur respirat paries. Comparantur autem huiusmodi causæ secundũ excellentiam dictis: hoc autem est plurimum distans medium dicere: sicut enim illud est quod Anacharsidis: quòd in Scythis non sunt sibilatores, neque enim uites. Secundum igitur eandem scientiam, & secundũ mediorum positionem: hæ differentiæ sunt ipsius quia, ad eum qui propter quid est syllogismum. Alio autem modo differt Propter quid ab ipso Quia: quod est per aliam scientiam utrunq; speculari. Huiusmodi autem sunt, quæcunq; sic se habent ad inuicem, quòd alterum sub altero est: ut perspectiua ad geometriam, & machinatiua ad stereometriam, & harmonica ad arithmeticam, & apparentia ad astrologiam. Ferè quidem uniuocæ sunt harum quædam scientiarũ: ut astrologia mathematica, & quæ naualis est, & harmonica, mathematica, quæ est secundum auditum. Hic enim ipsum Quia, sensibilium est scire: sed Propter quid, mathematicorum. Hi enim habent causarum demonstrationes, & frequenter nesciunt ipsum Quia: sicut illi uniuersale considerantes, sæpe quædam singularium nesciunt, propter*

Refert Laërtius Anacharsid. interrogatum essent ne apud Scythas fidicinæ? respondisse, Ne uites quidem, quasi id genus mulierũ, quæ mimæ sunt, uini affectatrices sint.

id quod non intendunt. Sunt autem hæc quæcunq; alterũ quiddam sunt secundum substantiam, & utuntur speciebus. Mathematicæ enim circa species sunt, non enim de subiecto aliquo: si enim de aliquo subiecto geometrica sunt, sed non sunt secundum quod geometrica sunt. Habet autem se ad perspectiuam, sicut hæc ad geometriam, & alia ad istam, ut id quod est de iride ipsum quidem Quia est scire physici, sed Propter quid perspectiui: aut simpliciter, aut secundum disciplinam. Multæ autem, & non sub se inuicem scientiarum, habent sic: ut medicina ad geometriam: quod enim uulnera circularia tardius sanãtur, medici est scire Quia: Propter quid autem, geometræ.

Primam figuram maximè scientiæ esse accommodatam. CAP. XI.

Figurarum autem faciens scire maximè, prima est: mathematicæ enim scientiarum per hanc demonstrationes ferunt: ut arithmetica, & geometria, & perspectiua: & fere est dicere quæcunque propter quid speculari faciunt cõsiderationem: aut enim omnino, aut sicut frequentius, & in plurimis, per hanc figuram (qui est propter quid) fit syllogismus: quare & propter hoc erit maximè faciens scire: proprijssimum enim scire, propter quid speculari. Posteà ipsius quod quid est scientiam, per hanc solam uenari possibile est. In media enim figura non fit prædicatiuus syllogismus, sed ipsius quod quid est scientia, affirmationis est: in ultima autem fit quidem, sed non uniuersaliter, sed quod quid est, uniuersalium est: non enim quodam modo est animal bipes homo. Amplius hæc quidem illis nihil indiget: illæ autem per hanc densantur, & augmentantur quousq; utique ad immediata ueniant: manifestum igitur est quòd maximè propria scientiæ est prima

figura. Sicut autem A *esse in* B *contingit indiuisibiliter, sic & non esse posibile est: dico autem indiuisibiliter esse, uel non esse, eò quòd non est aliquid eorum medium: sic enim non erit secundum aliud esse. Cùm igitur aut* A *aut* B *in toto aliquo sit, aut etiam ambo, non contingit* A *in* B *primo non esse. Sit enim* A *in toto* C, *igitur si* B *non est in toto* C *(potest enim* A *quidem esse in quodam toto, sed* B *non esse in hoc) syllogismus erit quòd non sit* A *in* B: *si enim in* A *quidem omni est* C, *in* B *autem nullo est: in nullo* B *est* A. *Similiter autem & si* B *in aliquo toto est, ut in* D: D *enim in omni* B *est, in* A *autem nullo,* D: *quare* A *in nullo* B *erit per syllogismum. Eodem autem modo monstrabitur & si utraque in toto aliquo sit. Quòd autem contingit* B *non esse in quo toto est* A, *aut iterum* A *in quo est* B, *manifestum est ex coordinationibus, quæcunque non commutantur ad inuicem: si enim nihil eorum quæ sunt in* A C D *coordinatione, de nullo prædicatur eorum quæ sunt in* B E F, A *autem in toto* G, *sic coordinatione existente: manifestum est quòd* D B *non erit in* G, *commutarentur enim coordinationes: similiter autem est & si* B *in toto aliquo est. Si uerò neutrum sit in toto aliquo nullo, non sit autem* A *in* B, *necesse est indiuisibiliter non esse: si enim erit aliquod medium, necesse est alterum horum in quodam toto esse: aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus: si quidem igitur in prima figura,* B *erit in toto aliquo: affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositionem. Si uerò in media, utrunque contingit: ad utrunque enim posito priuatiuo, erit syllogismus: cùm autem utraque priuatiua sit, non erit: manifestum igitur est quòd contingit & aliud in alio non esse indiuisibiliter: & quando contingit, & quo modo diximus.*

De Ignorantia, & Syllogismo imperitiæ eorum, quæ primo, immediate'que insunt. CAP. XII.

IGnorantia autem non secundum negationem sed secundum dispositionem dicta: est quidem per syllogismum facta deceptio. Hæc autem in ijs, quæ insunt primo, aut non insunt, contingit dupliciter: aut enim est cum simpliciter accipiat esse, uel non esse, aut cùm per syllogismum accipiat opinionem: simplicis quidem ergo opinionis simplex deceptio, sed quæ est per syllogismum plures sunt. Non sit enim A *in nullo* B *indiuisibiliter, ergo si syllogizet* A *esse in* B, *medium accipiens* C, *deceptus erit per syllogismum: contingit igitur utrasque propositiones esse falsas, contingit autem alteram solùm esse falsam: si enim neque* A *in nullo* C *erit, neque in* C *nullo* B *erit: accepta autem utraque econtrario, utræque enim erunt falsæ. Potest autem sic se habere* C *ad* A *& ad* B, *quòd neque* C *sub* A *sit, neque in* B *uniuersaliter:* B *quidem impoßibile est esse in aliquo toto: primum enim dictum est in ipso* A, B *non esse:* A *autem non necesse est omnibus inesse, quæ sunt* C *uniuersaliter: quare utræque falsæ sunt. Sed alteram contingit ueram accipere, non tamen quamlibet contingit, sed quæ est* A C, *nam* C B *propositio semper falsa erit, propter id quòd* C, *in nullo* B *est: sed quæ est* A C *potest: ut si* A *& in* C, *& in* B *indiuisibiliter est: cùm enim primum prædicetur idem de pluribus: neutrum in neutro erit. Differt autem nihil, neque si non indiuisibiliter insit: ipsius quidem esse igitur deceptio per ista, & sic fit solùm: non enim erat in alia figura ipsius esse syllogismus, qui uerò ipsius non esse, in prima figura, & in media est: primum igitur dicamus, quot modis in prima fit, & quomodo se*

habent

habentibus propositionibus. Contingit igitur utriusque falsis: ut si A *& in* B, *& in* C *indiuisibiliter sit: si enim accipiatur* A *in* C *nullo esse,* C *autem in omni* B: *falsæ sunt propositiones. Contingit autem & altera falsa, & hac quacunque contingente: potest enim quæ est* A C *uera esse, quæ uerò* B C *falsa, sed quæ est* A C *uera, quoniam non in omnibus quæ sunt, inest* A: *sed quæ est* C B *falsa esse, quoniam impoßibile est esse in* B C, *in quo nullo est* A: *non enim etiam uera erit, quæ est* A C *propositio: simul autem & si sint utræque ueræ, & conclusio uera erit, sed etiam quæ est* C B. *Contingit ueram esse cùm altera sit falsa: ut si* B *in* C *sit, & in* A. *necesse est enim alterum sub altero esse: quare si accipiatur* A *in nullo* C *esse, falsa erit propositio: palàm igitur quoniam & cum altera sit falsa, & in utrisque, falsus syllogismus erit.*

Sed in media quidem figura totas propositiones esse utrasque falsas non contingit. cùm enim in omni B, A *sit, nihil erit accipere quod in altero erit omni, in altero uerò nullo erit: oportet autem sic in media figura accipere propositiones, & quòd in hoc quidem sit, & quòd in hoc non sit, si quidem erit syllogismus: si igitur accipiantur sic falsæ, palàm quòd contrariæ econuerso se habebunt, hoc autem impoßibile est. In aliquo autem utranque propositionem nihil prohibet falsam esse, ut si* C *in* A, *& in* B *aliquo est: si enim* A *in omni* C *accipiatur esse,* B *autem in nullo, falsæ quidem utræque propositiones, non tamen totæ, sed in aliquo: econuerso autem posito priuatiuo similiter. Alteram autem falsam, & quamlibet contingit: quod enim est in* A *omni, & in* B *est: si igitur accipiatur in* A *quidem toto esse* C, *in* B *autem toto non esse, quæ quidem* C A *erit uera, sed quæ est* C B *falsa. Iterum*

quod

quod in B nullo est, neque in A omni erit: si enim in A est, & in B: sed non inerat: si igitur accipiatur C in toto quidem A esse, in B autem nullo quidem, quæ est B C propositio uera est, altera uerò falsa. Similiter autem fit transpositio priuatiuo: quod enim in nullo est A, neque in B nullo erit: si igitur accipiatur C in toto quidem A, non esse, in B autem esse toto, quæ quidem est A C propositio uera est, altera autem falsa. Et iterum quod in omni B est, in nullo accipere A esse, falsum est: necesse enim est si in omni B, & in quodam A esse: si igitur accipiatur in omni quidem B esse, C in A autem nullo, quæ quidem est C B, uera erit, quæ autem est A C, falsa. manifestum igitur quòd utrisque falsis, & altera solùm, erit syllogismus deceptiuus in indiuisibilibus.

De Syllogismo imperitiæ eorum quæ insunt mediatè. CAP. XIII.

IN ijs autem quæ non indiuisibiliter insunt, aut non insunt, cùm quidem per proprium medium falsitatis fiat syllogismus, non poßibile est falsas utrasque esse propositiones, sed solùm quæ ante maius extremum. Dico autem proprium medium, per quòd fit contradictionis syllogismus: sit enim A in B per medium C, quoniam igitur necesse est quæ est C B affirmatiuam accipi syllogismo facto: manifestum quòd semper hæc est uera, non enim conuertitur: sed quæ est A C falsa, hac enim conuersa, econtrario fiet syllogismus. Similiter autem est, & si ex alia coordinatione accipiatur medium: ut D, si & in toto A, & de B prædicatur omni, necesse est enim (quæ quidem est D B) propositionem manere, alteram autem conuerti. Quare hæc quidem semper uera, illa uerò semper falsa: & ferè huiusmodi deceptio, eadem est ei quæ fit per

Superiora & inferiora sunt ex eadē coordinatione: at contrà, quorū unum alterius superius non est, alterius ordinis sunt.

fit per proprium medium, Si uerò non per proprium medium fiat syllogismus, cùm quidem sub A sit medium, in B autem nullo est, necesse est utrasq; falsas esse: sumendæ enim econtrario sunt quàm ut se habeat propositiones, si debeat syllogismus esse: sic autem acceptis, utræque fiunt falsæ: ut si A quidem in toto D est, D autem in nullo B: conuersis enim ijs, syllogismus erit, & propositiones utræq; falsæ. Cùm uerò non sit sub A medium ut D, quæ quidem est A D uera erit, quæ uerò est D B falsa: quæ enim est A D uera est, quia non erit in A D: quæ uerò est D B falsa, quia si esset uera, & conclusio esset uera, sed falsa erat. Sed per mediam figuram facta deceptione, utrasque quidem non contingit falsas esse propositiones totas: cùm enim sit B quidem sub A, nihil contingit in hoc quidem omni, in illo autem nullo esse: sicut dictum est & prius. Altera uerò potest esse falsa, & quæcunque contingit. si enim C & in B, & in A est, si accipiatur in A quidem esse, in B uerò non esse, quæ quidem A C uera erit, altera autem falsa. Item si in B accipiatur C esse, in A autem nullo est, quæ quidem est C B uera erit, altera autem falsa: si quidem igitur priuatiuus sit deceptionis syllogismus, dictum est quando, & per quæ erit deceptio. Si uerò sit affirmatiuus, tunc cùm per proprium medium, impoßibile est utrasq; esse falsas: necesse est enim quæ est C B manere, si quidem erit syllogismus sicut dictum est & prius, quare C A semper erit falsa, hæc enim est conuersa. Similiter autem est, & si ex alia ordinatione accipiatur medium, sicut dictum est & in priuatiua deceptione: necesse enim est quæ quidem est D B manere, quæ uerò est A D conuerti: & hæc deceptio eadem est priori. Cum uerò sic non per proprium

prium: si quidem sit D *sub* A, *hæc quidem erit uera, altera uerò falsa: potest enim* A *in pluribus esse, quæ non sunt sub se inuicem. Si uerò non sit* D *sub* A, *hæc quidem semper manifestum est quoniam est falsa: affirmatiua enim accipiatur, quæ uerò est* D B, *contingit & ueram esse, & falsam: nihil enim prohibet* A *quidem in nullo* D *esse,* D *autem in omni* B: *ut animal in scientia, scientia autem ut in musica, neque utique* A *in nullo* D, *neque* D *in nullo* B *esse: manifestum igitur est quoniam cùm non sit medium proprium, & utræque possunt simul esse falsæ, & quæcunque contingit. Quot quidem igitur modis, & per quæ possunt fieri secundum syllogismum deceptiones, & in alijs quæ sunt sine medio, & in ijs quæ sunt per demonstrationem, manifestum est.*

Si Sensus à natura deficit, & scientiam propriorum sensibilium illius deficere. CAP. XIIII.

Sensus, sentiendi potentia: ut uisus, auditus, odoratus, gustus, tactus.

MAnifestum est autem, & si aliquis sensus defecerit, necesse est aliquam scientiam deficere, quam impossibile est accipere: si quidem discimus, aut per inductionem, aut per demonstrationem. Est autem demonstratio ex uniuersalibus: inductio autem ex ijs quæ sunt particularia. Impossibile autem est uniuersalia speculari, nisi per inductionem, quoniam & quæ ex abstractione dicuntur, est per inductionem nota facere, si quis uult nota facere: quia sunt in unoquoq; genere quædam, & si non separabilia sint secundum quod huiusmodi unumquodq; est. Inducere autem non habentes sensum, impossibile est: singularium enim sensus est: non enim contingit accipere ipsorum scientiam: neque enim est ex uniuersalibus sine inductione, neq; per inductionem sine sensu.

Ex quot

Ex quot, & qualibus constet Syllogismus: & an sursum, deorsum'ue fiat in infinitum abitio. CAP. XV.

Est autem omnis syllogismus per tres terminos, & quidem monstrare possibilis est: quoniam A *est in* C, *propter id quod est in* B, *& hoc in* C. *Sed priuatiuus est quidem alteram propositionem habens quoniam est aliquid aliud in alio, alteram autem quoniam non est: manifestum igitur est quòd principia, & suppositiones dicta hæc sunt: accipientem enim hæc sic, necesse est monstrare: ut quòd* A *sit in* C *per* B: *iterum autem quòd* A *sit in* B *per aliud medium, & quod* B *sit in* C *similiter. Secundùm igitur opinionem syllogizantibus, & solum dialecticè, manifestum est quòd hoc solum intendendum, si ex quibus contingit maximè probabilibus fiat syllogismus. Quare & si est aliquid in ueritate eorum, quæ sunt* A B *medium: uidetur autem non esse per hoc syllogizans, syllogizat dialecticè. Ad ueritatem autem, ex ijs quæ sunt oportet intendere, habet autem se sic. Quoniam autem est quòd ipsum quidẽ de alia prædicatur, non secundùm accidens. dico autem secundùm accidens: ut album aliquando dicimus illud esse hominem, non similiter dicentes & hominem album. cùm enim non sit alterum, aliquod album est: album autem est homo, quoniã accidit homini esse album: sunt igitur quædam huiusmodi, quæcunq; secundùm se prædicãtur. Si igitur* C *huiusmodi quòd ipsum quidem non in alio sit, in hoc autem* B *sit primo, & non per aliud medium: iterum* E *de* D *sit, & similiter & hoc in* B, *nunquid igitur hoc necesse est stare, an contingit in infinitum ire? Et iterum si de* A *quidem nihil prædicatur per se,* A *autem in* F *est primo, medium autem in nullo priori, &* F *in* A,

& hoc in B, *nunquid & hoc stare necesse est? an & hic contingit in infinitum abire? Differt autem hoc à priori intantum, quoniam hoc quidem est nunquid contingit incœpturum ab huiusmodi quod in nullo est altero, sed aliud in illo: in sursum in infinitum abire: alterum autem incœpturum ab huiusmodi quod ipsum quidem de alio, de illo autem nihil prædicatur, in deorsum intendentem si contingit in infinitum ire. Amplius, media nunquid contingit infinita esse determinatis terminis? dico autem ut si* A *in* C *sit, medium ipsorum sit* B, *ab ipso autem* B, *& ab* A *altera, sed horum alia, nunquid & hæc in infinitum contingit abire? an impoßibile est? est autem hoc quidem intendere idem & si demonstrationes in infinitum ueniunt: & si est demonstratio omnis rei, an ad inuicem concludantur. Similiter autem dico & in priuatiuis syllogismis, & propositionibus: ut si* A *nõ inest* B *nulli, aut primo, aut est aliquid medium, cui priori non inest* A, *ut si sit* G *quod omni* B *inest, & iterum hoc non etiam alij priori, ut si* H *est quod sit in omni* B: *& nanq; in his aut infinita sunt, in quibus non est in prioribus, aut statur. Sed in conuertibilibus non similiter se habet: nõ enim est in æquè prædicabilibus de quo primo prædicatur, aut ultimo: omnia enim ad omnia sic similiter se habent, siue sunt infinita de ipso prædicata, siue utraq; sunt dubitata infinita: nisi similiter conuerti contingat: sed hoc quidem sicut accidens, illud uerò sicut prædicatum.*

Determinatis extremis, summo, imóq;, media non esse infinita. CAP. XVI.

QVoniam igitur media non contingit infinita esse: si in sursum, & deorsum stent prædicata, manifestum est. Dico autem sursum quidem, quod uniuersale magis est:

est: deorsum autem, quod particulare est. Si enim A *prædicante de* C, *infinita sunt media, in quibus est* B, *manifestum est quod continget utrique: ut ab* A *in deorsum alterum de altero contingit prædicari in infinitum. antequàm enim in* C *ueniat, infinita sunt media: & ab* C *in sursum infinita, antequam in* A *ueniat. quare si hæc impoßibilia sunt, & ipsius* A *&* C *impoßibile est infinita esse media. Neque enim si aliquis dicat quòd hæc quidem quæ* A B C *contingentia sunt ad inuicem, ut & non sint media, illa uerò non esse accipere: nihil differt. Quodcunque enim accipio eorum quæ sunt* B: *erunt ab* A, *aut* C *infinita media. An non à quo iam prima sint infinita siue statim, siue non statim, nihil differt? quæ enim sunt post hæc, infinita sunt.*

Propositionis negatiuæ mediatæ media, quibus reuocetur ad immediatam, non esse infinita. CAP. XVII.

M*Anifestum autem & in priuata demonstratione quoniam statur, si quidem in prædicatiua statur in utrisque. Sit enim non contingens neq; in sursum ab ultimo in infinitum ire (dico autem in quo statur, quod ipsum quidem in alio nullo est: sed in illo aliud ut* C) *neque à primo in ultimum. Dico autem primum, quod ipsum quidem de alio, sed de illo nullum aliud dicitur: si igitur hæc erunt, manifestum quòd & in negatione stabitur. Tripliciter autem monstratur non esse: aut enim in quo quidem est* C, B *inest omni, sed in quo est* B *nulli, inest* A: *ipsum igitur* B C, *& semper alterum spatium necesse est ire immediata: prædicatiuum enim est hoc spatium. Sed alterum manifestum est, quòd si in alio non est priori, ut in* D, *hoc indigebit in omni* B *esse: & si iterum* A *in alio*

Vltimum, indiuiduum est: Primum summum genus.

priore quàm D *non fuerit: illud indigebit in omni* D *esse: quare quoniam in deorsum stat uia, & quæ in sursum stabit, & erit aliquid in quo primo non erit* A. *Item si* B *quidem in omni* A, *in* C *autem nullo,* A *in* C *nullo erit. Iterum hoc si oportet monstrare, manifestum est, quòd aut per superiorem modum sursum monstrabitur, aut per hunc, aut tertium. Primus quidem igitur dictus est: secundus autem demonstrabitur. Sic autem utique monstrabitur: ut quòd* D *in* B *omni est, in* C *autem nullo: si necesse est aliquid esse in* B, *& iterum si hoc in* C *non erit, aliud uerò in* D *est quod in* C *non est; igitur quoniam esse semper superiori stat, stabit & non esse. Tertius autem modus est: si* A B *omni insit,* C *uerò in nullo* B *sit, non in omni* C, *in quo est* A. *Iterum autem hoc per superius dicta aut similiter demonstrabitur. Illis igitur modis statur. Si uerò sic est, iterũ accipietur* B *in* E *esse, in quo* C *non in omni* E, *& hoc iterum similiter. Quoniam autem suppositum est stare & in deorsum, manifestum est quòd stabit & quòd in* C *non est. Manifestum autem est quoniam & si non una uia monstretur sed omnibus, aliquando quidem ex prima figura, aliquando uerò ex secunda, aut ex tertia, quoniam & sic stabitur: finitæ enim sunt uiæ. Finita autem finitè sumpta pluries, necesse est finiri omnia. Quod quidem igitur in priuatione siquidem & inesse statim, manifestum est.*

Propositionis affirmatiuæ mediatæ media non esse infinita. CAP. XVIII.

SEd quod in illis qui quidem logicè speculantur, sic manifestum fit. In ijs quidem igitur quæ quidē in eo quod quid est prædicantur, manifestum est: si est enim definire, aut si notum est quòd quid erat esse, infinita autem non est transire: necesse est finiri in eo quod quid est prædicata.

Vniuersaliter autem sic dicimus: est enim uerè dicere albū ambulare, & magnum illud lignum esse: & iterum lignum magnum esse, & hominem ambulare: sed alterur est sic dicere: aut illo modo: cùm enim album quidem esse dico quòd cui accidit album esse, lignum est: sed non quòd subiectum ligno, album sit: & namq; neque quod album est, neque quod quidem album aliquod est, factum lignum est: quare non est aliter quàm secundùm accidens: cùm autem lignum album esse dico, non quòd aliquod alterum sit album: illi autem accidit lignum esse, ut cùm musicum album esse dico: tunc enim quoniam homo est albus, cui accidit esse musicum, dico: sed lignum est subiectum, quod quidem & factum est. non cùm alterum aliquid sit quàm quod quidem lignum est, aut lignum aliquod. Si igitur oportet nomina ponere, sit sic dicere prædicari, sed illo modo, aut nullo modo prædicari, aut prædicari quidem non simpliciter, sed secundùm accidens prædicatur: est autem tanquam album quidem quod prædicatur, sed sicut lignum est de quo prædicatur. Supponatur ergo prædicatum prædicari semper de quo prædicatur simpliciter, sed non secundùm accidens. sic enim demonstrationes demonstrant: quare in eo quod quid est, aut quoniam quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut faciens, aut patiens, aut ubi, aut quando: cùm unum de uno prædicabitur. Amplius, substantiam quidem significantia, quod quidē illud est, aut aliquod illud quidē significant de quo prædicātur. Quæcunq; uerò non substantiā significant, sed de aliquo subiecto dicuntur, quod non est, neq; quod illud est, neq; quod quidē illud aliquid est, accidentia sunt: ut de homine album. Neq; enim est homo, neq; quod quidem albū est, neq; quod quidē album est aliquid, sed animal forsan: quod quidē enim animal est,

homo est. Quæcunque verò non substantiam significant, oportet de aliquo subiecto prædicari, & non esse quid album: quod non cùm alterum aliquod sit, album est. Species enim ualeant, & genera, monstra enim sunt: & si sint, nihil ad rationem sunt: demonstrationes enim de huiusmodi sunt. Amplius, si non est hoc huius qualitas, & illud huius, neq; qualitatis qualitas, inpoßibile est æquè prædicari ad inuicem sic: sed uerum quidem contingit dicere sic: æquè autem uerè prædicari non contingit. An enim sicut substantia prædicabitur, aut ut genus, aut ut differentia prædicari? hæc autem ostensa sunt, quoniam non erũt infinita, neq; in sursum, neq; in deorsum: ut homo bipes, hoc animal, hoc autem alterum est: neq; animal de homine, hoc autem de Callia, hoc autem de alio in eo quod quid est: substantiam enim omnem est definire huiusmodi: infinita autem non est transire intelligentem: quare neq; in sursum, neq; in deorsum infinita sunt: illam enim non est definire, de qua infinita prædicantur. Sic igitur genera ad inuicem non æqualiter prædicantur. erit enim ipsum, quod quidem ipsum aliquid est, neq; tamen de qualitate, aut aliorum nullo, nisi secundum accidens prædicabitur: omnia enim hæc accidunt, & de substãtijs prædicantur, sed quoniam neque in sursum, infinita sunt: de unoquoq; enim prædicatur quod significat aut quantum aliquid, aut quale aliquid, aut huiusmodi quæ sunt in substantia: hæc autem finita sunt, & genera prædicamentorum finita: aut enim quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut facere, aut pati, aut ubi, aut quando. Suppositum autem est unum de uno prædicari, ipsa autem de ipsis quæcunq; non ad aliquid sunt, prædicari nõ dicimus: accidentia enim sunt omnia: sed hæc quidem secundùm seipsa, alia uerò secundùm alterum modum. Hæc autem

tem omnia de subiecto quodam prædicari dicimus, accidēs autem non esse subiectum aliquod. nihil enim talium ponimus esse, non quòd alterum aliquod esse dicitur, sed ipsum de alijs, & alia quidem de alio, neq; in sursum, ergo unum de uno, neq; in deorsum esse dicetur. de quibus enim dicuntur accidentia, quæcunq; in substantia uniuscuiusque sunt: hæc autem non sunt infinita: sed sursum ipsa quoq; & accidentia utraque non infinita sunt. Necesse est ergo esse aliquid, de quo primum prædicetur, & de hoc aliud: & hoc stare, & esse aliquid quod non amplius, neq; de alio priori, neque de illo aliud prius prædicetur. Vnus quidem igitur modus demonstrationis, dicitur hic. Adhuc autem alius, si de quibus priora quædam prædicantur est horum demonstratio: quorum autem est demōstratio, neq; potius habere possibile est ad ipsa, quàm scire, neque scire est sine demonstratione: si autem hoc, per hæc sit notum. Hæc autem nescimus, neq; melius habemus ad ipsa, quàm scire: neq; per hæc notū scimus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter, & non ex aliquibus, neq; ex suppositione, necessarium est stare prædicationes mediorum: si enim non steterint, sed est semper acceptio in superius, omnium erit demonstratio: quare si infinita non possibile est pertransire, quorum est demonstratio, hæc nō sciemus per demonstrationem. Si igitur neq; melius habemus ad ipsa quàm scire, non erit scire per demonstrationem simpliciter, sed ex suppositione. Logicè quidem igitur ex his utiq; aliquis credat, de eo quod dictū est. Analyticè autē manifestum est per hæc uelocius, neq; in sursum, neq; in deorsum infinita prædicata contingit esse in demonstratiuis scientijs de quibus intētio est: demōstratio enim est ex his quæcunq; ipsa quidem insunt secundum seipsa rebus: secundum

ſeipſa uerò dupliciter: quæcunq; enim in illis inſunt in eo quod quid eſt, & in quibus ipſa in eo quod quid eſt inſunt ipſis: ut in numero impar, quod ineſt quidem numero, eſt autem ipſe numerus in ratione ipſius: & iterum multitudo, aut diuiſibile, in ratione numeri: horum autem neutra contingit infinita eſſe, neq; ut impar numeri. Iterum enim ſi impari aliud inſit, cui inerat exiſtenti: hoc ſi eſt primum numerus, erit ijs quæ inſunt ipſi. Si igitur non cõtingit infinita huiuſmodi eſſe in uno, neq; in ſurſum erunt infinita: at uerò neceſſe eſt omnia ineſſe primo, ut numero, & in illis numerum: quare cõuertibilia erunt, ſed non excedentia. Neq; tamẽ quæcunq; ſunt in eo quod quid eſt, neq; hæc infinita ſunt, neq; eſſet definire: quare ſi prædicata per ſe quidem omnia dicuntur, hæc autem non infinita ſunt, ſtabunt utiq; in ſurſum, quare & in deorſum: ſi autem ſic eſt, & quæ ſunt in medio duorum terminorũ ſemper ſunt finita. Si uerò hoc eſt: manifeſtum iam eſt, & demonſtratio non quòd neceſſe eſt principia eſſe, & non omnium eſſe demonſtrationem, quod quidem dicimus quoſdam dicere iuxta principium: ſi enim principia ſunt, non omnia ſunt demonſtrabilia, neq; in infinitum poßibile ire: eſſe enim horum quodlibet, nihil eſt aliud, quàm eſſe nullum ſpatium ſine medio, & indiuiſibile: ſed omnia diuiſibilia. Intus enim immittendo terminum, ſed non aſſumendo, demonſtratur quod demonſtratur: quare ſi hoc in infinitum cõtingit ire, contingit utiq; duorum terminorum infinita eſſe interius media: ſed hoc impoßibile eſt, ſi prædicationes ſteterint in ſuperius, & in inferius: quòd autem ſtent, monſtratum eſt logicè prius, analyticè uerò nunc.

Elementa monſtrandarum mediatarum non infinita eſſe. CAP. XIX.

Monſtra

MOnstratis autem his, manifestum est si aliquid idem insit duobus, ut A & in C, & in D, non prædicante altero de altero, aut nullo modo, aut non de omni, quod non semper secundum commune aliquid inerit: ut isosceli, & scaleno, æquales duobus rectis habere: secundum commune aliquid inest: secundum enim quod figura quædam sunt, & non secundum alterum. Hoc autem non semper sic se habet. Sit enim B secundum quod A, in C & D: erit manifestum igitur quod B in C D secundum aliud commune est, & illud secundum alterum: quare duorum terminorum medij infiniti utique inciderunt termini, sed hoc est impoßibile, secundum igitur aliquid commune inesse, non necesse est semper idem pluribus, quoniam quidem erunt immediata spatia. In eodem tamen genere, & ex eisdem atomis necesse est terminos esse: si quidem ijs quæ per se sunt, erit commune: non enim erat ex alio genere in aliud genus descendere quæ demonstrantur.

Manifestum est autem quoniam & cum A in B sit, si quidem est aliquid medium, est demonstrare quòd A in B sit, & elementa huius sunt hæc & tot, quot media sunt: immediatæ enim propositiones sunt elementa, aut omnes, aut uniuersales: si uerò non est medium, non amplius erit demonstratio, sed in principia uia est hæc. Similiter autem erit & si A in B non sit, si quidem enim aut medium est, aut prius cui non inest, erit demonstratio. Si uerò non sit medium, non est demonstratio, sed principia, & elementa sunt tot, quot sunt termini: horum enim propositiones, principia demõstrationis sunt: & sicut quædam principia sunt indemonstrabilia quòd sit hoc illud, & quòd sit hoc in illo: sic quod non erit hoc illud, neq; quòd sit hoc in illo. Quare hæc quidẽ esse aliquid, alia non esse aliquid,

erunt principia. Cùm ergo indigeat monstrare aliquid, accipiendum quod de B *primum prædicetur. Sit* C, *& de hoc similiter* A, *& sic semper cunti nunquam extra, erit propositio, neque si esse ipsius* A *accipiatur ut demõstretur, sed semper mediũ densetur quousq; indiuisibilia fiant, & unum: est autem unum, cùm immediatum fiat: & una propositio simplex est immediata: & quemadmodum in alijs est principium simplex: hoc autem non idem ubiq; est, sed in graui quidem uncia, in melodia autem diesis, aliud autem in alio: sic est in syllogismo unum, propositio immediata: in demonstratione autem, & scientia intellectus. In ostẽsiuis igitur syllogismis eius quod est, nihil cadit extra.*

Sed in priuatiuis, ubi quidem quod oportet esse, nihil cadit extra hoc: ut si A *in* B *per* C *non inest: si enim in* B *quidem omni* C, *est autem* A *in nullo* C. *Iterum si indigeat quod in* C, A *nullo sit: mediũ accipiendũ est ipsius* A *&* C: *& sic semper procedet. Si uerò indigeat monstrare quòd* D *in* E *nõ sit, eò quòd est* C *in* D *quidẽ omni, in* E *autẽ nullo, aut non in omni:* E *nunquã extra cadit: hoc autẽ est, cui non oportet inesse. In tertio autẽ modo, neq; à quo oportet, neque quod oportet priuari, nequaquam extra ibit.*

Quòd demonstratio uniuersalis præstantior sit particulari. CAP. XX.

CVm autem sit omnis demonstratio, alia quidẽ Vniuersalis, alia uerò Particularis, & hæc quidem Categorica, illa uerò Priuatiua: dubitabitur, qualis potior sit: similiter autem & de ea, quæ demonstrare dicitur, & de ducenti ad impoßibile demonstratione. Primùm quidem igitur intendamus de Vniuersali, & Particulari, ostendentes autem hoc, & de ea quæ demonstrare dicitur, & quæ est ad impoßibile, dicemus. Videbitur igitur fortaßis utique

utique quibusdam sic intendentibus, quod Particularis est potior. Si enim secundum quam magis scimus demonstrationem, potior demonstratio est (hæc enim uirtus demonstrationis: magis autem scimus unumquodq;, cùm ipsum cognoscimus secundum ipsum, quàm secundum aliud: ut musicum Coriscum, quando cognoscemus quòd Coriscus musicus est, quàm quòd homo musicus sit. Similiter autem & in alijs) Sed Vniuersalis quoniam aliud, nõ quoniam ipsum fortasse demonstrat, ut quoniam isosceles habet tres angulos æquales duobus rectis, non quoniam isosceles, sed quoniam triangulus: sed particularis quoniam ipsum est: si igitur potior est quæ est secundum ipsum: huiusmodi autem est particularis, & uniuersali magis, & potior utique secundum partem demonstratio erit. Amplius, si Vniuersale quidem non est aliquid præter singularia, demonstratio autem opinionem conficit esse aliquid hoc de quo demonstrat, & quandam naturam esse hanc in ijs quæ sunt (ut trianguli præter quosdam, & figuræ præter quasdã, & numeri præter quosdam numeros) potior autem est quæ est de esse, quàm de non esse, & propter quam non errabitur, quàm propter quam errabitur: est autem uniuersalis huiusmodi (procedentes enim demonstrant uniuersale quemadmodum de eo quod est proportionale ut quod sit tale: erit proportionale quod neque linea, neque numerus, neq; solidum, neq; planum est, sed præter hæc aliquid) si igitur uniuersalis magis hæc est, & de eo quidem quod est minus, uniuersalis quam particularis, & facit opinionem falsam. indignior utique erit Vniuersalis Particulari.

Et primum quidem nihil magis in uniuersali quàm in particulari altera ratio est: si enim quod duobus rectis inest, non est secundum quod est isosceles, sed secundum

quod

quod triangulus est: cognoscens quoniam isosceles habet tres inquantum ipsum est, minus cognouit, quàm cognoscens, quoniam triangulus est: & omnino si nō quidem secundum quod sit triangulus, & postea monstrat, non erit utiq; demonstratio: si uerò sit cognoscens unumquodque secundum quod unumquodq; est, magis cognouit: si igitur triangulus in plus est, & eadem ratio & non secundum æquiuocationem triangulus est, & inest omni triangulo quod est duobus rectis æquales habens: non utiq; est triangulus inquantū isosceles, sed isosceles secundū quod triangulus huiusmodi habet tres angulos. Quare uniuersaliter sciens mag is cognouit secūdum quod est, quàm particulariter: potior est ergo uniuersalis, quàm particularis. Amplius, si quidem sit quædam ratio una, & non æquiuocatio: uniuersale erit utiq; nil minus secūdum partem quibusdam, sed magis est quantò incorruptibiliora sunt illis: quæ uerò secundum partem sunt corruptibilia magis. Amplius, nec ulla necessitas est opinari aliquid esse hoc præter hæc, quoniam ostendunt unum nihil magis, quàm in alijs quæcunq; non aliquid significant, sed aut qualē, aut ad aliquid, aut agere: si ergo, non demōstratio causa est, sed audiens.

Amplius, si demonstratio est syllogismus demonstratiuus, qui fit causæ & propter quod, uniuersale magis causa: cui enim per se inest aliquid, hoc idem ipsi causa est: uniuersale autem primum: causa ergo uniuersale est, quare & demonstratio dignior est: magis enim causæ est uniuersale, & eius quod propter quid est. Amplius, usque ad hoc quærimus propter quid: etenim tunc opinamur scire, cùm non sit aliquid aliud quàm hoc aut quod fiat, aut quod sit: finis enim & terminus ultimus iam sic est, ut cuius causa uenit? ut accipiat argentum. Hoc autem est quatenus

nus reddat cui debuit. Hoc *autem ut non iniustè agat, & sic procedentes cùm non sit amplius propter quid, nec alterius causa, propter hoc sicut propter finem dicimus uenire, & esse, & fieri, & tunc est scire maximè propter quid uenit: si igitur se habet similiter & in omnibus causis, & quæ sunt propter quod: in ijs autem quæcunque sic sunt causæ, sicut quæ est cuius causa sic scimus maximè: & in alijs igitur tunc maximè scimus, cùm non amplius sit hoc quoniam aliud est: cùm igitur cognoscimus quidem, quòd quatuor qui extra sunt, æquales sunt, quoniam isosceles: adhuc deest propter quid isosceles? quia triangulus: & hoc, quia est figura rectis lineis contenta. Si autem hoc non amplius propter quid aliud, tunc maximè scimus: uniuersale est autem tunc, uniuersalis igitur potior. Amplius, quantocunque utique magis secundum partes est, in infinita cadit: uniuersale autem in simplex, & in finem: sunt autem secundum quod infinita non scibilia, sed secundum quod finita scibilia sunt, secundum utique quòd uniuersalia magis scibilia sunt, quàm quæ sunt secundum partem demonstrabilia. ergo magis uniuersalia.* De *magis demonstrabilibus autem, magis est demõstratio, simul enim magis ad aliquid sunt: dignior igitur uniuersalis est, quoniam quidem & magis demonstratio est. Amplius, si magis eligenda est secundum quam hoc & aliud, quàm secundum quam hoc solum cognouit: uniuersale autem habens, cognouit particulare, hoc autem, uniuersale non sciuit: quare & sic utique magis eligenda erit uniuersalis.*

Amplius autem & sic. V*niuersale enim magis scire est eo quod est per medium demonstrare, cùm propius sit principio: proximè autem immediatum est: hoc autem est principium. Si igitur quæ ex principio est ea quæ non ex princi*

principio, quæ magis ex principio ea quæ minus est, certior est demonstratio: est autem huiusmodi uniuersalis magis, dignior utique erit uniuersalis: ut si oportet monstrare A *de* D, *media autem sint in quibus est* B C, *magis autẽ sursum sit* B *quàm* C: *quare si per* B *magis est uniuersalis: sed eorum quæ dicta sunt, quædam logica sunt. Maximè autem manifestum est, quòd uniuersalis magis præcipua sit, quoniam propositionum quidem hanc priorem habentes scimus quodam modo & posteriorem, & habemus potentia: ut si aliquis cognouerit quòd omnis triangulus habeat tres duobus rectis æquales, sciuit quodammodo & quòd isosceles duobus rectis potentia sit, & si non cognouit isoscelem quòd triangulus sit: hanc autem habens propositionem, nullo modo uniuersale cognouit, neque potentia, neque actu. Et uniuersalis quidem intelligibilis est, sed particularis in sensu perficitur. Quòd igitur uniuersalis dignior sit particulari, tot nobis dicta sint.*

Quòd Demonstratio affirmatiua præstantior euadat negatiua. CAP. XXI.

QVòd *autem monstratiua sit dignior priuatiua, hinc manifestum est: sit enim hæc demonstratio dignior (alijs eisdem existentibus) aut ex minoribus quæstionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. Si enim notæ sunt similiter* * *uelocius cognoscere per hæc erit: hoc autem appetibilius est. Ratio autem propositionis quòd melior sit ex minoribus, uniuersaliter est sic: si enim contingit similiter cognita esse media, priora autem notiora sunt. Sit autem per media demonstratio eorum, quæ sunt* B C D *quod* A *in* E *sit: altera autem demonstratio quòd* A *in* D *sit per* B C, *similiter igitur se habet hoc quòd* A *in* D *sit, & quòd* A *in* E *sit: sed quòd* A *in* D *sit prius*

* Hoc est, aut notæ simpliciter, & natura: aut notæ quo ad nos.

prius est, & cognoscibilius, quàm quòd A *in* E *: per hoc enim illud demonstratur : credibilius autem est per quod.* Et *quæ per pauciora demonstratio, potior, alijs eisdem existentibus: utræque quidem per terminos tres, & propositiones duas monstrant: sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa uerò & esse, & non esse aliquid : per plura itaq;, quare indignior est.* Amplius*, quoniam ostensum est impoßibile per utranque priuatiuarum propositionum fieri syllogismum: sed oportere quidẽ huiusmodi esse unam, aliam uerò quoniam est.* Amplius*, præter hoc oportet & hoc accipere, prædicatiuas enim augmentata demonstratione necesse est fieri plures, priuatiuas autem impossibile plures una in omni syllogismo esse. Sit enim in nullo esse* A *in quibus est* B*, in* C *autem omni sit* B *: si igitur opus est rursus augere utrasq; propositiones, medium inijciendum est: huius quidẽ* A B *sit* D*, sed* B C *sit* E*:* E *igitur manifestum est prædicatiuum esse, sed* D *de* B *quidem prædicatiuum,* A *autem de* D *tanquam priuatiuum ponitur :* D *enim de omni* B*: sed* A *oportet in nullo* D *esse: fit ergo una priuatiua propositio.* Idem *autẽ modus est & in alijs syllogismis. semper enim medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuum in utraque est, sed priuatiui in altera priuatiuum necesse est esse : quare hæc una huiusmodi sit propositio, aliæ uerò prædicatiuæ.* Si *igitur notius est per quod demonstratur, & credibilius, demonstratur autem priuatiua quidem per prædicatiuam, hæc autem per illam non demonstratur: prior ergo, & notior, & credibilior cùm sit, melior itaque erit.* Amplius*, si principium syllogismi propositio uniuersalis sit immediata, est autem ut in monstratiua prædicatiua: in priuatiua autem, negatiua propositio uniuersalis, affirmatiua autem negatiua prior,*

& no

& notior(per affirmatiuã enim negatiua nota) & prior affirmatiua est, sicut esse prius est nõ esse. Quare potius est principium monstratiuæ, quàm priuatiuæ: dignioribus autem principijs utitur dignior. Adhuc principalior est: sine enim monstratiua non est priuatiua. Quòd quidem prædicatiua, priuatiua dignior sit, manifestum est.

Demonstrationem ostensiuam potiorem esse ea, quæ ducit ad incommodum. CAP. XXII.

ET *ad impoßibile ducente: oportet autem scire quæ differentia sit ipsarum. Si igitur* A *in nullo* B, *in* C *autem omni* B: *necesse est in nullo* C *esse* A: *sic igitur acceptis, ostensiua priuatiua erit demonstratio, quoniam* A *in* C *non erit. quæ uerò est ad impoßibile sic se habet, si opus est demonstrare quòd* A *in* B *non sit: accipiendum est* A *esse in* B, & B *in* C: *quare accidit* A *in* C *esse.* Hoc *autem sit notum, & concessum quod ipsum est impoßibile esse: non igitur poßibile est* A *in* B *esse. Si ergo* B *in* C *concessum est inesse,* A *in* B *impoßibile est esse: termini igitur similiter ordinantur.* Differt *autem quo, qualis sit notior priuatiua propositio: utrum igitur quia* A B *non inest, an quia* A C: *cùm igitur est conclusio notior quoniam nõ est, quod est impoßibile, fit demonstratio: cùm autem in syllogismo sit, demonstratiua est.* Natura *autem prior est, quæ est quòd* A *in* B *non sit, quàm* A *in* C *non sit: priora enim conclusione sunt, ex quibus est conclusio: est autem quæ est* A *in* C *non esse, conclusio:* A *autem in* B *ex quibus est cõclusio.* Non *enim si contingit remoueri aliquid, hoc conclusio est, illa autem ex quibus sunt: sed hoc quidem ex quo syllogismus est, utique sic se habet, ut aut sicut totum ad partem, aut ut pars ad totum se habet: sed quæ sunt*

A C,

A C, & A B *propositiones, non sic se habent ad inuicem. Si igitur ex dignioribus, & credibilioribus dignior est: sunt autem utraq; ex non esse aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex priori, illa uerò ex posteriori: potior utiq; simpliciter erit ea, quæ est ad impoßibile, priuatiua demonstratio: quare & hac dignior prædicatiua. Manifestum est ergo quòd & ea quæ est ad impoßibile, potior est.*

Quæ scientia certior, quæ una, quæ altera: & eiusdem plures esse posse demonstrationes. CAP. XXIII.

Certior autem est sciētia, scientia & prior quæ ipsius quia, & propter quid eadē est quàm non, extra eam quæ est propter quid. Et quæ nō est de subiecto, ea quæ est de subiecto: ut arithmetica, harmonica. Et quæ est ex minoribus, ea quæ ex appositione: ut arithmetica, geometria: dico autem ex additione, ut unitas substantia est sine positione, punctum autem substantia posita: hoc autem ex appositione. Vna autem scientia est, quæ est unius generis, quæcunq; ex primis componitur, & partes sunt aut passiones horum, quæ sunt per se. Altera autem scientia est ab altera, quarumcunq; principia neque ex eisdem, neque ex alteris sunt. Huius autem est signum, cùm indemōstrabilia ueniant: oportet enim in eodem genere esse cum ijs quæ demonstrantur: signum autem est & huius, cùm demonstrabilia per ipsa in eodem genere sunt, & proxima. Plures autem demonstrationes eiusdem poßibile est esse, non solùm ex eodem ordine accipiendi non continuum medium (ut eorum quæ sunt A B, C & D & E,) *sed & ex altero: ut sit* A *transmutari, in quo autem* D *moueri, sed lætari sit in quo* B, & *iterum* E *quiescere:ter*

re:uerum igitur est & D de B, & A de D prædicari: lætans enim mouetur, & quod mouetur transmutatur: iterum A de E, & E de B, uerum prædicari. omnis enim lætans quiescit, & quiescens transmutatur: quare per altera media, & non ex eodem ordine syllogismus est: non tamen est neutrum de neutro dici mediorum. Necesse est enim idem E alicui utraque inesse: intendere autem est per alias figuras, quot modis contingit eiusdem fieri syllogismum.

Non esse Scientiam fortuitorum, neque in sensuum functione.

CAP. XXIIII.

De casu, & fortuna Aristot. in secundo physicorum.

SEd eius quod est à fortuna non est scientia per demonstrationem. Neque enim sicut necessarium, neque sicut frequenter quod est à fortuna, sed extra hoc fit: sed demonstratio alterius horum. Omnis enim syllogismus aut per necessarias, aut per eas quæ sunt tanquam frequenter propositiones: & si quidē propositiones necessariæ sunt, & conclusio erit necessaria: si uerò sint sicut frequenter: & conclusio huiusmodi. Quare si id quod est à fortuna, neq; est sicut frequenter, neque necessarium: neque utique erit ipsius demonstratio. Neq; per sensum est scire: si enim est sensus talis huius, & non huius alicuius: sed sentire hoc aliquid est necesse & ubi, & nunc. Vniuersale autem quod est in omnibus, impoßibile est sentire: neque enim hoc aliquid est, neq; nunc, neque ubi, neque enim utique esset uniuersale: quod enim semper est, & ubique, uniuersale dicimus esse: quoniam igitur demonstrationes uniuersales sunt, hæc autem non est sentire, manifestum est, quòd neq; scire per sensum est. Sed manifestum quoniam si esset sentire triangulum, quòd duobus rectis haberet æquales angulos

angulos: quæreremus utique demonstrationem, & non sicut quidam fatentur, sciremus. Sentire enim necesse est singulariter: scientia autem est in cognoscendo uniuersale. Vnde & si super lunam essemus, & uideremus obiectam terram, non utique sciremus causam defectus: sentiremus enim quoniam deficeret, sed non propter quid omnino: non enim uniuersalis, sensus. Sed ex considerare hoc multoties accidere uniuersale uenantes, demonstrationem habemus: ex singularibus enim pluribus, uniuersale manifestum est. Vniuersale autem honorabile, quoniam ostendit causam: quare de huiusmodi uniuersalis honorabilior est sensibus & cognitione quoruncunque altera causa est: sed de primis alia ratio est. Manifestum igitur est quòd impossibile sit sentiendo scire aliud demonstratorum: nisi aliquis dicat sentire, scientiam habere per demonstrationem. Sunt tamen quædam reducta ad sensus defectum in propositis: quædam enim si uideremus, non utique quæreremus. Sed non tanquam scientes in uidendo, sed tanquam habentes uniuersale ex eo quod uidemus: ut si uitrum foratum uideremus, & lumen pertransiens, manifestum utiq; erit & propter quid illuminat, propter id quod uideremus quidem seorsum in unoquoque intelligere autem simul est, quoniam in omnibus sic est.

Non omnium syllogismorum eadem principia esse posse. CAP. XXV.

EAdem autem esse principia omnium syllogismorum impoßibile est: primum quidem logice speculantibus: hi enim ueri sunt syllogismi, alij autem falsi. Et si enim sit uerum ex falsis syllogizare, sed semel hoc fit: ut si A *de* C *uerum fit, medium autem* B, *falsum: neque enim* A *in* B, *neque* B *in* C: *sed si harum media accipiatur pro-*

*positionum, falsæ erunt: ex eo quòd omnis conclusio falsa ex falsis est, uera autem ex ueris: altera autem sunt uera & falsa. Posteà neque falsa ex eisdem sunt: est enim falsa ad inuicem, & contraria, & impoßibilia simul esse: ut iustitiam esse iniustitiam, aut timorem audaciam, aut hominem equum, aut bouem, aut æquale, maius & minus. Ex oppositis autem sic est, neque enim uerorum eadem principia omnium sunt: altera enim multorum genere principia sunt, & neque conueniunt: ut unitates punctis non conueniunt: hæ enim non habent positionem, illa autem habent. Necesse autem est aut in media cõuenire, aut in sursum, aut deorsum, aut hos interius habere, illos autem exterius terminorum. Sed neque communium principiorum poßunt esse aliqua ex quibus omnia demonstrabuntur: dico autem communia, ut omne affirmare, aut negare: genera enim eorum quæ sunt, altera sunt, & alia quidem in quantitatibus, alia uerò in qualitatibus sunt solum, cum quibus demonstrantur per communia. Amplius, principia non multò minora sunt conclusionibus: principia enim propositiones sunt, propositiones autem assumpti termini, aut immißi, *termini sunt. Adhuc conclusiones sunt infinitæ, & termini autem finiti. Amplius, principia hæc quidem ex neceßitate, illa contingentia. Sic igitur considerãtibus impoßibile est eadem principia esse, aut finita: cum infinitæ sint conclusiones. Si uerò aliter quodammodo dicat quis, quòd hæc quidem geometriæ, illa uerò numerorum, illa autem medicinæ: quid utique erit aliud quod dicitur, nisi quòd sunt principia scientiarum diuersa? sed eadem dicere derisio est, quoniam eadem eisdem eadem erũt: omnia nanque sic fiunt eadem. At uerò neque quod est ex omnibus demonstrare quodlibet, est quærere omnium esse*

*Assumpti termini, & immissi, genitiui sũt singulares.

eadem

eadem principia: multum enim insipiens est. Neque enim in manifestis doctrinis hoc fit, neque in resolutione hoc est possibile: immediatæ enim propositiones sunt principia: altera autem conclusio fit accepta propositione immediata. Si autem dicat aliquis primas immediatas propositiones eadem esse principia: una in unoquoque genere est. Si uerò neque ex omnibus ut opus est demonstrari contingit quodlibet, neq; sic ex altero tanquam erunt uniuscuiusque scientiæ altera: relinquitur quòd proxima sint principia omnium: & ex his quidem hæc, ex illis autem illa. Manifestum autem & hoc est, quoniam non contingit: monstratum est enim quòd altera principia genere sunt differentium genere. Principia enim duplicia sunt, Ex quibus, & Circa quod. Ex quibus quidem, communia sunt: quæ autem sunt Circa quod, sunt propria ut numerus, magnitudo.

Principia circa quod, sunt scientiarũ subiecta.

Quòd Scientia, & Scibile, ab Opinatione, & Opinabili discrepent. CAP. XXVI.

Scibile autem, & Scientia differunt ab Opinabili, & Opinione: quoniam Scientia uniuersalis, & pernecessaria est: necessarium autem non contingit aliter se habere. Sunt autem quædam uera, quæ contingit aliter se habere. Manifestum est igitur quod circa hæc, scientia nõ est, essent enim utiq; impossibilia aliter se habere. At uerò neq; Intellectus: dico enim intellectum principium esse scientiæ, neq; scientia indemonstrabilis: hæc autem est acceptio immediatæ propositionis: uerus enim est intellectus, & scientia, & opinio: & quid per hæc dicitur. Quare relinquitur Opinionem esse circa uerum quidem, aut falsum: cõtingens autem est & aliter se habere. Hoc autem est acceptio immediatæ propositionis, & non necessariæ. Certum autẽ est

sic apparẽtibus: opinio ei incertũ est: & natura huiusmodi est. Adhuc autem nullus arbitratur Opinari, cùm opinetur impoßibile aliter se habere, sed Scire: sed quando esse quidem sic, sed tamen aliter, nihil prohibet & tunc opinari, tanquam huiusmodi quidem opinionem esse, necessariam autem scientiã. Quomodo est igitur non idem opinari, & scire? & quare non erit opinio scientia, si quis posuerit omne quod scit contingere opinari? consequitur enim hic quidem sciens, ille uerò opinans per media, quousq; ad immediata ueniat: quare si ille quidem sciuit, & opinans sciuit: sicut enim & quia opinari, & propter quid: hoc autẽ medium est. An si quis sic arbitrabitur non contingentia aliter se habere, sicut se habent definitiones per quas sunt demonstrationes: non opinabitur sed sciet? si autem uera quidem esse, non tamen hæc ipsis inesse secundum substãtiam, & secundum speciem, opinabitur & non sciet uerè: & Quia, & Propter quid, si quidem per immediata opinabitur: si uerò non per immediata opinabitur, solum ipsum Quia opinabitur. Eiusdem autem opinio, & scientia non penitus est sed sicut uera, & falsa eiusdem quodam modo est, sic & scientia & opinio eiusdem: & opinionem ei ueram, & falsam (sicut dicunt quidam) eiusdem esse inconuenientia accidunt, appetere aliaq;, & non opinari quæ opinantur falsè. Quoniam autem idem multipliciter dicitur: est autem sicut contingit, est autẽ ut non: commensuratam enim diametrum esse uerè, opinari inconueniens est: sed quòd diameter (circa quam sunt opiniones) idem: sic eiusdem est, sed quod quid erat esse, unicuique secundum rationem non est idem. Similiter autem & scientia, & opinio eiusdem est: hæc enim sic animalis est, quòd non est contingere non esse animal, sed illa quidem quæ est contingere: ut

ut si hæc quidem quod hominis quidem est, illa uerò hominis quidem, nõ autem quod quidem hominis est: idem enim est, quia homo: hoc autem sicut non idem. Manifestum autem ex his est, quòd neq; opinari simul idem, & scire contingit: simul enim haberet utique opinionem aliter habendi, & non aliter idem, quod quidem non contingit: in alio enim unumquodq; esse contingit eiusdem, sicut dictum est: sed in eodem nihil sic potest esse, haberet enim opinionem simul, ut quòd homo esset secundum quod est animal: hoc enim fuerit non contingere esse non animal: & non secundùm quod animal: hoc enim sicut contingere. Reliqua autem quomodo oportet distribuere in rationem, & intellectum, & scientiam, & artem, & prudentiam, & sapientiam: hæc quidem physicæ est, illa uerò ethicæ speculationis magis.

De Solertia. CAP. XXVII.

*Solertia autem est subtilitas quædam in non perspecto tempore medij. Vt si aliquis uidens quòd luna splendorem semper habet ad solem, statim intellexit propter quid hoc sit, quia propter id quòd illustratur à sole: aut disputantem cum diuite, * cognouit quoniam commodatum est: aut propter id quòd amici sunt, quia inimici eiusdem sunt. Omnes enim causas medias uidens, cognouit & ultima, splendidum esse ad solem, sit in quo A: lucere à sole, B: luna, C: inest igitur lunæ quidem ipsi C, B: quod quidem est lucere à sole: ipsi autem B, A quod est ad hoc esse splendidum: à quo splendet: quare & ipsi C, inest A per B.*

*Sic Græcè Aristoteles, ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ, ἔγνω διότι δανείζεται. Pro quo Argyropilus. aut si uiso paupere diuitem adeunte, hoc illũ propterea facere, quòd mutuo argentum accipit, intellexerit.

POSTERIORVM ARISTOTELIS LIB. SECVNDVS.

Quot quæri solent in disciplinis. CAP. I.

VAESTIONES æquales sunt numero ijs quæcunq; ueré scimus. Quærimus autem quatuor: Quia, Propter quid, Si est, & Quid est. Cùm enim utrum hoc insit, aut hoc quærimus, in numerum ponentes: ut utrum sol deficiat, aut non, ipsum Quia quærimus. Signum autem huius: inuenientes enim quia deficit, pausamus: & si in principio sciremus quia deficeret, non quæreremus utrum. Cùm autem sciamus ipsum Quia, ipsum Propter quid, quærimus: ut scientes quia deficit sol, & quia mouetur terra: & propter quid deficit, & propter quid terra mouetur: quærimus hæc quidem sic. Quędam autē alio modo quærimus: ut Si est, aut non est cētaurus, aut deus: hoc autem Si est aut non, simpliciter dico: sed non si albus est, aut non. Cognoscentes autem quoniam est, Quid est quærimus: ut, Quid igitur est deus, aut quid est homo. Quæ quidē igitur quærimus, & quæ inuenientes scimus: hæc & tot sunt.

Omnem quæstionem medij esse. CAP. II.

QVærimus autem, cùm quærimus Quia est, aut Si est simpliciter, utrum sit medium ipsius, aut non: cùm autem cognoscentes aut quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter, iterum propter quid quærimus, aut Quid est: & tunc quærimus quid sit medium. Dico autem Quia est, aut Si est, aut in parte, aut simpliciter: in parte quidē, ut utrū deficit luna, aut augetur: si enim est aliquid,

aut

aut non est aliquid, in huiusmodi quærimus: simpliciter autem, si est, aut non est luna, aut nox. Contingit itaq; in omnibus quæstionibus quærere, aut Si est medium, aut Quid est medium. Causa enim est medium: in omnibus autem hæc quæritur, ut utrum deficit luna, utrum est aliqua causa, aut non: post hæc scientes quia est aliqua, quid igitur hæc sit, quærimus. Causa enim ipsius esse non hoc, aut hoc: sed simpliciter substantiam, aut non simpliciter, sed aliquid eorum quæ sunt per se, aut secundum accidens: medium est. Dico autem simpliciter quidem subiectum: ut Lunam, aut Terram, aut Solem, aut triangulum: quid autem esse defectum, æqualitatem, aut inæqualitatem: si in medio sit, aut non. In omnibus enim his manifestum est quòd idē sit quod Quid est, & Propter quid est. Vt quid est defectus? priuatio luminis à Luna à Terræ obiectu. Propter quid est defectus, aut propter quid deficit Luna? propter defectum luminis obiecta Terra. Quid est consonātia? ratio numerorum in acuto, & graui: & propter quid consonat acutum graui? propter id quòd rationem habet numerorum & graue & acutum. Vtrum est consonare acutum & graue? Vtrum sit in numeris ratio eorum? Accipientes autem quia est, quid igitur est ratio quærimus. Quod autē sit medij quæstio, ostenditur quandocunq; medium est sensibile: quærimus enim non sentientes, ut de defectu si est. Si uerò essemus super Lunam, non utique quæreremus neque si fit, neque propter quid fit, sed simul manifestum utique esset utrunque: ex eo enim quòd sentimus, & uniuersale factum est nobis notum. Sensus enim quod nunc obijcitur, & manifestum est quòd nunc deficit: ex his autem uniuersale utique factum est. Sicut igitur diximus, quod quid est scire idem est & pro-

pter quid est: hoc autem aut est simpliciter, & non eorum quæ insunt aliquid est: aut quæ insunt, ut quoniã duo recti sunt: aut quoniã maius, aut minus est. Quòd igitur omnia quæ quæruntur medij quæstio sint, manifestum est.

Discrepatio quòd Demonstratio, & Definitio non eisdem sint. CAP. III.

QVomodo autem quod Quid est demonstratur, & quis modus introductionis, & quid est Definitio, & quorum, dicemus: primùm opponentes de ipsis. Principium autem sit futurorum: quod quidem sit maximè proprium habitis rationibus. Dubitabit autem aliquis, utrum sit idem, & secundum idem Definitione scire, & Demonstratione scire, aut sit impoßibile. Definitio enim ipsius quod Quid est, esse uidetur: quod autem Quid est, omne uniuersale, & prædicatiuum est: Syllogismi autem sunt, alij quidem priuatiui, alij uerò non uniuersales: sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, in tertia uerò non uniuersales. Posteà neque eorum quæ in prima figura prædicatiuorum omnium est definitio: ut quoniam omnis triangulus tres duobus rectis habet æquales. Huius autem ratio est, quoniam scire demonstrabile, est demonstrationem habere, quare si in talibus est demonstratio, est manifestum quòd non utique erit eorum definitio. Sciet enim utique aliquis & secundum definitionem, non habens demonstrationem: nihil enim prohibet non simul habere. Sufficit autem fides & ex inductione: nihil enim definientes aliquando cognoscemus, neque eorum, quæ per se sunt, neque quæ secundum accidens. Amplius, si definitio, substantiæ quædam cognitio est: huiusmodi manifestum est quòd non sint substantiæ: quoniam quidem igitur non est definitio omnis cuius est demonstratio, manife

manifestum est. Quid autem cuius est definitio: nunquid omnis demonstratio est, aut non: una quidem iam ratio, & de hoc eadem est: unius enim inquantum unum, est una scientia: quare si utique scire demonstrabile, est demonstrationem habere, accidit quoddam impoßibile: definitionem enim habens, sine demonstratione sciet. Amplius: Principia demonstrationum sunt definitiones, quorum non esse demonstrationes monstratum est prius: aut enim erunt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitum abibit: aut primæ definitiones erunt indemonstrabiles. Sed utrum sit non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem sit definitio & demonstratio: an impoßibile sit: non enim eiusdem demonstratio, cuius est definitio: definitio quidem ipsius quid est, & substantiæ est, sed demonstrationes omnes uidentur supponere, & accipientes quod quid est: ut mathematicæ quid unitas, & quid impar, & similiter aliæ. Amplius: Omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat, ut quia est, aut non est: in definitione autem nihil alterum de altero prædicatur: ut neque quod animal de bipede, neque hoc de animali: neque de plano figura: neque enim est planum figura, neque figura planum. Amplius, alterũ quod quid est, & quia monstrare: definitio enim quid est ostendit: sed demonstratio quia est hoc de hoc, aut non est. Alterius autem altera demonstratio est, nisi sit tanquam pars quædam totius (hoc autem dico quòd ostensum est duobus rectis æquales habere de isosceле, si omnis ostensus est triangulus, pars enim hoc est: illud totum) hæc autem ad inuicem non sese habent sic: & quia est, & quid est: non enim alterum est alterius pars. Manifestum itaque quoniam neque cuius definitio, omnis huius demonstratio:

tio: neque cuius omnis sit demonstratio, & huius omnis sit definitio. quare omnino eiusdem nullius contingit utraq; habere. Manifestum est itaque quòd neque definitio, & Demonstratio, neque idem erunt, neque alterum in altero: & nanque subiecta similiter se haberent. Hæc ergo usque huc addubitata sunt.

Syllogismo duplante non demonstrari Quid est de eo Cuius est. CAP. IIII.

Ipsius autem Quid est utrum syllogismus sit, & demonstratio aut non, sicut nunc ratio supposuit. Syllogismus enim aliquid de aliquo monstrat per medium: sed quid est, proprium quidem est, * & in eo quod quid est prædicatur: hoc autem necesse est conuerti. Si enim ipsi C, proprium est A: manifestum quòd & ipsi B, & hoc ipsi C: quare omnia sunt ad inuicem: at uerò & si A in eo quod quid est omni B inest, & uniuersaliter B de omni C, in eo quod quid est dicitur, necesse est A in eo quod quid est de C dici: si uerò non sic accipit aliquis duplicans, non necesse erit A in eo quod quid est prædicari de C: sed si A de B in eo quod quid est, non autem B de quocunque in eo quod quid est: ipsum autem quid est utraque habebunt: de hoc erit utique & B de C, in eo quod quid est. Si igitur quod quid est & quid erat esse utraque habent, in medio termino erit prius quod quid erat esse: & omnino si est monstrare quid est homo, sit C homo, A uerò quod quid est, siue animal bipes, siue aliquid aliud: si ergo syllogizatur A de C, necesse est A de omni B prædicari: huius autem erit alia media ratio, quare & hoc erit quod quid est homo: accipit igitur quod oportet ostendere, etenim B est quod quid est hominis. Oportet autem in duabus propositionibus, & primis, & immediatis considerare: maximè enim

*Id est, æquale, quod neq; plus, neq; minus, quodque omni, solique conuenit, atq; recurrit.

enim manifestum quod dicitur, fit. Per conuersionem quidem igitur monstrantes quid est anima, aut quid est homo, aut aliud quodlibet eorum quae sunt, quod est ex principio petunt: ut si quis putet animam esse eandem sibi ipsi causam uiuendi, hoc autem numerū eundem seipsum mouentem, necesse est enim petere, animam hoc esse quod numerum esse seipsum mouentem sic sicut idem. Non enim si consequitur A, B, *& hoc,* C: *erit in ipso* C, A, *quod erat esse: sed uerum erit dicere* C *solum. Neque si est* A *quod quid est, & de* B *praedicatur omni: & nanque animalis esse praedicatur de hominis esse: uerum enim est de omni hominis esse, animalis esse, sicut & de omni homine, animal: sed non sic sicut unum esse. Si quidem igitur non sic accipiat, non syllogizatur quòd* A *sit in* C, *quod quid erat esse, & substantia: si uerò sic accipiat, prius erit accipiens in* C, *quoniam est quod quid erat esse* B: *quare non demonstratum est: quod enim erat in principio accepit.*

Neque idem effici posse per diuisionem, syllogismo. CAP. V.

AT uerò neque per diuisionem uia est syllogizare, sicut in resolutione circa figuras dictum est. Nequaquam enim necesse fit rem illam esse, cùm haec sint, sed sicut neque inducens demonstrat: non enim oportet conclusionem interrogare, neque in concedendo esse, sed necesse est esse cùm sint illa: & si non dicat respondens, utrum homo animal est, aut inanimatum? posteà accipit animal, non syllogizat: iterum omne animal, aut greßibile, aut aquaticum, accipit greßibile, & hominem esse totum animal greßibile, non necesse erit ex dictis, sed accipit & hoc. Differt autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere:

idem

idem enim est. Non *syllogisticus quidem igitur & usus fit sic procedentibus:& de contingentibus syllogizari. Quid enim prohibet & hoc uerum quidem omne esse de homine,non tamen quid est,neq; quod quid erat esse ostendens. Amplius, quid prohibet aut apponere aliquid, aut auferre,aut excellere substantias:hæc quidem igitur dimittuntur. Contingit autem soluere in accipiendo in eo quod quid est omnia, & quòd est consequenter diuisionem facere quæsitum prius, & nihil relinquere: hoc autem necessarium est,si omne in diuisione cadit, & nihil relinquit,indiuiduum enim speciei oportet esse. Sed syllogismus tamen non inest,sed si quidem alio modo cognoscere facit, hoc quidem non fuit inconueniens, neque enim inducens fortè demonstrat,sed tamen ostendit aliquid. Syllogismum autem non dicit,ex diuisione eligens definitionem:sicut enim in conclusionibus quæ sine medijs sunt,si aliquis dicat quoniam his existentibus necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid sit: sic & indiuisis terminis? ut quid est homo? animal mortale,pedes habens, bipes,sine pennis. Propter quid scit unamquanque appositionem: & dicet enim, & monstrabit diuisione, sicut opinatur quòd omne animal aut mortale, aut immortale sit: huiusmodi autem oratio omnis, non est definitio: quare quamuis diuisione monstrauit:sed tamen definitio:non syllogismus fit.*

Non monstrari definitionem sumendo definitionem definitionis, neque definitione contrarij. CAP. VI.

SEd *utrum sit demonstrare quod quid est, secundũ substantiam ex conditione accipientem quod quid erat esse:quod est ex ijs, quæ sunt in eo quod quid est proprijs. hæc autem in eo quod quid est sola,& proprium est omne:*

hoc

hoc enim est esse illi. An iterum accepit quod quid erat esse & in hoc? necesse est enim per medium monstrare. Amplius, sicut neque in syllogismo accipitur quod quid est syllogizare, semper enim tota, aut pars est propositio, ex quibus est syllogismus: sic neque quod quid est esse, oportet esse in syllogismo, sed seorsum hoc à positis esse. Tota aut pars id est maior, aut minor: minus enim maioris pars est.

Et ad dubitantem an syllogizatum est, an non est hoc? obuiandum quoniam: hoc enim erat syllogismus: & adhuc quòd nec quod quid erat syllogizatum est, quoniam utiq;: hoc enim positum est nobis quod quid erat esse: quare necesse & sine eo quod quid est, sit syllogismus: aut quod quid erat esse syllogizare aliquid. Et si ex conditione monstret, ut si malo inest diuisibile esse: in contrario est contrarium esse, in quibuscunq; est aliquid cõtrarium: bonum autem malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili: est itaq; boni & indiuisibile esse. Etenim hic accipiens quod erat esse, monstrat. Accipit autem ad demonstrandum quod quid erat esse, alterum tamen fit. Etenim in demonstrationibus est hoc quidem de hoc, sed nõ ipsum, neq; cuius est eadem ratio: & conuertitur. Ad utrosq; autem, & secundum diuisionem demonstrantem, & ad sic syllogismũ: est eadem dubitatio propter quid est homo animal gressibile bipes, sed non animal & bipes: ex acceptis enim neque una necessitas est unum fieri quod prædicatur, sed utiq; sicut idem homo erit & musicus & grammaticus.

Contendit Quid est, non posse monstrari. CAP. VII.

Qualiter igitur definiens demonstrabit substantiam, aut quod Quid est? neq; enim sicut demonstrans ex certis, manifestum esse faciet, quòd necesse est cùm sint illa, alterum aliquid esse. Demonstratio enim hoc est, neq; sicut

sicut inducens per singularia, cùm manifesta sint: quoniam omne sic est, eò quòd nihil aliter est. Non enim *quid est demonstrat, sed quoniam est, aut non est. Quis igitur est alius modus reliquus? non enim demonstrabit sensu, aut digito.* Amplius, *quomodo monstrabit quod quid est homo? necesse est enim scientem quid est homo, aut aliud quodcunque, scire quia est.* Quod *enim non est, nullus scit quod quid est, sed quid significat: oratio quidem, aut nomẽ cùm dico tragelaphus: quid autem est tragelaphus, impoßibile est scire.* At *uerò si demonstrabit quid est, & quia est, & qualiter eadem ratione demonstrabit: definitio enim unum aliquid, & demonstratio: id autem quod est quid est homo, & esse hominem, aliud est.* Posteà *per demonstrationem dicimus necessarium esse demonstrare omne quia est: nisi substantia sit: esse autem non substantia ulla est: non enim est genus, quod est: demonstratio itaque erit quia est, quod quidem & nunc faciunt scientiæ: quid enim significat triangulus, accipit geometra: quia autem est, demonstrat.* Quid *igitur monstrabit definiens, quid est triangulus? sciens itaq; aliquis definitione quid est, si est non sciet, sed impoßibile.* Manifestum *est & secundum nunc modos terminorum, quod non monstrant definientes, quia est. si enim & est ex medio aliquod æquale: sed propter quid est quod definitur, & propter quid est circulus quæritur: esset enim utique & montis ænei dicere ipsum: neq; enim quia poßibile sit esse quod dicitur aßignant termini, neque quòd illud est cuius dicunt esse definitionem: sed semper licet dicere & propter quid. Si ergo definiens monstrabit aut quid est, aut quid significat nomen: sed non est ullo modo eius quod quid est, erit utique definitio ratio nominis, idem significans, sed non conueniens est.* Pri-

mum

*mum quidem quia & non substantiarum esset definitio, & eorum quæ non sunt: significare enim est & quæ non sunt. Amplius, omnes orationes definitiones erunt: esset enim utiq; nomen ponere cuilibet orationi: quare terminis utiq; disputabimus omnes, & * Ilias definitio erit. Amplius, neq; una scientia demonstrat utiq; quia hoc nomen eius quod quid est esse ostendit, neque igitur definitiones hoc aßignant. Ex his igitur neq; definitio & syllogismus idem uidetur esse, neq; eiusdem syllogismus & definitio. adhuc autem quòd neq; definitio nihil demonstrat, neque monstrat, neque quod quid est, neque definitione, neq; demonstratione cognoscere est.*

*Ilias, historia Troię, quã scripsit Homerus.

Quid est monstrari per aliud Quid est. CAP. VIII.

ITerum autem speculandum est quid eorum dicitur bene, & quid nõ bene, & quid est definitio: & eius quod quid est, nunquid quodam modo est demonstratio, aut definitio, aut nullo modo. Quoniam (sicut diximus) idem est scire quod est, & scire causam ipsius si est: ratio autem huius est, quoniam est aliqua causa, & hæc, aut eadem, aut alia est: & si utiq; alia est, aut demonstrabilis est, aut indemonstrabilis. Si igitur est alia, & contingit demõstrari: necesse est medium causam esse, & in figura prima monstrari: uniuersale enim, & prædicatiuum est quod demonstratur. Vnus quidem modus nũc exquisitus est per aliud quod quid est monstrare: horum enim quod quid est necesse est medium esse quid est, & propriorũ proprium. Quare hoc quidem monstrabit, illud uerò non eorum quod quid erat esse eiusdem rei. Hic quidem igitur modus quòd non sit demonstratio dictum est prius: sed est syllogismus logicus ipsius quid est.*

*In fine 2. capi. huius libri.

De Quid est, & Quod est. CAP. IX.

QVo autem modo contingat dicemus, iterum dicentes ex principio. Sicut enim propter quid quærimus, habentes quia est: aliquando autem & simul manifesta fiunt: sed neq; prius propter quid poßibile est cognoscere, quàm quia: manifestum est quod similiter & quod quid erat esse non sine quia est: impoßibile est enim scire quid est, ignorantes si est. Hoc autem si est aliquando quidem, sed secundùm accidens habemus, aliquando uerò habentes quid ipsius rei: ut tonitruum, quoniam sonus quidam est nebularum: & defectum, quoniam priuatio quædam luminis: & hominem, quoniam animal quoddam est: & animam, idem seipsum mouens. Sed quæcunq; quidem secundùm accidens scimus quia sunt, necesse est illa nullo modo se habere ad quid est: neq; enim quia sunt, scimus: quærere autem quid est, non habentes quia est, nihil quærere est: secundum quæcunq; autem habemus quid facile est: quare quemadmodum habemus quia est, sic habemus & ad quid est. Quorum igitur habemus aliquid, quod quid est: primum quidem sit defectus, in quo A: luna, in quo C: oppositio terræ, in quo B: utrum quidem deficit, an non: B quærere est, nunquid est, aut non. Hoc autem nihil differt quærere, quàm si est ratio ipsius: & si sit hoc, & illud dicimus esse: aut utrius contradictionis est ratio: utrum habendi duos rectos, aut non habendi? Cùm autem inueniamus simul ipsum quia, & propter quid scimus, si per media sit: si uerò non, quia scimus, propter quid autem non. Sit ergo luna C, defectus A, lunam plenam, umbram non posse facere, nullo nostrum in medio existente manifesto, in quo B: si ergo in C est B, quod est non posse facere umbrã, cùm nullus nostrûm in medio sit, in hoc quidem A, quod est

Crediderunt nonnulli, lunã mediætatem unam habere opacã, & alteram lucidam: cum autẽ pars opaca ad nos cõuerteretur, aiebãt esse deliquium.

est deficere, quia deficit manifestum est, sed propter quid, nondum: sed quia defectus quidem est scimus: quid autem est nescimus. Cùm autem manifestum est quia A *in* C *sit, sed propter quid est? quærere* B *quidem est, utrum obiectio, aut conuersio lunæ, aut extinctio luminis: hoc autem ratio alterius termini: ut in his, ipsius* A: *est enim defectus, obiectio terræ. Quid autem est tonitruus? ignis extinctio in nube. Propter quid tonat? propter extingui ignem in nube. Sit nubes* C, *tonitruum* A, *extinctio ignis* B: *in* C *igitur nube est, extinguitur enim in ipsa ignis: huic autem inest* A, *& est ratio* B, *ipsius* A *primi termini: si autem iterum huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus. Vt igitur accipitur quid est, & sit notũ, dictum est. Quare syllogismus quidem ipsius quod quid est non fit, neq; demonstratio, manifestum tamen est per sillogismum & demonstrationem, quare neq; sine demonstratione est cognoscere quid est cuius est, causa alia: neq; est demonstratio ipsius, sicut & in dubitationibus diximus.*

De Definitione Quid est, & Propter quid. CAP. X.

E*St autem quorundam quædam causa altera, quorundam autem non est: * quare manifestum quoniam eorum quæ sunt quid est, alia quidem sine medio, ut principia sunt: quæ quia sunt, & quæ quid sunt, supponere oportet, aut alio modo facere manifesta: quod quidem arithmeticus facit. Et nanq; quid est, unitatem supponit, & quia est: sed habentium medium, & quorum est quædam altera causa substantiæ, & ipsius esse: est per demonstrationem (sicut diximus) ostendere, non demonstrare. Definitio autem quoniam quidem, ratio ipsius quod quid est, manifestum est quoniam aliqua erit ratio ipsius quod quidem*

*Hic in multis exemplaribus Latinis habentur multa uerba, quæ quoniam in Græco non sunt, à doctis reiecta sunt.

significat nomen, aut ratio altera, nomina ponens: ut quid significat quod quid est secundùm quod triangulus est, quòd quidem habentes quia est, quærimus propter quid est: difficile autem sic est accipere quæ nescimus quia sunt: causa autem dicta est prius difficultatis: quia neq; si est, neque si non est, scimus: sed aut hoc secundùm accidens. Oratio autem una est dupliciter, hæc quidem coniunctione, ut Ilias: alia uerò unum de uno ostendens non secundùm accidens: una quidem igitur terminus est termini, quæ dicta est. Alius uerò terminus est oratio demonstrans propter quid est: quare prior significat quidem, demonstrat autem non. Quæ uerò posterior est, manifestum est quoniam erit ut demonstratio eius quod quid est, positione differens à demonstratione. Differt enim dicere propter quid tonat, & quid est tonitruus: dicet enim sic quidem, propter id quod extinguitur ignis in nubibus. quid est tonitruus? sonus extinctionis ignis in nube. Quare eadem oratio alio modo, & alio dicitur: & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio. Amplius est terminus tonitrui, sonus in nubibus: hæc autem est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio: quæ autem est immediatorum definitio, positio est ipsius quid est, & indemonstrabilis: est ergo definitio una quidem oratio eius quod quid est, indemonstrabilis: una uerò syllogismus ipsius quid est: casu differens à demonstratione: tertia uerò est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio. Manifestum igitur ex dictis est, & qualiter est ipsius quod quid est demonstratio, & quomodo non est: & quorum est, & quorum non est. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & qualiter quod quid est monstrat, & quomodo non, & quorum est,

& quo

& quorum non: adhuc autem & ad demonstrationem quomodo se habet, & quomodo contingit, eiusdem esse, & qualiter non contingit.

Per quodlibet genus causæ demonstrari posse. CAP. XI.

Quoniam autem scire opinamur cùm sciamus causam: causæ autem quatuor sunt: una quidem quod quid erat esse, una uerò cùm hoc sit, necesse est hoc esse: altera autem quæ aliquid primò mouit: quarta uerò cuius gratia: omnes hæ per medium monstrant. Et hoc enim quod cùm sit hoc, necesse est esse, una quidem accepta propositione non est, duabus autem ad minus: hoc autem est, cùm unum medium habeant: hoc ergo uno accepto, conclusionem necesse est esse. Manifestum est autem & sic, propter quid est rectus in semicirculo? aut quo existente rectus est? sit ergo rectus in quo A, *media duorum rectorum in quo* B, *qui est in semicirculo in quo* C: *ipsius* A *igitur rectum esse in* C, *qui est in semicirculo, causa est* B. *hoc enim ipsi* A *æquale est: qui uerò est* C, *ipsi* B. *duorum enim rectorum dimidium est: existente igitur dimidio duorum rectorum,* A *in* C *est: hoc autem erat in semicirculo rectum esse. Hoc autem idem est ei, quod quid erat esse: cùm hoc significaret oratione: at uerò & ipsius quod quid erat esse, causa monstrata est media. Hoc autem propter quid Medorum bellum factum est Atheniensibus? quæ causa est præliari Athenienses? quoniam in Sardes cum Erethrijs commiserunt: propter hoc enim motum est. Primum sit bellum in quo* A, *priores committentes in alios* B, *Athenienses* C: *est igitur* B *in* C. *prius enim est committere Atheniensibus:* A *autem in* B: *debellauerunt enim prius iniustos*

iustos, est itaq; in B A, *debellari prius incipientes:* B *autem in* C, *siue in* Athen*iensibus. priores enim incœperunt: medium itaq; hic causa primum mouens. Quoruncunq; uerò causa est cuius gratia: ut*, Propter *quid ambulat? ut sanus fiat.* Propter *quid domus est? ut saluentur uasa.* Hoc *quidem gratia huius quod est sanari, illud uerò gratia huius quod est saluari: & propter quid oportet post cœnam ambulare: & cuius gratia oportet, nihil differt.* Sit *ambulare post cœnam, in quo* C: *non eminere cibos, in quo* B: *sanari in quo* A: *sit igitur in eo quod est post cœnam ambulat, esse facere non supereminere cibos iuxta os uentris, & hoc esse sanum: uidetur enim inesse ipsi ambulare quod est* C, B *non eminere cibos: in* B *autem* A, *hoc quod est sanatiuum: quæ igitur causa est, in* C *quòd* A *sit, quod est gratia cuius?* B *non eminere: hoc autem est sicut illius ratio.* A *enim sic reddetur*, Propter *quid* B *inest* C*? quoniam hoc est sanari, hoc sic habere.* Oportet *autem commutare rationes, & sic singula magis apparebunt. Generationes autem econtrario hic & in causis secundùm motum. ibi enim medium oportet primùm fieri: hic autem ipsum* C *extremum, ultimum autem gratia cuius. Contingit autem idem & gratia cuius esse & ex necessitate: ut per lucernæ pellem lumen egredi. etenim ex necessitate disgreditur, quòd in parua est partibilius, & per maiores poros, si quidem lumen fit disgrediendo: & gratia cuius, ut non offendamus.* Non'*ne igitur si esse contingit, & fieri contingit? sicut si tonat extincto igne, necesse est sizire, & sonare: & (quemadmodum* Pythagorici *dicunt) minarum causa ijs qui sunt in tartaro, quatenus timeant.* Plurima *autem huiusmodi sunt, & maximè in ijs quæ natura subsistunt, & in constantibus hæc quidem*

σίζειν, est sona re, ut cum in aqua candens ferrum extinguitur.

quidem propter hoc natura facit: illa uerò ex necessitate. Necessitas autem est duplex: hæc quidem secundùm naturam, & aptitudinem: hæc uerò uiolenta, & contra aptitudinem: sicut lapis ex necessitate & sursum, & deorsum fertur, sed non propter eandem necessitatem. Sed in ijs quæ sunt ab intelligentia, alia quidem nequaquam sunt ab eo quod per se frustra est, ut domus aut effigies: neq; ex necessitate sunt: sed propter hoc. Alia uerò à fortuna sunt, ut sanitas, & salus, maximè in quibuscunque contingit, & sic & aliter: cùm non à fortuna generatio sit. Quare finis bonus alicuius gratia fit, aut natura, aut arte: à fortuna autem nihil propter aliquid fit. Eadem autem causa est & in ijs quæ fiunt, & in factis, & futuris, quæ uerè est ijs quæ sunt: medium enim causa est, ueruntamen in ijs quæ sunt, quæ est: in ijs autem quæ fiunt quæ fit, factis autem facta, & futuris futura. Vt propter quid factus est defectus: propter id quòd in medio facta est terra: fit enim propter id quod fit: erit autem & propter id quod erit in medio: & est autem propter id quod est. Vt quid est crystallus: accipiatur quoniam aqua congelata est. Aqua in quo C, congelata in quo A, causa media in quo B: defectus caloris penitus, est igitur in C quidem B: in hoc autem congelatum esse, quod est in quo est A: fit autem crystallus, cùm fiat B. factus est autem facto: erit autem futuro B. Sic quidem igitur causa, & cuius causa est, simul fit, cùm fit, & est, cùm est: & in eo quod factum est, & in futuro eodem modo.

Crystallus hic pro glacie ponitur, sicq; uertit Argyropilus.

De Fieri, & Facto esse. CAP. XII.

IN ijs autem quæ non simul sunt, nunquid sunt in continuo tẽpore? sicut uidetur nobis alia eorum causa esse: ut facti esse altera facta, & futuri futura: & eius quod fit,

si aliquid anteà factum est. Est *igitur à posterius facto syllogismus: principium autem, & horum quæ facta sunt, unde & in ijs quæ fiunt similiter: à priori autem non est, ut quoniam hoc factum est: quòd hoc posterius factum est: & in futuro similiter est: neq; enim infinito aut finito erit tempore: quare quoniam hoc uerum est dicere factum esse, hoc uerum est dicere factum esse posterius.* In *medio autem falsum esset dicere hoc iam altero facto: eadem autem ratio est & in futuro.* Neq; *quoniam hoc factum est, hoc erit: medium enim simul genitum oportet esse, factorum factum, futurorum futurum, cùm ijs quæ fiunt, fieri, cum ijs quæ sunt, esse: sed futurum esse, & esse, non contingit simul esse genitum.* Amplius, *neque infinitum contingit esse tempus medium, neque finitum: falsum enim erit dicere in medio. Speculandum ergo quid est continens? ut post id quod factum est, sit fieri in rebus? an manifestum est quòd non continuum cum facto esse, quod fit? neque factum cum post facto esse? termini enim sunt atomi: sicut igitur neq; sunt puncta ad inuicem copulata, neq; quæ facta sunt: utraq; enim indiuisibilia sunt.* Neque *igitur quod fit cum eo quod factum est, propter idem: quod enim fit, diuisibile est: quod autem factum est, indiuisibile est. Sicut igitur linea ad punctum se habet: sic quod fit, ad quod factum est: sunt enim infinita facta in eo quod fit: manifestum autem magis est in uniuersalibus: de motu oportet dicere de his.* De *eo igitur quomodo cum eo quod consequenter fit generatione se habeat media causa: intantum acceptum sit: necesse enim & in his mediam, & primam immediatam esse: ut* A *factum, quoniam* C *factum est: posterius autem* C *factum,* A *autem prius: principium igitur est* C, *propter id quod proximũ est ipsi nunc, quod est*

princ

principium temporis: sed C *factum est, si* D *factum est: cùm igitur* D *factum est, necesse est &* A *factum esse: causa autem est* C. D *enim facto, necesse est* C *factum esse:* C *autem facto, necesse est* A *prius fuisse. Si autem accipiens aliquod medium, stabit alicui immediatum, an semper extrà cadet propter infinitum? non enim continuum factum cum facto, quemadmodum dictum est: sed incipere tamen est necesse à medio, & ab ipso nunc primo. Similiter autem est & in eo quod erit: si enim uerum est dicere quoniam erit* D, *necesse est prius uerum dicere quoniam* A *erit: huius autem causa est* C. *si quidem enim* D *erit, prius* C *erit: si uerò* C *erit, prius* A *erit. Similiter autem & infinita est decisio & in his: non enim erunt quæ erunt continua ad inuicem: principium autem & in his sine medio accipiendum est. Habent autem sic se in operibus: si facta est domus, necesse est decisos esse lapides: & factum esse hoc propter quid est: quoniam necesse est fundamentum factum esse, si quidem & domus facta est: si uerò fundamentum est, prius lapides esse factos necesse est: iterum si erit domus, similiter prius erunt parietes (demonstratur autem per medium similiter) erit enim fundamentū prius.*

In ijs quæ circulo gignuntur, demonstratione͂ esse circularem. CAP. XIII.

*QVoniam autem uidemus in ijs quæ fiunt, circulo quādam generationem esse, & cōtingit hoc esse: si quidem consequantur ad inuicem medium & termini: in his enim conuerti est: ostensum * autem est hoc in primis quòd conuertuntur conclusiones: circulo autem hoc est. In operibus autem uidetur sic: depluta terra, necesse est uaporem fieri: hoc autem facto, nubē: hac autem facta, aquā: hac uerò facta, necesse est terrā deplutam esse.* Hoc autem cap. 5. 2. prior.

erat ex principio, quare circulo circuiuit: cum enim unum horum quodlibet est, alterum est, & cum illud, alterum: & cum hoc, primum. Sunt autem quædam quæ fiunt uniuersaliter: semper enim & in omni aut sic se habent, aut fiunt: alia uerò quidem semper non, sed sicut frequenter sunt: ut non omnis homo masculus habet barbam, sed est sicut frequenter. Talium igitur necesse est & medium sicut frequenter esse. Si enim A *de* B *prædicatur uniuersaliter, & hoc de* C *uniuersaliter necesse est, &* A *de* C *semper, & de omni prædicari: hoc enim est uniuersaliter, & de omni, & semper, sed suppositum est sicut frequēter esse: necesse est ergo medium sicut frequenter esse quod est in quo* B*: erunt ergo & eorum principia frequenter sine medio, quæcunque ut plurimum sic sunt, aut fiunt.*

Quo pacto definitio uestiganda sit. CAP. XIIII.

QVomodo quidem sit quod quid est in terminos assignandum, & qualiter demonstratio, aut definitio sit ipsius, aut non, dictum est prius. Quomodo autem oportet uenari in eo quod quid est prædicantia, nunc dicemus. Eorum igitur, quæ insunt semper unicuiq;, quædam se extendunt in plus, non tamen extra genus: dico autem in plus esse, quæcunq; insunt quidem unicuiq; uniuersaliter, at uerò & alij: ut est aliquid quod omni trinitati inest, sed & non trinitati: sicut quod est, inest trinitati: sed & non numero: sed impar inest omni trinitati, & in plus est, & nanq; ipsi quinario inest, sed non extra genus: quinarius quidem numerus est: nullum autem extra numerū, impar est. Huiusmodi igitur accipienda sunt usq; ad hoc, quousq; tot accipiantur, primum quorum unumquodq; in plus sit: omnia autē non in plus: hanc enim necesse est substantiam

stantiam rei esse. Vt trinitati inest omni, numerus impar primus utrobiq; : & sicut quod est non mensurari numero. & sicut non componi ex numeris. Hoc itaq; iam trinitas est, numerus impar primus : & sic primus. Horum enim ununquodq; illa quidē imparibus omnibus insunt, ultimum autem & dualitati : omnia autem nulli. Quoniam autem ostensum à nobis in superioribus, quod necessaria quidem sunt in eo quod quid est prædicantia : uniuersalia autē necessaria sunt: trinitati autem, & cuilibet alij sic accipiuntur in eo quod quid est accepta, sic ex necessitate quidem erit trinitas hæc. Quòd autem substantia sit, ex his manifestum est : necesse est enim nisi hoc sit trinitatis esse, ut genus aliquod esse: hoc aut nominatū est, aut non nominatum: erit igitur in plus quàm trinitati inexistens. Concessum enim huiusmodi sit esse genus, ut quod insit quidem secundum potentiam in plus: si igitur nulli inest alij quàm atomis trinitatibus, hoc utiq; erit trinitatis esse: supponatur enim hoc substantia uniuscuiusq; esse, quæ in atomis ultimū prædicatum: quare similiter & alij cuilibet, sic demonstratorum quidem, illi esse erit. Congruum autem est cum totum aliquod negotietur aliquis, departiri genus in atoma specie prima: ut numerum in trinitatem, & dualitatem: post eà sic illorum definitiones accipere tētare, ut rectæ lineæ, & circuli, & recti anguli. Post hæc autem accipientem quod genus sit, ut utrum quantitatum, aut qualitatū, proprias paßiones speculari per cōmunia prima : compositis enim ex atomis conuenientia ex definitionibus erunt manifesta, propterea quòd principium est omnium definitio, & quod simplex est : & simplicibus per se inesse conuenientia solis, alijs autem secundum illa. Sed diuisiones quæ sunt secundum differentias, utiles sunt ad hoc sic adeundū: ut ta

ut tamen monstrant, dictum est prius. Vtiles autem erunt sic utique solum ad colligendum quod quid est: & uidebitur utiq; nihil monstrare, sed mox decipere omnia, tanquã si ex principio acceperit aliquis sine diuisione. Differt autem aliquid primum & posterius prædicamentorũ prædicari: ut est dicere animal mansuetum, bipes: uel bipes animal mansuetũ: si enim omne ex duobus est, & unum quid sit animal mansuetum, iterum ex hoc & differentia homo aut quodlibet unum sit, necesse est diuidentem petere. Amplius: nihil relinquendum in eo quod quid est, sic solummodo contingit: cùm enim primum accipiatur genus, si quidem alicuius inferiorum aliquam diuisionum accipiat, non incidet omne in hoc: ut non omne animal, aut totum pennatum est, aut diuisum pennis: sed pennatum, animal omne. Huius enim differentia hæc est. Prima autem differentia est animalis, in quam omne animal incidit. Similiter autem & in unoquoq; aliorũ, & in ijs quæ extra genera, & quæ sub ipsis sunt: ut in aue, in qua est omnis auis: & in pisce, in quo omnis est piscis. Sic igitur uadenti proprium est scire quoniam nihil relictum est; aliter autem relinquere necesse est, & non scire. Nihil autem oportet definientem & diuidentem omnia scire quæ sunt: & tamen impoßibile dicunt esse quidam, differentias cognoscere, quæ sunt ad unumquodque non cognoscentem unumquodq;: sine autem differentijs non esse unumquodque scire: à quo enim non differt, idem esse huic: à quo autem differt, alterum ab hoc. Primùm quidem hoc falsum est: non enim secundum omnem differentiam, alterum est: multæ enim sunt differentiæ in eisdem specie, sed non secundum substantiam, neque per se. Posteà cùm accipiantur opposita, & differentia, & quòd omne incidit hinc

aut

aut inde, & accipiat in altero quòd quæritur esse, & hoc cognoscat, nihil differt scire, aut non scire de quibuscunque prædicantur alijs differentiæ. Manifestum enim est, quòd si sic uadens ueniat in hæc, quorum non est amplius differentia. habebit rationem substantiæ: omne autem incidere in diuisionem, si sint opposita quibus nihil interest, non est petitio: necesse est enim omne in altero ipsorum esse, si quidem illius differentia est. Ad probandum autem terminum per diuisiones; tria oportet coniecturare: ut accipiantur prædicata in eo quod quid est: & hæc ordinatè quid primum est, aut secundum: & quoniam hæc omnia sint. Est autem unum horum & primū per id quod possumus sicut ad accidens syllogizare, quoniam est & per genus probare. Ordinare autem sicut oportet, erit: si primum accipiat: hoc autē erit si accipiatur quod omnibus sequitur, illi autem nō omnia. necesse est enim aliquod esse huiusmodi: accepto autem hoc, iam idem inferioribus modus: secundum enim, aliorum primum erit, & tertium continuorum: remoto enim quod est sursum, continuum aliorum primum erit: similiter autem & in alijs. Quòd autem omnia hæc sint, manifestū ex hoc quod recipimus: primum quidem secundum diuisionem, quoniam omne aut hoc, aut illud est: est autē hoc. & iterum huius totius differentiam: extremi autem non amplius esse differentiam, uel etiam statim cū ultima differentia à toto non differre specie hoc. manifestum enim est, quoniam neq; plus hoc opponitur. Omnia enim in eo quod quid est accipiuntur horum, neq; deficit nihil: aut enim genus, aut differētia utiq; erit: genus quidem igitur est primum, & cum differentijs hoc acceptum est: differentiæ autem omnes habentur, non enim amplius est posterior. specie enim utique differret,

& ulti

& ultimum: hoc autem dictum est non differre. Quaerere autem oportet intendentem in similia, & indifferentia: primum quid omnia idem habeant: postea iterum in altera, quae in eodem quidem genere sunt cum illis: sunt autem ipsis quidem idem specie, ab illis autem altera: cùm autem in his accipiatur quid omnino idem, & in alijs similiter: in acceptis iterum intendendum est si idem sit, quousq; in unam conueniant rationem: haec enim erit definitio. Si uerò non uadit in unam, sed in duas, aut plures: manifestum est quòd utique non est unum aliquod quod praedicatur, sed plura. Vt dico si quid est magnanimitas quaerimus: intendendum est in quosdam magnanimos, quos scimus quid habeant unum omnes inquantum sunt huiusmodi. Vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles, & Aiax: quid unũ omnes habent? non tolerare iniuriati. Hic enim dimicauit, ille insaniuit, hic autem interfecit seipsum. Iterum idem est in alteris, ut Lysandro, & Socrate, si iam indifferentes esse, & fortunati, & infortunati: haec duo accipiens intendas quid idem habent, aut impaßibilitas quae est circa fortunas, aut non tolerantia cum iniuriantur: si uerò nullum sit commune, duae species erunt utique magnanimitatis. Semper enim est omnis definitio uniuersalis: non enim in quodam oculo dicit sanabile medicus, sed aut in omni, aut in specie determinans.

De Alcibiade uide Iusti. li. 5. de Achille Homer. libr. 1. de Aiace Ouid. lib. 13. Metamor. de Lysandro Iusti. li. 5. de Socrate, Laërtium, & Plato. Phaedone, & Menexeno,

Species facilius, quàm genera finiri. CAP. XV.

FAcile autẽ est magis singulare definire, quàm uniuersale: unde oportet à singularibus in uniuersalia ascendere. Et nanque aequiuocationes magis latent in uniuersalibus quàm in indifferentibus. Sicut autem in demonstrationibus oportet syllogizari inesse, sic & in terminis cla-

rum:

rum: hoc autem erit, si per ea quæ secundũ unumquodq; dicuntur, sit in unoquoq; genere definiri separatim: ut simile non omne, sed in coloribus & figuris: & acutum, quod est in uoce: & sic in commune erit ire, timentem ne æquiuocatio contingat. Si autem non oportet disputare in metaphoris, manifestum est neq; definire metaphoris, neq; quæcunq; dicuntur in metaphoris: disputare enim erit necesse in metaphoris.

Anatomen, & Analogiam terminandis problematis momentum habere. CAP. XVI.

VT *habeamus proposita, eligere oportet decisiones, & diuisiones: sic autem eligere secundum subiectum genus commune omnium. Vt si animalia sint quæ considerantur, qualia omni animali insunt: acceptis autem his, reliquorum primo qualia omni sequantur: ut si hoc est auis, qualia omni sequantur aui, & sic semper illi proxima. manifestum enim est quoniam habebimus iam dicere propter quid insunt sequentia ijs quæ sunt sub communi: ut propter quid homini, aut equo insunt. Sit autem animal in quo* A, B *autem sequentia omni animali: in quibus autem sunt* C, D, E, *sicut quædam animalia: manifestum igitur est propter quid est* B *in* D, *propter* A *enim: similiter autem & in alijs, & semper in alijs eadem est ratio. Nunc quidem secundum ea quæ aßignantur communia nomina, dicimus. Oportet autem non solùm in his considerare, sed & si aliud aliquid uidetur cõmune existens accipientem: postea quibus hoc inhæreat, & qualia huic sequantur: ut cornua habentibus habere uentres, & non utrobiq; dentes esse: item habere cornua quibus sequitur. manifestum enim propter quid in illis est quod dicitur, propter id enim*

quòd cornua habent, inest. Amplius: alius modus est secundum analogum eligere: unum enim accipere nõ est idem, quod oportet uocare seipsum, & spinam, & os: sunt autem quæ sequuntur & his: tanquam natura una huiusmodi existente. Eadem autem proposita sunt, quæ quidem idem medium habent, ut quoniam omnia contrarij status: horum autem quædam genere eadem sunt, quæcunque habent differentias, ex quo aliorum aut aliter sunt: ut propter quid resonat, aut propter quid apparet, & propter quid iris: omnia enim hæc quidem unum propositum sunt genere: omnia enim repercußio sunt, sed specie altera. Alia autem ex eo quòd medium quidem subalternum medium est, differunt propositorum: ut propter quid Nilus finiente mense magis fluit? propter id quòd hybernior est finiens mensis. propter quid autem hybernior est finiens mensis? propter id quòd Luna deficit, hec enim sic se habent ad inuicem.

De Causis, & Effectis: & an unius plures sint causæ. CAP. XVII.

DE Causa autem, & cuius causa est dubitabit aliquis: nunquid cùm causatum est, & causa: ut si folia fluunt, aut deficit Luna: & causa deficiendi, uel folia cadendi erit: ut si huius est, lata habere folia: deficiendi autem, terram in medio esse. Si enim non, aliqua alia erit causa ipsorum: si uerò causa sit, & causatum simul: ut si in medio est terra, deficit: aut si latum est folium folia fluunt: si autem sic est, simul utique erunt, & demonstrabuntur per inuicem: Sit enim folium fluere in quo A, *latum autem folium in quo* B, *uitis uerò in quo* C: *si igitur in* B *est* A, *omne enim latum folium habens folio fluit:* C *autem inest* B: *omnis enim uitis habet lata folia: &* A *in* C *est,*

omnis

omnis uitis folio fluit: causa est B medium. Sed & quoniam latis folijs uitis fit, est propter id quod folio fluit, demonstrare. sit enim D latum quidem folium, E autem folio fluere, uitis uerò in quo F, in F igitur est E, etenim folio fluit omnis uitis: in E autem D est: omne enim fluens folio, latum est folium habens: omnis itaque uitis latum est folium habens: causa autem est folio fluere. Si autem non contingit causas esse ad inuicem, causa enim prius est eo cuius est causa: & deficiendi quidem est causa, terram esse in medio: eius autem quod est in medio terram esse, non est causa deficere. Si igitur per causam demonstratio est, propter quid est: si uerò non per causam ipsius, quia: quoniam quidem terra in medio est cognouit, propter quid autem non. Quòd autem non, deficere causa sit in medio esse, sed hoc, deficiendi manifestum est: in ratione enim deficiendi, inest quod est in medio: quare manifestum est quòd per hoc, illud cognoscetur: sed non hoc, per illud. An contingit unius plures esse causas? & nanque si est idem de pluribus primis prædicari primo: si A in B primo existens, & in C alio primo, & hoc sit in D, hoc uerò sit in E, erit itaque A in D, & in E: causa autem quòd A sit in D quidem, B: in E autem, C: quare cùm causa sit, necesse est rem omnem esse: sed res cum sit, non necesse est esse omne quodcunque sit causa: sed causam quidem necesse est esse: non tamē omnem. An si semper uniuersale propositū, & causa totum quiddam est, & cuius est causa uniuersale? ut folio fluere in toto quodam determinatum est: & si species ipsius sint: uniuersaliter igitur aut plantis, aut huiusmodi plantis: quare & medium æquale oportet esse in his & cuius est causa, & conuerti: ut propter quid arbores folio

Quare arborū aliæ citius, aliæ serius folio fluant, lege Theophr. lib. 1. de stirp. & plantis.

fluunt: si ergo propter densitatem humidi, siue folio fluit arbor, oportet esse densitatem: siue densitas est non in qualibet, sed in arbore: est folio fluere. Vtrum autem contingat non eandem esse causam eiusdem in omnibus sed alteram, an non? an si quidem per se demonstretur, aut non secundùm signum aut accidens? non potest esse. ratio enim extremi, medium: si uerò non sic, contingit: est autem & cuius causa & cui, considerare secundùm accidens, non tamen uidentur proposita esse. Si autem non, similiter se habebit medium: si quidem sunt æquiuoca, æquiuocum mediū est: si uerò sicut in genere, similiter se habebit: ut propter quid commutabiliter, analogum: alia enim est causa in numeris, & in lineis, & eadem quidem inquantum lineæ, alia: inquantum autem habens augmentum huiusmodi, eadem: si in omnibus. Similem autem esse colorem colori, & figuram figuræ, aliam esse causam alij: æquiuocum enim est simile in his: hic quidem est fortaßis secundùm analogiam habere latera & æquales angulos, in coloribus autem unum sensum esse, aut aliquid aliud huiusmodi: quæ autem secundùm analogiam sunt eadem, & medium habent secundùm analogiam. Habet autem sic consequi causa ad inuicē, & cuius est causa, & cui est causa: unumquodq; quidem accipienti, & cuius est causa in plus est: ut quatuor æquales qui sunt extra, in plus sunt quàm triangulus, aut quadrangulus, in omnibus autem ut in æqualibus est: quæcunq; enim, quatuor æquales qui sunt extrà: & medium similiter est. Est autem medium ratio primi extremi, ex quo omnes scientiæ per definitionem fiunt: ut folio fluere similiter sequitur uiti, & excellit: & ficui, & excellit, sed non omnia, sed æqualia sunt: si uerò accipias primum medium, ratio fluendi folijs est: erit enim primum

mum quidem in altera medium, quoniam huiuſmodi ſunt omnia: deinde huius medium, quoniam ſuccus denſatur, aut quiddam aliud huiuſmodi. Quid autem eſt folio fluere? denſari in contactu ſeminis ſuccum. In *figuris autem ſic aſſignabit quærentibus conſecutionem cauſæ, & cuius eſt cauſa: ſic* A *quidem in* B *omni,* B *autem in unoquoque eorum, quæ ſunt* D, *in plus autem:* B *igitur uniuerſale utique ipſis inerit* D: *hoc autem dico uniuerſale, quod non conuertitur: primum autem uniuerſale, cui unumquodque quidem non conuertitur, omnia autem conuertuntur, & non excedunt: ipſis* D *igitur cauſa ipſius* A, *eſt* B. *oportet itaque* A *in plus quàm* B *extendi: ſi uerò non, quid magis cauſa erit hoc illius? Si igitur in omnibus* E *eſt* A, *erunt aliquid illa unum omnia aliud quàm* B: *ſi enim non, quomodo erit dicere quoniam in quo eſt* E, *ſit* A, *omni? in quo autem* A, *non omni ſit* E? *propter quid enim non erit cauſa aliqua ut* A *ſit in omnibus* D? *ſed nunquid & quæ ſunt* E, *erunt aliquot unum? conſiderare oportet hoc, & ſit* C: *contingit igitur eiuſdem plures cauſas eſſe, ſed non eiſdem ſpecie: ut longæ uitæ quadrupedia, non habere choleram cauſa eſt: uolatilia autem, ſicca eſſe, aut altera aliqua: ſi autem in atomum non ſtatim ueniunt, & non ſolum unum medium, ſed plura, & cauſæ plures ſunt. Vtrum autem cauſa mediorum, quod ad uniuerſale primum eſt, aut quod ad ſingulare ſingularibus? Manifeſtum igitur eſt ea eſſe, quæ proxima unicuique cui cauſa eſt: primum enim ſub uniuerſali eſſe, hæc eſt cauſa: ut in* D, *ſit quod eſt* A, *cauſa eſt* C: *in* D *quidem igitur eſſe* A, *cauſa eſt* C, *in* C *autem* B: *in hoc autem, eadem eſt.* De *ſyllogiſmo igitur, & de demonſtratione, quidque unumquodque eſt, & quomodo ſit, manifeſtum eſt: ſimul autem*

Fellis uacuitas longæuitatis cauſa, uide Ariſt. in prin. lib 4. de part. animal.

& de scientia demonstratiua, idem enim est.

Quomodo principia cognoscantur, & quis principiorum sit habitus. CAP. XVIII.

DE *principijs autem qualiter fiunt cognita, & quis est cognoscens habitus: hinc est manifestum, dubitantibus primum.* Quòd *quidem igitur non contingit scire per demonstrationem, non cognoscentem prima principia immediata, dictum est prius: immediatorum autem cognitionem utrum eadem est, an non eadem, dubitabit utiq; aliquis.* Et *utrum scientia in utroque est, an non: an huius quidem scientia, illius autem alterum aliquod genus sit.* Et *utrum cùm non insint habitus, fiant: an cùm insint, lateant.* Siquidem *igitur habemus ipsos, inconueniens est. contingit enim certiores habere cognitiones demonstratione, & latere: si autem accipiamus non habentes prius: qualiter utique cognoscamus, & addiscamus ex non præexistēti cognitione? impoßibile enim est, sicut in demōstratione diximus.* Manifestum *igitur est quoniam neq; habere poßibile est, neq; ignorantibus, & neq; non habentibus habitum fieri.* Necesse *est itaq; habere quandā quidem potentiam: non huiusmodi autem habere, quæ est his honorabilior secundùm certitudinem.* Videtur *autem hæc omnibus inesse animalibus: habent enim connaturalem potentiam iudicatiuam, quam uocant sensum.* Cùm *insit autem sensus, in ijs quidem animalium fit mansio sensibilis, in alijs autem non fit: in quibuscunque igitur non fit, aut omnino, aut circa quæ non fit, nec est in his cognitio extra quod sentiunt: in quibus autem inest sentientibus, habere unum quiddam in anima: multis quidem factis huiusmodi, iam differentia quædam fit, ut in his quandam sit fieri rationem*

ex

ex talium memoria: in alijs uerò non. Ex sensu igitur fit memoria sicut dicimus. ex memoria autem multoties eiusdem facta, experimentum. Multæ enim memoriæ numero, experimentum est unum: ex experimento autem ex omni quiescente uniuersali in anima: uno præter multa (quod cùm in omnibus unum sit illud idem) artis principium, & scientiæ: siquidem igitur circa generationem, artis est: si uerò circa ens, scientiæ. Neque igitur insunt determinati habitus, neq; ab alijs habitibus fiunt notioribus, sed à sensu. Vt in pugna euersione facta, uno stante, alter stetit, postea alter, quousque in principium ueniant: anima autem huiusmodi, cùm sit qualis poßit pati hoc stante. Quod autem dictum est antè, sed non clarè dictum est, iterum dicamus: stante enim uno indifferentium, primùm quidem in anima uniuersale est: & nanque sentire quidem singulare, sensus autem uniuersalis est, ut hominis, non Calliæ hominis. Iterum in his statur, quousque uti impartibilia stent, & uniuersalia: ut huiusmodi animal, quousque animal: & in hoc similiter. Manifestum igitur est, quoniam nobis prima, inductione cognoscere necessarium est: & nanq; & sensus sic uniuersale facit. Quoniam autem circa intelligentiam habituum quibus uerum dicimus, alij quidem semper ueri sunt, alij recipiunt falsitatem: ut opinio, & ratio: uera autem sunt semper scientia, & intellectus: & nihil est scientia certius aliud genus, quàm intellectus: principia autem demonstrationibus notiora sunt: scientia autem omnis cum ratione est: principiorum scientia quidem non utique erit. Quoniam autem nihil uerius contingit esse scientia quàm intellectum: intellectus utique erit principiorum. Ex his considerationibus & quoniam demonstrationis principium non demonstratio: quare neque scientiæ scien-

tia. Si igitur nullum aliud præter ſcientiam habemus genus uerum, intellectus utique erit ſcientiæ principium: & principium quidem principij erit utique: omne autem ſimiliter ſe habet ad rem omnem.

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN PRIMVM TOPICORVM LIBRVM ARGVMENTVM.

NVnc & Topica percurramus. Differere hic in quouis negocio docemur. Tractaturque dialectica potiſsimum ratiocinatio ex probabilibus, differens à litigioſa. quoniam in ea non tam probabilia ſunt, quàm uidentur. Confert exercitationi, congreſsibus philoſophiæ. Propoſitio igitur omnis, uel problema, quod à Propoſitione modo tantum differt, circa genus, definitionem, proprium atque accidens, & quidem in prædicamentis omnibus uerſantur. Cernitur & idem, & alterum, quod utrunque, genere, ſpecie numero. Quatuor dialectici inſtrumenta, acceptio propoſitionum, diſtinctio intellectuum, inuentio differentiarum, conſideratio ſimilitudinis. Propoſitiones accipimus, ex omnium, ex uulgi, è ſapientium opinionibus, uel memorabilibus, uel naturalibus, uel rationalibus. Diſtinguuntur intellectus inſpectis oppoſitis, ſpecie'ne, an uocabulo differant: item caſibus, generibus, finitionibus, comparationibus, diſcriminibus. Differentiæ generibus exquiruntur: ſimilitudo iis indagatur, quæ diuerſorum ſunt, aut eorundem generum. Horum quælibet uſus habent in diſputando proprios.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER PRIMVS.

Quid intendat, & quæ ratiocinandi species. CAP. I.

ROPOSITVM *quidem negotij est, methodum inuenire, per quam poterimus syllogizare de omni proposito problemate ex probabilibus, & ipsi disputationem sustinentes, nihil dicemus repugnãs.* Primùm igitur dicendum quid sit Syllogismus, *& quæ eius differentiæ: quomodo sumatur* Dialecticus *syllogismus: hunc enim quærimus secundùm propositũ negotium.* Est itaq; Syllogismus, *oratio in qua positis quibusdam aliquid aliud à positis ex necessitate accidit per ea, quæ posita sunt.* Demonstratio *uerò est quando ex ueris, & primis syllogismus erit, aut ex talibus quæ per aliqua prima, & uera eius, quæ circa ipsa est, cognitionis principium sumpserunt.* Dialecticus *autem syllogismus est, qui ex probabilibus est collectus. Sunt autem* Vera *&* Prima, *quæ non per alia, sed per seipsa fidem habent.* Non *enim oportet in disciplinaribus principijs, inquirere* Propter *quid: sed secundùm unumquodq; principiorum ipsam per se esse fidem.* Probabilia *autem sunt, quæ uidentur omnibus, aut plurimis, aut sapientibus: & his uel omnibus, uel plurimis, uel maximè familiaribus, &*

Methodus significat semitã, uiamq; cõpẽdiariã: quo nomine Arist. suas iure disciplinas uocat: sunt enim breuissimæ, & citò ad rei, de qua sunt, ducentes cognitionem.

probatis. Litigiosus autẽ est syllogismus, ex ijs quæ uidentur probabilia, nõ sunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ uidentur probabilia, est apparens. Non enim omne quod uidetur probabile, etiam est probabile: nihil enim eorum quæ dicuntur probabilia in superficie, habet omnino phantasiam, uelut circa litigiosarum disputationum principia, accidit se habere: statim enim, sæpius etiam eis qui parua uidere possunt, manifesta est in his, falsitatis natura. Ergo prior quidem eorum (qui dicti sunt litigiosi syllogismi) etiam syllogismus dicatur: reliquus uerò litigiosus quidem syllogismus, syllogismus autem nõ, cò quòd uidetur quidem ratiocinari, ratiocinatur autem minimé. Amplius autem præter omnes, qui dicti sunt, syllogismos, ex ijs, quæ sunt circa aliquas disciplinas peculiaria, fiunt paralogismi: quemadmodum in geometria, & huic cognatis, accidit se habere. Videtur autem hic modus differre à dictis syllogismis: nam neque ex ueris, & primis colligit pseudographus, neque ex probabilibus: nam sub definitione non cadit. neque enim quæ omnibus uidentur sumit, neq; quæ pluribus, neq; quæ sapientibus: & his, neq; omnibus, neque plurimis, neque probatißimis, sed ex peculiaribus quidem disciplinæ sumptis, non ueris autem, syllogismum facit: nam cò quòd aut semicirculos describit, non ut oportet, aut lineas aliquas ducit, non ut ducendæ sunt, paralogismum facit. Species igitur syllogismorum, ut figuraliter sit complecti, dictæ sint. Summatim autem dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ postea sunt dicenda, intantum nobis determinatum sit: cò quòd de nullo eorum exactam rationem aßignare deligimus: sed aliquantulum figuraliter de his uolumus pertransire, omnino sufficiens arbitrantes esse secundum

cundum propositum methodum posse cognoscere quomodo unumquodque illorum.

Ad quot nam utilis dialectica, disserendíque disciplina. CAP. II.

Consequens autem erit, ex ijs quæ dicta sunt dicere, ad quot, & quæ, utile sit hoc negotium. Est autem ad tria: ad exercitationes, ad colloquia, ad eas, quæ secundum philosophiam sunt, disciplinas. Quòd igitur ad exercitationem sit utile, ex his perspicuum est: methodum enim habentes, facilè de proposito argumentari poterimus. Ad colloquia uerò, eò quòd multorum annumerantes opiniones, non ex extraneis, sed ex proprijs doctrinis sermocinabimur ad eos transmutantes quicquid non bene uidentur nobis dicere. Ad secundũ philosophiam autem disciplinas: quòd potẽtes ad utraq; dubitare, facile in singulis intuebimur uerum, & falsum: præterea autem ad prima eorum quæ in unaquaq; disciplina sunt principia. Nam ex proprijs secundum propositam disciplinam principijs, impoßibile est dicere aliquid de ipsis, eò quòd prima principia sunt omnium: per ea uerò, quæ sunt circa singula, probabilia, necesse est de illis transigere. Id autem proprium, maximéue peculiare dialecticæ est: nam cùm sit inquisitiua, ad omnium methodorum principia uiam habet. Habebimus autem perfectè methodum, quando perinde habebimus ac in rhetorica, & medicina, & huiusmodi facultatibus: hoc autem ex ijs quæ contingunt facere quæ eligimus. Nam neque rhetor omni ex modo persuadebit, neque medicus sanabit. sed si ex ijs, quæ contingunt, nihil omiserit, sufficienter cum disciplinam habere dixerimus.

Ex quibus, & quot disceptatio dialectica constet. CAP. III.

PRimùm igitur considerandum, ex quibus est methodus: si quidem sumpserimus ad quot, & quæ, ex quibus orationes, & de quibus syllogismi: & quomodo his abundemus, habebimus sufficienter propositum. Sunt autem numero æqualia, & eadem ea ex quibus orationes, & de quibus syllogismi: fiunt enim orationes ex Propositionibus: *de quibus autem syllogismi fiũt,* Problemata *sunt. Omnis autem* Propositio, & *omne* Problema, *aut* Proprium, *aut* Genus, *aut* Accidens *indicat: etenim differentia cùm est generalis, cum genere ordinanda est. Quoniam autem* Proprium *hoc quidem quid est esse significat, illud autem non significat: diuidatur* Proprium *in utrasq; prædictas partes, & uocetur illud quod quid erat esse significat,* Terminus: *reliquum uerò secundum communem de ipsis aßignatam nominationem, nuncupetur* Proprium. *Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quòd secundum præsentem diuisionem quatuor omnia accidit fieri, aut* Proprium, *aut* Terminum, *aut* Genus, *aut* Accidens.

Interrogatio problematis utrũq; oppositorum claudit: propositionis autem, alterũ tantum.

Nemo autem nos opinetur dicere, quòd unumquodque horum secundum se dictum, Propositio, *uel* Problema *est: sed quòd ab his & problemata, & propositiones fiunt.* Differũt *autem* Problema, & Propositio, *modo: nam cùm sic dicitur, putas'ne animal greßibile bipes definitio est hominis? & putas'ne animal genus est hominis? propositio fit. Si autem, utrum animal greßibile bipes definitio est hominis, an non? problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare meritò æqualia numero problemata, & propositiones sunt: nam ab omni propositione problema efficies, mutans modum.*

De Termino, Proprio, Genere, & Accidente. CAP. IIII.

Dicen

Dicendum autem, quid Terminus, quid Proprium, quid Genus, quid Accidens. Est autem Terminus quidem oratio, quid erat esse significans. Aßignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione: poßibile est enim & eorum, quæ sub oratione significantur, quædam definiri. Quicunq; autem quolibet modo nomine aßignationem faciunt, manifestum quoniam non aßignant ij rei definitionem, eò quòd omnis definitio, oratio quædam est: accommodatum tamen termino, & huiusmodi ponendum est: ut quod honestum est, decens. Similiter autem & utrum idem sensus, & disciplina, uel diuersum: etenim circa definitiones, utrum idem, uel diuersum, plurima fit immoratio. Simpliciter autem accommodato termino omnia dicantur: quæ sub eadem disciplina cum definitionibus continentur. Quòd autem omnia quæ nunc dicta sunt, huiusmodi sint, manifestum ex his. Potentes enim quòd idem, & quòd diuersum disputare, eodem modo & ad definitiones argumentari facilè poterimus: nam ostēdentes quòd non idem est, interimentes erimus definitionem, non tamen conuertitur, quod nunc dictum est: non enim sufficiens est ad astruendum definitionem ostendere idem esse: attamen ad destruendum, sufficiens est ostendere quòd non idem est. Proprium autem est, quod non indicat quid est esse, soli autem inest, & conuersim prædicatur de re: ut proprium est hominis grammatices esse susceptiuum. Nam si homo est, & grammatices susceptibilis est: & si grammatices susceptiuum est, & homo est. Nemo enim Proprium dicit, quod contingit alij inesse, ut homini dormire: ne quidem si forsitan per aliquod tempus inest soli. Si enim fortè dicatur aliquid talium proprium, non simpliciter, aliquando, uel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem esse, ali

Nomine Termini hic semper, & in sequētibus Definitio intelligitur.

aliquando proprium est. Bipes *autem ad aliquid proprium est dictum: ut homini ad equum, & canem. Quod autem eorum quæ contingunt alij inesse, nullum conuersim prædicatur, manifestum est: non enim necessarium est si quid dormit, hominem esse. Genus autem est, quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est prædicatur.* In *eo quod quid est prædicari ea dicuntur, quæcunque conuenit eum, qui interrogatus est, reddere quid est, quod propositum est: quemadmodum de homine, conuenit eum, qui interrogatus est, quid, id est, quod propositum est: dicere quòd animal. Generi autem accõmodatum est utrũ in eodem genere aliud alij, an in altero sit.* Nam *& huiusmodi sub eadem methodo cadit cum genere: disputantes enim quòd animal genus hominis, simpliciter & bouis, disputantes erimus quoniam hæc in eodem sunt genere: si autem alterius quidem ostendamus quòd genus est, alterius autem quòd non est, disputantes erimus quoniam non in eodem genere hæc sunt. Accidens autem est, quod nihil horum est, neq; definitio, neq; proprium, neq; genus: inest autem rei.* Et *quod cõtingit inesse cuius uni, & eidem, & non inesse: ut sedere contingit inesse alicui eidem, & non inesse. similiter autem & album: nam & idem nihil prohibet quandoque album, quandoque non album esse. Est autem Accidentis definitionum secunda melior: nam cùm dicitur prima, necessariũ est si debet quis intelligere, præscire quid est terminus, & genus, & proprium: secunda autem perfecta est ad cognoscendum, quid est quod dicitur, per se. Annectantur autem Accidenti, & quæ ad se inuicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: ut utrum honestũ, an quod confert, expetibilius: & utrum quæ est secundum uirtutem, aut quæ secundum uoluptatem*

luptatem suauior uita: & si quid aliud similiter his est dictum: in omnibus enim talibus utri magis prædicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est autem ex his, quoniam Accidens *nihil prohibet,&* Quando, & Ad *aliquid proprium fieri: ut sedere cùm sit accidens, quando quis solus sedet, tunc aliquando proprium erit: solo uerò sedente, ad non sedentes proprium: quare & aliquid, & aliquando nihil prohibet accidens, proprium fieri: simpliciter autem proprium non erit.*

Quòd cætera prædicata aliquid claudãt eorũ, quæ definitio continet. CAP. V.

NOn *lateat autem nos, quoniam quæ ad* Proprium, & Genus, & Accidens *omnia dicuntur, & ad definitiones conueniet dici. Ostendentes enim quoniam non ei soli inest, quod est sub definitione (quemadmodum & in proprio) aut quoniam non genus quod aßignatũ est in definitione, aut quoniam non inest, aliquid eorum quæ in definitione dicta sunt (quod quidem & in accidente dici potest) interimentes erimus definitionem. Quare secundum prius aßignatam rationem, omnia erunt quodammodo definitioni accommodanda, quæ numerata sunt. Sed non propter hoc unam in omnibus uniuersalem methodum quærẽdum, neq; enim facilè inuenire hanc est: & si inueniatur, omnino obscura, & insuauis planè fuerit ad propositum negotium.* Propria *uerò in unoquoq; determinatorum generum aßignata methodo, facilè ex ijs quæ circa unũquodq; propria sunt, decursus propositi fieri poßit. Quare uniuersaliter figura quidẽ (quemadmodũ dictũ est prius) diuidendum est: reliquorum autẽ ea quæ maximè sunt singulis peculiaria, annectendum, definitioni & generi accõmodata ea nuncupantes: penè autẽ adiuncta sunt, quæ dicta sunt ad singula.*

De

De Eodē quot modis dicatur. CAP. VI.

PRimum autem omnium De eodem determinandum, quoties dicitur. Videbitur autem idem, ut figuraliter sit sumere, tripliciter diuidi. Numero enim, aut specie, aut genere idem solemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura, res autem una: ut indumentum, & uestis. Specie autem quæ cùm sint plura, indifferentia sunt secundum speciem: ut homo homini: equus, equo: nam huiusmodi specie dicuntur eadem, quæcunque sub eadem specie sunt. Similiter autem & genere eadem, quæcunque sub eodem genere sunt: ut equus homini. Videbitur autem ab eodem fonte aqua, quæ eadem dicitur habere aliquam differentiam præter dictos modos. Non tamen, sed & huiusmodi in eodem ordinetur ijs quæ secundum unam speciem quoquo modo dicta sunt: omnia enim talia cognata, & affinia sibi inuicem uidentur esse: nam omnis aqua omni aquæ eadem specie dicitur, eò quòd habeat quandam similitudinē: ab eodem autem fonte aqua quæ eadem dicitur, nullo alio differt, quàm eò quòd uehementior sit similitudo: quare non separamus idem ab ijs quæ secundum unam speciem quoquo modo dicuntur. Maximè autem indubitanter quod unum est numero, idem ab omnibus uidetur dici. Solet autem & hoc aßignari multipliciter: propriißimè autem, & primò, quando nomine, uel termino idem aßignatum fuerit: ut uestis indumento, & animal greßibile bipes, homini. Secundum autem, quando proprio: ut disciplinæ susceptibilis, homini: & quod natura sursum fertur, igni. Tertium uerò, quando ab accidente: ut sedens, uel musicum Socrati: omnia enim hæc unum numero uolunt significare. Quòd autem uerum sit quod nunc dictum est, ex transsumentibus nuncupationes maximè quis discat:

sæpe

sæpe enim præcipiẽtes nomine uocare aliquem sedentium, transsumimus, quando forte is non intelligit cui præceptũ facimus, tanquam ab accidente ipso magis intelligente: & iubemus sedentem, uel disputantem uocare ad nos, manifestum quòd ut eundem opinantes, & secundum nomen, & secundum accidens significare. Ergo *idem, quemadmodum dictum est, tripliciter diuidatur.*

Omnem disputationem dialecticam esse ex termino, proprio, genere, aut accidẽte: & ubi illa reperiantur. CAP. VII.

Q*Voniam autem ex prius dictis sunt orationes: & per hæc, & ad hæc una quidem fides est per inductionem.* Si *enim quis consideret unamquamq; propositionum, & problematũ, apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta.* Alia *autem fides per syllogismum: necesse est enim omne quod de aliquo prædicatur, aut conuersim de re prædicari, aut non: & si conuersim prædicatur, terminus erit, uel proprium.* Nam *si significat quid est esse, est terminus: si autem non significet, proprium: hoc enim erat proprium, quod conuersim prædicatur, non significans quid est esse.* Si *autem nõ conuersim prædicatur de re, aut ex ijs quæ in definitione subiecti dicũtur, est, aut non: & si est ex ijs, quæ in definitione dicuntur, genus, aut differentia erit, eò quòd definitio ex genere, & differentijs est: si uerò ex ijs non est, quæ in definitione dicuntur, palàm est quoniam accidens erit: nam accidens dicebatur, quod neq; terminus, neq; genus, neque proprium: inest autem rei.* Post *hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus sunt dictæ quatuor differentiæ: sunt hæc autem numero decem.* Quid est, Quantũ, Quale, Ad aliquid, Vbi, Quando, Situm esse,

Habe

Habere, facere, Pati. Semper enim Accidens, & Genus, & Proprium, & *Definitio in uno prædicamentorū horum erit: nam omnes ab his propositiones, aut quid est, aut quale est, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorum significant. Manifestum est autem ex eisdem, quoniam quod Quid est significans, quandoque quidem substantiā significat, quandoq; autem quale, quandoq; uerò aliquod aliorū prædicamentorū: nam quādo posito homine dixerit quod positū est hominem esse, uel animal: & quid est dicit, & significat substantiam: quando colore albo posito dixerit quod positū est album esse, uel colorem, quid est dicit, & quale significat. Similiter autem & si cubitali magnitudine posita, dixerit quod positum est cubitalem esse magnitudinem, & quid est dicit, & quantū significat. Similiter autem & in alijs. Vnumquodq; enim talium siue idem de eodem dicatur, siue genus de hoc, quid est significat: quando autem de alio, non quid est significat, sed quantum, aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc & tāta sunt. Quomodo autem sumemus, & per quæ copiosi erimus, post hæc dicendum.

*Terminus

De Propositione dialectica. CAP. VIII.

PRimū igitur determinetur quid est Propositio dialectica. & quid Problema dialecticū. Non enim omnem propositionem, nec omne problema, dialecticū ponendum: nullus enim offerret, qui mentem habeat: quod nulli uidetur: nec proponet quod omnibus est manifestum, uel plurimis: nam hæc quidem non habent dubitationē: illa autem nemo ponēt. Est autem Propositio dialectica, interrogatio probabilis aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus: & his uel omnibus, uel plurimis, uel maximè familiaribus non inopina

opinabilis. Ponet enim aliquis quod uidetur sapientibus: nisi id contrarium sit multorum opinionibus. Sunt autem propositiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria ijs quæ uidentur esse probabilia secundum contradictionem protensa, & quæcunque opiniones sunt secundùm artes inuentas. Si enim probabile est eandem esse cõtrariorum disciplinam, & sensũm eundem esse contrariorum probabile apparebit: & si unam numero grammaticem esse, & tibicinariam unam: si autem plures grãmaticas, & plures tibicinarias: omnia enim similia & cognata hæc uidentur esse. Similiter autem & ea quæ probabilibus sunt cõtraria secundùm cõtradictionem protensa, probabilia uidentur: si enim probabile est quòd oportet amicis benefacere, & quòd non oportet amicis malefacere, probabile est: est autem cõtrarium quidẽ quòd oportet malefacere amicis, secundùm contradictionem autem quòd non oportet amicis malefacere. Similiter autem & si oportet amicis benefacere, inimicis non oportet: est autem & hoc secundùm cõtradictionem contrariorum: nam contrarium est, quòd oportet inimicis benefacere. Similiter autem & in alijs. Probabile autem & in similitudine apparet, etiam contrarium de cõtrario: ut si oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male: apparebit & contrarium hoc quod est amicis benefacere, ei quod inimicis male. Vtrum autem secundum ueritatem se habeat, uel non, in ijs quæ de contrario dicentur, ostendetur. Palàm autem, quoniam & quæcunq; opiniones secundùm artes sunt: dialecticæ propositiones sunt. Ponet enim aliquis ea, quæ uidentur ijs, qui in eis probati sunt: ut de his quidem quæ in geometria, ut geometer: de illis autem quæ in medicina, ut medicus.

Ponet, hoc est, concedet.

De Problemate dialectico, & Positione dialectica. CAP. IX.

*Problema autem dialecticum, est speculatio intendens uel ad electionem, & fugam: uel ad ueritatē, & scientiam, aut per se, aut ut adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinantur, aut contrarie plerique sapientibus, aut sapientes plerisque, aut utrisque ijdem eisdem. Quædam enim problematum utile est scire tantum ad eligendum, uel fugiendum: ut utrum uoluptas sit eligenda, an non? Quædam autem ad sciendum tantum: ut utrum mundus æternus sit, an non? Quædam uerò ipsa per se quidem ad neutrum horum: amminiculantia autem sunt ad aliqua talium. Pleraque enim ipsa quidem per se non uolumus cognoscere, sed aliorum gratia, ut per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem Problemata, & de quibus contrarij sunt syllogismi: dubitationem enim habent utrum sic se habent, an non sic: eò quòd de utrisq; sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationem non habemus, cùm sint magna: difficile arbitrantes esse propter quid aßignare: ut utrum mundus sit æternus, an non: nam huiusmodi quæret aliquis. Problemata ergo & propositiones (ut dictum est) determinata sint. Positio est opinio admirabilis alicuius familiarium secundùm philosophiam: *ut quòd non est contradicere, quemadmodum dixit Antisthenes: & quòd omnia mouentur, secundùm Heraclitum: aut quòd unum est ens, quemadmodum Melissus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere stultum est) aut de quibus orationem habemus contrariam opinionibus: ut quoniam non omne quod est, uel factum est, uel æternum, quemadmodum sophistæ dicunt. Nam musicum, grammaticū esse: neq;*

*Hoc est, notorum, & domesticorū in philosophia.

neq; factum, neq; esse æternum. Hoc *enim & si alicui non uideatur, uidebitur utique eò quòd rationem habeat suasibilem. Est igitur &* Positio *quidem problema, non autem omne problema positio, eò quòd quædam problematum talia sunt, de quibus neutro modo opinamur.* Quod *autem est & positio problema manifestum est: necesse est enim ex ijs quæ dicta sunt, aut plures sapientibus circa positionem dubitare, aut utroslibet sibimet, eò quòd opinio quædam admiranda positio est.* Penè *autem nunc omnia* Dia*lectica problemata, positiones uocantur.* Differat *autem nihil quomodolibet dictum: non enim nomen effingere uolentes diuisimus sic ea, sed ut non lateant nos, cùm quædam eorum sunt differentiæ.* Non *oportet autem omne problema, nec omnem positionem considerare, sed quam dubitabit aliquis eorum, qui ratione egent, & non pœna, uel sensu.* Nam *qui dubitant utrum oporteat deos honorare, & parentes diligere, an non? pœna indigent: qui uerò utrum nix alba, an non? sensu.* Neque *uerò quorum propinqua est demonstratio, neq; quorum ualde longè: nam illa quidem non habent dubitationem: hæc autem magis quàm secundùm facultatem exercitatiuam.*

De speciebus differendi, dialecticæque disputationis. CAP. X.

D*Eterminatis autem his oportet diuidere, quot* Dialecticarum *disputationum sunt species.* Est *autem* Inductio *quidem hæc: illa autē* Syllogismus. Et *syllogismus quidem quid est, dictum est prius.* Inductio *uerò est à singularibus ad uniuersalia accessio: ut si est gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis qui est eruditus in unoquoque, optimus.* Est *autem* Inductio *uerisimiliter, & clarior, & secundùm sensum notior, & pluribus communis:*

Syllogismus autem ualentior, & ad contradicentes efficacior. Ergo genera de quibus disputationes, & ex quibus, quemadmodum ante dictum est, determinata sint.

De instrumentis, quibus syllogismorum copiam nobis ad differendum suppeditamus. CAP. XI.

Instrumenta abundandi ad differendum.

INstrumenta autem per quae abundemus syllogismis, sunt quatuor. Vnum quidem, propositiones sumere. Secundum autem, quotupliciter unumquodque dicitur, posse distinguere. Tertium, differentias inuenire. Quartum autem, similitudinis consideratio. Sunt autem & modo quodam etiam tria horũ propositiones. Est enim unumquodq; eorum propositionem facere: ut quod eligendum est honestum, uel delectabile, uel utile: & quòd differt sensus à disciplina, eò quòd amittendi eam, poßibile est rursum sumere, illum autem impoßibile. Et quoniam similiter se habet salubre ad sanitatem, & habile ad bonam habitudinem. Est autem prima propositio, ab ijs quae multipliciter dicuntur: secunda, à differentijs: tertia uerò, à similibus.

De sumptione propositionum. CAPVT XII.

* Cap.8. huius libri.

*ERgo propositiones quidem eligendum quotquot modis determinatum est * in propositione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum, & horum, uel omnium, uel plurimorum, uel notißimorum. Aut etiam contrarias apparentibus, & quaecunq; opiniones secundùm artem sunt: at oportet protendere contrarias apparentibus probabilibus, secundùm contradictionem: quemadmodum dictum est prius. Vtile autem & facere eas in eligendo non solùm quae sunt probabiles, sed & similes eis: ut quòd contrariorum idem est sensus: nam & scien*

& scientia contrariorum est eadem. Et *quòd uidemus suscipientes aliquid, non emittentes: nam & in alijs sensibus sic est, nam & audimus suscipientes aliquid, non emittentes: & olfacimus eodem modo: similiter autem & in alijs.* Amplius: *Quaecunque in omnibus, uel plurimis uidentur, sumendum ut principium, & apparentem positionem: nam ponunt qui non conspiciunt, in aliquo non sic.* Eligere *autem oportet & ex scriptis disceptationibus.* Descriptio*nes autem facere in unoquoq; genere supponentes seorsum (ut de bono, aut de animali, & de bono omni) incipientem à quid est.* Annotare *autem & singulorum opiniones, ut quòd* Empedocles *quatuor dixit elementa corporum esse: ponet enim aliquis quòd ab aliquo probato dictum est.* Sunt *autem (ut figuraliter sit complecti) propositionum, & problematum partes tres: nam aliae sunt morales propositiones, aliae naturales, aliae rationales.* Morales *quidem huiusmodi, ut utrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire, si dissentiant.* Rationales *uerò, ut utrum contrariorum eadem disciplina, an non.* Naturales *autem, ut utrum mundus sit aeternus, nec'ne. Similiter autem & problemata.* At *uerò quales sint singulae earum quae dictae sunt, definitione quidem non facile assignare est de ipsis.* Est *autem ea, quae per inductionem est, assuetudine tentandum cognoscere unamquamque earum, secundùm praedicta exempla consideranti.* Ad *philosophiam igitur, secundùm ueritatem de his negotiandum:* Dialectico *autem modò, ad opinionem. Sumendae autem quàm maximè uniuersales propositiones omnes, & una facienda multae: ut quòd oppositorum eadem disciplina: deinde quòd ad aliquid.* Eodem *modo & ipsae rursum diuidendae, quousque contingere potest diuisio; ut quòd boni, & mali:*

& albi, & nigri: & frigidi, & calidi: similiter autem & in alijs. De propositionibus igitur *sufficiant prædicta.*

De Multiplicis distinctione.

CAPVT XIII.

Ipsum autem quotupliciter negotiandum est, non solum quæcunque dicuntur secundum alium modum, sed & rationes eorum tentandum assignare: ut non solùm quòd bonum alio quidem modo dicitur iustitia & fortitudo, habile autem & salubre: sed quòd & illa quidem eò quòd ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eò quòd effectiua alicuius, & non eò quòd qualia quædam sunt: similiter autem & in alijs. Vtrum *autem multipliciter, aut uno modo specie dicitur, per hæc considerandum.* Primum *quidem in contrario perspiciendum, si multipliciter dicitur, siue specie, siue nomine dissonet.* Quædam *enim statim & nominibus alia sunt: ut acuto in uoce contrarium est graue: in magnitudine autem obtusum: patet igitur quòd contrarium acuto multipliciter dicitur: si autem hoc, & acutum.* Nam *secundùm utrunque horum aliud erat contrarium: non enim idem acutum erit obtuso, & graui contrarium, utrique autem acutum contrarium.* Rursum *graui uoce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue: quare multipliciter graue dicitur, eò quod & contrarium.* Similiter *autem & pulchro, & quidem quod in animali turpe: ei uerò quod est in domo, perniciosum: quare æquiuocum pulchrum.* In *quibusdam autem nominibus quidem nullo modo dissonat, specie autem manifesta in eis statim differentia est: ut in claro, & obscuro, uox enim clara, & obscura dicitur.* Similiter *autem & color.* Ergo *nominibus quidem nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est: non enim similiter*

militer & color clarus dicitur, & uox clara: manifestum autem id est & per sensum: nam eorum quæ eadem sunt specie, idem sensus: at clarum quod est in uoce, & in colore, non eodem sensu iudicamus: sed hoc quidem uisu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum, & obtusum in humoribus, & in magnitudinibus: sed hoc quidem tactu, illud autem gustu. Nam neque hæc dissonant nominibus, neque in seipsis, neque in contrarijs: obtusum enim est contrarium utrique. Amplius: Si huic quidem est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil: ut ei quæ est à potu delectationi, ea quæ est à siti tristitia, contrarium: ei autem quæ est ab eo quod est considerare quòd diameter est costæ incommensurabilis, nihil, quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ est secundùm mentem amare, odire contrarium est: ei autem quæ est secundùm corporalem actum, nihil: manifestum ergo quoniam amare æquiuocum. Præterea in medijs. Si huic quidem est aliquid medium, illi autem nihil. Aut si utrisque quidem est, non idem autem: ut clari, & obscuri in coloribus quidem aliquid est medium, fuscum: in uoce autem nihil. Aut si fortè raucum, quemadmodum quidam dicunt raucam uocem, medium esse: quare æquiuocum clarum: similiter & obscurum. Insuper si horum quidem plura media, illorum autem unum: ut in claro & obscuro. Nam in coloribus plura media: in uoce autem unum, raucum. Rursum in eo quod secundùm contradictionem opponitur considerandum, si multipliciter dicitur. Nam si hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non uidere multipliciter dicitur, unum quidem non habere uisum: alterum autem non operari uisu. Si autem hoc multipliciter dicitur, necessarium est & uidere multipli-

citer dici, utrique enim non uidere opponitur ut ei quidem quod est non habere uisum, habere: illi autem quod non est operari uisu, operari. Amplius: In his quæ secundùm priuationem, & habitum, dicuntur, perspiciendum. Si enim alterum multipliciter dicitur, & reliquum: ut si sensibile multipliciter dicitur, & secundùm animam & corpus, & insensibile multipliciter dicetur, & secundùm animam & corpus. Quòd autem secundùm priuationem, & habitum opponuntur, quæ dicta sunt, manifestum: eò quòd nata sint utrunque sensum habere animalia, & secundùm animum, & secundum corpus. Amplius autem in casibus considerandum. Nam si iustè multipliciter dicitur, & iustum multipliciter dicetur: secundùm utrunq; enim iustorum est iustum: ut si iustè dicitur & secundùm sui cognitionem iudicare, & ut oportet: similiter & iustum. Eodem autem modo & si salubre multipliciter dicitur, & salubriter multipliciter dicetur: ut si salubre dicitur hoc quidem sanitatis effectiuũ, illud autẽ conseruatiuũ, quoddã uerò significatiuũ: & salubriter uel effectiuè, uel conseruatiuè, uel significatiuè dicetur. Similiter autẽ & in alijs quando ipsum multipliciter dictũ fuerit, & casus ab eo multipliciter dicetur: & sic casus, & ipsum. Considerãda autem & genera secundũ nomen prædicationũ, si eædem sint nominibus. Nam si non eædẽ, manifestum est quoniã æquiuocum est quod dicitur: ut bonũ in cibis quidem effectiuum est uoluptatis, in medicina autem effectiuum sanitatis, in anima uerò quadam esse: ut castam, uel fortem, uel iustam: similiter autem & in homine, aliquoties autem & quando ut in tempore bonum (bonũ enim dicitur in tempore) plerunq; autem quantum in mediocri (dicitur enim & mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Similiter autem

& can

& candidum:in corpore quidem color,in uoce autem bene audibile. Similiter autem & acutum:non enim similiter idem in omnibus dicitur. nam uox acuta quidem uelox (sicut dicunt, qui secundum numeros harmonici sunt) angulus autem acutus, qui minor est recto: gladius uerò, qui est anguli acuti. Considerãda etiam & genera eorum, quæ sunt sub eodem nomine, si diuersa, & non subalterna sunt: ut equus, hoc autem animal, & hoc uas: diuersa enim, quæ secundum nomen est horũ ratio: nam hoc quidem animal, quid significat: illud uerò uas, quale quid. Si autem subalterna sint genera, non necessarium diuersas esse rationes: ut corui animal, & auis genus est: quando autem coruum dicimus auem esse & animal: quid dicimus eundem esse: quare utraque genera de eodem prædicãtur. Similiter autem & quando animal uolatile bipes coruũ dicimus, auem dicimus eandem esse: & sic ergo utraq; genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non subalternis generibus non accidit hoc: neque enim quando uas dicimus, animal dicimus: neque quando animal, uas. Considerandum autem non solùm si in proposito diuersa sunt genera, & non subalterna: sed & in contrario. Si enim cõtrarium multipliciter dicitur, manifestum quoniam & propositum. Vtile autem ad definitionem inspicere, quæ de composito fit: ut candidi corporis, & candidæ uocis: nam sublato proprio, eandem rationem oportet relinqui. Hoc autem non accidit in æquiuocis, ut in ijs quæ nunc dicta sunt: nam hoc quidem erit corpus habens talem colorem, illud autem uox bene audibilis: sublato igitur corpore, & uoce, non idem in utraque relinquitur: at oportet si uniuocum esset candidum, quod in utraque dicitur esse idem. Sæpe autẽ & in ipsis definitionibus latet assequens æqui-

uocum: quapropter & in definitione considerandum. Vt si quis significatiuum, uel effectiuum sanitatis, quod moderatè se habet ad sanitatem, dicat esse, non refutandũ: sed inspiciendum quid moderatè quidem secundum utrunque dixit: ut si hoc quidem tale significat ut facere sanitatem, illud autem tale ut significare qualis quidem sit habitus. Adhuc si non comparabilia sunt secundum magis, & minus, uel similiter: ut clara uox, clara uestis: & acutus humor, & acuta uox: hæc enim neque similiter dicuntur clara, uel acuta, neque magis alterum: quare æquiuocum clarum, & acutum: nam uniuocum omne, comparabile: aut enim similiter dicetur, aut magis alterum. Quoniam autem diuersorum generum, & non subalternatim positorum diuersæ species sunt, & differentiæ: ut animalis, & scientiæ (diuersæ enim horum differentiæ) considerandum si quæ sub eodem sunt nomine diuersorum generum, & non subalternorum diuersæ differentiæ sint, ut acutum uocis, & magnitudinis: differt enim uox à uoce eò quòd acuta sit: similiter & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocum acutum: diuersorum enim generum, & non subalternorum diuersæ differentiæ sunt. Rursum si eorundem, quæ sunt sub eodem nomine, diuersæ differentiæ sunt: ut coloris qui est in corporibus, & in melodijs. Nam eius, qui est in corporibus, congregatiuum, & disgregatiuum uisus: eius uerò qui in melodijs, nõ eædem differentiæ: quare æquiuocum color: nam eorundem, eædem differentiæ.

Color in melodiis, qui & chirome, est cũ tetrachorda procedunt per duo hemitonia, & trihemitonium, Id autem ex musicis.

Amplius, quoniam species nullius est differentia: inspicere oportet, si eorum, quæ sub eodem sunt nomine, hoc quidem species est, illud autem differentia: ut clarum, quod in corpore quidem, species coloris, quod autem in uoce, differentia. Differt enim uox à uoce, eò quòd clara sit.

De eo igitur quod multipliciter dicitur per hæc, & huiusmodi perſpiciendum.

De Differentiarum inuentione, Similium conſideratione, & Vtilitatibus inſtrumentorum. CAP. XIIII.

Differentias autem in ipſis generibus ad ſe inuicē perſpiciendum: ut quo differt iuſtitia à fortitudine, & prudentia à temperantia: hæc enim omnia ex eodem genere ſunt, ex uirtute. Et ex alio ad aliud, ut in ijs quæ non nimium differūt: ut in quo differt ſenſus à ſcientia: nam in ijs quæ multum differunt, manifeſtæ ſunt omnino differētiæ. Similitudinem autem conſiderandum, in ijs quæ ſunt in diuerſis generibus: ut ſicut alterum ad alterum quidem, ſic aliud ad aliud: ut ſicut ſcientia ad ſcibile, ſic ſenſus ad ſenſibile: & ut alterum in altero aliquo, ſic aliud in alio: ut quemadmodum uiſus in oculo: mens in anima: & ut tranquillitas in mari, ſerenitas in aëre: utrunq; enim quies. Maximè autem in ijs, quæ multū diſtant exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus ſimilia inſpicere. Conſiderandū autem & ea, quæ ſub eodem ſunt genere, ſi quid ineſt omnibus idē: ut homini, & equo, & cani: nam ſi ineſt aliquid eis idem, in eo ſunt ſimilia. Vtile autem ipſum quidem, quot quotupliciter dicitur, conſideraſſe. ad dilucidit atem: maximè autem quis ſciet quid ponatur: manifeſto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri ſecundum rem eandem, & non ad nomen ſyllogiſmos: ſi enim immanifeſtum ſit quotupliciter dicitur, contingit non ad idem etiā qui reſpondet, & qui interrogat, ferre intellectum: manifeſto autem quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus uidebitur interrogans eſſe, ſi non ad hoc ſermonem faciat. Vtile etiam, & ut non falſa ratione decipia

Differentiarū inuentio.

Similium conſideratio.

Vtilitates conſiderationis multiplicis.

cipiamur, sed decipiamus potius: nam scientes quotupliciter dicitur, non hallucinabimur, sed sciemus si non ad idem sermonem faciat is, qui interrogat, & ipsi interrogantes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, nisi is qui respondet, agnoscat quotupliciter dicitur. Hoc non in o*mnibus semper poßibile, sed quando fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur, alia quidem uera, alia autem falsa.* E*st autem propriè non conueniens modus hic.* Dialecti*ca: quare omnino uitanda* Dialecticis *huiusmodi ad nomen disputatio nisi quis aliter non poßit de proposito differere.*

Vtilitates inuentionis differentiarum.

Differentias autem inuenire utile, & ad syllogismos de eodem, & diuerso, & ad cognoscendum quid est unumquodque. Q*uod autem ad syllogismos de eodem, & diuerso utile, manifestum: inuenientes enim differentiam propositorũ quamlibet, ostendentes erimus, quoniã non idem.*

A*d cognoscendum autem quid est unumquodq; eò quòd propriam substãtiæ cuiusq; rationem: ijs, quæ circa unumquodque sunt, accommodatis differentijs separare solemus.*

Vtilitates considerationis similium.

Similitudinis autem consideratio utilis est ad inductiuas rationes, & syllogismos ex suppositione, & ad aßignationem definitionum. A*d inductiuas quidem rationes, eò quòd circa singula in similibus inductione, uniuersale existimamus inducere: non enim facile est inducere ignorantes similia.* A*d syllogismos ex suppositione, eò quòd probabile est quemadmodum in uno similium se habet, sic & in reliquis. Quare ad quodcunque eorum facultatem habebimus disputandi: profitebimur quemadmodum in his se habet, sic & in proposito habere.* I*d enim ostendentes, & propositum ex suppositione ostendentes erimus: supponentes enim quo modò in his se habet, sic & in proposito se habere demonstrationem faciemus.*

Ad definitionum autem aßignationem, eò quòd potentes conspicere quid in unoquoque idem, non dubitabimus ad quid oporteat genus (cùm definiemus propositum) collocare: nam cõmunium quod maximè in eo quòd quid prædicatur, genus erit. Similiter autem & in multum distantibus utilis ad definitiones similitudinis consideratio: ut quod idem tranquillitas in mari, & serenitas in aëre: utrunque enim quies: & quoniam punctum in linea, & unitas in numero: utrunque enim principium: quare commune in omnibus genus aßignantes, arbitrabimur non extraneè definire. Penè autem & definientes sic solent aßignare: nam & unitatem, principium numeri dicunt esse: & punctum, principium lineæ. manifestum igitur quoniam ad commune utrorumque genus collocant. Instrumenta itaque per quæ fiunt syllogismi, hæc sunt: loci autem, ad quos utilia sunt prædicta, ij sunt qui dicendi sunt.

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN LIB. II. TOPICORVM ARGVMEMTVM.

IN libro secundo loci tractantur absoluti accidentis, siue refellendum, siue sit asserendum. Loci autem sunt hi ferè. Non est accidens interdum, quod ut accidens enunciatur. Subiectum seorsum capitur ab accidenti, seorsum definitur. Transfertur problema ad uniuersalem propositionem. quæritur quid ipsi obiiciatur. Decernitur, quibus appellationibus multitudinem sequi, quibus inde recedere oportet. Distinguenda æquiuocatio, sed & ambiguitas, obscuris infundenda lux: generis inspicienda contraria, sed & propositi generis species. utendum

defi

definitione, consequentia, tempore: reuocandum problema illuc, ubi argumentationes circunfluant: uestiganda quæ sequuntur. Inspiciendum, quo affirmatio ac negatio differant. Eruenda etymologia: pensanda quæ cui necessario, quæ secus competunt. Complectenda omnino multiuoca, contrariorum connexio, & opposita quælibet, & conserta, & consertis obuia, & generationes corruptionesq́;, & propositionum consequentiæ. præterea quod magis, quod minus, quod æque sit, & appositio: & quod aliquatenus, & quando, & ubi.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER SECVNDVS.

De Problematis uniuersalibus, & in quibus prædicatis Inesse, & Esse conuertuntur. CAP I.

VNT *autem problematum hæc quidem* Vniuersalia, *illa uerò* Particularia: Vniuersalia *quidem, ut omnis uoluptas bonum est, & nulla uoluptas bonum:* Particularia *uerò, ut aliqua uoluptas bonum, & aliqua uoluptas non bonum. Sunt autem ad utraque genera problematum communia uniuersalia: & constructiua, & destructiua. Ostendentes enim quod omni inest, & quod alicui inest ostendentes erimus: similiter autem & si quod nulli inest ostenderimus, & quod non omni inest ostendentes erimus.* Primum *ergo de uniuersalibus destructiuis dicendum, eò quòd communia sint huiusmodi ad uniuersalia. &* particularia: *& quia magis positiones afferant in eo quod*

*quod inest, quàm non disputantes autem destruant. Est autem difficilimum conuerti ab accidente propriam nominationem. Nam aliquo modo & non uniuersaliter in solis contingit accidẽtibus, à definitione enim, & proprio, & genere necessarium est conuerti: ut si inest alicui, animal greßibile bipes esse, conuertentem uerum erit dicere, quoniam illud animal greßibile bipes est. Similiter autem à genere: nam si animal inest alicui, animal est. Eodem autem modo & in proprio est: si enim alicui inest grammatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit secundum quid inesse, uel non esse: sed simpliciter uel inesse, uel non inesse. In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse, ut albedinem, uel iustitiam. Quare non sufficit ostendere quoniam inest albedo, uel iustitia, ad ostendendum quòd albus, uel iustus est: nam habet dubitationem, quoniam secundũ quid albus, uel iustus est: quapropter non necessarium est in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, uel in eo quod falsum dicunt, uel in eo quod transgrediuntur positam locutionem. Falsum etenim dicentes, & qui quod non inest, inesse alicui dicunt, peccant: & qui extraneis nominibus res appellant (ut *platanum hominem) transgrediuntur positam nominationem.*

Platanus arbor est genialis, & uoluptaria, foliorum dẽsissima umbra magnæ capacitatis, quæ uino radicibus infuso nutritur: hinc si quis hominẽ quòd uino quoq; nutriatur, Platanum uocet, uocabulo, ut inquit Aristoteles, abutetur.

Loci Problematum quòd quicquam insit, uel non insit. CAP. II.

Vnus autem locus est inspicere, si quid secundum aliquem alium modum inest: ut accidens aßignauit. Peccatur autem maximè id circa genera: ut si quis albo dicat accidere colorem esse: non enim albo colorem esse accidit, sed genus eius color est. Contingit autem & secundũ nomina

Primus locus, declaratio.

minationem determinare eum qui ponit: ut quod accidit iustitiæ uirtutem esse. Sæpe autem & cùm nõ determinet, manifestum quòd genus ut accidẽs aßignauit: ut si quis albedinem colorari dixerit, uel ambulationem moueri. à nullo enim genere denominatiue prædicatio de specie dicitur: sed omnia uniuocè genera de speciebus prædicantur: nam & nomen, & rationem generum suscipiunt species: qui igitur coloratum dixit album, neq; genus aßignauit, quoniam denominatiuè dixit: neque ut proprium, uel ut definitionem: nam definitio, & proprium nulli alij inest: sunt autem colorata & pleraque aliorum, ut lignum, lapis, homo, equus. manifestum igitur quoniam ut accidens

11 *aßignauit.* Alius locus est inspicere ea, quibus inesse aut omnibus, aut nulli dictum est: & considerare secundum species, & non in infinitis. Nam transitu magis, & in paucioribus consideratio: oportet autem considerare, & incipere à primis, deinde consequenter usque ad indiuidua: ut si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit esse, perspiciendum si eorum quæ sunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ secundum priuationem & habitum, & quæ secundum contradictionem dicuntur eadem sit disciplina: & si in his nondum manifestum est, rursum ea diuidendum usque ad indiuidua: ut si iusti, uel iniusti: uel dupli, uel dimidij: uel cæcitatis, uel uisus: uel esse, uel nõ esse. Nam si in aliquo ostendatur quòd non eadem, interimentes erimus problema: similiter autem & si nulli inest: iste autem locus conuertitur ad construendum & destruendum. Si enim in omnibus uideatur cùm diuisionem proferimus, uel in pluribus, postulandum est autem uniuersaliter ponere, aut instantiam ferre in aliquo nõ sic esse: nam si neutrum horum faciat, absurdus apparebit, qui

non

non ponet. Alius eſt, definitiones facere accidentis, & eius III
cui accidit, aut utriuſq; de utroq;, aut alterius: deinde conſiderare ſi quid non uerum in definitionibus perinde ac uerum ſumptum ſit. Vt ſi eſt deum iniuſtitiam facere, quid iniuſtitiam facere. ſi enim nocere ſponte, manifeſtum, quoniam non eſt deum iniuſtitiam facere, non enim contingit nocere deum: & ſi inuidus ſit ſtudioſus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nam ſi inuidia eſt triſtitia in apparenti proſperitate alicuius proborum, manifeſtum eſt quod ſtudioſus non eſt inuidus. prauus enim eſſet: & ſi indignans inuidus, quis uterq; eorum: ſic enim manifeſtum erit utrum uerum, an falſum ſit, quod dictum eſt: ut ſi inuidus quidem ſit, qui triſtatur in bonorum proſperitatibus: indignans autem, qui in malorum proſperitatibus triſtatur: manifeſtum quòd non erit inuidus indignans. Sumere autem & pro ijs, quæ in definitionibus ſunt, nominibus definitiones, & non deſiſtere donec ad notum deuentum ſit: nam ſæpe cùm tota quidem definitio aßignata ſit, non manifeſtum eſt quod quæritur: pro aliquo autem eorum, quæ in definitione ſunt, nominum, definitione dicta manifeſtum fit. Amplius, IIII
problema propoſitionem ſibi facientem, inſtare. Nam inſtantia erit argumentum ad poſitionem. Eſt autem locus hic penè idem ei, quo conſiderare quibus ineſſe, uel omnibus, uel nulli dictum eſt: differt autem modo. Am- V
plius, determinare quæ oportet dicere ut plures: & quæ non. Vtile enim & ad conſtruendum, & ad deſtruendum: ut quod nominationibus quidem res nuncupandum ut plures: quæ autem ſunt, taliáne, an non talia, non amplius attendendum ad plures: ut, Salubre quidem dicendum effectiuum ſanitatis, ceu plures dicunt. Vtrum autem propoſitum effectiuum ſit ſanitatis, an non: non

VI *amplius ut plures dicendum, sed ut medicus.* Amplius, *si multipliciter dicatur, positum autem sit quoniam inest, aut quoniam non inest: alterum monstrare eorum quae multipliciter dicuntur, si non utraq; contingat.* Vtendum autem *in ijs quae latent: nam si non lateat multipliciter dictum, instabit quoniam non monstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterum.* Hic *autem locus conuertitur & ad construendum, & ad destruendum: nam* Construere *uolentes ostendemus quoniam alterum inest, si non ambo poterimus.* Destruentes *autem, quoniam non inest alterū [illegible]demus, si ambo non poterimus.* V[illegible]tamen *destruenti quidem nihil oportet ex concessione disputare, neq; si omni, neq; si nulli dictum sit inesse: nam si ostenderimus, quoniam non inest quodcunq; id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autem & si uni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse.* Construentibus *autem praeconfitendum, quod cuiuis inest, omni inesse, si uerisimile sit postulatum.* Non *sufficit enim ad ostendendum quòd omni inest, in uno disputasse: ut si hominis anima immortalis est, propter hoc, anima omnis immortalis: quare praeconfitendum, quòd si quaecunq; anima immortalis, omnis immortalis: hoc autem non semper faciendum, sed quando non facilè possumus communem in omnibus unam rationem dicere: quemadmodum geometer, quòd triangulus duobus rectis aequos habet tres angulos.*

VII *Si autem non lateat quod multipliciter dicitur: diuisum quotupliciter dicitur & interimendū, & cōstruendū.* Vt *si decens est utile, aut honestum, tentandū ambo construere; uel interimere de proposito: ut quod honestū, & quod utile, uel quod neq; honestum, neq; utile.* Si *autē non contingat utraq;, alterum ostendendum, annotato quòd hoc quidem est, illud autem non: eadem autem ratio, etiam si plu*

si plura sint, in quæ diuiditur. Rursum *quæcunq; non se-* VIII
cundùm æquiuocationem dicuntur multipliciter, sed alio modo. Vt disciplina una plurium, aut ut finis, aut ut eius quod ad finem: ut medicina eius quod sanitatem facit, ut quod cibat: aut ut amborum finium uelut contrariorum eadem disciplina (nihil enim magis finis alterum altero) aut ut eius quod per se est, & eius quod per accidens: Vt per se quidem quòd triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos: per accidens autem, quòd æquilaterus: quoniam [illegible] accidit triangulo, æquilaterum triangulum esse, per hoc cognoscimus q[illegible]d duobus rectis æquales habet. Si ergo nullo modo contingit eadem esse plurium disciplinam, manifestum quoniam omnino non contingit esse: aut si aliquo modo contingit, manifestum quod contingit. Diuidere *autem quotupliciter utile: ut si uoluerimus construere, talia præstatuenda sunt quæcunq; contingunt, & diuidendum in ea tantum, quæcunq; utilia sunt ad construendum. si autem destruere, quæcunq; non contingunt, reliqua uerò omittenda. Id autem faciendum in ijs cùm latuerit quotupliciter dicuntur: & esse hoc quidem huius aut non esse, ex eisdem locis adstruendum: ut disciplinam, huius quidem aut ut finis, aut ut eorum quæ sunt ad finem, aut ut eorum quæ sunt secundùm accidens, uel rursum non esse aliquid secundùm aliquem dictorum modorum: eadem autem ratio, & in desiderio, & quæcunq; alia dicuntur plurium.* Est *enim desiderium huius aut ut finis, ut sanitatis: aut ut eorum quæ sunt ad finem, ut medicinæ conficiendæ: aut ut eorum quæ sunt secundùm accidens, ut in uino amicum dulce, non quia uinum, sed quia dulce est: nam per se dulce desiderat, uinum autem per accidens: si enim austerum sit, non amplius desiderat: per accidens er-*

go desiderabat. Vtilis autem locus hic & in ijs, quæ sunt
IX ad adliquid, penè enim talia, quæ ad aliquid sunt. Amplius, transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum: euidentiori enim facto quod dictum est, bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad utrunq; communis: ad constituendum, & ad destruendum.
X Ad ostendendum autem contraria circa idem inesse, considerandum in genere. Vt si uolumus ostendere quòd est circa sensum rectitudo, & peccatum: sentire quidem iudicare est, iudicare autem est rectè, & non rectè, & circa sensum erit rectitudo, & peccatum: nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est genus sen-
XI tire: qui namq; sentit, aliquo modo iudicat. Rursum, ex specie generi: quæcunq; enim speciei insunt, & generi. Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua, & studiosa: nam dispositio, disciplinæ genus. Primus autem locus falsus est ad construendum, secundus autem uerus: non enim necessarium quæcunq; generi insunt, & speciei inesse: nam animal est uolatile, & quadrupes: homo autem non. quæcunq; uerò speciei insunt, necessariò & generi: si enim homo studiosus, & animal studiosum est. Ad destruendum autem & primus quidem uerus, secundus autem falsus: quæcunq; enim generi non insunt, neq; speciei; quæcunquæ uerò speciei non insunt, non necesse est generi non inesse.
XII Quoniam autem necessarium de quibus genus prædicatur, & specierum aliquam prædicari: & quæcunq; habent genus, uel denominatiuè dicuntur à genere, & specierum aliquam habere necesse est, uel denominatiuè ab aliqua specierum dici. Vt si de aliquo disciplina prædicatur: & grammatica, uel musica, uel aliqua disciplinarum aliarum

rum prædicabitur: & si aliquis habet disciplinam, uel denominatiuè à disciplina discitur, & grammaticam habebit, aut musicam, aut aliquam aliarum disciplinarum, uel denominatiuè ab aliqua earum dicetur, ut grammaticus, uel musicus: si igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, ut animam moueri, considerandum est si secundùm aliquam specierum motus contingit animam moueri: ut augeri, uel minui, uel corrumpi, uel generari, aut quæcunq; aliæ motus species sunt: nam si secundùm nullam, manifestum est quòd non mouetur. Hic autem locus communis *ad utrunq;, & ad construendum, & ad destruendum: si enim secundùm aliquam speciem mouetur, perspicuum est quoniam mouetur: & si secundùm nullam specierum mouetur, manifestum quòd non mouetur. Cùm autem facultas non aßit argumentationis ad positionem, intendendum ex definitionibus aut quæ sunt propositæ rei, uel quæ uideantur, & si non ab una, etiam à pluribus.* Facile enim *definientibus argumentari erit: nam ad definitiones, facilis argumentatio. Considerandum autem in proposito, quoniam existente necesse est positum esse, aut quid est ex neceßitate, si propositum est. Construere quidem uolenti, quo existente propositum erit ex neceßitate: nam si illud ostendatur esse, & propositum ostensum erit: destruere autem uolenti, quid est si propositum est: nam si ostenderimus consequens propositum, non esse: interimentes erimus propositum.* Amplius, *ad tempus inspiciendum si alicubi dissonat.* Vt *si quod nutritur, dixerit quis ex neceßitate augeri: nutriuntur enim semper animalia, augentur autem non semper. Similiter autem & si scire dixerit quis reminisci: hoc enim præteriti temporis est, illud autem præsentis, & futuri: scire enim dicimur præsentia, & futura,* XIII XIIII XV

ut quoniam erit Solis defectus, reminisci autem non contingit aliud quàm præteritum. XVI Amplius, *sophisticus modus ducere ad id, ad quod plurimam habemus argumentorum facultatem.* Hoc autem erit *quandoque quidem necessarium, quandoque autem apparens necessarium, quandoque autem neque apparens, neq; necessarium: necessarium quidem, quando negante eo qui respondet aliquid utilium ad positionem, ad illud rationes facit: contingit autem id talium esse ad quæ copiosam argumentorum facultatem habemus, similiter autem & quando inductionem ad aliquid per positum faciens, interimere conatur: hoc enim interempto, & propositum interimitur.* Apparens autem *necessarium est, quando uidetur quidem utile, & accommodum positioni: non est autem ad id ad quod fiunt disputationes, siue negante eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probali, per positionem ad idem factam interimere conetur idipsum: reliquum uerò quando nec necessarium est, nec apparens ad id ad quod fiunt disputationes, & siue causa accidit redarguere respondentem.* Oportet autem *deuitare postremum dictorum modum: omnino enim semotus, & extraneus uidetur esse à dialectica.* Quare oportet *& respondentem non grauiter ferre, sed ponendo quæ non utilia sunt ad positionem significare quæcunque non uidentur, ponit tamen: nam magis perplexos esse ut plurimum contingit eos, qui interrogant, quando omnia huiusmodi ab eis posita fuerint, si non concludunt.* XVII Amplius, *omnis qui dixit unum quoduis, quodam modo multa dixit: eo quòd plura unicuique ex necessitate consequentia sunt (ut qui hominem dixit esse, & quòd animal est dixit, & quod animatum, & quòd bipes, quodq; mentis & disciplinæ susceptiuum)*

quare

quare quouis uno consequentium interempto, interimitur & quod in principio est: cauere autem oportet in huiusmodi, difficilioris assumptionem facere. Nam quan- XVIII
doque facile est consequens interimere, quandoq; idipsum propositum. Quibuscunq; autem necesse est alterum tantum inesse, uel non inesse, ut homini ægritudinem, uel sanitatem: si ad alterum facilè poterimus disputare quod inest, uel non inest, & ad reliquum facilè poterimus. Hoc au- XIX
tem conuertitur ad utrunq;, ostendentes enim quod inest alterum, quod non inest reliquum ostendentes erimus: si autem quod non inest ostendamus, reliquum inesse ostendentes erimus: manifestum igitur quòd ad utrunque utilis hic locus est. Amplius *argumentari transferendo nomen in orationem: cùm longe magis consentaneum uisum fuerit transsumere quàm ut ponitur nomen.* Vt *magnanimũ non fortem, ut ponitur, sed magnum animum habentem: quemadmodum fidentem, bona sperantem. Similiter autẽ & ingeniosum, cuius fuerit genius studiosus. quemadmodum Xenocrates inquit, ingeniosum eum esse, qui animam sortitus est studiosam: ipsam enim unicuique esse genium.* Quoniam *autem rerum aliæ quidem sunt ex necessitate,* XX
aliæ autem ut in pluribus, aliæ uerò utrumlibet, si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur, aut quod ut in pluribus, ex necessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est ut in pluribus, semper dat locum argumentationis. Nam *si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur: manifestum quoniam non omni dicit inesse, cum insit omni: quare peccauit: siue, quod ut in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cùm non insit omni: similiter autem & si contrarium ei quod in pluribus est, ex necessitate dixit: semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei,*

quod est ut in pluribus: ut si, ut in pluribus praui homines, boni in paucioribus, quare multò magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit esse: similiter autem & si quod utrumlibet est, ex necessitate dixit, uel ut in pluribus: neque enim ex necessitate utrumlibet, neque ut in pluribus: contingit autem & si non determinans dixerit utrum ut in pluribus, an ex necessitate dixit: sit autem res ut in pluribus, disputare ut si ex necessitate is dixerit. Vt si prauos exhæreditandos dixit esse, non determinans:
XXI *tanquam ex necessitate is dixerit, disputare. Amplius, & si idem sibi accidens posuerit ut alterum, eo quòd alterum sit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat uoluptates, in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam: hæc enim omnia eiusdem (id est, uoluptatis) nomina sunt: si ergo aliquis gaudere, ei quod est lætari ponat accidere, idem utiq; sibi ipsi dicet accidere.*

De eisdem terminandis problematis, loci alij. CAP. III.

XXII *QVoniam autem contraria connectuntur quidem sibi inuicem sex modis, contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa: oportet accipere contraria quocunque modo utile fuerit & destruenti & construenti. Quòd autem sex modis complectuntur, manifestum: nam aut utrunque contrariorum utrique contrariorum connectitur, hoc autem dupliciter, ut amicis benefacere, & inimicis malè: uel econuerso, amicis malè, & inimicis bene: aut quando utraq; de uno: dupliciter autem & hoc ut amicis benefacere, & amicis malè, uel inimicis benefacere, & inimicis malè: aut unum de utrisque, & hoc quoque dupliciter, ut amicis bene, & inimicis bene: uel amicis*

cis malè, & inimicis malè. Primæ autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem: nam id quod est amicis bene facere, ei quod est inimicis male facere, non est contrarium, utraq; enim eligenda sunt & eiusdem amoris: neque id quod est amicis malè, ei quod est inimicis bene: nam & hæc utraque fugienda, & eiusdem moris. Non uidetur autem fugiendum fugiendo contrarium esse, nisi hoc quidem secundum superabundantiam: illud autem secundum defectum dictum sit. Nam superabundantia fugiendorum uidetur esse: similiter autem & defectus. Reliqua uerò quatuor omnia faciunt contrarietatem: nam id quod est amicis benefacere, ei quod est amicis malè, contrarium: nam à contrario more sunt, & illud quidem eligendum, hoc autem spernendum. similiter autem & in alijs. Nam in unaquaq; coniugatione unum eligendum, & alterum fugiendum: illud quidem boni moris, hoc autem praui. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quod eidem plura contraria accidunt fieri: nam ei quod est amicis benefacere, id quod est inimicis benefacere: & id quod est amicis male, contrarium est. Similiter autem & aliorum singulis quibusq; eodem modo considerantibus, duo contraria apparebunt: accipere igitur contrariorum quodcunq;, erit ad positionem utile. Amplius, si est aliquid contra- XXIII rium accidenti, considerandum est si inest ei, cui dictum est accidens inesse. Nam si hoc inest, illud non inerit: impoßibile enim simul contraria eidem inesse. Aut si quid tale di- XXIIII ctum est de aliquo, quod cùm sit, necesse est contraria inesse: ut si ideas in nobis quis dixerit esse. Nam & moueri. & quiescere easdem accidet, & etiam sensibiles, & insensibiles esse. nam uidentur ideæ quiescere, & immobiles, & intelligibiles esse ijs, qui ponunt ideas esse. attamen cùm

sint in nobis, impoßibile est immobiles esse. nam motis nobis, necessarium est & quæ in nobis sunt omnia, simul moueri. manifestum autem quoniam & sensibiles, si in nobis sunt: nam per sensum qui circa uisum est, eam quæ in uno-
XXV quoq; est formam cognoscimus. Rursum, si positum est accidens, cui est aliquid contrarium: considerandum si & contrarij susceptiuum, quod & accidentis est. Nam idem contrariorum susceptiuum: ut si odium hærere iræ quis dixerit, erit odium in furoris specie, illic enim ira: inspiciendum igitur si & contrarium in furoris specie, an in concupiscentia: nam si non, sed in concupiscibili est, non cohæret odium iræ. Similiter autem & si concupiscibile, ignorare dixerit: nam erit & disciplinæ susceptiuum, siquidem & ignorantiæ: quod quidem non uidetur, concupiscibile susceptiuum esse disciplinæ. Destruenti ergo quemadmodum dictum est utendum: astruenti uerò quòd inest quidem accidens non utilis locus, quod autem contingit inesse utilis. Ostendentes enim quòd non susceptiuum est contrarij, ostendentes erimus quòd neq; inest accidens, neque contingit inesse: si autem ostenderimus quòd inest contrarium, aut quòd susceptiuum est contrarij, nondum ostendentes erimus quod & accidens inest, sed quòd
XXVI contingit inesse in tantum solum ostensum erit. Quoniam autem oppositiones sunt quatuor, considerandum ex contradictionibus, e conuerso ex consequentia, & interimenti, & construenti. Sumere autem est ex inductione: ut si homo, animal: non animal, non homo: similiter autem & in alijs. Hic enim e conuerso consequentia: nam hominem, animal sequitur: non hominem autem, non animal, nequaquã: sed e conuerso, non animal, nõ homo. In omnibus igitur tale est existimandum. ut si bonum, suaue: & non suaue, non

bonum

bonum. si autem non hoc, nec illud. similiter autem & si non suaue, non bonum: bonum, suaue. Manifestum igitur quòd utrunq; conuertitur: quæ secundum contradictionem est consequentia econuerso facta. In contrarijs autem XXVII *considerandum si contrariũ, cõtrarium sequatur, an contra seipsa consequentia, an econuerso, & interimenti, & construenti. Sumere autẽ & talia est ex inductione quantum utile est, contra ipsum consequentia est, ut in fortitudine, & timiditate: nam illam quidem sequitur uirtus, hanc autem uitium: & illam quidem sequitur eligendum, hanc autem fugiendum: igitur contra seipsa & horum consequentia: contrarium enim eligendũ fugiendo: similiter autem & in alijs econuerso autem consequentia, ut bonam quidem habitudinem sanitas sequitur: malam autem habitudinem ægritudo nequaquam, sed ægritudinem mala habitudo: manifestum igitur quoniam econuerso in his consequentia fit. Rarò autem econuerso accidit in contrarijs, sed in pluribus in seipsa consequentia: si ergo neque contra seipsa contrarium sequitur contrarium, neq; econuerso, manifestum quoniam neq; eorum quæ dicta sunt, alterum sequitur alterum: si autem in contrarijs, & in ijs quæ dicta sunt necesse alterum sequi alterum. Similiter autem* XXVIII *contrarijs, & in priuationibus, & habitibus respiciendum. Veruntamen non est in priuationibus econuerso: sed contra seipsa consequentiam necessarium est semper fieri: ueluti uisum sequi sensum, cæcitatem autem insensibilitatem: opponitur enim sensus insensibilitati, ut habitus & priuatio: nam illud horum quidem habitus, hoc autem priuatio est. Similiter autem habitui & priuationi, & in ijs quæ sunt ad aliquid, utendum: contra seipsa enim, & horum consequentia, ut si triplum multiplum, & subtriplum*

submultiplum dicitur: dicitur enim triplum quidem ad subtriplum, multiplum autem ad submultiplum. Rursus, si scientia opinio, & scibile opinabile: & si uisus sensus, & uisibile sensibile. Instantia, quòd non necesse est in ijs, quæ sunt ad aliquid consequentiam fieri, quemadmodum dictum est: nam sensibile scibile est, sensus autem non est scientia. Non tamen uera instantia uidetur esse: multi enim non dicunt sensibilium esse scientiam. Insuper autem ad contrarium non minus utile quod dictum est: ut quòd sen-

XXIX sibile non est scibile, neque enim sensus scientia. Rursus in coniugatis, & in casibus: & interimenti, & construenti. Dicuntur autem coniugata huiusmodi, ut iusta, & iustus iustitiæ: & fortia, & fortis fortitudini. Similiter autem effectiua, & conseruatiua, coniugata illi cuius sunt effectiua, & conseruatiua, ut sanatiua sanitatis, habituatiua habitudinis: eodem autem modo & in alijs: coniugata igitur talia solent dici. Casus autem, ut iustè, & fortiter, & sanatiuè, habitatiuè: & quæcunq; eodem modo dicuntur. Videntur autem & quæ sunt secundum casus, coniugata esse, ut iustè iustitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata autem dicuntur secundum eandem coniugationem omnia, ut iustitia, iustus, iustum, iustè: manifestum igitur quoniam uno quouis ostenso eorum, quæ secundum eandem coniugationem dicuntur, ut bono, uel laudabili: & reliqua omnia ostensa sunt: ut si iustitia est laudabilium, & iustè, iustus, iustum laudabilium: dicetur autem iustè & laudabiliter secundum eundem casum (nam à laudabili) quemadmodum

XXX iustè à iustitia. Considerandum autem non solum in eo quod dictum est, sed & in contrario contrarium. Vt quòd bonum non ex necessitate suaue, neque enim malum triste: aut si hoc, & illud: & si iustitia scientia, & iniusti-

tia

tia ignorantia: & si quod iuste est, scienter & experienter est, quod iniuste est, ignoranter & inexperienter est: si autem hæc non, nec illa, uelut in hoc quod nunc dictum: nam magis utique apparebit quod iniuste experienter, quàm inexperienter. Hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentijs, nihil enim aliud nunc ostendimus, quàm contrarium sequi contrarium. Amplius in XXXI
generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis: & interimenti & astruenti. Quorum enim generationes bonæ sunt, & ipsa bona sunt: & si ipsa bona sunt, & generationes bonæ: si autem generationes malæ, & ipsa mala. In corruptionibus autem econtrario: nam si corruptiones bonæ, ipsa mala: si autem corruptiones malæ, ipsa sunt bona. Eadem ratio & in effectiuis, & corruptiuis: quorum enim effectiua bona, & ipsa bona: quorum uerò corruptiua bona, ipsa mala.

Ex Similibus, Appositione, Magis, Minus, Simpliciter, & Secundum quid, loci. CAP. IIII.

RVrsum in similibus si similiter se habent. Vt si disci- XXXII
plina una plurium, & opinio: & si uisum habere est uidere: & auditum habere est audire: similiter autem & in alijs, & in his quæ sunt, & in ijs quæ uidentur. Vtilis autem hic locus ad utrunque: nam si in aliquo similium sic se habet, & in alijs similibus: si autem in aliquo non, nec in alijs similibus. Considerandum autem & in uno, & XXXIII
in pluribus si similiter se habet. Aliquoties enim dissonat: ut si scire est cogitare, & multa scire est multa cogitare; hoc autem non uerum, contingit enim plura scire, cogitare autem non: si autem non hoc, nec illud quod in uno, quod scire est cogitare. Amplius, ex magis & minus. Sunt au- XXXIIII
tem

tem eius quod est magis loci quatuor. Vnus quidem si magis sequitur magis: ut si uoluptas bonum, & magis uoluptas, magis bonum: & si iniuriam facere, malum, & magis iniuriam facere, magis malum. Vtilis autem ad utrumque hic locus: nam si sequatur ad subiecti incrementum, accidentis incrementum, quemadmodum dictum est, manifestum quod accidit: si autem non sequatur, non accidit: hoc

XXXV *autem inductione sumendum. Alius, uno de duobus dicto, si cui magis uidetur inesse non inest, nec cui minus: &*

XXXVI *si cui minus uidetur inesse inest, & cui magis. Rursum, duobus de uno dictis: si quod magis uidetur alij inesse non inest, neque quod minus: aut si quod minus uidetur inesse*

XXXVII *inest, & quod magis. Amplius, duobus de duobus dictis, si quod alteri magis uidetur inesse non inest, nec reliquum reliquo: aut si quod minus uidetur alteri inesse inest, & reliquum reliquo. Amplius, ex eo quod similiter inest, uel uidetur inesse, tripliciter: quemadmodum in eo quod ma-*

XXXVIII *gis: ut in posterioribus tribus dictis locis dicebatur. Siue enim unum quoddam duobus similiter inest, aut uidetur inesse, si alteri non insit, nec alteri: si autem alteri inest, & reliquo. Siue duo eidem similiter, si alterum non insit, nec reliquum: si autem alterum, & reliquum. Eodem autem modo & si duobus duo similiter insunt. nam si alterum alteri non inest, nec reliquum reliquo: si autem inest alterum alteri, & reliquum reliquo: ex eo igitur quod est magis, & minus: & quod est similiter, tot modis contin-*

XXXIX *git argumentari. Amplius autem ex appositione, si alterum ad alterum appositum faciat bonum, uel album, cùm non fuerit prius album, uel bonum, quod appositum est, erit album, uel bonum, quale re uera & totum facit.*

XL *Amplius autem si id ad quod est appositum aliquid facit*

est magis tale, quale erat, & ipsum erit eiusmodi: similiter autem & in alijs. Vtilis autem non in omnibus hic locus, sed in quibus ipsius magis crementum accidit fieri. Iste uerò locus non conuertitur ad destruendum: nam si non facit quod appositum est, bonum: nondum manifestum, si ipsum non bonum. Nam bonum malo appositum, non ex necessitate bonum totum facit, nec album nigro, nec dulce amaro. Rursum, si quid magis & minus dicitur, & simplici- XLI
ter inest. Quod enim bonum uel album non est, neque magis & minus bonum uel album dicetur: nam malum de nullo magis, uel minus bonum, sed magis malum uel minus dicetur. Non conuertitur autem hic locus ad destruendum: multa enim eorum quæ non dicuntur magis, simpliciter insunt: nam homo non dicitur magis & minus, sed non propter hoc non est homo. Eodem autem modo XLII
considerandum & in ijs quæ secundum quid, & quando, & ubi. Nam si secundum quid contingit, & simpliciter contingit: similiter autem & quando, & ubi: nam quod simpliciter, est impoßibile, neque secundum quid, neque secundum ubi, neque secundum quando contingit. Instantia: quoniam secundum quid quidem sunt natura studiosi (ut liberales, uel casti) simpliciter autem non sunt natura studiosi, nam nullus natura prudens. Similiter autem & quando contingit corruptibilium aliquid non corrumpi, simpliciter autem non contingit non corrumpi. Eodem autem modo & ubi expedit quidẽ tali obseruantia uictus uti, ut in morbosis locis, simpliciter autem non expedit. Adhuc autem alicubi quidem unum tantum poßibile est esse, simpliciter autem non poßibile unum tantum esse. Eodem autẽ modo & alicubi bonũ est quidem patrẽ sacrificare, ut in Tribalis: simpliciter autem non bonum. An in hoc quidem

non

non ubi significat, sed quibusdam? nihil enim refert ubicunque sint: ubique enim erit eis bonum in Tribalis. Rursus quidem expedit medicari, ut quando ægrotat: simpliciter autem non. An neque hoc quando significat, sed in eo quod afficitur aliquo modo? nihil enim refert quandocunque, dum modo sic affectus sit. Simpliciter autem est, quod nullo addito dicis quod bonum est, aut contrarium: ut patrem sacrificare non dicis bonum esse, sed quibusdam bonum esse: non ergo simpliciter bonum: sed Deos honorare bonum dicis nihil addens: simpliciter enim bonum est: quare quod nullo addito uidetur esse honestum, uel turpe, uel quid talium, simpliciter dicetur.

Dilutio.

FINIS.

ANGELI POLITIANI
IN III. LIBRVM TOPIC.
ARGVMENTVM.

TErtius comparationum locos habet accidentibus adscriptos, considerans utrum diuturnius, stabilius, optabilius, potioribus, uel se ipso, uel ex accidenti. Præterea utrum simpliciter optabilius, & suapte natura: utrum præstantioris naturæ uel bonum, uel proprium: utrum honoratius, ac prius: utrum fini propinquius, utrum ad finem præstantiorem, utrum posibile. Finium proportionem cogitas, & à quibus præstantur fines: utrum pulchrius, honestius, laudabilius. Præstabilioris origo, ubi plura sunt bona, ubi uoluptas, ubi oportunitas, ubi frequentior tempestiuitas: utrius corruptio peior, generatio melior: utrum bono uicinius, aut similius, sed & meliori, utrum illustrius, utrum magis proprium: utrum in genere meliore, utrum magis ex abundanti: utrum rarius: utrum sine altero eligibilius: utrum negetur minus, utro amisso, qui doleat minus reprehendatur, utrum sua ui stet: utrum aut bonum, aut meliorem reddat cui adsit: utro bonum præstantius efficiatur

ciatur. Huc loci etiam plerique absoluti accidentis faciunt. tum illi, quod ex duobus optabilius, tertio ipsum quoque altero optabilius: ut cuius excessus, excessu, alterius, ut quod se ipso potius optabile, ut quod cui adiicitur optabilius facit, ut quod maiori additum: totum mox ipsum reddit optabilius, quàm quod minori, ut quod sui merito non gloriæ causa optabilius, ut quod utroque, ut cui notiones competant omnes optabilis. Quodq; propter optabilia meliora sit. Cui nihil admixtum quod fugias. Sume tamen uniuersales magis locos, quos & ad particulares transferre possis, siue determinatos, siue determinationis expertes, quæ uariis defenduntur ac refelluntur modis, & adusque indiuidua perducuntur.

TOPICORVM
ARISTOTELIS LIBER TERTIVS.

De meliorum, eligibiliorúmq; problematum locis. CAP. I.

TRVM *autem eligibilius, aut melius duorum, pluriumue ex his perspiciendum. Primum autem determinetur quòd considerationem facimus non de plurimum distantibus, & magnam adinuicem differentiam habentibus (nullus enim dubitat utrum felicitas, an diuitiæ expetibiliores) sed de ijs quæ propinqua sunt, & de quibus dubitamus utro oporteat apponere magis, eo quòd nullam uidemus alterius ad alterum præeminentiam? Manifestum igitur in his quòd ostensa una præeminentia, uel pluribus, constituentur intelligentia, quòd id eligibilius est, quod eorum est præeminens. Primum igitur quod diuturnius stabi-* 1 Locus.

 liusue,

II *liusue, eligibilius eo quod minus huiusmodi. Et quod ma-*
gis eligit prudens, uel bonus uir, uel lex recta, uel studiosi
circa singula delecti quatenus tales sunt, uel in unoquoq;
genere periti, uel quæcunq; plures, uel omnes (ut in medi-
cina uel ædificatoria, quæ plures medicorum uel omnes)
uel quæcunq; omnino plures, uel omnes, uel omnia, ut bo-
num, omnia enim bonum appetunt. Oportet autem ducere
III *ad id quod fuerit utile, quod dicendum est. Est autem sim-*
pliciter quidem melius, ac eligibilius, quod secundum me-
liorem disciplinam: alicui autem, quod secundum pro-
IIII *priam. Deinde quod idipsum quod est, eo quod non in ge-*
nere est: ut iustitia iusto. Nam illa quidem in genere bono,
hoc autem non, & illa idipsum quod est, bonum est, hoc
autem non. nam nihil dicitur idipsum quod genus est, quod
non est in genere. Vt albus homo non est id quod color, si-
V *militer autem & in alijs. Et quod propter se eligendum, eo*
eligendo quod propter aliud eligibilius. Vt sanum esse
quàm exercitari: illud enim propter se eligendum: hoc au-
VI *tem propter aliud. Et quod per se, eo quod per accidens. Vt*
amicos iustos esse, eo quod inimicos: illud enim per se eli-
gendum, hoc autem per accidens eligimus. Nam inimicos
iustos esse secundùm accidens eligimus, ut nihil nobis no-
ceant. Est autem hoc idem ei quod ante hoc, differt autem
modo: nam amicos quidem iustos esse propter se eligimus,
& si nihil nobis debeat fore, quamuis apud Indos sint: ini-
micos autem propter alterum, ut nihil nobis noceant. Et
VII *quod causa boni per se, eo quod per accidēs causa. Quem-*
admodum uirtus, fortuna: nam illa quidem per se, hæc au-
tem per accidens est causa bonorum: & si quid aliud hu-
iusmodi. Similiter autem & in contrario. Nam quod
per se est causa mali, fugibilius est eo quod per accidens,
ut

ut uitium quàm fortuna: nam illud quidem per se malum,
fortuna autem per accidens. Et quod simpliciter bonum, VIII
eo quod alicui eligibilius. Vt sanum fieri, quàm incidi. Nā
hoc quidem simpliciter bonum. illud autem alicui indigen-
tium incisione. Et quod natura est, eo quod non natura. Vt IX
iustitia, iusto: illud enim natura, hoc autem acquisitiuum.
Et quod meliori, & honorabiliori inest, eligibilius: ut Deo, X
quàm homini: animæ, quàm corpori. Et quod melioris pro- XI
prium, melius quàm quod peioris. Vt quod Dei, quàm quòd
hominis: nam secundum communia utrisq;, nihil differunt
ab inuicem: proprijs autem alterum alteri differentijs su-
pereminet. Et quod in melioribus, uel prioribus uel hono- XII
rabilioribus, est melius. Vt sanitas robore, & pulchritudi- XIII
ne: nam illa quidem in humidis, & siccis, & (ut simpliciter
dicatur) ex quibus prius constitutum est animal. hæc uerò
in posterioribus: nam robur in neruis, & oßibus: pulchri-
tudo autem membrorum quædam commensuratio uidetur
esse. Et finis ijs quæ sunt ad finem eligibilior uidetur esse. XIIII
Et duorum, quod propinquius est fini. Et omnino quod XV
ad ultæ finem, expetibilius, quàm quod ad aliud aliquid: ut XVI
quod ad felicitatem contendit, quàm quod ad prudentiam:
nam quod ad felicitatem contendit, eligibilius. Et poßibile XVII
impoßibili. Amplius, cùm duo sint effectiua, cuius finis XVIII
melior, & ipsum melius. Cùm autem sit effectiuum, & XIX
finis: ex proportione, quando pluri superat finis finem,
quàm ille proprium effectiuum. Vt felicitas pluri superat
sanitatem, quàm sanitas salubre: quare effectiuum felicita-
tis, melius sanitate: nam quantum felicitas superat sanita-
tem, tantum & effectiuum felicitatis salubre superat: sani-
tas autem salubre minus superabat, quare plus superat ef-
fectiuum felicitatis, salubre: quàm sanitas salubre: quapro-

pter effectiuum felicitatis, melius sanitate: manifestum igitur, quòd eligibilius effectiuum felicitatis, quàm sanitas; nam idem plus superat. Amplius: melius est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitijs, iustitia sanitate, & robore: nam illa quidem propter se honorabilium, hæc uerò non propter se, sed propter aliud: nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam uerò propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.

XX

Alij pro eisdem problematis loci. CAP. II.

XXI *Amplius, quando duo aliqua fuerint ualde sibimetipsis similia, & non poterimus præeminentiã aliquam conspicere alterius ad alterum: uidendum ex ijs quæ sequuntur. Nam cum consequens est maius bonum, hoc eligibilius.* XXII *Si autem sint consequentia mala: cui consequens minus malum, hoc eligibilius. Nam cum utraq; sint eligenda, nihil prohibet molestum aliquid sequi: dupliciter autem ab eo quod sequitur consideratio, nam & prius, & posterius sequitur; ut addiscentem ignorare prius, scire autem posterius: melius autem ut plurimum, quod posterius, sequitur: sumendum igitur eorum quæ sequuntur quodcunq; fuerit utile.* XXIII *Amplius, plura bona paucioribus, uel simpliciter, uel quando altera alteris insunt ut pauciora in pluribus. Instantia, si alicubi alterũ alterius gratia: nihil enim eligibiliora utraq; quàm unum; ut sanum fieri, & sanitas, quàm sanitas, eò quòd sanum fieri propter sanitatem eligimus. Et non bona, bonis nihil prohibet eligibiliora esse, ut felicitatem: & aliud aliquid quod non est bonum, iustitia & fortitudine.* XXIIII *Et eadem cum uoluptate magis, quàm sine uoluptate: & eadem cum indolentia, quàm cum tristitia*

tia. Et unumquodq; in quo tempore magis ualet, in hoc etiam eligibilius. Vt carentia tristitiæ in senectutæ magis, quàm in iuuentute: magis enim in senectute ualet. Secūdum hæc autem, & prudētia in senectute eligibilior: nemo enim iuuenes eligit duces, eò quod non constat eos prudentes esse. Fortitudo autem econtrario: in iuuentute enim magis necessaria secundùm fortitudinem operatio: similiter autem & in temperantia, magis enim iuuenes quàm senes concupiscentijs molestantur. XXV XXVI

Et quòd in omni tempore, uel in pluribus, utilius. Vt iustitia, & temperantia, fortitudine: nam illæ semper, hæc autem aliquando utilis. XXVII

Et quod cùm omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm quod cùm haberemus, indigeremus reliquo. Vt in iustitia, & fortitudine: nam si omnes essent iusti, nihil utilis fortitudo: si uerò omnes essent fortes, utilis iustitia. XXVIII

Amplius, ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & sumptionibus, & contrarijs. Quorum enim corruptiones malæ, ipsa eligibiliora: similiter autem & in abiectionibus, & in contrarijs: nam si abiectio, uel contrarium fugibilius est, ipsum eligibilius: in generationibus autem, & sumptionibus, econtrario. Quorum enim sumptiones, & generationes eligibiliores, & ipsa quoq; eligibiliora. XXIX

Alius autem locus est, Quod propinquius bono, melius, atque eligibilius. XXX

Et quod similius est bono: ut iustitia, iusto. XXXI

Et quod meliori eorum est similius, quemadmodum Adiacem Vlysse dicunt aliqui meliorem esse, eò quòd similior est Achilli. Instantia huius est, quòd non uerum sit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achilles, eadem similiorem esse Aiacem, cùm erit alter quidem bonus, non similiter autem. Considerandum autem si & in ridiculosioribus sit simile: ut simia homini XXXII

quàm equo, cùm non sit similis: non enim est simia melior, similior tamen est homini. Rursum in duobus: si hoc quidem meliori, illud autem peiori est similius, erit melius quod meliori est similius. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse, illud autem peiori ualde: ut si Aiax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori ualde: ut si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: ut equus asino, &
XXXIII *simia homini. Et quòd maximè insigne, eo quod minus ta-*
XXXIIII *le. Et quod difficilius: magis enim amamus cùm habemus,*
XXXV *quod non est facile adipisci. Et quod magis proprium, eo*
XXXVI *quod communius. Et quod magis incommunius. nam ma-*
XXXVII *gis eligendum quod nulla molestia sequitur, quàm quod se-*
XXXVIII *quitur. Amplius, si hoc illo melius & omnino optimum eo-*
XXXIX *rum quæ in hoc, melius eo quod in altero optimum. Vt si melior est homo quàm equus, & optimus homo, optimo equo melior. Et si optimum optimo melius, & simpliciter hoc illo melius: ut sit optimus homo, optimo equo melior,*
XL *& simpliciter homo, simpliciter equo melior. Amplius, ea quæ uolumus amicos participare, eligibiliora, quàm*
XLI *quæ non. Et quæ ad amicum agere malumus, quàm quæ ad quemlibet, illa eligibiliora. Vt iustè agere, & benefacere, magis quàm uideri: nã amicis benefacere uolumus magis quàm uideri: quibuslibet autem econuerso. Et quæ sunt*
XLII *ex circunstantia necessarijs meliora, aliquando autem & eligibiliora. Melius enim quàm uiuere, bene uiuere: bene autem uiuere est ex circunstantia: ipsum autem uiuere necessarium. Aliquando autem meliora non etiam eligibiliora: non enim si meliora, necessariò quòd eligibiliora: philosophari siquidem melius quàm lucrari, sed non magis eligendum indigenti necessarijs. Ex circunstantia autem est,*

quando

quando existentibus necessarijs, alia quædam adijciuntur bonorum. Ferè autem fortasse eligibilius quod necessarium est: melius autem quod ex circunstantia. Et quod XLIII *non est ab alio exquirere, quàm quod est & ab alio. Qua-* XLIIII *le sustinet iustitia ad fortitudinem. Et si hoc quidem sine illo eligendum, illud autem sine hoc non. Vt potestas sine prudentia non eligenda, prudentia uerò sine potestate eligenda. Et duorum, si alterum negamus, ut reliquum ui-* XLV *deatur nobis inesse: illud eligibilius quod uolumus nobis uideri inesse. Vt laborem diligere nos negamus, ut ingeniosi esse uideamur. Amplius, pro cuius absentia minus in-* XLVI *crepandi sunt moleste ferentes, hoc magis eligendum. Et* XLVII *pro cuius absentia non moleste ferentem magis increpandum: id eligibilius.*

Alij meliorum eligibiliorùmq; loci. CAP. III.

A*Mplius, eorum quæ sunt sub eadem specie, quod habet propriam uirtutem, eo quod non habet: utrisq;* XLVIII *autem habentibus, quod magis habet, eligibilius. Amplius* XLIX. *si hoc quidem facit bonum illud cui adest, illud autem non facit: quod facit, eligibilius. Quemadmodum & calidus quod calefacit, eo quod non. Si autem utrunque facit, quod magis facit, aut quod melius, & principalius facit bonum: ut si hoc quidem animam, illud autem corpus. Amplius au-* L *tem à casibus, & usibus, & actionibus, & operibus, & hæc ab illis. Sequuntur enim sese inuicem: ut si quod iuste est eligibilius, quàm quòd fortiter, & iustitia fortitudine eligibilior: & si iustitia quàm fortitudo eligibilior, & quòd iuste, quàm quòd fortiter, similiter autem & in alijs. Amplius, si aliquo eodem, hoc quidem maius bonum est,* LI *illud autem minus: magis eligendum maius, aut si ma-*

LII iore maius fuerit alterum. Sed & si duo quædam uno
aliquo sint eligibiliora: quod longè eligibilius, eo quod
LIII minus est eligendum, eligibilius. Amplius, cuius est
superabundantia eligibilior, & ipsum eligibilius. Vt
amicitia, pecunijs: nam eligibilior superabundantia ami-
LIIII citiæ, quàm pecuniarum. Et id cuius magis eliget quis
LV ut ipse sibi causa sit, quàm cuius alter. Vt amicos pecunijs.
Amplius, ex appositione si eidem appositum aliquid
quod totum eligibilius facit. Cauere autem oportet ex-
tendere ad ea, in quibus altero quidem appositorum uti-
tur commune, uel alio quolibet modo cooperatiuum est,
reliquo autem non utitur, neque cooperatiuum est: ut ser-
ra, & falce cum arte fabrili: nam eligibilior serra conso-
LVI ciata, simpliciter autem non eligibilior. Rursum si mino-
LVII ri appositum aliquid, quod totum maius facit. Similiter
autem & ex ablatione: quo enim ablato ab eodem, quod
restat est minus: illud maius erit, quod ablatum, reliquum
LVIII minus facit. Et si hoc quidem propter se, illud autem
propter gloriam eligendum. Vt sanitas, pulchritudine: ter-
minus autem eius quod est ad gloriam: quod nullo conscio,
LIX non studeret inesse. Et si hoc quidem propter se, & pro-
pter gloriam eligendum: illud autem propter alterum tan-
LX tum. Et utrumuis magis propter se honorandum, hoc &
melius, & eligibilius. Honorabilius utiq; fuerit secundùm
se, quod cùm nihil aliud debeat esse, propter se eligimus
LXI magis. Amplius, diuidendum quoties quod eligendum est
dicitur, & quorum gratia: ut utilis, uel honesti, uel delecta-
bilis. Nam quod ad omnia, uel ad plura est utile, eligibilius
fuerit eo quod non sic. Si autem eadem utrisq; insunt, utri
magis insint considerandum. Vt utrum delectabile, an ho-
nestum, an utile magis. Rursum quod propter melius, eli-

gibilius

gibilius. Vt quod propter uirtutem, quàm quod propter delectationem. Similiter autem & in fugiendis. LXII

Nam magis est fugiendum, quod magis impedit uirtutes, ut ægritudo turpitudine: nam & uoluptatis, & eius quod est studiosum esse, prohibentior est ægritudo. LXIII *Amplius ex similitudine monstrari potest fugiendum, & eligendum quod propositum est.* LXIIII *Nam minus eligendum huiusmodi, quod æquè & eligeret aliquis & fugeret, altero quod eligendum est tantum. ad se inuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum est) faciendum.*

De eligendis, & fugiendis, documenta, & loci communes.

CAPVT IIII.

Idem autem loci utiles, & ad demonstrandum quoduis eligendum, & fugiendum. Documētum primum. *Nam auferre solum eam oportet (quæ ad alterum est) præeminentiam: si enim quod honorabilius, eligibilius: & honorabile eligendum: & si quod utilius, eligibilius: & utile eligendum. similiter autem & in alijs quæcunque huiusmodi habent comparationem. In aliquibus autem statim secundum eam, quæ ad alterum est, comparationem: & quod eligendum utrunque, uel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus:* Vniuersales loci. *nam quod natura bonum, manifestum quoniam eligendum est. Sumendum autem quod maximè uniuersales locos de eo, quod est magis & minus: nam sic sumpti, ad plura utiles erunt. Fieri autem potest ut eorum qui dicti sunt, quosdam uniuersales magis quis faciat parum transmutans secundum appellationem. Vt quod natura tale, eo quod non natura tale, magis tale.* I *Et si hoc quidem facit, illud autem non facit quod habet tale cuicunque* II

insit: magis tale quod interdum facit tale quàm quod non
III *facit. Si autem utrunque facit, quod magis facit tale.*
IIII *Amplius, si eodem aliquo, hoc quidem magis: illud autem*
V *minus tale. Et si hoc tali magis tale, illud uerò non tali*
VI *tale: manifestum quoniam primum magis tale. Amplius,*
VII *ex additione: si eidem additum, aliquod totum magis tale*
VIII *facit. Aut si ei quod minus est tale additum totum magis ta-*
IX *le facit. Similiter autem & ex ablatione: nam quo ablato*
reliquis reliquum, minus tale, ipsum magis tale. Et quæ
contrarijs sunt impermistiora, magis talia. Vt albius qui-
Documētum *dem nigro impermistius. Amplius, præter ea quæ di-*
III *cta sunt prius, quod magis suscipit propriam propositi*
rationem. Vt si albi est ratio color disgregatiuus ui-
sus: albioris est, color magis disgregatiuus uisus. Si au-
tem particulariter, & non uniuersaliter problema pona-
tur, primum quidem dicti uniuersaliter constructiui, uel
destructiui loci omnes utiles. Vniuersaliter enim interi-
mentes, uel construentes, & particulariter monstramus:
nam si omni inest, & alicui: & si nulli inest, nec alicui.
IIII *Maximè autem opportuni, & communes loci, qui sunt*
ex oppositis, & coniugatis, & casibus. Nam similiter
probabile est existimare, si omnis uoluptas bonum, &
tristitiam omnem malum esse: & si aliqua uoluptas bo-
num, & tristitiam aliquam esse malum. Item si aliquis
sensus non est potestas, & insensibilitas quædam non est
impotentia, & si quoddam opinatum disciplinatum, opi-
nio quædam disciplina: rursum si aliquod iniustorum bo-
num, & iustorum aliquod malum: & aliquod eorum
quæ iniustè, malum, & aliquod eorum quæ iniustè bo-
num: & si quoddam delectabile fugiendum, & dele-
ctatio quædam fugienda: secundum hæc autem & si ali-
quod

quod delectabile utile, delectatio quædam utilis. Et in V
corruptiuis autem, & generationibus, & corruptionibus similiter. Nam si aliquod corruptiuum delectationis uel disciplinæ bonum est, erit quædam delectatio, uel disciplina malorum: similiter autem & si corruptio quædam disciplinæ bonorum, uel generatio malorum erit quædam disciplina malorum. Vt *si obliuisci quæ quis turpia egit bonorum est, uel reminisci malorum: erit scire quæ quis turpia egit, malorum similiter autem & in alijs: in omnibus enim similiter probabile.* Amplius, VI
ex eo quod est magis & minus, & similiter: si enim magis quidem eorum quæ sunt ex alio genere aliquid tale, illorum autem nihil est: neque quod dictum est erit tale.

Vt *si magis quidem disciplina quædam bonum, quàm uoluptas: nulla autem disciplina bonum, nec uoluptas bonum erit: & ex eo quod est similiter quidem & minus eodem modo.* Nam *erit & interimere, & construere: ueruntamen ex eo quod est similiter, utraque: ex minus autem, construere solum, destruere autem non: si enim similiter potestas quædam bonum, & disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: si autem nulla potestas bonum, nec disciplina: si autem minus quædam potestas bonum, quàm disciplina: est autem quædam potestas bonum, & disciplina: at uerò si nulla potestas bonum, non necesse est & disciplinam nullam esse bonum: manifestum igitur quoniam construere solum ex eo quod minus, est.* Non *solum autem ex alio genere est* VII
destruere, uerùm & ex eodem: dum sumit quis quod maximè tale est. Vt *si positum est disciplina quædam bonum, ostendatur autem quoniam prudentia non bonum, nec alia ulla erit, quia nec quæ maximè uidetur.* Amplius, ex VIII
suppo

ſuppoſitione ſimiliter poſtulantem ſi uni, & omni ineſſe, uel non ineſſe. Vt ſi hominis anima immortalis, & alias: ſi autem hæc non, nec alias. Si igitur ineſſe alicui poſitum eſt, oſtendendum quoniam alicui non ineſt: nam conſequetur per hypotheſim nulli ineſſe: ſi autem alicui non ineſſe poſitum eſt, oſtendendum quoniam ineſt alicui: nam & ſic conſequetur omnibus ineſſe. Manifeſtum igitur eſt quòd qui hypotheſi utitur, facit problema uniuerſale, particulariter poſitum: nam particulariter confitentem uniuerſaliter poſtulabit confiteri, eò quòd uni,
IX *& omni ſimiliter poſtulauerit ineſſe. Cùm autem indefinitum eſt problema, uno modo deſtruere contingit. Vt ſi dixerit uoluptatem bonum eſſe, uel non bonum, & nihil aliud quicquam determinauerit: nam ſi aliquam uoluptatem dixerit bonum eſſe, oſtendendum uniuerſaliter quòd nulla, ſi debeat interimi propoſitum: ſimiliter autem & ſi aliquam dixerit uoluptatem non eſſe bonum, oſtendendum uniuerſaliter quòd omnis, aliter uerò non contingit interimere: nam ſi oſtenderimus quoniam eſt quædam uoluptas bonum, uel non bonum, nondum interimitur propoſitum. Manifeſtum igitur quoniam interi-*
X *mere quidem uno modo dicitur. Conſtruere autem dupliciter: ſiue enim uniuerſaliter oſtenderimus, quòd omnis uoluptas bonum, ſiue quòd eſt quædam uoluptas bonum, oſtenſum erit quod propoſitum eſt. Similiter au-*
XI *tem & ſi oporteat diſſerere quòd eſt quædam uoluptas non bonum: ſi oſtenderimus quòd nulla bonum, uel quòd quædam non bonum, oſtendentes erimus utrunque & uniuerſaliter, & particulariter, quòd eſt quædam uoluptas non bonum. Cùm autem determinata fuerit poſi-*
XII *tio, dupliciter interimere erit. Vt ſi ponatur alicui quidem*

dem inesse uoluptati bonum esse, alicui autem non inesse: nam siue omnis ostendatur uoluptas bonum, siue nulla, interemptum erit propositum. Si autem unam solam uoluptatem posuerit bonum esse, tripliciter contingit in- XIII
terimere. Nam ostendentes quòd omnis, uel nulla, uel quòd plures quàm una bonum, interimentes erimus quod propositum est. In pluribus uerò positione determina-
ta (ut quòd prudentia sola est uirtutum scientia) quadru- XIIII
pliciter est interimere. Nam ostenso quòd omnis uirtus scientia, uel quòd nulla, uel quòd & alia aliqua ut iustitia, uel quòd eadem prudentia non scientia, interemptum erit propositum. Vtile autem & inspicere in singula-
ribus, in quibus inesse aliquid uel non, dictum est: quem- XV
admodum in uniuersalibus problematibus. Amplius au-
tem & in generibus inspiciendum, diuidenti secundum XVI
species usque ad indiuidua, sicut prius dictum est. Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum uniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic. Amplius, in quibus poßibile est aut specie,
aut numero determinare accidens: inspiciendum si nul- XVII
lum horum inest. Vt quòd tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam si nulla earum inest tempori, manifestum quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem & quòd anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam si anima neque impar, neque par, manifestum quòd non est numerus: ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum.

FINIS.

Ang

ANGELI POLITIANI IN IIII. LIBRVM TOPIC. ARGVMENTVM.

Libro quarto genus agitur, ubi cognata inſpicis omnia, an ſit de quo non dicatur. De quo ut accidens, an poſsit & non ineſſe, an ſit in eadem diuiſione genus & ſpecies: an capiat eius partem genus, quod ſit in genere: an propoſita ſpecies alicui uerè competat, cui genus ipſum non competat: an quod poſitum ſit in genere, nullius ſpeciei ſit particeps, an ſit genere amplius: an ex æquo ſpecies dicatur, & genus: an ſpecie quippiam differat. cuius aut non ſit illud, aut non uideatur genus. an aliud eiuſdem ſit generis, quod nec contineat genus, nec contineatur: an ſuperiora omnia genera de ſpecie dicantur, qua quid eſt: an genus, uel ipſum, uel ſuperius ſpeciei ſit particeps: an ſi ſpecies, ut quid etiam genus, imo uerò genera ut quid prædicentur. an rationes generum ſpeciei congruant, aut omnino his quæ partem ſpeciei capiunt. an in genere poſita differentia ſit, an & ſpecies: an in ſpecie differentia, an in differentia genus, an dictum genus, ut differentia: an ut data ſpecies eſt, nulla de his differentia dicatur, quæ ſunt generis. an prius natura ſpecies. an abeſſe poſsit aut genus, aut differentia. an quòd genere ſitum particeps alicuius, aut ſit, aut eſſe poſsit, quòd generi ſit contrarium an ſpecies alicuius particeps, quod competere his poſsit, quæ ſub genere ſunt. an ſint æquiuoca ſpecies & genus. an eſſe aliqua nequeat propoſiti generis ſpecies. an dictum tralatione genus. an aliquid ſpeciei contrarium. an in contrario contrarium: an quod generi contrarium nullo ſit in genere, ſed ipſum ſit genus: an genus & ſpecies alicui contraria ſint, cum ſit alterius tantum medium. uel ſi utrinſq; tamen alterius diſsimile. an medium quoque in eodem genere, an alicui contrarium genus, ſpecies nulli. an medium aliquod in propoſito genere. an aliquid generi contrarium, an in caſibus, & ſerie, & æqualiter ſe habentibus, & generationibus, generantibus, corrumpentibus ex æquo ſequatur. An priuatio ſpeciei opponatur. An & generi ſui ſit negatio, an ad aliquid, an non ad idem dicatur, ut ſpecies, & ut genus. uel ut genus, & quæ ſub genere. an itidem genus & ſpecies dicatur in caſibus. an quæ ſimiliter ad aliquid dicuntur, non ſimiliter recurrant, an

non ad æqualia genus dicatur, & species. an contrapositi contrapositum genus. an quæ ad aliquid, partim necessaria, partim secus. an in actu habitus. aut contra, an habitus in consequenti, sed potestate. an temere quod sequitur, acceptum ut genus. an utrunq; in eodem aliquo. an quadantenus species generis particeps: an totum in parte sumptum. an in potestate aut posibili. an quod in duobus generibus, aut pluribus in altero positum, an genus ut differentia expositum uel contrà. an affectio, uel in affecto: uel pro affecto capiatur. an in subiecta specie redditum genus, an è contrariis, quod melius, aut quod æque bonum, deteriore in genere ponatur. Specta & magis & minus, siue sit, siue appareat, & an de quo genus dicitur, non sit inter species. Distingue à genere differentiam. nam & amplius est, & qua quid dicitur, Concreta, abstracta, comitantia peruide.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER QVARTVS.

Problematum generis aliquot loci. CAP. I.

POST hæc autem de ijs, quæ ad genus, & proprium, inspiciendum. sunt autem hæc elementa eorum, quæ sunt ad terminos, & his ipsis rarò considerationes fiunt disputantibus. Si ergò ponatur genus alicuius existentium, primùm quidem inspiciendum ad omnia, quæ cognata sunt ei, quod dicitur, si de alio non prædicatur: quemadmodum est in accidente. Vt si uoluptatis, bonum ponatur genus: si aliqua uoluptas non bonum. Nam si hoc, manifestum est quoniam non genus bonum uoluptatis: nam genus de omnibus quæ sunt sub ipso speciebus prædicatur. Primus locus.

Deinde si non in eo quod quid est prædicatur: sed ut accidens. Quemadmodum album, de niue: de anima, à seipso agitatum. II

tatum. Neque enim nix idipsum quod est, album: quapropter non est genus album niuis: neque anima idipsum quod est, agitatum: nam accidit ei moueri, quemadmodum & animali frequenter & ambulare, & ambulans esse. Amplius, agitatum non quid est, sed quid faciens, uel patiens significare uidetur: similiter autem & album, non enim quid est nix, sed quale quid est indicat: quare neutrum
III *horum in eo quod quid est prædicatur. Maxime autem in accidentis definitione inspiciendum, si aptatur ad dictum genus. Vt ad quæ nunc dicta sunt: contingit enim quippiam mouere seipsum, & non: similiter autem & album esse, & non: quare neutrum horum genus, sed accidens, eò quòd accidens dicimus, quod contingit idem inesse*
IIII *alicui, & non. Amplius, si non in eadem diuisione est genus, & species: sed hæc quidem substantia, illud autem quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Vt nix quidem, & cygnus substantia, album autem non substantia, sed quale: quare non est genus album niuis, neq; cygni: rursum disciplina quidem ad aliquid, bonum autem, & pulchrum quale: quare non est genus pulchrum, uel bonum disciplinæ: nam genera eorum quæ sunt ad aliquid, & ipsa ad aliquid, oportet esse: ut in duplici. etenim multiplex est genus duplicis, & ipsum eorum quæ sunt ad aliquid est. Vt uniuersaliter autem dicatur, in eadem diuisione oportet genus esse speciei: nam si species substantia, & genus: & si quale quippiam species est, & genus quale quippiam: ut si album quale quippiam, & color. Similiter*
V *autem & in alijs. Rursum, si necesse fuerit, uel si contigerit genus participare quod positum est in genere. Terminus autem eius quod est participare, est suscipere participati rationem: manifestum igitur quoniam species*

quidem

quidem participant genera: genera autem species non. nam species suscipit generis rationem: genus autem speciei non: considerandum igitur si participat, uel contingit aßignatum genus participare speciem: ut si quis entis, uel unius, genus quippiã aßignauerit, accidet enim genus, participare speciem: nam de omnibus quæ sunt, ens, & unum prædicantur: quare & ratio eorum. Amplius, si de aliquo V I
aßignata species uera est, genus autem non. Vt si ens, aut scibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabitur: multa enim non entia, opinabilia sunt. at quòd ens, uel scibile non prædicatur de non ente, manifestum: quare non est genus ens. neque scibile, opinabilis: nam de quibus species prædicatur, & genus oportet prædicari. Rursum, si nullam specierum contingit participare V I I
quod positum est in genere. Nam impoßibile est participare genus, quòd nullam specierum participat, nisi aliqua secundùm primam diuisionem specierum sit: illæ autem genus solum participant: si igitur motus, genus uoluptatis ponatur, considerandum si neq; corruptio, neq; alteratio uoluptas, neq; ullus reliquorum (qui aßignari solent) motuum: manifestum enim quoniam nullam specierum participabit, quare neq; genus, eò quòd necessarium est quod genus participat, & specierum aliquam participare: quare non erit species motus uoluptas, neq; indiuiduorum, neque eorum quicquam quæ sub specie motus sunt: nam & indiuidua participãt speciem, & genus: ut quidam homo, & hominem participat, & animal. Amplius, si de pluri- V I I I
bus dicitur quàm genus, quod in genere positum est. Vt opinabile, quàm ens: nam & ens, & non ens, opinabile: quare non erit opinabile species entis: de pluribus enim semper genus, quàm species prædicatur. Rursus, si de I X

*æqualibus genus & ſpecies dicuntur. Vt ſi eorum quæ o-
mnia conſequuntur, hoc quidem ſpecies, illud autem genus
ponatur: quemadmodum ens, & unum: omne enim ens,
& unum: quare neutrũ neutrius genus, eò quòd de æqua-
libus dicuntur. Similiter autem & ſi primum, & princi-
pium ad ſe inuicem ponantur: nam & principium, pri-
mum: & primum, principium: quare aut utraque quæ di-
cta ſunt idem ſunt, aut neutrum neutrius genus. Elemen-
tum autem eſt ad omnia huiuſmodi, quòd de pluribus ge-
nus quàm ſpecies, & differentia dicitur: de paucioribus*
x *enim, etiam differentia dicitur quàm genus. Videndum au-
tem & ſi alicuius indifferentium ſpecie non ſit genus quod
dictum eſt genus, uel non uideatur. Conſtruenti autem ſi
eſt alicuius: idem enim omnium indifferentium ſpecie ge-
nus: ſi igitur unius monſtretur, manifeſtum quoniam o-
mnium: & ſi unius non, manifeſtum quoniam nullius: ut ſi
quis inſecabiles ponens lineas, indiuiſibile genus earum
dicat eſſe: nam linearum habentium diuiſionem non eſt
quod dictum eſt, genus, cùm ſint indifferentes ſecundùm
ſpeciẽ: indifferentes enim ſibi inuicem ſecundùm ſpeciem,
rectæ lineæ omnes.*

De Genere, loci alij. CAP. II.

xi *Conſiderandum autem, & ſi quod aliud genus eſt aſ-
ſignatæ ſpeciei, quod neque continet aßignatum ge-
nus, neq; ſub illo eſt. Vt ſi quis iuſtitiæ ſcientiam ponat
genus: eſt enim uirtus genus, & neutrum generum, reli-
quum continet: quare non erit ſcientia genus iuſtitiæ. Vi-
detur enim, quando ſpecies una ſub duobus generibus eſt,
alterum ab altero contineri. Habet autem dubitationem
in quibuſdam quod huiuſmodi eſt: nam uidetur quibuſdam
prudentia, & uirtus, & ſcientia eſſe, & neutrum genus*

à neu

à neutro contineri: non tamen ab omnibus conceditur prudentiam scientiam esse. Si igitur quis admittat quod dictum est uerum esse, attamen subalterna, uel sub eodem ambo fieri quæ eiusdem sunt genera necessarium uidebitur esse, quemadmodum & in uirtute & in scientia accidit: utraque enim sub eodem genere sunt: nam utrunque eorum habitus, & dispositio est. Considerandum igitur si neutrum XII
est in aßignato genere. Si enim neq; subalterna sunt genera, neq; sub eodem ambo, non erit quod aßignatum est genus. Considerandum autem & genus aßignati generis, XIII
& sic semper superius genus, si omnia prædicantur de specie, & si in eo quod quid est prædicantur. Nam omne superius genus prædicari oportet de specie in eo quod quid est: si ergo alicubi dissonet, manifestum quoniam non est genus, quod aßignatum est. Rursum, si genus partici- XIIII
pat speciem, uel ipsum, uel aliquod superiorum generum. Nam nullum superiorum participat quod inferius est. Destruenti igitur quemadmodum dictum est utendũ, astruenti autẽ si cõfiteatur quidẽ inesse speciei quod dictũ est genus, at ut genus insit dubitetur, sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est de specie prædicari. Vno enim in eo quod quid est prædicato, omnia & superiora illius, & inferiora si prædicantur de specie, in eo quod quid est prædicabuntur: quare & aßignatum genus in eo quod quid est prædicabitur: quòd autem uno in eo quod quid est prædicato, omnia etiam reliqua (si prædicantur) in eo quod quid est prædicabuntur, per inductionem sumendum. Si autem simpliciter inesse dubitetur aßignatum genus, non sufficit ostendere aliquod superiorum generum in eo quod quid est de specie prædicari: ut si ambulationis genus quispiam aßignauit lationem, non sufficit

ostendere quòd motus est ambulatio, ad ostēdendum quòd latio est eo quòd & alij motus sunt: sed ostendendum quòd nullum participat ambulatio eorum quæ sunt secundùm eandem diuisionem, nisi lationem: nam necesse est quod genus participat, & specierum aliquam participare secundùm primam diuisionem: si enim ambulatio neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participet, manifestum quoniam lationem participabit:
XV *quare erit genus latio, ambulationis.* Rursum, *de quibus species quæ posita est ut genus prædicatur, considerandum si & aßignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem prædicatur de quibus & species: similiter autem & si omnia quæ supra genus sunt.* Nam *si alicubi dissonat, manifestum quoniam non est genus quod aßignatum est: si enim esset genus, omnia & superiora illius, & ipsum, in eo quod quid est prædicarentur de ijs, de quibus & species in eo quod quid est prædicatur: destruenti igitur utile si non prædicetur genus in eo quod quid est de quibus & species prædicatur: astruenti autem si prædicetur in eo quod quid est, utile, accidet enim genus & speciem, de eodem in eo quod quid est prædicari: quare & idem sub duobus generibus fit: necesse est igitur subalterna genera esse.* Si *igitur ostendatur quod uolumus genus astruere non esse sub specie, manifestum quoniam species sub hoc erit: quare ostensum erit quo-*
XVI *niam genus hoc.* Consider*andæ autem & rationes generum, si aptentur ad aßignatam speciem, & ad participantia speciem.* Necesse *est enim generum rationes prædicari de specie, & de ijs quæ participant speciem: si igitur in aliquo dissonet, dilucidum quoniam non est*
XVII *genus quod aßignatum est.* Rursus, *si differentiam ut genus*

genus aßignauit. Vt si immortale, genus Dei: nam differentia est animalis immortale, eò quòd animalium alia mortalia, alia immortalia: manifestum igitur quoniam peccant, nullius enim differentia, est genus. Quod autem hoc uerum, manifestum: nulla enim differentia significat quid est: sed magis quale quid: ut greßibile, & bipes. Et si differentiam in genere posuit tanquam speciem. XVIII *Vt imparem quidem numerum: differentia enim numeri impar, & non species est: neque uidetur participare differentia genus: nam omne quod participat genus, uel species, uel indiuiduum est: differentia autem neque indiuiduum, neque species: manifestum igitur quoniam non participat genus differentia, quare neque impar species erit, sed differentia, quoniam non participat genus. Amplius, si genus in specie posuit. Vt contiguitatem idipsum quod est continuitatem: aut misturam idipsum quod est temperamentum: aut (ut Plato definiuit) lationem, secundùm locum mutationem: non enim necessarium contiguitatem continuitatem esse, sed econuerso, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum continuatur, sed quod continuatur, contiguum est: similiter autem & in alijs: nam neque mistura omnis, temperamentum: nam siccorum mistura, non est temperamentum: neque secundùm locum mutatio omnis, latio: nam ambulatio non uidetur latio esse: penè enim in ijs quæ inuoluntariè locũ ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifestum autem quoniam & de pluribus species dicitur quàm genus in aßignatis, cùm oporteat econtrario fieri. Rursum, si differentiam in specie posuit. Vt immortale idipsum quod est, Deum: nam accidit de æqualibus, aut pluribus quàm speciem dici:*

XIX (margin, beside "Amplius, si genus in specie posuit")

Latio quid. (margin)

XX (margin, beside "Rursum, si differentiam")

*differẽtia enim semper de æqualibus, aut de pluribus quàm
species dicitur.* Amplius, *si in differentia genus posuit.*
XXI Vt *colorem idipsum quod est congregatiuum: aut nume-*
XXII *rum quod impar.* Et *si genus ut differentiam dixit.* Pos-
*sibile est enim aliquem, talem suscipere positionem, ut tem
perantiæ, misturam differentiam, aut lationis, secundùm
locum mutationem: inspiciendum autem omnia quæ sunt
huiusmodi, per eadem: communicant enim: de pluribus
enim genus quàm differentiam oportet dici, & non par-
ticipare differentiam. Sic autem aßignato, neutrum eo-
rum quæ dicta sunt, poßibile est accidere: nam & de pau-
cioribus dicetur, & participabit genus differentiam:*
XXIII Rursum, *si nulla differentia generis prædicatur de aßi-
gnata specie, nec genus prædicabitur.* Vt *de anima, neque
impar, neque par prædicatur: quare nec numerus.* Am-
XXIIII *plius, si prius est natura species, & simul interimit ge-*
XXV *nus.* Videtur *enim contrarium.* Amplius, *si contingit re-
linquere dictum genus, uel differentiam (ut animam, mo-
ueri: opinionem, uerum, & falsum) neutrum erit dicto-
rum genus uel differentia.* Videtur *enim genus & differen
tia sequi quandiu fuerit species.*

De Genere, loci alij. CAP. III.

XXVI INspiciendum *autem & si quod in genere positum est,
participat aliquid contrarium generi, aut si contingit
participare.* Nam *idem contraria simul participabit, eò
quòd ipsum, genus quidem nunquam relinquit: participat*
XXVII *autem & contrarium, aut contingit participare.* Am-
*plius, si quippiam communicat species, quod impoßibile
est omnino inesse ijs, quæ sunt sub genere.* Vt *si anima uitæ
communicat, numerorum autem nullum poßibile est uiue-*
XXVIII *re, non erit species numeri anima.* Considerandum *autem
& si*

& si æquiuoca sit species generi elementis utenti, ijs quæ dicta sunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & species. Quoniam inspiciendum autem omnis generis plures XXIX *species, inspiciendum si non contingit alteram speciem esse dicti generis. Nam si non est, manifestum quoniam nõ erit genus omnino, quod dictum est. Considerandum etiã* XXX *est si quod translatitie dictum est, ut genus aßignauit. Vt temperantiam consonantiam. nam omne genus proprie de speciebus prædicatur: consonantia uerò de temperantia non proprie, sed translatitie: omnis enim cõsonantia in sonis. Amplius, si sit contrarium speciei aliquid, considerandum. Est autem multipliciter consideratio. Primùm* XXXI *quidem si in eodem genere contrarium speciei, cùm non sit contrarium generi: oportet enim contraria in eodem genere esse, si nihil sit cõtrarium generi. Cùm autem est* XXXII *contrarium generi: considerandum si contrarium in contrario. Necesse est enim contrarium in contrario esse, si sit cõtrarium quidem generi. manifestum autem est unumquodq; eorum, per inductionem. Rursum si omnino in* XXXIII *nullo genere quod speciei est contrarium, sed ipsum genus. Vt bonum: nam ipsi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, sed ipsum genus, quemadmodum in bono & malo accidit: neutrum enim horum in genere sed utrunq; eorum genus. Deinde considerandum* XXXIIII *si contrarium est alicui & genus, & species: & horum quidem est aliquid medium, illorum autem non. Nam si generum est aliquid medium, & specierum: & si specierum, & generum: ut in uirtute, & uitio: & iustitia, & iniustitia: utrunque enim est aliquid medium. Instantia huius, quoniam sanitatis & ægritudinis nihil est medium: mali autem & boni aliquod medium. Amplius, si est* XXXV

quidem aliquid utrisq; medium & speciebus: & generibus: non similiter autem, sed horum quidem secundùm negationem, illorum uerò ut subiectum. probabile enim similiter & in utrisq;. Vt in uirtute & in uitio, iustitia, & iniustitia: utrisq; enim secundùm negationem medium. Amplius, quando non est contrarium generi, considerandum non solùm si contrarium in eodem genere, sed & medium. In quo enim extrema, & medium, ut in albo & nigro: nam color genus & horum, & mediorum colorum o-

XXXVI *mnium. Instantia, quoniam defectus quidem & superabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre autem cùm sit medium horum, non in malo, sed in bono*

XXXVII *est. Considerandum etiam, si genus quidem contrarium est alicui, species autem nulli. Nam si genus est contrarium alicui, & species: quemadmodum uirtus & uitium, & iustitia & iniustitia: similiter autem & in alijs consideran-*

XXXVIII *ti, manifestum uidetur esse. Instantia, in sanitate & ægritudine: simpliciter enim sanitas ægritudini contraria: aliqua autem ægritudo, cùm sit species ægritudinis, nulli contrarium: ut febris & ophthalmia, & unumquodq; aliorum. Interimenti igitur tot modis inspiciendum: si enim non insint quæ dicta sunt, manifestum autem nõ esse genus quod aßignatum est. Construenti uerò tripliciter: primùm quidem si contrarium speciei sit in dicto genere, cùm non sit contrarium generi. Nam si contrarium in hoc, manifestum*

XXXIX *quoniam & quod propositum est. Amplius, si medium in*

XL *dicto genere. Nam in quo medium, & extrema. Rursum si sit & contrarium quidem generi, considerandum est & si contrarium in contrario. Nam si sit, manifestum quòd & propositum in proposito.*

De Genere, loci alij. CAP. IIII.

Rursum

RVrsum in casibus, & coniugatis, si similiter sequuntur: & interimenti, & construenti. Simul enim XLI
uni, & omnibus insunt, uel non insunt: ut si iustitia scientia quaedam, & iustè scienter, & iustus sciens: si autem horum aliquid non inest, nec reliquorum ullum: Rur- XLII
sum, in ijs quae similiter se habent ad inuicem. Vt delectabile similiter se ad uoluptatem, & utile ad bonum, utrunque enim utriusque effectiuum: si igitur uoluptas quiddam bonum, & delectabile quiddam utile erit: manifestum enim quoniam boni erit effectiuum, eò quòd uoluptas bonum. Similiter autem & in generationibus, & XLIII
corruptionibus. Vt si aedificare est operari, aedificasse, operatum esse: & si discere est reminisci, & didicisse, recordatum esse: & si dissolui est corrumpi, & dissolutum esse, corruptum esse, & dissolutio, corruptio quaedam.

Et in generatiuis uerò, & in corruptiuis, similiter & XLIIII
in potentijs, & usibus, & omnino secundum quamlibet similitudinem & interimenti, & construenti inspiciendũ, quemadmodum in generatione, & corruptione diximus.

Nam si corruptiuum dissolutiuum, & corrumpi dissolui: & si generatiuum est effectiuum, & generari fieri, & generatio factio: similiter & in potentijs, & usibus, & omnino si potentia dispositio, & posse, disponi: & si alicuius usus est actus: & uti agere, & usum esse, egisse. Si au- XLV
tem sit priuatio id quod opponitur speciei, duobus modis est interimere. Primum quidem si assignato genere est oppositum. Aut enim simpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in ultimo: ut si uisus in ultimo genere est, sensu: caecitas non erit sensus. Secundo autem, si & generi & speciei opponitur priuatio, non est autem oppositum in opposito; nec quod assignatum est, in assignato

XLVI erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum est, utendum. Construenti autem uno modo: nam si oppositum
in opposito, & propositum in proposito erit. Vt si caeci-
XLVII tas insensibilitas quaedam, & uisus sensus. Rursum, in negationibus considerandum econuerso: quemadmodum in
accidente dicebatur. Vt si delectabile quod bonum:
quod non bonum non delectabile: nam si non ita se habet,
erit contrà, non bonum delectabile: at impoßibile est, si bonum genus est delectabilis, esse quicquam non bonum delectabile: nam de quibus genus non praedicatur, nec specierum ulla: & construenti etiam similiter inspiciendum,
nam si non bonum, non delectabile, delectabile bonum:
XLVIII quare genus bonum delectabilis. Si autem sit ad aliquid
species, considerandum si & genus ad aliquid. Nam si
species ad aliquid, & genus: ut in duplici, & multiplici:
XLIX utrunque enim ad aliquid. Si autem genus ad aliquid,
non necessario & species. Nam disciplina ad aliquid:
grammatica autem non. An nec quod prius dictum est
uerum uidebitur? nam uirtus ipsum quod bonum, & ipsum
quod honestum: & uirtus quidem ad aliquid, bonum ue-
L rò & honestum non ad aliquid, sed qualia. Rursum, si
non ad idem dicitur species: & secundum se, & secundum
genus. Vt si duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici: si autem non, non erit multi-
LI plum genus dupli. Amplius, si non ad idem & secundum genus dicitur, & secundum omnia genera. Nam si
duplum dimidij multiplum est, & abundans dimidij dicetur, & simpliciter secundum omnia superiora genera ad
dimidium dicetur. Instantia: quod non necesse est secundum se, & secundum genus ad idem dici: nam scientia scibilis dicitur: habitus autem et dispositio non scibilis, sed
animae.

animæ. Rursum, si similiter dicitur genus, & species secundum casus. ut si alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur: nam ut species, & genus, uelut in duplo, & in superioribus: alicuius enim & duplum, & multiplum: similiter autem & in scientia, alicuius enim & hæc, & genera: ut dispositio, & habitus. Instantia autem quòd aliquoties non sic: nam differens, & contrarium alicui, diuersum autem cùm sit genus horum, non alicui, sed ab aliquo: diuersum enim dicitur ab aliquo. Rursum, si similiter ad aliquid secundum casus dicta, non similiter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: utrunque enim horum alicuius: & idem etiam secundum conuersionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & submultiplum. Similiter autem & in disciplina, & opinione: nam & hæ alicuius, & conuertitur: similiter & disciplinatum, & opinabile alicuius: si igitur in aliquo non similiter conuertitur, manifestum est non esse genus alterum alterius. Rursum, si non ad æqualia species, & genus dicitur. Similiter enim, & æqualiter utrunque uidetur dici, quemadmodum in dono & datione: nam & donum alicuius alicui dicitur, & datio alicuius & alicui dicitur: est autem datio genus doni, nam donum, datio est irreddibilis. In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici: nam duplum alicuius duplum, abundans autem & maius alicuius & aliquo: omne enim abundans, & maius aliquo abundat, & alicuius abundat: quare non sunt genera quæ dicta sunt dupli, eò quòd non ad æqualia dicuntur speciei, aut non uniuersaliter uerum, ad æqualia speciem & genus dici. Videndum autem & si oppositi, est oppositum genus. Vt si dupli multiplum, & dimidij submultiplum: oportet enim oppositum oppositi genus esse: si igitur

igitur ponat aliquis ſcientiam idipſum quod eſt, ſenſum: oportebit & ſcibile id quod eſt ſenſibile eſſe, ſed non eſt: non enim omne ſcibile, ſenſibile: nam intelligibilium, quædam ſcibilia. quare non eſt genus ſenſibile, ſcibilis: ſi autem
LVI *hoc non, neque ſenſus ſcientiæ.* Quoniam autem eorum *quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex neceſsitate in eis, aut circa ea ſunt ad quæ dicuntur (ut diſpoſitio, & habitus, & commenſuratio: in alio enim nullo poßibile eſt eſſe quæ dicta ſunt, quàm in eis ad quæ dicuntur) alia autem non neceſſe eſt quidem in eis eſſe ad quæ dicuntur: contingit autem (quemadmodum ſcibile eſt in anima: nihil enim prohibet ſui ſcientiam habere animam, non neceſſarium autem: poßibile eſt enim & in alio eſſe hanc eandem) alia uerò ſimpliciter non contingit in eis eſſe ad quæ dicuntur (ut contrarium in contrario: neq; ſcientiam ſcibili niſi ſit ſcibile anima, uel homo) conſiderare igitur oportet ſi quis*
LVII *in genere ponat quod tale eſt, in non tali.* Vt *ſi memoriam immanſionem ſcientiæ dicat: nam omnis immanſio in mente, & circa illud: quare & ſcientiæ innmanſio, in ſcientia. memoria igitur in ſcientia, eò quòd immanſio, ſcientiæ eſt: hoc autem non contingit: memoria enim omnis in anima.* Eſt *autem qui dictus eſt locus & accidens communis: nihil enim refert, memoriæ genus immanſionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam ſi quouis modo eſt memoria, immanſio ſcientiæ, eadem aptabitur de ipſa ratio.*

De re eadem, loci alij. CAP. V.

LVIII R*Vrſum, ſi habitum in actu poſuit, aut actum in habitu, non eſt genus quod tale eſt.* Vt *ſi ſenſum, motum per corpus: nam ſenſus habitus, motus autem actus.* Similiter *autem & ſi memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, ſed magis actus.*

Pec

Peccant autem & qui habitum in consequentem potentiam ordinant. Vt mansuetudinem, continentiam iræ: & fortitudinem, & iustitiam, timorum, & lucrorum continentiam: nam fortis, & mansuetus, perturbatione uacans dicitur: continens autem qui perturbatur, sed non ducitur: fortasse igitur talis potentia sequitur utrunq;, ut si perturbetur, non ducatur: uerùm continere non hoc est, hunc quidem fortem, illum autem mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil. Aliquoties autem & quod sequitur, quouis modo ut genus ponunt: Vt tristitiam, iræ: & opinionem, fidei; utraq; enim prædicta sequuntur quidem quodam modo aßignatas species. neutrum autem eorum genus est: nam qui irascitur, contristatur: priore in eo tristitia facta. nõ enim ira tristitiæ, sed tristitia iræ causa est: quare simpliciter ira non est tristitia. Secundum autem hæc, neque fides opinio: contingit enim eandem opinionem etiam non credentem habere: non contingere autem hoc, si fides esset species opinionis: non enim contingit idem amplius permanere, si ex specie omnino permutatum sit: quemadmodum nec idem animal quandoque hominem esse, & quandoq; non. Si quis autem dicat ex neceßitate opinantem etiam fidem habere, de æqualibus opinio & fides dicetur: quare neque sic erit genus: de pluribus enim oportet dici genus. Videndum autem & si in aliquo eorum nata sint utraque fieri. In quo enim species, & genus: ut in quo album, & color, & in quo grammatica, & disciplina: si igitur uerecundiam timorem dixit, aut iram, tristitiam, non accidit in eodem speciem & genus esse: nam uerecundia quidem in rationali, timor in irascibili, at tristitia in concupiscibili: nam in hoc & uoluptas, ira autem in irascibili: quare non sunt genera, quæ aßignata sunt, eò quòd

LIX (beside line 1) · LX (beside "turbari ab huiusmodi nihil") · LXI (beside "tet dici genus")

quòd non in eodem cum speciebus nata sunt fieri: similiter autem & si amicitia in concupibiscibili, non erit uoluntas quædam: omnis enim uoluntas in rationali. Vtilis autem hic locus & ad accidens, & id cui accidit: in eodem enim accidens, & cui accidit: quare nisi in eodem uideatur, ma-
LXII *nifestum quoniam non accidit.* Rursum, *si secūdum quid species dictum genus participat: non enim uidetur secundum quid participari genus. Nam non est homo, secundum quid animal, neque grammatica, secundum quid disciplina: similiter autem & in alijs: considerandum igitur si in aliquibus secundum quid participatur genus, ut si animal quod sensibile uel uisibile dicitur: nam secundum quid sensibile, uel uisibile animal, secundum corpus enim sensibile, & uisibile, secundum animam autem non: quare non erit*
LXIII *genus, corpus uisibile, & sensibile, animalis.* Latent *autem quandoque & totum in partem ponentes.* Vt *animal, corpus animatum: nullo enim modo pars de toto prædicatur: quare non erit genus corpus, animalis, eo quod pars*
LXIIII *est.* Videndum *autem si quid uituperandorum, aut fugiendorum in potestate, aut potente posuit.* Vt *sophistam, uel calumniatorem, uel furem eum qui poßit aliena latenter surripere: nemo enim prædictorum in eo quòd poßit, aliquid horū talis dicitur: potest enim & Deus, & studiosus, praua agere: non sunt autem huiusmodi: nam omnes praui secundum electionem dicuntur.* Amplius, *omnes potestates eorum sunt quæ sunt eligenda: nam prauorum potestates eligendæ, eò quòd Deum & studiosum habere dicimus eas, potentes enim dicimus eos esse, praua agere: quare nullius uituperabilis erit genus potestas.* Si *autem non, accidet uituperandorum quiddam eligendū esse: nam*
LXV *erit quædam potestas uituperabilis.* Et *si quid propter se ho*

se honorabilium uel eligibilium, in potestate uel potente, uel effectiuo posuit. Nam omnis potestas, & omne potens aut affectiuum, propter aliud eligendum. Aut si LXVI
quid eorum quæ sunt in duobus generibus uel pluribus in altero posuit. Quædam enim non est in uno genere ponere: ut fraudulentum, aut calumniatorem: neque enim qui eligit, impotens autem neque qui potest, at non eligens, calumniator, aut fraudulentus: sed qui utraque hæc habet: quare non ponenda sunt in uno genere, sed in utroque eorum quæ dicta sunt. Amplius, aliquoties econuerso, LXVII
genus quidem ut differentiam, differentiam autem ut genus aßignant. Vt stuporem, superabundantiam admirationis: & fidem, uehementiam opinionis: nam neque superabundantia, neque uehementia genus, sed differentia: uidetur enim stupor, admiratio esse superabundans: & fides, opinio uehemens, quare genus admiratio, & opinio est: superabundantia autem, & uehementia differentia. Amplius, si quis superabundantiam, & uehementiam ut genera aßignet, inanimata fidem facient, & stupefaciēt: nam cuiusque uehementia, & superabundantia illi adest, cuius est superabundantia, & uehementia: si ergo stupor superabundantia est admirationis, aderit admirationi: quare admiratio stupefaciet: similiter autem & fides aderit opinioni, si uehementia quidem opinionis est: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet sic aßignanti uehementiam uehemētem dicere, & superabundantiam superabundantem: est enim quædam fides uehemens: si ergo fides uehementia est, uehementia erit uehemens: similiter autem & stupor quidam & superabundans: si ergo stupor est superabundantia, superabundantia erit superabundans: uidetur autem neutrum horum, quemadmodū nec disciplina dis

LXVIII *na disciplinatum, nec motus motum.* Quandoq; *autem peccant, & paßionem in genere eius quod paßum est ponentes.* Vt *immortalitatem uitam sempiternam dicentes esse: paßio enim uitæ & accidens, immortalitas uidetur esse: quòd autem uerum sit quod dicitur, manifestum fiet, si quis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem: nullus enim dicit aliam uitam eum sumere: sed accidens aliquod, uel paßionem huic eidem aduenire: quare non genus*
LXIX *uitæ, immortalitatis.* Rursum, *si paßionẽ cuius est paßio, illius genus dicit esse.* Vt *spiritum, aërem motum: magis enim motus aëris, spiritus: nam aër idem permanet, & quando mouetur, & quando stat: quare non est omnino aër spiritus: esset enim & nõ moto aëre spiritus, siquidem idem aër permanet, qui quidem erat spiritus: similiter autem & in alijs huiusmodi.* Si *igitur & in hoc oportet admittere quòd aër motus, est spiritus: nõ tamen de omnibus huiusmodi est aßignandum, de quibus non uerificatur genus, sed de quibuscunque uerè prædicatur aßignatum genus: nam in quibusdã non uidetur uerificari, ut in luto, & niue: nam niuem dicunt esse aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam: est autem neque nix aqua, neque lutum terra: quare neutrum aßignatorum generum erit genus: oportet enim genus uerificari semper de omnibus speciebus: similiter autem neq; uinum est aqua putrefacta (sicut* Empedocles *dicit, in ligno putruit unda) nam simpliciter non est aqua.*

De Genere, loci alij. CAP. VI.

LXX *A*mplius, *si omnino quod aßignatum est, nullius est genus.* Manifestum *enim, quoniam neque eius, quod di-*
LXXI *ctum est.* Considerandum *autem ex eo quod nihil eorum differt specie, quæ participant aßignatum genus.* Vt *nihil*

nihil alba differunt specie, ipsa à se inuicem: omnis autem generis, sunt species differentes: quare nullius erit album genus. Rursum, *si quod omnia sequitur, genus, uel differen* LXXII *tiam dixit.* Plura *enim sunt quæ omnia sequuntur: ut ens, & unum, eorum sunt quæ omnia sequuntur: si igitur ens genus aßignauerimus, manifestum quoniam omnium erit genus, eo quòd prædicatur de eis. de nullo enim genus quàm de speciebus prædicatur: quare & unum species erit entis: accidit ergo de omnibus de quibus genus prædicatur, & speciem prædicari, eo quòd ens, & unum de omnibus simpliciter prædicantur: oportet autem de paucioribus speciem prædicari. Si autem quod omnia sequitur, differentiam dixit, perspicuum quoniam de æqualibus, uel de pluribus differentia quàm genus dicetur.* Nam *si & genus omnia sequitur, de æqualibus: sin uerò non omnia sequatur genus, de pluribus differentia dicetur quàm ipsum genus.* Amplius, *si in subiecta specie est,* LXXIII *quod aßignatum genus dicitur.* Vt *album, in niue: quare manifestum quoniam non erit genus: de subiecta enim specie solùm genus dicitur. Considerandum autem etiam* LXXIIII *est, si non uniuocum sit genus speciei:* Nam *de omnibus speciebus uniuocè genus prædicatur.* Amplius, *quando* LXXV *existente & speciei, & generi contrario, si quod melius contrariorum est, in peiori genere ponit. Nam accidet reliquum in reliquo esse, eo quòd contraria in contrarijs generibus. quare quod deterius est, in meliori erit: at uidetur melioris, & genus melius esse.* Et *si eodem simi-* LXXVI *liter ad utraque se habente, in peiore, & non in meliore genere ponit.* Vt *animam ipsum quod est agitationem, aut agitatum: nam pari modo eadem statiua, & agitatiua esse uidetur: quare si melius statio, in hoc oportet*

LXXVII *genere ponere. Amplius, ex magis & minus.* De-*struenti quidem si genus suscipit magis, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod ab ipsa dicitur: ut si uirtus suscipit magis, & iustitia, & iustus: dicitur enim iustus magis alter altero: si igitur aßignatum quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit, neq; ipsa, neq; quod ab*
LXXVIII *ipsa dicitur, non erit quidem aßignatum genus.* Rursum, *quod magis uidetur, uel similiter, non est genus: manifestum quoniam nec quod aßignatum est.* Vtilis autem hic *locus in talibus maximè: in quibus plura uidentur de specie in eo quod quid est prædicata, cùm non determinatum est, neque promptum nobis est dicere, quodnam eorum genus: ut de ira, tristitia, & opinio paruipendentiæ, in eo quod quid est prædicari uidentur: contristatur enim*
LXXIX *iratus, & opinatur paruipendi.* Eadem autem consi*deratio & in specie ad aliud aliquid comparanti.* Nam *si quod magis, aut similiter uidetur esse in aßignato genere, non est in genere: manifestum quòd neque aßignata omnino species erit in genere: interimenti igitur quemadmodum dictum est, utendum.* Astruenti uerò si *quidem suscipit magis quod aßignatum est genus, & species, non utilis locus: nihil enim prohibet utrorunque suscipientium, non esse alterum alterius genus: nam bonum & album suscipit magis, & neutrum neutrius genus.* Generum autem, & *specierum ad se inuicem comparatio, utilis: ut si similiter hoc, & hoc genus: si alterum genus, & alterum: similiter autem & si quod minus, & quod magis: ut si cõtinentiæ, magis potestas, quàm uirtus genus, uirtus autem genus, & potestas.* Eadem au*tem & de specie conuenit dici: nam si similiter hoc, & hoc propositi species: si alterum species, & reliquum: & si*

quod

quod minus uidetur, species est, & quod magis. Amplius, ad construendum: perspiciendum si de quibus aßignatum est genus, in eo quod quid est prædicatur: cùm non sit una aßignata species, sed plures, & differentes. Nam manifestum quoniam erit genus. Si autem in aßignato species LXXX
est, considerandum & si de alijs speciebus genus in eo quod quid est prædicatur. Nam rursus accidet de pluribus & differentibus idem prædicari. Quoniam autem uide- LXXXI
tur in quibusdam & differentia in eo quod quid est de speciebus prædicari, separandū est genus & differentia, utenti ijs quæ dicentur elementis. Primùm quidem quoniam genus de pluribus dicitur quàm differentia. Deinde quoniam secundùm eius, quod quid est, aßignationem magis conuenit genus, quàm differentiam dicere. Nam qui animal dicit hominem, magis indicat quid est homo, quàm qui greßibile. Et quoniam differentia quidem qualitatem generis semper significat: genus autem, differentiæ non. Nam qui dicit greßibile, quoddam animal dicit. qui uerò animal dicit, non dicit quale quiddam greßibile: differentia igitur à genere sic separanda. Quoniam autem uidetur LXXXII
musicum, qua musicum est, sciens esse: & musica scientia quædam est: & si ambulans eò quòd ambulat mouetur, ambulatio motus quidam est: considerandum in quo genere uult quippiam construere secundùm dictum modum. Vt si scientiam ipsum quod est fidem: si sciens quatenus scit, fidit: manifestum enim quoniam sciētia, fides quædam erit: eodem autem modo & in alijs huiusmodi. Am- LXXXIII
plius, quoniam quod sequitur aliquid semper & non conuertitur, difficile est separare, quòd nō sit genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud uerò hoc non omne. Vt tranquillitatem quies, & numerum diuisibile: econuerso au-

tem non: nam diuisibile non omne, numerus: neque quies omnis, tranquillitas: ipso quidem est utendum ut genere quod est semper consequens, cùm non conuertatur alterum: cùm autem alterum se extendit non in omnibus, obsequendum. Instantia autem huius: quoniam non ens sequitur omne quod fit (nam quod fit non est) & non conuertitur (non enim omne quod non est, fit) attamen non est genus non ens eius quod fit: simpliciter enim non sunt non entis species. De genere igitur quemadmodum dictum est, transcundum.

FINIS.

ANGELI POLITIANI
IN LIBRVM V. TOPIC.
ARGVMENTVM.

QVinto Volumine proprium libratur. Inspice an improprie proprium, an minus notum, an æquiuocum ibi nomen, an & subiectum, an & idem: an quid ibi omnibus competat, an plura eiusdem propria, nec distincta, an id cuius propriũ, an quod tantum semper comitatur: an quod nunc proprium, an quod non solis noscitur sensibus, an definitio magis, an nusquã proprii genus. Vide illud quoque, cuius proprium traditur, an nomen ibi genusque dissideãt. an subiectum proprium ei traditum, quod in subiecto: an quod in proprii participatu. an prius ibi aliquid, & posterius, an eorundem qua sunt eadem, non idem sit proprium, aut non idem semper eorundem specie. an pro illo nunc illud semper afferatur, an idem eiusdem proprium. Considera & quæ similium sunt partium. & opposita quælibet, & quæ de quibus prædicentur, quæ subiiciantur, quæ distinguantur. Sed & casus etiam in contrapositis. Et quæ similiter se habeant, & quæ itidem, sed ideam, magisq; & minus, & quod ui proprium, & quod superlatione.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER QVINTVS.

*

De modis Proprij. CAP. I.

TRVM autem proprium, an non proprium est quod dictum est: per hæc considerãdum. Aßignatur autem proprium aut per se, & semper: aut ad aliud, aut aliquãdo. Per se quidem, ut hominis, animal mansuetum natura: ad aliud autem, ut animæ ad corpus: quoniam illa quidem imperare nata, hoc autem parere: semper autem, ut Dei, animal immortale: aliquando uerò, ut alicuius hominis ambulare in gymnasio. Sunt autem proprij, quod ad alterum aßignatum est, aut duo problemata, aut quatuor. Nam si de hoc quidem aßignatum quippiam fuerit, de illo uerò negatum idipsum: duo duntaxat problemata fiunt: quemadmodum hominis ad equum proprium est quòd bipes est: nam & quòd homo non bipes est argumentabitur quispiam, & quòd equus bipes: utrinque autem remouetur proprium. Si autem de utroq; utrunq; aßignatum fuerit, & de utroque negatum: quatuor problemata erunt: ut hominis proprium ad equum, quòd ille quidem bipes, hic autem quadrupes est: nam & quòd homo non bipes est, & quòd esse quadrupes natus est, argumentari est, & quòd equus bipes, & quòd non quadrupes, poßibile est argumentari: quolibet igitur modo ostenso, interimitur quod propositum est. Est autem per se quidem proprium, quod ad omnia aßignatur, & ab omni separat (quemadmodum hominis animal mortale

Primus locus. II III

mortale diſciplinæ ſuſceptiuum) ad aliud autem, quod non ab omni, ſed ab aliquo ſtatuto determinat (ut uirtutis ad diſciplinam: quoniam illa quidem in pluribus, hæc in rationali ſolo, & in habentibus rationem nata eſt fieri) ſemper autem, quod ſecundùm omne tempus uerificatur, & nunquam relinquitur (quemadmodum animalis ex anima & corpore compoſitum eſſe) aliquando uerò, quod ſecundùm aliquod tempus uerificatur, & non ex neceßitate ſemper
IIII conſequitur: ut alicuius hominis, ambulare in foro. Eſt autem ad alterum proprium aßignare: differentiam dicere, aut in omnibus, & ſemper, aut ut multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & ſemper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes: nam homo quidem & omnis, & ſemper eſt bipes; equus autem nullus eſt bipes, & nunquàm: ut multum autem & in plurimis: quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiſcibile, & iraſcibile, eò quòd illud quidem imperat, hæc autem parent: nam neq; rationale ſemper imperat, ſed quandoq; illi imperatur: neq; concupiſcibili, & iraſcibili ſemper imperatur, ſed imperant quãdoq; cùm fuerit hominis anima flagitioſa.
V Propriorum autem ea maximè logica ſunt, quæ per ſe, & ſemper, & quæ ad aliud. Nam eius quod ad aliud eſt proprium, plura problemata ſunt: quemadmodum diximus & prius: nam aut duo, aut quatuor, ex neceßitate fiunt problemata. plures autem orationes fiunt ad hæc: quod autem per ſe eſt, & ſemper, ad multa eſt argumentari, & ad plura tempora obſeruare: quod per ſe quidem ad multa, nam ad unumquodq; eorum quæ ſunt, utpote cui oportet ineſſe proprium: quare ſi non ab omni ſeparat, non erit bene aßignatum proprium: quod autem ſemper, ad plura tempora eſt obſeruare, & ſiue non ineſt, ſiue non
infuerit

insuerit, siue nõ inerit, non erit proprium. Quòd uerò aliquando, ad illud (quod nunc dicitur) tempus, cõsideramus: non igitur sunt rationes ad ipsum plures. Logicum autem est problema, ad quod rationes fiunt, & crebræ quidem, & bonæ. Ad aliud igitur propriũ dictum, ex ijs quæ sunt de accidente locis inspiciendum, si huic quidem accidit, illi uerò non. De ijs autem quæ semper, & quæ per se, per hæc considerandum.

De locis Proprijs. CAP. II.

PRimùm quidem an non bene aßignatum est propriũ, aut bene. Eius autem quod est non bene, aut bene, est unum quidem, si non per notiora, aut per notiora positum est proprium: destruenti quidem, si nõ per notiora: at construenti, si per notiora. Eius autem quod non per notiora est, hoc quidem si omnino ignotius positum est proprium quod aßignauit, illo cuius proprium dixit: Non enim erit bene positum proprium: nam propter notitiam proprium facimus: discendi enim causa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: sic enim magis erit sufficiẽter cognoscere: utputa qui ponit ignis propriũ esse simulimũ animæ, ignotiore quàm ignis utitur, anima: magis enim scimus quid est ignis, quàm quid anima: nõ igitur erit bene positum proprium ignis, simulimum animæ. Aliud autem, si nõ notiùs est hoc huic inesse. Oportet enim nõ solum notius esse re, sed & huic inesse, notius esse: nam qui non scit si huic inest, neq; si illi soli notius inest cognoscit: quare cùm quoduis horũ acciderit, obscurum fit proprium: ut quia qui ponit ignis propriũ, in quo primo anima nata est esse, ignotiore utitur quàm sit ignis, eò quòd ignotius est, si in hoc est anima, & si in hoc primo est: non erit itaq; bene positum propriũ ignis, in quo primo anima

IX *nata eſt eſſe. Conſtruenti autē, ſi per notiora poſitum eſt proprium, & ſi per notiora ſecundùm utrunq; modū. Erit enim bene ſecundùm hoc poſitum proprium: nam conſtructiuorum locorum eius quod bene, alij quidem ſecundum hoc ſolum, alij autem ſimpliciter monſtrabunt quod bene: ut quia qui dixit animalis proprium, ſenſum habere, per notiora, & notius aßignauit proprium ſecundùm utrunq; modum: quare erit bene aßignatum ſecundùm hoc, anima-*

X *lis proprium, ſenſum habere.* Deinde *deſtruenti quidem, ſi quod nominum quæ in proprio ſunt aßignata, multipliciter dicitur, uel etiam tota oratio plura ſignificat.* Non *enim erit bene poſitum proprium, ut quoniam ſentire multa ſignificat, unum quidem ſenſum habere, alterum autem ſenſu uti: non erit animalis proprium bene poſitum quod natum eſt ſentire: quapropter non utendum eſt, neque nomine, quod multipliciter dicitur, neque oratione, quæ plura ſignificet: quia quod multipliciter dicitur, obſcurum facit quod dictum eſt, dubitante eo qui debet argumentari, quodnam dicit eorum quæ multipliciter di-*

XI *cuntur: nam proprium diſcendi gratia aßignatur.* Amplius *autem ad hoc neceſſarium eſt redargutionem aliquam fieri cum ſic aßignant proprium: quando in dißidente quiſpiam conficiet ſyllogiſmum, de eo quod multipliciter dicitur.* Conſtruenti *autem, ſi non plura ſignificat, neque nominum quippiam, neque tota oratio.* Erit *enim ſecundùm hoc bene poſitum proprium: ut quia neque corpus plura ſignificat, neque mobilißimum in ſuperiorem locum: neque totum quod ex his compoſitum eſt, erit bene poſitum ſecundùm hoc ignis proprium*

XII *corpus mobilißimum in ſuperiorem locum.* Deinde *deſtruenti quidem ſi multipliciter dicitur illud, cuius pro-*

prium

prium aßignatur: non determinatur autem cuius eorum ponatur proprium. Non enim bene erit aßignatum proprium: ob quas autem causas non immanifestum est ex ijs quæ prius dicta sunt: nam eadē accidere necessariū est, ut quia scire hoc plura significat: unum enim scientiam habere hoc, alterum autem scientia uti hoc, aliud uerò scientiam esse huius, aliud autem sciētia uti huius, non erit eius quod est scire hoc, bene aßignatum proprium nullum, non determinato, cuius horum ponitur proprium. Construenti uerò, si non dicitur multipliciter hoc cuius proprium ponitur, sed est unum, & simplex. Erit enim bene positum secundum hoc proprium: ut quia homo simpliciter dicitur, erit bene positum secundum hoc hominis proprium, animal mansuetum natura. Deinde destruenti quidem si frequenter dictum est idem in proprio (sæpe enim latent hoc facientes & in proprijs, quemadmodum & in terminis) non erit bene positum quod hoc sustinet, proprium. Conturbat enim audientē, quod frequenter dicitur: obscurum igitur necessarium est fieri, & præter id nugari uidentur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis: uno quidem quando nominauerit frequenter idem: ut si quis propriū aßignet ignis, corpus tenuißimum corporū: hic enim frequenter dixit corpus. Secundò autem, si quis assumat orationes pro nominibus: ut si quis reddat terræ proprium substantiam quæ maximè corporum secundum naturam fertur in inferiorem locum: deinde assumat pro corporibus, huiusmodi substantias: unum enim & idem est corpus, & huiusmodi substantia: erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta, quare neutrum erit bene positum proprium. Construenti uerò, si nullo utitur frequenter nomine eodem. Erit enim secundum

XIII (right margin, beside "Construenti uerò")

XIIII (right margin, beside "Deinde destruenti")

hoc bene aßignatum proprium, ut quia qui dixit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum, non usus est frequenter eodem nomine: erit utique secundum hoc
XVI *bene aßignatum hominis proprium.* Deinde *destruenti quidem, si tale aliquid aßignauit in proprio nomen, quod omnibus insit.* Inutile *enim erit, quod non separat ab aliquo: quod autem in proprijs dicitur, separare oportet: quemadmodum & quæ in terminis: non igitur erit bene positum proprium: ut quia qui posuit scientiæ proprium opinionem indissuasibilem à ratione, unum existens, tali aliquo usus est proprio (uno inquam) quod omnibus inest:*
XVII *non erit utique bene positum scientiæ proprium.* *Astruenti autem, si nullo usus est communi, sed quod ab aliquo separat, erit bene positum secundum hoc proprium.* Vt *quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo usus est communi: erit secundum hoc bene positum pro-*
XVIII *prium animalis, animam habere.* Deinde *destruenti quidem si plura propria aßignat eiusdem, non determinans quòd plura ponit.* Non *enim erit bene positum proprium: nam quemadmoduum nec in terminis oportet præter eam (quæ indicat substantiam) orationem, adiungere quippiam plusculum, sic nec in proprijs præter eam (quæ facit proprium quod dictum est) orationem, quicquam coaßignandum: inutile enim fit eiusmodi: ut quia qui dixit proprium ignis, tenuißimum, & leuißimum, plura aßignauit propria (utrunque enim de solo igne uerum est dicere) non erit bene positum proprium ignis, corpus sub-*
XIX *tilißimum, & leuißimum.* *Astruenti uerò si non plura eiusdem propria aßignauit, sed unum.* Erit *enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram diducitur*

tur, unum aßignauit proprium, & non plura: erit secundum hoc bene positum humidi proprium. Deinde destruenti quidem, si eodem usus est cuius proprium aßignauit: aut eorum quæ sunt illius aliquo. Non enim erit bene positum proprium: nam discendi gratia aßignatur proprium: idem autem eidem similiter ignotum est: id autem quod aliquid eorum est quæ sunt eius, posterius non igitur est notius: quare non fit ut per hoc quisquam magis quippiam discat: ut quia qui dixit animalis proprium substantiam cuius species est homo, aliquo usus est eorum quæ sunt animalis: non erit bene positum proprium. Construenti autem si neque eodem, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo utitur. Erit enim bene secũdum hoc positum proprium: ut quia qui posuit animalis proprium ex anima & corpore compositum esse, neque eorum quæ sunt ipsius aliquò usus est, erit utique bene secundum hoc aßignatum animalis proprium. Eodem autem modo & in alijs considerandum est, quænam non faciunt, aut faciunt notius. Destruenti quidem si aliquo usus est, aut opposito, aut omnino simul natura, aut posteriore aliquo. Non enim erit bene positum proprium: nam oppositum simul natura, quod autem simul natura, & posterius, non efficit notius: ut quia qui dixit boni proprium, quod malo maximè opponitur, opposito est usus boni: non erit profectò bene aßignatum boni proprium. Construenti autem, si nullo usus est neque opposito, neque omnino simul natura, neq; posteriore. Erit enim secundum hoc bene aßignatum proprium: ut quia qui posuit disciplinæ proprium, opinionem maximè facientem fidem, nullo usus est neque opposito, neq; omnino simul natura, neq; posteriore: erit secundum hoc bene positum disciplinæ proprium. Deinde destru

XX (beside "Deinde destruenti")
XXI (beside "Construenti autem")
XXII (beside "Destruenti quidem si aliquo")
XXIII (beside "Construenti autem, si nullo")
XXIIII (beside "Deinde destru")

destruenti quidem, si non quod semper sequitur proprium aßignauit, sed id quod fit quandoque non proprium. Non *enim erit bene pronuntiatum proprium: nam neque in quo deprehendimus inesse ipsum, de hoc & nomen ex necessitate uerificatur, neque in quo deprehenditur non inesse, de hoc ex necessitate non dicetur nomen: quare non erit bene positum proprium.* Amplius *autem ad hæc, neque quando quisquam aßignauerit proprium, erit manifestum si inest: si quidem tale est, ut quod ipsum relinquere poßit: non igitur erit clarum esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium moueri quandoque, uel stare tale, aßignauerit proprium quod fit quandoque, non proprium:*

XXV *nequaquam erit bene positum proprium.* A*struenti uerò, si quod ex necessitate semper est, proprium aßignauerit.* Erit *enim bene positum secundum hoc proprium. ut quia qui posuit uirtutis proprium quod habentem facit studiosum, quod semper sequitur, proprium aßignauit: erit utiq; secundum hoc bene aßignatũ uirtutis proprium.*

XXVI Deinde *destruenti quidem si quod nunc proprium est aßignans: non determinauerit quod non propriũ aßignat.*

Non *enim erit bene positum proprium: primum quidem quia quod præter consuetudinem fit omne, semper determinatione indiget: solent autem ut plurimum omnes, quod semper sequitur proprium aßignare.* Secundò *autem, quia inmanifestus est qui non determinauerit: si quod nunc est proprium uoluerit ponere: non igitur danda est obiurgationis occasio: ut quia qui posuit alicuius hominis proprium sedere cum aliquo homine, quod nunc proprium est posuit: non bene proprium aßignabit, si non*

XXVII *determinans dixerit quod nunc.* Con*struenti autem, si nunc proprium aßignans determinando posuit, quod nunc*

nunc proprium posuerit. Erit enim bene positum secundum hoc proprium: ut quia qui dixit cuiusdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc: bene erit positum proprium. Deinde destruenti quidem si tale aßignauit proprium, quod manifestum non est aliter inesse quàm sensu. Non enim erit bene positum proprium: nam omne sensibile extra sensum factum, immanifestum est: latens enim est si adhuc inest, eò quòd sensu solum cognoscitur. Erit autem uerum hoc in iis quæ non ex neceßitate semper consequuntur. ut quia qui posuit Solis proprium, astrum quod fertur super terram lucidißimum: tali usus est in proprio (super terram inquam ferri) quod sensu cognoscitur: non utique erit bene Solis aßignatum proprium. immanifestum enim erit cùm occidet Sol, si adhuc feratur super terram, eò quòd nos tunc deseruimus sensum. Construenti uerò si tale aßignauit proprium, quod non sensu est manifestum: aut cùm sit sensibile, ex neceßitate inesse manifestum est. Erit enim secundum hoc bene positum proprium. Vt quia qui posuit superficiei proprium quod primum coloratum est, sensibili quidem aliquo usus est (coloratum esse inquam) tali quidem quod manifestum est inesse semper: erit secundum hoc bene aßignatum superficiei proprium. Deinde destruenti quidem, si terminum ut proprium aßignauit. Non enim erit bene positum proprium: nam non oportet indicare quod quid est esse, proprium: ut quia qui dixit hominis proprium animal greßibile bipes, quod quid est esse significans aßignauit hominis proprium, non utique erit hoc hominis proprium bene aßignatum. Construenti autem, si quod conuersim quidem prædicatur aßignauit proprium: non autem quod quid est esse indicans. Erit

XXVIII (beside "bene erit positum proprium. Deinde destruenti qui-")

XXIX (beside "deseruimus sensum. Construenti uerò")

XXX (beside "bene aßignatum superficiei proprium. Deinde destru-")

XXXI (beside "hoc hominis proprium bene aßignatum. Construenti")

enim

enim secundum hoc bene aßignatum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, quod conuersim quidem prædicatur aßignauit proprium, non quod quid est quidem indicans: erit secundum hoc bene aßignatum proprium hominis.

XXXII Deinde destruenti quidem, si non quippiam in quid est ponens, aßignauit proprium. Oportet enim in proprijs quemadmodum in terminis, primum aßignari genus, deinde sic iam addere reliqua, & separare: quare quod non hoc modo positum est proprium, non erit bene aßignatum: ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo ut in quid, est animal: non erit bene positum animalis proprium.

XXXIII Construenti uerò si quis quippiam quod in quid est ponens eius cuius proprium aßignauit, reliqua adiungit. Erit enim secundum hoc bene aßignatum propriũ: ut quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile: quippiam quod in quid est ponẽs, aßignauit proprium: erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene aßignetur propriũ, per hæc inspiciendum.

De Proprio, loci alij. CAP. III.

XXXIIII VTrum uerò proprium est omnino quod dictum est, an non proprium ex his considerandum. Nam simpliciter construentes proprium quod bene positum est, loci ijdem erunt ijs qui proprium omnino faciunt: in illis igitur dicentur. Primum ergo destruenti quidem inspiciendum ad unumquodque eorum cuius proprium aßignauit. Vt si nulli inest, aut si non de hoc quidem uerificatur, aut si non est proprium cuiusque eorum secundum illud cuius proprium aßignauit, non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia de geometra non ueri

uerificatur indeceptibilem esse ab oratione (nam decipitur geometer cùm pseudographiam facit) non erit hoc scientis proprium, non decipi ab oratione. Construenti autem si de omni uerificatur, & qua de hoc uerificatur.

Erit enim *proprium, quod positum est esse proprium: ut qua animal disciplinæ susceptiuum de omni homine uerificatur & qua homo, erit hominis proprium animal disciplinæ susceptiuum. Est autem locus hic destruenti quidem, si non de quo nomen & oratio uerificatur, & si non de quo oratio & nomen uerificatur. Construenti autem, si de quo nomen & oratio, & si de quo oratio & nomen prædicatur. Deinde destruenti quidem, si non de quo oratio, & nomen uerificatur: & si non de quo nomen, & oratio uerificatur.* Non *enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia animal quidem disciplinæ susceptiuum uerificatur de* Deo*: homo autem non prædicatur: non erit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum. Construenti autem si de quo oratiò & nomen prædicatur: & si de quo nomen & oratio prædicatur.* Erit *enim proprium quod positum est esse proprium: ut quia de quo animam habere uerificatur animal, & de quo animal animam habere: erit animam habere animalis proprium. Deinde destruenti quidem si subiectum, proprium aßignauit eius, quod in subiecto esse dicitur.* Non *enim erit proprium, quod positũ est esse proprium: ut quia qui posuit proprium subtilißimi corporis, ignem, subiectum aßignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis subtilißimi proprium: propter hoc autem non erit subiectum, eius quod in subiecto esse dicitur proprium, eò quòd idem esset plurium, & differentium specie, proprium: nam eidem plura quædam discrepantia specie*

XXXV XXXVI XXXVII XXXVIII XXXIX

ſpecie inſunt, de ſolo dicta: quorum erit omnium proprium quod ſubiectum eſt, ſi quis hunc in modum ponat
XL *proprium. Conſtruenti uerò, ſi quod in ſubiecto eſt, aßignauit proprium ſubiecti. Erit enim proprium quod poſitum eſt non eſſe proprium: ſi quidem de ſolo prædicatur (ut dictum eſt) proprium: ut quia qui dixit terræ proprium corpus grauißimum ſpecie, ſubiecti aßignauit proprium quod de ſola dicitur re, & ut proprium prædicatur, erit terræ proprium recte poſitum.*
XLI *Deinde destruenti quidem, ſi ſecundum participationem aßignauit proprium. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium: nam quod ſecundum participationem ineſt, ad quod quid eſt eſſe conducit: erit autem huiuſmodi differentia quædam de aliqua ſpecie dicta: ut quia qui dixit hominis proprium greßibile bipes, ſecundum participationem aßignauit proprium: non erit utique proprium hominis greßibile bipes.*
XLII *Conſtruenti autem, ſi non ſecundum participationem aßignauit proprium, nec quod quid eſt eſſe indicans, conuerſim prædicata re. Erit enim proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, ut quia qui poſuit animalis proprium quod natum eſt ſentire, neque ſecundum perticipationem aßignauit proprium, neque quod quid eſſe indicans, conuerſim re prædicata, erit utique quod ſentire natum eſt, animalis proprium.*
XLIII *Deinde destruenti quidem, ſi non contingit ſimul ineſſe proprium, ſed uel poſterius, uel prius quàm id ipſum nomen. Non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium, aut nunquam, aut non ſemper: ut quoniam cõtingit alicui prius fore, & poſterius ambulare per forum quàm quòd homo, non erit ambulare per forum hominis*
XLIIII *proprium, aut nunquam, aut non ſemper. Conſtruenti*

autem

autem si simul ex necessitate semper inest, cùm neque terminus, neque differentia sit. Erit enim proprium, quod positum est forsitan non esse proprium: ut quia animal disciplinæ susceptiuum: simul ex necessitate semper est, & id quod est homo. cùm neq; differentia sit, nec terminus, erit animal disciplinæ susceptiuum hominis proprium. Déinde destruenti quidem, si eorundem quæ eadem sunt, non est idem proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia non est proprium prosequendi, apparere quibusdam bonum, neque eligendi fuerit utique proprium apparere quibusdam bonum. idem enim est prosequendum & eligendum. Construenti, si eiusdem quatenus idem proprium. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium. Vt quoniam hominis, quà homo dicitur proprium tripartitam animam habere, & terrigenæ quatenus terrigena est, erit proprium tripartitam animam habere. Vtilis autem locus hic & in accidente: nam iisdem in eo quòd eadem sunt eadem oportet inesse, uel non inesse. Déinde destruenti quidem, si eorum quæ sunt eadem specie: non idem semper specie proprium est. Neque enim eius quod dictum erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia idem est specie homo & equus: non semper autem equi est proprium stare à se, nec hominis erit proprium moueri à se. Idem enim est specie moueri, & stare à se, quatenus utriq; eorum ut animal est, accidit. Construenti uerò, si eorum quæ sunt eadem specie, idem semper specie sit proprium. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium: ut quia hominis est proprium esse greßibile bipes, & auis erit proprium esse uolatile bipes: utrunque enim horum est idem, quatenus illa quidem sub eodem sunt genere

XLV

XLVI

XLVII

XLVIII

species, cùm sint sub animali, hæc autem ut generis differentiæ animalis. Hic *autem locus falsus est: quādo alterum quidem eorum quæ dicuntur uni alicui soli inest speciei, alterum uerò inest pluribus, quemadmodum greßibile quadrupes.*

Annotatio loci cauilli.

Quoniam autem idem & diuersum multipliciter dicitur, labor est sophisticè assumenti unius aßignare, & solius alicuius proprium: nam quod inest alicui cui accidit aliquid, & accidenti inerit sumpto cum eo cui accidit: ut quod inest homini, & albo homini inerit, si fuerit albus homo: & quod albo homini inest, inerit & homini.

Cauill. I. *Calumniabitur autem aliquis multa propriorum, quòd subiectum id aliud est quod secundum se facit, aliud autem cum accidente: ut aliud quidem hominem esse dicet, aliud*

Cauill. II. *uerò album hominem. Amplius autem diuersum faciens habitum, & quod secundùm habitum dicitur: nam quod habitui inest, & ei quod secundùm habitum dicitur inerit: & quod ei (quod secundùm habitum dicitur) inest, & habitui inerit: ut quoniam sciens secundùm scientiam dicitur affici, non inerit scientiæ proprium indissuasibile à ratio-*

Dilutio primi. *ne, nam & sciēs indissuasibilis erit à ratione. Construenti autem dicendum quoniam non est diuersum simpliciter id cui accidit, & accidens cum eo cui accidit sumptum, sed aliud dicitur, eò quòd diuersum sit ipsius, esse: non enim idē est homini esse, quòd sit homo, & albo homini esse, quòd sit albus homo. Præterea autem considerandum est ad casus dicenti, quod neq; sciens est indissuasibile à ratione, sed indissuasibilis à ratione: neq; sciētia indissuasibile, sed indissuasibilis à ratione: nam ei qui omnino instat, omnino est*

L *aduersandū. Deinde destruenti quidem, si quod natura inest uolens aßignare: hoc modo ponit secundùm locutionem, ut quod semper inest significet. Videbitur enim moueri*

ueri posse quod positum est proprium esse: ut quia qui dixit hominis proprium bipes, uult quidem quod natura inest, aßignare: significat autem locutionem quod semper inest, non erit hominis proprium bipes: non enim omnis homo est duos pedes habens. Construenti autem, si uult quod natura inest proprium aßignare, & locutione hoc modo significat. Non enim mouebitur secundùm hoc proprium: ut quia qui hominis proprium aßignauit, animal disciplinæ susceptiuum & uult, & dictione significat quòd natura inest proprium: nõ mouebitur, secundùm hoc quòd non sit proprium hominis, animal disciplinæ susceptiuum. L I

Amplius, quæcunque dicuntur ut secundum aliud aliquid primum, aut ut primum ipsum, labor est aßignare talium proprium. Nam si eius quod est secundum aliud aliquid proprium aßignauit, & de primo uerificabitur: si autem primi posuerit, & de eo quod est secundum aliud prædicabitur: ut si quis aßignet superficiei proprium coloratum esse, & de corpore uerificatur coloratum esse: si autem corporis, & de superficie prædicabitur: quare non de quo oratio, & nomen uerificabitur. L I I

Accidit autem in quibusdã proprijs plerunque fieri aliquod peccatum, propter hoc quòd non determinetur quomodo, & quorum ponit quis proprium: omnes enim conantur aßignare proprium, aut quod natura inest, ut hominis bipes, aut quod nunc inest, ut hominis alicuius quatuor digitos habere: aut specie, ut ignis subtilißimum, aut simpliciter, ut animalis uiuere: aut secundum aliud, ut animæ prudens: aut ut primum, quemadmodum rationalis prudens: aut in eo quod habet, ut scien tis indissuasibile à ratione (nihil enim aliud quàm habendo aliquid erit indissuasibile à ratione) aut in eo quòd habeatur, ut scientiæ indissuasibile à ratione: aut in eo quod parL I I I

ticipatur,ut animalis sentire (sentit enim & aliud quid ut homo,sed participans iam hoc,sentit) aut in eo quod participat,ut alicuius animalis uiuere:qui non addit igitur natura,peccat,eò quòd contingit quod naturæ inest, non inesse illi cui natura inest, ut homini duos pedes habere: qui uerò non determinat quoniam quod inest aßignat, quod non erit tale quale nunc inest id,ceu quatuor digitos habere hominem, non indicans quoque quod ut primum, aut ut secundum aliud ponit,quòd non de quo oratio & nomen uerificabitur,ut coloratum esse siue superficiei, siue corporis aßignauerit proprium, non prædicens etiam,quòd aut in eo quod est habere, aut in eo quod haberi proprium aßignauit, ideo non erit proprium quod aßignatum est: nam inerit (si in eo quod habetur aßignauit proprium) etiam habenti: si autem habenti,& ei quod habetur,ut indissuasibile à ratione,scientiæ uel sciētis positum propriū: non præsignificans etiam in eo quod participat, uel participatur, eo quod & in alijs quibusdam inerit proprium. Si enim in eo quidem quod participatur, aßignauit, participātibus inerit.si uerò in eo quod participat, ijs quæ participantur:ut si alicuius animalis posuerit uiuere propriū, non diuidens etiam specie quod uni soli inerit eorum, quæ sub eo sunt,cuius proprium ponit:nam quod est secundum superabundantiam,uni soli inest:ut igni leuißimū.

LIIII *Aliquoties autem & species addens peccat. Nam oportebit unam speciem esse eorum quæ dicuntur, quando specie addiderit:hoc autem in quibusdam non accidit,ut nec in igne,non enim est una species ignis, nam diuersum est carbo & flamma, & lux specie, cum unumquodq; horum sit ignis: propter hoc autem non oportet quando specie additur diuersam esse speciem eius quod dicitur, quoniam his quidem*

dem magis, illis autem minus inerit quod dictum est proprium: ut in igne, subtilißimum: subtilior enim est lux carbone, & flamma. Hoc autem non oportet fieri quando non, & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis ueriflicatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis, & nomen magis. Amplius autem ad hæc idem esse accidit LV
proprium eius quod simpliciter, & eius quod maximè in simpliciter tali: ut in igne se habet subtilißimum: nam & simpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipsum proprium, subtilißima enim est lux: cùm igitur alius sic aßignat proprium, argumentandum: sibi autem non danda hæc instantia, sed statim cùm ponit proprium, determinandum est quomodo ponit proprium.

De Proprio, loci alij. CAP. IIII.

DEinde destruenti quidem, si idem eiusdem proprium LVI
posuit. Non enim erit proprium, quid positum est esse proprium: nam idem eidem omne, quod est esse indicat: quod autem esse indicat, non proprium, sed terminus est, ut quia qui dixit honesti proprium decens esse, idem eiusdem proprium aßignauit (idem enim est honestum & decens) non utique erit decens honesti proprium. Con- LVII
struenti autem, si non eiusdem proprium aßignauit, cùm conuersim prædicatum posuit. Nam erit proprium quod positum est non esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium id quod substantia animata, non idem quidem eiusdem proprium posuit, & conuersim prædicatum aßignauit, erit animalis proprium substantia animata. De- LVIII
inde etiam in ijs quæ similium partium sunt considerandum est: destruenti quidem si quod totius est proprium, non uerificatur de parte: aut quod partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positum est esse pro-

prium: accidit autem in aliquibus hoc fieri. aßignabit enim aliquis in ijs quæ ſimilium partium ſunt proprium aliquoties quidem in toto reſpiciens: aliquoties autem in eo quod ſecundùm partem dicitur ipſe ſeipſum intelligēs: at erit neutrum rectè aßignatum, ut in toto quidem. quia qui dixit maris proprium, plurima aqua ſalſa, alicuius ſimilium partium poſuit proprium, & tale aßignauit quod non uerificatur de parte (non enim erit quiddam maris plurima aqua ſalſa) non utique erit maris proprium, plurima aqua ſalſa. In parte autem, ut quia qui poſuit aëris proprium, reſpirabile, ſimilium quidem partium alicuius dixit proprium, tale autem aßignauit quod de quo aëre uerum eſt, de toto autem non dicitur (non enim erit uniuerſus aër reſpirabilis) non erit utique aëris pro-
LIX *prium reſpirabile. Aſtruenti autem, ſi uerificatur de unaquaque ſimilium partium quod eſt proprium earum ſecundùm totum. Erit enim proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium: ut quia uerificatur de omni terra deorſum fieri ſecundùm naturam: eſt autem & hoc proprium alicuius terræ ſecundùm totum (nam ſecundùm terram, & id quod eſt terram eſſe) erit terræ proprium deor-*
LX *ſum ferri ſecundùm naturam. Deinde ex oppoſitis conſiderandum eſt, primum quidem ex contrarijs: deſtruenti quidem, ſi contrarij non eſt contrarium. Neque enim contrarij erit contrarium proprium: ut quia contrarium eſt iuſtitiæ quidem iniuſtitia, optimo autem peßimum: non eſt autem iuſtitiæ proprium, optimum, non erit iniuſtitiæ*
LXI *proprium peßimum. Conſtruenti autem, ſi contrarij contrarium proprium eſt, & contrarij contrarium proprium erit. Vt quia contrarium eſt bono quidem malum, eligendo autem fugiendum: eſt autem boni proprium eligendum*

dum: erit mali proprium fugiendum. Secundùm autem, ex ijs quæ ad aliquid sunt: destruenti quidem, si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid non est proprium. Neque enim hoc quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est, erit proprium: ut quia dicitur duplum quidem ad dimidium, superans autem ad superatum: non est autem dupli proprium superans, non erit dimidij proprium superatum. Construenti autem, si eius quod est ad aliquid, hoc quod ad aliquid est proprium: & eius quod est aliquid, id quod est ad aliquid erit proprium. Vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium id esse quod duo ad unum: est autem dupli proprium ut duo ad unum: erit dimidij proprium, ut unum ad duo. Tertium autem, destruenti quidem, si habitus, id quod secundùm habitum dicitur non est proprium, neq; profectò priuationis, id quod secundùm priuationem dicitur, erit proprium: & si priuationis, id quod secundùm priuationem dicitur nō est proprium, neq; habitus, id quod secundùm habitum dicitur erit proprium. Vt quia non dicitur surditatis proprium insensibilitatem esse, neque auditus erit proprium sensum esse. Construenti uerò, si quod secundùm habitum dicitur, est habitus proprium: & priuationis, id quod secundùm priuationē dicitur erit proprium, & si priuationis, id quod secundùm priuationem dicitur, est proprium, & habitus quod secundùm habitum dicitur erit proprium. Vt quia uisus est proprium uidere, secundùm quod habemus uisum: erit cæcitatis proprium non uidere, secundùm quod non habemus uisum, nati habere. Deinde ex affirmationibus, & negationibus: primum quidem ex ipsis quæ prædicantur. Est autem locus hic utilis destruenti tantum: ut si affirmatio, uel quod secundùm affirmationem dici-

LXII (margin, at "Secundùm autem")
LXIII (margin, at "Construenti autem")
LXIIII (margin, at "Tertium autem")
LXV (margin, at "Vt quia non dicitur surditatis")
LXVI (margin, at "Deinde ex affirmationibus")

tur, eius est proprium: non erit profectò eius negatio, neque quod secundùm negationem dicitur proprium: si autem sit negatio, aut quod secundùm negationem dicitur proprium, eiusdẽ non erit affirmatio, neq; quod secundùm affirmationem dicitur proprium: ut quia propriũ animalis est animatum, non erit animalis proprium non animatum.

LXVII *Secundùm autem ex prædicatis, uel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, uel non prædicatur: destruenti quidem, si affirmationis affirmatio non est proprium. Neque enim negatio negationis erit proprium: & si negatio negationis non est proprium, neq; affirmationis affirmatio erit proprium: ut quia non est proprium hominis animal, neq; non hominis non animal: si autem non hominis non uidetur proprium non animal, neq; hominis erit proprium animal.*

LXVIII *Construenti autem si affirmationis affirmatio est proprium. Nam & negatio negationis erit proprium: si autem negationis negatio est proprium, & affirmaito affirmationis erit proprium: ut quia non animalis est proprium non uiuere, erit animalis proprium uiuere: & si animalis proprium uidetur uiuere, & non animalis proprium uidebitur non uiuere.*

LXIX *Tertium autem ex ipsis subiectis. destruenti quidem, si quod aßignatum est proprium affirmationis est proprium. Non erit enim idem & negationis proprium: si autem negationis est proprium quod aßignatum est, non erit affirmationis proprium: ut quia animalis proprium est animatum, non animalis non erit proprium animatum.*

LXX *Construenti uerò, si aßignatum proprium non est affirmationis propriũ, erit negationis.*

Annotatio. *At hic locus deficit: nã affirmatio negationis, & negatio affirmationis nõ est propriũ, quandoquidẽ affirmatio negationi omnino non inest: negatio autem affirmationi inest*

est quidem, at nõ ut proprium inest. Deinde ex ijs quæ ex opposito diuiduntur, destruenti quidem, si eorum quæ ex opposito diuiduntur, nullum ullius reliquorum ex opposito diuisorum est proprium. Neque enim quod positum est, erit proprium eius cuius positum est proprium: ut quia animal sensibile nullius aliorũ mortalium animalium est proprium, non erit animal intelligibile Dei *proprium.* LXXI

Construenti autem, si cæterorum quæ ex opposito diuiduntur quoduis est proprium talium quoruncunque eorum quæ ex opposito diuiduntur. Nam reliquum erit eius proprium, cuius positum est non esse proprium: ut quia prudentiæ est proprium, per se natum esse rationalis uirtutem esse, & aliarum uirtutum sic uniuscuiusque sumptæ: erit temperantiæ proprium per se natum esse, concupiscibilis uirtutem esse. LXXII

Deinde ex casibus: destruenti quidem, si casus non est casus proprium. Neque enim casus erit proprium casus: ut quia non est eius quod est iustè proprium id quod bene, neque iusti proprium erit bonum. LXXIII

Construenti autem, si casus est propriũ casus. LXXIIII *Nam & casus erit casus proprium: ut quia hominis est proprium greßibile bipes: & homini erit proprium greßibili bipedi dici.*

Non solùm autem in eo quod dictum est secundum casus est considerandum, sed & in oppositis, quemadmodum & in prioribus locis dictum est, destruenti quidem: si oppositi casus, non est proprium oppositi casus. Neque enim oppositi casus erit proprium oppositi casus: ut quia non est eius quod est iustè proprium quod bene: neque iniustè erit proprium quod malè. LXXV

Construenti uerò, si oppositi casus est proprium oppositi casus. Nam & oppositi casus, erit proprium oppositi casus: ut quia honesti est proprium optimum, & LXXVI

LXXVII *inhonesti erit proprium pessimum. Deinde ex ijs quæ similiter se habent: destruenti quidem, si quod similiter se*
LXXVIII *habet eius quod similiter se habet, non est proprium. Neque enim quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium: ut quia similiter se habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendum sanitatem: non est autem proprium medici efficere sanitatem, neque ædificatoris erit proprium, extruere ædificiũ.*

LXXIX *Construenti autem, si quod similiter se habet erit proprium eius quod similiter se habet. Nam & quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium: ut quoniam similiter se habet medicus ad id quod est esse effectiuum sanitatis, & ludi magister ad id quod est esse effectiuum bonæ habitudinis: est autem proprium magistri ludi esse effectiuum bonæ habitudinis, erit pro-*
LXXX *prium & medici effectiuum esse sanitatis. Deinde ex ijs quæ sic se habent: destruenti quidem, si quod sic se habet, eius quod sic se habet non est proprium. Neque enim quod sic se habet, eius quod sic se habet, erit proprium.*

Si autem eius quod sic se habet, id quod sic se habet est proprium: eius non erit proprium cuius positum est esse proprium. Vt quia sic se habet prudentia ad honestum & turpe, eò quòd disciplina utriusque eorum est: non est autem prudentiæ proprium disciplinam esse honesti: non utique erit proprium prudentiæ disciplinam esse turpis: si uerò est proprium prudentiæ disciplinam esse honesti, non erit proprium eiusdem disciplinam esse turpis: impossibile est enim eiusdem plura esse propria. Construenti uerò nihil locus iste utilis: nam quod sic se habet, unum ad
LXXXI *plura comparatur. Deinde destruenti quidem, si quod secundum esse dicitur, non est eius quod secundum esse dicitur*

citur proprium. Nam neque corrumpi eius quod est secundum corrumpi: neque generari eius quod secundum generari dicitur, erit proprium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neque eius quod est hominem generari, erit proprium generari animal, neque eius quod hominem corrumpi erit proprium corrumpi animal. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, & ex corrumpi ad esse & generari: quemadmodum dictum est nunc ex esse ad generari, & corrumpi.

Construenti autem, si eius quod est secundum esse ordinatum est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam & eius quod secundum generari dicitur, erit hoc quod secundum generari dicitur proprium: & eius quod secundum corrumpi, hoc quod secundum corrumpi est aßignatum: ut quia hominis est proprium esse mortalem, & eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, & eius quod est corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari, & corrumpi: & ad esse, & ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum & in destruenti dictum est. LXXXII

Deinde inspiciendum ad idem suppositi: destruenti quidem, si ideæ non inest, aut si non qua id dicitur, cuius est proprium aßignatum. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium: ut quoniam ipsi homini non inest quiescere qua homo est, sed quà idea, non erit hominis propriū quiescere. LXXXIII

Construenti autem, si ideæ inest, & secundum hoc inest quà dicitur de illo ipso, cuius positū est non esse proprium. Erit enim propriū quod positum est non inesse proprium: ut quoniam inest ipsi animali ex anima & corpore compositum esse, & quà animal est ipsi inest id: erit proprium animalis ex corpore & anima compositum esse. LXXXIIII

De Pro

De Proprio, loci alij. CAP. V.

LXXXV *Deinde ex magis & minus. Primum quidem destruenti, si quod magis est, eius quod magis non est propriũ. Neq; enim quod minus est, eius quod minus erit proprium: neque quod minime eius quod minime: neque quod maxime eius quod maxime: neq; quod simpliciter eius quod simpliciter: ut quia non est magis colorari magis corporis proprium: neque minus colorari minus corporis propriũ*
LXXXVI *erit, neque colorari corporis omnino. Construenti autem, si quod magis est, eius quod magis est, est proprium.*

Nam quod minus est, eius quod minus est erit propriũ: & quod minime, eius quod minime: & quod maxime, eius quod maxime: & quod simpliciter, eius quod simpliciter: ut quia magis uiuentis magis sentire est proprium, & minus uiuentis minus sentire, erit proprium: & eius quod maxime id quod maxime, & eius quod minime id quod minime, & eius quod simpliciter, id quoque quod simpli-
LXXXVII *citer. Et ex eo autem quod simpliciter, ad eadem considerandum: destruenti quidem, si quod simpliciter non est*
LXXXVIII *proprium. Neque enim quod magis est eius quod magis, neque quod minus eius quod minus, neque quod maxime eius quod maxime, neque quod minime eius quod minime erit proprium: ut quia non est hominis proprium studiosum, neq; magis hominis, magis studiosum erit pro-*
LXXXIX *prium. Construenti autem, si quod simpliciter est, eius quod simpliciter est proprium. Nam & hoc quod magis eius quod magis, & quod minus eius quod minus, & quod minime eius quod minime, & quod maximè eius quod maximè erit proprium: ut quia est ignis proprium sursum ferri secundum naturam, & magis ignis erit magis proprium, sursum ferri secundũ naturam: eodem modo*

consi

considerandum est & ex alijs huiusmodi. Secundum autem, destruenti quidem, si quod magis est, non est eius quod magis est proprium. Neq; enim quod minus est eius quod minus erit proprium: ut quoniam magis est proprium animalis sentire quàm hominis scire, non est autem animalis proprium sentire, quare non erit hominis proprium scire. XC

Construenti autem, si quod minus, eius qnod minus est proprium. Nam & quod magis eius quod magis erit proprium: ut quia minus est proprium hominis mansuetum natura quàm animalis uiuere: est autem hominis proprium mansuetum natura, erit propriũ animalis uiuere. Tertium uerò, destruenti quidem, si cuius magis est, proprium non est. Neq; enim cuius est minus proprium, erit eius propriũ: si autem illius est proprium, non erit huius propriũ: ut quia colorari magis superficiei quàm corporis est proprium, non est autẽ superficiei proprium, non erit corporis proprium colorari: si uerò est superficiei proprium, non erit corporis proprium. Construenti autem hic locus non est utilis: nam impoßibile est idem plurium proprium esse. XCI

Quartum, destruenti quidem, si quod magis est eius proprium, non est proprium, neq; profectò quod minus est eius proprium, erit proprium. Vt quia magis est proprium animalis sensibile quàm partibile, non est autem animalis sensibile proprium: quare non erit animalis partibile proprium. Construenti autem: si quod minus est eius proprium, est propriũ. Nam & quod magis est eius propriũ, erit proprium: ut quoniam minus est proprium animalis sentire quàm uiuere: est autem animalis proprium sentire, erit animalis proprium uiuere. Deinde ex his quæ similiter insunt. primum quidem destruenti, si quod similiter est proprium, non est proprium eius cuius similiter est propr XCII XCIII XCIIII

proprium. Neque enim quod ſimiliter eſt proprium, erit proprium eius cuius ſimiliter eſt proprium:ut quia ſimiliter eſt proprium concupiſcibilis concupiſcere,& rationalis ratiocinari: non eſt autem proprium concupiſcibilis concupiſcere, non erit rationalis proprium ratiocinari.

XCV *Conſtruenti uerò,ſi quod ſimiliter eſt propriũ, eius eſt proprium, cuius eſt ſimiliter proprium. Nam & quod ſimiliter eſt proprium, erit eius proprium cuius ſimiliter eſt proprium:ut quia ſimiliter eſt rationalis proprium primùm prudens, & concupiſcibilis proprium primum temperans:eſt autem rationalis primum prudens: erit igitur*

XCVI *concupiſcibilis proprium primum temperans. Secundum autem,deſtruenti quidem, ſi quod ſimiliter eſt proprium non eſt proprium eius. Nam neque quod ſimiliter eſt proprium,erit proprium eius: ut quia ſimiliter eſt proprium hominis uidere, & audire, non eſt hominis proprium ui-*

XCVII *dere,non utique hominis proprium audire. Conſtruenti uerò, ſi quod ſimiliter eſt eius proprium, eſt proprium. Nam quod ſimiliter eſt eius proprium,proprium erit: ut quia ſimiliter eſt proprium animæ, aliquid partium eius primò eſſe concupiſcibile, & rationale primò: eſt autem proprium animæ,quid partium eius eſſe concupiſcibile pri mò,erit utique proprium animæ quippiam partium eius*

XCVIII *eſſe rationale primò. Tertium uerò, deſtruenti quidem, ſi cuius ſimiliter eſt propriũ,non eſt proprium. Neq; enim cuius ſimiliter propriũ, erit propriũ: ſi autẽ illius eſt proprium,non erit alterius proprium: ut quia urere ſimiliter eſt proprium flammæ,& carbonis, non eſt autem flammæ proprium urere,non erit carbonis propriũ urere:ſi autem eſt flammæ proprium: non erit carbonis proprium urere.*

Conſtruenti autem hic locus non eſt utilis:differt autem

quod

quod est ex similiter se habentibus, ab eo quod ex ijs est quæ similiter insunt: quoniam illud quidem secundum proportionem sumitur non in eo quod inest aliquid cõparatũ: hoc autem ex eo quod inest, alicui cõparatur. Deinde *destruenti quidem, si potentia proprium aßignans, & non ad ens aßignauit proprium potentia, cùm non contingat ei potentia inesse cùm ens non est.* Non *enim erit proprium quod positum est esse propriũ: ut quia qui dixit aëris proprium respirabile, potentia quidem aßignauit proprium (nam tale proprium ut respirari poßit, respirabile est) aßi gnauit autem & ad non esse propriũ: nam & cùm non est animal quod spirare natum ex aëre, contingit aërem esse, non tamen cùm non est animal, poßibile est spirare: quare neq; aëris erit propriũ huiusmodi poßibile respirari tunc, quia animal non erit quod tale est ut respirare poßit: non ergo erit aëris propriũ respirabile. Construenti autem, si potentia aßignans proprium, tam ad ens aßignauit proprium, quàm ad non ens, cùm contingat potentia non enti inesse.* Erit *enim proprium quod positum est non esse proprium: ut quia qui aßignauit proprium, entis poßibile pati, aut facere potentia aßignans proprium, ad ens aßignauit propriũ (nam cùm ens est, & poßibile pati quid, aut facere erit) quare propriũ erit entis poßibile pati quid, aut facere.* Deinde *destruenti quidem, si per superabundantiã posuit propriũ.* Non *erit enim proprium quod positum est esse proprium: accidit enim sic aßignantibus propriũ, non de quo orationem, & nomen uerificari: nam corrupta re, nihil minus erit oratio: nam eorũ quæ sunt alicui maximè inest: ut si quis aßignet ignis proprium, corpus leuißimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporum quod leuißimum erit: quare nõ erit ignis propriũ, corpus leuißimum.*

XCIX C CI

Constru

CII *Construenti autem: si non per superabundantiam posuit proprium. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non superabundantia aßignauit proprium: erit utique secundum hoc bene positum proprium.*

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN LIBRVM SEXTVM TOP.

ARGVMENTVM.

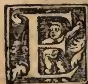
IN sexto definitionis aguntur loci. cuius negotii quinque partes. Sed hæc duo prius exquirimus: an obscura elocutio, an plus dictum quàm oporteat. In priore, an translatio adhibita, an uerba insolita, an inde contrarii parum nota ratio, an non continuo cognita definitio. in posteriore: an plane omnibus, & an omnibus eiusdem generis competat, an superfluum quippiam, an quod eiusdem speciei non competat omnibus: an dictum idem sæpius, an uniuersali additum particulare. Vtrum autem impleta sit definitio, inde colligi., si uideas an non ex prioribus, ac notioribus: an certi definitio incerta, an res in genere non ponatur, an non quæ oportet definitum respiciat, an transiliatur genus, an non omittantur differentiæ generis: an differentia desit. quæ contrà diuidatur, aut ex uero non sit genere. an genus negatione diuidatur, an genus, an etiam species ut differentia reddantur, an differentia hoc aliquid significet. an ex accidenti definitio competat: an differentia, uel species, uel quæ sub pecie, dicantur de genere: an rursus de differentia, uel genus, uel species, uel quæ sub specie. an non differentia specie prior: & an alterius quoque generis: an quod in aliquo est, an etiam affectio pro differentia: an illius quod est ad aliquid, ipsa non sit ad aliquid differentia, an aliò ipsum quàm quò debeat referatur. an non primi definitio cum de pluribus agatur: an affectio, uel dispositio, uel definitum quid aliud quod dicitur non suscipiat. an tempore aliquo dissentiat. an alio pacto magis cõueniat: an res ipsa magis quàm definitio. an non ambo pariter crescant, an magis quod re quàm quod ratione: an utriq; alterum pariter competat, alterum non competat. an utrobique

defi

definitio duobus competat: an si loco nominum sumantur orationes, alicubi dissentiant: an si nō finem respiciat, generatio sit, an actus, an indistincta prædicamenta, an habitus pro habente: uel contrà, an eorum quæ sunt ad aliquid, eodem referuntur & genus & species. an in reliquis oppositis ordo teneatur: an similes congruant casus: an ideæ congruant: an una ratio æquiuocorum posita, an & impliciti, an & compositi. an transsumptio adhibita, an uariatis intellectus uariatus nominibus, an transsumptio non differentiæ, sed generis: an est cuius ratio traditur, non est id quod sub ratione: an indistinctum, quò illud referendum, quod est ad aliud: an definita non res, sed bene habens, aut perfecta res. an quod sui caussa eligendum sit, alterius eligendum caussa dicatur, an non ipsum, sed quod ex ipso definiatur. Quæ scite singula discernes, ut totum & partes, ut magis & minus, ut melius & peius, ut uniuocationem, ut præteritum compositionis modum, ut quod dicimus hoc post illud, ut quot modis alterum cum altero dicatur, ut an totum uocetur aliquorum compositio, & an altero contrarium quippiam definiatur. Declaranda interdum & definitio, interdum & melior excogitanda.

TOPICORVM
ARISTOTELIS LIBER SEXTVS.

De locis Definitionis. CAP. I.

Primus locus.

EIVS autem quod est circa terminos negotij, partes sunt quinq;. Nā aut quod omnino non uerum est dicere de quo nomen & orationem (oportet enim hominis definitionem de omni homine ucrificari) aut quod cùm sit genus non posuit in genere, uel non in accommodato genere posuit (oportet enim eum qui definit in genere ponentem differentias adiungere: nam maximè eorum quæ sunt in definitione, genus uidetur definiti substantiam significare) aut

quod non propria est definitio (oportet enim definitionem propriam esse, quemadmodum prius dictum est) aut si omnia quae dicta sunt is qui fecit, non definiuit, neque dixit quid est esse rei definitae: reliquum autem praeter ea quae di-
II *cta sunt, si definiuit quidem, at non bene definiuit. Si igitur non uerificatur de quo nomen & oratio, ex ijs quae dicta sunt in accidente locis, considerandum. Nam & illic utrum uerum uel non uerum, omnis consideratio fit, quando enim quod inest accidens disputamus, quod uerum est dicimus: quando autem quod non inest, quod non uerum.*
III *Si uerò non in accommodato genere posuit, aut si nō propria est aßignata oratio: ex ijs qui sunt ad genus & proprium dictis locis, prospiciendum. Reliquum uerò si non definiuit, aut si non bene definiuit, aliquo modo aggredi-*
IIII *endum dicere. Primùm igitur inspiciendum si non bene definiuit. Nam facilius est, quodlibet fecisse, quàm bene fecisse: manifestum igitur quoniam peccatum circa hoc plusculum, eò quòd laboriosius. quare argumentatio facilior*
V *quae circa hoc, quàm quae circa illud fit. Sunt autem eius quod non est bene, partes duae. Vna quidem, obscura interpretatione uti. Oportet enim definientem (ut contingit) quàm clarißima interpretatione uti: eò quòd cognoscendi gratia aßignatur definitio. Secunda autem, si amplius dixit in definitione, quàm par sit: nam omne quod superadiectum est in definitione, superfluum est.*

De Definitione, loci alij. CAP. II.

VI **R***Vrsus autem utrunq; quod dictum est in plures partes diuiditur: unus autem locus eius quod obscurè est, si sit aequiuocum alicui, quod dictum est. Vt quòd generatio est ductio ad substantiam, & quòd sanitas commensuratio calidorum & frigidorum: nam aequiuoca est ductio,*

ctio, & cōmensuratio: immanifestum igitur utrum uult dicere eorum quæ significantur ab eo, quod multipliciter dicitur. similiter autem & si cùm definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit: nam immanifestum utrius definitionem aßignauit, contingitq́; calumniari uelut non conueniente oratione ad omnia quorum definitionem aßignauit. Maximè *autem contingit tale quippiam facere, cùm latet æquiuocatio. Contingit etiam & cum qui diuidit, quoties dicitur id quod in definitione aßignatum est, syllogismum facere: nam si secundùm nullum modorum sufficiēter dictum est, manifestum quòd nō definierit illo modo.* Alius VII *si secundùm metaphoram dixit.* Vt *scientiam indeciduam, terram autem nutricem, aut temperantiam consonantiam: nam omne obscurum, quòd secūdùm metaphoram dicitur, contingit & etiam metaphora loquentem calumniari, tanquam non propriè dicentem: non enim congruet dicta definitio, ut in temperantia, nam omnis consonantia in sonis.* A*mplius, si est genus consonantia temperantiæ: in duobus generibus erit idem, non continentibus se inuicem: nam neque consonantia uirtutem, neq; uirtus continet consonantiam.* A*mplius, si non positis nominibus utitur.* Vt Plato VIII *ciliumbre oculum, aut araneum putrimordax, aut medullā oßigenium dixit: nam omne obscurum, quod insuetum est.* Q*uædam autem neque secundùm æquiuocationem, neq; secundùm metaphoram, neq; propriè dicuntur.* Vt *lex, mensura, uel imago eorum quæ natura iusta sunt: sunt autem huiusmodi deteriora, metaphora: nam metaphora facit quodammodo notum quod designatum est per similitudinem (omnes enim metaphora utentes, secundùm aliquam similitudinem ea utuntur) at quod tale est, non facit notum: nam neq; similitudo est secundùm quam mensura, uel imago lex* IX

est, neque dici solet propriè: quapropter si propriè mensuram, uel imaginem legem dicit esse, ueritatis est expers: nam imago id est, cuius generatio per imitationem est: hoc autem non inest legi: si autem non propriè, manifestū quod obscurè dixit, atq; deterius quolibet eorum quæ secundum
X *metaphoram dicuntur.* Amplius, *si non manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dicitur.* Nam *quæ bene aßignan-*
XI *tur, contrarias commanifestant.* Aut *si per se dicta: non sit manifestum cuius est definitio: sed quemadmodum ea quæ sunt antiquorum scriptorum, nisi quis superscripsisset: non cognoscebatur quid unumquodq;: si igitur non clarè, ex hu*
XII *iusmodi est inspiciendum.* Si *igitur superfluum in termino dixit, primùm quidem considerandum, si aliquo usus est, quod omnibus insit, uel simpliciter ijs quæ sunt, uel ijs quæ sub eodem genere sunt definitorum.* Nam *superfluum dici necessarium id est, oportet enim genus ab alijs separare, differentiam autem ab aliquo eorum quæ sunt in eodem genere: atqui quod omnibus quidem inest simpliciter, à nullo separat, quod autem omnibus quæ sub eodem sunt genere inest, non separat ab ijs quæ sunt in eodem genere: qua-*
XIII *re superuacaneum huiusmodi oppositum.* Aut *si est quidē proprium quod oppositum est, ablato autem illo, & reliqua definitio propria est, & indicat substantiam.* Vt *in hominis oratione scientiæ susceptiuum appositum, superfluum: nam & eo ablato, reliqua oratio propria est, & indicat substantiam: simpliciter autem dicendo, omne superfluum, quo ablato, reliquum manifestum fecit id quod definitur.* Talis *autem est & animæ terminus, si est numerus ipse seipsum mouens: nam quod seipsum mouet est anima, ceu* Plato *definiuit, an proprium quidem quod dicitur: non indicat autem substantiam interempto numero? utro-*

uis

uis igitur modo se habeat, difficile est ut explicet. Vtēdum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: ut est phlegmatis terminus, humidum primū à cibo, indigestum: unum enim primum non multa: quare superfluum, indigestum appositum: nam hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit à cibo & aliud quiddam primum esse. An non simpliciter à cibo phlegma, sed indigestorum primum? quare addendum est indigestum: nam illo quidem modo dicta non uera erit definitio: siquidem non omnium primum est. Amplius si quippiam eorū quæ sunt in oratione non omnibus inest, quæ sunt sub eadem specie. Nam *talis peius definiuit, quàm qui usi sunt eo quod inest omnibus quæ sunt: nam illic, si reliqua propria definitio, & tota propria erit: simpliciter enim ad proprium quolibet addito uero, tota oratio propria fit: at uerò si aliquid eorum quæ sunt in oratione, non omnibus insit quæ sunt sub eadē specie, impoßibile est totam orationem propriam esse: non enim conuersim prædicabitur de re, ut animal greßibile bipes quadricubitale: nam huiusmodi oratio non conuersim prædicabitur de re, eò quòd nō omnibus inest (quæ sub eadem specie sunt) quadricubitale.* XIIII *Rursum si idem frequenter dixit. Vt qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit: nam omnis concupiscentia, delectationis est, quare & eidem concupiscentiæ delectationis erit: fit igitur terminus concupiscentiæ appetitus delectationis (nihil enim differt concupiscentiam dicere, aut appetitum delectationis) quare utrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidē nihil absurdum? nam & homo bipes est. Quare & idem homini, bipes erit. est autem idem homini, animal greßibile bipes: quare animal greßibile bipes, bipes est: sed non propter hoc absurdum aliquid accipit: non enim de animali,* XV

solum greßibile bis bipes prædicatur: sic enim de eodem bis bipes prædicatur, si de animali bipede, greßibile bipes dicitur, quare semel tantum bipes prædicatur. Similiter autem & in concupiscentia: non enim de appetitu id quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto: quare semel & hic prædicatio fit. Non *est autem bis dicere idem nomen, aliquid absurdum: sed frequenter de aliquo idem prædicari. sicut* Xenocrates *prudentiam definitiuam, & contemplatiuam eorum quæ sunt, dicit esse: nam definitiua, cōtemplatiua quædam est, quare bis idem dicit, addens rursum & contemplatiuam. Similiter autem & quicunque refrigerationem, priuationem eius quidem caloris, qui secundùm naturam est, dicunt esse: nam omnis priuatio eius est, quod secundùm naturam est: quare superfluum est addere secundùm naturam: sed sufficit fortasse dicere priuationem caloris, eò quòd ipsa priuatio, notum facit quòd eius sit quod*

XVI *secundùm naturam dicitur.* R*ursum, si uniuersali dicto addidit & particulare.* Vt *si clementiam imminutionem, expedientiam & iustorum: nam iustum expediens quippiam est, quare continetur in expediente. superfluum igitur iustum: nam qui dixit uniuersale, addit & particulare: & si medicinam disciplinam sanatiuorum animali & homini: aut legem imaginem eorū quæ natura sunt bona & iusta: nam iustum bonum quippiam, quare frequenter idem dicit. utrum igitur bene an non bene definiuit: per hæc & huiusmodi perspiciendum.*

De Definitione, loci alij. CAP. III.

XVII VTrum *uerò definiuit, & dixit quid est esse, an non ex his.* Primùm *ergo si non, per priora & notiora confecit definitionem.* Nam *terminus aßignatur eius cognoscendi gratia quod dicitur. cognoscimus autem non*

ex

ex quibuslibet, sed ex prioribus, notioribusq́;, quemadmodum in demonstrationibus: sic enim omnis doctrina, & omnis disciplina se habet: manifestum igitur quòd qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit: si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones. Nam manifestum quod & qui per priora, ac notiora, iterum melius definiuit: quare utræque erunt definitiones eiusdem: tale autem non uidetur: nam unicuiq; eorum quæ sunt, unum est esse idipsum quod est: quare si plures erunt eiusdem definitiones, idem erit definitio, esse quod quidem secundùm utranq; definitionem significatur. hæc autem non eadem sunt, eò quòd definitiones diuersæ: manifestum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atque notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter est accipere. Aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si nobis ignotioribus, contingit enim utroq; modo: simpliciter igitur notius quod prius est, posteriore: ut punctum linea, & linea superficie, & superficies solido: quemadmodum & unitas numero: prius enim & principium omnis numeri: similiter autem & elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoque accidit: nam maximè solidum, magis sub sensu cadit, quàm superficies; superficies autem magis quàm linea, linea autem signo magis: quare multitudo magis huiusmodi cognoscit, nam illa quidem quomodolibet, hæc autem subtili, & fœcundo intellectu comprehendere oportet: simpliciter igitur melius per priora, posteriora tentare cognoscere, nam magis scientificum tale est. Verùm ad eos qui impotentes sunt cognoscere per talia, necessarium fortè per ea quæ illis cognita sunt facere orationem: sunt autem talium definitiones. quæ & puncti, & lineæ, & superficiei. omnes XVIII

enim per posteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, istam autem superficiei, hanc verò solidi fines dicunt esse. Non oportet autem latere quoniam sic definientes non contigit quod quid est esse definitio, indicare: nisi contingat idem nobis notius esse, & simpliciter notius: siquidem oportet per genus & differentias definire eum, qui bene definit: hæc autem simpliciter notiora, & priora sunt specie: interimit enim genus & differentia speciem, quare priora hæc specie. Sunt autem notiora, nam specie quidem nota necesse est genus & differentias cognosci: qui hominem enim cognoscit, & animal greßibile cognoscit: ac genere & differentia notis, non necesse est & speciem cognosci: quare ignotior species. Amplius, illis (qui secundùm ueritatem huiusmodi definitiones dicunt esse quæ sunt ex ijs quæ unicuique sunt nota) plures: eiusdem accidit dicere definitiones esse, nam alia alijs, & non omnibus eadem contingit notiora esse: quare ad unumquenque erit definitio aßignanda, si quidem ex ijs quæ singulis quibusque sunt notiora, definitionem oportet facere. Amplius: eisdem alia interdum alia magis nota: nam à principio quidem sensibilia, instructioribus autem factis, contrà: quare neque ad eundem semper ad eadem definitio aßignanda, ijs qui per ea quæ singulis quibusque sunt notiora definitionem fatentur aßignandam esse: manifestum igitur quòd non definiendum per ea quæ huiusmodi sunt, sed per simpliciter notiora: nam solo modo sic una & eadem definitio semper fiet. Fortasse autem & quod simpliciter notum, non est id quod omnibus notum, sed quod bene dispositis intellectu: quemadmodum & simpliciter salubre ijs qui bene affectum habent corpus: oportet ergo unumquodque talium

lium

lium diligenter peruestigare: uti autem disputantes ad id quod expedit. Maximè autem sine dissensione interimere contingit definitionem: si neque ex simpliciter notioribus, neque ex ijs quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora, priora indicat: quemadmodum prius diximus.

Alius autem, si eius quod est in quiete, & definitione XIX
per indefinitum, & quod in motu est aßignata est oratio
nobis. Prius enim est & notius quod manens est, & de- XX
finitum, eo quod indefinitum & in motu est. Eius autem quod est non ex prioribus, tres sunt loci. Primus quidem, si per oppositum, oppositum definiuit. Vt si per malum, bonum. simul enim natura opposita, & nonnullis etiam eadem disciplina utrorumque uidetur esse: quare non notius alterum altero. Oportet autem non latere quædam fortasse aliter definiri non posse, ut duplum sine dimidio, & quæcunque per se ad aliquid dicuntur: nam omnibus huiusmodi, est idem esse ei quod est ad aliquid quodammodo se habere: quare non est poßibile sine altero alterum cognoscere. eò quòd necessarium est in alterius oratione coassumi & alterū. Ergo cognoscere quidem oportet huiusmodi omnia: uti autem eis in his ut uidebitur expedire. Alius, si eodem usus est ei quod defi- XXI
nitur. Latet autem, cùm non eodem definiti nomine utitur: ut si solem stellam in die apparentem definiuit: nam qui die utitur, sole utitur: & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationem: ut quòd dies est, Solis latio super terram: nam tunc manifestum quòd qui Solis lationem super terram dixit, solem dixit: quare utitur sole, qui die utitur. Rursum, si eo quod ediuerso di- XXII
uiditur, id quod ediuerso diuiditur definiuit. Vt impar est,

qui unitate maior est pare: simul enim natura, quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur: impar autem & par ediuerso diuiduntur: nam ambo, numeri differentiæ.

Similiter autem & si per inferiora, superiora definiuit.

XXIII *Vt parem numerum, qui bipartitè secatur: aut bonum, habitum uirtutis: nam & bipartitè sumptum est à duobus, quæ paria sunt: & uirtus, bonum quiddam est: quare inferiora hæc quàm illa sunt: est autem necesse eum qui inferioribus utitur, & illis uti: nam & qui uirtute utitur, bono utitur, eò quòd bonum quoddam uirtus: similiter autem & qui bipartitè utitur, & pare utitur, eò quòd in duo secari significat bipartitè secari: duo autem paria sunt.*

XXIIII *Vniuersaliter igitur dicēdo, unus est locus nō per priora & notiora fecisse orationem: partes autem eius, ea quæ dicta sunt. Secundus autem, si res cùm sit non ponitur in genere. Nam in omnibus huiusmodi peccatū est, in quibus non prius ponitur in oratione, quid est: ut corporis definitio, quod habet tres dimensiones: aut si quis hominē definiuit, quod est sciens numerare: non enim dictum est quid est, habere tres dimensiones: uel quid est, scit numerare: genus autem uult quid est significare: & primum*

XXV *apponitur eorum quæ in definitione dicuntur. Amplius, si ad plura cum dicatur id quod definitur: non ad omnia aßignauit. Vt si grammaticen, scientiam scribendi quod profertur: nam indiget, & quod legendi: nihilo enim magis scribendi quàm legendi aßignat qui definit: quare non alius, sed qui utraque hæc dicit, eò quòd plures non contingit eiusdem definitiones esse. In quibusdam profectò secundum ueritatem se habet, ut dictum est: in quibusdam autem non, ut in quibuscunque non per se dicitur ad utrunque: ut medicinam, scientiam, sanitatem, & ægritudinem*

effic

efficiendi: nam de illa quidem per se dicitur, de hac autem per accidens: simpliciter enim alienum à medicina, ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad utrunque aßignauit, quàm qui ad alterum, uerùm fortaßè & deterius, eò quòd & reliquorum quilibet potest ægritudinem efficere. Amplius, si non ad melius sed ad peius XXVI *aßignauit, cùm sint plura ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis disciplina & potestas, optimi uidetur esse.*

Rursum si non positum est in proprio genere quod di- XXVII *ctum est, considerandum ex ijs (quæ ad genera sunt) elementis: quemadmodum est dictum prius. Rursum si transiliens dicit genera. Vt qui iustitiam æqualitatis habitum effectiuum, uel distributiuum æqui: nam transilit, qui sic definit, uirtutem: relinquens igitur iustitiæ genus, non dicit quid est esse (nam substantia unicuique est in genere) est autem hoc idem ei quod est non in proximo genere ponere. Nam qui in proximo posuit, omnia superiora dixit: eò quòd omnia superiora genera de inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias superiori generi addendum, per quas definitur proximum genus: sic enim erit nihil prætermißum, sed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui uerò ipsum superius genus dicit, non dicit & inferius genus: nam qui plantam dicit, non dicit arborem. Rur-* XXVIII *sum in differentijs similiter considerandum, si & differentias dixit generis. Nam si rei non specialibus definiuit differentijs, aut si etiam omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam esse (ut animal, aut substantiam) manifestum quoniam non definiuit: nullius enim differentiæ, quæ dicta sunt. Videndum autem &* XXIX *si est aliquid quod ediuerso diuiditur dictæ differentiæ.*

Nam

Nam si non est, perspicuum quoniam non erit quæ dicta est generis differentia: nam omne genus ijs (quæ ediuerso diuiduntur) differentijs diuiditur: ut animal greßibili, & uolatili, & aquatili, & bipedi. XXX *Aut si est quidem ediuerso diuisa differentia, non uerificatur autem de genere.*

Nam si non, manifestum quoniam neutra erit generis differentia: omnes enim quæ ediuerso diuiduntur differentiæ, uerificantur de proprio genere. XXXI *Similiter autem & si uerificatur quidem, at nō facit apposita generi speciem. Nam manifestum, quòd non erit hæc specifica differentia generis: nam omnis specifica differentia cum genere, speciem facit: si autem hæc non est differentia, nec quæ dicta est: quia hæc ediuerso diuiditur.* XXXII *Amplius, si negatione diuidat genus. Vt qui lineam definiunt longitudinem sine latitudine esse: nam nihil aliud significat, sine latitudine, quàm quòd non habet latitudinē: accidet igitur genus participare speciem. nam omnis longitudo sine latitudine, aut latitudinem habens est, quia de omni affirmatio uel negatio uera fit: quare genus lineæ cùm longitudo sit, sine latitudine, aut latitudinem habens erit: at longitudo sine latitudine speciei est ratio: similiter autem & longitudo latitudinem habens: nam sine latitudine, & latitudinē habens, differentiæ sunt: ex differentia autē & genere, est speciei oratio: quare genus suscipiet speciei orationem, similiter autem & differentiæ, eò quòd altera dictarum differentiarum ex neceßitate prædicatur de genere. Est autem dictus locus utilis ad eos, qui ponunt ideas esse: nam si non est ipsa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere quod latitudinem habet, aut sine latitudine est: oportet enim de omni longitudine alterum eorum uerificari, si quidem de genere uerificari debeat. hoc autem non accidit: sunt autem*

tem

tem & sine latitudine, & latitudinem habentes longitudines, quare ad illos solos utilis hic locus, quicunque genus unum numero dicunt esse: hoc autem faciunt qui ideas ponunt. Nam ipsam longitudinem, & ipsum animal, genus dicunt esse. Fortasse autem in quibusdam etiam necessariũ est negatione uti definientem, ut in priuationibus: nam cæcum est quod non habet uisum, quando natum est habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione, qua negationem necesse est ediuerso diuidi: ut si longitudinem, habens latitudinem definiuit, eam habente latitudinem ediuerso diuiditur, non habens latitudinem, neq; aliud quicquam: quare negatione rursum diuiditur genus. Rursum si speciem ut differentiam aßignauit. Vt qui cõuicium, iniuriam cum irrisione definiuit: nam irrisio iniuria quædam est, quare non differentia, sed species est irrisio. Amplius, si genus ut differentiam dixit. Vt uirtutem, habitum bonum, uel studiosum: nam bonum est genus uirtutis. An non genus est bonum, sed differentia? siquidem uerum est quòd non contingat idem in duobus generibus esse non continentibus se inuicem (nam neq; bonum continet habitum, neque habitus bonum: non enim omnis habitus bonum, neque omne bonum habitus) non erunt profectò genera ambo. Si igitur habitus genus est uirtutis, perspicuum bonum non genus, sed magis differentiam esse. Amplius, habitus quidem quid est uirtus significat: bonum autem non quid est, sed qualequid est: uidetur autem differentia qualequid significare. Videndum autem & si non quale quid, sed ipsum quid significat aßignata differentia. Nam uidetur qualequid omnis differentia significare. Considerandum autem & si secundum accidens inest definito differentia. Nam nulla diffe

XXXIII (margin, beside "Rursum si speciem ut differentiam aßignauit")

XXXIIII (margin, beside "Amplius, si genus ut differentiam dixit")

XXXV (margin, beside "Videndum autem")

XXXVI (margin, beside "Considerandum autem")

differentia est eorum, quae secundùm accidens insunt, sicut neque genus: non enim contingit differentiam inesse alicui,
XXXVII *& non inesse. Amplius, si praedicatur de genere differentia, uel species, aut inferiorum aliquid speciei, non erit definiens. Nam nullum eorum quae dicta sunt, contingit de genere praedicari, eò quòd genus de quàm plurimis: omniũ*
XXXVIII *dicitur. Rursum si praedicatur genus de differentia. Nam non de differentia, sed de quibus differentia, genus uidetur praedicari: ut animal de homine, & boue, & de alijs greßibilibus animalibus, non autem de ea differẽtia, quae de specie dicitur: nam si de unaquaque differentiarũ animal praedicabitur, multa animalia de specie praedicabuntur: nam differentiae de specie praedicantur. Amplius, differentiae omnes, aut species, aut indiuidua erunt, siquidem sunt animalia: nam unumquodq; animalium aut species, aut in-*
XXXIX *diuiduum est. Similiter autem inspiciendum & si species, aut inferiorum speciei aliquod, de differentia praedicatur. Impoßibile enim, eò quòd de pluribus differentia, quàm species dicitur. Item accidet differentiam speciem esse, siquidem praedicabitur de ea aliqua specierum: nam si de differentia praedicatur homo, manifestum quoniam diffe-*
XL *rentia est homo. Rursum si non prior est differentia specie. Nam genere quidem posterior est: specie autem prio-*
XLI *rem differentiam esse oportet. Considerandum autem & si alterius generis est dicta differentia, neque contenti, neq; continentis. Nam non uidetur eadem differentia duorum generum esse non continentium se inuicem: si autem non, accidet & speciem eandem in duobus generibus esse non continentibus se inuicem: infert enim unaquaeq; differentiarum proprium genus, ut greßibile & bipes animal coinferunt: quare si de quo differentia & generum utrũq;,*
mani

manifestum utiq; quoniam species in duobus erat generibus non continentibus se inuicem. An nõ impoßibile eandem differentiam duorum generum esse non continentium se inuicem, sed addendum neq; utroq; sub eodem existente? nam greßibile animal, & uolatile animal, genera sunt non continentia se inuicem, & utriusq; eorum est bipes differẽtia: quare addendum est, neq; sub eodem, utroq; existente: nam hæc ambo sub animali sunt. manifestum etiã quoniam non necesse est differentiam omnem, proprium genus inferre, eò quòd contingit eandem duorum generum esse non continentium se inuicem: sed alterum tantum necesse est inferre, & superiora omnia: ut bipes, greßibile, uel uolatile infert animal. Videndum autem & si in aliquo differentiam aßignauit substantiæ. Nam uidetur differre substantia à substantia in eo quod alicubi est, quare & eos qui greßibili, & aquatili diuidunt animal increpant, tanquam greßibile & aquatile alicubi significet. XLII

An in ijs quidem non rectè increpant? non enim in aliquo, neq; alicubi significat aquatile, & terrestre, sed quale quid: nã & si in sicco sit, similiter aquatile: similiter autem & terrestre, & si in humido sit, similiter terrestre, sed non aquatile erit: attamen si quandoq; significat in aliquo differentia manifestum quoniam peccabit. Rursum, si affectum, differentiam aßignauit. Nam omnis affectus cùm magis fit, detrahit à substantia: differentia autem, non huiusmodi est: nam magis uidetur saluare differẽtia, id cuius est differentia: & simpliciter impoßibile est singulum quodq; esse sine propria differentia: nam cum nõ est greßibile, non erit homo: & (ut simpliciter dicamus) secũdum quæcunq; alteratur habens, nihil eorum differentia illius est. nam omnia huiusmodi cum magis fiunt, detrahunt à Dubitatio. XLIII

subst

ſubſtantia: quare ſi aliquã huiuſmodi differentiã quiſpiam aſsignauit, peccauit: ſimpliciter enim non alteramur ſecũdum differẽtias. XLIIII *Et ſi alicuius eorum quæ ſunt ad aliud, non aliud quid, differentiam aſsignauit. Nam eorum quæ ſunt ad aliquid, & differentiæ ad aliquid: ut & in diſciplina: cõtemplatiua enim, & actiua, & effectiua dicitur: unũ quodq; autem horum, ad aliquid ſignificat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius.*

XLV *Conſiderandum autem & ſi ad quod natum eſt unumquodq; eorum quæ ſunt ad aliquid, aſsignauit definiens. Nam in quibuſdam quidem ad quod natum eſt ſingulum quodq; eorum quæ ſunt ad aliquid, ſolum eſt uti, ad aliud autem nihil, ut uiſu ad uidendum ſolum: quibuſdam autem & ad aliquid aliud, ut dolio ſanè hauriat aliquis, attamen ſi quis definiuit dolium, inſtrumentum ad hauriendum, peccauit: non enim ad hoc natum eſt: terminus autem eſt, ad quod natum eſt, ad quod ſanè utitur prudens qua prudens: & quæ circa ſingulũ quodq; propria eſt diſciplina.*

XLVI *Amplius, ſi non primi aſsignauit, quando contingit ad plura dictum eſſe. Vt prudentiam uirtutem hominis, aut animæ: & non rationalis: primum enim rationalis uirtus, prudentia: nam ſecundum hoc & anima & homo dicitur prudens.* XLVII *Amplius, ſi non ſuſceptiuum eſt eius cuius dicitur affectus, uel diſpoſitio, uel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis diſpoſitio, uel affectus in illo natus eſt fieri, cuius eſt diſpoſitio, uel affectus: ut & ſcientia in anima,* XLVIII *diſpoſitio exiſtens animæ. Aliquando autem peccant in talibus, ut quicunq; dicunt quòd ſomnus eſt impotẽtia ſenſus, & dubitatio æqualitas contrariarum ratiocinationum, & dolor ſeparatio naturalium partium cum uiolentia: nam neq; ſomnus ineſt ſenſui, oporteret autem ineſſe ſi impo-*

tentia

tentia sensus est. Similiter autem neq; dubitatio contrarijs ratiocinationibus inest, neq; dolor, naturalibus partibus: dolebunt enim inanimata, si dolor eis inest. Talis autem & sanitatis definitio. siquidem commensuratio calidorum, & frigidorum est, necesse est enim sana esse, calida & frigida: nam cuiusq; commensuratio illis inest, quorũ est commensuratio: quare sanitas inerit utiq; ipsis. Item id quod fit, in effectiuum, aut ecõuerso, accidit ponere, sic definientibus: non enim est dolor, separatio naturalium partium, sed effectiuum doloris: nec somnus, impotentia sensus, sed effectiuum alterum alterius: aut enim propter impotentiam dormimus, aut propter somnum impotentes sumus. Similiter autem & dubitationis uidebitur effectiuum esse, contrariarum æqualitas ratiocinationum: quandocunque enim ad utraque ratiocinantibus nobis similiter uidentur omnia secũdum utrunq; fieri, dubitabimus utrum agamus. Amplius, secundum tempora omnia, considerandum sicubi dissonet: ut si immortale definiuit, animal nunc incorruptibile esse. Nam nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. An in hoc quidem non accidit: nam anceps secundum amphiboliam est nunc incorruptibile esse: aut enim quoniam non corrumpitur nunc, significat, aut quoniam non poßibile corrumpi nunc: aut quoniam huiusmodi est nunc, ut nunquam poßit corrumpi: quando igitur dicimus quòd incorruptibile nunc est animal, nõ hoc dicimus, quòd nunc tale est animal, sed ut nunquam poßit corrumpi: hoc autem immortali idem erat, quare non accidit, nunc idem immortale esse. Sed tamen sicubi accidit quod secũdum definitionem quidem aßignatum est inesse nunc uel prius, quod uerò secundùm nomen non inest, non erit idẽ: utendum ergo hoc loco quemadmodum dictum est. Inspiciendum

(margin: XLIX, beside "Amplius, secundum tempora omnia"; Dubitatio., beside "tale erit. An in hoc quidem"; L, beside "dum ergo hoc loco")

dum autem & si secundum aliud quippiam magis dicitur quod definitur, quàm secundum aßignatam orationem. Vt *si iustitia potestas æqui distributiua est: iustus enim magis est, qui eligit æquum distribuere, eo qui potest: quare non erit iustitia potestas æqui distributiua: nam & iustus esset maximè, qui posset æquum distribuere.* Amplius, *si res quidem suscipit magis, quod autem secundùm orationem aßignatur non suscipit: aut contrà, quod secundùm orationem ei aßignatur suscipit, res autem non.* Oportet *enim aut utraq; suscipere, aut neutrum: siquidem est rei quod*

L I *secundum orationem aßignatur.* Amplius, *si suscipiunt utraque quidem magis, non simul autem utraq; augmentum sumunt.* Vt *si amor concupiscentia conuentionis est. nam magis amans non magis concupiscit conuentionem: quare non simul utraq; suscipiunt magis: at oporteret, si*

L I I *idem essent.* Amplius, *si duobus quibusdam propositis, de quo res magis dicitur, id quod est secundum orationem minus dicitur.* Vt *si ignis est corpus subtilißimum, ignis enim magis flamma quàm lux, corpus autem subtilißimum minus flamma quàm lux: oportet autem utraq; magis in-*

L I I I *esse eidem, si quidem eadem sint.* Rursum, *si hoc quidem similiter utrisq; inest propositis, aliud autem non simi-*

L I I I I *liter utrisque, sed alteri magis.* Amplius, *si ad duo definitionem aßignauerit secundum utrunque.* Vt *bonum quod per uisum, aut per auditum delectabile, & ens quod poßibile est pati, aut facere: simul enim idem & bonum, & non bonum est: similiter autem & ens, & non ens: nam per auditum delectabile, idem bono erit: quare quod non delectabile est per auditum, non bono idem: nam eisdem & opposita eadem erunt: opponitur autem bono quidem non bonum, per auditum autem delectabili, per auditum*

ditum non delectabile: manifestum igitur quoniam idem non delectabile per auditum, non bono: si igitur aliquid est per uisum quidem delectabile, per auditum autem non, & bonum, & non bonum erit: similiter autem ostendemus quoniam idem ens, & non ens est. Amplius, *& generibus, & differentijs, & alijs omnibus quæ in definitionibus sunt aßignatis, eis qui orationes pro nominibus faciũt considerandum, si quicquam dissonet.* LV

De Definitione, loci alij. CAP. IIII. LVI

SI *autem sit ad aliquid quod definitur, aut per se, aut secundum genus: considerandum si non dictum est in definitione ad quod dicitur, aut secundum ipsum, aut secundum genus.* Vt *si scientiam definiuit opinionem indissuasibilem: aut etiam uoluntatem, appetitum sine tristitia: omnis enim eius quod est ad aliquid, substantia ad alterum, eò quòd idem sit unicuique eorum quæ sunt ad aliquid esse, idipsum quod est ad aliquid quodam modo se habere: oportebat igitur scientiam dicere opinionem scibilis, & uoluntatem appetitum boni.* Similiter *autem & si grammaticen definiuit scientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipsum dicitur, aut ad quod fortè genus dicitur, in definitione aßignari.* Aut *si cùm quippiam ad aliquid di-* LVII *citur, non aßignauit ad finem.* Finis *autem in unoquoque est quod optimum est, aut cuius gratia alia sunt: dicendum igitur aut optimum, aut ultimum, ut concupiscentiam non delectabilis, sed delectationis: nam propter hanc, & delectabile eligimus.* Considerandum *& si generatio est ad* LVIII *quod aßignauit, uel actus.* Nihil *enim talium finis: nam magis quod est egisse, & generasse finis, quàm fieri & agere.* An *nõ in omnibus uerum huiusmodi? penè enim plurimi delectari magis uolunt, quàm destitisse delectari: quare* Dubitatio.

LIX *agere magis finem quis statuat, quàm egisse.* Rursum in *quibusdam si non determinauit quanti, uel qualis, uel ubi, uel secundum alias differentias.* Vt *ambitiosus, & qualis, & quanti appetens est honoris: nam omnes appetunt honorem: quare non sufficit ambitiosum dicere, qui appetit honorem: sed addere oportet dictas differentias. similiter autem & auarus, quantas appetit pecunias: aut intemperans, circa quales uoluptates, non enim qui à qualibet uoluptate tenetur, intemperans dicitur, sed qui ab aliqua. Aut rursum qui definiuit noctem, umbram terræ: aut succußionem, motum terræ: aut nubem, densitatem aëris: aut uentum, motum aëris: addendum enim quanti, & qualis, ubi, & à quo.* Similiter *autem & in cæteris huiusmodi: nam omittens differentiam quamlibet, non dicit quid est esse: oportet autem semper ad id quo indiget, argumentari: non enim quolibet modo terra mota, neq; quantacunque succußio erit: similiter autem neque aëre quolibet mo*

LX *do, neq; quantocunq; modo, uentus erit.* Amplius, *in appetitibus, si non apponitur quod apparet, & in quibuslibet alijs congruit.* Vt *quoniam uoluntas appetitus boni: concupiscentia autem appetitus delectationis. sed non apparentis boni, uel delectationis: plerunque enim latet appetentes: quoniam bonum aut delectabile est: quare non necessarium bonum, uel delectabile esse, sed apparens so-*

LXI *lum: oportebat ergo sic & aßignationem facere.* Si *autem & aßignauit quod dictum est, in ipsas species ducendum eum qui ponit ideas esse.* Non *enim est idea ullius apparentis: ipsa autem species ad ipsam speciem uidetur dici: ut ipsa concupiscentia, ipsius delectationis: & ipsa uoluntas, ipsius boni. apparentis igitur boni non erit ipsa uoluntas, neque apparentis delectationis ipsa concupi-*

scen

scentia: absurdum enim est esse, ipsum apparens bonum, uel delectabile. Amplius, *si sit quidem habitus definitio, considerandum in habente: si quidem habentis, in habitu: similiter autem & in cæteris talibus.* Vt *si delectatio est iuuantia, & delectabile iuuabile.* Vniuersaliter *autem di* LXII LXIII
cendo in huiusmodi definitionibus, quodam modo, uno plura accidit eum qui definit definire. Nam qui scientiam definiuit, quodam modo & ignorantiam definiuit: similiter autē & scium, & inscium: & scire, & ignorare: nam primo dilucido facto, & reliqua quodam modo dilucida fiunt. Inspiciendum igitur in omnibus talibus, ne quicquam dissonet, utendo elementis ex contrarijs, & coniugatis.

Amplius, *in his, quæ ad aliquid sunt, considerandum si ad quod genus aßignatur, & species ad illud quoddam aßignatur.* Vt *si opinio ad opinatum, & quædam opinio* LXIIII
ad quoddam opinatum: & si multiplex ad submultiplex, & quoddam multiplex ad quoddam submultiplex: si autem non sic aßignatur, manifestum quoniam peccatur. Videndum *autem, & si oppositi opposita definitio.* Vt *si* LXV
dimidij ea sit, quæ opposita est ei, quæ est duplicis: nam si duplex est quod in æquali superat dimidium: & dimidium quod in æquali superatur. In *contrarijs autem si-* LXVI
militer. Nam contraria contrarij oratio erit, secundum unam quandam complexionem contrariorum: ut si adiutiuum quidem effectiuum boni est, nociuum effectiuum mali, aut corruptiuum boni: alterum enim horum necessarium est contrarium esse ei, quod ex principio dictum est: si igitur neutrum contrarium est ei quod ex principio dictum est: manifestum quoniam neutra erit earum (quæ posterius aßignatæ) contrarij oratio: quare neque quæ ex principio aßignata est definitio, recte aßignata est. Quo-

niam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur. ut inæqualitas priuatio æqualitatis uidetur esse: inæqualia enim, quæ non æqualia sunt, dicuntur: perspicuum quoniam quod secundum priuationem quidem dicitur contrarium, necessarium est definire per alterum: reliquum uerò non iam oportet, per id quod secundùm priuationem dicitur. Non enim accidit alterutrum per alterutrum cognosci. *considerandum igitur in contrarijs huiusmodi peccatum.* Vt *si quis definiuit æqualitatem, contrarium inæqualitati: nam per hoc quod secundùm pri-*
LXVII *uationem dicitur, definiuit.* Amplius, *sic definientem necesse est eo quod definitur uti.* Patet autē *hoc, si accipiatur pro nomine oratio: nam quia nil refert dicere inæqualitatem priuationem æqualitatis, erit æqualitas contra-*
LXVIII *rium priuationi æqualitatis: quare eodem erit usus.* Si *autem neutrum contrariorum secundùm priuationem dicatur, aßignetur autem oratio similiter.* Vt *bonum contrarium malo: manifestum quoniam malum contrarium bono erit: nam sic contrariorum similiter oratio aßignanda: quare rursum eo quod definitur accidit uti: inest enim in mali oratione bonum: quocirca quoniam bonum est malo contrarium: malum autem nihil differt, uel quod est bono contrarium, erit bonum contrarium, boni contrario: perspicuum igitur quoniam eodem usus est.*
LXIX Amplius, *si secundùm priuationem dicitur aßignans, non*
LXX *aßignauit cuius est priuatio.* Vt *habitus, aut contrarij, aut cuiuscunque est priuatio.* Et *si non in quo natum est fieri addidit, uel simpliciter, uel in quo primo natum est fieri.* Vt *si ignorantiam dicens priuationem, non scientiæ priuationem dixit: aut si non addidit in quo natum est fieri, aut addens non in quo primo aßignauit: ut quod*

non

non in rationali, sed in homine, uel in anima: nam si quodlibet horum omittat, peccauit. Similiter autem & si cæcitatem non uisus priuationem in oculo dixit: oportet autem bene aßignantem, quid est, & cuius est priuatio aßignare, & quidnam est quod priuatum est. Videndum autem & si non secundùm priuationem dictum, priuatione definiuit. Vt & in ignorantia uidebitur esse huiusmodi peccatum, ijs qui non secundùm negationem ignorantiam dicunt: nam quod non habet scientiam non uidetur ignorare: sed magis quod deceptum est: propter quod neque inanimata, neque pueros dicimus ignorare: quare non secundùm priuationem scientiæ ignorantia dicitur. LXXI

Amplius, si similibus nominis casibus, similes orationis casus aptantur. Vt si adiutiuū est effectiuum sanitatis, adiutiuè est sanitatis effectiuè, & adiuuans efficiens sanitatem. Considerandum & in idea, si aptabitur dictus terminus. Nam in quibusdam non accidit: ut quemadmodum Plato definiuit, mortale addens in animalium definitionibus. Idea enim non erit mortalis, ut ipse homo: quare non aptabitur ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut paßiuum: necesse est dissonare in idea terminum: nam impaßibiles, & immobiles uidentur esse ideæ ijs, qui dicūt ideas esse: aduersum hos autem, & tales orationes utiles sunt. LXXII

De Definitione, loci alij. CAP. V. LXXIII

Amplius, si eorum quæ secundùm æquiuocationem dicuntur, unam definitionem omnium communem aßignauit: Vniuoca enim, quorum una est, secundùm nomen oratio: quare nullius eorum quæ sub nomine sunt, aßignatus est terminus: eo quòd similiter ad omne, æquiuocum adaptatur. Paßus autem hoc est & Dionysij uitæ terminus

minus:siquidem ea motus est generi nutriendi naturaliter inseruiens:nihil enim hoc magis animalibus, quàm plantis inest: uita autem non secundùm unam speciem uidetur dici,sed altera quidem animalibus, altera plantis inest: contingit igitur & secundùm electionem sic aßignare terminum,ac si uniuoca,& secundùm unam speciem omnis uita diceretur. Nihil autem prohibet & eum qui conspicit æquiuocationem, & alterius uult definitionem aßignare: latere non propriam, sed communem utrisque orationem aßignare.sed nihil minus si utrouis modo fecerit, peccauit.

LXXIIII *Postquam autem quædam latent æquiuocorum, interroganti quidem ut uniuocis utendum. Nam non adaptabitur alterius terminus ad alterum: quare uidebitur non distinguendum hoc pacto,oportet enim in omne,uniuocum ada-*

LXXV *ptari:eidem autem respondenti, distinguendum est. Quoniam autem quidam respondentium uniuocum quidem dicunt esse æquiuocum, quando non accommodatur ad omne aßignata oratio:æquiuocum autem uniuocum, etiam si ad utrunq; accommodetur: præ confeßione utendũ pro talibus,aut præcolligendum quòd æquiuocum, uel uniuo-*

LXXVI *cum,aut utrunq; fuerit. Magis enim concedunt non præuidentes, quod futurum est ut accidat. Si autem non facta confeßione dixerit aliquis uniuocum æquiuocum esse, eò quòd non accommodatur & in hoc aßignata oratio: considerandum si huius oratio accommodatur & ad reliqua. Nam manifestũ, quoniam uniuocum erit reliquis: si autem non, plures erunt definitiones reliquis:nam duæ se-*

LXXVII *cundùm nomen orationes accommodabuntur ad eandem, quæ prior aßignata est,& quæ posterior. Rursum si quis definiens aliquid eorum quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodatur ad omnia, & quia æquiuocum*

cum

cum esse non concedat, nomen etiam dicat non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio, dicendum ad eiusmodi, quòd nominatione quidem oportet uti quæ tradita est, & quæ sequitur, & non dimouere quæ talia sunt, tametsi nonnulla dicenda non sint similiter multitudini. Si autem alicuius complexorum aßignetur terminus, considerandum est auferendo alterius eorum quæ complectuntur orationem, si est & reliqua reliqui. Nam si non, manifestum quoniam neq; tota totius: ut si quispiam definiuit lineam finalem rectam, finẽ plani habentis fines, cuius medium superadditur finibus: si finalis lineæ oratio est, finis plani habẽtis fines, rectè oportet esse reliquum, cuius medium superadditur finibus: sed infinita neq; medium neq; fines habet, recta autem est, quare non est reliqua reliqui oratio. LXXVIII

Amplius, si cùm sit compositum quod definitur, æquimembris oratio aßignetur definitio. Aequimembris autem dicitur oratio esse, quando quot fuerint composita, tot & in oratione nomina, & uerba fuerint: necesse est enim in talibus ipsorum nominum commutationem fieri aut omnium, aut aliquorum, eò quòd nihil plura nunc, quàm prius nomina dicta sunt: uerùm oportet eum qui definit, orationem pro omnibus aßignare, maximè quidem omnibus: quòd si non, at saltem in plurimis: sic enim & in simplicibus qui nomen commutat, non definiturus est. Vt pro tunica, uestem. LXXIX

Amplius autem maius peccatum, si & per ignotiora nomina commutationem fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candentem: neq; enim definiuit, cùm minus sit clarum quod sic dicitur. Considerandum autem & si per commutationem nominum, non idem iam significat. Vt qui contemplatiuam scientiam, opinionem cõtemplatiuam dixit: nam opinio, scien- LXXX

tiæ non idem (at oportet, si debet, & totum idem esse) nam contemplatiuum quidem commune in utrisque orationibus est, reliquum uerò differens.
LXXXII *Amplius, si alterius nominum commutationem faciens, non differentiæ, sed generis commutationem fecit. Vt in eo quod nuper dictum est: ignotius enim contemplatiua quàm scientia: nam hoc quidem genus, illud autem differentia, omnibus autem notius genus, nam communis: quare non generis, sed differentiæ oportebat commutationem fieri, eò quòd ignotior est.*
Dubitatio. *An hæc quidem ridicula reprehensio? nihil enim prohibet differentiam quidem notißimo nomine dici, genus autem non: sic autem rebus se habentibus manifestum quoniam generis, & non differentiæ secundum nomen commutatio facienda: si autem non nomen pro nomine, sed orationem pro nomine cõmutat, manifestum quoniam differentiæ magis quàm generis definitio aßignanda est, eò quòd cognoscendi gratia definitio aßignatur: nam minus differentia quàm genus nota. Si autem differentiæ terminum aßignauit, considerandum si & alicuius alius communis est aßignatus terminus. Vt cùm imparem numerum, numerum medium habentem dixerit, determinandum est quo pacto medium habentem: nam numerus quidem communis in utrisq; orationibus est. Imparis autem consumpta est oratio: habent autem, & linea, & corpus medium, cùm non sint imparia: quare non utique erit definitio hæc imparis: si autem multipliciter dicitur medium habens, determinandum quomodo medium habens, alioqui reprehensio erit, aut syllogismus: quod non definiuit.*
LXXXIII *Rursum si id cuius quidem orationem aßignauit est eorum quæ sunt, quod autem sub oratione, non eorum quæ sunt. Vt si album, quispiam definiuit colorem*

igni

igni permistum, impoßibile enim incorporeum corpori permisceri, quare non erit color igni permistus, attamen album est. Amplius, *quicunque non diuidunt in ijs quæ sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt: aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt.* LXXXIIII

Vt *si quis medicinam disciplinam entis dixit: nam si nullius entium medicina est disciplina: manifestum quoniam tota oratio mendax est: si autem alicuius quidem, alicuius autem non, in aliquo mendax: nam oportet de omni, siquidem per se, & non secundum accidens entis esse dicitur, quemadmodum in alijs se habent ea quæ ad aliquid sunt: nam omne disciplinatum ad disciplinam dicitur.* Similiter *autem & in alijs, eò quòd conuertuntur omnia ad aliquid: omne enim disciplinatum, ad aliquid.* Cæterùm *si is (qui non per se, sed secundum accidens aßignationem fecit) rectè aßignauit, non ad unum, sed ad plura unumquodque eorum quæ ad aliquid dicuntur, aßignauit. nihil enim prohibet idem, & ens, & album, & bonum esse: quare qui ad quodlibet horum aßignauit, rectè aßignauit, siquidem is qui secundum accidens aßignauit, rectè aßignauit.* Prætereà *autem impoßibile est huiusmodi orationem propriam aßignati esse: nam non solùm medicina, sed plures aliarum disciplinarum ad ens dicuntur, quare unaquæque entis disciplina erit: manifestum igitur quoniam talis nullius est disciplinæ definitio: propriam enim & non communem oportet definitionem esse.*

Quandoque *autem definiunt non rem, sed rem bene se habentem aut perfectam. Talis autem & rhetoris & furis terminus, si sit rhetor quidem, qui potest quod in unoquoque est uerisimile considerare, & nihil prætermittere: fur autē qui clàm sumit: perspicuum enim quoniā cum* LXXXV

talis

talis uterq;,hic quidem bonus rhetor, ille autem bonus fur erit: non enim qui clàm sumit, sed qui uult clàm sumere,
LXXXVI *fur est.* Rursum *si quod propter se eligẽdum est, ut actiuum uel effectiuum, uel quolibet modo propter aliud eligendum aßignauit. Vt qui iustitiam,legum conseruatiuam dicit:aut sapientiam, effectiuam felicitatis:nam conseruatiuum & effectiuum eorum sunt quæ propter aliud eliguntur. An nihil quidem prohibet quod propter se eligendum est, & propter aliud esse eligendum? attamen nihil minus peccauit, qui sic definiuit quod propter se est eligendum: nam unicuiq; optimum,in substantia maximè:melius autem quod propter se eligẽdum, quàm quod propter aliud: quare id & definitionem oportebit magis significare.*

De Definitione, loci alij. CAP. VI.

LXXXVII *Considerandum autem est & si is qui alicuius definitionem aßignauit, aut hæc, aut quod est ex his,aut hoc cum illo definiuit. Nam si hæc quidem, accidet utrisq; & neutri inesse: ut si iustitiam,temperantiam,& fortitudinem definierit:nam si sint duo, uterque autem alterum habeat,utriq; iusti erunt, & neuter:eò quòd utriq; quidem habent iustitiam, uterque autem non habet. Si autem nondum quod dictum est admodum absurdum uidetur,eò quòd & in alijs accidat huiusmodi (nihil enim prohibet utrosque habere unam, cùm neuter habeat) attamen contraria inesse eidem,omnino absurdum uidebitur esse: accidet autem hoc, si hic quidem ipsorum temperantiam & timiditatem habet, ille autem fortitudinem, & prodigalitatem: nam utrique & iustitiam,& iniustitiam habent:nam si iustitia, temperantia & fortitudo est, & iniustitia timiditas & prodigalitas erit: & omnino quæcunque ad argumentandum idonea quòd non idem sunt & partes & totum,*

tum, omnia utilia ad id quod dictum est. uidetur autem qui sic definit partes, toti easdem dicere esse. Maximè autem accommodatæ fiunt orationes, in quibuscunque manifesta partium est compositio, quemadmodum in domo, & in cæteris talibus: manifestum enim quoniam cum sint partes, nihil prohibet totum non esse. quare non idem partes toti. Si autem non hæc, sed quod ex his est dixit id LXXXVIII
esse quod definitur, primum quidem considerandum, si non natum est quippiam unum fieri, ex ijs quæ dicta sunt.

Quædam enim sic se habent ad inuicem: ut nihil ex eis LXXXIX
unum quippiam fiat: ut linea, & numerus. Amplius, si XC
definitum quidem in uno aliquo natum est primo fieri, ex quibus autem dixit ipsum esse, non in uno primo nata sunt fieri, sed utrunque in utroque. Nam manifestum quoniam non erit ex ijs illud: in quibus enim partes, & totum necesse est inesse, quare non in uno totum primo esse, sed in pluribus. Si autem & partes, & totum in uno aliquo XCI
primo, considerandum si non in eodem, sed in altero totum, & in altero partes. Nam in quo totum, in illo & partes esse uidentur. Rursum, si cum toto corrumpun- XCII
tur partes. E conuerso enim oportet accidere, partibus corruptis totum corrumpi. toto uerò corrupto, non necesse est & partes corrumpi. Aut si totum quidem bonum, XCIII
uel malum, partes autem neutræ, aut e conuerso, partes quidem bonæ, uel malæ, totum autem neutrum. Nam neque ex neutris possibile bonum quippiam, uel malum fieri: neque ex bonis uel malis neutrum. Aut si magis quidem alterum bonum quàm alterum malum: quod autem ex his, non magis bonum quàm malum. Vt si imprudentia ex fortitudine & falsa opinione, magis enim bonum fortitudo, quàm malum falsa opinio: oportet ergo & quod ex his est,

est, sequi illud quod magis est, & esse uel simpliciter bo-
Dubitatio. *num, uel magis bonum quàm malum.* An hoc quidem non *necessarium: nisi utrunque sit per se bonum uel malum? multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona, mista autem quibusdam, fiunt bona: aut econuerso utrunque quidem bonum, mista autem malum, uel neutrum: maxime autem manifestum quod nunc dictum est in salubribus & morbificis: nam quædam medicamentorum sic se habent, ut utrunque quidem sit bonum: si autem utraque*
XCIIII *dentur mista, malum.* Rursum, *si quod ex meliore & peiore est, non est totum peiore quidem melius, meliore autem peius.* An *neque hoc necessarium, nisi per se sint ex quibus componitur, bona? nam in ijs quæ non per se sunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum: ut in ijs quæ modo dicta sunt.* Amplius, *si cognomine est totum*
XCV *alteri.* Non *oportet enim, ut neque in syllabis: nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba cognominis*
XCVI *est.* Amplius, *si non dixit modum compositionis.* Non *enim sufficiens est ad cognoscendum, quòd dicat, ex his: nam non quod ex his, sed quod sic ex his, est cuiusq; compositorum substantia, ut in domo. non enim si quolibet*
XCVII *modo componantur hæc, domus est.* Si *autem hoc cum illo aßignauit, primum quidem dicendum quòd hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod ex illis.* Nam *qui dicit mel cum aqua, uel mel & aquam dicit, uel quod ex melle & aqua, quare si cuilibet corũ quæ dicta sunt idem confitebitur esse hoc cum illo, eadem conueniet dicere,*
XCVIII *quæ quidem ad utrunque horum prius dicta sunt.* Am*plius, diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, considerandum si nullo modo hoc cum illo.* Vt *si dicitur alterum cum altero, aut ut in aliquo eodem susceptiuo, ut iustitia*

stitia & fortitudo in anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo uerum sit quod dictum est in his, manifestum est quoniam nullius erit aßignata definitio. eò quòd nullo modo, hoc cum illo est. Si autem di- XCIX *uisio quoties dicitur alterum cum altero, uerum erit in eodem tempore utrunque esse, considerandum si contingit non ad eundem utrunque dici finem.* Vt *si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia: contingit enim audaciam quidem habere spoliandi, rectam autem intelligentiam circa salubria, sed nondum fortis qui in eodem tempore, cum illo hoc habet.* Amplius, *si & ad* C *idem ambo dicuntur: ut ad medicatiua.* Nihil *enim prohibet & audaciam quandam, & rectam intelligentiam habere ad medicatiua, attamen nec si fortis qui hoc cum illo habet: neque enim ad alterum, eorum utrunque oportet dici, neque ad idem quodcunque sit: sed ad fortitudinis finem, ut ad præliorum pericula: aut si quid magis est illius finis.* Quædam *autem sic aßignatorum, nullo modo sub* CI. *dictam cadunt diuisionem: ut si ira tristitia est cum opinione paruipendendi: nam quòd propter huiusmodi opinionem tristitia fit, hoc uult indicare: propter hoc autem fieri aliquid, non est: idem ei quod est hoc quidem cum illo esse secundum ullum dictorum modorum.* Rursum, CII *si horum compositionem, dixit totum.* Vt *animæ & corporis compositionem animal.* Primum *quidem considerandum si non dixit qualis compositio: ut si carnem definiens, aut os: ignis, & aëris, & terræ dixit compositionem: non enim sufficit compositionem dicere, sed quæ & qualis determinandum: non enim quolibet modo compositis his caro fit, sed sic quidem cõpositis, caro: sic uerò os.* Videtur *autem neq; esse omnino compositioni idem neu-*

trum

trum eorum quæ dicta sunt: nam compositioni omni dis-
CIII *solutio cõtraria, dictorum autem neutri, nihil.* Amplius, *si similiter est uerisimile omne compositum compositionem esse, uel nullum: animalium autem unumquodq; cum sit compositum, non est compositio, neque profectò aliorum compositorum ullum compositio erit.* Rursum, *si similiter in aliquo nata sunt esse contraria, definiuit autem per alterum: manifestum quoniam non definiuit.* Si *autem non ita est, plures accidet eiusdem definitiones esse: quid enim magis qui per hoc, quàm qui per alterum definiens dixit? eò quòd similiter utraq; nata sunt fieri in eodem.* Talis *autem animæ est definitio, siquidem est substantia disciplinæ susceptiua: nam similiter & ignorantiæ est*
CIIII *susceptiua.* Oportet *autem si non ad totam habeat aliquis argumentari definitionem, eò quòd non nota sit tota, ad aliquam partium argumentari si sit nota, & non bene assignata appareat: nam parte interempta, & tota defi-*
CV *nitio interimitur.* Quæcunque *autem obscuræ sunt definitionum emendanti, & conformanti, ad manifestandum aliquid & habendum argumentum, sic considerandum.* Necesse *est enim respondentem aut suscipere quod sumptum est ab interrogante, aut eundem declarare, quid*
CVI *temere est ostensum à definitione.* Amplius, *quemadmodum in congregationibus solent legem inducere, & si sit melior quæ inducitur, interimit anteriorem: sic & in definitionibus faciendum. & definitio alia ferenda.* Nam *si apparet melior, & magis manifestum quod definitur: perspicuum quoniam interempta erit quæ posita est, eò*
CVII *quòd non sunt eiusdem, plures definitiones.* Ad omnes *autem definitiones non minimum elementum ad seipsum, solerter definire propositum, aut aptè dictum terminum*

assum

assumere. Necesse est enim ueluti ad exemplar considerantem, & quod minus est ijs que oportet habere definitionem, & quod appositum est superflué, inspicere; ut magis argumentis abundemus: quæ igitur circa definitiones sunt, intantum dicta sint.

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN LIBRVM VII. TOPICORVM ARG.

HAbes in Septimo de eodem, & altero. Casus hic, & series, & contradictio, & efficientia, & destruentia perpeduntur. An cui alterum, idem & alterum, sed & accidentia eorum, & quibus accidant: an idem prædicationis genus. an genus alteriusutrius non idem: an non eædem alteriusutrius differentiæ: an alterum magis admittatur, alterum respuatur. Sed & accessio, & decessio: & an ex suppositione aliquid competat: an subiectum alicubi à prædicato discordet: an iisdem dicēdis alius modus; an esse alterum sine altero nequeat. Obiiciat affirmans, raro à disputantibus definitionē ratiocinando colligi. nam tradere exactā, disciplinæ esse alterius. Sunt enim affirmantium, & negantium non iidem loci: difficiliusq; defenditur, quàm oppugnatur definitio.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER SEPTIMVS.

De Eodem & Diuerso, loci. CAP. I.

TRVM autem idem an diuersum secundum proprijßimum eorum (qui dicti sunt de eodem) modorum, dicendū: dicebatur autem proprijßimè idem quod numero unum, considerandum autem ex casibus, & coniugatis, & oppositis. Primus locus.

F Nam

Nam si iustitia idem est fortitudini, & iustus forti: & iu-
II *ste fortiter. Similiter autem & in oppositis. Nam si hæc*
eadem, & opposita his, eadem secundum quamlibet dicta-
rum oppositionum. Nihil enim differt hoc uel hoc modo
III *oppositum sumere: eò quòd idem est. Rursum est effecti-*
uis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptioni-
bus, & omnino ex ijs quæ similiter se habent alterum ad
alterum. Nam quæcunq; simpliciter eadem, etiam genera-
tiones eorum & corruptiones eædem, & effectiua, &
IIII *corruptiua. Considerandum autem & quorum alterum,*
maximè dicitur quoduis esse, si & alterum ipsorum secun-
dum idem maximè dicitur. Sicut Xenocrates beatam ui-
tam, & studiosam aßignauit eandem, eò quòd omnium ui-
tarum, maximè eligenda studiosa, & beata: unum enim ma-
ximè eligendum, & maximum. Similiter & in alijs huius-
modi. Oportet autem utrunq; unum numero esse, quod di-
citur maximum, & maximè eligendum: si autem non, non
erit ostensum quod idem. Non necessarium enim si fortis-
simi Græcorum sunt Peloponnesij, & Lacedæmonij, eos-
dem esse Peloponnesios Lacedæmonijs, eò quòd non unus
numero Peloponnesius, & Lacedæmonius, sed contineri
quidem alterum ab altero necessarium, ut Lacedæmonij
à Peloponnesijs: si autem non, accidet seipsis inuicem esse
meliores, si non cõtinentur alteri ab alteris: necesse enim
est Peloponnesios meliores esse quàm Lacedæmonios,
si non continentur alteri ab alteris: nam omnibus reliquis
sunt meliores. Similiter autem & Lacedæmonios necesse
est meliores esse Peloponnesijs, nam & isti omnibus cæ-
teris sunt meliores. quare se inuicem meliores fiunt. Ma-
nifestum ergo quoniam unum numero esse oportet, quod
optimum & maximum dicitur, si debeat quòd idem sint
osten

ostendi: propter quod Xenocrates non idem aßignauit. non enim una numero beata, et studiosa uita: quapropter non necessarium eandem esse, eò quòd ambæ maximè eligendæ, sed altera sub altera. Rursum considerandum si V
cui alterum idem, et alterum. Nam si non sunt ambo eidem eadem, manifestum quoniam nec sibi inuicem. Amplius VI
autem ex ijs quæ his accidunt, et quibus hæc accidunt, considerandum. Nam quæcunq; alteri accidunt, et alteri oportet accidere: et quibus alterum eorum accidit, et alterum eorum oportet accidere: si autem aliquid horum dissonet, dilucidum quoniam non eadem. Videndum autem et si non in uno genere prædicamenti utraque; sed hoc quidem quale, illud autem quantum, uel ad aliquid indicet. Rursum, VII
si genus utrisque non idem, sed hoc quidem bonum, illud autem malum: aut hoc quidem uirtus, illud autem scientia. Aut VIII
si genus quidem idem, differentiæ autem non eædem de utroque prædicantur: sed de hac quidem quoniam contemplatiua scientia, de illo autem quoniam actiua: similiter autem et in alijs. Amplius autem ex magis, si hoc quidem suscipit IX
magis, illud autem non: aut si ambo suscipiunt quidem, non simul autem. Vt qui magis amat, non magis concupiscit uenerem: quare non idem amor, et concupiscentia ueneris. Amplius ex appositione: si eidem utrunq; appositũ, non fa- X
cit idem totum. Aut si eodem ab utroque sublato, quod re- XI
linquitur est alterum. Vt si duplum dimidij, et multiplum dimidij idem dixerit esse: sublato enim ab utroq; dimidio, reliqua idem oporteret indicare: non indicant autem, nam duplum et multiplum non eadem significant. Consideran- XII
dum autem non solùm si iam aliquid accidit impoßibile per positionẽ, sed et si poßibile sit ex suppositiõe existere. Quẽadmodum ijs qui uacuum, & plenum aëre, idem dicunt esse

nam manifestum quoniam si exeat aër, uacuum quidem non minus, sed magis erit: plenum autem aëre non amplius erit: quare supposito aliquo siue uero, siue falso (nihil enim refert) si alterum interimitur, alterum autem non, profectò
XIII *non idem sunt. Vniuersaliter autem dicendo ex ijs quæ quouis modo de utroq; prædicantur, & de quibus hæc prædicantur, considerandum si alicubi dissonent. Nam quæcunq; de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alterum prædi-*
XIIII *cari oportet. Amplius, quia multipliciter idem dicitur, considerandum si secundùm alium aliquem modum eadem sunt. Nam specie, uel genere eadem, non necesse est numero eadem esse, consideramus autem utrum sic eadem, an non sic.*
XV *Amplius, si potest alterum sine altero esse. Non erit enim idem ad idem: igitur loci tot dicuntur.*

De eodem definitione, loci alij. CAP. II.

XVI *PAlàm autem ex ijs quæ dicta sunt, quoniam omnes qui ad idem sunt destructiui loci, & ad terminum utiles sunt: quemadmodum prius dictum est. Nam si non idem indicet & nomen, & oratio, manifestum quoniam non erit*
XVII *definitio, assignata oratio. Constructiuorum autem locorum nullus utilis ad terminum. Non enim sufficit ostendere idem quod sub oratione, & nomine est ad construendum quoniam definitio, sed & alia oportet omnia habere (quæ præcepta sunt) definitionem: interimere igitur defini-*
XVIII *tionem sic, & per hæc semper tentandum. Si autem construere uolumus, primum quidem scire oportet quoniam nullus, uel pauci disputantium, terminum syllogismo colligunt, sed omnes principium quod tale est accipiunt. Vt qui circa geometriam, & numeros, & alias huiusmodi di-*
XIX *sciplinas. Deinde quoniam exactè quidem alterius est nego-*

tij

tij aßignare, & quid est terminus, & quomodo definire oportet: nunc autem quantum sufficit ad præsentem utilitatem, tantum solum dicendum, quoniam poßibile fieri definitionis & eius quod quid est, esse syllogismum. Nam si terminus est oratio quæ quid est esse rei indicat: & oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid est de re sola prædicari: prædicantur autem sola in eo quod quid est, genera, & differentiæ: manifestum quoniam si quis sumat ea quæ solum de re in eo quod quid est prædicari oportet, quòd hæc habens oratio terminus ex neceßitate erit: non enim contingit aliud esse terminum, eo quòd nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur: quòd igitur poßibile est ex termino syllogismum fieri, manifestum. Ex quibus au- XX
tem oportet construere, determinatum est quidem in alijs diligentius: ad propositam autem methodum ijdem loci utiles. Inspiciendum enim in contrarijs, & in alijs oppositis, & totas orationes, & secundùm partem consideranti. Nam si opposita oppositæ, & eam (quæ dicta est) propositi necesse est esse. Quoniam autem contrariorum plures com- XXI
plexiones, sumenda est ex contrarijs qualiscunq; maximè apparebit cõtraria definitio: totas igitur definitiones quemadmodum dictum est, considerandum. Secundùm partem autem hoc pacto: primùm quidem quoniam aßignatum genus rectè aßignatum est. Nam si contrarium in contrario, XXII
propositum autem non est in eodem, manifestum quoniam in contrario erit, eò quòd necesse est contraria in eodem genere, uel in contrarijs generibus esse. Et differentias qui- XXIII
dem contrarias de contrarijs arbitramur prædicari. Vt de albo & nigro: nam illud quidem disgregatiuum, hoc autem congregatiuum uisus: quare si de contrario contrariæ prædicantur, de proposito quæ aßignatæ sunt prædica-

buntur: quapropter quia & genus, & differentiæ rectè aßignatæ sunt, manifestum quoniam definitio erit, quæ aßignata est.

Dubitatio. *An non necessarium est de contrarijs differentias prædicari, nisi in eodem genere sint contraria? quorum autem genera sunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de utrisq; dici: ut de iustitia & iniustitia: nam illa quidem uirtus, hæc autem uitium animæ: quare id quod est animæ, differentia de utrisq; dicitur, eò quòd & corporis est uirtus & uitium: sed hoc uerum quòd contrariorum, aut contrariæ, aut eædem differentiæ sunt: si ergo de contrario contraria prædicantur, de hoc autem non, manifestum quoniam quæ dicta est de hoc prædicabitur.*

XXIIII *Vniuersaliter autem dicendo, si definitio est ex genere & differentijs, si sit contrarij definitio manifesta, & quæ propositi definitio, manifesta erit. Nam quoniam contrarium in eodem genere, uel in contrario, similiter autem & differentiæ aut contrariæ de contrarijs, aut eædem prædicantur: dilucidum quoniam de præpositio, aut idem genus prædicabitur quod de contrario: differentiæ autem contrariæ, uel omnes, uel aliquæ, reliquæ autem eædem, aut contrà, differentiæ quidem eædem, genera uerò contraria, aut ambo contraria et genera & differentia, nam eadem esse ambo non contingit: si autem secus, definitio eadem contrariorum erit.*

XXV *Amplius, ex casibus, & coniugatis. Necesse est enim consequi genera generibus, et terminos terminis, ut si obliuio, est scientiæ amissio: & obliuisci, amittere scientiam erit, & oblitum esse amisisse scientiam: uno igitur quolibet eorum quæ dicta sunt confesso, necesse est & reliqua confiteri. Simuliter autem & si corruptio, dissolutio, dissolutio substantiæ, & corrumpere, dissoluere substantiam, et curruptiuè, dissolutiuè: si corruptiuum, dissolutiuum substantiæ, & corruptio, substantiæ*

disso

dissolutio. Similiter autem & in alijs. Quare uno quouis sumpto, & reliqua omnia confiteatur oportet. Et ex similiter se habentibus ad inuicem. XXVI *Nam si salubre est effectiuum sanitatis, & habile effectiuum bonae habitudinis erit, & adiutiuum effectiuum boni: nam similiter unumquodque eorum quae dicta sunt, ad suum finem se habet: quare si unius eorum definitio est effectiuum esse finis: & reliquorum cuiusque, sic erit definitio. Amplius, ex eo quod est magis & similiter, quod est similiter, quoties contingit construere duas ad duo comparantem.* XXVII *Vt si magis haec huius, quàm ista istius definitio, ista autem quae minus, definitio est, & haec quae magis: & si similiter haec huius, & ista istius: si altera alterius, & reliqua reliquae. Vna autem definitio ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad unum, neutiquam utilis ea quae ex magis est consideratio.* XXVIII *Nam neque unam duorum, neque duas eiusdem definitiones possibile esse. Sunt autem opportunissimi locorum, & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus, & qui ex coniugatis, quocirca & oportet maximè detinere & promptos habere hos. Vtilissimi enim ad plurima. Aliorum autem ij qui maximè sunt communes.* XXIX *Nam illi maximè reliquorum efficacissimi: ut inspicere in singularibus, & in speciebus considerare, si conueniat definitio, eo quòd uniuoca species est: est autem utilis hic locus ad eos qui ponunt ideas esse, quemadmodum prius dictum est. Amplius, si per metaphoram dixit nomen, uel idem de eodem praedicauit ut diuersum: & si quis alius communis & efficax locorum, illo utendum.* XXX

De Constructione, & Destructione praedicatorum loci. CAP. III.

XXXI *QVoniam autem difficilius construere, quàm destruere terminum: ex ijs quæ posteà dicentur, manifestum. Nam nosse ipsum, & sumere ab interrogantibus huiusmodi propositiones non facilè, ut quod eorum quæ sunt in aßignata oratione hoc quidem genus, illud autem differentia, & quod in eo quod quid est, genus & differentiæ prædicantur. Sine his uerò impoßibile est definitionis syllogismum fieri: nam si quædam & alia in eo quod quid est de re prædicantur: incertum utrum'ne quæ dicta est, an alia eius definitio est, eo quòd definitio, est oratio quod est indicans. Manifestum autem & etiam ex his, nam facilius unum concludere, quàm multa. Interimenti quidem sufficit ad unum differere. Vnum enim quodcunq; sit, destruentes, interempturi sumus terminum: at construenti, omnia necesse est construere quòd insint, quæ in termino sunt. Amplius, construenti quidem uniuersaliter statuendum syllogismum, (nam oportet de omni, de quo nomen, prædicari, & terminum, & etiam adhuc conuerti de quo orationem, & nomen, si debeat proprius esse aßignatus terminus) destruenti uerò non necesse ostendere uniuersaliter: sufficit enim ostendere quòd de quopiam eorum, quæ sub nomine sunt oratio non uerificatur: & tametsi uniuersale oporteat destruere, non tamen conuerti necessarium & in destruendo. nam sufficit destruenti uniuersale, ostendere quòd de aliquo eorum, de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicatur: at è conuerso non necessarium ut ostendatur, quòd de quibus oratio non prædicatur, neq; nomen prædicetur. Am-*
XXXII *plius etiam, si omni ei inest, quod sub nomine est, at non soli, interempta est definitio. Similiter autem & circa proprium, & genus se habet. In utriusq; enim destruere quàm cõstruere facilius est: de proprio quidem manifestum, ex ijs quæ dicta*

dicta sunt: nam ut plurimum in complexione proprium aßignatur: quare destruere quidem est, unum interimenti: construenti autem, omnia ratiocinatione colligere necesse est: penè autem & reliqua omnia quæcunque ad definitionem & ad proprium conueniet dici: nam & omni oportet quod sub nomine est, construenti monstrare, quoniam inest: destruenti autem sufficit ostendere uni non inesse: si uerò & omni inest, at non soli, etiam sic destructum fit, perinde ac & in definitione dicebatur. De genere autem, *quoniam construere quidem necesse est uno modo, qui omni ostendit inesse, destruenti autem dupliciter: nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non inesse, interemptum est quod in principio.* Item *construenti quidem non sufficit quoniam inest ostendere, sed & quoniam ut genus inest ostendendum: destruenti autem sufficit ostendere non inesse, uel alicui, uel nulli: uidetur autem, quemadmodum in alijs, corrumpere quàm facere facilius: sic & in his, destruere quàm construere.* In *accidente uerò uniuersale* XXXIII
quidem facilius destruere, quàm construere. Nam *construenti quidem ostendendum quoniam omni: destruenti autem sufficit ostendere uni non inesse.* Particulare *uerò* XXXIIII
è conuerso: nam facilius construere quàm destruere. Construenti enim sat est ostendere alicui inesse: destruenti autem ostendendum quoniam nulli inest. Manifestum autem qua de causa omnium facilimum est terminum destruere. Plurima *enim sunt in ipso data multorum dictorum: ex pluribus autem citius fit syllogismus: nam uerisimile in multis, magis quàm in paucis peccatum fieri.* Amplius, XXXV
ad terminum quidem contingit & per alia argumentari: siue enim non propria sit definitio, siue non genus quod aßignatur, siue non inest aliquod eorum quæ sunt in defi-

 nitio

nitione, interempta fit definitio: ad alia autem neque ea quæ ex terminis, neque alia contingit omnia argumentari. sola enim ea quæ ad accidens, communia sunt omnibus prædictis: inesse enim oportet unum quodque eorum quæ dicta sunt: si autem non ut proprium inest genus, nondum interemptum est genus: similiter autem & proprium non necessarium ut genus inesse, neque accidens ut genus, aut proprium, sed inesse tantum: quare non poßibile ex alijs ad alia argumentari, nisi in definitione solum: manifestum igitur quoniam facilimum omnium est, terminum interimere, construere autem difficilimum: nam & illa oportet omnia ratiocinatione colligere, & quod insunt quæ dicta sunt, & quòd genus quod assignatum est, quodq; propria definitio: & adhuc præter hæc quòd indicat quid est esse

XXXVI oratio: & hæc probè oportet fecisse. Aliorum autem proprium maximè huiusmodi. Nam interimere quidem facilius, eò quòd ex pluribus plerunque fit. Construere autem difficilimum, quoniam multa oportet astruere, & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim prædi-

XXXVII catur de re. Facilimum autem omnium construere accidens. Nam in alijs quidem non solum inesse, sed & quoniam sic inest ostendendum: in accidente uerò quoniam

XXXVIII inest duntaxat, sufficit ostendere. Destruere autem difficilimum est accidens. Quia quàm paucißima in eo data sunt: non enim consignificat in accidente quo modo inest. Quare in alijs quidem dupliciter interimere contingit, uel ostendendo quòd non inest, uel quòd non sic inest: in accidente uerò non contingit interimere nisi ostendendo quòd non inest. Loci per quos copiosi erimus ad singula quæque problematum argumentari, ferè sufficiēter annumerati sunt.

FINIS.

ANGELI POLITIANI IN LIBRVM VIII. TOPIC.

ARGVMENTVM.

OCtauo qui ultimus est, artes ipsæ disceptantium traduntur, uel interrogantium, uel respondentium. Locos inueni, temet rogita, cum altero congredere. locorum inuentio philosophi, duo reliqua dialectici. Propositiones extra necessarias, quatuor. Aut enim sunt inductionis gratia, ut uniuersale concedatur: aut ad pompam sermonis, aut ad conclusionis latebras, ad explicandum quod obscurum. Necessaria non statim proponenda, sed recedendum procul, nisi cum sunt manifestissima. Inducenda ex particularibus uniuersalia, ex notis ignota. Latebris secundæ ratiocinationis ope, & si posterius conclusiones interrogabis, & congeres: nec perpetuò, sed interpellatim rogabis, Atq; aliorsum tendes, quàm quò sis euasurus, aut similitudinibus ages. Ac tute tibi aliquid obiectabis. Nec magnificare uideberis, cui plurimum fidas. propones aliquid, ut exemplum: nec autem quod obtinere uis, sed unde id sequatur: & si posterius interrogabis, quod obtinere uis prius. sed mutanda tamen ratio, si contumax homo sit, aut acer, cum quo disputas. dilatandus interdum sermo, & quæ nihil ad rem faciant inserenda. Magnificam præstabit disputantis orationem, uel inductio, uel diuisio. perspicuam uerò exempla, & imagines. Ratiocinandum contra dialecticos, sed inducere uniuersalia non semper licet. aliter obiiciendum, si unum proponas: aliter si duo. Ex impossibili non magnopere argumentandum. Cauendum & illud, ne parum dialecticas propositiones afferamus, nec idem rogandum sæpius. Tenenda prorsus, quæ difficile oppugnētur, quæ facile defendantur, ut prima: ut primis proxima: ut quæ sunt aut incertæ definitionis, aut impropriæ. Respondentis officium est, necubi labascat. Sed alia ratio, si congruat opinioni propositio: alia, si abhorreat: alia, si medium teneat: alia, si simpliciter, alia si uel sibi, uel ei quem tuetur congruat. Videndum illud, an ad rem faciat, quod quæritur. Si quid obscure quæratur, postulandum audacter ut explanetur. si æquiuocum, tum ex commodo aut dandum, aut distinguendum. Ac si quid ex concessis deducatur quod nolis, dicendum illud aliò spectantem concessisse. Si manifestum sit quod quæritur, respondeto,

est

est,non est. Aliter tamen particularibus, aliter uniuersalibus occurrendum. Nunquam absurda positio tuenda: Interpellanda conclusio, quod procedet, si illud sustuleris,unde deducitur: si interroganti obieceris,si ad interroganda dixeris: si diem (quod est nouissimum) dicendo exemeris: nec autem uera modò, sed & falsa:nec ex ueris modò, sed & ex falsis colligendum. Dialécticè potius agendum, quàm litigatoriè. nam & sermo increpatur, & disceptatur. Sermo igitur quinq; modis,ubi nihil colligitur,ubi nihil ad rem, ubi frustra quippiam adiicitur, unde rursus aufertur:ubi ex inopinabilibus,aut minus credendis deducitur.In uniuersum cauenda ratiocinationis uitia. principii contrariorumq; petitio. meditandum sæpe quid interroganti,quid respondenti prosit. opus tamen ingenio maximo, noscendæ rationes primarum maxime quæstionum:definitiones & plurimæ,& nobilissimæ. & primæ tenendæ memoria, pernoscenda illa potissimum,de quibus frequentius disputatur.Consuescendũ,ut ex una ratione plures efficiamus.Propositiones à ratiocinantibus accipiendæ,potius ab inducentibus exempla proponendi obiiciendiq; capienda exercitatio,cum hominibus indoctis non magnopere disputandum. habenda quasi arma semper in promptu, aduersus problemata quælibet rationum illarum, quæ non facile de improuiso excogitantur.

TOPICORVM

ARISTOTELIS

LIBER VIII.

Loci Ad instruendum interrogantem. CAP. I.

Primus locus interrogantis.

OST *hæc autem de ordine, & quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primum quidem, eum qui interrogare debet locum inuenire, unde sit argumentandum: secundum autem interrogare, & ordinare singula apud seipsum: reliquum uerò, &* 11 *tertium dicere iam eadem ad alterũ. Quod autem inueniat*

locum,

locum, similiter philosophi, & dialectici consideratio: subinde uerò illa ordinare, & interrogare, proprium dialectici: ad alterum enim omne quod tale est: philosopho autem, & quærenti per seipsum, nihil curæ est si uera quidē sint, & nota per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eò quòd propinqua sint illis quæ sunt ex principio, & præuideat quod subsecutum est: sed fortasse & studiosè aget, quoniam maximæ notæ, & propinquæ sunt dignitates, ex illis enim scientifici syllogismi: loci igitur unde oporteat sumere, dicti sunt prius: de ordine autem, & interrogatione dicendum, diuidendo propositiones quæcunque sumendæ sunt ad necessarias: necessariæ autem dicuntur per quas syllogismus fit. Quæ autem ad has sumuntur, quatuor sunt. Aut enim gratia inductionis, ut detur uniuersale: aut ad magnitudinem orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut ut dilucidior sit oratio: præter has autem nulla est assumenda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia, sed quia omne (quod huiusmodi est) negotium ad alterum est, necesse est & illis uti.

Differētia dialectici, & philosophi.

I I (beside "sumuntur,")
I I I (beside "uni-")

I I I I Necessarias igitur, per quas fit syllogismus, non statim præordinandum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet quis contrariorum eādem disciplinam, si hoc uoluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc, & quoniam cōtrariorum eadem disciplina syllogismo colliget, eò quòd ex oppositis, sunt contraria. Si uerò illam non ponat V
per inductionem, sumendum proponenti in particularibus contrarijs. Nam aut per syllogismum, aut per inductionem necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas autem syllogismo. Quæcunque autem ualde ma- V I
nifestæ sunt, illas quoque oportet præponere: nam immanifest

nifestius est semper in abscessu, et inductione quod secuturum est, et simul ipsas necessarias proponere: et qui non potest illo modo, sumere esse paratum: quæ uerò ad has sumptæ sunt, accipiendæ quidem illarum gratia. Vnaquæque autem earum hoc modo utendum inducentem quidem à singularibus ad uniuersalia, et à notis ad ignota: nota autem magis quæ secundum sensum, uel simpliciter,
VII *uel multipliciter, uel multitudini.* Occultantem uerò, *ratiocinatiue præcolligere oportet ea, per quæ syllogismus eius quod ex principio est debet fieri: & hæc ut plurimum.* Erit autem hoc, *si quis non solum necessarias. sed et earum (quæ ad illas sunt utiles) aliquam syllogizauerit.*
VIII Amplius, *conclusiones non dicere: sed postea ratiocinatione colligere, subitarias.* Sic enim *longißimè abscedet ab ea, quæ ex principio, positione: uniuersaliter autem dicendo sic oportet eum interrogare qui occultè interrogat, ut interrogata omni oratione, & eo dicente conclusionem, quæratur propter quid: id autem erit maximè per antè dictum modum: nam sola ultima dicta conclusione, inmanifestum quomodo accidit, eò quòd non præuidit respondens, ex quibus accidit, non per membra digestis prioribus syllogismis: minimè autem per membra digeritur syllogismus conclusione, cum non eius sumptiones ponuntur, sed cum illa sumuntur, à quibus syllogismus fit.*
IX Vtile autem et non continua *postulata sumere, ex quibus syllogismi, sed uicißim ad aliam et ad aliam conclusionem.* Nam *positis conuenientibus iuxta se inuicem, magis quod accidit ex ipsis manifestum.*
X Oportet autem *et definitione sumere (in quibus poßibile est) uniuersalem propositionem: non in ipsis, sed in coniugatis.* Nam *decipiunt falsa ratiocinatione seipsos (quando in coniugato*

gato sumitur definitio) si non uniuersale concedunt: ut si oportet sumere quòd qui irascitur appetit pœnam: sumatur autem, ira appetitus esse pœnæ propter apparentem paruipensiouem: manifestum autem quoniam hoc sumpto habebimus uniuersale quod prælegimus: at eis qui in ipsis proponunt, sæpe accidit ut abnuat respondens, eò quòd magis se habeat in ea re instantia: ut quòd non omnis qui irascitur appetit pœnam, nam parentibus irascimur quidem, non autem pœnam appetimus. Fortasse autem non uera instantia est: nam à quibusdam sufficiens pœna est, tristari solùm, et facere pœnitere: ueruntamen habet aliquid uerisimile, ut non uideatur irrationabiliter negare propositum: in iræ autem definitione, non similiter facilè est instantiam inuenire. Præthereà proponere par est, non XI
ut propter idipsum, sed alterius gratia eum qui proponit. Nam deuitant ea quæ ad positionem sunt utilia. Simpli- XII
citer autem dicendo, quàm maximè facere dubium: utrum quod proponitur, an oppositum sumere uult. Nam dubio existente quidnam ad positionem est utile, magis quod sibi uidetur ponunt. Amplius, per similitudinem interro- XIII
gare. Nam et uerisimile, & latet magis uniuersale: ut quod quemadmodum scientia & ignorantia contrariorum eadem, sic et sensus contrariorum idem: aut è conuerso. postquam sensus idem contrariorum, et scientia: hoc autem est simile inductioni, non tamen idem: nam ille quidem à singularibus uniuersale sumitur, in similibus autem non est quod sumitur uniuersale, sub quo omnia similia sunt. Oportet autem et ipsum sibimet quandoque in- XIIII
stantiam ferre. Nam insuspectè se habent respondentes ad eos, qui uidentur iustè argumentari. Vtile autem dice- XV
re quod consuetum, et quod dicitur tale. Nam pigrescunt

quod

quod solitum est dimouere, instantiam non habentes: simul aut me & quia utuntur & ipsi talibus, cauent ea dimo-
XVI *uere.* Amplius, non sedulè agere, & si omnino utile sit. Nam aduersus sedulè agentes, magis renituntur. Et ut in similitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, & non propter seipsum, utile ponent magis.
XVII Amplius, non id proponere quod oportet sumere: sed cui consequens, id est ex necessitate. Nam & magis concedunt, eo quod non similiter ex hoc manifestum sit, quod consecuturum est, & sumpto hoc, sumptum est & illud.
XVIII Et id ultimò interrogare, quod maximè uult sumere. Nam maximè prima renuunt, eò quod plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ uel maximè student. Ad
XIX quosdam autem prima quæ utilia sunt proponere. Nam proterui maximè prima admittunt, nisi omnino manifestum sit quod secuturum est, in fine autem proteruiunt: similiter autem & quicunque arbitrantur acuti esse in respondendo, ponentes enim prima, in fine recantant, tanquam nihil acciderit ex ijs quæ posita sunt: ponunt autem promptè, confi-
XX dentes habitui, & arbitrãtes nihil se esse passuros. Amplius prolongare, & interponere quæ nihil sunt usui ad orationẽ, quemadmodum pseudographia utentes. Nam cum sint plura, immanifestũ in quo falsum sit, quare & occultant quandoque interrogantes, in absconso proponentes ea quæ per se proposita non ponerentur: ad occultationem igitur, dictis est utendum.

Pro Instructione respondentis loci alij. CAP. II.

XXI AD ornatum uerò, inductione, & conclusione eorum quæ affinia sunt. Inductio igitur quale quid est, manifestum: diuidere autem huiusmodi, ut scientiam scientia esse

esse meliorem, aut eo quòd exactior est, aut quòd meliorũ: & quòd scientiarum aliæ quidem sunt cõtemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porrò effectiuæ: nam unumquodque talium coornat quidem orationem, at non necessarium est, ut dicatur ad conclusionem. XXII *Ad dilucidi tatem autem exempla, & similitudines afferendum. Exempla autem accommodata, & ex quibus scimus qualia Homerus, non qualia Chœrilus: sic enim clarius erit quod proponitur.* XXIII *Vtẽdum autem in disserendo, syllogismo quidem ad dialecticos magis, quàm ad multitudinem: inductione uerò contra, ad multitudinem magis. Dictum est autẽ & de his & prius:* XXIIII *Est autem in aliquibus quidem inducẽti poßibile interrogare uniuersale, in aliquibus uerò non facile, eo quòd non positum sit similitudinibus nomen, omnibus commune: sed quando oportet uniuersale sumere, sic in omnibus talibus esse dicunt. Id autem determinare difficilimum est, qualia sunt ea quæ proferũtur huiusmodi, & qualia non: & propter hoc sæpenumero dißident in disputationibus: alij quidem dicẽtes, similia esse, quæ non sunt similia: alij uerò dubitantes quæ sunt similia, non esse similia. Quare tentandum in omnibus talibus, ipsum nomina effingere: ut neq; respõdenti liceat dubitare quòd non similiter, quod infertur, dicitur: neq; interroganti calumniari, ut similiter dicto, eò quòd plura eorum quæ non similiter dicuntur, similiter uidentur dici.* XXV *Quando autem inducenti in pluribus non dederit uniuersale, tunc iustum est efflagitare instantiam: non dicente autem ipso in aliquibus sic, non iustum est efflagitare, in aliquibus non sic. Oportet enim inducentem prius sic instantiam efflagitare.* XXVI *Efflagitandum autem instantias non in eo quod proponitur ferre, nisi unum tantum sit huiusmodi: ut dualitas partium numerorum solus*

primus. Nam oportet & eum qui instat in altero instan-
XXVII tiam ferre: aut dicere quod hoc solum tale est. Ad eos au-
tem qui instant uniuersali, non in eodem autem instantiam
ferunt, sed in æquiuoco (ut quod habeat aliquis non suum
colorem, uel pedem, uel manum, habebit enim pictor non
suum colorem, & cocus pedem non suum) diuidendo re-
XXVIII uera in talibus interrogandum est. Nam latente æquiuoca-
tione, bene uiderentur instare propositioni. Si autem non
in æquiuoco, sed in eodem instans præpediat interrogatio-
nem, oportet auferentem id in quo instantia est, propone-
re reliquum, uniuersale faciendo, donec sumat quod utile
est. Vt in obliuione, & in oblitum esse: non enim cõcedunt
eum qui amisit disciplinam, oblitum esse, eo quòd transeun-
te re, amisit quidem disciplinam, oblitus autem non est. di-
cendum autem auferenti id in quo instantia est, reliquum:
ut si permanente re amisit disciplinam, iccirco oblitum
esse. Similiter autem & contra instantes, quoniam maiori
bono, maius opponitur malum: proferunt enim quoniam
sanitati minori bono quàm bona habitudo, maius malum
opponitur: nam ægritudinem maius esse malum mala ha-
bitudine: auferendum igitur & in hoc in quo instantia est:
nam ablato, magis ponet: ut quoniam maiori bono ma-
ius malum opponitur, nisi conferat alterum ad alterum:
quemadmodum bona habitudo ad sanitatem. Non solùm
V autem eo instante hoc faciendum, sed & si sine instantia
negat: eo quod præuideat aliquid talium. Nam ablato eo,
in quo instantia est, compellẽtur ponere, eo quòd nõ præ-
XXIX uideat in reliquo, in aliquo non sic esse. Si autem non po-
nat, efflagitatus instantiam, non habebit aßignare. Sunt
autem huiusmodi propositionum quæ in aliquo falsæ sunt,
in aliquo autẽ ueræ: in his enim par est auferre: reliquum
autem

autem uerum relinquere. Si autem in multis proponenti non ferat instantiam, postulandum est ponere. Nam dialectica est propositio ad quam sic in pluribus se habentem, non est instantia. XXX *Quando autem contingit idem & sine impoßibili: & per impoßibile syllogizare, demonstranti quidem & non differenti, nihil refert uel sic, uel illo modo syllogismo colligere: differenti autem non est utendum per impoßibile syllogismo. nam si sine impoßibili quidem syllogismo colligat, minime fiet ut dubitent: at quando per impoßibile syllogizant (nisi ualde manifestum sit falsum esse) non impoßibile dicunt esse: quare non fit interrogantibus quod uolunt.* XXXI *Oportet autem proponere quæcunque in pluribus quidem sic se habent. Instantia autem aut omnino non est, aut non in superficie est conspicere: nam qui non poßunt conspicere in quibus non sic: tanquam uerum quidem sit, ponunt.* XXXII *Non oportet autem conclusionem, interrogationem facere. Alioquin autem, eo renuente non uidetur fieri syllogismus: nam & sæpe cùm non interrogat, sed ut sequens infert, negant: & hoc facientes non uidentur redargui ijs qui non conspiciunt quod accidit ex ijs quæ posita sunt: quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit, ille autem negabit, omnino non uidetur fieri syllogismus.* XXXIII *Non uidetur autem omne uniuersale dialectica propositio esse: ut quid est homo? aut quot modis dicitur bonum? est enim dialectica propositio, ad quam est respondere, sic uel non: ad dictas autem non est, quare non sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes, nisi ipse determinans, uel diuidens dicat: ut putas'ne bonum sic uel non sic dicitur? nam ad talia facilis responsio, uel affirmando, uel negando. quapropter tentandum sic proponere huiusmo-* XXXIIII

XXXV *di propositionum. Simul autem & iustum fortasse ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum, quando hoc*
XXXVI *diuidente & proponente, nullo modo concesserit. Quisquis autem unam orationem multo tempore interrogat, male interrogat. Nam si respondeat quidem ei interrogato quod interrogatur, manifestum quod multas interrogationes interrogat, aut frequenter easdem: quare aut nugatur, aut non habet syllogismum, nam ex paucis omnis syllogismus: si uerò non respondeat, quid aut non increpat, aut discedit?*
XXXVII *Est autem argumentari difficile, & sustinere facile ipsas suppositiones. Sunt autem talia, & quæ natura sunt prima, & quæ postrema. Nam prima quidem termino egent, postrema uerò per multa terminantur uolenti continuum sumere à primis, aut sophisticæ uidentur argumentationes: impoßibile enim demonstrare quippiam est eum qui non incipit à proprijs principijs, & connectit usque ad ultima; definire autem nihili ducunt respondentes, neque si interrogans definierit, aduertunt: atqui non facto manifesto quidnam est quod propositum est, non facile est argumentari: maximè autem quod tale est, circa principia accidit. nam alia quidem per hæc monstrantur, ipsa uerò non contingit per alia, sed necesse est definitione talium, unumquodque cognoscere.*
XXXVIII *Sunt autem difficilè argumentabilia, & quæ ualde propinqua sunt principio. Non enim contingit plures ad hæc rationes inuenire, cùm sint pauca media horum'que & principiorum, per quæ necesse est monstrare ea quæ post illa sunt.*
XXXIX *Terminorum autem difficile argumentabiles ij omnibus maximè sunt, quicunque utuntur talibus nominibus, quæ primùm quidem immanifesta sunt, simpliciter'ne dicantur, an multipli*

tipliciter: adhuc autem quæ neque nota utrum propriè, an secundùm metaphoram de definito dicantur. Nam quia obscura sunt, non habet argumenta: quia uerò ignorantur si absque metaphora dicitur quod tale est, non habet quod increpet. Omnino autem omne problema quando diffi- XL *cile argumentabile, uel termino indigere arbitrandum est: uel est eorum quæ multipliciter, uel eorum quæ secundùm metaphoram de definito esse dicantur, uel nō longè à principijs: uel quia nō manifestum est primùm nobis hoc idem, secundùm quem dictorum modorum est quod dubitationē præstat. Nam cùm est manifestus modus, manifestum quoniam aut definire oportebit, aut diuidere, aut medias propositiones inuenire. Nam per hæc monstrantur ultima.* In XLI *multis autem positionibus (nō bene aßignata definitione) non facile disputare, ac argumentari. Vt utrum uni cōtrarium, an plura: definitis autem contrarijs aliquo modo, facile est ostendere utrum contingit plura eidem esse cōtraria, an non: eodem autem modo & in alijs definitionē indigentibus: uidentur autem & in disciplinis quædam ob definitionis defectum, non facilè describi: ut & quoniam quæ ad latus secat planum linea, similiter diuidit & lineam, & locum: definitione autem dicta, statim manifestum est quod dicitur. Nam eandem ablationem habent loca, & lineæ: est autem definitio eius orationis hæc. Simpliciter au-* XLII *tem prima elementorum, positis quidem definitionibus (ut quid in ea, uel quid circulus) facilimum ostendere: uerùm non multis ad unumquodque eorum est argumentari, eò quòd non sunt multa media: si autem non ponantur principiorum definitiones, difficile: fortaße autem omnino impoßibile. Similiter autem his, & in ijs quæ sunt circa ora-* XLIII *tiones se habet, non igitur latere oportet, quando difficile*

argumentabilis est positio, quòd passa est aliquid eorum quæ dicta sunt: quando autem erit ad dignitatem, & propositionem, maior labor disputare quàm ad positionem.

Dubitatio. *Dubitare autem posit quispiam, utrum ponenda sint talia, an non: nam si non ponat, sed poscat, & ad illa disputare, maius præcipiet quàm quod in principio positum est. Si uerò ponat, credet ex minus credibilibus: si igitur oportet non difficilius problema facere ponēdum: si autem per notiora syllogizare, non ponendum. An discenti quidem non ponendum, nisi notius sit: exercitatio uerò ponendum, si uerò solum uideatur? quare manifestum quoniam non similiter & interroganti & docenti existimandum esse ponendum. Quo pacto igitur interrogare & ordinare oportet, penè sufficiunt quæ dicta sunt.*

Loci pro respondente. CAP. III.

XLIIII *DE responsione autem primùm quidem determinandum: quodnam est opus bene respondentis, quemadmodum bene interrogantis. Est autem interrogantis quidem sic deducere orationem, ut faciat respondentem dicere inopinabiliora quàm ea, quæ propter positionem sunt necessaria: respondentis uerò non propter se apparere, accidere impoßibile, aut quod præter opinionem est, sed propter positionem: nam alterum fortasse peccatum, ponere primum quod non oportet: & positum non seruare ali-*

XLV *quo modo. Quia autem sunt indeterminata ijs qui propter exercitationem & experientiam orationes faciunt (nam non eædem considerationes & discentibus, & docentibus, & concertantibus, neque his, & ijs qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nam discenti quidem ponenda sunt semper ea quæ uidentur. neq; enim conatur falsum ullus docere: concertantium uerò interrogantem quidem*

uideri

uideri aliquid facere oportet omnino, respondentem autem nihil uideri pati) & in dialecticis congressionibus quæ non concertationis gratia, sed experimenti & inspectionis orationes faciunt, nōdum enucleatum est quo pacto oporteat coniectare respondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene, aut non seruādam positionem: quoniam (inquam) nihil habemus traditum ab alijs, ipsi aliquid dicere tentemus. Necesse est autem respondentem sustinere orationem, ponendo aut probabilem, aut improbabilem positionem, aut neutram: & aut simpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminatè, ut huic alicui, uel alij. Nihil autem refert quomodocunque dum ea probabilis, aut improbabilis sit: nam idem modus erit bene respondendi, uel dandi, uel non dandi quod interrogatum est: nam cùm improbabilis est positio, necesse est & conclusionem probabilem fieri: cùm uerò probabilis, improbabilem. nam oppositum semper positionis interrogans concludet: si autem neq; probabile, neque improbabile quod positum est, & conclusio erit talis. Quoniam autem bene syllogizans, ex probabilioribus & notioribus propositum demonstrat, manifestum est quòd quando simpliciter est improbabile quod proponitur, non dandum est respondenti, nec quod non uidetur simpliciter, nec quod uidetur quidem, minus autem conclusione uidetur. Nam cum improbabilis est positio, probabilis est conclusio: quare oportet quæ sumuntur, probabilia esse omnia, & magis probabilia quàm quòd proponitur, si debet per notiora quod minus notum est concludi: quare si neque tale est quippiam eorum quæ interrogantur, non ponendum est respondenti. Simpliciter autē si est probabilis propositio: dilucidum est quoniam conclusio simpliciter improbabilis: ponendum

XLVI (margin, beside "tentemus. Necesse est autem respondentem sustinere oratio-")

XLVII (margin, beside "& conclusio erit talis. Quoniam autem bene syllogi-")

XLVIII (margin, beside "Simpliciter autē si est probabilis propositio")

igitur & quæ uidentur omnia, & eorum quæ non uiden-
tur, quæcunq; minus sunt improbabilia conclusione. Nam
XLIX *sufficienter sic uidebitur disceptatum esse. Similiter autem*
erit, & si neque improbabilis, neq; probabilis est positio.
Nam *sic & quæ uidentur omnia dandum, & eorum quæ*
non uidentur, quæcunq; minus sunt improbabilia conclu-
L *sione: sic enim probabiliores accidit orationes fieri, Si igi-*
tur simpliciter quidem probabile, uel improbabile quod
ponitur: ad ea quæ uidentur simpliciter, comparatio faciẽ-
da. Si autem non simpliciter probabile, uel improbabile
sit, quod ponitur, sed respondenti: ad seipsum, quod uide-
tur, & quod non uidetur iudicando, ponendum, uel non
LI *ponendum. Si uerò alterius opinionem tutetur respon-*
dens, manifestum quoniam ad illius intelligentiam aspici-
endo, ponere singula debet, & negare: quare & qui cu-
rant extraneas opiniones (ut bonum & malum esse idem,
quemadmodum Heraclitus *inquit) non dant non adesse si-*
mul contraria eidem, non quia non uidentur eis hæc, sed
quia secundum Heraclitum *sic dicendum.* Faciũt *hoc au-*
tem & qui suscipiunt abinuicem positiones, coniectant
enim ac si is dicat qui ponit: manifestum igitur quæ con-
iectandum respondenti siue simpliciter probabile, siue
LII *alicui positum est.* Q*uoniam autem est necesse omne*
quod interrogatur aut probabile, aut improbabile esse,
aut neutrum. & ad orationem, aut non ad orationem, at-
tinere quod interrogatur, si sit quidem quod uidetur, &
non ad orationem: dandum est dicendo quod uidetur.
LIII Non *enim interimitur (posito eo) quod in principio. Si*
uerò non uidetur, & non ad orationem: dandum quidem,
& consignificandum quod non uidetur, ad deuitationem
LIIII *absurditatis. Si uerò sit ad orationẽ, & uideatur, dicẽdum*

quoniam uidetur quidem, sed ualde propinquum ei quod
in principio est, & interimitur (eo posito) quod proposi-
tum est. Si autem ad orationē quidem, ualde autem pro- L V.
babile postulatum, dicendum quod accidit hoc posito; at
ualde absurdū esse quod proponitur. Si uerò neque pro- L VI
babile, neq; improbabile, si nihil quidem ad rationem, dan-
dum nihil determinando. Si autem ad orationem, con- L VII
significandum quod interimitur (posito eo) quod in prin-
cipio est. Nam sic & qui respōdet nihil uidebitur propter
hoc pati: si quidem præuidens singula, posuerit, & qui in-
terrogat assequetur syllogismum positis ab eo omnibus
probabilioribus conclusione. Quicunque uerò non ex L VIII
probabilioribus conclusione conantur syllogizare, perspi-
cuum quoniam non bene syllogizant: quare cum sic inter-
rogant, non ponendum. Similiter autem & in ijs quæ L IX
obscurè, & multipliciter dicūtur, occurrendum est. Nam
quia datum est respondenti non discenti, dicere non disco,
& multipliciter dictum non ex necessitate confiteri, uel
negare, manifestum quoniam primū quidem nisi planum
sit quod dicitur, non cunctandum ut dicat haud intelligo:
nam sæpe ex eo quod non clarè interrogantibus dant, oc-
currit aliquid difficile. Si autem notum quidem sit, mul- L X
tipliciter autem dictum, si in omnibus quidem uerum uel
falsum sit quod dicitur: dandum simpliciter quod dicitur,
uel negandum: si uerò in aliquo quidem sit uerum, in ali-
quo autem falsum, significandum est quod multipliciter
dicitur: & quia hoc quidem falsum, illud autem uerum.
Nam cùm posterius distinguitur, inmanifestum si & in
principio ambiguum animaduerterit. Si autem nō præ- L XI
uiderit dubium, sed in alterum aspiciens posuerit, dicendū
ad eum qui in alterum ducit, quoniam non ad id aspiciens

dedi, sed ad alterum eorum. Nam pluribus existentibus quæ sub eodem nomine, uel eadem oratione sunt, facilis est
LXII *ambiguitas. Si uerò & dilucidũ sit, & simplex quod interrogatur, aut sic, aut non, respondendũ. Quoniam autem omnis propositio syllogistica, aut earũ aliqua est, ex quibus syllogismus, aut propter aliquam illarum: manifestum quòd quandoq; alterius gratia sumetur. ex eò quòd plura similia interrogant. Nam aut per inductionem, aut per similitudinem, plerunq; uniuersale sumunt: singularia*
LXIII *igitur omnia ponendum, si sint uera, & probabilia. Ad uniuersale autem tentandũ instantiam ferre. Nam sine instantia uel quæ sit, uel quæ uideatur, prohibere orationem, proteruire est: si igitur multis apparentibus, non dederit uniuersale qui non habet instantiam, manifestum est quo-*
LXIIII *niam proteruit. Amplius, si neque contrà argumentari habeat quòd non uerum, multò magis uidebitur proteruire, quamuis nec hoc sufficiat: nam complures orationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile est soluere, uelut Zenonis, quòd non contingit moueri, neque stadium pertransire: sed non propter id, quæ sunt opposita his, non ponendum. Si igitur qui neque contrà argumentari habet, neq; instare, non ponit, dilucidum quoniam proteruit: est enim in disputationibus proteruia, responsio præter dictos*
LXV *modos, syllogismi destructiua. Sustinere autem & positionem, & definitionem, ipsum sibi ipsi oportet præargumentando. Nam ex quibus interimunt interrogantes quod proponitur, manifestum quoniam ijs aduersandum.*
LXVI *Inopinabilem uerò suppositionem cauendum sustinere. Erit autem inopinabilis multipliciter: nam & ea ex qua, absona contingit dicere: ut si omnia dicat aliquis moueri, aut nihil: & quæcunque peioris moris esse eligenda, &*

quæ

quæ contraria consilijs, ut quòd uoluptas bonum, & iniuriam facere melius quàm iniuriam pati: nam non ut orationis gratia sustinentem, sed ut ea quæ uideantur dicentem, oderunt. Quæcunque uerò orationum falsum syllo- LXVII
gizant, soluendum interimendo id propter quod fit falsum. Nam non *is qui quoduis interimit soluit, ne quidem si falsum est quod interimitur: habere enim potest plura falsa, oratio, ut si quis sumat sedentem scribere, Socratem uerò sedere: accidit enim ex his, Socratem scribere: intercempto igitur Socratem sedere, nihil magis soluta est oratio: quamuis falsum sit postulatum, sed non propter id oratio falsa: nam si quis sit sedens, non scribens autem, non amplius in tali, aptè accommodabitur eadem solutio: quare non id interimendum, sed sedentem scribere: non enim omnis qui sedet, scribit.* Soluit *igitur omnino, qui interimit id, propter quod fit falsum: nouit autem solutionẽ, qui scit quòd propter id falsa oratio: quemadmodum in ijs quæ falsò describuntur. non enim sufficit instare, ne quidem si falsum sit quod interimitur, sed & id propter quod falsum, aßignandum: sic enim erit manifestum utrum præuidens aliquid, an non, facit instantiam.*

Loci communes pro interrogante, & respondente. CAP. IIII.

EST autem orationem prohibere concludi, quadrupliciter. Nam *aut interimendo id propter quod fit falsum:* LXVIII
aut ad interrogantem instantiam dicendo. sæpe enim non soluit quidẽ: qui tamen interrogat, non potest longius producere. Tertium *autem ad interrogata: accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod uolumus, eò quòd non bene interrogata sint: addito autem aliquo, fieri conclusionem.* Si *igitur non amplius potest producere interrogans,*

ad int

ad interrogantem erit instantia: si autem potest, ad interrogata. Quartum autem, pessima est instantiarum quae est ad tempus: nam quidam talibus instant ad quae disputare pluris est temporis, quàm praesentis exercitationis: instantiae igitur, ut dictum est prius, quatuor modis fiunt. Solutio autem est earum quae dictae sunt, prima tantùm: reliquae autem prohibitiones quaedam & impedimenta cõclusionum.

LXIX *Inculpatio uerò orationis, & secundũ ipsam orationẽ, & quando interrogatur non eadem. Plerunq; enim quòd nõn bene disputatur oratio, is qui interrogatur, est causa: eò quòd non concedat ex quibus probè erat disputare ad positionem: nam non est in altero solo, bene absoluere com-*

LXX *mune opus. Necessarium igitur quandoq; ad dicentem, & non ad positionem argumentari, quando is qui respondet, & contraria interroganti obseruat corroborans: proteruientes igitur, altercatorias, & nõ Dialecticas faciũt exercitationes. Amplius autem quia exercitationis & experimenti gratia, & non doctrinae huiusmodi sunt orationes, perspicuum quoniã non solum uerum syllogizandũ, uerùm etiam falsum, nec per uera semper, sed quãdoq; & per falsa, saepe enim uero posito, interimere necesse est disputantem, quare proponenda falsa: quandoq; autem & falso posito, interimendũ per falsa: nihil enim prohibet, alicui uideri quae non sunt, magis quàm uera: quapropter ex ijs quae illi uidẽtur, oratione facta magis erit suasus quàm adiutus.*

LXXI *Oportet autem eum qui bene transfert, Dialecticè & non contentiosè transferre. Vt geometrã geometricè, siue falsum, siue uerum sit quod cõcludendum est: quales autem*

LXXII *Dialectici syllogismi, dictum est prius. Quoniam autem malus particeps, qui impedit commune opus, patet quòd & in orationibus: nam commune quippiam quod proponitur*

nitur

nitur & in illis est, praeterquam in concertantibus: his autem non est eundem utrisque finem assequi: nam plures uno impossibile est uincere. Differt autem nihil siue in respondendo, siue id interrogando fiat: nam & qui contentiosè interrogat, prauè disputat: & qui in respondendo non dat quod uidetur, neq; suscipit quicquam quod uult interrogans interrogare. Manifestum igitur ex ijs quae dicta, LXXIII quòd non similiter inculpandum & secũdum seipsam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet orationem quidem prauam esse, interrogantem uerò ut possibile est optimè contra respondentem disceptare: nam contra proteruos non possibile fortasse statim sumere quales quis uult, sed quales fieri possibile, faciẽdi syllogismi. Quoniam autem est indeterminatum quando contraria, & quando ea quae sunt in principio sumunt homines (nam plerunque per seipsos dicentes contraria dicunt: & abnuentes prius, dant posterius: eò quòd interroganti & contraria, & quae in principia, plerunque obediunt) necesse est prauas fieri disputationes: causa autem est qui respondet haec quidem non dans, illa autem talia dans: manifestum igitur quoniam non similiter inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autem secundum seipsas quinque sunt inculpationes. Prima quidem quando ex interrogatis non concluditur, neque quod propositum est, neque omnino quicquam, cùm sint uel falsa, uel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet conclusio: & neque ablatis quibusdam, neque additis, neque his quidem ablatis, illis uerò additis, fit conclusio. Secundò autem, si ad positionem non fiat syllogismus, & ex talibus, & eo modo quo dictum est prius. Tertia uerò si additis quibusdam fiat syllogismus: haec autem sint deteriora ijs, quae

Inculpationes orationis quinque.

quæ interrogantur, & minus probabilia conclusione, etiam si ablatis quibusdam. nam quandoque sumunt plura necessarijs: quare non eò quod hæc sunt, fit syllogismus. Amplius, si ex inopinabilioribus, & minus credibilibus conclusione, aut si ex ueris, sed maiore opera indigentibus demonstrari, quàm problema: non oportet autem ex omnibus problematis syllogismos existimare similiter probabiles esse, & suasibiles: natura enim statim sunt aliqua quidem faciliora, alia uerò difficiliora eorum quæ interrogantur: quare si ex aliquibus ut fieri potest maximè probabilibus, coniecturam fecerit, disputatum bene est.

LXXIIII *Manifestum igitur quoniam orationis non eadem inculpatio, & ad problema, & secundum se. Nam nihil secundum se quidem orationem prohibet esse uituperabilem, ad problema autem laudabilem: & rursum ediuerso secundum se quidem laudabilem, ad problema autem uituperabilem: quando ex pluribus est facile cùm proba-*
LXXV *bilibus, tum ueris concludere. Erit autem quandoque oratio etiam concludens quàm non concludens deterior, quando illa quidem ex absurdis concludit: cùm non sit tale problema, hæc autem indigeat talibus quæ sunt probabi-*
LXXVI *lia & uera, & nondum ex assumptis sit oratio. Eos autem qui per falsa uerùm concludunt, non iustum est inculpare. Nam falsum quidem semper necesse est per falsa syllogizare: uerum autem est quandoque per falsa syllogizare, manifestum autem id ex analyticis. Cùm autem demonstratio sit alicuius dicta oratio: si aliquid est aliud quod ad conclusionem nullo modo se habet, non erit ex illo syllogismus: si autem appareat, sophisma erit, non demonstratio. Est autem philosophema quidem, syllogismus demõstratiuus: epicherema autem, syllogismus dialecticus: sophis*

sophisma uerò, syllogismus contentiosus, aporema autem syllogismus dialecticus contradictionis. Si uerò ex utrisq; quæ uideantur, aliquid ostendatur, non autem similiter uideantur: nihil prohibet quod ostenditur magis altero uideri. Sed si hoc quidem uideatur, illud autem neutra LXXVII *parte: aut si hoc quidem uideatur, illud autem non uideatur: si similiter quidem similiter utique erit, & non: si autem magis alterum, sequetur quod est magis. Est au-* LXXVIII *tem quoddam & idem ad syllogismos peccatum, quando ostenditur per longiora quod contingit per breuiora, & quæ orationi assunt. Vt quòd est opinio magis altera, quã altera: si quis petat ipsum quodque maximè esse, esse autem opinabile, ipsum quod uerè est: quare quorundam magis esse ipsum: ad quod autem magis, magis dicitur esse. esse autem & ipsam opinionem ueram: an erit accuratius, quàm par sit exigens quædam? petitum est autem & ipsam opinionem ueram esse, & ipsum quodque maximè esse, ac si ipsa opinio uera, certior sit: sed quæ nequitia maior, quàm quæ facit circa id cuius est oratio, latere causam? oratio autem est manifesta uno quidem modo, & publicißimo, si sit concludens sic, ut nihil oporteat interrogare: uno autem & qui maximè dicitur: cum sumpta quidem sint ex quibus necessarium est conclusionem esse, quæ quidem sint per conclusiones conclusa, etiam si id omittitur quod ualde probabile est.*

Pro opponente & respondente loci communes. CAP. V.

F*Alsa autem oratio uocatur quadrupliciter. Vno quidem modo quando apparet concludere quæ non concludit: uocatur autẽ apparens, litigiosus syllogismus. Alio* LXXIX *modo, quando concludit quidem, non tamen ad propositum:*

tum: quod accidit maximè in ijs quæ ad impoßibile ducunt. Aut ad propositum quidem concludit, non tamen secundum propriam disciplinam: hoc autẽ est, si ea quæ non est medicinalis, uideatur esse medicinalis, aut geometrica quæ non est geometrica, aut dialectica quæ non est dialectica, siue uerum, siue falsum sit quod accidit. Alio autem modo, si per falsa non concludit: huius autem erit quandoq; quidem conclusio falsa, quandoq; autem uera: nam falsum quidem semper per falsa concludit, uerum autem poßibile est & non per uera: ut dictum est prius. Quòd autem falsa sit oratio, dicentis peccatum potius est, quàm orationis: at ne quidem dicentis semper, sed cùm lateat ipsum quòd falsam orationem dixit aliquã: eò quòd ab ipso suscipimus cum pluribus ueris quippiam amplius: si ex ijs quæ maximè uidentur interimit aliquid uerorum (talis enim existens, uerorum demonstratio est) oportet sanè positorum aliquid non esse omnino, quare erit huius demonstratio. Si autem uerum concludat per falsa, & ualde absurda, compluribus deterior erit quæ falsum syllogizant: erit autem talis, & quæ falsum concludit. Quare manifestum quòd prima quidem cõsideratio orationis secundum seipsam est, si concludit: secunda autem, utrum uerum an falsum: tertia uerò, ex qualibus quibusdam. Nam si ex falsis quidẽ, opinabilibus autem, rationabilis: si autẽ existentibus quidem, sed inopinabilibus, praua: si uerò & falsa & ualde inopinabilia sint, dilucidũ quod praua: aut simpliciter, aut ad rem. Id autem quod in principio & contrari quonam pacto peteret interrogans, secundũ ueritatẽ quidem in analyticis dictum est, secundum opinionem ue nunc dicendum est.

LXXX *Petere autem uidentur id quod est principio quinq; modis. Manifestißime quidem & prim si q*

ſi quis idipſum quod monſtrari oporteat, petat: hoc autem in eo ipſo quidem non facilè latere poteſt: in ſynonymis autem, & in quibuſcunq; nomen & oratio idem ſignificat, magis. Secundo autem, quando quod particulariter oporteat demonſtrare uniuerſaliter quis petat: ut qui argumentatur quòd contrariorum una diſciplina, omnium oppoſitorum poſtulauerit unam eſſe: nam uidetur id quod oportebat ſecundùm ſe oſtendere, cum alijs petere pluribus. Tertiò, ſi quis quid uniuerſaliter eſt oſtendere propoſitum, particulariter petat: ut ſi de omnibus contrarijs propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet: uidetur enim hic quod cum pluribus oportebat oſtendere ſecundùm ſe, extra petere. Rurſus, ſi quis diuidens, petat problema: ut ſi oportet oſtendere medicinam ſani & ægri, extra utrunq; poſtulet: aut ſi quis eorum quæ ſequuntur ſe inuicem ex neceßitate, alterum petat: ut latus incommenſurabile eſſe diametro: ſi oporteat oſtendere quòd diameter lateri. Aequaliter autem & contraria petunt ei quod ex principio eſt. Nam primò quidem ſi quis oppoſita petat ſecundùm affirmationem & negationem. Secundò autem contraria ſecundùm oppoſitionem: ut bonum & malum idem. Tertiò uerò ſi quis uniuerſaliter poſtulans, particulariter petierit contradictionem. LXXXI *Vt ſi quis ſumens contrariorum unam diſciplinam, ſani & ægri alteram eſſe petat: aut ſi hoc petens, in uniuerſali oppoſitionem tentet ſumere. Rurſum, ſi quis petat contrarium ei quod ex neceßitate accidit per ea quæ poſita ſunt: & ſi quis ea quidem non ſumat quæ oppoſita, at alia petat duo, ex quibus erit oppoſita contradictio.* LXXXII *Differt autem contraria ſumere tantillum ab eo quod eſt in principio: quoniam huius quidem eſt peccatum ad concluſionem (nam ad illam aſpicientes,*

quod in principio est dicimus petere) cõtraria autem sunt in propositionibus, eò quòd ipsæ aliquo modo se habent ad inuicem. Ad gymnasium autem & exercitationem talium orationum primùm quidem conuertere assuescere oportet orationes. Sic enim & id quod dicitur copiosius non habebimus, & in paucis, plures sciemus orationes: nam conuertere, est transsumentem conclusionem cum reliquis interrogationibus interimere unum quippiam eorum quæ dicta sunt: necesse est enim si conclusio non est, unam aliquam interimere propositionum: siquidem omni-
LXXXIII *bus positis necesse erat conclusionem esse. Ad omnem autem positionem & quod sic & quod non sic argumentum considerandum, & cùm inueneris, solutionem statim quærendum. Sic enim simul accidet & ad interrogandum, & ad respondendum exerceri: & si ad nullum alium habemus, apud nos ipsos sensim comparanda sunt quæ attinent ad ipsam positionem argumenta: nam id ad cogendum multam copiam præbet: & ad redarguendum magnum habet adiumentum, quando quispiam promptus est argumentari, & quòd sic & quòd non sic: nam ad contraria accidit facere obseruationem, & ad cognitionem, & ea (quæ secundum philosophiam est) peritiam posse conspicere, & conspexisse quæ ab utraq; accidunt suppositione, non paruum instrumentum: reliquum enim horum, rectè eligere alterum: oportet autem ad id quod tale est, esse bono ingenio: & hoc est secundum ueritatem bonum ingenium, posse bene eligere uerum, & diffugere falsum: quod qui nati sunt bene, possunt probè facere: nam qui amant, & qui*
LXXXIIII *odiunt, quod profertur facilè discernunt optimum. Et ad ea quæ sæpissimæ incidunt problemata, scire oportet orationes, & id maximè de primis positiõibus. Nã in his fastidiunt*

diunt sæpe qui respondent. Amplius terminorum copio- LXXXV
sos esse oportet, & probabilium, & primorum se habere
promptos. Nam per hæc fiunt syllogismi. Tentandum au- LXXXVI
tem & ea (in quæ sæpissime incidunt disputationes) tene-
re. Nam quemadmodum in geometria ante opus est circa
elementa exercitatum esse, & in numeris circa capitales
prompte se habere, & multum refert ad hoc & alium nu-
merum cognoscere multiplicatum. similiter quoq; & in
orationibus promptum esse ad principia, & propositio-
nes memoria scire oportet: nã perinde ac in memoriæ sen-
sorio solum, loci positi statim faciunt ipsas res memorare:
& hæc faciunt ad ratiocinandum promptiorem, cò quòd
ad determinatas illas inspiciat secundum numerum. Pro- LXXXVII
positionemq; communem magis quàm positionem in me-
moria ponendum. Nam principiorum & suppositionum
copiosum esse mediocriter, difficile. Amplius, orationem LXXXVIII
unam plures facere assuescendum, uelut ij qui occultissime
abscondunt. Tale autem erit si quis quàm plurimum abscc-
dat ab affinitate eorum, de quibus est oratio: erunt autem
potiores orationum uniuersales maxime, quæ id pati pos-
sint, ut quoniam non est una plurium disciplina: sic enim
& in ijs quæ sunt ad aliquid, & in contrarijs, & coniuga-
tis est. Oportet autem & reminisci uniuersales facere LXXXIX
orationes: tametsi fuerit disputans particulariter. Sic enim
& plures licebit unam facere: similiter autem & apud
rhetores in enthymematibus. Eundem autem quàm maxi-
me fugere, contra uniuersale ferre syllogismos. Et semper XC
oportet considerare orationes, si in pluribus communibus
disputatur. Nam omnes particulares in uniuersali disputa- XCI
tæ sunt, & inest in particularibus eius quod est uniuersale
demonstratio: cò quòd non est syllogizare quicquam sine

H 2 *uniu*

XCII *uniuersali. Exercitatio autem facienda: inductiuarum qui-*
XCIII *dem ad rudem, syllogisticarum autem ad expertū. Et ten-*
tandum accipere ab ijs quidem qui in syllogismis triti sunt
præpositiões, ab ijs uerò qui in inductiōibus, similitudines:
XCIIII *in hoc enim utriq; exercitati sunt. Omnino autem exerci-*
tationis gratia disceptantibus tentandum afferre aut syllo-
gismum de aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut
instantiam: siue rectè quis dicat, siue perperam, uel ipse,
uel alter: & ad quippiam uterq;. Ex his enim facultas, exer
citatio autem facultatis gratia. Et maximè circa proposi-
tiones, & instantias: est enim (ut simpliciter dicam) Dialec-
ticus, propositiuus & instantiuus: est autem proponere
quidem, unum facere quæ sunt plura. Oportet enim unum
omnino sumere ad quod est oratio: instare autem quod
unum est, facere plura: nam aut diuidit, aut interimit: hoc
quidem dans, illud autem non dans, eorum quæ proposita
XCV *sunt. Non est autem cum omni disputandum, neq; contra*
quemlibet exercitandum. Nam necesse ad aliquos, paruas
fieri orationes: ab eo enim qui omnino tētat apparere, dif-
fugiendum: iustum autem omnino tentare syllogismo con-
cludere, ueruntamen non pulchrum, eò quòd non oportet
aduersus quoslibet facilè consistere: quandoquidem neces-
se est paruiloquium inde emergere: nā qui exercitati sunt,
non possunt abstinere à disputatione, sine altercatione.
XCVI *Oportet autem & factas habere orationes ad huiusmodi*
problemata, in quibus cum paucissimorum copia eas ad
quàm plurima utiles habeamus: illæ uerò sunt uniuersales,
& ad quas in promptu quippiam adinuenire difficile est.

FINIS LIBRI VIII.

ANGELI POLITIANI IN LIBROS ELENCHORVM ARISTOTELIS ARGVM.

NVnc leuissime elenchos attingamus. Hi non tam præstant ut simus, quàm ut docti uideamur. aspiciendi tamen non nihil, ne facile à Sophistis confutemur: quorum hi sunt in disputando fines, ut refellant, ut mentiri cogant, ut absurda loqui, & barbara, & nugatoria. Loci eorum in uerbis, aut extra uerba. In uerbis æquiuocatio, ambiguitas, compositio, diuisio, accentus, dictionis figura: nam subiectas generibus species omitto. extra uerba autem, quod ex accidenti, quod pure, & aliquatenus: tum confutationis inscitia, & quod ex consequenti, nec non principii acceptio, & positio non causæ tanquam causæ, & multarum interrogationum in unam collisio: quos explicare longißimum, & fortasse (quoniam plerunque ad Topica referuntur) superuacuum. Hactenus Aristotelis ars omnis uel ratiocinandi, uel peculiariter demonstrandi, uel disserendi, uel postremo cauillandi. quam qui penitus inspexerit, edidicerit, exercuerit, & secum quod opus est argumentando colliget, ac demonstrabit, & cum alio disputans facile quod uolet, aut impugnabit, aut tuebitur.

SOPHISTICI ARGVMENTI INVENTIO, AC DISTRIBVTIO, PER GEORGIVM VALLAM.

ARgumenta sophistica intra colorem sunt posita ueritatis ut minus expertis hominibus stannum argentum, & orichalcum, aurum esse uidetur: ita sophisticum argumentum uidetur uerum, cum manifesto falsum esse deprehendatur. Sicut ergo solertibus medicis uenena esse cognita, necnon offendentia humanum corpus omnia debent: ita uerum in omni disciplina exquirentibus, sophismata & captiones omnes debent innotescere. Primum quidem, quoniam nobis contingit multum in sermone uersari, expediuerit nosse, quot modis unumquodque

quodque dicatur, quæ simili modo, & quæ alio, tum nomina seù uoces, tum res dici possint. Secundo loco, ut quæstionibus possimus alienis occurrere, nec non nostris hæsitationibus satisfacere. Tertio loco, ut loquacitatem aliquorum possimus confundere, qui rebus in omnibus ideo uidentur exercitati, & nullius rei expertes esse, in pessima uita alios alliciunt, quòd sint omnium ignarissimi, sed sola loquacitate redundantes: quales quidam fuisse rhetores arguuntur, Gorgias, Hippias, Protagoras, & Prodicus. His ergo de caulis non prætermittenda uisa est captionum, inq; sermone tendicularum cognitio. Cùm ergo tria sint omnino, ut iam dictum est, argumentorum genera uerum unum, alterum falsum, tertium inter ea medium, quod probabile uel non repugnans appellatur: primum quidem ab aliis doctrinam pariens, ab aliis demonstratiuum nuncupatur, de quo mox dicetur. Hoc circa prima uersatur, quandoquidem ex suis cuiuslibet disciplinæ principiis definitis, & firmis, non ex respondentium & intendentium approbationem opinione texuntur demonstrationes. Secundum, quod medium diximus locum obtinere, partiuntur aliqui in probabile, seu dialecticum. & quod exquisitiuum uocant, id ex probabilibus fit. Probabilia autem, ut iam dictum est, quæ uidentur omnibus, uel plurimis, uel peritis, uel magnæ existimationis uiris. Circa eadem fermè sunt exquisitiua, nisi quòd non sunt ex communibus, uel plurium opinionibus, sed eorum qui respondeant, à quibus eam deprehendere expedit scientiam, in qua fit experientia cum dialecticus intra communem sermonem acceptionemq; disciplinarum omnium contineatur, mathematicas inquam, & grammaticam, & reliquas: circa quæ & exquisitiuus quod diximus modo uersabitur, de quibus iam diximus. Tertium, quod falsum, quod sophisticum, quodq; captiosum diximus appellari, exquisitiui faciem gerit, uerum circa falsa uersatur, & in ipsa hallucinatur materia, declinatq; ad id quod ab opinione alienum est: quippe uel ex solis constat particularibus, uel negatiuis, uel etiam simili figura. Propositiones in secunda sumendo figura, de qua in parte dicetur iudicanti: ueluti si dicas, hæc tunica est fortis, fortis est qui fortitudinem habet, hæc ergo tunica habet fortitudinem. Item, homo est animal, equus est animal. ergo homo est equus. De his igitur nunc nobis dicendum est. Primum itaque considerandum nobis est, quæ nam ita corrixantes, & his tendiculis & captiunculis insudantes

dantes coniectent. Sunt nimirum hæc numero, ut quidam paucis metiuntur, tria. nam ea captio, aut in loquendo, aut in pronuntiando, aut in scribendo est. Aristoteles autem quinque partes facit: elenchos, mendacium, admirabile, solœcismum, & quintum, nugari eum qui disputet. Id certè est cogere, idem sæpius dicere. Elenchi, hoc est coarguendi species duæ: una quidem in dictione, altera uerò extra dictionem.

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARISTOT. LIBER PRIMVS.

Quid intendit, & aliquem syllogismum, sophisticum esse. CAP. I.

DE SOPHISTICIS autem *redargutionibus, & de ijs quæ uidentur redargutiones (sunt autem captiosæ ratiocinationes, at nō redargutiones) dicamus oportet, incipientes secundùm naturam à primis. Quòd igitur hi quidem syllogismi, illi autem (cùm non sint) uidentur: manifestum est. Nam quemadmodū & in alijs id fit per quandā similitudinem, sic & in orationibus se habet: etenim hi quidē habitum probè habēt, illi uerò uidentur, ex tribu tumētes, & componētes seipsos, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem: illi autem uidentur, seipsos fucantes. Et in inanimatis quoq; similiter: nam & illorum hæc quidem argentum, ista uerò aurum, re uera sunt: illa non sunt quidem, apparent autem secundùm sensum: ut lithargyrina, & stannea, argentea: & felle tincta,* ἔλεγχοι, Latinis redargutio.

 aurea

aurea: eodem autem modo & syllogismus, & redargutio: hæc quidem est, illa uerò nõ est, apparet autẽ propter imperitiam: nã imperiti uelut distãtes, à lõgè speculãtur. Nã syllogismus quidẽ ex quibusdã est positis, ut colligamus aliquid aliud ex necessitate ab ijs quæ posita sunt per ea quæ posita sunt: redargutio autẽ syllogismus est, cũ cõtradictione cõclusionis: illi uerò id quidẽ nõ faciũt. Vidẽtur autẽ ob multas causas, quarum unus locus aptissimus, & publicissimus per nomina. Nam quia fieri non potest ut res ipsas ferentes disputemus, sed nominibus pro rebus, utimur signis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoq; arbitramur accidere: quemadmodũ ijs qui calculis supputant, id autem non est simile: nam nomina quidẽ finita sunt, & orationum multitudo: res uerò numero infinitæ sunt: necesse est igitur plura eandem orationem, & nomen unum significare: quemadmodum igitur & illic qui non sunt prompti calculos sustinere, à scientibus decipiuntur, eodem quoq; modo & in orationibus, qui nominũ uirtutis sunt ignari, perfacilè captionibus hallucinãtur, & ipsi disputantes, & alios audientes: ob hanc igitur causam, & eas quæ dicendæ sunt, est syllogismus, & redargutio apparens, atq; non existens.

Causa una sophisticarũ redargutionum,

De generibus disputationum. CAP. II.

QVoniam autem quibusdam magis operæ pretium est uideri esse sapientes, quàm esse & non uideri: (est enim sophistice, apparens sapientia, non existens autem: & sophista pecuniarum aucupator ab apparente sapientia, & non existente) manifestum profectò est quoniam necessariũ est illis & sapientis opus uideri facere magis, quàm facere, & non uideri. Est autem (ut unum ad unum dicamus) in unoquoque opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus nouit: mentientem autem manifestare posse. Hæc autem

Sapientis officia duo.

autem sunt, hoc quidem in eo quòd potest dare orationem: illud autem in eo quòd sumere. Necesse *est igitur illos qui uolunt sophisticè agere, dictarum orationum genus quærere.* Operæ *enim pretium est eis, nam huiusmodi potestas faciet uideri sapientes: cuius sunt desiderium habentes.* Quod *autem tale orationum genus est, & quòd talem appetunt potestatem, illi quos uocamus sophistas, manifestum est.* Quot *autem sunt species sophisticarum orationum, & ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negotij, & de alijs quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum, orationum genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentiosæ.* Et *doctrinales quidem sunt quæ ex proprijs principijs cuiusq; disciplinæ, & non ex ijs quæ uidentur respondenti colligunt: nam oportet credere eum qui dicit.* Dialecticæ *autem, quæ ex probabilibus collectiuæ sunt contradictionum.* Tentatiuæ *uerò, quæ ex ijs colligunt quæ uidentur respondenti, & quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinatum est in alijs.* Porrò *contentiosæ, quæ sunt ex ijs quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticè.* De *demonstratiuis autem in analyticis dictum est: de dialecticis uerò, & tentatiuis, in alijs: de altercatorijs autem & contentiosis nunc dicendum.* Genera disputationum.

Fines sophistæ, & loci sophistici in dictione. CAP. III.

PRimũ *igitur sumendũ est quod coniectant, qui in orationibus decertant, & coaltercantur. sunt autem hæc quinq; numero: redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus: & quintum, quod est facere nugari eum, qui condisputat: hoc autem est frequenter cogere idem dicere, aut quod non*

est, sed quod apparet quodq; esse horum. Nam maximè uolunt apparere redarguere: secundum autem falsum aliquid monstrare: tertium uerò, ad hoc quod est inopinabile ducere: quartum, soloecismo uti facere: hoc autem est facere secundùm locutionem barbarizare ex oratione respondentem. Vltimum *autem, idem frequenter dicere.* Modi *autem redarguendi sunt duo: nam alij quidem sunt propter dictionem: alij uerò extra dictionem. Sunt autem ea quidem quæ propter dictionem faciunt phantasiam sex numero: hæc quidem sunt, æquiuocatio, amphibologia, compositio, diuisio, accentus, & figura dictionis.* Huius *autem fides, & ea quæ est per inductionem, & syllogismus: & siqua sumatur alia, & quòd totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus, non idem significamus.*

Hoc est, faciũt apparentiam.

Aequiuocatio

Sunt autem propter æquiuocationem huiusmodi orationes: ut quod discunt scientes: nam ea quæ memoriæ prodita sunt, discunt grammatici. Discere *enim æquiuocum est, ad intelligere eum qui utitur disciplina: & ad accipere disciplinam.* Ea *rursus quod mala bona sunt: nam quæ expediunt, bona sunt: mala autem expediunt: duplex enim expediens est: & necessarium, quod accidit plerunq; in malis (est enim quoddam malum, necessarium) & bona quoque expedientia dicimus esse.* Amplius *autem eundem sedere, & stare, & ægrotare, & sanum esse: nam qui surgebat, stat: & qui sanabatur, sanus est: surgebat autem sedens, & sanabatur ægrotans: ægrotantem enim quilibet facere, aut pati non unum significat, sed quandoq; quidem qui nunc ægrotat, aut sedet, quandoq; autem qui ægrotabat prius: ueruntamen sanabatur quidem ægrotans, cùm ægrotans: sanus est autem non cùm ægrotans, sed ægrotans non nunc, sed prius.* Propter *autem amphibologiam sunt*

Amphibologia.

orationes tales: uelle capere me pugnantes. Et putas'ne quod quis cognoſcit, id cognoſcit? nam & cognoſcentem & cognitum contingit ut cognoſcentem ſignificare hac oratione. Et putas quod quis uidet, id uidet? uidet autem columnam: quare columna uidet. Et putas quod tu dicis eſſe, id tu dicis eſſe? dicis autem lapidem eſſe: quare tu lapis, dicis eſſe. Et putas eſt ſilentia dicere? duplex enim eſt & id, ſilentia dicere: hoc quidem eos qui dicunt ſilere, illud autem, ea quæ dicuntur. Sunt autem tres modi ſecundùm æquiuocationem, & amphibologiam: unus quidem quando nomen uel oratio plura ſignificat principaliter: ut aquila uel canis. Alius autem quando ſoliti ſumus ſic dicere. Tertius uerò quando compoſitũ plura ſignificat, ſeparatum uerò ſimpliciter, ut ſcire literas: nam utrunq; fortaſſe unum quidem ſignificat, & ſcire, & literæ: ambo autem plura, aut literas ipſas ſcientiam habere, aut literarũ, alium. Amphibologia igitur, & æquiuocatio propter hos modos ſunt. Propter compoſitionem uerò huiuſmodi ſunt: ut poßibile eſt, ſedentem ambulare: & non ſcribentem, ſcribere: non enim idẽ ſignificat ſi diuidens quis dicat, et componens, quod poßibile eſt ſedentem ambulare, & non ſcribentẽ ſcribere: & hoc identidẽ ſi quis cõponat non ſcribentem ſcribere, ſignificabit profectò quòd habet poteſtatem, ut non ſcribens ſcribat: ſi quis autem non componat, quoniam habet poteſtatẽ quando non ſcribit, ut ſcribat. Et diſcit nunc literas, ſi quis didicit quas ſcit. Amplius, quod unũ ſolum poteſt ferre, plura poteſt ferre. Propter uerò diuiſionem quod quinq; ſunt duo, & tria: paria, & imparia. Et quod maius, æquale: tantundem enim eſt maius & adhuc amplius: nam eadem oratio diuiſa, & compoſita non idem ſemper uidebitur ſignificare. Vt ego poſui te ſeruũ,

exiſt

existentem liberum. Et hoc, quinquaginta uirum, centum heros liquit Achilles. Propter accentum autem, in ijs quæ sunt sine scriptura, non facile dialecticis facere orationem: in scripturis autem & poëmatibus magis. Vt & poëtam defendunt nonnulli aduersus redarguentes quasi hic absurdè locutum. Nec gemere aëria cessabit turtur ab ulmo: quòd pentemimeri usus sit, & turture fœminino, soluunt enim id accentu: dicentes quòd aëria accentum finalem longum habet, & non ad turtur, sed ad ulmo, ut epithetum, debet referri: & id de Niso, & Eurialo cùm Rutulos uino, somnoq; sepultos intellexissent.

Cætera per terras, omneis animalia somno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Talia igitur propter accentum sunt. Quæ autem propter figuram dictionis sunt, accidunt quando non idem ut idem interpretatur: ut masculinum, fœmininum: uel fœmininum, masculinum: uel quod inter hæc est, alterum horum: uel rursus quale, quantum: uel quantum, quale: uel faciens, patiens: uel dispositũ, facere: & alia, ceu diuisum est prius. Nam est aliquid, quod non est eorum quæ sunt facere: ut eorum quæ sunt facere, aliquid dictione significare, ut ualere. Similiter figura dictionis dicitur ei quod est secare, uel ædificare, quamuis illud quidem quale quid, & affectũ quodam modo significet: hæc uerò facere aliquid: eodem autem modo & in cæteris. propter igitur dictionem redargutiones ex his existunt.

Cùm poëtam dicit, Homerũ intelligit, cuius hic Aristoteles carmina citat: uerùm quòd ea nostris accẽtibus non accõmodari queũt, interpres pro illis Vergilii, qui Latinorũ est Homerus, carmina posuit.

De locis redargutionum sophisticarum extra dictionem. CAP. IIII.

EArum uerò quæ extra dictionem sunt captionum species sunt septem. Vna quidem propter accidens: secunda autem propter id quod simpliciter, uel non simpliciter: sed

ſed aliquo modo, aut ubi, aut quando, aut ad aliquid dicitur, tertia autem propter redargutionis ignorantiam: quarta uerò propter conſequens: quinta autem propter id quod eſt in principio ſumere: ſexta propter id quod non eſt cauſa, ut cauſam ponere: ſeptima uerò propter plures interrogationes unam facere. Propter igitur accidens captiones ſunt: quando ſimiliter quodcunque exiſtimabitur rei & accidenti ineſſe: nam quia multa eidem accidunt, non eſt neceſſe omnibus prædicatis & ei de quo præ dicantur, illa omnia ineſſe: nam omnia ſic erunt eadem, quemadmodum ſophiſtæ dicunt: ut ſi Coriſcus eſt alter ab homine, ipſe eſt alter à ſe, eſt enim homo: aut ſi à Socrate alter, Socrates autem homo, ab homine alterum dicunt eſſe confeſſum, eò quòd accidit (à quo dixit alterum eſſe) hunc eſſe hominem. Propter id autem quòd hoc quidem ſimpliciter, illud autem aliquo modo, & non præcipuè: quando quod in parte dicitur, ut ſimpliciter dictum ſumitur: ut ſi non ens eſt opinabile, quod non ens eſt: non enim eſt idem eſſe quiduis, & eſſe ſimpliciter. Aut rurſum quoniam quod eſt non eſt, ſi eorum quæ ſunt quippiam non eſt, ut ſi non eſt homo: nam non idem eſt non eſſe quiduis, & non eſſe ſimpliciter: apparet autem, eo quòd perquàm propinquum eſt dictione, & parum differat eſſe quiduis, ab eo quod eſt eſſe, & non eſſe quiduis ab eo quod eſt non eſſe. Similiter autem propter id quod eſt aliquo modo, & ſimpliciter: ut ſi Indus cum ſit totus niger, albus eſt dentibus, albus igitur & non albus eſt. Aut ſi ambo aliquo modo, quod ſimul contraria inerunt: tale autem in quibuſdam quidem cuilibet facile eſt conſiderare. Vt ſi ſumens Aethiopem nigrum eſſe, dentibus dicat quòd albus: ſi ergo ibi albus, quòd niger, & non niger, putabit diſputaſſe

tasse syllogisticè, cum perfecerit interrogationem. In quibusdam uerò latet frequenter. in quibuscunq; cùm aliquo modo dicatur simpliciter uidetur sequi: & in quibuscunq; non facilè est cōsiderare utrū eorū præcipuè sit aßignandum. Fit autem tale, in quibuscunq; similiter sunt opposita: nam uidentur aut ambo, aut neutrum dandum esse simpliciter prædicari: ut si dimidium quidem album, dimidium

Redargutio quid.

uerò nigrum, utrum album, an nigrum? Quæ autem sunt propter id quod non determinatur quid est syllogismus, aut quid redargutio, fiunt propter omißionem orationis: nam redargutio, est contradictio unius & eiusdem, non nominis, sed rei, & nominis non synonymi, sed eiusdem, ex ijs quæ data sunt ex neceßitate, non connumerato eo quod erat in principio, secundum idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Hoc autem modo fieri potest, ut quis falsum dicat de aliquo: quidam autem omittentes aliquid eorum quæ dicta sunt, apparet redarguere: ut quod idem duplum & non duplum: nam duo unius quidem dupla, tria autem non dupla. Aut si eiusdem idem duplum: & non duplum, sed non secundum idem: nam secundum longitudinem duplum, secundum latitudinem non duplum. Aut si eiusdem, & secundum idem, & similiter, sed non simul: quare est apparens redargutio. Trahat autem aliquis hanc & in eas quæ sunt propter dictionem. Quæ autem propter id quod in principio erat sumuntur, fiunt quidem sic & tot modis, quot modis contingit quod in principio est petere: uidentur autem redarguere, eo quòd non poßit quis inspicere idem, & diuersum. Quæ uerò propter consequens est redargutio, ideò est, quòd putent conuerti consequentiam: nam si cùm hoc est ex neceßitate, illud sit: & cùm illud est, putant & alterum esse ex neceßi

cessitate: unde & (quae ob opinionem ex sensu sunt) deceptiones fiunt: nam saepe esse mel, fel suspicati sunt, eò quod sequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidam fieri, etiam si sit madida, opinantur pluisse: id autem non necessarium est. In rhetoricis quidem quae secundum signum fiunt demonstrationes, ex consequentibus sunt: nam uolentes ostendere quòd adulter, quod consequens est accipiunt, quod comptus, aut quod uidetur noctu errabundus: pluribus autem haec quidem insunt, praedicatum tamen non inest. Similiter autem & in ratiocinatiuis: ut est Melissi oratio, quod infinitum est uniuersum: sumens autem uniuersum ingenium (nam ex nihilo nihil fieri) quod autem factum est ex principio fieri: si igitur non factum est, principium non habet uniuersum, quare infinitum: non necesse est autem hoc accidere, non enim si omne quod factum est, principiũ, habet etiam quicquid principium habet, factum est: quemadmodum neq; si febriẽs calidus etiam calidum necesse est febrire. Quae uerò propter non causam, ut causam: cùm assumitur quod non causa est, tanquàm propter illud fiat redargutio: accidit autem tale, ad impossibile syllogismis: necessarium enim est in his aliquid interimere ex ijs, quae posita sint: si ergo enumeretur in necessarijs interrogationibus ad id ad quod accidit impossibile, uidebitur propter id saepe fieri redargutio, quod non est anima, & uita idem: nam si generatio corruptioni est contrarium, & alicui corruptioni erit quaedam generatio contrarium: mors autem corruptio quaedam, & contrarium uitae, quare uita generatio, & uiuere generari: hoc autem impossibile: non ergo idem anima & uita. Nequaquam collectum est, nam accidit (tametsi quispiam non idem dicat uitam & animam) impossibile: sed solum,

contr

contrarium uitam quidem morti, cum sit corruptio, corruptioni autem generationem. Incollectiles igitur simpliciter non sunt huiusmodi orationes, sed ad propositum incollectiles: & latet plerunq; non minus ipsos interrogantes quod tale est. Propter igitur consequens, & propter non causam orationes huiusmodi sunt. Quae autem propter id quod est duas interrogationes unam facere, quando latet plures esse, & perinde ac una sit, assignatur responsio una.

Plures interrogationes ut una.

In aliquibus autem facile est uidere quòd plures, & quòd non danda una responsio: ut utrum terra mare est an coelum? in aliquibus uerò minus, & quasi una sit, aut confitetur (eo quòd nequeunt respondere ad interrogatum) aut redargui uidentur: ut putas hic & hic est homo? quare cum aliquis percusserit hunc & hunc, percutiet hominem & non homines. Aut rursum quorum haec sunt quidem bona, illa autem non bona: omnia haec bona, an non bona? nam utrumuis dixerit, est quidem ut aut redargutionem, aut falsum apparens uideatur facere: nam dicere eorum quae non sunt bona aliquid esse bonum, aut eorum quae bona sunt non bonum, falsum. Quandoq; autem assumptis quibusdam, redargutio etiam fiet uera: ut si quis concedat similiter & unum & plura dici alba, & nuda, & caeca: nam si caecum est quod non habet uisum, natum tamen habere, & caeca erunt quae non habent uisum, nata autem habere: quando igitur hoc quidem habet uisum, illud autem non habet, ambo erunt uel uidentia, uel caeca: quod est impossibile.

Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. CAP. V.

Aut igitur sic diuidendum apparentes syllogismos, & redargutiones: aut omnes reducendum ad redargutio

gutionis ignorantiam, ijs qui hanc principium faciunt. fieri enim potest, ut omnes resoluamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primùm quidem si incollectiles fuerint. oportet enim ex ijs quæ posita sunt, accidere conclusionem, & (ut ita dicam) ex necessitate, atq; non apparere. Deinde & secundùm partes definitionis: nam earum quæ sunt in dictione, hæ quidem sunt propter duplex, ut æquiuocatio & oratio, & similis figura: consuetum enim id, omnia, ut & illud quippiam significare. Compositio autem, & diuisio, & accentus, eo quòd non eadem est oratio, aut nomen quod differens: oportebat autem & id esse quemadmodum & rem eandem, si debebat redargutio, uel syllogismus esse: ut si tunica, non uestis syllogizetur, sed tunica: nam uerum est & illud, sed non syllogizatum est: sed adhuc interrogatione indiget, quod idem significat ad eum qui quærit propter quid. Quæ uerò secundùm accidens definito syllogismo manifestæ fiunt: nam eandem definitionem oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamen & adiungere contradictionem: nam redargutio syllogismus est contradictionis: si igitur non est syllogismus accidentis, non fit redargutio: non enim si cum hæc sint, necesse est illud esse: id autem est album esse propter syllogismum: neq; si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figuram esse, uel primum, uel principium, quòd figura, uel primum, uel principium tale est: nam non quatenus figura, uel primum, uel principium, sed quatenus triangulus demonstratio: similiter & in alijs. Quare si redargutio syllogismus quidam, non erit quæ secundùm accidens redargutio. Verum propter hoc & artifices & omnino scientes ab inscijs redarguuntur: nam secundùm accidens syllogismos faciunt contra sapientes: qui

Hoc est, iis qui ignorantiã redargutionis, fundamentum ponunt omniũ redargutionũ.

uerò nõ possunt diuidere, aut interrogati cõcedũt, aut cùm non dant, arbitrantur dedisse. Quæ uerò propter id quod aliquo modo, & simpliciter, quoniã nõ de eodẽ affirmatio & negatio est: nã aliquo modo albi, aliquo modo nõ albũ: & simpliciter albi, simpliciter nõ album, negatio est: si igitur cùm datur aliquo modo esse album, quis ut simpliciter dictũ accipit, non facit redargutionem: apparet autẽ propter ignorãtiã ipsius, quid est redargutio. Manifestissimæ autẽ omnium, quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionẽ, quare & sic nũcupatæ sunt: nã propter rationis omissionẽ phãtasia fit, & diuisis hoc pacto, cõmune in omnibus his ponendũ est orationis omissio. Quæ uerò propter id quod sumitur, quod erat in principio, & non causa ut causa ponitur, manifestæ sunt per definitionẽ: nam oportet cõclusionẽ accidere, eo quòd hæc sunt, quòd nõ erat in non causis: & rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent eæ quæ sunt propter petitionem eius quod in principio. Quæ uerò propter cõsequens particula sunt accidentis: nam consequens accidit: differt autem ab accidente: quoniam accidens quidem est in uno solo sumere, ut idem esse flauum, & mel, & album, & cygnum, quod autem propter consequens, semper in pluribus: nam quæ uni & eidem sunt eadem, & sibi inuicem postulantur esse eadem: propter quod fit ea quæ propter consequens redargutio: est autem non omnino uerum, ut si sit album secundùm accidens: nam & nix & cygnus albo idem; aut rursum in Melissi oratione idem esse accipit factum esse, & principium habere, aut æqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principium, factum esse postulat, tanquam ambo eadem sint, eo quòd prin

Captiones secundùm iusti tiam redargutionis.

principium habent factum esse & finitum. Similiter autem & in ijs quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem, & unam sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & unam magnitudinem sumunt: quare consequens sumit: quòd igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est: manifestum, & quòd ea quæ est, est propter consequens: inspiciendum autem est id & aliâs. Quæ uerò propter id quod est plures interrogationes ut unam facere, in eo sunt quòd non enucleamus, siue non diuidimus propositionis orationẽ: nam propositio, unum de uno est: nam idem terminus unius solius rei, & simpliciter rei: ut hominis, & unius solius hominis: similiter autem & in alijs. Si igitur una propositio est, quæ unum de uno postulat, & simpliciter erit propositio talis, interrogatio. Atqui quoniam syllogismus ex propositionibus est, redargutio autem syllogismus, & redargutio erit ex propositionibus: si igitur propositio unum de uno, manifestum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia: nam apparet esse propositio, quæ non est propositio. Si itaq; dedit responsionem ut ad unam interrogationem, erit redargutio: si autem non dederit, sed apparet, apparens redargutio. Quare omnes loci cadunt in redargutionis ignorantiam: qui quidem dicti sunt propter dictionem, quia est apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis: alij autem propter syllogismi terminum.

Causæ deceptionum, captionum sophisticarum. CAP. VI.

DEceptio autem fit in ijs quidem, quæ propter æquiuocationem, & orationem, eò quòd non potest quis diuidere id quod multipliciter dicitur: nam quædam non est promptum diuidere; ut unum, & ens, & idem. In ijs

Id est, acuta & grauis: nam acuta intenditur, grauis remittitur.

autem quæ sunt propter compositionem, & diuisionem, eo quòd nihil putatur differre composita & diuisa oratio, ceu euenit in plurimis. Similiter autem & in ijs quæ sunt propter accentum: non enim aliud uidetur significare incensa, & remissa oratio in aliquo: aut non in pluribus. Earum uerò quæ sunt propter figuram, ob similitudinem dictionis: difficile est enim diuidere, quæ similiter, & quæ aliter dicuntur: nam ferme qui hoc potest facere in procinctu est, ut uideat uerùm: maximè autem sciet innuere, quod omne quod de aliquo prædicatur, arbitramur idipsum aliquid esse, & ut unum intelligimus: nam unum, & substantiam maximè uideatur sequi id, quod est aliquid, & ens. Quare in ijs quæ sunt propter dictionem hic locus ponendus: primùm quidem magis deceptio aggignitur in ijs, qui cùm alijs considerant, quàm qui per seipsos: nam ea quæ cum alio est consideratio per orationem est: quæ autem per seipsos, non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decipi accidit, quando in oratione facit considerationem: præterea deceptio quidem ex similitudine, similitudo autem ex dictione. In ijs autem quæ sunt propter accidens, eo quòd non potest dijudicare idem & diuersum, & unum & multa: neq; quibus prædicatorum omnia hæc & rei accidunt. Similiter autem & in ijs quæ propter consequens sunt: pars enim quædam accidentis, est consequens. Amplius & in multis apparet, & postulatur hoc pacto: si hoc ab illo non separatur, nec ab altero separatur alterum. In ijs uerò quæ sunt propter omißionem orationis, & in ijs quæ sunt propter id quod aliquo modo & simpliciter, eò quòd propter parũ, deceptio est. nam quasi nihil consignificet quid aut aliquo modo, aut simpliciter, aut alicubi, aut nunc, uniuersaliter

conce

concedimus. Similiter autem & in ijs quæ quod in principio est sumunt, & in non causis, & quæcunq; plures interrogationes ut unam faciunt: in omnibus enim his est deceptio, ob id quod propter parum: nam non exactè discernimus: neq; propositionis, neq; syllogismi terminum, propter prædictam causam.

Ex quibus locis captiones falsi.

CAPVT VII.

QVoniam autem habemus propter quæcunque fiunt apparentes syllogismi, habemus & propter quæcunque fiunt sophistici syllogismi, & redargutiones: dico autem sophisticam redargutionem, & syllogismum, non solùm apparentem syllogismum, aut redargutionem non existentem quidem, sed & existentem quidem, at apparenter accommodatam rei. Sunt autem illæ quæ non secundùm rem redarguunt, & quæ monstrant ignorantes, quod quidem erat proprium tentatiuæ. Est autem tentatiua, pars dialecticæ: illa autem potest syllogizare falsum, propter ignorantiam eius qui dat orationem. Sophisticæ autem redargutiones tametsi colligant contradictionem, non faciunt manifestum, si ignorat: nam & scientem impediunt hisce orationibus. Quòd autem illas habeamus, hac uia manifestum est: nam propter quæcunque apparet audientibus ut interrogata syllogizare, propter hæc & respondenti utiq; uideatur: quare erunt syllogismi falsi per hæc aut omnia, aut aliqua: nam quod non interrogatus arbitratur dedisse, & interrogatus quoque ponet. Verùm in quibusdam simul accidit & interrogare quod deest, & apparere falsum: ut in ijs quæ sunt secundum dictionem, & solœcismum. Si ergo syllogismi contradictionis propter apparentem redargutionem sunt, manifestum

Vnde fiũt syllogismi sophistici.

est quòd propter tot erunt & falsorum syllogismi, propter quot & apparens redargutio: apparens autē propter particulas ueri: nam cum quodcunq; defuerit, apparebit redargutio: ut quod propter non accidens: propter orationem, quæ ad impoßibile: & quæ duas interrogationes ut unam facit. propter propositionem: & pro eo quod per se, quod propter accidens, & huius particula, quod propter consequens. Amplius, non in re, sed in oratione accidere: deinde pro uniuersali contradictione, & secundum idem, & ad idem, & similiter, propter id quod in aliquo, uel propter unumquodque horum peccat. Amplius, propter id quod est non connumerato eo quod in principio, quod in principio sumere. Quare habemus secundū quod fiunt captiosæ ratiocinationes: nam secundùm plura non erunt: secundùm autem ea quæ dicta sunt erunt omnes. Est autē sophistica redargutio non simpliciter redargutio, sed ad aliquē: & syllogismus similiter. Nam si nō sumat id quidem quod est propter æquiuocum unum significare, & quod propter similitudinis figuram solum hoc quidem, & in alijs similiter, neque syllogismi, neque redargutiones erunt, neque simpliciter, neque ad eum qui interrogatur: si autem sumant, ad eum qui interrogatur erunt, simpliciter autem nō erunt: non enim unum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem.

De ueris, & falsis redargutionibus. CAP. VIII.

Veræ redargutiones innumeræ.

P*Ropter quæcunque autem redarguunt qui redargutionibus utuntur: non oportet tentare sumere, sine omnium quæ sunt sciētia: id autem non unius artis. nam infinitæ fortasse sunt scientiæ: quare manifestum quoniam & demonstrationes, redargutiones quidem sunt, & ueræ:*

nam quæcunque est demonstrare, est & redarguere eum, qui ponet contradictionem ueri: ut si commensurabilem diametrum posuerit, redarguet quis demõstratione, quòd incommensurabilis: quare omnium oportebit esse scium. nam aliæ quidem sequuntur propter ea quæ in geometria sunt principia, & eorum conclusiones: aliæ autem propter ea quæ sunt in medicina: aliæ deniq; propter illa quæ sunt aliarum disciplinarum. Sed & falsæ redargutiones similiter infinitæ erunt. Nam secundum unamquanque artem est falsus syllogismus: ut secundùm geometriã geometricus, & secundùm medicinam medicinalis: dico autem secundùm artem, secundum illius principia. Manifestum est igitur quòd non omnium redargutionum, sed earum quæ sunt secundùm dialecticam, sumendi sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artem & potentiam: & eam quidem quæ est secundum unamquanque disciplinam redargutionem: scientis est considerare siue cùm non est, apparet: siue cùm est, & quare est: eam autem quæ ex communibus est, & sub nulla arte cadens, dialecticorum: nam si habemus ex quibus probabiles syllogismi in quolibet, habebimus ex quibus redargutiones: redargutio nanq; est syllogismus contradictionis: quare aut unus, aut duo syllogismi cõtradictionis, redargutio est. Habemus igitur propter quæcunq; omnes huiusmodi sunt: si autem hæc habemus, & solutiones habemus: nam illarum instantiæ, solutiones sunt. Habemus autem propter quæcunq; & apparentes sunt: apparentes autem non cuilibet, sed talibus: infinita enim sunt, si quis consideret illa, secundùm quæcunq; apparent quibuslibet. Quare manifestum est, quoniam dialectici est posse sumere propter quæcunq; fit per communia, uel quæ est redargutio, uel quæ apparet redargutio,

gutio, uel dialectica, uel apparens dialectica, uel tentatiua.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci.

CAP. IX.

NOn *est autem differentia orationum quam quidam dicunt esse, has quidem ad nomen, illas uerò ad intellectum. Inconueniens enim est opinari alias quidem esse ad nomen orationes, diuersas uerò ad intellectum, & non easdem. Quid enim est non ad intellectum, nisi quando non utitur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is qui interrogatus dedit? idem autem id est & ad nomen. Et ad intellectum autem, quando ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura significante nomine) unum putet significare, & interrogans, & interrogatus (ut fortè ens & unum plura significat, sed & respondens & interrogans Zeno unum putans esse interrogauit, & est oratio quod unum, omnia) hæc ad nomen est, aut ad intellectũ interrogantis disputata. Si uerò aliquis multa putet significare, manifestum quòd oratio illa non est ad intellectum. Primùm igitur circa huiusmodi orationes, est ad nomen, & ad intellectum, quæcunq; plura significant: deinde circa quamlibet est, nam non in oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea quæ dantur: deinde ad nomen contingit omnes eas esse: nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectum: nam si omnes, erunt quædam aliæ quæ neq; ad nomen, neq; ad intellectum: illi uerò dicunt omnes, & diuidunt uel ad nomen, uel ad intellectum esse omnes, alias autem non. Attamen quicunque sunt syllogismi propter id quod multipliciter, horum aliqui sunt secundùm nomen: nam absurdè dicatur secundùm nomen esse omnes, qui sunt propter dictionem: sed sunt quædam captio*

ptiones, non in eo quòd respondens ad eas se habeat aliquo modo, sed quia talem interrogationem oratio ipsa habeat, quæ plura significet. Et omnino inconueniens est de redargutione disserere, non prius de syllogismo: nam redargutio syllogismus est: quare oportet & de syllogismo prius, quàm de falsa redargutione: nam talis redargutio, apparens syllogismus contradictionis. Quare aut in syllogismo erit causa, aut in contradictione (nam adiungere oportet contradictionem) quandoque autem in utroq; erit apparens redargutio: est autem de eo quod est silentia dicere, in contradictione, non in syllogismo. De eo autem quod est quod non habet aliquis dare, in utrisque: de eo uerò quod est quòd Homeri poëma est figura, per circulum, in syllogismo: quæ autem in neutro est, uerus est syllogismus. Verùm unde sermo prouenit reuertamur: utrum quæ in disciplinis sunt orationes ad intellectum sint, an non? & si cui uidetur plura significare triangulus, & dedit non, ut eam figuram de qua concludebat quoniam duo recti, utrum ad intellectum illius disputauit hic, an non? amplius si plura quidem significat nomen, ille autem non intelligit, neque putat quo modo is non ad intellectum disputat? aut quomodo oportet interrogare eum, qui non dat diuisionem? siue interroget aliquis si est silentia dicere an non? an est quidem ut non, an est ut sic? si autem dat aliquis nullo modo, ille autem disputat, utrum non ad intellectum disputat, quamuis oratio uideatur earum esse quæ ad nomen sunt? Non igitur est genus aliquod orationum ad intellectum, sed illæ quidem ad nomen sunt: & huiusmodi, non omnes, non quòd redargutiones, sed neque apparentes redargutiones: nam sunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, ut quæ

Poëma circulus fortè dicitur, quod ab eodem uersu incipitur, in eundemq; desinit quales sunt intercalares. Verg. hinc sic ratiocinare, omnis circulus est figura, poëma Homeri est circulus, igitur est figura.

propter accidens, & reliquæ. Si autem postulet diuidendum, quòd dico quidem silentia dicere: hæc autem sic, illa uerò non sic; id profectò primùm, absurdum postulare: nam quandoque non uidetur interrogatum multipliciter se habere, atqui impoßibile est diuidere, qui non putat. Deinde docere: *quid aliud erit? manifestum enim faciet quonam pacto se habet, ei, qui neq; considerat, neque scit, neq; opinatur quòd aliter dicitur: quia & in non duplicibus quid prohibet hoc facere: ut putas æquales sunt unitates binarijs, in quaternarijs? sunt autẽ hi binarij quidem inexistentes, illi autem non sic: & putas contrariorum una est disciplina, an non? sunt autem contraria hæc quidem nota, illa autem ignota: quare uidetur ignorare qui hoc postulat, quòd aliud est docere quàm disputare: & quòd oportet quidem docentem non interrogare, sed eum manifesta facere, illum autem interrogare.*

De interrogatione tentatiue: & quid inter cõtentiosum, sophisticúmq; intersit. CAP. X.

A*Mplius affirmare, uel negare qui postulat, id non monstrantis est, sed experimentum sumentis: nam tentatiua, dialectica quædam est, quapropter de omnibus inspicit, & explorat non scientem, sed ignorantem, atque simulantem.* Qui *igitur secundum rem considerat communia, dialecticus est: qui autem id apparenter facit, sophisticus.* Et *syllogismus contentiosus, & sophisticus, unus quidem est apparens syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentatiua est, quamuis uera sit conclusio: nam eius quod est propter quid, hallucinatorius est: & quæcunque, cum non sint, secundum cuiusque disciplinam captiosæ ratiocinationes, uidentur esse secundum artẽ.* Nam

pseu

pseudographiæ non contentiosæ (secundum enim ea quæ sub arte sunt, captiosæ sunt ratiocinationes) neq; si aliqua est pseudographia circa uerum, ut Hippocratis *quadratura quæ per lunulas, sed ut* Brysso *quadrauit circulum: & tametsi quadraretur circulus, quia tamen non secūdum rem, ideo sophisticus: quare & qui de his quidē apparens syllogismus, contentiosa est oratio, nam apparens est secundum rem, quare fallax & iniusta. Quemadmodum enim ea (quæ in certamine est) iniuria, quandam speciem habet, & est quædam iniusta pugna, sic in contradictione, iniusta pugna contentiosa est: nam & illic qui omnino uincere uolunt, omnia tentant: & hic qui contentiosi sunt.*

Ante Aristot. tempora tres maximopere sudasse feruntur ad circuli quadraturam mōstrandam. Antiphon, Hippocrates Chius, & Bryson.

Qui igitur uictoriæ ipsius gratia, tales sunt, contentiosi homines, & litium amatores uidentur esse: qui autem gloriæ gratia quæ in diuitijs est, sophistici sunt: nam sophistice est (ut diximus) pecuniarum quædam aucupatiua ab apparente sapientia: quapropter demonstrationem apparentem appetunt. Et in eisdem orationibus quidem sunt litium amatores & sophistæ, sed non propter eadem: & oratio quidem eadem erit sophistica & contentiosa, sed non propter idem: sed quatenus quidem est ob uictoriam apparentem, contentiosa: quatenus uerò est ob sapientiam: sophistica: nam sophistice est quædam apparens sapientia, non autem existens. Contentiosa uerò est quodam modo sic se habens ad dialecticam, ut pseudographa ad geometricam: nam ex eisdem contentiosa, disserendi modo, captiosè decipit, ut & pseudographa, geometricè: sed hæc quidem non contentiosa, quia ex principijs & conclusionibus, quæ sunt sub arte pseudographiam facit: quæ autem ex ijs est, quæ sunt sub dialectica, circa alia quidem contentiosam esse, manifestum est: ut quadratura quidem

quæ

quæ per lunulas, non contentiosa: Bryssonis *autem contentiosa, & illam quidem non est transferre nisi ad geometriã solùm, eò quòd ex proprijs fit principijs: hanc autem ad plures quicunque nesciunt quid est poßibile in unoquoq;, & quid impoßibile: nam accommodabitur: aut ut Antiphon quadrauit. uel si quis non dicat melius esse post cœnam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis: communis enim est. Si ergo omnino similiter se habeat contentiosa ad dialecticam, ut pseudographa ad geometriam, non ex illis utique erit contentiosa.*

Orationes dialecticorum, tentatiuorum'que, non esse ad determinatiuum genus. CAP. XI.

Vniuersalis artifex, hoc est, metaphysic⁹.

N*Vnc autem non est dialecticus circa genus aliquod determinatum, neq; demonstratiuus ullius, neq; talis qualis uniuersalis, nam neque omnia sunt in uno aliquo genere: neque si sint, poßibile est sub eisdem principijs esse, ea quæ sunt.* Q*uare & nulla ars earum quæ aliquam naturam monstrant, interrogatiua est: nam non poßibile est utramuis partium dare: syllogismus enim non fit ex utrisque: dialectica autem interrogatiua est (si autem monstraret, quid illud, nisi & omnia?) ueruntamen prima, peculiaria'que principia non interrogat: nam si non daret, non iam haberet, ex quibus amplius disputaret ad instantiam.* T*alis autem est tentatiua: nam tentatiua non talis est, qualis est geometria: sed qualem utique haberet, non sciens aliquis: fieri enim potest ut periculum sumat, & is qui nescit rem, de eo qui nescit: siquidem & dat non ex quibus scit, neque ex proprijs, sed ex consequentibus: quæ omnia talia sunt quæ scientem quidem, nihil prohibet nescire artem, nescientem autem necesse est ignorare: quare* mani

manifestum quoniam nullius determinati tentatiua disciplina est, eò quòd de omnibus est: nam omnes artes utuntur quibusdam communibus. Ideoq; omnes illiterati quodam modo utuntur dialectica, & tentatiua. Nam omnes usque ad aliquid conantur dijudicare eos qui pronuntiãt: hæc autem sunt communia: nam illa nihil minus sciunt ipsi, quamuis uideantur longè extra dicere. Redarguunt igitur omnes: nam sine arte quidem eo participant, cuius artificialiter est dialectica: & arte syllogistica, tentatiuus, dialecticus. Quoniam autem sunt multa quidem hæc & de omnibus, non talia autem ut natura quædam sint, & genus, sed ut negationes: alia autem non talia, sed propria sunt: ex illis de omnibus experimentum poßibile est sumere, & artem esse quandam, & non talem esse quales quæ demonstrant, eò quòd contentiosus non est omnino sic se habens, ut pseudographus: nam non erit captiosus ex determinati cuiuspiam generis principijs, sed circa omne genus erit is qui contentiosus. Loci igitur sophisticarum redargutionum hi sunt, & quòd dialectici est considerare de his, & res eas posse facere, non difficile uidere: nam quæ circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc speculationem: & de redargutionibus quidem apparentibus, dictum est. Epilogus.

Loci sophistici interrogantium ad falsum, aut inopinabile. CAP. XII.

D*E aliquo est falsum quippiam ostendere, & orationé ad inopinabile ducere.* Hoc autem fuit secundum *propositam sophisticæ intentionis, primùm quidem ex eò quòd interrogat quodam modo, & per interrogationem accidit maximè: nam id, ad nullum determinatum interrogare propositum, uenatiuum est illorum: temere* Locus. 1

nanq;

nanq; dicentes, peccant magis: temere autem dicunt, quan-
II do nihil habent propositum. Et id, interrogare multa
(quamuis id determinatum sit ad quod disputant) & id,
ea quæ uidentur, dicere se postulare, facit quandam ido-
III neitatem, ut ad inopinabile ducat, aut falsum. Et si in-
terrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, ducere ad
ea ad quæ promptus est argumentari: potest tamen nunc
minus nocere per hæc quàm prius: nam repetunt aliquid
IIII ad id quod in principio. Elementum autem deueniendi
ad falsum aliquod, aut inopinabile, nullam statim interro-
gare positionem, sed affirmare ob id se interrogare, quod
discere uelit: nam locum argumentationis, consideratio fa-
V cit. Ad falsum autem ostendendum proprius locus so-
phisticus est, ducere ad talia, ad quæ abundat orationi-
bus: est autem bene, & non bene id facere, quemadmodum
VI dictum est prius. Rursum ut ad inopinabilia ducat, con-
siderare ex quo genere est qui disputat, deinde interroga-
re quod pluribus illi dicunt inopinabile: est enim singulis
VII quibusq; aliquid tale. Elementum autē horum sumere sin
gulorum quorumq; positiones in propositionibus. Solu-
tio uerò & horum competens fertur, ostendere quòd non
propter orationem accidit inopinabile: semper autem id
VIII quoq; uult qui contendit. Amplius autem ex uoluntati-
bus & manifestis opinionibus: nam non eadem uolunt, &
dicunt: sed dicunt quidem decoratissimas orationes, uolunt
autem ea quæ uidentur prodesse: ut bene mori magis quàm
uoluptuosè uiuere dicunt oportere: & agere iustè magis
quàm diuitijs affluere prauè: uolunt autem contraria. Eum
igitur qui dicit secundum uoluntates, ad has manifestas opi
niones ducendū: ceu uerò qui dicit secundū has, ad abscon
sas: utroquis enim modo necessariū esse inopinabilia dicere:

nam

*nam aut ad manifestas, aut immanifestas opiniones dicunt
contraria. Plurimus autem est locus faciendi inopinabi-* IX
*lia dicere, quẽadmodum Callicles in Gorgia scriptus est,
dicens: & ueteres autem omnes arbitrati sunt accidere
propter id quod secundũ naturam & secundũ legem con-
traria: cõtraria enim esse naturam & legem dicunt: & iu-
stitiam secundum legem quidem esse bonũ, secundum autẽ
naturam non bonum: oportet igitur ad eum quidem qui di
cit secundum naturã, secũdum legem obuiare: ad eum uerò
qui secũdum legem, ad naturam ducere. nam utroq; modo
dicere contingit inopinabilia: erit autem quod secundum
naturam quidem ipsis uerũ, secundum autem legem quod
multitudini uidetur: quare manifestũ quòd & illi, quem-
admodum & qui nunc, aut redarguere, aut inopinabilia
dicere respondentem, conabantur efficere. Quædam au-* X
*tem interrogationum, habẽt utrinq; inopinabilem respon-
sionem: ut utrum sapientibus, an patri oporteat obedire:
& expedientia facere, an iusta: & an iniuriam pati eligi-
bilius quàm nocere. Oportet autem ducere ad ea quæ* XI
*multitudini, & sapientibus sunt contraria: nam si dicat a-
liquis ut ij qui circa orationes, ad ea quæ multitudini: si
autem ut multi ad ea quæ ijs qui in oratione. Dicunt enim
hi quidem ex necessitate beatum iustum esse: multitudini
autem inopinabile est regem infelicem esse. Est autem* XII
*ad ea quæ sic sunt, inopinabilia ducere: idem ei quod est
ad eam quæ est secundum naturam, & secundum legem
contrarietatẽ, ducere. nam lex opinio multitudinis: sapien-
tes autem secundum naturam, & ueritatem dicunt: & ino-
pinabia quidem, ex his oportet quærere locis.*

De Captionibus nugationis, & soloecismi. CAP. XIII.

De eo

autem album, apparet autem, sed non facit solœcismum. Manifestum igitur quoniam & ars quædam hoc potest facere, eo quòd multæ orationes non colligentes, solœcismum uidentur colligere, ut & in redargutionibus. Sunt autem omnes penè apparentes solœcismi propter hoc: & quando casus neq; masculinum, neque fœmininum significat, sed neutrum: nam hic quidem masculinum significat, hæc autem fœmininum, hoc uerò neutrum uult significare: sæpe autē significat & illa utraq;, ut quid est hoc? Calliope, lignum, Coriscus: Masculini igitur & fœminini differunt casus omnes, neutri hi quidem, illi autem non: cùm datur igitur hoc: sæpe colligunt quasi dictum sit hunc: similiter autem & alium casum pro alio ponunt. Captiosa autem ratiocinatio fit eo quòd hoc commune sit plurium casuum: nam hoc significat quandoq; hic, quandoque autem hunc: oportet autem uicißim significare, cùm est quidem, hic: cùm esse autē, hunc: ut est Coriscus: esse Coriscum: & in fœmininis nominibus similiter, nam in omnibus similiter est, & esse, facient differentiam. Et quodam modo in his similis est solœcismus ijs redargutionibus, quæ propter id quod non similia, aut propter figuram, similiter dicuntur: nam quemadmodum illic in rebus, sic hic in nominibus accidit solœcismum facere: nam homo, & album, & res, & nomen est: manifestum igitur quoniam solœcismum tentandum est ex dictis casibus colligere. Species igitur sunt hæ contentiosarum orationum, & partes specierum, & modi, qui dicti sunt.

De occultatione sophistica, & contra molestè respondentes. CAP. XIIII.

D*Iffert autem non parum si ordinentur quodam modo ea quæ ad interrogationem sunt, ut lateat quēadmodum*

modũ in dialecticis: deinceps igitur ex ijs quæ dicta sunt, hæc primùm dicenda. Est *autem ad redarguendum, unum quidem prolixitas: nam difficile simul multa conspicere. Ad prolixitatem uerò quæ adducuntur elementis, utendum.* Vnum *quidem festinatio, nam tardiores minus præuident: amplius autem ira & contentio: nam conturbati minus possunt obseruare omnes.* Elementa *autem, iræ.* Ma*nifestum quoq; eum facere qui uult iustè agere, & circa omnia impudentem esse.* Amplius, *permutatim interrogationes ponere, siue ad idem plures habeat aliquis orationes, siue & quòd sic, & quòd non sic: simul enim accidit aut ad plura, aut ad contraria facere obseruationem.* O*mninò autem omnia, quæ ad occultandum dicta sunt prius, utilia etiam ad contentiosas orationes: nam occultatio latendi gratia est, latere autem deceptionis.* Ad *eos autem qui renuunt quæcunq; opinantur esse ad orationem, ex negatione interrogandum, ceu cõtrarium uelit, aut etiam ex æquo interrogationem facere: nam cùm dubium est, quòd uult sumere, minus insolescunt.* Et *quando in partibus dederit quispiam singula inducenti, uniuersale sæpe non interrogandum est, sed ut dato utendum: nam quandoq; putant & ipsi dedisse, & audientibus quoque apparet propter inductionis memoriam: ueluti perinde atq; non interrogauerit uanè.* Et *in quibus non nomine significatur uniuersale, similitudine tamen utendum est ad id quod expedit: nam latet similitudo plerunq;.* Et *ad sumendum propositionem, contrarium: oportet comparando interrogare: ut si debeat sumere quoniam oportet per omnia patri obedire, utrum per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia non obedire? & sæpe id: utrum multa concedendum, an pauca? magis enim si necesse, uidebun*

Hoc est, regulis, siue præceptis.

debuntur esse multa? appositis enim iuxta se contrarijs, minora & maiora apparent, & peiora & meliora hominibus. Valde autem & sæpe facit uideri redargui, maximè sophistica calumnia interrogantium, cùm nihil colligentes non interrogationem faciunt id quod est ultimum, sed concludenter dicunt ueluti colligentes, non igitur hoc & hoc. Sophisticum autem est & cùm ponitur inopinabile; quod apparet postulare respondere, proposito eo quod uidetur ex principio, & interrogationem talium sic facere utrum tibi uidetur? nam necesse est si sit interrogatio ex quibus syllogismus, aut redargutionē, aut inopinabile fieri: cùm dat quidem, redargutionem: cùm autem non dat, neque dare uidetur, fatetur inopinabile: cùm uerò non dat, uideri autem fatetur: redargutionis simile. Amplius, quemadmodum in rhetoricis, & in redargutionibus similiter contrarietates considerandū, aut ad eas quæ ab eodem sunt dictæ, aut ad eos quos confitetur bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos qui uidentur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes. Quemadmodum autem respondentes sæpe cum redarguuntur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, & interrogantibus utendum quandoq; illo, contra instantes: si sic quidem accidat, sic autem non, quoniam si sumpserit, ut facit Cleophon in Mandrobulo: oportet etiam absistentes ab oratione reliqua argumentorum diuidere, & respondenti (si præsenserit) prius instare, & prædicere. Argumentandum autem quandoq; & ad aliud ab eo quod dictum est, illud sumentibus: si non ad id quod propositum est habeat aliquis argumentari: quod Lycophron fecit dum propositum esset, ex arte lyram commendare. Ad eos autem qui exigunt ad aliquid argumentari, postquàm uidetur oportere aßigna-

Mandrobulus, drama est Cleophontis. Fuit aūt Cleophō tragicus Atheniēsis: similiter & Lycophron.

re causam, dictis autem quibusdam obseruabilius quod uniuersaliter accidit in redargutionibus, ut dicat contradictionem, ut quod affirmauit negare, aut quod negauit affirmare: sed non quod contrariorum est eadem disciplina, uel non eadem: non oportet autem conclusionem ut propositionem interrogare, quædam autem neq; interrogandum est, sed ut concessis utendum. Ex *quibus igitur interrogationes, & quomodo interrogandum in concertatorijs exercitationibus, dictum est.*

FINIS.

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARISTOTELIS

LIBER II.

De utilitate cognoscendi sophisticas orationes, & apparatu ad eas diluendas. CAP. I.

D*E responsione autem, & quomodo oportet soluere, & quid, & ad quam utilitatem orationes huiusmodi prosunt, post hæc dicendũ. Vtiles ergo sunt ad philosophiam propter duo.* Primùm *quidem quia eæ quæ ut plurimum propter dilectionem fiunt, melius se habere faciunt ad id, quotupliciter quodque dicitur, & ea quæ similiter, & quæ aliter in rebus accidunt, & in nominibus. Secundùm autem ad eas quæ per seipsum inquisitiones fiunt: nam qui ab alio facile captiosè fallitur, & id non sentit, & ipse quoq; à se id patitur persæpe. Tertium uerò, & reliqum adhuc, ad glo-*

riam

riam: eo quòd circa omnia exercitatus esse uidebitur, & in nullo se inexpertè habere: nam si is qui in orationibus est consocius, orationes uituperat, cùm nihil habeat quod determinet de uitiositate earum, dat suspicionem quòd uideri uelit insolescere: non quia uerum sit, sed propter imperitiam. Respondentibus *autem, quomodo obsistendum sit aduersum huiusmodi orationes, manifestum: si quidē rectè dicimus prius ex quibus sunt captiosæ ratiocinationes, & si (quæ inquirendæ sunt) superabundātias sufficiēter diuisimus.* Non *est autem idem sumentem orationem uidere, & soluere uitiositatem, & interroganti posse occurrere celeriter.* Nam *quod scimus, sæpe trāspositum ignoramus. Amplius autem quemadmodum in alijs, id quod citius & tardius, ex exercitatione fit magis, sic & in orationibus se habet: quare si manifestum quidem sit nobis, immediati autem simus, priuamur opportunitatibus frequenter.* Ac*cidit autem quandoque sicut in linearum descriptionibus: nam & illic soluentes quandoque componere uerum non poßumus, sic & in redargutionibus: nam scientes propter quid orationem accidit connectere, soluere tamen orationem impotes sumus.*

De apparenti solutione respondentis. CAP. II.

PRimùm *igitur quemadmodum syllogizare dicimus, opinabiliter quandoque magis quàm uerè, eligere oportere: sic & soluendum quandoque magis opinabiliter quàm ad ueritatem: nam omnino aduersus contentiosos est reluctandum, non ut ad eos qui redarguunt, sed qui redarguere apparent: non enim dicimus eos syllogizare: quare ut non uideantur, emendandi sunt: nam si redargutio est contradictio, non æquiuoca, ex quibusdam:*

nihil opus est diuidere ad amphibola, & æquiuocationem: non enim facit syllogismum: sed nullius alterius gratia diuidendum est, nisi quia conclusio uidetur redargutioni similis. Non ergo redargui, sed uideri redargui, cauendum est, eo quód interrogat amphibola, & quæ propter æquiuocationem sunt, & quæcunq; aliæ huiusmodi cauillationes quæ & ueram redargutionem adumbrant, & redarguentem atque non redarguentem incertum reddunt: nam (quia licet in fine cùm conclusum fuerit dicere se, non id ipsum quod affirmauit negare, sed æquiuocè aut amphibolicè, quamuis quàm maximè contingit, in idem ferat) incertum, si redargutus est: incertum enim, si uera nunc dicit: si uerò diuidens interrogasset æquiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio: quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi, sic uel non respondere eum qui interrogatur, fieri potest. Nunc autem quia non bene interrogant inquirentes, necesse est ut respondeat aliquis is qui interrogatus est, emendans uitium interrogationis: quia diuisio sufficienter, uel sic, uel non, necesse est dicere respondentem. Si autem aliquis putet secundum æquiuocationem redargutionem esse, quodam modo non erit respondentem effugere quin redarguatur: nam in ijs quæ oculis subiecta * sunt, necessarium quod affirmauit negare nomen, & quod negauit affirmare. Enimuero ut diluunt quidam, nihil prodest: nam non Coriscum aiunt esse musicum, & non musicum, sed hunc Coriscum musicum, & hunc Coriscum non musicum, eadem nanque erit oratio Coriscum, ei quæ est hunc Coriscum musicum esse, uel non musicum: quod simul affirmant, & negant. Sed fortasse non idem significant: nam nec illic

*Hoc est in rebus uisibilibus.

nomen, quare in aliquo differt. Si autem hoc quidem simpliciter dicendo Coriscum aßignet, illi autem addat aliquem, aut hunc absurdum est. nihil enim magis quàm alterum: utrolibet enim nihil differt. Non sic igitur, sed quia incertus quidem est qui non determinauit ambiguitatem, utrum redargutus est uel non redargutus, datum autem est in orationibus diuidere: manifestum quòd nõ determinando dare interrogationem, & quidem simpliciter, peccatum est: quoniam & si non ipse, tamen oratio redargutæ similis est. Accidit autem sæpe uidentes amphiboliam torpescere diuidere, eo quòd crebra talia proponantur: ne ad omne uideantur molesti esse: deinde nõ putantibus propter id fieri orationem, sæpe profectò occurrit inopinabile: quapropter quia datum est, diuidere haud cunctandum, quemadmodum dictum est prius. Si autem duas interrogationes, non unam facit quisquam interrogationem, non propter æquiuocationem, uel amphiboliam fiet captiosa collectio, nonne redargutio an nõ? quid enim differt interrogare, si Callias & Themistocles musici sint, quàm si ambobus unum nomen esset existentibus diuersis? nam si plura significat quàm unum, plura interrogauit: si igitur non rectum est ad duas interrogationes unam responsionem censere sumere simpliciter, manifestum quoniam nulli eorum quæ æquiuoca sunt, conuenit respondere simpliciter, nec si de omnibus quidem uerum sit, ueluti censent quidam: nihil enim differt hoc, quàm si interrogasset, Coriscus & Callias utrum domi sint, an nõ sint domi? siue adsint ambo, siue non adsint? utrinq; enim plures propositiones. Non enim si uerum est dicere, interrogatio propter id una: poßibile est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones, omnes sic uel non, uerum est dicere: attamen

 non

non est respondendum una responsione, interimitur enim disputatio: id autem simile ac si idem nomen imponatur diuersis. Si igitur non oportet ad duas interrogationes unam responsionem dare, manifestum quoniam nec in æquiuocis sic uel non, dicendum: neque enim qui dixit respondet, tametsi dixit: sed id admittunt quodam modo in disputationibus, eo quòd lateat quod accidit. Quemadmodum igitur diximus quòd redargutiones quædam uidẽtur esse cùm non sunt, eodem quoq; modo & solutiones quædam uidentur esse, quæ non sunt: quas dicimus quandoq; operæ pretium magis afferre, quàm ueras in contentiosis orationibus, & in ea (quæ ad duplex est) occursione. Respondendum autem in ijs quæ uidentur, esto, dicendo: nam & sic minime fiet redargutio. Si uerò aliquid quod inopinabile sit cogatur dicere: hic maxime addendum uideri: sic enim neque redargutio, neque inopinabile uidebitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod est principio, manifestum putant omnino (si sint propinquæ) interimendum, & non concedenda esse ulla, perinde ac si quod in principio est petat. Et quando aliquid tale postulauerit quispiam quod necessarium quidem est accidere ex positione, sit autem falsum uel inopinabile, idem dicendum: nam quæ ex necessitate accidunt, eiusdem uidentur esse positionis. Amplius, quando uniuersale non nomine sumitur, sed similitudine: dicendum quòd non sic datum est: neque ut proposuit, sumit: nam propter id fit sæpe redargutio: cùm autem prohibetur his, ad id quod non bene ostensum est redeundum, obsistendum autem secundùm dictam determinationem. In ijs igitur quæ propriè dicuntur nominibus, necesse est respondere, uel simpliciter, uel diuidendo. Quæ autem

tem subintelligentes proponimus, ut quæcunq; non planè, sed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio: ut putas'ne quicquid est Atheniensium, possessio est Atheniensium? sic. similiter autem & in alijs? atqui homo est animalium, sic. possessio igitur animalium, homo. Nam hominem animalium esse dicimus, quia animal est: & Lysandrum Lacedæmoniorum, quia Lacedæmonius est.

Manifestum igitur quoniam in quibus obscurum est quod proponitur, non simpliciter concedendum. Quando uerò duobus existentibus cùm hoc quidem est, ex necessitate alterum esse uidetur: cùm uerò alterum est, hoc nō ex necessitate: interrogato utroque, oportet quod minus est dare. Nam difficilius est colligere de pluribus. Si autem argumentetur quod huic quidem est cōtrarium, illi autem non est: si oratio uera sit, contrarium esse est dicendum, at nomen alterius positum non esse. Quoniā autem quædam quidem eorum quæ dicuntur plures eum, qui non concedit, falsum dicere aiunt, quædam autem non: ut quæcunque ambigunt (utrū enim corruptibilis uel immortalis sit anima animalium, non exploratum est multis) in quibus igitur incertum est utro modo soleat dici quod proponitur? utrum in ijs quæ sunt ut sententiæ? uocant enim sentētias, & ueras opiniones, & totas negationes: ut diameter incommensurabilis est. Amplius de quo uerum dubitatur, transferens quispiam nomina maximè latebit in illis: nam quia incertum est utro modo se habet uerum, non uidebitur sophisticè agere: propter id autem quod dubium, non uidebitur falsum dicere: nam metaphora faciet orationem sine redargutione uideri. Amplius, quascunque interrogationum persenserit aliquis, præinstandum est, & prædicendum: nam sic maximè interrogantem prohibebit.

Sententiā ueteres, quod animo sensissent, uocauerunt.

*Hoc est trāslatitiè loquēs, utensq; metaphora.

De Recta solutione loci. CAP. III.

QVoniam autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quancunque interrogationem accidat falsum (falsus autē syllogismus dicitur dupliciter: nam aut si collectum est falsum: aut si cùm non est syllogismus, uidetur esse syllogismus) erit & quæ nunc dicta est solutio: & apparentis syllogismi, ob quam uidetur esse, interrogationem correctio: quare contingit orationes syllogizantes quidem interimere: apparentes autem diuidentem soluere. Rursum autem quoniam syllogizantium orationum, hæ quidem ueram: illæ autem falsam habent conclusionem, eas quidem quæ secundum conclusionem sunt falsæ, duobus modis cōtingit soluere: nam & eò quòd interimitur aliquid eorum quæ interrogata sunt, & eò quòd ostenditur conclusio, non sic se habere: Eas uerò quæ secundum propositiones, eò quòd interimitur quiddam solum: nam conclusio uera est. Quare uolentibus soluere orationem, primum quidem inspiciendum si syllogizat, an nōn syllogizat: deinde utrum uera sit conclusio, an non uera: quatenus uel diuidentes, uel interimentes soluamus: & iterum interimentes hoc modo, uel illo, quemadmodum dictum est prius. Differt autem plurimum & interrogantem, & non, soluere orationem: nam præuidere quidem difficile est: per otium autem temporis, uidere facile: earum igitur quæ propter æquiuocationem, & amphiboliam redargutionem, aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura significantem: aliæ autem cōclusionem multipliciter dictam: ut in ea quidem quæ est silentia dicere, conclusio est duplex: in ea uerò quæ est non conscire scientem: una interrogationum amphibola est. Et duplex quidem quandoque est ens, quandoque non est ens, & quan

& quandoq; significat duplex, hoc quidem ens, illud uerò nō ens. Quibuscunq; igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserit contradictionē, non fit redargutio, ut in eo quod est cæcum uidere: nam sine contradictione non fit redargutio. Quibuscunq; uerò in interrogationibus, non necesse est prænegare quod duplex est: nam non ad hoc, sed propter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex & nomen & orationem sic respondendum, quod est ut sic, est autem ut non: ut de eo quod est silentia dicere, quod est ut sic; est autem ut non, & quæ expediunt, agendū: sunt autem quæ sic, sunt autē quæ non: nam expedientia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi corrigēdum: est ne silentia dicere? non tamen eos qui silent. Et in ijs autem quæ se habent quidem multipliciter in propositionibus, similiter nō putas cōsciunt, quod sciūt? sic. sed non sic scientes, nō enim est idem, quod non est conscire, atque sic quidem non esse scientes. Et omnino obluctandum est, tametsi simpliciter colligatur, quod non rem quam dixit negauit, sed nomen: quare id nō est redargutio.

Manifestum autem & eas quæ sunt propter cōpositionem, & diuisionem, quomodo soluendum: nam si diuisa & composita oratio aliud significat cum concluditur: contrarium dicendum. Sunt autem huiusmodi omnes orationes secundum compositionem, & diuisionem. Putas'ne quo uidisti tu hūc percussum, illo percussus est hic? & quo percussus est, illo tu uidisti. Habet quidem aliquid etiā dubiarum quæstionum, quamuis sit propter cōpositionem: nam nō est duplex, ob id quod est secundū diuisionem, non enim eadem oratio fit diuisa, & cōposita: siquidem ora, & hora secundum accentum prolata significant aliud, sed in scriptis quidem idem nomen, cùm ex eisdem elementis scri-

*Nam h non litera est, sed spiritus tantũ nota.

*ptum sit, & similiter: * & illic autem iam signa faciunt, prolata non eadem, quare non duplex quod propter diuisionem est: manifestum autem quoniam non omnes redargutiones propter duplex, sicut quidam dicunt. Diuidẽdum igitur & qui respondet: non idem est enim dicere uidere oculis, percussum: & dicere oculis percussum, uidere. Et Euthydemi oratio. Putas'ne uidisti tu nunc existentes in Pyræo naues, cùm in Sicilia sis? Et rursum, putas'ne malum sutorem bonum esse? sit autẽ quis bonus sutor, malus: quare sutor malus. Putas'ne quorũ sciẽtiæ bonæ, bonas esse disciplinas, mali autem bona disciplina, igitur bona disciplina malum: attamen & malum, & disciplina malum: quare mala disciplina, malum. Putas'ne uerum dicere nunc quoniam tu factus es? factus es ergo nunc. An aliud significat diuisum? uerum enim dicere nũc, quòd tu factus es, sed nõ, nunc tu factus es. Putas'ne ut potes, & quæ potes, sic & ipsa facies? non citharizans autẽ habes potestatem citharizandi, citharizabis igitur non citharizans. An non huius habet potestatẽ, ut non citharizans citharizet? sed cum non facit hoc, ut faciat. Soluunt autem quidam id & aliter: nam si dedit ut potest facere, non dicunt accidere non citharizantem citharizare: non enim omnino ut potest facere datum est facere: non idem autem esse ut potest, & omnino ut potest facere. Sed manifestum quoniam non bene soluunt: nam orationum omnium quæ propter idem, eadem solutio: eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogatas, sed est ad interrogantem, & non ad orationem. Propter accentum autem orationes non sunt, neque in ijs quæ scribuntur, neque in ijs que dicuntur, præterquàm si quæ paucæ fiunt. ut hic: putas'ne est quod habitas, domus? sic. nunquid, ne est quod habi

habitas, negatio eius est quod habitas? sic. dicebas autem, ne esse quod habitas domum, negas igitur te habitare domum.

Quomodo autem soluendum est, palàm : non enim idem significat grauiter, & acutè prolatum. Manifestum autem & in ijs quæ fiunt propter id quod ut eadem dicuntur ea quæ non sunt eadem, quo pacto obsistēdum, eò quòd habemus genera prædicamentorum : nam hic quidem dedit interrogatus non esse aliquid eorum quæ quid est significant : ille uerò ostendit quidem esse aliquid eorum quæ sunt ad aliquid uel quantitatis. uidentur autem quid est significare propter dictionem, ut in hac oratione. Putas'ne contingit idem simul facere, & fieri? non. at uerò uidere, simul & uideri idem & secūdum idem contingit. Putas'ne est aliquid eorum quæ sunt pati facere? non. non'ne igitur secatur, uritur, operatur similiter dicuntur, & omnia quidem pati significant? rursum autem currere, uidere similiter sibi inuicem dicuntur: ueruntamen uidere, operari aliquid est : quare & pati aliquid, simul etiam & facere. Si autem aliquis illic dans contingere simul idem facere, & pati, uidere, & uideri dicat poßibile, nondum redargutus est, si non dicat uidere facere aliquid, & uideri pati: indiget enim hac interrogatione, sed ab audiente opinatur datum esse, cùm & secare facere aliquid, & secari fieri aliquid dedit, & quæcunque alia similiter dicuntur: nam reliquum ipse addit qui audit, ueluti similiter dictum : illud autem dicitur quidem non similiter : uidetur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus: putat enim in æquiuocis inscius orationum, quam dixit negare rem, non nomen : ideoq; adhuc indiget interrogatione, si ad unum aspiciens dicat æquiuocum: sic enim dante, erit redargutio. Similes autem & hæ orationes illis:

Figura dictionis.

Captiones.

illis: si quod quis habens, posteà non habet, amisit: nam unum solum amittens calculum, non habebit decem calculos. An quod non habet quidem, prius habens, amisit? quantum autē habet uel quot, non necesse est tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in eo quot: nam decem, aliquot: si igitur dixisset, à principio, si quot quis non habet prius habens, putas'ne amisit tot? nullus utiq; dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis quod non habet: non enim habet unum solum calculum. An non dedit quod non habuit, sed ut nō habuit? nam solum, non quod significas, neque quale, neque quantum, sed ut se habet ad aliquid, ut quod non cum alio. Quemadmodum si dicat, putas'ne quod non aliquis habet dabit? non annuente autem, interroget si dabit quis aliquid citò, qui non habet citò? astruentem autem colligat quòd dabit quis quod non habet, & manifestum quoniam non syllogizauit: nam citò non est quod dare, sed hoc modò dare: quo autem modo non habet, dabit aliquis, ut quod delectabiliter habet, mœstè dabit. Similes autem & huiusmodi orationes. Putas'ne quam non habet, manu percutiet quis? aut quem non habet, oculo uidebit? non enim habet unum solum oculum.

Dilutio antiquorum insufficiens.

Soluunt autem quidam dicentes, & quod habet unum solum oculum, & aliud quidlibet qui plura habet: quidam autem & ut quod habet accepit, dedit enim unum solum hic calculum, & hic habet (dicunt) unum solum ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo unum solum habet hic calculum: alij autem statim interrogationem interimentes, quia contingit quòd non accipit habere: ut uinum accipientem suaue, si corrumpatur in acceptione, habere acre. Sed quod dictum est prius, hi omnes non ad orationem, sed ad hominem soluunt

nunt:nam si esset hæc solutio, dantem oppositum non possibile esset soluere, quemadmodum & in alijs: ut si est quidem quod est, est etiam quod non est solutio, si simpliciter det dici, concludit: si autem non concludit, non erit solutio: in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri syllogismum. Amplius autem & hæ sunt ex huiusmodi orationibus, Putas'ne quod scriptum est, scripsit quis? scriptum est autem nunc quòd tu sedes, falsa oratio: erat autem uera cum scribebatur: igitur simul scribebatur falsa, & uera. Nam falsam, uel ueram orationem, uel opinionem esse, non quod, sed tale significat: nam eadem ratio, & in opinione. Et putas quod discit discens, hoc est quod discit? discit autem aliquis quod est tardè, celeriter. Non igitur quod discit, sed ut discit dixit. Et putas quod ambulat aliquis, pessundat? ambulat autem totam diem. An non quod ambulat, sed quãdo ambulat dixit. nec cùm scyphum quis bibat, quod bibit, sed ex quo? Et putas quod quis sciuit inueniens, uel discens sciuit? quorum autem hoc quidem inuenit, illud autem didicit, ambo hæc neutrum. An hæc quidem omne, quod autem non omne? Et quoniam est quis tertius homo à se, & ab unoquoque. Nam homo & omne commune, non hoc aliquid, sed quale quid, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus, utrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid: illud autem quale quid significat: quare non est idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem, sed idipsum quid est concedere: non enim erit hoc aliquid esse id quod Callias, & id quod homo est: neque si quis expositum non id quidem quod hoc aliquid esse dicat, sed idem quod quale, nihil refert: nã erit à multis

Aliæ captiones figuræ dictionis.

tis unum quiddam, ut homo: manifestum ergo quoniam non dandum hoc aliquid esse quid quod communiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Omnino autem *in quæ propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio quàm propter quod est oratio: ut si propter compositionem oratio, solutio diuidendo: si autem propter diuisionem, componendo.* Rursum *si propter accẽtum acutum, grauis, erit solutio: si uerò propter grauem, acutus. Si autem propter æquiuocationem est, oportet oppositum nomen dicendo, soluere: ut si animatum accidit dicere, negando nõ esse, manifestum quod est inanimatum: si uerò animatum dixit, hic autem animatum colligat, dicendum quod est inanimatum.* Similiter *autem & in amphibolia. Si autẽ secundum similitudinem dictionis, oppositum erit solutio: putas'ne quod non habet, dabit aliquis?* An *non quod non habet, sed ut non habet? ut unum solum calculum, putas'ne quod scit discens, uel inueniens scit? attamen nõ quæ scit: & si quod ambulat pessundat, non tamen quando.* Similiter *autem & in alijs.*

Modus uniuersalis diluẽdi ĩ dictione.

De Diluendis argutijs accidentis. CAP. IIII.

AD *illas uerò, quæ propter accidens, una quidem solutio est ad omnes: nam quia indeterminatũ est quando dicendum de re, cùm quippiam accidenti inest: & in quibusdam quidem uidetur, & dicunt, in aliquibus autem non dicunt necessarium esse: dicendum igitur conformantes similiter ad omnes quod non est necessarium: habere autem oportet quo resellat dicendo id perinde est ut. Sunt autem omnes huiusmodi orationes propter accidens: putas'ne id scis, quod debeo te interrogare? Age cognoscis*

Captiones accidentis.

gnoſcis'ne uenientem, aut coopertum? Statua'ne tuum opus eſt? An tuus canis pater? Sunt'ne paucies pauca, pauca? manifeſtum enim eſt in omnibus his quoniam non neceſſe eſt quod de accidente dicitur, & de re uerũ eſſe: ſolis enim ijs quæ ſecundum ſubſtantiam ſunt indifferentia, & quæ unum ſunt, omnia uidentur eadem ineſſe: bono autem non idem eſt bonum eſſe, & uenturum eſſe interrogare: neque uenienti, aut cooperto, & uenientem eſſe & Coriſcum: quare non ſi cognoſco Coriſcũ, ignoro autem uenientem, eundem cognoſco & ignoro: neq; ſi hoc eſt meum. eſt autem opus, meum eſt opus, ſed poſſeßio, uel res, uel aliud quippiam: eodem autem modo & in alijs. Soluunt autem quidam interimentes interrogationem: dicunt enim contingere eandem rem cognoſcere, & ignorare, ſed non ſecundum idem: uenientem igitur non noſcentes, Coriſcum autem noſcentes, eundem quidem cognoſcere, & ignorare dicunt, ſed non ſecundum idem. Attamen primum quidem (quemadmodum iam diximus) oportet earum quæ propter idem ſunt orationum eandem eſſe ſolutionem: id autem non erit ſi quis non in cognoſcere: ſed in quod eſt eſſe, aut aliquo modo ſe habere ipſum quod approbant, ſumat (ut ſi hic eſt pater, eſt autem tuus) nam tametſi in quibuſdam id uerum eſt, & contingit idem cognoſcere & ignorare, tamen hic nihil commune habet quod dictum eſt. Nihil autem prohibet eandem orationem plures uitioſitates habere, ſed nõ omnis peccati manifeſtatio, ſolutio eſt. Nam poßibile eſt oſtendere quempiam, quòd falſum quidem ſyllogizauit: propter quod autem non oſtendere (ut Zenonis orationem quod non eſt moueri) quare & ſi quis conetur colligere ut ad impoßibile, peccat, & ſi millies ſyllogizet: non enim eſt hæc ſolutio. nam erat ſolutio, manifeſtatio

Dilutio antiquorum inſufficiens.

Inſufficiens ſolutio.

syllogismi falsi propter quod falsus: si igitur non syllogizauit, quamuis aut uerum, aut falsum conetur colligere, illius manifestatio, solutio est. fortasse autem & id in quibusdam nihil prohibet accidere, uerum in his nec hoc uidebitur: nam & Coriscum quòd Coriscus, cognoscit, & uenientem, quòd ueniens. Contingere autem idem cognoscere & non: ut quod album quidem cognoscere, quod autem musicum, non cognoscere: sic enim idem cognoscit & non cognoscit, sed nō secundùm idem: uenientem autem & Coriscum, & quod ueniens, & quod Coriscus, cognoscit. Similiter autem peccant & qui soluunt quoniam omnis numerus paucus, ut ij quos diximus: utpote qui cum non conclusum est, id omittentes, uerum conclusum esse dicunt: omnia enim esse & multum & paucum dicentes, peccant. Quidam autem & duplici soluunt syllogismos: ut quoniam tuus est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestum quoniam si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio: oportet nomen uel orationem propriè esse plurium: hunc autem esse huius filium, nemo dicit propriè, si dominus est filij, sed propter accidens compositio est (putas'ne est hoc tuum? sic. est autem hoc filius, tuus igitur filius) quia accidit esse & tuum, & filium, sed non tuum filium. Et esse aliquid malorum bonum. nam prudentia est disciplina malorum. Hoc autem horum esse non dicitur multipliciter, sed possessio: siquidem fortasse multipliciter: nam & hominem animalium dicimus esse, sed non possessionem: & si quid ad mala dicitur, ut aliquorum: propter id malorum est, sed non hoc malorum: propter id igitur quod aliquo modo, etiam simpliciter apparet, quanquam contingit fortasse bonum esse aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac:

sed

*sed magis, si quod mancipium, sit bonum mali: fortasse autẽ neq; sic, non enim si bonum est & huius, bonum huius simul: uerum, neq; hominem dicere animalium esse, dicitur multipliciter: non enim si aliquid significamus auferentes, id dicitur multipliciter: nam & dimidium dicentes uersus da mihi, iliada significamus: * ut, iram pande dea.*

* Hoc est, significamus dimidiũ uersus Iliados.

De solutione sex ultimorum locorum extra dictionem. CAP. V.

EAs uerò quæ sunt propter id quod præcipuè, illud autem, uel qua, uel ubi, uel aliquo modo, uel ad aliquid dicitur, & non simpliciter soluendum est considerando conclusionem ad contradictionem, si contingit horum aliquid passas esse. Nam contraria, & opposita, & affirmationem, & negationem: simpliciter quidem impoßibile inesse eidem: quà autem utrunq;, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel hoc quidem quà, illud autem simpliciter nihil prohibet: quare si hoc quidem simpliciter, illud autem quà, nondum est redargutio. Hoc autem in conclusione considerandum, ad contradictionem. Sunt autem huiusmodi orationes omnes id habentes: putas'ne contingit quod non est esse? attamen non est aliquid id quod non est. Similiter autem & quod est non erit: nam non erit aliquid cùm sunt. Nunquid contingit eundem simul bene iurare, & peierare? Nunquid poßibile est simul eidem, suadere & dissuadere? An neque esse quid, & esse, idem? quod autem non est, non si est quid, etiam est simpliciter. Neq; si bene iurat id quidem, & quà, necesse est & bene iurare: nam qui iurat se peieraturum, bene iurat peierans hoc solum: at non bene iurat. Neq; qui dissuadet, suadet, sed secundùm quid suadet. Similis autem ratio est & de eo quod est mentiri eundem simul & uerum dicere, sed propter id quod

Captiones inexplicabilium quæ & uanè pronuntiata.

non est facile inspicere utrum quis aßignet simpliciter ueracem esse, uel mendacem: difficile apparet. Prohibet autem eundem nihil simpliciter quidem esse mendacem, quà autem ueracem: uel alicuius esse ueracem aliquē, ueracem autem non: similiter autem & in ad aliquid, & ubi, & quando: omnes enim huiusmodi orationes propter id accidunt. Putas'ne sanitas, uel diuitiæ bonum? attamen insipienti, & non rectè utenti non bonum: ergo bonum, & non bonum. Est'ne sanum esse, uel potestatem habere in ciuitate bonum? uerumtamen est quandoq; non bonum: idem igitur eidem bonum, & non bonum. An nihil prohibet quòd simpliciter est bonum: huic non esse bonum? aut huic quidem bonum, at non nunc, uel non hoc in loco bonum. Putas'ne quod non uult sapiens, malum? amittere autem non uult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem est dicere malum est bonum, & amittere bonum. Similiter autem & quæ de fure est oratio: non enim si malum est fur, etiam capere est malum, ergo uult malum, sed potius bonum: nam capere bonum est. Et ægritudo malum est, sed non amittere ægritudinem malum. Putas'ne iustum iniusto, & quod iustè eo quod iniustè magis eligendum est? sed mori iniustè magis est eligendū. Putas'ne iustum est sua habere quenq;? quæ autem aliquis adiudicabit secundùm opinionem suam & si sit falsa, sua sunt ex lege: idem igitur iustum & iniustum. Et utrum oportet iudicare eum qui iusta dicit, an qui iniusta? at uerò eum qui iniuriam passus est, iustum est abunde dicere quæ passus est: ea autem erant iniusta. Non enim etsi pati aliquid iniustè eligendum, id quod est iniustò eligibilius quàm quod iustè, sed simpliciter quidē quod iustè: hoc autem nihil prohibet si iniustè, an iustè? & habere sua quenque iustum, aliena autem non iustum. Iudicium

dicium uerò hoc iustum esse nihil prohibet, ut quod sit secundùm opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo uel huic, & simpliciter iustum est. Similiter autem & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea, iustum esse: non enim si dicere iustum est, necesse est iusta esse: sicut nec si est utile dicere, utilia: similiter autem & in iniustis: quare non si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ dicere est iusta, simpliciter autem & quæ pati iniusta. Is autem quæ propter definitionem fiunt redargutiones, quemadmodum dictum est prius, obsistendum considerantibus conclusionem ad contradictionem: ut sit idem, & secundùm idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Si uerò in principio interroget, non confitendum (quoniam impossibile est idem esse & duplum & non duplum) sed dicendum: non sic ut forte sit redarguere confitentem. Sunt autem omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit, quodq; quod quamq; cognouit rem: & qui ignorat similiter? cognoscens autem quis Coriscum, quod Coriscus, ignorabit quod musicus. quare idem cognoscit & ignorat. Putas'ne quadricubitum tricubito maius? fieri enim potest ex tricubito quadricubitum secundùm longitudinem: maius autem minore maius: idem igitur eodem secundùm idem maius, & minus. Illa uerò quæ fiunt propter id quod petunt, atque sumunt quod in principio, si interroganti quidem manifestum sit, non dandum, neque si probabile sit dicentem esse ueracem: si autem lateant, ignorantiam ob uitiositatem talium orationum ad interrogantem retorquendum, tanquam non redarguentem: nam redargutio sine eo est, quod est in principio: deinde datum est, non ut eo uteretur, sed ut ad illud colligeret contra-

Inscitia redargutionis.

rium, ut in non semotis redargutionibus. Et eas quæ propter consequens sunt coniectantes, in ipsa oratione monstrandum: est autem duplex sequentium consequentia; aut enim ut particulare sequitur uniuersale, ut hominem animal (postulauit enim si hoc cum illo, & illud esse cum hoc) aut secundum oppositiones: nam si huic est illud consequens, & opposito oppositum: propter quod & Melißi oratio. nam si genitum est, habet principium: ingenitum postulat non habere principium: quare si ingenitum est cœlum, & infinitum: id autem non est: econuerso enim cõsequentia. Quæcunque autem propter id quod additur aliquid colligunt, considerandum si (eo sublato) accidit nihil minus impoßibile: deinde id manifestandum: & dicendum quòd dedit non tanquam uideretur, sed ut ad orationem: quo uerò usus est, nihil ad orationem. Ad eas autem quæ plures interrogationes unam faciunt, statim in principio determinandum est. Nam interrogatio una est, ad quam una responsio est: quare neque plura de uno, neq; unum de pluribus: sed unum de uno affirmandum uel negandum. Sicut autem in æquiuocis quandoque quidem ambobus, quandoq; neutri inest: quare cùm nõ simplex est interrogatio, simpliciter respondentibus nihil accidit pati: similiter & in his: quando igitur plura uni, uel unum pluribus inest, uel non inest: simpliciter danti, & hoc peccato peccanti, nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem inest, illi autem non, aut plura de pluribus: & est ut insint ambobus, est autem ut non insint rursum: quare id cauendum. Vt in his orationibus, si hoc quidem est bonum, illud autem malum: quod uerum est dicere quoniam hæc bonum, & malum: & rursum, neq; bonum neque malum, non enim inest utrunque utrique: quare idem bo-

num

num, & malum, & neque bonum neq; malum. Et si unum quodque ipsum sibi idem est & alijs diuersum, quoniam non alijs eadem sed sibi, & diuersa eisdem: ipsa sibimet diuersa & eadem. Amplius, si bonum quidem malum sit, malum autem bonum, duo utiq; fient. Et duorum & inæqualium utrunq; ipsum sibi esse æquale: quare æqualia & inæqualia ipsa sibi. Incidunt autem hæ orationes & in alias solutiones: nam ambo & omnia, plura significant: non igitur idem præter nomen accidit affirmare & negare: id autem non erat redargutio. sed manifestum quoniam si non una interrogatio plures fiant, sed unum de uno affirmet aut neget, id non erit impoßibile.

Dilutiones nugationis, & solœcismi. CAP. VI.

IN illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifestum quòd non dandum eorum quæ ad aliquid dicuntur significare aliquid separatas per se prædicationes: ut duplum: sine eo quod est dimidij quid inesse apparet: nam & decem in deficientibus uno ad decem, & facere in non facere, & omnino in negatione affirmatio: non tamen si quis dicat hoc non esse album, dicit idem album esse: duplum autem neque significat aliquid fortasse, quemadmodum neque quod in dimidio: quòd si forte significat, attamen non idem & coniunctum: neq; scientia in specie, ut si est medicina scientia, ipsum quod commune: illud autem erat scientia scibilis. In ijs autem quæ per se ostenduntur prædicatis, id dicendum, quòd non idem est seorsum & in oratione quod ostenditur: nam cauum communiter quidem idem significat in simo & curuo, additum autem, nihil prohibet hoc quidem naso, illud autē cruri significare, & nihil differt dicere, nasus simus, & nasus

Locus pro nugatione.

cauus: Amplius, non danda est dictio secundum rectum: falsum enim est, nam non est simum nasus cauus, sed nasi hoc ut passio: quare nihil est absonum, si nasus simus est nasus habens cauitatem nasi. De solœcismis autem propter quid apparent accidere, diximus prius: quo modo autem soluendum, in ipsis orationibus erit manifestum.

Loces pro solœcismo.

Omnes enim huiusmodi uolunt construere. Putas quod dicis quippiam uerè esse, etiam est illud uerè? dicis autem quippiam lapidem esse, est igitur quippiam lapidem. An dicere lapidem non est dicere quod, sed quem, non hoc, sed hunc: si igitur dicat aliquis: putas quem uerè dicis est istum? non uidetur Romanè loqui. quemadmodum neque si dicat, putas quam dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, uel quæcunque neque masculinum, neque fœmininum significant, nihil refert: quare etiam non fit solœcismus, si quod dicis esse, est istud: lignum autem dicis esse, est igitur lignum istud: lapis autem & iste, masculini habent declinationem. Quod si quis dicat, putas'ne iste, illa est? deinde rursum, quid autem non'ne iste est Coriscus? ita dicat. est igitur illa: non collegit solœcismum, si Coriscus etiam non significet idem quod illa: non dat autem qui respondet, sed oportet hoc præinterrogare: si autem neque est, neque dat, non colligit, neque in eo quod est esse aliquid, neque ad eum qui interrogatus est. Similiter igitur oportet & illic lapidem significare iste, si autem neque est, neque datur, non dicenda conclusio: apparet autem eo quod dissimilis casus nominis, similis appareat. Putas'ne uerum est dicere quoniam ista est id quod esse ais eam: esse autem ais aspidem, est igitur ista aspidem. An non necesse est, si non ista, aspidem significat sed aspis, aspidem autem istam: neque si quem dicis esse

istum

istum, est iste: dicis autem istum, esse Cleonem; est igitur iste Cleonem: non enim est iste Cleonem; dictum est enim quoniam quem dico istum esse, est iste non istum, neque enim Romane dicetur quo pacto interrogatio dicta. Putas, istud scis? istud autem est lapis, scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo quod est putas istud scis, & in hoc, istud autem lapis: sed in primo quidem hunc; in posteriore autem hic. Putas'ne cuius scientiam habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis, scis igitur lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientiam habes illud scis: non illius, sed illud: quare non lapidis, sed lapidem. Quòd igitur huiusmodi orationes non colligunt solœcismum, sed apparent, & propter quid apparent, & quomodo est obsistendum illis, est manifestum ex ijs, quæ dicta sunt.

De oratione facili, difficili & acuta. CAP. VII.

Oportet autem intelligere, quoniam omnium orationum aliæ quidem sunt faciles conspici, aliæ autem difficiliores, propter id quod & in aliquo subdolè decipiunt audientem, cùm frequenter eædem illis existant: nam eandem orationem oportet uocare, quæ propter idem fit: eadem autem oratio alijs quidem propter dictionem, alijs autem propter accidens, alijs uerò propter aliud uidebitur esse: quia unumquodque translatitium non similiter est manifestum. Quemadmodum igitur in ijs quæ sunt propter æquiuocationem (qui modus uidetur esse ineptißimus) captiosarum ratiocinationum: hæc quidem & quibuslibet sunt manifesta (nam & orationes penè ridiculosæ sunt omnes propter dictionem: Vt uir

Boreas, purus dicitur, quòd sit scopa, et de uerriculū aëris nubes purgās, cœlumq́; serenans.

ferebatur curru in scalas, ubi uenit seruus: apud Ceream? Et Boreas purus ne? non certè. perdit enim pauperem, & ementem. Et utra boum ante pariet? neutra: sed retro ambæ. Putas ne est Euarchus? non certè: sed Apollonides, eodem autem modo & aliarum fere quàm plurimæ) illa autem & peritißimos uidentur latere. signum autem horum quoniam contendunt sæpe de nominibus: ut utrum idem significent de omnibus ens & unum, an aliud: alijs enim uidetur significare ens & unum: alij autem Zenonis orationem, & Parmenidis soluunt, eo quòd multipliciter dicant unum dici, & ens. Similiter autem & propter accidens & aliorum singulum quodque. aliæ quidem orationes erunt faciles uideri, aliæ uerò difficiliores. & sumere in quo genere: & utrum redargutio, an non redargutio, non facile similiter in omnibus est. Est autem acuta oratio, quæ dubitare facit maximè. mordet enim hæc maximè: dubitatio autem est duplex: hæc quidem in syllogizantibus, quam eligat quis interrogationum, illa autem in contentiosè sustinentibus, quomodo dicat quis propositum. Quapropter in ijs quæ syllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciunt: est autem ea quæ syllogizat quidem, oratio acutißima, si ex quàm maximè apparētibus quàm maximè probabile interimit: nam cum una oratio sit (transposita contradictione) omnes similiter habebit syllogismos: semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet, aut construet: quapropter dubitare necessarium est. Maximè igitur talis acuta, quæ ex æquo cōclusionem facit interrogationibus: secunda autem quæ ex omnibus similibus: hæc enim similiter faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda est: id autem difficile est. nam interimendum quidem: quid autem

interi

interimendum, dubium. Contentiosarum autem acutissima; quæ primum statim dubia est utrum syllogizat, an non, uel utrum propter falsum, an diuisionem solutio: secundæ autem aliarum, quæ manifesta quidem quòd propter diuisionem, uel interemptionem est non tamen est explorata per cuius interrogationum interemptionem, uel diuisionem, soluenda est, scilicet utrum propter conclusionem, an propter aliquam interrogationum, id est. Quandoque igitur non syllogizans oratio facilis est, si sint ualde inopinabilia, uel falsa quæ sumuntur: quandoque autem non digna despici, nam quando deest aliqua talium interrogationum, de qua oratio & propter quam est: & qui non sumit illam, & colligit: inepta est ratiocinatio: quando autem eorum quæ extrinsecus non despicienda ullo modo: sed oratio quidem iusta, interrogãs autem non probè interrogauit. Et est sanè soluendum quandoque quidem ad orationem, quandoque autem ad interrogantem, & interrogationem, quandoque uerò ad neutrum horum: similiter & interrogandum & syllogizandum est & ad positionem, & ad respondentem, & ad tempus quando fuerit pluris temporis egens solutio, quàm præsentis temporis (quo disputatur) ad solutionem.

Epilogus octo præcedentium, & duorum præsentium librorum. CAP. VIII.

Ex quot igitur, & ex quibus fiunt iis qui disputant captiosæ ratiocinationes, & quo modo ostendemus, falsum & inopinabilia dicere faciemus: amplius autem ex quibus accidit syllogismus, & quomodo interrogandum, & quis ordo interrogationum, insuper autem ad quid

sunt

sunt utiles huiusmodi omnes orationes, & de responsione simpliciter omni, & quomodo soluendum est orationes, & syllogismos, dicta sint de omnibus à nobis hæc: reliquũ autem est de eo quod à principio erat propositum ad memoriam reuocantes, quippiam de ea re sub breuitate dicere, & finem imponere dictis. Præmisimus igitur, inueniendi facultatem quandam ratiocinatiuam de proposito ex ijs quæ sunt quàm probabilissima: id enim opus est dialectices secundum se, & tentatiuæ. Quia autem præinstruitur quis ab ea propter sophistices uicinitatem, ut non solum experimentum posit sumere dialectico more, sed etiam quasi scientifico, propter id non solum dictum negotij officium posuimus orationem posse sumere, sed etiam ut orationem sustinentes tutemur positionem per quam probabilissima simili modo: causam* autem diximus huius, quia & propter id Socrates interrogabat: sed non respondebat: confitebatur enim se non scire. Manifestum autem est in prioribus ex quot, & ad quot id erit, & unde idonei erimus horum: adhuc autem quomodo interroganda, uel ordinanda quæstio omnis, & de responsionibus & solutionibus quæ sumi ad syllogismos: patefactum est autem & de alijs quæcunque huiusce disciplinæ sunt orationes: præter hæc autem & de captiosis ratiocinationibus pertractauimus quemadmodum diximus iam prius: quòd igitur nacta sunt finem sufficiẽter ea quæ proposuimus, manifestum.

*In libris Topicorum præsertim in octauo.

Peroratio. CAP. IX.

OPeræpretium autem est nos non latere quidnam accidit circa hoc negotium: nam eorum quæ inueniuntur omnium, quæ quidem ab alijs sumpta sunt prius, elaborata paulatim incrementum sumunt ab illis qui postmodum

modum accipiunt: quæ autem ab initio comperiuntur, paruum imprimis sumere solent incrementum, attamen utilius multò, eo (quod posteà ab alijs fit) accremento: maximum enim fortasse principium omnium, ut dicitur, quare & difficilimum: quantò enim potestate ualidißimum, tantò mole minimum, difficilimum est uideri: eo autem comperto, facile est adijcere, coaptareq; reliquum. Quod & circa rhetoricas orationes accidit, pene autem & circa alias artes omnes: nam qui principia inuenere, omnino ad exiguum quid perduxerunt: qui autem nunc celebriores habentur, uendicantes à multis, uelut ex succeßione particulatim colligentes, sic auxerunt. Tisias quidem post priores, Thrasymachus uerò post Tisiam, Theodorus autem post hunc, & multi multas coadunauere partes: quapropter nihil mirum, si in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratum, illud autem non erat, uerùm nihil ipsius prorsus erat: nam eorum qui circa litigiosas orationes erant mercenarij, similis quidem doctrina Gorgiæ negotio: orationes enim hi quidem rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebant ediscere, in quas sæpius incidere solebant alternatim utrorumque adinuicem orationes: quapropter uelox quidem, utpote quæ sine arte, erat doctrina discentibus ab illis: non enim artem, sed quæ ab arte sunt dantes, arbitrati sunt loqui eruditè, perinde ac si quis disciplinam dicat se tradere ut non doleant pedes, deinde sutoriam quidem non doceat, neque unde poßint comparari talia, det autem quàm plurima genera omnimodorum calceorum: hic profectò profuit ad usum, artem autem non tradidit. Et de rhetoricis quidem erant multa & antiqua dicta: de syllogismis autem omnino nihil habuimus prius aliud

quicq

quicquam quod diceremus, quàm mora perquirentes, multo tempore insudauerimus. Si autem uidetur ex considerationibus nostris (ut ex ijs quæ sunt ex principio) hæc habere disciplina sufficienter supra alia negotia quæ ex traditione inducta sunt, reliquum erit omnium uestrum, uel eorum qui audierunt hoc opus, omissa quidem artis, uenia dignari: inuenta autem, multa prosequi gratia.

FINIS.

